MOŞE DAYAN

ISTORIA VIEȚII MELE

(The History of My Life, 1977)

MOSE DAYAN
ISTORIA VIEȚII MELE
CONȚINUTUL

Prefață (Leonard Gavriliu
Lista hărților
Prolog
PARTEA I: Subteranele libertății (1915-1948)
1. Rădăcini
2. De pază
3. În temniță
4. Pe câmpul de luptă
5. Vindecarea
PARTEA A II-A: Independența (1948-1952)
6. Pericol pe malul Iordanului
7. Batalionul 89 comando
8. Breşă în deşertul Negev
9. Prietenul meu inamicul
10. Convorbiri cu un rege arab
11. O lume nouă
PARTEA A III-A: şef de stat-major (1956-1957)
12. Făurind o armată
13. French Connection I
14. French Connection II
15. Campania din Sinai
PARTEA A IV-A: De la ministru la simplu cetățean (1958-1967)
16. Libertate şi politică
PARTEA A V-A: Războiul de şase Zile (1967)
17. Lunga aşteptare I
18. Lunga aşteptare II
19. Decizia
20. Explozia
21. Război
PARTEA A VI-A: Punți deschise (1967-1973)
22. Timpuri noi
23. Trăind împreună
24. Un accident arheologic
25. Septembrie negru
26. Ministrul apărării la lucru
27. Războiul de uzură
PARTEA A VII-A: Războiul de Iom Kipur (1973)
28. Surpriza
29. În ajun
30. Invazia
31. Fronturile de luptă
32. Revizuire
33. Victorie
PARTEA A VIII-A: Consecințe (1973-1975)
34. Persuasiune diplomatică

35. Convorbiri la Washington
36. Navetă pe calea acordului
37. Ultimul obstacol
38. Ma'alot
39. Debarcat din funcție
40. O realitate nouă
Epilog
Note ale traducătorului
Indice de nume

PREFAȚĂ

„truly believed that we could emerge victorious from every battle".
Mose Dayan

Cartea de memorii a generalului şi omului politic israelian Mose Dayan (Degania, Palestina, 1915 - Ramat Gan, Israel, 1981) este nu doar „povestea" vieții sale, ci în primul rând este istoria tării sale, istoria dramatică şi captivantă a constituirii statului modern Israel, la care el a luat parte atât ca fermier (membru de kibuț şi de mosava), cât şi ca militar (începând cu gradul de „subsoldat", aş spune), cu o mereu trează conştiință a țelului urmărit de națiunea sa. Născut, în cel de-al doilea an al primului război mondial, în Palestina stăpânită de Imperiul Otoman, şi petrecându-şi anii copilăriei, adolescenței şi tinereții sub regimul Mandatului britanic (când a şi fost întemnițat la Acra, împreună cu numeroşi alți membri ai organizației paramilitare Hagana, acuzați de port ilegal de arme), Mose Dayan a avut prilejul să participe activ, încă de mic, la toate evenimentele cruciale ale istoriei Israelului contemporan, în unele dintre ele îndeplinind roluri de primă mărime, fie în calitate de comandant al unui batalion de comando (Războiul de Independentă din 1948-1949), fie în calitate de căpetenie a unor comandamente ale armatei, de şef al Statului-Major General (Campania din Sinai, 1956) sau de ministru al Apărării (Războiul de şase Zile, din 1967, Războiul de Yom Kipur , 1973), ori de ministru de externe (1977-1979), în această din urmă perioadă participând la realizarea istoricului acord de pace de la Câmp David. A avut privilegiul cu totul deosebit de a-şi aduce contribuția nemijlocită la toate fazele construirii armatei israeliene după proclamarea independenței de stat în mai 1948, pornind de la cei aproximativ 60 000 de voluntari înrolați în acel moment în miliția clandestină Hagana (cuvânt din limba ebraică cu înțelesul de „apărare"), care la început avea misiunea să protejeze coloniile agricole evreieşti împotriva atacurilor arabe în scop de jaf, iar mai târziu în scop terorist.
Volumul său de memorii asimilează şi textele anterioare date publicității de marele general israelian: Diary of the Sinai Campaign (Harper & Row, Publishers, New York, 1965), precum şi seria de reportaje din Vietnam publicate în The Washington Post, în calitate de corespondent de război al acestui ziar american în „jungla morții" de pe malurile fluviului Mekong, în 1966. În Vietnam, ca şi la Senior Officers School din Devizes (Anglia), în 1952, ori ca la Academia Militară din Bucureşti, la începutul deceniului al şaptelea din secolul XX, Mose Dayan a căutat să-şi lărgească ceea ce el numeşte „orizontul militar".
Evident, aceste memorii au o semnificație aparte pentru orice militar, indiferent de gradul înscris pe epoleții săi. Sunt memoriile unui ostaş excepțional, care reprezintă o armată excepțională, cu adevărat uluitoare, armată care a biruit mereu forțe cu mult mai numeroase şi mai bine echipate, în condițiile în care acestea beneficiau şi de alianță productivă cu o teribilă

superputere mondială. Impresionează într-un mod deosebit, în cartea sa, patriotismul funciar al lui Mose Dayan, o constantă a unei personalități axate pe imperativele existențiale ale națiunii sale. Acest patriotism organic nu de paradă, ci existențial, caracterizează de altfel întregul popor israelian. Interesul fată de această carte este însă, mai presus de toate, suscitat de faptul că ea înlesneşte oricărui cititor înțelegerea în profunzime a situației complexe din una din cele mai fierbinți zone ale globului, — Orientul Apropiat. Prin funcțiile îndeplinite, Mose Dayan a avut acces şi la dedesubturile evenimentelor pe care le descrie, dezvăluindu-ne unele din ascunzişurile politicii internaționale, dincolo de orice anecdotică facilă. Mărturisesc că în această privință am învățat din cartea sa mai mult decât în anii în care am redactat pagina externă a unui ziar bucureştean. Astăzi, când conflictele din Orientul Mijlociu continuă să fie la fel de acute ca în timpurile biblice, dar cu mult mai primejdioase, lectura memoriilor generalului Mose Dayan, căruia pe drept cuvânt în 1981 i s-au făcut în Israel funeralii naționale, poate fi o lectură pasionantă pentru cele mai variate categorii de cititori, dar cu preponderentă pentru profesioniştii din armată şi pentru politicieni, aceştia din urmă având de învățat din cartea de fată mai mult decât şi-ar putea închipui, cu condiția de a avea conştiința politică de rigoare.

PROLOG

Era marți după-amiază, în prima zi de după Războiul de Şase Zile. Cu douăzeci şi patru de ore în urmă, artileria iordaniană bombardase zonele evreieşti ale Ierusalimului. Brigada de paraşutişti a lui Motta Gur intrase în acțiune după miezul nopții şi, după ore de lupte înverşunate în întuneric, capturase fortificațiile Legiunii Arabe din suburbiile nordice ale Oraşului Vechili. Uri Ben-Ari tocmai dăduse de ştire că brigada sa mecanizată a capturat Colina Franceză, în felul acesta drumul spre Muntele Scopus era aproape deschis, iar Scopus, care timp de nouăsprezece ani a fost o enclavă israelită în teritoriul iordanian ostil, era pe cale de a fi legat de jumătatea evreiască a Ierusalimului. M-am hotărât să merg acolo.

Elicopterul meu a aterizat în afara coridorului convențional al Ierusalimului, unde Uzi Narkiss îşi instalase Comandamentul Central al cartierelor generale înaintate. El mi-a spus că lupta încă se desfăşura şi că nu fusese făcută legătura cu Muntele Scopus. Nu aveam însă timp de aşteptat şi l-am zorit pe Uzi să treacă la acțiune. M-a condus la un parc de vehicule şi a oprit la un car de luptă blindat. Din fericire, conducătorul n-a putut să pornească motorul, aşa încât am urcat într-un autoturism de comandă deschis şi într-un jeep. Erau cu mine şeful de operațiuni Ezer Weizman şi adjunctul său Gandi, precum şi secretarul meu militar, Ioşua Raviv. A condus Uzi, iar eu am stat lângă el — o schemă familiară, ca atunci când mersesem de la E-Tor, din Golful Suezului, la Şarm-el-Şeik, cu vreo zece

ani înainte, în timpul campaniei din Sinai. Nici atunci drumul nu fusese încă curățat de inamic.

Ne-am îndreptat spre fortificații— punctul în care fuseseră lansate trupele de paraşutişti în cursul nopții —, iar de acolo, pe o potecă deminată, am ajuns la Şcoala de Poliție, la poalele Colinei Munițiilor. Clădirile erau minate şi încă mai fumegau, dar am putut trece printre ele. Ne-am oprit pentru câteva minute la Hotel Ambasador, proaspăt capturat, de unde am aruncat o privire de jur-împrejur, îndeosebi spre valea aridă dintre Ierusalim şi Scopus. Nu am văzut picior de arab. Civilii se zăvorâseră în casele lor. Evident, au învățat lecțiile din 1948 şi de data aceasta n-au mai fugit. Nu am găsit nici un motiv să aştept şi am pornit mai departe spre Scopus. Urcând povârnişul, am localizat grupuri izolate din trupele Legiunii Arabe, pe colinele învecinate. Existau fără îndoială supraviețuitori de pe urma cumplitelor lupte din cursul nopții, iar acum ei erau surprinşi şi ezitanți, neştiind ce să facă cu ei înşişi sau, din fericire, cu noi.

La intrarea în zona Muntele Scopus i-am întâlnit pe primii soldați israelieni din acest avanpost, iar ei au părut chiar mai surprinşi decât legionarii arabi. Am cerut să fiu dus la postul de observație, iar comandantul, Menahem Şarfman, un galilean din Iavniel şi vechi prieten, ne-a condus pe acoperişul clădirii Bibliotecii Naționale. Aceasta făcea parte din campusul Universității Ebraice, iar accesul la acest centru de învățământ superior şi la Spitalul Hadassah, din vecinătate, fusese barat de iordanieni din 1948. De pe acoperiş, am avut o superbă privelişte a oraşului. Din toate părțile bubuia artileria şi se vedeau fulgerele armelor de foc uşoare, în Nord, Brigada a 10-a a lui Uri lupta să-şi taie drum spre noi, iar în Vest luptau paraşutiştii lui Motta Gur şi Brigada Ierusalim a lui Eliezer Amitai. Oraşul Vechi părea însă liniştit. Zidurile sale de piatră cu creneluri, Muntele Templului, moscheile, livezile de măslini, colinele împrejmuitoare, totul degaja un aer de calm, de maiestuoasă nepăsare față de exploziile care răsunau pretutindeni în jur. Am privit în jos la acest oraş înconjurat de ziduri, la toată forța şi splendoarea sa, învăluit în liniştea eternă.

Aşteptasem nouăsprezece ani acel moment. În 1948, când am fost comandantul Ierusalimului, ca şi mai târziu, când am fost şeful statului major, am nutrit speranța unui Ierusalim eliberat şi a unui Munte Scopus liber. De-a lungul tuturor generațiilor, pe parcursul celor două mii de ani de exil, poporul evreu a tânjit după Ierusalim. El a fost ținta pelerinajelor sale, a visurilor şi năzuințelor sale. În cele două decenii anterioare, această aspirație de secole şi-a găsit expresia în planuri operaționale. Ierusalimul şi împrejurimile sale şi-a avut locul în cartotecile Statului-Major General, pe bază de fotografii de recunoaştere aeriană, şi în exerciții mimate la masa cu nisip. Dar locul Ierusalimului era veşnic în inima noastră. Există momente care aduc cu ele alinarea pentru suferințele unei națiuni, consolarea pentru pierderile suferite, răsplata pentru urmărirea neînfricată şi perseverentă a

unui scop nobil. Acesta a fost unul din acele momente. Cu greu m-am desprins de acea privelişte a Ierusalimului şi am coborât de pe acoperiş.

După douăzeci şi patru de ore eram din nou la Comandamentul Central al cartierelor generale avansate, dar de data aceasta am luat-o spre Oraşul Vechi. Acesta fusese cucerit cu puțin timp mai înainte de trupele paraşutate ale lui Gur. Ele s-au năpustit prin Poarta Leilor şi, câteva minute mai târziu, Motta Gur a dat de veste: „Muntele Templului este al nostru. Repet: Muntele Templului este al nostru".

Pe când înaintam, sunete de salve au venit din colțul nordic al oraşului, însă numai de arme uşoare. Artileria iordaniană fusese redusă la tăcere.

Cu mine în automobil erau şeful statului-major şi şeful Comandamentului Central. Am trecut pe sub arcul Porții Leilor şi am intrat împreună în Oraşul Vechi, umăr la umăr. A fost, într-adevăr, un moment istoric.

În primele ore ale primei lor zile de luptă, trupele de paraşutişti suferiseră pierderi extrem de grele, dar în acea dimineață, de 7 iunie 1967, când intraseră în Oraşul Vechi, nimeni n-a fost lovit. Situația s-a dovedit a fi aşa cum mă aşteptasem. După ce Ierusalimul a fost încercuit şi tăiat de Iordania, trupele inamice rămase şi-au lepădat armele.

De la Poarta Leilor am cotit la stânga şi am ajuns la Muntele Templului. Pe turnul Domului Stâncii flutura un steag israelian. Am dat ordin să fie dat jos numaidecât. Dacă era ceva ce trebuia să opresc să se facă în Ierusalim aceasta era punerea de steaguri în vârful moscheii şi al Bisericii Sfântului Mormânt. Am mers de-a lungul muntelui, apoi am cotit-o la dreapta, prin Poarta Mograbi şi am coborât la Zidul de Vest (al „Plângerii"). Piața îngustă din fața Zidului era înțesată de soldați ce luaseră parte la cumplita bătălie de eliberare a Ierusalimului. Cu toții erau foarte emoționați, unii plângeau în hohote, mulți se rugau, toți străduindu-se să atingă cu mâinile pietrele sacre.

Am stat tăcut în fața Zidului. Am scos un carnețel din buzunar, am scris câteva cuvinte şi, dând curs unei tradiții evreieşti de secole, când pelerinii îşi lăsau rugămințile şi rugăciunile lor scrise în crăpăturile Zidului, am împăturit fila de carnețel şi am încredințat-o unei deschizături dintre pietre. Moşe Pearlman, admirabilul meu adjunct, a fost oarecum surprins şi m-a întrebat ce am scris. Fără a vorbi, am scris din nou: „Pacea poate coborî deasupra întregii Case a Israelului".

Când am părăsit zona Muntelui Templului, un microfon mi-a fost pus în față ca să rostesc câteva cuvinte în acea zi istorică. Am spus: „Ne-am întors în locurile noastre cele mai sfinte şi niciodată nu vom mai fi despărțiți de ele. Vecinilor noştri arabi Israelul le întinde mâna păcii, iar oamenilor de toate credințele le garantăm deplina libertate a cultului şi drepturile religioase. Nu am venit să cucerim locurile sfinte ale altora şi nici să diminuăm prin vreo măsură cât de mică drepturile lor religioase, ci să asigurăm unitatea oraşului şi să trăim în el în armonie cu ceilalți".

Părăsind Zidul Vestic, am observat nişte ciclame sălbatice, de un mov delicat, care creşteau între Zid şi Poarta Mograbi. Am cules un buchețel pentru Rahela. Mi-a părut rău că nu a fost acolo în acea zi.

Deşi trăisem în Ierusalim mai mulți ani, nu eram un ierusalimiot. Înainte de 1948, când am vizitat Oraşul Vechi, a fost ca şi cum aş fi păşit într-o altă lume, o lume a zidurilor groase din piatră, care împrejmuiau bazare supraaglomerate, unde mişunau negustori şi muşterii, turişti şi pelerini de peste mări, arabi în kefiehurile[1], lor, evrei hasidici[2] în straiul lor negru tradițional, călugări şi călugărițe în sutanele ordinelor lor. Scări răsucite porneau din stradelele înguste ale pieței şi se pierdeau ele însele în alei întunecoase şi misterioase. Era cu totul diferit de Israelul în care mă născusem şi crescusem, un Israel deschis şi inundat de lumină. Dar acum, în ziua eliberării sale, Ierusalimul nu mai era ca oraşul pe care-l cunoscusem. Paraşutişti, tanchişti şi trupe din Brigada de Infanterie Ierusalim umpleau oraşul cu armele agățate de umeri şi cu o expresie de exultantă în ochi. Era Ierusalimul la care am tânjit şi pentru care am luptat, Ierusalimul nostru, Ierusalimul evreiesc, liber şi vesel în sărbătoarea lui. Dar era acolo şi mâhnire, mâhnire pentru viețile pierdute ca să facă această sărbătoare posibilă, mâhnire la prima noastră aruncătură de ochi asupra Cartierului Evreiesc distrus în 1948.

În acea zi Ierusalimul a aparținut armatei care l-a eliberat. De aici încolo el va fi din nou Ierusalimul care a fost odinioară, Ierusalimul întregului Israel.

I-am ordonat lui Uzi să deschidă larg porțile în zidul Oraşului Vechi. Era nevoie să luăm în considerare şi să determinăm aranjamente în vederea noii unități a oraşului, Vest şi Est, şi modalitatea de a introduce un nou model de viață armonioasă între comunitățile evreiască şi arabă. Aceasta va cere timp. Zidurile Oraşului Vechi sunt o creație magnifică, de o măreție mai captivantă decât a oricărui monument din lume. Dar n-am dorit ca ele să servească drept barieră despărțitoare între comunități. Am dorit porțile lor deschise vechiului şi noului, — în toate sensurile.

Am zburat îndărăt la Cartierul General, în elicopter, m-am înfofolit în manta şi m-am strâns într-un colț. Nu că aş fi vrut să dorm, ci pentru că nu voiam să vorbesc. Nu voiam să risipesc sentimentul generat de viziunea eliberării oraşului. Ierusalimul îmi era mai aproape decât îmi fusese vreodată. Niciodată nu am mai pleca din el.

PARTEA I

---

[1] Acel turban-capă pe care îl poartă arabii

[2] Evrei adepți ai mişcării religioase de masă fondată în Podolia de Israel Ben Eliezer (1700-1760), a căror caracteristică este o evlavie cu totul deosebită.

SUBTERANELE LIBERTĂȚII
(1915-1948)

1
RĂDĂCINI

Numele meu s-a născut în durere. El a fost inscripționat, cu un an mai înainte, pe o piatră tombală singuratică dintr-o pădurice de măslini de lângă Degania, unde râul Iordan iese din capătul sudic al Mării Galileei. Acea piatră marca cel dintâi mormânt din acea aşezare novice, care a fost prima aventură sionistă în materie de agricultură colectivă. Degania a devenit leagănul mişcării kibuțurilor[3]. În 1914 era o mică aşezare de luptă, cu o vechime de abia patru ani şi însumând sub douăzeci de tineri pionieri, bărbați şi femei. Unul dintre ei a fost flăcăul de 19 ani Moşe Barsky. Ca şi tovarăşii lui, el venise dintr-un sat din Rusia ca să reînvie Țara Israelului. Spre deosebire de ei, cunoştea câte ceva despre agricultură şi s-a adaptat repede la agricultura de pionierat din mlăştinoasa şi subdezvoltata Vale a Iordanului. Amiabilitatea şi sufletul său bun l-au făcut să fie îndrăgit în cadrul grupului.

Într-o zi de sâmbătă, târziu după-amiază, tatăl meu a căzut bolnav, iar Moşe s-a oferit voluntar să meargă călare până la un sat, la o distanță de câteva mile, să aducă nişte leacuri. Nu era în acele zile o misiune simplă. Jaful arab era răspândit şi a rătăci singur dincolo de perimetrul îngrădit al unei colonii evreieşti izolate, după căderea întunericului, putea fi primejdios. Cu toate acestea, Barsky a pornit-o călare. Imediat după apusul soarelui, catârul lui înspăimântat s-a întors fără el. Bărbații din kibuț au format numaidecât mici grupuri de căutare, au încuiat porțile de fier după ei şi s-au dus să-şi găsească prietenul. Călăreți cu torțe în mână au căutat pe câmpuri ore întregi, stânjeniți de puternicul vânt de răsărit ce mătura Marea Galileei şi asurzea vocile echipelor care se strigau una pe alta. În cele din urmă au dat peste corpul lui Barsky, care zăcea pe malul Iordanului, alături de o gheată şi o parte din coafura unui arab. S-a vădit mai târziu că fusese atacat de şase arabi, care au încercat să-i fure catârul. Ei l-au împuşcat în spate după ce el angajase o luptă cu dânşii, iar catârul înspăimântat şi-a luat tălpăşița în cursul încăierării.

Tatăl meu a scris cea mai tristă scrisoare din viața sa părinților lui Barsky, în Rusia. Tatăl tovarăşului său mort i-a răspuns: „Nici nu plângem, nici nu ne văicărim. Dragii fii ai poporului nostru trebuie să se străduiască din răsputeri să reînvie şi să întărească națiunea noastră. Vi-l trimitem pe cel

[3] Prima aşezare agricolă colectivă a fost întemeiată în 1909, pe malul lacului Tiberiada, la Degania. Kibuțul exprimă o democrație directă, axată pe autoconducere, după principiul socialist „de la fiecare după posibilitățile sale, fiecăruia tot atât cât şi vecinului său".

de-al doilea fiu al nostru, Şalom, să ia locul fratelui său, care a căzut. Moartea lui Moşe ne va aduce pe toți în Țara lui Israel".

Şalom a sosit la scurtă vreme după aceea. El a fost urmat de sora sa, apoi a venit mama cu ceilalți trei copii, iar în final tatăl însuşi.

Un an mai târziu, în ziua de 4 mai 1915, m-am născut eu în Degania şi mi s-a dat numele Moşe. Țara lui Israel se numea Palestina în acea vreme şi era sub stăpânire turcească, făcând parte din Imperiul Otoman. Acel imperiu avea să se prăbuşească după doi ani şi jumătate, o dată cu victoria Aliaților în primul război mondial, iar Palestina avea să fie guvernată sub mandat britanic. Dar eu am crescut într-o societate evreiască independentă, care vorbea ebraica şi cultiva valorile Israelului, care prinseseră rădăcini şi erau vii pe vechiul lor pământ.

Părinții mei şi-au dat concursul la crearea acelei societăți. Ei au avut privilegiul de a se număra printre primii răscumpărători şi de a fi răscumpărătorii. Nu părinții lor, ci ei înşişi, în mod individual, au „făcut urcuşul" în Țara lui Israel, trăind cu întreaga lor ființă tranziția revoluționară de la diaspora rusească la necunoscut. Necunoscutul era pustietatea Văii Iordanului şi mlaştinile paludice din Valea Iezreelului[4].

Atât tatăl meu, dintr-o familie sărmană de negustor ambulant, cu o căruță trasă de un singur cal, cât şi mama mea, dintr-o familie înstărită a unui negustor de cherestea, au venit în Palestina ca tineri idealişti. Ei nu au suferit nici o persecuție personală în Rusia şi nu au fost expulzați. De fapt părinții lor, care s-au opus, au rămas nefericiți la plecarea lor. Dar țelul lor sincer — al tatii, cu entuziasmul lui exuberant, al mamei, cu calmul ei, însă cu profunda conştiință a datoriei — a fost hrănit de sentimentul că locul unui evreu este în Țara lui Israel. Şi astfel au pornit-o la drum. Atmosfera în care m-am născut a fost aceea de evreu aflat în propria-i țară. Copiii şi nepoții mei n-au cunoscut nici o altă stare sufletească. Părinții mei, însă, au fost confruntați cu opțiunea şi cu lupta spirituală. Şi au luat decizia corectă.

Tatăl meu, Şmil, a fost o persoană cu un fizic robust şi trăsături colțuroase. El a crescut în satul ucrainean Zaskov, din districtul Kiev. Era o comunitate evreiască săracă, de vreo trei sute de familii, care îşi câştigau existența ca mici negustori, meşteşugari, salahori şi geambaşi. Tata provenea dintr-o familie hasidică. Bunicul şi străbunicul său fuseseră judecători rabinici, în ebraică dayan. Tatăl său nu a mai urmat această tradiție, dar a adoptat numele, iar numele purtat de familie înainte nimeni nu şi-l mai reamintea.

Bunicul meu pare să fi fost mai degrabă un incapabil, încercând diverse ocupații ca să-şi hrănească cei şapte copii flămânzi şi sfârşind ca negustor ambulant, umblând prin împrejurimi cu un cărucior. A fost ajutat la început de băiatul cel mai mare, Eliah, iar mai târziu de tatăl meu, care a părăsit

[4] Vale care se întinde la Vest de țărmul sudic al Mării Galileei

şcoala religioasă evreiască (heder) la treisprezece ani, de îndată ce şi-a sărbătorit al său barmiţva[5].

Bunicul meu a respectat viaţa religioasă. Dar printre cărţile sfinte din casă se găseau pamflete sioniste şi copii ale revistei Hatzefirah în ebraica modernă. Tatăl meu citea şi Tânărul Muncitor, o publicaţie muncitorească sionistă care descria Ţara lui Israel, de unde el a aflat despre „pământul Iordanului", „piscurile Hermonului", „minunile Ierusalimului", „apele Mării Roşii" şi „povârnişurile Galileei". Casele pe jumătate ruinate şi uliţele noroioase din Zaskov îl făceau să audă chemarea îndepărtată a apelor scânteietoare ale Iordanului şi a crestelor înzăpezite ale Muntelui Hermon. Dar punţile până acolo le aruncau oratorii sionişti, care predicau în rândurile membrilor sinagogii şi în grupurile sioniste din Odessa, unde se dusese să trăiască unchiul meu Eliah. El a fost acela care a adus în casa lor râvna pentru Sion, influenţându-l în mare măsură pe fratele său mai mic, Şmil. Visul lui Eliah era să se alăture pionierilor sionişti din Palestina, în 1908 a adunat vreo 600 de ruble şi a plecat imediat în Ţara Sfântă, luându-l cu dânsul şi pe Şmil, pe atunci în vârstă de 18 ani, ca şi pe una dintre surorile lor, Beila. Patru ani mai târziu, când era fermier la Ein Ganim, la vreo zece mile Nord de Tel Aviv, s-a întors în Rusia spre a-şi aduce nevasta şi copiii lăsaţi acolo.

Tatăl meu şi-a asumat dificultatea de a lucra pământul şi, în acel timp, orice era legat de lucrarea pământului era o dificultate: căldura, muştele, ţânţarii aducători de malarie, murdăria, sărăcia, decăderea generală a ţării aflate sub stăpânire turcească, precum şi munca fizică în sine. Dar el era de nedescurajat şi a muncit ca zilier agricol în diferite localităţi din câmpia litoralului: Petah Tikva, Rehovot, Ein Ganin şi Hadera.

A fost foarte greu la început pentru tinerii evrei ca tatăl meu, care nu fuseseră obişnuiţi cu munca manuală, dar el era hotărât să-şi pună braţele la trudă. La Petah Tikva lega snopii de grâu şi săpa şanţuri de irigaţie şi după fiecare zi de lucru era mort de oboseală, capul îi vâjâia, îl durea spinarea, degetele îi erau umflate, iar palmele pline de băşici. Mânca lipie, terci de năut şi tomate, de care îi era silă, după care se trântea pe rogojina sa de trestie. Ca şi tinerii săi tovarăşi, s-a îmbolnăvit de malarie. Dar malaria, i-au spus ei, nu era o boală, aşa încât a continuat să lucreze la câmp sau în dumbrăvile de portocali, ca apoi să zacă întins pe spate.

Treptat s-a obişnuit cu munca dură şi cu condiţiile aspre. Dar, după un sever acces de malarie, şi-a luat un scurt răstimp de odihnă ca paznic de noapte într-o vie, la Rehovot, înarmat cu o bâtă şi cu un fluier, ca protecţie contra prădătorilor arabi. Apoi s-a întors din nou la ogoare, la Hadera şi Eiri Ganim. Obişnuindu-se din ce în ce mai mult cu munca manuală, şi-a folosit

---

[5] Ceremonie prin care se celebrează trecerea la vârsta pubertăţii, când pentru prima dată băiatului i se permite să poarte aşa-numitele tefilin (filactere), adică bucăţi de pergament cu versete din Biblie, cu semnificaţia de talisman, precum şi să asiste la citirea Torei.

orele de odihnă şi pentru altceva decât dormitul. Camera sa, din baracă, a devenit un fel de club în care se adunau seara prietenii lui ca să dezbată natura societății ideale, să studieze ebraica şi să citească ceea ce tinerii învățați spuneau în revista mişcării laburiste evreieşti pe cale de a se naşte. El deja vădea înclinația pentru organizare, iar mai târziu a avut rolul său în dezvoltarea mişcării.

În acea vreme era foarte mult de lucru în Iudeea şi în câmpia Şaron de pe coasta mării, dar ispita frontierei deschise a impus eforturi de pionierat în Galileea. Coloniile de aici aveau nevoie de mai mulți lucrători şi paznici evrei. Tatăl meu a cumpărat de la Jaffa un pistol turcesc şi o cingătoare-cartuşieră şi a pornit-o în Nord, unde a fost angajat de un fermier evreu, în satul Iavniel. Aici s-a aflat în elementul său. A arat, a semănat, a secerat, a treierat, a călărit cai şi a condus un utilaj de catâri. Curând a învățat să doarmă în grajduri, să furajeze şi să păzească animalele şi, cum scria el la ai săi de acasă în acea vreme, era încântat de tot ce învățase. Munca sa la Iavniel era „agricultură adevărată", exact acel fel de muncă pe care la Zaskov, în Ucraina, o făceau doar neevreii. Era mândru de a fi muncitor în Galileea, că poartă kifieh [turban-capă arăbesc], cizme de călărie, pistol la şold şi că ținea hățurile catârului în mâini.

După şase luni de miracol la Iavniel, a fost din nou doborât de malarie. La vindecare, s-a alăturat unui grup de muncitori pe o suprafață de pământ de la Kinneret, lângă Marea Galileei, şi a fost bine primit ca sezonier, puternic şi călit, în pofida recidivelor malariei. Vorbea acum fluent ebraica şi se simțea cu totul acasă în grup. Erau cu toții conştienți de schimbarea istorică la care îşi aduceau contribuția, iar această credință le-a dat puterea să facă față privațiunilor fizice.

Kinneret a fost achiziționat de Fondul Național Evreiesc, autoritatea funciară stabilită de Organizația Sionistă. La sfârşitul anului 1909, şapte dintre muncitorii de la ferma Kinneret au format un grup independent şi au convenit să cultive o altă suprafață de pământ, de lângă Um Juni, timp de un an. Acesta a fost începutul localității Degania, nume derivat de la cuvântul evreiesc care însemna sămânță. La sfârşitul anului, cei şapte au renunțat să mai facă pionierat în altă parte şi au fost replasați într-o obşte mai mare. Tatăl meu li s-a alăturat în 1911.

Problema vitală care se punea colonilor de la Degania era aceea a felului de societate comunală pe care urmau s-o modeleze. Era subiectul literalmente inepuizabil, nu numai la întrunirile oficiale, ci şi pe ogoare, la masă, la plimbare şi în dormitor, înainte de a adormi. Până atunci aceşti muncitori fuseseră nişte pionieri rătăcitori care pregăteau pentru cultivare terenuri nedeşțelenite, după care mergeau să pregătească altă bucată de pământ, într-o zonă părăginită, făcând-o potrivită pentru o aşezare omenească. Iosif Bussel, figura centrală a acestui grup, insista ca Degania să fie aşezarea lor permanentă. Aici ei urmau să creeze un model de viață bazat

pe principiul cooperării totale. Nu trebuia să existe proprietate privată. Toți trebuiau să muncească şi toți urmau să primească potrivit trebuințelor lor. Copiii urma a fi crescuți în creşa comunală, iar femeile erau libere să se angajeze în ocupații care de obicei reveneau bărbaților. Degania trebuia să fie o aşezare care să subziste din munca propriilor ei membri. Tatăl meu, în mod incidental, era în favoarea pionieratului itinerant.

Dacă ideea de kibuț, care îşi croia drum la Degania, era problema lor precumpănitoare, membrii aveau de luptat şi cu problema vieții de zi cu zi: căldura măcinătoare de energie în timpul verii lungi, la 650 de picioare sub nivelul mării, apa insipidă care nu astâmpăra setea perpetuă, hrana inadecvată, praful, țânțarii, muştele, secerişul şi treieratul în vântul şfichiuitor, ca şi toate celelalte munci fără sfârşit ale vieții de fermă. Cu toate acestea, însă, rămânea întotdeauna energie pentru cântec şi dans, pentru citit şi discuție la lăsatul serii.

În această lume a intrat mama mea, Dvora, în primăvara anului 1913. Era zveltă şi atrăgătoare, cu ochi căprui şi păr negru, lung, împletit în codițe în jurul capului. Avea aceeaşi vârstă cu tatăl meu şi, ca şi el, provenea din Ucraina, de pe lângă Kiev. Dar proveniența familiei, educația şi temperamentul erau cu totul diferite. Tatăl său fusese singurul evreu din satul Prohorovka, de pe malul Niprului. A fost conducătorul unei întreprinderi de cherestea, care dobora copacii din pădure şi-i aducea pe apă sub formă de plute atunci când se topea gheața pe fluviu. Provenea dintr-o familie de rabini şi era un evreu foarte învățat care, în lunile de iarnă, când fluviul era înghețat, studia şi scria. A publicat o carte despre viața evreilor în perioada pogromurilor lui Hmilnițki, din secolul al XVII-lea şi a colaborat cu articole la periodice devotate renaşterii evreilor. Bunicul meu a fost înscris în mişcarea Iubitorii Sionului şi urmărea cu viu interes primele activități de stabilire în Palestina.

Mama mea a crescut fără a împărtăşi îndeletnicirile tatălui ei privind cultura ebraică sau Sionismul. A primit o educație rusească laică, premiantă în şcoala parohială din sat, după care a urmat şcoala secundară într-un oraş mai mare, pentru ca mai târziu să se înscrie ca studentă la Facultatea de Educație a Universității din Kiev. Revoluția rusă din 1905 a făcut o impresie adâncă asupra ei. Era foarte mişcată de situația grea a muncitorilor şi îngrozită de opresiunile regimului țarist. Şi-a văzut menirea în a-i ajuta pe nevoiaşi şi a alina suferința, îi citea cu aviditate pe marii romancieri ruşi ai timpului şi a fost profund influențată de Tolstoi. S-a înrolat în organizația studențească a Partidului Social-Democrat şi şi-a ajutat profesorul în supravegherea copiilor din cartierele sărace ale Kievului. Pe scurt, mama mea a avut înclinații intelectuale şi idealuri sociale caracteristice tineretului inteligent şi cu pregătire serioasă din Rusia timpului ei. Din motive umanitare a fost chiar şi infirmieră voluntară pe frontul bulgar, în 1911, când Bulgaria a luptat împotriva Turciei, cu sprijin rusesc.

Cam în acel timp şi-a schimbat ea concepția, din motive care nu-mi sunt clare şi poate că nici ei nu-i erau cu totul clare. A început să se îndoiască de ea însăşi, nu s-a mai simțit în largul ei în mijlocul colegilor studenți şi trăia imboldul de a-şi explora identitatea evreiască. A părăsit universitatea şi s-a întors acasă, unde şi-a petrecut timpul în discuții cu tatăl ei. A citit scrisori trimise tatălui ei de reprezentantul mişcării Iubitorilor Sionului în Palestina, Ze'ev Tiomkin, care descria viața dură însă recompensatoare a pionierilor Sionismului de acolo. Cuprinsă de zelul de a-şi lega soarta de aceea a propriului popor, ea a decis să plece în Palestina. Plecarea a avut loc în 1913, când mama mea avea 23 de ani.

Îmbarcată la bordul unui vapor de pelerinaj din Odessa, a coborât la Haifa o săptămână mai târziu. Avea o scrisoare de recomandare către Israel Bloch, unul dintre colonii întemeietori ai aşezării Degania, dar pe care nu l-a întâlnit, deoarece era la Damasc, ca să cumpere vaci pentru kibuț. A făcut drumul până la Zemah, în capătul sudic al Mării Galileei, cu trenul, iar la Degania a ajuns pe jos.

După toate relatările, eforturile mamei mele de a se integra în micul grup au fost la început un eşec dureros. Oricare ar fi fost aşteptările ei romantice, realitatea era neplăcută. Munca la bucătărie şi în curtea fermei făcută de ea era istovitoare, în special în căldura şi umiditatea climatului de vară. Spațiul de locuit era strâmt, hrana de calitate proastă şi neapetisantă, iar farmecul vieții, în care crescuse, lipsea. Nu putea vorbi nici ebraica, nici idişul. Ceilalți o socoteau burgheză din cap până-n picioare şi nu arătau nici un interes pentru cultura ei rusă, pe care ea o iubea. Când a cerut să devină membră a kibuțului, după o lungă discuție a fost respinsă, pe motiv că nu avea afinități cu grupul. Se glumea pe atunci în kibuț, spunându-se că tatăl meu se opusese primirii ei pentru că se temea de rivali la afecțiunea ei, în cazul că ar fi rămas acolo.

Oricum, mama s-a dus să muncească şi să învețe ebraica într-o altă aşezare, Sejera, tatăl meu ținând legătura cu ea prin corespondență. Când tatăl meu s-a dus la Beirut să-şi trateze o infecție auriculară cauzată de un țânțar, ea şi-a cheltuit ultimii bani cumpărând un bilet de tren, ca să-l vadă, iar de la Beirut ei s-au întors la Degania ca logodnici. De data aceasta Dvora a fost primită în grup fără rezerve.

Părinții mei s-au căsătorit în kibuț în toamna anului 1914, curând după izbucnirea primului război mondial. Ceremonia a îndeplinit-o sochetul (măcelar ritualic) adus cu căruța dintr-o altă aşezare din împrejurimi. Baldechinul consta dintr-o cuvertură legată de nişte araci folosiți la proptirea crăcilor portocalilor. Acesta a fost instalat pe malul Iordanului. Ținând la originea ei, mama mea purta o rochie albă, pe care şi-o cususe ea însăşi.

Am fost primul copil născut în kibuț, deşi nu primul copil din kibuț. Gideon, fiul membrilor fondatori Iosif şi Miriam Barat, se născuse cu doi ani

înainte, dar condițiile din kibuț fuseseră de aşa natură încât mama lui a trebuit să fie dusă la Tiberiada pentru facere.

Moşe Barsky n-a fost uitat. Mai târziu au fost comise mai multe omoruri. Cu toate acestea, relațiile cu fermierii arabi vecini au rămas prietenoase. Atât evreii cât şi arabii erau cultivatori de pământ, aveau multe de învățat unii de la alții, se vizitau şi luau parte unii la sărbătorile celorlalți. Atacurile asupra muncitorilor evrei nu erau inspirate de motive naționaliste. Țăranii arabi erau şi ei uneori victime ale jefuitorilor arabi. Deoarece era imposibil să te bazezi pe autoritățile turceşti pentru protecție, aşezările evreieşti din Galileea au format un grup comun de apărare care patrula pe drumuri şi prin sate şi îi izgonea pe atacatori din ascunzişurile lor.

Primii ani ai copilăriei mele au fost anii războiului şi au fost nemiloşi pentru noi toți. Turcia se aliase cu Germania şi Austro-Ungaria, iar în Palestina a fost mobilizare generală. Autoritățile turceşti nu se încredeau în comunitatea evreiască şi au expulzat în Egipt un număr din conducătorii ei. Membrii kibuțului Degania au hotărât să dobândească naționalitatea otomană, acceptând până şi purtarea panglicii roşii. Câțiva bărbați au fost recrutați în armata turcă. Bani grei au fost storşi de la kibuț, iar proprietatea sa a fost confiscată. Principalul interes al colonilor era să rămână în kibuț şi să păstreze ce se putea păstra din ceea ce agonisiseră cu atâta trudă.

Primul an de război a adus la Degania plaga lăcustelor. Într-o zi de caniculă, un uriaş roi a apărut din Est şi s-a lăsat pe ogoarele noastre. Membrii kibuțului au făcut tot ce puteau ca să le distrugă şi să protejeze pomii şi lanurile. Trunchiurile pomilor au fost unse cu o pastă lipicioasă, iar ramurile au fost învelite în pânză de sac albă. Şanțuri au fost săpate în jurul ariilor de treierat şi umplute cu apă. Dar nimic n-a fost de folos. Când lăcustele au plecat, ouăle lor au scos pui şi peste tot erau omizi. A fost prăpăd. Eu m-am născut în perioada cea mai nefastă, a invaziei lăcustelor.

Când am împlinit vârsta de un an, m-am îmbolnăvit de trahom, boală de ochi endemică în Orientul Mijlociu, iar mama mea a luat infecția de la mine. Am petrecut câtva timp la sora tatălui meu, Beila Hurwitz, care locuia la Nahlat Iehuda, la Sud de Tel Aviv, unde puteam urma un tratament. Deşi ochii noştri o duceau mai bine, nu am mai fost îngrijiți la reîntoarcerea în Degania.

Pe măsură ce războiul continua, condițiile se înrăutățeau. Un grup de piloți germani a sosit în Degania şi ne-a rechiziționat casele. Membrii kibuțului a trebuit să se mute în grajduri şi magazii şi să se înghesuie acolo în timpul iernii reci şi ploioase. Toți copiii s-au îmbolnăvit. Eu am avut pneumonie, iar boala mea de ochi s-a agravat. Doar la începutul anului 1919, după victoria britanică în Palestina şi sfârşitul războiului, mama m-a putut lua la Ierusalim, unde amândoi am fost spitalizați, eu pentru trahom, iar mama pentru durere la rinichi. Eram în vârstă de aproape patru ani, iar mama şi-a folosit timpul ca să mă învețe să încep a citi şi scrie.

Cu noii coloni sosiți din Europa de Est, s-a luat hotărârea fondării unui kibuț frate, Degania B, iar tatăl meu a primit sarcina de a face pregătirile în acest sens. Noul kibuț a fost atacat de bande beduine şi a trebuit evacuat în grabă înapoi la kibuțul-mamă. De aici, tata şi ceilalți bărbați mergeau dimineața la lucru pe ogoarele de la Degania B. În acea vreme se discuta mult despre experimentarea unui tip diferit de agricultură cooperativă, în care fiecare familie să aibă o viață privată mai importantă, casă proprie şi un petec de pământ separat, lucrările agricole principale şi vânzarea mărfurilor la piață fiind făcute în comun. Acest sistem a fost numit moşavă[6]. Se distingea de viața comunală din kibuț, unde totul era proprietate, muncă şi distribuție colectivă. Prima moşavă s-a instituit la Nahalal, în Valea Iezreelului, unde a fost lansat un mare proiect evreiesc de asanare a pământului. Tatăl meu era nemulțumit de viața din kibuț şi s-a alăturat grupului care avea să fondeze moşavă Nahalal. Plecarea din kibuț a fost tristă. Chiar şi eu, care aveam atunci 6 ani, îmi amintesc ce lacrimi am vărsat luându-mi rămas bun de la copiii cu care mă jucasem pe malul râului sau cu care mă duceam în cătunul de lângă Zemah, unde rătăceam prin şuk (piață) sau aşteptam să vină trenul.

A cerut ceva timp până când ideea de moşavă să fie aprobată de Congresul Sionist, să se aloce bugetul şi să fie achiziționat pământul. Între timp, am locuit în Tel Aviv, unde tata lucra la centrul agricol al partidului, mama şi-a găsit temporar o slujbă la Biroul Rudelor Dispărute, iar eu am fost trimis la grădiniță.

În septembrie 1921 ne-am mutat la Nahalal, pe o coastă, nu departe de Nazaret. Prima noastră casă a fost un grup de corturi. Iar, cât puteai cuprinde cu ochii, se întindea Valea Iezreelului, punctată de petice de mlaştină, de rămăşițele vechilor oraşe îngropate, de pâlcurile corturilor din piele de capră ale beduinilor şi de cocioabele de lut ale unor mizerabile sate arabe. Din cauza condițiilor vitrege şi de teama ca răzmerițele arabe, care aveau loc pretutindeni în țară, să nu atingă şi localitatea noastră, mama şi eu, împreună cu celelalte femei şi copii, am petrecut primele opt luni în două case închiriate care, destul de bizar, se găseau în inima Nazaretului arab. Dar n-am avut nici un necaz. Tratamentul regulat care ni s-a aplicat la o clinică locală ne-a vindecat în sfârşit de trahomul care persistase atâția ani.

După ce am fost născut la Degania, primul kibuț din țară, acum aveam să-mi petrec restul copilăriei în prima „moşavă a muncitorilor" (cuvântul înseamnă implantare). Pe când Degania s-a dezvoltat prin încercare şi eroare, Nahalal a fost de la început un sat-model, plănuit cu grijă. Moşava a fost proiectată de Richard Kauffmann, arhitect şi proiectant celebru. Macheta era ca o uriaşă roată de căruță, cu clădirile comunale la butuc, în timp ce casele fermierilor formau un cerc interior, iar loturile lor de pământ radiau în perimetru ca spițele unei roți. A noastră era una din cele optzeci de

[6] Spre deosebire de kibuț, deşi pământul este în moşavă tot proprietate a națiunii, viața privată precumpăneşte aici față de viața în grup caracteristică kibuțurilor.

gospodării, fiecare familie având de cultivat 20 de acri. Unele dintre facilitățile fermei erau proprietate obştească, în timp ce vânzarea produselor şi achiziția de provizii se făcea pe canale cooperative. Unele din principiile de bază ale kibuțului au fost păstrate: importanța ideologică a cultivării solului, a lucrării cu propriile mâini şi principiul egalității totale a membrilor. Nahalal a devenit prototipul sutelor şi sutelor de unități moşaviste existente în prezent în întregul Israel[7], deşi proiectarea lor este mai liberă decât aceea pur radială a lui Kauffmann.

Valea Iezreelului era în acel timp infestată de malarie şi tifos şi era un smârc de noroi iarna. Ea a fost drenată prin canale, în timp ce muncitorii care lucrau la asanare erau scuturați de febră. Cu vremea, cortul nostru a fost înlocuit cu o colibă, iar apoi cu o casă țărănească ce dispunea de o cameră de toate zilele, două dormitoare, bucătărie şi verandă. Privata era în exterior, iar baie făceam într-o albie, în bucătărie. Când am împlinit opt ani şi am avut o surioară, mama a insistat ca tata să adauge la verandă o odăiță de lemn, pentru mine. Am ocupat acea încăpere până când m-am căsătorit.

După anii de şcoală, mi-am ajutat tatăl la munca în fermă: mulsul vacilor, arat, semănat, cules, dusul la moară cu căruța, într-un sat arab. Aveam, de asemenea, de făcut treburi date şi de mama, cum era frământatul aluatului pentru pâine şi mestecatul în vasul în care ea făcea dulceață de smochine.

Tatăl meu s-a simțit mereu îndemnat să joace un rol în viața publică. El activa în partid şi în organizația muncitorească şi a fost trimis în misiuni în străinătate, cel puțin de două ori aproape câte un an de fiecare dată. În timpul acestor absențe, mama mea ducea întreaga povară a muncii la fermă, cu ajutorul pe care i-l puteam eu da. Privind acum îndărăt, înțeleg mai bine decât am făcut-o atunci cu câtă dârzenie şi fermitate s-a comportat, în pofida sănătății şubrede, a datoriilor cronice şi a familiei care creştea. Când am avut şapte ani, s-a născut la Haifa sora mea Aviva, căci în Haifa trăia fratele mamei mele. Patru ani mai târziu, fratele meu Zohar (Zorik) s-a născut tot în Haifa. Tatăl meu era pe vremea aceea în Statele Unite, iar eu, în vârstă de 11 ani, am fost lăsat în grija fermei. Anii de corvoadă şi de boală recurentă nu au putut-o abate cu totul pe mama de la curiozitatea ei intelectuală şi de la înclinația literară. Am luat de la ea dragostea pentru citit şi am fost vrăjit de poveştile ruseşti pe care mi le povestea în serile de iarnă. Cred că tot de la ea am gustul pentru singurătate şi meditație. Aveam cam paisprezece ani când mama a început să colaboreze cu articole la pagina pentru femei a celui mai mare cotidian, Davar. A fost invitată să intre în comitetul de redacție şi să fie delegată la Consiliul Laburist al Femeilor. Numai ocazional a putut merge la

[7] Încă din 1897, când s-a ținut primul congres sionist, existau în Palestina aproape douăzeci de moşave. Primele colonii ale pionierilor sionişti au fost create aici încă din 1882, deci cu mult înainte de apariția cărții lui T. Herzl, Statul evreiesc (1895).

Tel Aviv pentru aceste activități, căci trebuia să-i ia cu dânsa pe cei doi copii mai mici şi nu-i plăcea să mă lase singur.

Aproximativ la vreun an după punerea pe picioare a moşavei Nahalal, un tânăr uscățiv, cu ochi albaştri, pe nume Meşulam Halevy, a venit aici, căutând de lucru ca învățător şi a fost angajat pentru cei cincisprezece copii, câți erau atunci în colonie. Ne-a împărțit în trei grupe de vârstă, iar orele de clasă se țineau în camera de toate zilele din cabana lui, fără bănci şcolare şi pupitru, până când a fost amenajată o şcoală cu două încăperi. Meşulam era un dascăl înzestrat şi neortodox, mai interesat să încurajeze autoexprimarea creatoare decât să implânte programele didactice formale. Prin el am cunoscut mai îndeaproape fondul nostru biblic şi împrejurimile noastre naturale. Multe ore de clasă au fost ținute în afara şcolii şi, în lungi plimbări pe jos, am învățat despre fauna şi flora regiunii. Eu eram bun la scris şi la desen, iar câteva dintre eseurile, poemele şi schițele mele au fost „publicate" în singura gazetă de un singur exemplar pe care Meşulam ne-a ajutat să o scoatem.

În afară de ieşirile cu clasa, îmi plăcea să hoinăresc şi să fac excursii cu unul sau doi tovarăşi, ori singur. Am învățat să leg relații cu băieții din satele arabe şi din taberele beduine şi să le vorbesc pe limba lor. Walaş, un băiat beduin de vârsta mea, s-a ataşat de mine pe câmpurile Nahalalului şi am devenit prieteni la cataramă. Deşi arabii din împrejurimi erau, desigur, săraci şi înapoiați față de noi, am simțit simpatie şi respect pentru stoicismul lor răbdător, pentru obiceiurile lor vechi şi o anumită demnitate înnăscută, prezentă până şi la cel mai umil țăran ori membru al tribului, încă din zilele copilăriei mele am înțeles că este uşor să trăim în armonie cu arabii.

În 1926, când Nahalal avea cinci ani de la fondare, WIZO (Women's International Zionist Organization) a deschis aici o şcoală de fete, prima aventură de felul acesta în Orientul Mijlociu. Directoare era temuta Hanna Meisel Şohat. Pentru noi băieții, faptul că fete din toată țara studiau la acea şcoală era de un interes nemaipomenit. Când grupa mea de vârstă a terminat cu şcoala primară a lui Meşulam, s-a aranjat ca noi să putem continua la şcoala WIZO, atât băieții cât şi fetele. Am fost unul dintre puținii băieți care au făcut realmente lucrul acesta; ceilalți s-au pierdut absorbiți de munca la fermă. Mai târziu s-a răspândit povestea inexactă că eu am fost singurul băiat educat într-o şcoală de fete!

2
DE PAZĂ

În 1929, la vârsta de paisprezece ani, am fost inițiat în organizația secretă numită Hagana, forță clandestină de autoapărare a evreilor din Palestina. Dintre tinerii din Nahalal care i s-au asociat, eu eram cel mai

tânăr. Hagana a luat decizia să ne înroleze la scurt timp după ce arabii au masacrat 67 de evrei în Hebron: bărbați, femei şi copii. Alți 60 au fost răniți în atacul arab, sinagogi au fost distruse, iar suluri Tora arse. Hagana era hotărâtă să ia măsuri ca niciodată comunitățile evreieşti izolate din oraşe şi din țară să nu mai fie neputincioase, neînarmate sau la bunul plac al extremiştilor arabi care să-şi poată impune voința asupra evreilor sau a arabilor prietenoşi față de vecinii lor evrei. Fiecare comunitate trebuia să fie capabilă de autoapărare. Fiecare trebuia să aibă arme şi bărbați şi femei cu instrucția de rigoare.

Dar britanicii au declarat ilegală posesia neautorizată de arme şi instruirea militară pentru autoapărare. Autoritatea mandatară britanică, prin forțele poliției şi trupelor sale, menținea ordinea în țară. Se presupunea că ele îi protejau pe cetățeni, dar erau relativ forțe mici şi incapabile, iar adesea lipsite de voința de a alerga în apărarea aşezărilor evreieşti aflate în pericol. Iar când o făceau, adesea soseau prea târziu. Britanicii au răspuns într-o măsură oarecare cerințelor exprimate de autoritățile evreieşti şi au alocat un număr de arme kibuțurilor şi moşavelor. Dar în cea mai mare parte ne-au dat puşti de vânătoare, care nu erau prea eficiente. De aceea Hagana a distribuit propriile sale arme, care au fost ascunse în fiecare aşezare într-un depozit secret. Era un act ilegal, ca de altfel şi apartenența la Hagana. De aici clandestinitatea.

Când am intrat în Hagana, noi am fost instruiți în utilizarea armelor de foc, deşi în cazul meu nu era necesar. La noi în casă a existat întotdeauna o armă, o carabină germană veche, pe care tatăl meu a luat-o cu el de la Degania. El păstra carabina ascunsă în staulul vacii, iar eu adesea o luam ca s-o curăț şi s-o ung şi de multă vreme învățasem s-o folosesc. Dar numai acum, când eram membru secret în Hagana, aveam sentimentul că arma aceea o puteam utiliza cu o finalitate bună. Era sarcina noastră să apărăm Nahalalul şi să dăm fuga în apărarea aşezărilor vecine, dacă ele erau atacate.

Când am crescut ceva mai mare, Iehuda Mor, membru al moşavei Nahalal, a organizat un grup de cinci călăreți adolescenți care să păzească ogoarele împotriva bandelor arabe de hoți. Aveam doi instructori de călărie, de asemenea bărbați din Nahalal, care făcuseră serviciul militar într-un regiment de cazaci din Rusia, iar ei ne-au inițiat în cele mai bune tradiții ale cavaleriei ruseşti. Atacam inamici imaginari, agitam bâte, galopam, scoțând urlete înfiorătoare în timp ce şarjam. Acest antrenament, cel puțin, era cât se poate de amuzant. I-am dat calului meu numele Tauka, după numele unui armăsar indian dintr-un roman al lui Jules Verne.

Beduinii din El-Mazarib şi alte triburi îşi aduceau din când în când caprele să pască pe câmpurile satului. Treaba noastră era să le izgonim. Furtul şi exploatarea ogoarelor altora făceau parte din stilul lor de viață. Nu exista nici o bază politică pentru învrăjbirile noastre. Erau pur şi simplu

motive legate de încălcarea proprietății, cum adesea se întâmplă între vecinii rurali şi îndeosebi între beduinul nomad şi țăranul plugar.

Învrăjbirile politice se manifestau în principal între partidele evreieşti şi constituiau o aprigă dezbatere privind organizarea internă ideală a comunității evreieşti în Palestina. Exista până acum în țară un număr de kibuțuri şi de moşave, iar ele aparțineau uneia sau alteia dintre cele două mişcări laburiste ale timpului, care în 1930 s-au unit spre a forma Mapai, Partidul Muncitorilor Pământului din Țara lui Israel. Avea o aripă a tineretului, dar eu nu am fost atras în munca de partid. Eram mai interesat de activitățile diverse care aveau loc la cabana tineretului din Nahalal, unde noi organizam dezbateri, lecturi, muzică şi dansuri folclorice. Îmi amintesc de organizarea unor serate literare, cu discuții, la care adesea aveam invitați din afară. Am propus să-l invităm pe poetul Avraam Şlonsky, care să ne vorbească despre tendințele poeziei evreieşti şi să ne citească din poemele sale, care mie îmi plăceau. Clubul nostru literar m-a însărcinat să-i fac o vizită ca să-i aduc la cunoştință invitația noastră. M-am conformat, călătorind până la o casă de covalescență de lângă Ierusalim, unde el se afla, şi a acceptat. El a cucerit inimile tinerilor, deşi colonii mai în etate continuau să fie ataşați de opera lui Haim Nahman Bialik, poetul nostru național, şi de aceea a Rachelei, poeta din Valea Iordanului.

Într-o noapte din decembrie 1932, o bombă a fost aruncată în casa lui Iosif Iakobi, unul din vecinii noştri din Nahalal, ucigându-i fiul în vârstă de opt ani. Tatăl, rănit, a murit şi el în cursul dimineții. Această crimă a marcat o nouă tendință în relațiile noastre cu vecinii arabi. Ea nu avea nimic de-a face cu drepturile asupra pământului sau păşunatului. În mod clar, atacul era motivat de considerente politice şi naționaliste şi el a fost precedat de un atac similar asupra membrilor kibuțului Iagur, din vecinătate. Autoritățile britanice au arestat mai mulți arabi care aveau legătură cu nelegiuirea, dar atacurile criminale nu au încetat.

Atacatorii aparțineau fanaticei asociații clandestine Şeicii Bărboşi, cunoscută mai târziu sub denumirea de Kassamia, după numele fondatorului şi liderului ei, Şeik Az-el-Din el-Kassam. Marele sat arab Zippari, de lângă Nazaret, servea drept cartier general al organizației. Tata credea — iar eu am fost crescut în această credință — că arabii erau de la natură oameni violenți, tâlhari şi sursă de dezordine. Dar abia acum, pentru prima dată, am înțeles că problema nu era chiar atât de simplă. M-am dus călare la Zippari şi am vorbit acolo cu unii dintre cunoscuții mei arabi, precum şi cu mărimile tribului el-Mazarib de acolo. Ei toți mi-au vorbit în mod adulator despre Kassamia, spunându-mi că erau idealişti devotați, umili în modul lor de a fi, petrecând mult timp în rugăciune şi acționând potrivit unor principii profund religioase şi naționale.

Atitudinea mea față de vecinii arabi a fost întotdeauna pozitivă şi prietenească. Îmi plăcea modul lor de viață şi îi respectam ca muncitori

zdraveni, devotați pământului şi mediului nostru natural comun. Nu aveam nici o îndoială că era posibil să trăim în pace cu dânşii, ei în propriile lor sate şi potrivit tiparelor lor tradiționale, iar noi potrivit alor noastre. Kassamia şi, mai presus de toate, stima de care se bucura aceasta în ochii țăranilor arabi şi a beduinilor care trăiau alături de noi a clarificat un aspect al relațiilor dintre noi. Aceasta nu a implicat sentimentele personale pe care noi le aveam unii pentru alții. Apariția Kassamiei a aruncat lumină asupra adâncii prăpăstii naționale şi religioase care îi desparte pe arabi de evreii care aduceau la îndeplinire idealurile Sionismului.

Studiile mele la Şcoala de Agricultură WIZO au luat sfârşit, dar nu şi vizitele mele acolo, unde eram atras de Judith, o frumoasă fată cu ochi albaştri, care era mai în vârstă şi mai înaltă decât mine. Sabaturile obişnuiam să le petrecem mult timp în pepiniera de pomi de la Kfar Hahoreş, pe colinele Nazaretului, iar seara făceam lungi plimbări prin holde.

Eram activ şi la clubul tineretului, unde aveau loc întruniri literare şi sociale şi unde eu am extins sfera de interes prin organizarea a ceea ce s-a numit cerc ideologic. Citeam şi discutam scrierile liderilor evrei din țară, îndeosebi ale lui Da vid Ben-Gurion, care deja se făcuse cunoscut ca bărbat al unei conduceri dinamice, Beri Katznelson, considerat teoreticianul mişcării laburiste, Haim Arlozorov, care a condus Departamentul Politic al Jewish Agency până la moartea sa, şi ale lui Moşe Şarett, care i-a fost succesor.

Curând ne-am trezit lepădând fosta noastră indiferență şi ne-am implicat tot mai mult în ceea ce se spunea şi se făcea în mişcarea laburistă. Ne-am apropiat tot mai mult de ea, am ajuns să o cunoaştem, iar în cele din urmă am fost absorbiți de ea.

Viața din Nahalal cerea ore lungi de muncă grea la fermă, pe ogoare şi la grajduri, ca şi pentru realizarea proiectelor comunale. Poverile sporeau când tata era plecat în frecventele sale călătorii în interesul Partidului Muncii sau al mişcării sioniste. Mama făcea în aşa fel încât să găsească timp pentru activitățile publice şi pentru scris, în special pentru *Labor daily*, cel mai mare ziar din țară. Şi deşi lumea mea de până acum se mărginise la Nahalal şi la împrejurimile sale, am început să-mi dezvolt şi eu interesul în mod precumpănitor pentru cele petrecute în afara satului nostru şi mă simțeam atras în mod inexorabil de lupta noastră politică şi națională. Mă gândeam serios la perspectiva unor studii superioare, dar nu puteam părăsi Nahalalul.

În 1933, când aveam 18 ani, a început construcția unor locuințe permanente în sat. Casa noastră era printre ultimele de construit. Am intrat într-o echipă de construcții care arunca betonul în cofraje standard, inventate de un ingenios inginer numit Papper. Munca era grea, murdară, obositoare şi aducea puțină răsplată financiară. Dar ne-am ținut de ea, cu toate că inginerul ne-a oferit locuri de muncă mai lucrative, în Tel Aviv.

În toamnă am terminat construcția a patruzeci de case, atâtea câte permitea bugetul satului. Restul de clădiri trebuia construit în următorii doi

ani, aşa încât opt dintre noi au acceptat oferta lui Papper şi ne-am dus la Tel Aviv. Am fost îndemnați să facem lucrul acesta nu numai de salarii, ci şi în speranța de a ne putea continua educația. Lucram în timpul zilei la ridicarea schelelor pe şantiere de construcții, mai întâi chiar în Tel Aviv, iar mai târziu în suburbia Ramat Gan, iar seara studiam matematica superioară şi audiam conferințe despre limba şi literatura ebraică la Universitatea Populară condusă de departamentul Histadrut, Federația Muncii. Cina o luam la un restaurant ieftin de lângă şcoală.

Continuam s-o văd pe Judith, care între timp terminase şcoala de agricultură din Nahalal şi se întorsese acasă, în Rişon le-Tion. Ne întâlneam acasă la ea sau în Tel Aviv. Părinții mei nu erau prea încântați de aceasta, iar Judith avea şi ea gândul la un adolescent din Nahalal, care se mutase la Tel Aviv spre a deveni muncitor constructor.

Am lucrat în oraş numai în sezonul de stagnare a muncilor la fermă. În vara anului 1934, însă, ne-am întors în Nahalal. În toamnă, după arat şi înainte de semănat, a survenit o altă perioadă de acalmie. Era timpul să hoinăresc prin țară. În acel an am întreprins o excursie pe jos, împreună cu doi prieteni.

Echipați cu ceva bani de buzunar, cu sticle de apă, cu gamele pentru mâncare şi cu o hartă, am luat-o spre Bet Şe'an, am mers de-a lungul Văii Iordanului până la Ierihon, iar de acolo la Beerşeba şi Gaza. A fost o excursie anevoioasă, în bătaia hamsinului, vântul fierbinte al deşertului, şi prin deasa vegetație din lungul Iordanului, care face umbletul dificil, în timp ce sticlele noastre de apă erau adesea goale. Dar a meritat să întreprindem experiența.

O întâmplare, îndeosebi, mi-a lăsat o profundă impresie, tocmai pentru că a fost lipsită de dramatism. Amănuntele mi-au rămas până în ziua de azi. Într-o noapte am ajuns într-o oază la capătul nordic al Mării Moarte, total istoviți. Fusese cald toată ziua şi era cald şi după căderea întunericului, în acea vale de sub nivelul mării. Ne-am trântit jos şi am adormit într-o clipă. În zori a trecut un păstor arab, cu turma lui. Am cerut apă, iar el ne-a dus la o tabără de beduini din apropiere. Am fost poftiți în cortul şefului şi ni s-a dat nu doar apă, ci un ospăț în cea mai bună tradiție beduină. După aceea şeful ne-a spus că unul din oamenii săi trebuia să aducă un măgar de la Ierihon şi ne-a sugerat să mergem cu dânsul, ca să nu avem nici un necaz. I-am mulțumit, am acceptat şi am făcut drumul până la Ierihon cu acel membru al tribului beduin, după care ne-am văzut de drumul nostru spre Sodom, la capătul sudic al Mării Moarte. Am fost frapat de bunăvoința acestor beduini, atât de diferită de comportamentul descris în istoriile citite şi în povestirile auzite de la colonii evrei mai în vârstă. Ei nu ne-au furat ceasurile, aparatele de fotografiat sau banii. Nu au întors spatele la cei trei tineri evrei acoperiți de praf, nebărbieriți şi însetați care vorbeau prost araba. Ne-au ospețit cu o ospitalitate extraordinară şi s-au îngrijit de securitatea deplasării noastre. Nu este aici vorba că eu aveam păreri romantice despre beduinii din deşert. Unii

dintre ei sunt amabili, alții cruzi, ca în cazul oricărui alt popor, iar eu simțeam, ca băiat, că nu trebuie să-i condamnăm dinainte. De fapt acel episod de lângă Ierihon nu a fost prima mea experiență cu privire la bunăvoința arabă. Am mers de multe ori în satele arabe — uneori însoțit, alteori singur — şi băieţaşi aruncau cu pietre, căutând pricină. Nu o dată arabii mai în vârstă ne-au sărit în ajutor, poftindu-ne în casă, oferindu-ne măsline şi pitta (pâine arăbească, turtită), dându-ne drumul nevătămați.

La puține săptămâni după întoarcerea noastră, către sfârşitul anului 1934, am avut o întâlnire diferită cu beduinii, prilejuită de o dispută foarte serioasă cu tribul el-Mazarib în privința pământului. Cu câțiva ani mai înainte, Fondul Național Evreiesc cumpărase o parcelă de pământ, nu departe de Nahalal, de la proprietarul său arab, alocând-o satului nostru. Dar pământul a rămas câtva timp necultivat. Acum moşava Nahalal a decis să înceapă lucrarea câmpului, iar un grup s-a dus, cu uneltele, să facă lucrarea într-o vale largă, uscată.

Un prieten de-al meu îi conducea pe plugari, iar eu îl urmam cu sacul de semințe, semănând. Pe când noi lucram, câțiva membri ai tribului el-Mazarib s-au adunat pe povârniş ca să privească. Curând li s-au alăturat alții, iar ceva mai târziu numărul lor era considerabil. L-am zărit printre ei pe prietenul meu Wahaş, iar după aceea am identificat şi pe alți tineri beduini ce-mi erau prieteni. Ei toți priveau foarte supărați. Până atunci, deşi era pământul nostru, ei şi alte triburi folosiseră terenul pentru păşunat şi nu le plăcea faptul că acum era lucrat. Noi am continuat să lucrăm, iar ei au continuat să privească. Tăcerea era amenințătoare. Deodată ei au început să arunce cu pietre, iar unul dintre plugari a fost lovit. Oamenii noştri au ripostat în acelaşi fel. Spiritele s-au încins. Beduinii i-au mobilizat pe arabii din satul din apropiere, Mahlui, în timp ce nouă ni s-au alăturat bărbați din Nahalal şi din kibuțurile vecine, Gvat şi Ramat David. Zburau pietre şi se agitau ciomege, în timp ce noi continuam să semănăm de-a lungul unei spinări a văii. Când am ajuns în vârful ridicăturii, am fost lovit în cap de o măciucă. Am avut impresia că atacatorul a fost prietenul meu Wahaş. Mi-am pierdut cunoştința pe moment, apoi am sărit pe un cal şi m-am întors în Nahalal. Deoarece pierdusem sânge, iar doctorul suspecta un traumatism cranian, am fost bandajat şi pus la pat. După câteva zile am fost trimis la casa de covalescență de lângă Ierusalim, unde l-am întâlnit pentru prima oară pe poetul Şlonsky. Chiar dacă el mai era acolo, eu n-am putut rămâne mai multă vreme.

Curând m-am plictisit şi m-am întors în Nahalal cu o cicatrice la cap, dar fără duşmănie în inimă împotriva lui Wahaş şi a tribului său el-Mazarib. Îi puteam înțelege sentimentele, dar nu i le puteam alina. Ei îşi duseseră turmele la păscut pe pământul altor oameni şi le adăpaseră la izvoarele altora, de generații. Dar pământul fusese până acum nelucrat, nepăzit şi în mod abuziv folosit ca păşune, deoarece fusese lăsat în paragină. Acum era al

nostru şi trebuia să-l lucrăm, să-l cultivăm, redându-i vechea rodnicie, după secole de părăsire. Ştiu că beduinii văd în mod diferit problema şi de aceea nu le-am purtat pică. Într-adevăr, la vreo şase luni după aceea, i-am invitat pe Wahaş şi tribul său la nunta mea, în Nahalal. Au venit cu toţii şi au încins dansurile tradiţionale la nunţile lor, în timp ce un tânăr beduin, pe nume Abed, cânta din fluier. Au fost multe chiote şi veselie şi ne-am distrat de minune.

Una dintre fetele care a sosit în satul nostru în toamna anului 1934 a fost Ruth Schwartz. Ea a venit de la Ierusalim ca să urmeze cursurile şcolii de agricultură din Nahalal. Era cu doi ani mai mică decât mine. Tatăl ei, Zvi, şi mama ei, Rahela, absolviseră prestigioasa Şcoală Secundară Herzliya, primul liceu modern cu predarea în limba ebraică, de unde au ieşit bărbaţi şi femei care au devenit personalităţi proeminente în viaţa publică a ţării. Părinţii fetei de care vorbesc aveau o bună reputaţie şi activau în sfera politicii şi în afaceri financiare. Dar Ruth, idealistă şi romantică, a fost membră a mişcării de tineret laburiste. Ea şi-a văzut viitorul nu la oraş, ci în kibuţ şi a dorit să se pregătească pentru viaţa de pionierat în agricultură. Aşa că s-a înscris la şcoala din Nahalal.

Ne întâlneam şi vorbeam adesea. Eu doream să-mi perfecţionez cunoştinţele de engleză, iar Ruth învăţase limba din copilărie. Curând am devenit de nedespărţit şi în scurt timp ea s-a simţit ca acasă în casa părinţilor mei, ajutând-o pe mama la diferite treburi şi împrietenându-se cu Zorik şi cu Aviva.

Ne-am căsătorit în ziua de 12 iulie 1935 şi am făcut nunta în bătătura casei noastre, la umbra nucului. De la Ierusalim, mama miresei ne-a adus o mulţime de băuturi şi delicatese în automobilul ei, fiind urmată de un întreg autobuz de prieteni ai familiei Schwartz, între care dr. Arthur Ruppin, unul dintre părinţii fondatori ai aşezărilor agricole evreieşti din Palestina, Moşe şi Zipora Şarett şi Dov Hos, unul din bărbaţii de frunte ai Jewish Agency. Singura noastră contribuţie la festivitatea nunţii au fost mormane de struguri, culeşi de mine chiar în acea dimineaţă, şi vedre de ştiuleţi de porumb fierţi. Ceremonia căsătoriei a îndeplinit-o rabinul Zeharia din Nahalal, originar din Yemen. Şi astfel, la vârsta de douăzeci de ani, îmbrăcat într-o cămaşă albă, cu tichie pe cap şi sandale în picioare, m-am îmbarcat pentru viaţa de familie, cel dintâi din grupa mea de vârstă din sat care a făcut această ispravă. După ceremonie, în timp ce beduinii din tribul el-Mazarib dansau debka după melodia fluierului lui Abed, Ruth s-a dus la grajd să mulgă vacile.

Nu aveam planuri bine definite pentru viitorul imediat. Gândul meu era să nu rămân la Nahalal. Visam să încep ceva nou — aşa cum părinţii mei şi prietenii lor făcuseră la vârsta mea —, poate să întemeiez o aşezare agricolă în vreo zonă vitregă, cum era zona mlăştinoasă Hule, la nord de Marea Galileei. Dar râvneam, de asemenea, la o educaţie mai largă. Îndatoririle mele în

Hagana nu-mi luau în acel timp multă energie, aşa încât eram relativ liber. Ocazia de a-mi îmbunătăți cunoştințele de engleză şi poate de a fi admis la universitate s-a prezentat de la sine când noi am găsit, printre darurile de nuntă, bilete pentru o călătorie în Anglia.

Împovărați de numeroase pachete, între care plapume de puf, în timp ce eu încă mai purtam acele confortabile sandale, am călătorit cu vaporul S.S. Marietta Pasha până la Marsilia, iar de acolo cu trenul până la Paris şi Londra. Ruth iubea Londra. Trăise aici cinci ani, ca fetiță, pe când părinții ei studiau la Universitatea din Londra, şi era bucuroasă s-o revadă. Ca să ne întreținem, ea preda ebraica. Se simțea cu totul acasă. Cât despre mine, viața în Anglia era mai puțin roză. Sperasem să lucrez cu jumătate de normă şi să studiez. Dar cu engleza mea primitivă nu puteam găsi o slujbă, iar fără diplomă de liceu nu puteam intra la universitate. Ceața londoneză n-a făcut nimic spre a-mi îmbunătăți starea sufletească. Aceasta făcea ca însorita Palestina să mi se pară mai departe decât oricând. Scrisorile tatălui meu erau pline de pasaje moralizatoare cu privire la viața uşoară pe care o alesesem, în timp ce ferma avea atâta nevoie de mine.

Părea fără rost să rămân la Londra. Nici nu munceam, nici nu studiam. Tânjeam la întoarcerea acasă. La câteva luni de la sosirea noastră la Londra, două evenimente ne-au îndemnat să împachetăm şi să ne întoarcem. Unul a fost izbucnirea violenței arabe în Palestina, în mai 1936. Tensiunea era în creştere de mai mult timp. Cu două luni mai înainte fusese asasinat Avraam Galutman. El era expertul în pomicultură al Nahalului şi el m-a învățat arta altoitului. Era un om admirabil şi m-a mâhnit nespus vestea că a fost omorât. Sporadicele atacuri arabe asupra aşezărilor din toată țara lăsau acum mai multe victime în urma lor. Locul meu era acasă.

Cel de ai doilea eveniment era decizia unui grup dintre prietenii mei din Nahalal de a fonda o aşezare agricolă proprie. Ei voiau să întemeieze eventual un kibuț la hotarul satului, aşa încât să se poată angaja atât în agricultură cât şi în apărare. Spre a-şi face începutul în viața comunală independentă, consiliul satului Nahalal le-a acordat, în mod provizoriu, 100 de acri în locul numit colina lui Şimon. Ne-am hotărât să ne asociem cu ei.

S-a dovedit a fi nu chiar atât de uşor pentru mine. Grupul a admis-o imediat pe Ruth ca membru deplin. Eu am fost acceptat doar drept candidat, urmând să fiu admis ca membru după şase luni, dacă voi dovedi că sunt potrivit pentru acel fel de viață comunitară, ceea ce se punea la îndoială. Am privit rezervele acelea drept un semn de neîncredere, ceea ce de fapt şi era. Prietenii mei mă cunoşteau şi nu credeau că aş putea aparține din toată inima unui grup colectivist. Tovărăşia emoțională, sociabilitatea şi egalitarismul absolut nu erau în concordanță cu natura mea. Nu credeam că îmi voi schimba caracterul în şase luni, dar le-am acceptat verdictul. Când termenul candidaturii mele a ajuns la capăt, am fost primit membru deplin.

Am pornit-o la drum cu şaptesprezece membri, toți din Nahalal. Ni s-a asociat un grup de tineri membri ai mişcării de tineret laburiste, imigrați din Polonia şi România, iar ceva mai târziu unele absolvente ale şcolii agricole de fete WIZO din Nahalal. Ruth şi eu am primit o cameră mică, goală, iar mobila am meşterit-o din lemn de stejar. Ruth lucra la stâna de oi, în timp ce eu eram paznic de noapte.

Aventura aşezării Şimron nu s-a dovedit un succes pentru membrii săi fondatori. Din punct de vedere economic, lucrurile au ieşit destul de bine. Fondul Național Evreiesc ne-a dat un contract pentru lucrări de împădurire pe colinele din apropiere de Nazaret şi ne-a aprovizionat cu barăci, animale şi utilaje de fermă. Dar existau mari deosebiri de opinie în sânul grupului în ceea ce priveşte organizarea socială care trebuia să ne guverneze viața, iar acesta a fost subiectul de dezbatere pasionată în cei doi ani când am fost noi acolo, în noiembrie 1938, când grupul de la Şimron s-a mutat la aşezarea sa permanentă de la Hanita, la granița cu Libanul, cei mai mulți dintre membrii grupului inițial de la Nahalal au părăsit localitatea, mulți intrând în alte kibuțuri. Locurile lor au fost luate de noi membri. Eu şi Ruth, după ce plecasem de acolo cu două luni mai înainte, ne-am reîntors la Nahalal, unde am putut locui în propria noastră cabană.

Prima mea implicare serioasă în sfera de acțiune militară a avut loc în perioada şederii mele la Şimron şi a coincis cu ceea ce britanicii au numit „revolta arabă", referindu-se la tulburările iscate de arabi în mai 1936 şi care au hărțuit țara până în mai 1939, când Marea Britanie a promulgat noua sa politică în Palestina, limitând imigrația evreiască şi aşezarea lor în țară. În acei trei ani, comunitatea evreiască a luptat pentru a-şi prezerva securitatea, iar tânăra generație a fost chemată să ia parte activă la aceasta.

Revolta a început cu o grevă generală a arabilor, în scopul de a paraliza viața economică a țării. Curând a fost urmată de o mişcare teroristă a arabilor extremişti, împotriva evreilor, a guvernului mandatar şi a arabilor moderați. Marea Britanie a adus în grabă trupe suplimentare în Palestina spre a menține ordinea, iar la sfârşitul anului 1936 principalul corp al grupurilor extremiste înarmate a fost neutralizat, deşi teroarea sporadică a continuat şi putea să izbucnească din nou mai târziu, între timp, o comisie regală britanică a fost instituită, sub conducerea Lordului Peel, ca să cerceteze cauzele conflictului şi să facă recomandări privind diplomația viitoare.

Deoarece țintele terorismului arab erau atât evreii, cât şi britanicii, guvernul mandatar şi autoritățile evreieşti s-au pomenit lucrând împreună. Prima măsură de cooperare a fost urmarea cererii din partea armatei britanice de a i se pune la dispoziție ghizi evrei care cunoşteau țara şi vorbeau araba. Aceasta a dus la instituirea unei Jewish Settlement Police Force, ca auxiliară a armatei şi ca poliție obişnuită. Eu am devenit ghafflr, adică membru al poliției supranumerare.

Prima scrisoare militară oficială de numire pe care am primit-o purta antetul Palestine Police Force. Era datată martie 1937 şi îmi era adresată personal, la Şimron. Salariul meu se ridica la 8 lire palestiniene pe lună. Aveam atunci 22 de ani. Am servit drept ghid unităţilor armatei britanice staţionate la Afula, centrul rural al Văii lezreelului, în patrulările lor de-a lungul conductei de ţiţei a Iraq Petroleum Company. Conducta străbătea valea către portul terminal Haifa. Noi acopeream un sector cuprins între Tiberiada, de pe ţărmul Mării Galileei, şi Ein Dor, biblicul Endor ce figurează în povestea regelui Saul şi a vrăjitoarei, la Sud de Muntele Tabor. Această porţiune a conductei IPC devenise frecvent ţinta sabotajului arab, deoarece zona îi favoriza pe sabotori. Automobilele şi autocamioanele obişnuite nu puteau trece pe acolo, iar majoritatea satelor erau arabe.

În calitate de ghaffir purtam uniformă şi o armă autorizată. Locuiam într-un cort din campamentul armatei britanice, iar câte o noapte pe săptămână, ca „lăsat la vatră", o petreceam în Şimron. Lucram cu un regiment scoţian şi cu puşcaşii din Yorkshire, care nu erau antrenaţi în misiuni de recunoaştere. Ofiţerii lor credeau că şi-au îndeplinit sarcina dacă pur şi simplu îşi arătau prezenţa prin patrulări în zonă. Arabii puteau sabota conducta şi o şi făceau, dând foc ţiţeiului fără a fi împiedicaţi, fie înainte de a trece patrula, fie după aceea. În cele opt luni petrecute cu unităţile din acest sector mi-am dat seama de ineficienţa trupelor regulate, care făceau uz de metode rutiniere, cu orar fix şi trasee de patrulare, împotriva unor sabotori care cunoşteau terenul, se mişcau pe jos în mod tainic, se puteau pierde în populaţia localnică şi îşi puteau alege timpul şi locul convenabile pentru operaţiile lor. Mi-a devenit clar că singurul mod de a lupta cu ei era să iei iniţiativa, să-i ataci în bazele lor şi să-i surprinzi când se puneau în mişcare.

Jewish Settlement Police Force a sporit, servind majoritatea kibuţurilor şi alte aşezări rurale şi cuprinzând Ia sfârşitul anului 1936 aproximativ 1300 de membri ai Hagana. După serviciul meu la Afula, m-am întors la Şimron ca ghaffir, am fost promovat la gradul de sergent şi am fost numit comandant al detaşamentului mobil. Având şase ghaffiri sub comandă şi un autocamion uşor ca vehicul al nostru, am fost foarte activi, patrulând ziua de-a lungul drumurilor de ţară şi organizând noaptea ambuscade pe drumurile care duceau de la zonele arabe la aşezările evreieşti.

În decembrie 1937, Hagana m-a trimis la un curs de comandanţi de pluton, iar acolo l-am cunoscut pe Iţac Sadeh, ofiţerul clandestin veteran, care mi-a fost unul dintre instructori. Deşi era mult mai vârstnic decât mine, era un bărbat pe placul meu. Clocotind de idei originale, el sesiza esenţa problemei şi ne cerea o mare îndrăzneală, mergând uneori până la imprudenţă. A fost un curs bun, cu exerciţii de bătălie realiste şi a însemnat mult pentru mine faptul că am studiat sub îndrumarea lui Sadeh. Nu pot spune acelaşi lucru despre şcoala pe care am urmat-o după aceea, un curs britanic pentru sergenţi, ţinut în campamentul militar britanic. Nu dădeam

doi bani pe paradele hiperdisciplinate de inspecție, cu insistența strictă asupra bocancilor lustruiți şi asupra eleganței uniformei. Iar conținutul instrucției militare nu era de nici un folos pentru asigurarea securității regiunii Nahalal şi a restului Văii Jezreel. Totuşi am găsit interesantă acea instruire şi am înțeles că, în conducerea unui imperiu, poate că avea vreo valoare acea tradiție a armei lustruite respectată de armata britanică.

Cooperarea dintre guvernul mandatar şi autoritățile evreieşti a deschis mari posibilități de a îmbunătăți şi lărgi propria noastră pregătire militară. Armele autorizate pentru supranumerari puteau servi drept acoperire pentru posedarea de arme ilegale. Pe de altă parte, de vreme ce purtam uniformă şi comandam o unitate de patrulare mobilă, mi-a devenit uşor, mie, dar şi celorlalți, să desfăşurăm activități în Hagana mea clandestină.

Revolta arabă a izbucnit iarăşi în toamna anului 1939, când comisia de cercetare Peel şi-a publicat propunerile. Principala sa recomandare prevedea împărțirea Palestinei într-un stat evreiesc, un stat arab şi o zonă sub mandat britanic. Țările arabe au respins acest plan de împărțire, iar lupta arabilor contra evreilor şi a administrației britanice a crescut în intensitate.

În 1938 am fost instructor al Haganei pentru Nahalal şi zona învecinată şi am predat cursuri pentru comandanții de secție la o altă bază a Haganei. În aceste cursuri am încercat să cristalizez o metodă de instruire care să depăşească rutina învățământului privind armamentul şi manevra. Am scris un manual intitulat Fieldcraft1, despre importanța cunoaşterii terenului şi a exploatării tactice corecte a trăsăturilor acestuia. Manualul cuprindea, de asemenea, instrucțiuni privind paza, infiltrarea şi ambuscada, ca şi îndrumări asupra unor teme minore, ca tăierea de spărturi într-un gard. Manualul a căzut în mâinile lui Iacov Dori, comandantul Haganei din regiunea nordică, iar acesta m-a convocat la cartierul său general şi, spre încântarea şi mândria mea, m-a elogiat pentru el.

Am petrecut câtva timp predând cursuri în zona Nahalal, în care puneam accentul pe arta atacului, pe apropierea pe furiş şi pe pătrunderea prin surprindere în baza inamicului. Spre a testa toată această instrucție şi spre a da în vileag punctele slabe ale propriei noastre apărări, trebuia să-mi duc oamenii în vreun kibuț îngrădit şi cartiruit sau în vreo altă aşezare evreiască, unde adesea apăream drept în inima satului, fără să fi fost detectați. Nu pot spune că superiorii mei m-au lăudat pentru astfel de exerciții, iar eu nu aveam nici un răspuns convingător pentru ei atunci când eram întrebat ce mă făceam dacă paznicii ne-ar fi localizat şi împuşcat. Pur şi simplu eram convins în inima mea că, atâta vreme cât eu mă târam în fruntea oamenilor mei spre a face o spărtură într-un gard păzit, nu puteam da greş. Cu toate acestea, am ascultat de ordine şi am stopat „invadarea" propriilor noastre aşezări.

Mi-am îndeplinit îndatoririle de instruire în Hagana, în timp ce continuam activitatea ca sergent ghaffir, la comanda unei patrule mobile

aflată în subordinea poliției britanice. Având un vehicul la dispoziția mea, a fost mai uşor să trăiesc două vieți. Ruth a rămas la Şimron, iar când ne întâlneam, ca şi în scrisorile noastre, am început să discutăm planurile noastre de viitor. Ne gândeam să părăsim grupul, să avem propria noastră fermă, o casă a noastră, petrecându-ne timpul pe ogoare şi citind şi studiind. Am plănuit ca atunci când grupul Şimron ar fi fost gata să plece la aşezarea sa permanentă, în Hanita, noi să ne întoarcem la gospodăria părintească din Nahalal, ca prim pas spre întemeierea propriului nostru cămin.

Mutarea grupului Şimron, însă, nu s-a produs până în noiembrie 1939, iar stabilirea reală în Hanita a avut loc cu opt luni mai devreme, nu din partea grupului, ci a Haganei. La începutul anului 1938, când violența arabă a atins din nou un punct culminant, instituțiile naționale evreieşti perfectaseră cumpărarea pământurilor de la Hanita şi au luat hotărârea ca acestea să fie ocupate imediat. A fost o decizie îndrăzneață, însă înțeleaptă. O Hanita evreiască la granița cu Libanul ar fi închis gaura prin care bandele de arabi se infiltrau în țară. Şi s-ar fi demonstrat atât dreptul evreilor de a popula pământul, cât şi capacitatea lor de a-l gospodări şi apăra, chiar dacă teritoriul arab înconjura zona şi nu era nici o comunitate evreiască prin preajmă. O forță a Haganei trebuia să ocupe Hanita, căci arabii ar fi atacat-o de la bun început, iar după ce va fi fost fortificată, după ce vor fi fost curățate câmpurile şi se va fi construit un drum de acces, Hanita urma să fie dată grupului Şimron, ca aşezare permanentă.

Hagana a stabilit ziua de 21 martie 1938 ca dată de ocupare a Hanitei. A mobilizat în acest scop o forță de 400 de oameni, inclusiv 100 de ghaffiri, din aşezările Văii Iezreelului, din Galileea şi din alte părți ale țării. Spre a păstra secretul, atât față de arabi cât şi față de administrația britanică, oamenii s-au adunat într-un kibuț din câmpia litoralului. Această forță era comandată de Iţac Sadeh, iar Igal Allon şi eu i-am fost adjuncți. Iacov Dori trebuia să fie comandantul general pentru „ziua colonizării", când noi urma să ocupăm localitatea.

În ziua de 21 martie, înainte de răsăritul soarelui, ne-am pus în mişcare de la punctul nostru de adunare şi am pornit-o spre Nord, la Hanita. A trebuit să ne părăsim vehiculele pe drum şi să ne cățărăm anevoie pe pantele stâncoase. În timp ce un grup a început să netezească o potecă, ceilalți dintre noi cărau cu spatele echipament greu de fortificație şi alte materiale. Pe cel mai înalt vârf al locului am început să ridicăm un turn de observație din lemn şi gardul standard al perimetrului, un zid dublu de lemn, umplut cu pământ şi bolovani. Speram să facem toate acestea în timpul zilei, aşa încât corturile dinăuntrul împrejmuirii să fie apărate la căderea nopții, când ne aşteptam la primul atac. Dar noaptea a venit fără ca noi să fi terminat fortificațiile. Fuseseră prea multe de făcut şi ne stingherise şi un vânt puternic. N-am putut nici măcar corturile să le ridicăm.

La miezul nopții am fost atacați. Arabii trăgeau de pe două coline din apropiere şi era cu neputință să determini locul lor exact. Iţac Sadeh i-a spus lui Dori să-şi cheme oamenii, unitatea lui Igal Allon şi a mea, şi să atace grupul de asalt arab, dar Dori a socotit propunerea ca fiind iresponsabilă şi a respins-o. A trebuit să tragem mai mult sau mai puțin fără țintă de pe pozițiile noastre din perimetrul împrejmuit. După ce ambele părți au tras una asupra alteia timp de optzeci de minute, atacatorii s-au retras dincolo de granița libaneză. Pierderile noastre au constat în doi morți şi mai mulți răniți.

În următoarele trei zile munca Ia Hanita a continuat şi, cu toate că situația a rămas încordată, n-au mai avut loc împuşcături, în cea de a patra zi, pe când una dintre echipele noastre de construcții era ocupată cu construirea unui drum de acces, arabii au atacat. De data aceasta am ieşit să angajăm lupta cu inamicul. Speram să-i tăiem calea de retragere, dar ei au fost prea rapizi şi au dispărut pe coline înainte de a-i putea prinde.

Trupele lui Sadeh au rămas la Hanita atâta timp cât a continuat construcția aşezării, iar spre a se grăbi procesul au sosit muncitori din oraşul Naharia, de pe coasta mării. Una dintre îndatoririle mele a fost transportarea acestor muncitori din sau către oraşul lor, într-un blindat improvizat, un autocamion obişnuit cu pereții laterali din oțel. Restul timpului eram angajați în patrulare şi în pază. Câteva săptămâni mai târziu, când cabanele şi principalele fortificații, totuşi primitive, au fost ridicate, Sadeh şi-a lăsat la vatră trupa, iar eu m-am întors în Valea Iezreelului, la comanda unității mobile supranumerare. Hanita a rămas însă o bază de apărare şi de instrucție a Haganei, până când, către sfârşitul anului, a devenit o colonie permanentă.

Într-o seară, câteva săptămâni mai târziu, un om al Haganei din Haifa a sosit la Şimron însoțit de un vizitator straniu. Era Orde Wingate, căpitan în armata britanică. Auzisem de acest extraordinar soldat, care a venit în Palestina la izbucnirea tulburărilor arabe din 1936. Cunoşteam chiar şi faptul că avea idei neconvenționale despre modul în care să se pună capăt terorismului şi sabotajului arab şi că, spre deosebire de colegii săi militari, gândea bine despre evrei. De fapt devenise un înflăcărat susținător al ideii sioniste, recomandase cu tărie cooperarea britanică cu Hagana, pentru binele ambelor părți, şi câştigase încrederea liderilor evrei. Aceasta era prima noastră întâlnire.

Wingate era un bărbat zvelt, de o înălțime mijlocie, cu o față palidă, dar cu trăsături energice. Şi-a făcut intrarea cu un revolver greu la şold şi ducând în mână o Biblie, înfățişarea sa era plăcută şi sinceră, iar privirea intensă şi pătrunzătoare. Când vorbea te privea direct în ochi, ca şi cum ar fi căutat să-ți imprime propria-i credință şi tărie, îmi amintesc că a sosit cu puțin înainte de asfințitul soarelui şi că lumina blândă a dat un aer de mister şi de dramă venirii sale. Caracterul dramatic s-a accentuat pe măsură ce se lăsa seara, exact până la un punct culminant neortodox.

A cerut să fie adunat grupul. Dorea să ne învețe cum să luptăm. A stăruit să vorbească în ebraică, pe care începuse să o învețe de la sosirea lui în țară, dar după un timp i-am cerut s-o dea pe englezeşte, deoarece ne era greu să urmărim accentul lui straniu în ebraică şi nu puteam înțelege decât citatele biblice recognoscibile în limba noastră. El ne-a vorbit despre experiența lui în războiul de gherilă din Sudan, unde stătuse câțiva ani, şi ne-a descris o tehnică a ambuscadei nocturne. Şi-a încheiat alocuțiunea cu propunerea surprinzătoare de a merge cu el, atunci şi acolo, ca să organizăm o ambuscadă. El voia să ne arate cum să reperăm o poziție şi unde să amplasăm ambuscada, ilustrând pe teren ceea ce ne spusese în sufrageria din Şimron.

A cerut o hartă şi ne-a oferit prima noastră surpriză. A fixat ca loc al ambuscadei o răscruce de drumuri de lângă satul arab Mahlul, la câteva mile depărtare. Acest concept era nou pentru noi, pentru că noi organizam ambuscadele întotdeauna în apropierea aşezării evreieşti de apărat şi nu în apropierea ieşirii din satul arab care servea drept bază teroristă. Ne-am luat armele şi ne-am dus. Conform instrucțiunilor lui Wingate, ne-am deplasat pe coama colinelor şi nu pe drumuri. El a insistat să umblăm înainte şi nu, cum era practica noastră, cu două autocamioane în față. Când am ajuns la obiectiv, ne-a împărțit în două grupuri şi ne-a poziționat la 100 de yarzi de-o parte şi de alta. Ordinele sale erau ca, atunci când apărea banda teroristă, să i se permită să ajungă între noi, aşa încât să poată fi atacată din ambele părți. Nici o bandă arabă ostilă n-a apărut în acea noapte, dar lecția ne-a rămas.

Am fost foarte impresionat de Wingate. Chiar înainte de a ieşi în misiune, priveam la acest uscățiv şi, pe cât gândeam eu, neexperimentat străin şi mă întrebam dacă ar fi într-adevăr capabil să se infiltreze, în beznă, pe un teren necunoscut pentru el. Iar când am lăsat calea bătătorită, ca să ne cățărăm pe stânci şi să umblăm prin tufişuri, m-am îndoit că va putea ține pasul vioi. Părea atât de fragil. Şi ce ştia el despre arabi sau despre povârnişurile şi viroagele dealurilor Nazaretului, care făceau parte din viețile noastre încă din copilărie? în zori îndoielile mele s-au evaporat. Pe legea mea, acel ofițer britanic neobişnuit ştia mai bine decât mine ce să facă. Era greu de mers şi asta l-a ostenit, dar mergea cu pas sigur, n-a alunecat niciodată şi niciodată nu ne-a cerut să ne oprim pentru odihnă.

Semințele ideilor şi tacticii noi a lui Wingate deja fuseseră implantate în noi de Ițac Sadeh, pionierul şcolii „emerge-from-the-fence"*. Dar era profesionalism la Wingate, spirit pozitiv, o tenace lipsă de compromis. Personalitate dominatoare, el ne-a infectat pe noi toți cu credința şi fanatismul lui.

L-am întâlnit adesea după aceea. A trebuit să mergem după bandele teroriste în zone depărtate de perimetrul meu de patrulare, de dealurile Galileei, în pustietatea Iudeii, lângă Betleem. Uneori am fost norocoşi, am

întâlnit inamicul şi i-am cauzat pierderi. Alteori umblam noaptea fără nici un incident. Dar chiar când nu se întâmpla nimic, am învățat mult din instrucția lui Wingate. Pe deasupra, atacatorii arabi au fost siliți să înțeleagă că nu mai era drum sigur pentru dânşii. Era posibil să fie prinşi oriunde într-o ambuscadă surprinzătoare.

Wingate nu avea fizicul robust, în nopțile zăpuşitoare ar fi trebuit să obosească din cauza lungilor marşuri şi a încăpățânatei cățărări printre bolovani şi tufişuri. L-am văzut oprindu-se într-o noapte să culeagă un pepene de pe câmp; l-a spintecat cu briceagul şi i-a supt sucul, răcorindu-se. Câteodată ajungea în pragul epuizării şi credeam că o să-l văd prăbuşindu-se. Mergea însă mai departe, condus de o voință de fier. Înainte de a merge în misiune, citea pasajul din Biblie referitor la locurile unde trebuia să operăm şi găsea dovezi pentru victoria noastră: victoria lui Dumnezeu şi a evreilor.

În zori trebuia să ne întoarcem la Şimron şi să pregătim micul dejun. Intram în construcția de lemn care servea drept bucătărie comunală şi vedeam droaia de gândaci negri care o luau la fugă la apropierea noastră. Acolo făceam cartofi prăjiți şi omletă pe un primus şi o salată de roşii, în timp ce toate acestea erau făcute, Wingate stătea într-un colț, gol-goluț, citea din Biblie şi mușca şi mesteca cepe crude, ca şi cum ar fi fost cele mai delicioase pere. Judecat după tiparele obişnuite, nu părea normal. Dar propriile sale tipare erau departe de obişnuit. Era un geniu militar şi un om admirabil.

Metodele lui neortodoxe şi pronunțatele simpatii sioniste săreau în ochi superiorilor săi britanici din Palestina şi a fost rechemat la Londra. Dar în cel de al doilea război mondial, datorită intervenției lui Winston Churchill, şi-a putut pune în practică ideile novatoare, pe o scară mult mai mare, în campaniile din Etiopia şi Birmania. A fost ucis în 1944, în junglele din Birmania.

3
ÎN TEMNIȚĂ

Membrii grupului comunal Şimron s-au stabilit în kibuțul Hanita, de la granița cu Libanul, ca aşezare a lor agricolă permanentă, în noiembrie 1938. I-am însoțit, împreună cu Ruth, dar numai ca oaspeți. Le-am urat noroc şi ne-am întors la cabana noastră din Nahalal, pe care o închiriasem de la consiliul satului. Aveam două camere şi o bucătărie, o grădină de zarzavaturi şi o cățea boxer, în februarie 1939 s-a născut fiica noastră Iael.

În luna mai din acelaşi an Marea Britanie a emis ceea ce s-a numit Government White Paper on Palestina*, care formula o nouă politică cu privire la teritoriul mandatat. Aceasta limita imigrația evreiască pentru următorii cinci ani şi în mod virtual o interzicea după aceea; de asemenea, restrângea cumpărarea de pământ de către evrei în zone extinse ale țării. Era

un revers al spiritului Declarației Balfour, care fusese emisă în 1917, precum şi un revers al prevederilor Mandatului Ligii Națiunilor. Dacă ar fi fost aplicată, noua politică ar fi dus la pieirea Căminului Național Evreiesc. Comunitatea evreiască s-a răzvrătit cu armele în mâini, hotărâtă să reziste Cărții Albe, iar această reacție a dus în mod inevitabil la sfârşitul cooperării dintre Hagana şi administrația britanică, inclusiv cu forțele de securitate ale acesteia.

La mijlocul lunii august 1939, Hagana a inițiat un Curs pentru Comandanții de Pluton, la care eu am fost trimis ca instructor în tacticile de câmp. Din cauza vigilenței sporite a britanicilor, care ne suspectau, acest curs nu a fost ținut în una din bazele obişnuite ale Haganei, ci lângă satul Iavniel, din Galileea de Jos, la aproximativ patru mile Vest de Degania. În scopul de a-l masca, cursul avea aparența unui program extins de educație fizică, sub auspiciile federației evreieşti a sporturilor. Izbucnirea celui de al doilea război mondial la scurt timp după deschiderea cursului a sporit urgența şi importanța exercițiilor noastre militare. Totul a mers ca pe roate în primele şapte săptămâni.

Semnalul de alarmă a fost dat în ziua de 3 octombrie, chiar în momentul în care cursanții se adunaseră pentru o prelegere. Deoarece nu am avut timp să ne dispersăm, prelegerea a continuat, cu subiectul schimbat de la tactică la alergarea pe pistă, iar după câteva clipe doi ofițeri de securitate britanici au apărut la intrarea în cort. Ei au stat acolo câtva timp, ascultând, iar după aceea s-au dus să cerceteze celelalte corturi şi colibe. Nu le-a trebuit mult ca să descopere câteva puşti ghintuite sub saltele şi nimic care să dovedească „antrenamentele sportive". Au redactat o notă privind armele găsite, au înregistrat răspunsurile nevinovate date de noi la întrebările lor şi au plecat. Comandantul cursului a raportat numaidecât faptul la cartierul general al Haganei şi a primit ordinul de evacuare a lagărului. El a trebuit să transfere cursul în zona Ein Haşofet, un kibuț de dincolo de coama vestică a Văii lezreelului, la aproximativ douăzeci şi cinci de mile depărtare în linie dreaptă, dar mult mai departe pe drumul ocolit pe care a trebuit să mergem.

Am fost împărțiți în două grupuri. Igal Allon, care era unul dintre instructorii noştri, avea în sarcină contingentul mai mic, format îndeosebi din polițişti supranumerari, care aveau dreptul să poarte arme. Ei au luat-o pe jos pe la Muntele Tabor şi au ajuns la Ein Haşofet fără incidente. Grupul mai mare, format din patruzeci şi trei de inşi, era condus de comandantul cursului. Ei trebuia s-o ia peste colinele din Sud-Vest, prin regiunea Wadi el-Bira în cursul nopții, regiune populară de arabi, şi să-şi continue drumul în timpul zilei prin zona populată de evrei a lezreelului. Mordehai Sukenik şi cu mine eram călăuze.

Din nefericire, am întârziat plecarea. Era de presupus că lagărul se afla sub supraveghere şi ne-a luat timp să adunăm cu băgare de seamă armele pitite în diferite ascunzători. Am plecat la ora două după miezul nopții. Am

urmat povârnişurile şi potecile anevoioase în orele de întuneric rămase, dar ivirea zorilor ne-a găsit încă departe de cea mai apropiată aşezare evreiască. Eram în apropierea intrării în Wadi el-Bira, care era traversat de conducta Iraq Petroleum Company. Sukenik şi eu, care mergeam înaintea celorlalți, ne-am aşezat să ne odihnim.

Deodată a apărut o patrulă a Transjordan Frontier Force şi a oprit lângă noi doi. Restul grupului nu se vedea. Această forță făcea parte din unitățile britanice de securitate care operau în ambele teritorii mandatate, Palestina şi Transiordania. Ca răspuns la întrebarea lor, am spus patrulei că suntem excursionişti, iar Sukenik chiar le-a arătat şi permisul de port-armă. Ei au părut satisfăcuți şi au plecat. Ceea ce am făcut şi noi. Dar în scurt timp au apărut din nou, s-au dus direct la restul grupului şi l-au înconjurat. Unul dintre vehiculele lor a venit după Sukenik şi după mine şi ne-am adăugat celor puşi sub pază. După ce ne părăsiseră, se pare că au fost opriți de un țăran arab, care le-a atras atenția că un şir de oameni înarmați mergeau de-a lungul conductei, iar ei s-au întors să cerceteze. După ce au transmis prin radio un raport, patrula a fost contactată de un ofițer britanic şi de un detaşament călare din cadrul trupelor de grăniceri. Armele noastre au fost ridicate, iar noi am aşteptat mai multe ore, în timp ce superiorii lor pesemne deliberau ce era de făcut cu noi. Am fost după aceea îmbarcați în două autocamioane şi duşi la închisoarea din Acra. Pe drum, am mâzgălit un bilețel către familia mea — „Arestat. Nu vă faceți griji" — cu adresa pe spate, învelind cu ea o piatră. La o răscruce, când autocamionul a oprit, l-am recunoscut pe prietenul meu Kalman şi i-am aruncat bilețelul, în autocamion, vorbeam între noi în credința că problema avea să fie curând clarificată şi că vom fi puşi în libertate.

Dispoziția noastră sufletească s-a schimbat după ce porțile de fier au pocnit în urma noastră şi ne-am găsit zăvorâți în acea uriaşă fortăreață de piatră. Era citadela construită de turci în secolul al XVIII-lea, când Palestina făcea parte din Imperiul Otoman, pe temelii puse de cruciații din secolul al XlII-lea. Administrația mandatară britanică a folosit-o drept închisoarea sa centrală, iar în perioada de rezistență activă de după cel de al doilea război mondial mulți luptători clandestini evrei au fost închişi aici. Unii şi-au găsit moartea în camera de execuție din aceeaşi clădire.

Am fost mai întâi duşi într-o cameră de detenție igrasioasă şi rece, unde ne-au fost luate bunurile personale, după care am fost conduşi într-un coridor boltit, strâmt şi întunecos. Ni s-a dat apă şi am fost dirijați la saltelele soioase şi zdrențăroase care zăceau răspândite pe podea. Prea osteniți ca să gândim, să vorbim sau să plănuim — înainte de a fi stabilit ca la interogatoriu pur şi simplu să ne spunem numele şi vârsta şi să cerem avocat —, am căzut pe saltele ca să dormim. Abia închisesem ochii, că mai mulți polițişti au intrat, au aprins lumina şi au întrebat care dintre noi vorbeşte

engleza. Zvi Brenner şi cu mine eram printre puținii vorbitori de engleză, iar Zvi a fost primul luat la interogatoriu.

Nu a fost dus departe. Fără îndoială, în mod premeditat camera de interogatoriu era destul de aproape de noi, ca să auzim câte ceva din cele ce se petreceau acolo. Am auzit voci, apoi sunete de lovituri, urmate de gemete de durere, apoi din nou glasuri şi vaiete. După un timp, uşa sălii noastre s-a deschis, au fost iarăşi aprinse luminile, iar Zvi, care se clătina, a fost împrâncit înăuntru, în timp ce el cădea pe salteaua lui, mi s-a spus că este rândul meu. Am ieşit din încăpere, aşa încât numai mai târziu am aflat de la Zvi că fusese bătut şi lovit cu picioarele, readus în simțiri şi apoi iarăşi bătut pentru că refuza să răspundă la întrebări.

Anchetatorii mei au încercat să-mi frângă spiritul, explicându-mi situația gravă în care mă aflam. Fusesem prins în posesia ilegală de arme, iar aceasta, potrivit regulamentelor stării de necesitate din acea vreme, era o crimă capitală. Cu excepția cazului în care le spuneam ce doream să cunoască, ei mi-ar fi aplicat pedeapsa cu moartea şi aş fi fost executat în aceeaşi închisoare. Fiica mea ar fi rămas orfană şi ar fi crescut cu povara conştientizării faptului că tatăl ei a fost spânzurat ca un criminal de rând.

Nimeni dintre noi nu trecuse prin interogatorii, dar eu am socotit, pe când mă îndreptam spre inchizitorii mei, că noi nu aveam nimic de câştigat păstrând în mod rigid tăcerea, cu excepția prezenței avocatului nostru. Nu avea nici un rost să fim încăpățânați de dragul încăpățânării şi să suferim lovituri pentru refuzul de a răspunde Ia întrebări inofensive. Am hotărât eu însumi ce putea fi spus şi ce nu şi am acționat în consecință. Astfel, pe lângă nume şi vârstă, le-am dat detalii despre familia mea şi, de asemenea, n-am găsit nici o rațiune să le ascund că făceam parte din Hagana chiar dacă aceasta era o organizație ilegală. Era absolut evident că noi fusesem antrenați în instrucția militară şi, oricum, britanicii cunoşteau ce cauză apăra realmente Hagana şi chiar cooperaseră cu ea în trecutul recent. Dar când am fost întrebat de nume şi de detalii, cum ar fi proveniența armelor noastre de foc, am rămas tăcut. Anchetatorii mei mi-au repetat că, în afară de cazul în care le divulgam acele informații, nu mai aveam mult de trăit. N-am spus nimic. Doi temniceri s-au îndreptat atunci spre mine cu reteveiele ridicate şi erau pe cale să mă lovească, când eu am pronunțat o avertizare. Ei s-au oprit. Le-am spus să nu îndrăznească să ridice mâinile asupra mea sau a oricăruia dintre noi. Dacă o făceau, prietenii noştri din afară vor interveni, iar responsabilii vor fi pedepsiți. Am adăugat că acțiunile şi comportamentul lor erau bestiale, pentru că, la urma urmei, eram parteneri cu britanicii în lupta împotriva lui Hitler. Au oprit interogatoriul şi m-au dus înapoi la ceilalți. Cred că i-am scutit de multă suferință în acea noapte pe cei care au fost anchetați după mine.

Dimineața ne-a deşteptat zăngănitul cheilor. Ni s-a permis să urcăm în turn, la aer proaspăt şi am fost bucurați de încântătoarea privelişte a mării şi

de larga întindere a golfului Haifa. Dedesubtul nostru era curtea închisorii, mărginită de ziduri groase de piatră într-o parte şi de şanțul cu apă cruciat de cealaltă parte.

La micul-dejun ni s-au dat măsline şi pitta, acea pâine arabă turtită, permițându-ni-se să luăm legătură cu un avocat din Haifa. Am petrecut prima zi în închisoare aşteptând să vedem care ne erau perspectivele, iar seara eram cât se poate de optimişti, fiind scutiți de continuarea interogării şi permițându-ni-se să primim alimentele trimise nouă din Haifa. Socoteam că instituțiile naționale evreieşti vor pune problema la cel mai înalt nivel. Nu eram nişte criminali. Britanicii ştiau prea bine că armele pe care le purtam erau destinate apărării aşezărilor noastre izolate împotriva atacurilor arabe. Urma cu siguranță să fim eliberați în scurtă vreme.

Statutul nostru până la judecare era acela al deținuților. Nu lucram, purtam propriile noastre haine, primeam hrană din afară şi de sabat ne vizitau cei din familie. Am organizat exerciții matinale ca să ne menținem condiția fizică, jucam şah pe bucăți de mucava, cu piese modelate din miez de pâine, ne-am asigurat permisiunea de a utiliza din când în când duşurile şi, după câteva zile, de a primi cărți de la biblioteca închisorii. A venit să ne vadă un avocat din Haifa şi a ascultat detalii privind evenimentele ce conduseseră la arestarea noastră. L-am împuternicit să ne reprezinte la proces.

Interogările erau acum conduse într-un mod sistematic la oficiile British Criminal Investigations Department. Eram acuzați de posesie ilegală de arme şi ni s-a spus din nou că aceasta era o abatere capitală, care trebuia judecată de curtea marțială şi că sentința sa era finală. Nu se putea face apel. Noi însă nu eram intimidați. Aveam încredere în eforturile liderilor naționali evrei. Consideram că în cel mai rău caz puteam primi o sentință de avertisment, simbolică.

Toți aşteptam cu nerăbdare prima vizită a familiei, în sabatul ce urma să vină. S-a dovedit a fi un exercițiu de frustrare, în ziua cea mare am făcut duş şi apoi am fost conduşi în afara clădirii, unde am fost orânduiți într-un şir, de-a lungul unui mic şanț. Câțiva yarzi mai încolo, în fața noastră şi mai sus de noi, era o platformă de beton unde stăteau vizitatorii, între noi se găsea un sul mare de sârmă ghimpată. Nu a existat nici un fel de intimitate sau vreo vizită posterioară în închisoare.

S-a permis fiecăruia dintre noi doar doi vizitatori, în timp ce restul familiei rămăsese în afara complexului închisorii. Intrase mama şi Ruth, deşi Ruth n-a fost oprită să treacă pe poartă cu micuța Iael în brațe, în vârstă de nouă luni. A fost un moment mişcător atunci când Iael, îmbrăcată sărbătoreşte pentru acea ocazie, s-a zvârcolit în brațele mamei sale şi a început să se întindă spre sârma ghimpată.

Totul a fost o mizerabilă decepție. Ruth făcea eforturi să țină sus copilul, strigându-mi „cum o duci?", în timp ce eu întrebam, sperând ca ea şi mama să mă audă, despre sora mea Aviva, despre fratele meu Zorik, despre

fermă şi cum mergeau însămânțările. Ce s-ar fi putut spune în zece minute copleşite de emoție, în asemenea condiții absurde şi în strigătele celorlalți prizonieri şi ale celorlalte familii, la dreapta şi la stânga, care încercau, de asemenea, să arunce un cuvânt de dragoste, de la şanț la platformă, prin bariera de sârmă ghimpată? Şi aproape de la primele din acele puține minute alocate acestor vizite am fost şicanați de neîncetatul „Yalla, yalla" — grăbiți-vă, grăbiți-vă — al temnicerilor arabi.

Procesul nostru a început în ziua de 25 octombrie, în lagărul militar de lângă Acra. Noi, acuzații, stăteam pe băncile care aproape umpleau cabana militară, în timp ce consiliul era aşezat la mese, în stânga şi la dreapta noastră. Pe o bancă, în fața noastră, erau expuse „corpurile delicte", grenadele şi munițiile găsite asupra noastră. Pe podea, frumos orânduită, se afla impresionanta noastră colecție de puşti ghintuite.

Procurorul era un maior britanic. Apărarea era compusă din trei avocați, între care socrul meu, Zvi Schwartz. Trei ofițeri britanici serveau drept judecători. Acuzația adusă împotriva tuturor era portul ilegal de arme, dar unul din grupul nostru, Avşalom Tau, mai era acuzat şi de faptul că şi-a îndreptat puşca spre unitatea care ne-a arestat. Linia procurorului era neabătută: purtarea de arme fără autorizație contravenea regulamentelor stării de necesitate. Linia apărării noastre era, de asemenea, simplă: eram un grup de tineri care se instruiau în vederea luptei împotriva duşmanului nostru comun, Germania nazistă, şi că ar fi trebuit să ne bucurăm de înțelegerea şi indulgența curții. Procesul a durat trei zile. Sentința a fost pronunțată în ziua de 30 octombrie, în acea zi, la ora 10, am fost aduşi în fața curții ca deținuți şi am plecat de acolo ca puşcăriaşi condamnați. Am fost găsiți vinovați şi fiecare dintre noi, cu o singură excepție, a fost osândit la zece ani de închisoare. Avşalom a fost condamnat la temniță pe viață.

Toți cei 43, şocați, am fost îmbrânciți afară din sala tribunalului, puşi cu brutalitate în lanțuri şi duşi înapoi la închisoarea din Acra. Lanțurile şi aerul morocănos al paznicilor noştri erau semnul imediat al schimbării bruşte a statutului nostru. Faptul că eram acum condamnați a fost puternic subliniat la sosirea îndărăt la porțile închisorii. A trebuit să lepădăm hainele şi efectele noastre personale şi să îmbrăcăm veşmintele închisorii: sandale cafenii, pantaloni-burlane, fără curea şi fără nasturi, o cămaşă cafenie fără guler şi o bonetă cafenie de pus pe capul care ne-a fost ras. Ofeream un întreg spectacol. De fapt, să privim unul la altul a fost lucrul cel mai hazliu care ni s-a întâmplat de la arestare şi ne-am stricat de râs. Dar ne-a pierit râsul la spectacolul ce a urmat, acela al viitoarei noastre case, lunga celulă întunecoasă, cu tavanul înalt boltit şi cu două ferestruiri zăbrelite, în zidul gros de piatră, care dădeau în curte. Trebuia să dormim pe saltelele zdrențăroase aşternute pe podeaua de beton şi să ne acoperim cu nişte cuverturi subțiri.

Programul zilnic, de rutină, al închisorii începea înainte de ivirea zorilor. Deşteptați de sunetul unui clopot, ne împătuream saltelele şi cuverturile, fiind gata pentru primul apel nominal. O dată cu răsăritul soarelui venea exercițiul matinal: zece minute de plimbare în perechi, sub pază, în curtea interioară. După aceea eram supuşi unui control corporal amănunțit. Urma micul-dejun, apoi munca. La ora 11 ni se dădea unul dintre principalele prânzuri ale zilei: pitta, măsline şi un pateu arab din carne tocată în pastă de năut. Aveam o altă plimbare de zece minute şi ne întorceam la muncă până la ora 3 după-amiază, când avea loc al doilea apel nominal, urmat de al doilea prânz. Eram apoi zăvorâți în celula noastră pentru următoarele paisprezece ore, tulburați doar de numărătoarea serală, prin care se asigurau că nimeni nu lipseşte.

Trebuia să ne organizăm într-o măsură oarecare spre a face cât mai rodnice orele noastre de răgaz, pentru a ne îmbunătăți condițiile şi a menține contactul cu autoritățile evreieşti în efortul acestora de a asigura eliberarea noastră, în consecință, cei 43 am ales un comitet format din trei persoane, din care una eram eu. Ceilalți doi erau responsabili pentru dereticările şi activitățile din celulă, pe când eu reprezentam grupul în relația cu administrația închisorii şi în păstrarea legăturii clandestine cu propriile noastre autorități din afară. Am întocmit repede o listă de revendicări, pe care am prezentat-o directorului închisorii, iar unele din ele au fost primite. Cea mai importantă a fost să ni se permită să lucrăm doar o jumătate de zi şi să petrecem cealaltă jumătate studiind. Celelalte erau permisiunea de a utiliza materiale de scris, de a primi cărți şi de a avea lumină în celulă până la ora 8 seara. Am avut astfel posibilitatea să studiem engleza, araba, Biblia şi chimia, profesori fiind aceia dintre noi care studiaseră aceste obiecte. Am reluat astfel studiile teoretice ale Haganei noastre, care fuseseră întrerupte la Iavniel. Când cădea întunericul, ne îngrămădeam în jurul torței care ne fusese îngăduită şi citeam şi scriam la lumina palidă a acesteia până la ultimul apel nominal şi stingere. Pe plan material, am obținut lenjerie de corp călduroasă şi o a treia cuvertură de fiecare şi am devenit experți în a introduce prin contrabandă hrană şi în a expedia în acelaşi mod scrisori, căci acum ni se permisese să scriem lunar. Vizitele le primeam o dată la două luni.

Familiile, fireşte, îşi făceau griji, însă de prisos. Ele erau îngrijorate de soarta puşcăriaşilor, iar puşcăriaşii erau îngrijorați de îngrijorarea familiilor. La fel stăteau lucrurile în familia mea. Simțeam suferința în scrisorile primite şi în ochii lor, când mă vizitau, îmi amintesc că într-una din primele scrisori le-am spus că lucrurile nu stau chiar atât de rău şi că întemnițarea nu era sfârşitul lumii. O perioadă în închisoare era exact ceea ce era, nimic mai mult. Trebuia s-o scoți la capăt cu ea, „iar când s-a terminat, să ieşi, să faci o baie bună şi să iei viața de la început". Ei, însă, priveau temnița ca pe un veritabil dezastru şi umblau în doliu. Pentru părinții mei închisoarea era ceea ce citiseră ei în romanele lui Dostoevski şi ceea ce auziseră de la prietenii lor

care fuseseră întemnițați de turci în timpul primului război mondial, când Palestina făcea parte din Imperiul Otoman aliat cu Germania.

Eu, pe de altă parte, priveam şederea mea în spatele gratiilor drept un episod trecător — neplăcut pentru cei interesați, dificil pentru rudele lor, dar în mod cert nu de petrecut făcut ghem într-o gogoaşă a suferinței. Acra nu era o casă de odihnă, dar nici o temniță subterană medievală; şi nu era Siberia. De altfel întemnițarea făcea parte din lupta noastră pentru Căminul Național Evreiesc. Mă mâhnea doar faptul că eram în temniță ca urmare a unei nefericite greşeli şi nu a vreunei operații speciale, cu un impact important. Ceea ce era deosebit de chinuitor pentru noi toți era faptul că eram închişi şi neputincioşi, în timpul unui război la care doream fierbinte să luăm parte.

La sfârşitul lunii noiembrie, sentința a fost confirmată, dar condamnarea a fost redusă de la zece la cinci ani. Am făcut câte o zi de grevă a foamei, ca protest față de eşuarea eliberării noastre, în timp ce în țară Hagana a împrăştiat manifeste. O lună mai târziu am fost transferați într-o altă aripă a închisorii şi divizați în grupuri, în patru celule. Din fericire, coridorul era iluminat electric şi destulă lumină se strecura până la noi, ca să putem citi până noaptea târziu. Ferestrele erau şi ele mai bine situate pentru a îmbunătăți contactul cu exteriorul.

La prima ei vizită de după proces, Ruth i-a cerut directorului adjunct al închisorii, un anume căpitan Grant, să-mi permită să o văd mai din apropiere pe Iael, care tocmai împlinise un an. Grant a respins-o cu grosolănie şi schimbul de cuvinte a făcut-o pe Ruth să verse lacrimi, frustrată. Eu eram categoric împotriva unor astfel de cereri, care doar îl umilea pe solicitator, care nu câştiga nimic. I-am scris soției: „N-am chef să-i dau lui Grant satisfacția de a ne vedea lezați. Eu nu-i cer nimic, deoarece este un mitocan care are plăcerea sadică de a refuza orice cerere. Noi nu ne ploconim în fața unor astfel de oameni, nu-i linguşim şi nu aşteptăm nimic de la ei. Mulți evrei sunt arestați în fiecare zi şi aduşi aici, la Acra, mulți dintre ei revizionişti (membri ai Irgun Zvai Le'ummi). Există aici şi o mulțime de arabi, în acest momelit, în celula condamnaților la moarte, patru puşcăriaşi îşi aşteaptă execuția. Şi în Polonia, în Germania, în Rusia! O lume îngrozitoare, plină de orori. Şi tu? Un sărut pentru fetița noastră şi îi urez să se poată bucura de altfel de zile, într-o lume diferită".

Dar până la sosirea acelor altfel de zile, zilele trăite de noi alunecau în rutină. Am început să lucrez în grădina de zarzavaturi, un petec de pământ înconjurat de un zid. Nu eram mânați ca slavii, dar atunci când se apropia directorul închisorii, paznicul trebuia să ne avertizeze, iar noi trebuia să ne încovoiem spinarea. Grădina servea de obicei drept ascunziş pentru cutiile de conserve ce ne erau trimise prin contrabandă, într-o zi n-am fost destul de atent pentru ca să nu înfig hârletul unde nu trebuia şi comoara a fost descoperită: trei cutii de conserve din carne de vacă. Am fost dus la căpitanul

Grant, iar acesta mi-a dat cu voioşie două zile de carceră. Tovarăşii mei au aranjat cu sergentul temnicer să mi se aducă un supliment de hrană, pe lângă dieta reglementară pentru cei încarcerați: lipie şi apă.

Celula care servea drept carceră era mică, întunecoasă şi goală. Seara ni se dădea o saltea şi o cuvertură. M-am înfăşurat în cuvertură, m-am întins pe duşumeaua rece — era exact atâta spațiu cât îmi trebuia pentru aceasta — şi mă gândeam ce bine ar fi să trag un pui de somn, când am auzit o voce plăcută care îngâna un cântec. Venea de la celula de carceră învecinată, în ea se găsea un evreu ortodox din oraşul galileean Safed. Uitasem că era vineri noapte, iar el rostea rugăciunile din preziua sabatului şi cânta cu mare emoție din biblica Cântare a Cântărilor. Acustica era excelentă în acea fortăreață cruciată, iar zidurile puternice dădeau rezonanță vocii care plutea prin ambrazura celulei sale şi prin a mea. Tânărul meu vecin în rugăciune, cu vocea lui plină de simțire, în mod vădit avea bune motive de a-şi deschide inima în implorarea Cerului. Am stat cu ochii închişi în întuneric, şi Acra, încarcerarea, frigul şi gândurile lumeşti s-au risipit. Cântarea Cântărilor a lui Solomon şi tânărul bărbat din Safed cuceriseră aripa carcerală a închisorii şi au saturat-o de spiritul păcatului evreiesc, regina Sabat.

Dov Hos, unul din bărbații de frunte în Departamentul Politic al Jewish Agency — şi, de asemenea, în Hagana — ne-a spus în una din vizitele sale că spera să ne poată transfera în lagărul de detenție de la Mazra'a, la vreo câteva mile Nord de Acra, unde condițiile erau mai bune, iar familiilor le era permis să ne viziteze mai des. Desigur, noi doream ca instituțiile naționale evreieşti să facă în continuare presiuni pentru eliberarea noastră, dar deocamdată mutarea la Mazra'a ar fi fost binevenită. Am scris familiei în acest timp că o dată ce ne-am pus în mişcare „vom sfârşi prin a ajunge acasă".

Casa era departe şi ținea de lumea scrisorilor. Zorik şi Aviva duceau greul muncii la fermă, în timp ce tata era plecat (unele dintre misiunile sale erau încercări de a ne pune în libertate). Ruth şi Iael erau adesea la Ierusalim, unde stăteau la părinții ei. Dar țara a intrat în anotimpul ploilor. Pe când priveam stropii de ploaie împroşcând zidurile închisorii, îmi imaginam expansiunea agricolă a Văii lezreelului, având loc pe tăcute în timp ce grâul şi orzul germinau, aruncând într-o singură noapte un covor verde pe întreaga zonă cât cuprindeau ochii, de la dealurile Cârmei la râul Kison.

Tata ne trimetea, în scrisori, o revistă săptămânală a scenei politice, şi am aflat de apropierea amenințătoare a războiului de țara noastră. Am aflat mai multe în primul rând de la noii puşcăriaşi, căci au fost şi alte arestări de grupuri din Hagana, pentru port ilegal de arme. Se pare că autoritățile britanice erau hotărâte să distrugă Hagana, chiar dacă ştiau că aceasta era forța de autoapărare a comunității evreieşti, într-adevăr, printre noii sosiți era un grup de unsprezece membri ai kibuțului Ginnosar, de la capătul nordic al Mării Galileei, pe care noi, veteranii, i-am ajutat să se adapteze la noua lor viață. Ei săriseră în ajutorul tovarăşilor lor de pe ogoare, care fuseseră atacați

pe neaşteptate de către o bandă de arabi. Agresorii au fost bătuți. La scurt timp după ciocnire a sosit o unitate britanică de securitate şi i-au găsit pe apărători cu armele încă în mână. Nici o explicație nu a fost acceptată. Posesia de arme era ilegală, iar ei au fost aduşi la Acra. Printre noii puşcăriaşi erau şi 34 de membri ai Irgur Zvai Le'ummi, aripa de dreapta, dizidentă, a organizației clandestine, care a fost condamnată pentru portul de arme şi explozivi. Aparțineam unor organizații diferite şi aveam vederi divergente asupra modului în care trebuiau continuate activitățile clandestine, însă ne-am alăturat lor şi am căzut de acord asupra reprezentării comune în fața autorităților închisorii, iar lor li s-au acordat toate condițiile speciale pe care ni le asigurasem noi.

Peisajul uman al puşcăriaşilor arabi era mai variat, de la criminali de drept comun la naționalişti de profesie. Elita o forma mai multe sute de naționalişti, care erau condamnați pe viață. Printre ei membri ai Kassamia, banda arabă de terorişti fanatici, urmaşi ai lui Az-el-Din-el-Kassam. Relațiile dintre noi erau prieteneşti şi marcate de respect reciproc. La urma urmei, întemnițarea noastră avea o bază comună. Nici noi, nici ei nu eram condamnați pentru acte de criminalitate de drept comun, ca omorul sau furtul prin efracție. Şi unii şi alții eram mobilizați de idealuri naționale şi ne-am riscat libertatea şi viețile pentru poporul nostru. De sărbătorile musulmane ne invitau în celulele lor ca să gustăm din bucatele lor alese orientale, iar noi arătam față de ei aceeaşi ospitalitate de sărbătorile evreieşti.

Unul din momentele cele mai mişcătoare trăite de mine în închisoare a fost întâlnirea cu Abed el-Salim, băiatul din tribul beduin el-Mazarib, care a cântat din fluier la nunta mea. El a fost adus la Acra pentru a ispăşi o scurtă condamnare la închisoare. Cu puțin timp înainte de arestarea mea a avut loc o încăierare între una din bandele de hoți arabi şi tribul el-Mazarib, iar acesta a căutat adăpost în Nahalal, unde beduinii au fost primiți datorită intervenției mele. Ei n-au uitat acest fapt şi mă considerau aliatul lor.

În timpul şederii mele în temniță, mai mulți condamnați arabi au fost executați prin spânzurătoare. Plânsetul şi vaierul rudelor lor erau sfâşietoare.

După o spânzurare, întreaga închisoare era cuprinsă de o atmosferă de tensiune. Puşcăriaşii mergeau la lucru într-o tăcere mormântală, iar temnicerii evitau să-i privească pe vreunul dintre ei în ochi. În ziua următoare viața se reîntorcea la normal.

Temnicierii englezi nu se distingeau prin scrupulosul simț al nepărtinirii. Unii dintre ei erau cinstiți şi corecți, dar alții ne sâcâiau fără motiv. Cel mai ofensator era căpitanul Grant, care depăşea măsura în umilințele şi insultele aduse nouă. Dar nu întotdeauna îi era uşor. El ştia că dacă merge prea departe, vestea i s-ar fi dus până la liderii evrei din Ierusalim, care s-ar fi plâns la înaltul Comisar britanic. Pe de altă parte, noi, deținuții politici, eram un grup puternic şi bine organizat, iar atunci când un astfel de grup este unit are câştig de cauză, chiar şi în temniță.

Am fost transferați în lagărul Mazra'a la sfârşitul lunii februarie 1940, după o şedere de cinci luni în Acra şi după îndelungate negocieri. Kibuțnicii din Ginnosar şi membrii Irgunului au fost transferați împreună cu noi. Lagărul cuprindea şi deținuți politici arabi. Eram păziți de polițişti britanici şi arabi, iar comandant de lagăr era un ofițer al armatei britanice, bețivan şi oarecum dement, pe nume Pike. Comparate cu acelea de la Acra, condițiile erau relativ bune. Locuiam în cabane, dormeam pe propriile saltele, aveam ustensile pentru a ne pregăti hrana şi lucram la stațiunea experimentală agricolă din apropiere. Inspecția temnicerilor era mai puțin strictă, iar vizitatorii ne puteau vedea mai des.

În pofida acestei situații, răbdarea noastră se apropia de marginile ei. Citeam şi studiam, însă viețile noastre erau goale. Ne pomeneam retrăindu-ne trecutul mai degrabă decât să făurim planuri de viitor, iar preocupările noastre de zi cu zi erau banalități precum calitatea hranei sau ce muncă aveam de făcut în detenție, într-o asemenea dispoziție sufletească eram, desigur, critici în privința eforturilor făcute de liderii evrei pentru eliberarea noastră, în măsura în care eram noi la mijloc, ei nu făceau îndeajuns. Ignoram faptul că ei erau preocupați de imensele probleme ale „statului în curs de a fi construit", că eram împinşi înainte de idealul sionist de transformare a Căminului Național Evreiesc sub administrație mandatară britanică într-un stat evreiesc independent. Ei se căzneau să găsească modul cel mai bun de a reacționa — fie prin mijloace paşnice, fie prin mijloace activiste — la ordonanțele restrictive ale Cărții Albe, care limitau cumpărarea pământului şi imigrația.

Între timp, noi ne continuam munca la stațiunea experimentală, rărind grâul, împrăştiind îngrăşăminte chimice şi făcând lucrările speciale cerute de anotimp. Vizitele familiei erau acum mai agreabile, iar uneori ni se permiteau întâlniri reale, într-o cameră, aşa încât puteam conversa ca nişte ființe omeneşti. Am putut s-o țin în brațe pe fetița mea. Am putut, de asemenea, fura câte o întâlnire cu rudele şi prietenii la locul nostru de muncă. Dov Hos a venit adesea şi ne-a ținut la curent cu ceea ce se întâmpla în lumea din afară. El era neobosit în eforturile de a asigura eliberarea noastră.

În primăvară am celebrat Pastele, sărbătoarea evreiască a libertății şi, se înțelege, am făcut-o cu un sentiment aparte. A sosit un autocamion încărcat cu alimente, vin, dulciuri şi mâța, pâinea nedospită mâncată de această sărbătoare în amintirea grăbitului Exod din Egipt al copiilor lui Israel. Avraam Harzfeld, spiritul înflăcărat care a inițiat aşezările agricole evreieşti de pionierat în țară, a condus tradiționalul Seder, serviciul ritual din prima noapte de Pesah, când citim despre eliberarea sclavilor israeliți din robia egipteană. El era într-o formă excelentă, ne-a făcut pe toți să cântăm şi să dansăm şi ne-a oferit cea mai voioasă seară de când ne găseam în închisoare.

În cele şapte zile de sărbătoare am primit multe vizite. Eliah Golomb, comandantul Haganei, a venit să ne vadă şi ne-a vorbit despre planul urgent

de a constitui o formațiune evreiască de luptă în cadrul armatei britanice. Speram ca aceasta să grăbească eliberarea noastră, căci era sigur că britanicii ar fi întâmpinat cu brațele deschise pe voluntarii suplimentari. Situația lor era critică. Forțele Aliate suferiseră reculuri în Europa şi, una după alta, țările erau invadate de naziști.

Ne pusesem mari speranțe în ziua de 6 iunie, ziua de naştere a regelui Angliei. Când se decidea să fie iertată o greşeală, pe temeiul unor circumstanțe atenuante, era obiceiul ca anunțul să fie făcut de ziua de naştere a regelui. Dar 6 iunie a trecut, iar noi am rămas în închisoare. Era greu de înțeles, între timp, Franța căzuse. Corpul Expediționar Britanic a fost înfrânt şi evacuat, în mod eroic, îndărăt în Anglia, în Palestina, pregătirile pentru război şi apărare aeriană înaintau cu paşi repezi. Iar noi, în închisoare, redactam memorandumuri spre a le aminti oamenilor noştri de existența noastră. Le scriam liderilor evrei, cerându-le să ne explice ridicolul paradox al negocierii cu britanicii a înrolării evreilor palestinieni în armata britanică, în timp ce noi, atât de doritori de a deveni voluntari, eram ținuți după gratii.

A venit din nou toamna. Trecuse un an. Noi încă eram în închisoare, neputincioşi şi frustrați. Engleza mea s-a perfecționat — slabă consolare — prin citit. Am început cu povestirile scurte ale lui O. Henry şi am trecut la Shakespeare. Aveam ceva de făcut şi cu mâinile. Făceam coliere din fructe stafidite, rame din lemn de măslin pentru tablouri şi am decorat un vas cu scoici de mare exotice, o ocupație nu tocmai potrivită pentru un tânăr evreu, soldat, pe când Europa cădea în mâinile naziştilor, evreii erau masacrați, iar frontul de bătălie se apropia de propria-mi țară.

Spre deosebire de celebrarea Pesahului, am întâmpinat sărbătorirea Hanucăi, în decembrie, cu mâhnire. Hanuca este Sărbătoarea Luminii, când evocăm eroica luptă a Macabilor, care au eliberat Ierusalimul de sub seleucizi şi au recâştigat independența pentru Israel, în secolul al II-lea î.Chr. Aprindem lumânări într-un candelabru special de Hanuca, spre a marca purificarea Templului din Ierusalim de sacrilegiul păgân. Anul trecut aprinsesem lumânările, în Acra, cu speranța că anul acesta le vom aprinde acasă. Mi se părea acum că petrec cea de-a treia Hanuca în lagărul de detenție Mazra'a. Ca spre a ne spori deprimarea, Dov Hos a fost ucis într-un accident de automobil, pe drumul către casă, după ce ne făcuse o vizită. Fusese un loial şi devotat apărător al intereselor şi speranțelor noastre, un bărbat inimos şi cu discernământ politic. Moartea lui ne-a îndoliat pe toți.

Luna ianuarie 1941 a fost plină de zvonuri. Fragmente de ştiri şi de zvonuri despre o schimbare în atitudinea autorităților britanice față de comunitatea evreiască din Palestina au început să ajungă şi la noi. Am auzit că Jewish Agency şi liderii Organizației Sioniste reuşiseră să-i convingă pe conducătorii militari de la Londra să sporească rândurile voluntarilor evrei din Palestina, spre a forma unități suplimentare în armata britanică şi că

British Military Command din Orientul Mijlociu era extrem de favorabil utilizării unor unități de luptă ale evreilor din Palestina. Am auzit, de asemenea, că autoritățile armatei îl presau pe ministrul afacerilor coloniale, care era responsabil de administrarea sub mandat, să ne pună în libertate. Zvonuri, ştiri, nu ştiam ce să credem. Logica dicta ca toate aceste veşti, vorbe sau bârfe să fie privite cu neîncredere. Avusesem prea multe dezamăgiri ca să ne mai punem iarăşi speranțe în altceva decât fapte palpabile. Cu toate acestea, în mod tainic, prețuiam orice firimitură de informație care ne putea întreține speranțele.

Spre a sprijini eforturile făcute în folosul nostru de cei din afară, am hotărât să atragem atenția asupra cazului nostru prin declararea grevei foamei. Am stabilit-o pentru data de l martie. La urma urmei s-a dovedit că nu trebuia să postim în acea zi. În 16 februarie 1941 am fost informați că vom fi eliberați în dimineața următoare, îndoiala luptând în noi cu speranța, nici n-am prea dormit în acea noapte, în zori, însă, spre încântarea noastră, ne-au fost înapoiate hainele civile şi ni s-a spus să ne facem bagajul. Ne-am adunat la ieşire pentru ca palmele noastră să fie marcate cu simbolul eliberării. Porțile s-au decis şi am trecut prin ele. Închisoarea era în urma noastră.

4
PE CÂMPUL DE LUPTĂ

Eram liber. Mă bucuram de libertate cu tot cu acea dimensiune sura-dimensionată pe care numai un interval de timp petrecut după gratii i-o poate induce. Nu înseamnă că recomand un stagiu în închisoare. Dar eliberarea ne înzestrează cu calitatea de a ne minuna de actele şi obişnuințele simple, de fiecare zi, pe care întotdeauna le-am luat drept de la sine înțelese. Eliberarea este ca o gură de aer după ce ai înotat sub apă. Libertatea este oxigenul sufletului.

Acra este doar la treizeci de mile de Nahalal. Mi-a trebuit aproape un an şi jumătate, din octombrie 1939 şi până la mijlocul lui februarie 1941, ca să fac călătoria. Odată întors la ferma părinților mei, m-am afundat numaidecât în treburile obişnuite de la grajduri şi din curtea păsărilor, precum şi pe ogoare, la arat. Când aveam vreun răgaz la fermă, lucram ca zilier la construcțiile satului, amestecând ciment, turnând planşee şi săpând canale. Noaptea îmi făceam datoria ca paznic. Orele libere le petreceam jucându-mă cu Iael. Era, într-adevăr, un copil nespus de drăgălaş.

Beatitudinea libertății a durat, dar nu şi şederea mea în Nahalal. Dincolo de sat s-au îngrămădit amenințările invaziei, în deşertul din Vest, trupele Axei de sub comanda lui Rommel lansaseră a doua lor ofensivă, iar în cursul lunilor martie şi aprilie avansaseră către frontiera Egiptului. La Nord

de noi, Siria sub mandat francez, care includea şi Libanul, se afla sub controlul guvernului de la Vichy, colaboraționist cu nazismul, iar un atac asupra Palestinei de Nord, coordonat cu o înaintare a lui Rommel în Sud-Vest, era, bineînțeles, o posibilitate, în această situație, administrația britanică din Palestina a consimțit să reînnoiască acceptarea ajutorului oferit de Jewish Agency. Mai mulți voluntari evrei au fost acceptați în armata britanică şi a fost reluată cooperarea dintre autoritățile britanice şi Hagana.

Rezultatul a fost înființarea de către Hagana a unei forțe pe întreg teritoriul țării, cu dublul scop de a apăra comunitatea evreiască împotriva atacurilor arabe şi de a ajuta unitățile britanice în operații speciale. Iţac Sadeh, unul dintre cei mai străluciți ofițeri din conducerea Haganei, a fost pus la comanda acestei forțe, iar Igal Aîîon şi eu am fost făcuți comandanți de companie. Ni s-a dat ca sarcină imediată înrolarea de voluntari de elită din Valea Iezreelului şi din Galileea.

La începutul lui mai, Iţac Sadeh m-a căutat în Nahalal, împreună cu Zvi Spector, unul dintre tinerii veterani ai Haganei. Sadeh mi-a dat schița generală a planului de mobilizare şi de instruire a oamenilor noştri, dar nu mi-a clarificat categoria de operații la care urma să fim folosiți. Singurul lucru care îmi era clar la plecarea lui era că cele trei luni de vacanță ale mele la fermă, în sânul familiei, luaseră sfârşit. Trebuia să mă reîntorc la îndatoririle mele militare, în cadrul Haganei.

Am aflat curând că unitățile noastre speciale trebuiau să se angajeze, cu formațiunile Aliate, în invadarea Siriei, operație menită să neutralizeze amenințarea din Nord. Se socotea că oamenii noştri cunoşteau bine zona frontierei de Nord şi că puteau călăuzi trupele de invazie Aliate.

Unitatea mea nu a fost prima intrată în acțiune în cadrul cooperării dintre britanici şi Jewish Agency. Prima operație specială a fost aruncarea în aer a rafinăriilor din portul sirian Tripoli, spre a lipsi de combustibil avioanele germane care începuseră să opereze de la baze din Siria. O unitate de douăzeci şi trei de voluntari ai Hagana, comandată de Zvi Spector, a plecat din Haifa în noaptea de 18 mai, la bordul vasului cu motor Sea Lion, care purta trei vase de debarcare uşoare. Cu ei, în calitate de observator, era maiorul Anthony Palmer, din Secția de Operațiuni Speciale a armatei britanice. Printre cei douăzeci şi trei s-au numărat şi câțiva din oamenii care au stat cu mine în temnița din Acra. Obiectivul nu a fost atins. Oamenii n-au ajuns la Tripoli şi nu s-au mai întors niciodată. Ce s-a întâmplat în mod exact cu ei a rămas un mister până în ziua de azi, deşi investigații ulterioare au aruncat o rază de lumină asupra evenimentului. Fapt necunoscut lor, aviația britanică bombardase Tripoli, iar apărarea rafinăriilor a fost imediat întărită. Se pare că unii dintre cei douăzeci şi trei au reuşit să pună piciorul pe uscat, dar au fost doborâți de un inamic aflat în dublă alertă. Se presupune că vasul Şea Lion a fost scufundat de aviația inamicului.

Îmi amintesc că stăteam pe acoperişul celei mai înalte clădiri din Haifa, de unde aveam o privelişte clară spre Nord, la două zile după ce cei douăzeci şi trei plecaseră şi erau deja în întârziere. Eram cu toții foarte neliniştiți şi continuam să scrutăm apele cu binoclurile noastre de câmp, în speranța ivirii vreunui semn al întoarcerii lor. Pierderea ne-a deprimat. Era o pierdere extrem de dureroasă în lumina celor spuse mie de Zvi Spector cu o seară înainte de plecarea pe mare. Deşi nu eram prieteni intimi, ne cunoşteam bine unul pe celălalt şi îmi era drag. S-a întâmplat să mă duc la el în acea seară şi am vorbit despre operațiune, îi era frică. Avusese un accident de motocicletă câtva timp mai înainte şi rămăsese şchiop, ceea ce îl făcea neputincios în apă. Dacă ambarcațiunea pățea ceva, el s-ar fi scufundat ca un pietroi. Am tras, de asemenea, concluzia că se îndoia de succesul misiunii. De fapt un altul fusese programat să comande operațiunea, însă dispăruse, iar Sadeh i-a cerut Iui Zvi să o preia. Mi-a spus că nu putuse refuza o însărcinare dată de Iţac Sadeh.

La câteva zile după nenorocire, am fost convocat de comandantul forței armate şi mi s-a dat numirea la unitatea mea, pe care încă mai trebuia s-o formez. Trebuia să facem parte din forța australiană care constituia avangarda invaziei Aliate. Sarcina noastră trebuia să fie întreprinderea unor patrulări de recunoaştere preliminară spre a verifica pozițiile şi efectivele apărării inamice şi a găsi drumuri subsidiare practicabile pentru vehicule cu motor, deoarece principalele artere erau tăiate de forțele franceze ale regimului de la Vichy. În ajunul invaziei, misiunea noastră trebuia să fie trecerea frontierei, înaintarea în zona satului Iskenderun, la vreo şase mile Nord de actuala frontieră a Israelului cu Libanul, luarea în stăpânire şi păzirea podurilor de pe şoseaua de coastă către Beirut. Australienii se temeau ca francezii să nu le arunce în aer, întârziind în felul acesta înaintarea Aliaților. Sadeh mi-a spus că mai erau doar vreo zece zile până la ziua fixată pentru invazie.

În acest timp trebuia să găsesc oameni pentru unitate, să-i instruiesc şi să-i echipez, să facem patrulările şi apoi să intrăm în acțiune. Sadeh mi-a dat numele voluntarilor probabili pe care îi puteam înrola, cei mai mulți dintre ei fiind din kibuțurile şi moşavele din Valea Iezreelului. Am trimis un mesaj la kibutul Hanita, care trebuia să fie baza mea, şi le-am cerut membrilor săi să facă pregătiri pentru sosirea a treizeci de oameni. Apoi am făcut o grabnică recunoaştere a frontierei. Acestea fiind făcute, am mers din kibuț în kibuț să-i găsesc pe oamenii de pe listă, informându-i despre misiune şi spunându-le să fie la Hanita în douăzeci şi patru de ore. Adunarea oamenilor mi-a luat întreaga noapte, dar în seara următoare toți erau la bază. Erau tineri gata de acțiune, dar neexperimentați şi insuficient instruiți. Numai unul cunoştea araba, pe când recunoaşterea în Siria pretindea atât familiaritatea cu limba, cât şi priceperea de a te da drept arab. Şi numai unul ştia să conducă un autovehicul, deşi una din sarcinile noastre era descoperirea de drumuri

practicabile pentru autovehicule. Puțini ştiau să tragă cu mitralierea şi numai câțiva trăseseră cu puşca, cu muniție adevărată.

Era important pentru noi să reuşim în acea misiune, atât în ceea ce priveşte contribuția ei, oricât de slabă, la succesul operațiunii generale, cât şi pentru oportunitățile mai largi pe care le putea deschide în sensul unei participări sporite a evreilor din Palestina la războiul contra lui Hitler. Administrația britanică din Palestina respinsese categoric pe voluntarii evrei care căutaseră să se alăture armatei britanice Ia izbucnirea războiului. Britanicii se temeau că aceasta îi va ralia pe arabi la lagărul nazist, în cele din urmă ei s-au domolit întrucâtva şi au permis unui număr restrâns dintre oamenii noştri să se alăture unităților din Palestina. (Numai în 1944 au aprobat ei constituirea unei brigăzi evreieşti de luptă), în mare măsură, autoritățile militare britanice au fost acelea care au înțeles valoarea ajutorului nostru la invazia Siriei. Dar chiar şi ele probabil că au considerat participarea noastră drept un efort consumat, în ceea ce ne priveşte, speram că dacă vom duce cu bine la sfârşit această acțiune vom fi utilizați şi la alte operațiuni speciale. De aceea am încercat să ne sporim forța. Chiar şi în ceea ce priveşte unitatea mea, de exemplu, Aliații se aşteptau să le furnizăm doar câteva călăuze. Noi recrutasem treizeci, dar britanicii ne-au oferit doar zece certificate de ghizi militari şi numai nouă revolvere, cu muniție de calibru greşit. Am obținut încă patru, după multă tocmeală.

Am rezolvat problema armelor prin asigurarea de arme din arsenalul ilegal al Haganei. Am rezolvat problema instruirii prin obținerea a doi ofițeri experimentați din Hagana, care i-au supus pe oameni unui curs extrem de concentrat. Dar rămânea nesoluționată principala noastră problemă: nici unul dintre noi nu cunoştea Siria şi nu era familiar cu terenul pe care se aştepta de la noi să călăuzim unitatea de invazie! Iar înainte de aceasta trebuia să facem patrulări de recunoaştere, deşi nu dispuneam de hărți detaliate.

Ne-a venit în ajutor losif Fein, tatăl aceluia care avea să fie comandantul Forței Aeriene, Motti Hod. Membru al kibuțului Degania, el şi-a petrecut mai mulți ani în satul Metulla de la frontiera de Nord şi avea mulți prieteni arabi în zonă. Unii dintre ei cunoşteau orice potecă şi vâlcică din regiune şi, prin mijlocirea lui losif, au căzut de acord, în schimbul unei recompense corespunzătoare, să însoțească peste graniță unitățile noastre de recunoaştere. Mi-am împărțit oamenii în grupuri mici, fiecare având drept călăuză un arab. Ei trebuia să opereze numai noaptea, plecând în amurg şi întorcându-se în zori, îmbrăcați arăbeşte şi evitând orice ciocnire cu gărzile inamice.

În ceea ce mă priveşte, am preferat să fac propria mea recunoaştere, însoțit doar de un ghid, iar cel pe care mi l-a găsit losif era un cerchez. Ca să fiu sigur că cerchezul nu mă va trăda o dată ce vom fi peste graniță, losif a instalat soția şi copiii ghidului într-un hotel din Haifa, aşa încât dacă mi se

întâmpla ceva, ei ar fi avut de suferit. Cerchezul ştia la fel de bine ca mine că dacă nimic rău nu mi se întâmpla, nimic rău nu se întâmpla nici familiei sale.

În patrulările noastre, eu şi ghidul meu trebuia să evităm orice încăierare, dar trebuia eventual să trecem printre contrabandişti şi paznici care erau probabil la fel de puțin interesați ca şi noi în ciripit. Trebuia să ne dăm bineț în arabă şi să ne vedem de drum. Nopțile erau răcoroase şi umbletul pe potecile de munte era plăcut. Trebuia să conduc automobilul până la o mică distanță de graniță şi să-l ascund într-un tufiş. La întoarcere, dimineața, mergeam la Hanita, unde trebuia să marchez drumurile accesibile pentru autovehicule şi locurile în care era nevoie să îndepărtăm un obstacol, cum ar fi străpungerea unui gard de piatră, ca să ne deschidem trecerea.

Am făcut aceste patrulări de spionaj timp de o săptămână. Uneori am scăpat ca prin urechile acului, dar totul s-a terminat cu bine şi nu i-am dat inamicului nici cel mai mic motiv de suspiciune. Oamenii noştri s-au obişnuit să meargă lungi distanțe pe solul aspru, în beznă şi s-au familiarizat cu terenul din partea siriană a graniței.

Data invaziei a fost fixată pentru 7 iunie, sâmbătă noaptea. Cu o zi mai înainte, a trebuit să fac o vizită la cartierul general al Haganei, în Haifa, spre a pune la punct unele chestiuni de ultim moment, aşa că am trecut mai întâi pe la Nahalal să o iau pe Ruth, care dorea să aştepte la Hanita întoarcerea mea din acțiunea siriană. Din Nahalal l-am luat şi pe Zalman Mart, care se întâmplase să treacă pe acolo. Mart era un înzestrat şi experimentat ofițer al Haganei, care fusese totodată sergent în poliția supranumerară britanică. Britanicii, desigur, nu cunoşteau nimic despre legătura lui cu Hagana. I-am cerut să ni se alăture în misiunea siriană şi el a acceptat bucuros. Ne-am dus la Haifa, am aranjat treburile la cartierul general, apoi ne-am aprovizionat cu hrană şi băutură pentru petrecerea ce urma s-o avem a doua zi seara cu camarazii noştri australieni, înainte de a porni în misiunea noastră.

Apoi ne-am deplasat cu repeziciune la Nord de Hanita, dar în Naharia am fost opriți de un ofițer de legătură al Haganei cu cartierul general britanic, care avea informații pentru mine. El mi-a spus că britanicii tocmai primiseră un raport amănunțit cu privire la o cale nouă şi mai bună de invazie, mult mai accesibilă pentru vehicule decât cea găsită de noi, dar că aceasta trebuia confirmată de o noapte suplimentară de recunoaştere. Imediat am lăsat-o pe Ruth şi proviziile la Naharia şi m-am întors cu Mart la Haifa să-l găsesc pe Iţac, druzul, cel mai bun ghid în materie, ca să ne însoțească. După ce l-am găsit, am pornit din nou spre Nord, la graniță. Pe drum am avut norocul să-l întâlnim pe conducătorul unui furgon de pâine şi numaidecât i-am dat sarcina să ne aştepte lângă frontieră. În cazul în care nu ne întorceam din patrularea noastră dimineața, el trebuia să meargă la Hanita şi să le spună oamenilor mei să îndeplinească misiunea fără mine.

La căderea întunericului, Iţac druzul, Mart şi eu ne-am târât la frontieră, am trecut-o, iar în orele care au urmat am străbătut zona

potențialului nou drum. A meritat efortul. Am mers prin plantații şi prin câmpuri de tutun şi am socotit că era posibil, fără multă greutate, să deschidem o pistă de pământ tare şi destul de largă pentru vehicule. Am căscat totodată ochii şi am ciulit urechile spre a culege informații cu privire la efectivul şi frecvența patrulelor rutiere ale inamicului, ca şi cu privire la starea de alertă a bazelor militare din regiune. Ne-am întors înainte de revărsatul zorilor, spre marea descumpănire a conducătorului de furgon care ne aştepta şi care îşi petrecuse noaptea ticluind dramatica veste pe care credea că o va duce la Hanita despre faptul că nu am reuşit să ne întoarcem.

Imediat am contactat cartierul general al Haganei, de la Haifa, ca să-mi prezint entuziastul raport. Iţac Sadeh a ascultat cu răbdare şi apoi mi-a explicat calm că era sâmbătă dimineața, că ora H era fixată pentru noaptea ce urma şi că pur şi simplu era prea târziu ca să schimbăm ruta invaziei. El se îndoia chiar că era de găsit vreun ofițer responsabil la cartierul general al Aliaților, căruia raportul să-i poată fi transmis în mod util, ori că era timp suficient spre a coordona toate variatele unități ce trebuiau angajate în pregătiri febrile de ultim moment. Mi-a spus să fac ce socoteam că era potrivit şi să aranjez lucrurile în mod direct cu comandantul unității australiene la care eram ataşat.

Australienii au sosit în Hanita în după-amiaza acelei sâmbete: un grup de tineri înflăcărați şi prietenoşi. Am stat de vorbă cu doi dintre ofițerii lor şi am examinat în amănunt planurile finale: cum să punem mâna pe podurile de la Iskenderun, să reducem la tăcere şantierele, să luăm controlul, să localizăm explozivii şi, dacă era necesar, să-i neutralizăm şi să apărăm şoseaua până la sosirea trupelor de invazie.

Pentru această misiune trebuia să fim o unitate minusculă, numai cinci dintre oamenii noştri, zece australieni — inclusiv trei ofițeri — şi Raşid Taher, un ghid arab. Armamentul nostru era sărac, dar avea să se dovedească suficient. Australienii aveau o mitralieră, o puşcă-mitralieră şi câteva puşti şi revolvere. Noi aveam o puşcă automată Thomson, pistoale semiautomate, două puşti şi câteva grenade.

Iakov Dori, care avea să fie primul şef al statului-major al Israelului şi care era acum în fapt şeful statului-major al Haganei, a sosit, împreună cu Iţac Sadeh, pentru prânzul nostru de plecare. Deşi ei n-au făcut vreo referire la nefericita operațiune Şea Lion, era clar că incidentul le apăra spiritele şi se putea simți din modul lor de a fi şi din expresie preocuparea pentru soarta noastră şi disperata dorință de a reuşi. Participarea noastră la viitoarele operațiuni speciale britanice depindea de succesul nostru.

Am pornit la ora 9,30 P.M., în bună dispoziție, de parcă am fi fost întreaga forță Aliată de invazie şi nu un mic detaşament de comando, bucuroşi în sfârşit că eram la treabă, după zile şi nopți de pregătire pentru aceasta. Luna era plină, ceea ce ne asigura o bună vizibilitate, făcând însă totodată mai uşoară reperarea noastră. Am făcut o largă buclă, prin munți,

aşa încât să ajungem Ia obiectiv dintr-o direcție neaşteptată, marcând cu târâturile noastre repezi şi şerpuite povârnişurile neumblate. După vreo patru ore de umblet şi de cățărat îndârjit, am ajuns pe creasta de deasupra obiectivului nostru. Aici ne-am odihnit, am mestecat batoane de ciocolată şi ne-am îndreptat binoclurile asupra litoralului, asupra satului Iskenderun şi a podurilor. Nu era destulă lumină ca să vedem detalii, nu am putut detecta detaşamentele franceze care păzeau podurile, însă trebuia să admitem că erau acolo.

Ne-am împărțit unitatea în două grupuri, câte unul de fiecare pod, iar grupul meu a pornit-o pe furiş către podul din Nord. Ne-am oprit la o mică distanță de acesta şi am aşteptat. Tăcere peste tot. Trei dintre noi s-au târât spre pod: Raşid în frunte, eu imediat după el, iar unul dintre ofițerii australieni, Kyffin, în spatele meu. Am găsit podul nepăzit şi nepregătit pentru distrugere. Ceea ce era adevărat şi despre celălalt pod.

A fost o slăbire a efectului, însă o mare uşurare. După o săptămână de patrulare, cu somn puțin, după cățăratul obositor din acea noapte, sub tensiune, înainte de acțiunea aşteptată, puteam răsufla slobod. Formal, treaba noastră fusese făcută, fără să fie tras un foc de puşcă. Podurile erau sigure şi tot ce aveam noi de făcut era să le stăpânim până la sosirea primei unități a forței de invazie, care trebuia să aibă loc la ora 4 A.M. Era aproape ora 2, aşa încât ne-am desfăşurat pentru apărarea podurilor, iar eu apoi m-am lungit în şanțul şoselei, să dorm.

M-am trezit la lumina zilei. Soarele răsărise, iar la distanță se auzeau împuşcături. Am privit în jur şi eram alarmat. Avangarda invaziei care ar fi trebuit să ajungă la noi înaintea zorilor nu era nicăieri de văzut. Dar noi eram foarte vizibili şi se putea să fim în orice moment atacați. Ne găseam într-o poziție imposibil de apărat, aproape de pod, într-o vale adâncă, pradă uşoară pentru oricine de pe dealurile de deasupra.

Raşid ne-a vorbit de existența unui post de poliție la vreo milă mai departe, ocupat, credea el, de doar câțiva polițişti. Am socotit că trebuia să încercăm să capturăm postul înainte de a fi fost noi înşine atacați. Am propus lucrul acesta australienilor, iar ei au fost de acord, în consecință, am lăsat o gardă la pod, iar restul ne-am pus în mişcare către postul de poliție. Când am ajuns aproape de acesta, am văzut nu polițişti, ci trupe în uniformă franceză şi ne-am adăpostit repede într-o livadă de portocali de peste drumul la postul de poliție cu două etaje, din piatră. Francezii ne-au reperat şi au deschis focul. După zgomotul împuşcăturilor, alte trupe au apărut la intrarea în post şi s-au asociat camarazilor lor în viul schimb de focuri care a urmat. Raşid, ghidul nostru arab, s-a dovedit a fi un soldat curajos şi un ochitor de primă clasă. Țintind cu grijă, el i-a împuşcat pe francezii care încercau să se apropie de noi pe după copaci. Am găsit o oarecare protecție în spatele gardului scund de piatră de la marginea livezii şi am continuat să tragem. Dar am fi putut fi doborâți de focul unei mitraliere îndreptate spre noi de pe terasa

clădirii. Muniția noastră scădea şi situația era disperată. Continuând schimbul de focuri în timp ce rămâneam pe loc s-ar fi dovedit fără rost şi în cele din urmă fatal. Ne-am fi epuizat muniția şi am fi devenit incapabili să luptăm. Alternativa era asaltarea clădirii.

Le-am cerut oamenilor să ne asigure acoperire cu foc, lui Mart şi mie, şi ne-am năpustit din livadă în şanțul din lungul şoselei, unde ne-am târât până în dreptul postului de poliție. De acolo am aruncat o grenadă de mână spre o fereastră deschisă prin care se trăgea asupra noastră. Am greşit însă ținta, iar grenada a explodat afară. Cu toate acestea, zgomotul trebuie să-l fi tulburat pe mitralior, deoarece el a oprit focul pentru câteva momente, în acele momente am traversat în fugă şoseaua, ne-am apropiat de clădire şi de acolo am aruncat a doua şi ultima mea grenadă. De data aceasta a zburat pe fereastră şi, când a explodat înăuntru, focul din clădire a încetat. Unitatea noastră a sărit la asalt şi a pus stăpânire pe clădire. Francezii au capitulat.

Mitraliera lor nu fusese avariată, iar noi am instala-o repede pe acoperiş, căci era probabil să fim atacați de întăriri ale francezilor. Nu era o poziție tactică ideală şi nu prea eram acoperiți, dar acoperişul servea drept un excelent punct de observație, iar lucrul acesta era important. Am preluat totodată restul armamentului francez şi muniția aferentă. Acesta includea un mortier, pe care l-am reperat în livadă. Lângă el se găsea un soldat francez care a fost alăturat celorlalți prizonieri aflați sub pază la parterul clădirii. Aveam acum arme şi muniție din belşug.

S-a aflat că acest post de poliție servea drept cartier general al trupelor regimului de la Vichy din acea regiune. Am înțeles că principalele lor unități erau acum desfăşurate pe frontiera cu Palestina, spre a opune rezistență invaziei Aliaților. Puseseră baraje pe şoseaua principală şi stabiliseră poziții de ambuscadă ca să le apere.

Era evident că în curând trebuia să fim atacați de alte detaşamente franceze din zona Iskenderun şi că ar fi fost util să putem stabili contactul cu forța de invazie care, după cum se părea, încă nu trecuse frontiera, în afara clădirii era o motocicletă pe care a încălecat Mart, pornind-o spre frontieră, în speranța de a se strecura în vreun fel oarecare prin barajele franceze. Dar după ce pneurile sale au fost împuşcate, el s-a întors. A fost norocos că a scăpat cu viață. Nu aveam altă alegere decât să ne organizăm apărarea şi să aşteptăm sosirea unității avansate a Aliaților. Eu am luat poziție în spatele mitralierei de pe acoperiş.

Întăririle franceze s-au apropiat şi au început să încercuiască clădirea. Am deschis focul cu mitraliera şi mi s-a răspuns cu foc puternic. Am luat binoclul de câmp şi am încercat să localizez sursa împuşcăturilor. Abia i-am luat în obiectiv când un glonț de puşcă a lovit binoclul, spărgând o lentilă şi învelişul de metal care mi-a fost înfipt în orbita ochiului stâng. Imediat mi-am pierdut cunoştința, dar numai pentru un moment. Mi-am revenit şi a trebuit să mă lungesc pe spate. Eram rănit şi la mână.

Mart a urcat numaidecât pe acoperiş, mi-a bandajat ochiul şi degetele vătămate cu tifon din trusa sanitară de campanie şi mi-a învelit fața cu un kefieh. Pe o targa improvizată din pături, am fost coborât la parter, unde am zăcut, conştient tot timpul. Mart mi-a luat locul la mitralieră, dar adesea cobora să vadă cum o duc şi să-mi relateze cele ce se întâmplau. De acum încolo, lipsit de văz, urmăream cu urechile mersul bătăliei, prin relatările lui Mart, deşi trebuie să spun că aceasta îmi cerea un considerabil efort de concentrare. Nu aveam analgezice cu noi şi îmi simțeam capul ca pisat tot timpul cu baroasele. Temându-se că nu aş fi putut supraviețui din cauza pierderii de sânge, unul dintre ofițerii australieni a propus să fiu predat francezilor ca să pot primi tratament medical înainte de a fi fost prea târziu. Am refuzat.

Unitatea noastră s-a comportat bine. Mitraliera a fost îndreptată spre livada de portocali, iar foarte eficientul mortier capturat a apărat şoseaua. Ba chiar am reuşit să oprim şi să punem stăpânire pe mai multe autocamioane militare franceze şi pe ocupanții acestora, parte a unui convoi ce mergea spre Sud, din direcția Beirut, spre a rezista invaziei. Eram pironiți locului, încercuiți, fără nici o cale de scăpare. Dar aveam arme, muniție, ziduri puternice şi luptători curajoşi, iar ei au ținut inamicul în şah. Am rezistat cu succes.

Câteva ore mai târziu, detaşamentul australian de avangardă al forței de invazie a ajuns la noi, după ce a străpuns, ocolit sau nimicit blocadele pe de şosea, împreună cu doi soldați australieni răniți, am fost îmbarcați într-unul din autocamioanele franceze capturate şi duşi în Sud. Cu mine erau Mart şi Rasid. Am mers excesiv de încet pe drumul sfărâmat, făcând ocolişuri pe piste de pământ şi fiind împiedicați de convoaiele de invazie care veneau din direcția opusă, într-un târziu am ajuns la Roş Hanikra, pe frontieră, unde se găsea unitatea medicală de campanie şi punctul de adunare a răniților. Doctorul britanic care m-a văzut a considerat că era neînțelept să-mi scoată bandajele şi a ordonat să fiu dus la spital cu ambulanța, însoțit şi acum de Mart şi de Raşid, am fost dus la Haifa şi am ajuns la spital chiar înainte de căderea nopții, după douăsprezece ore de când fusesem rănit.

Ne îndeplinisem misiunea. Deşi podurile la care fusesem trimişi să le luăm sub pază nu au fost sabotate la sosirea noastră acolo, n-a existat nici o şansă de a fi avariate ulterior, odată ce noi am fost acolo. Ele au rămas intacte. Este adevărat, francezii aruncaseră în aer o altă porțiune a şoselei de pe coastă, care se afla în afara zonei noastre de operațiuni, dar aceasta s-a dovedit a nu fi o barieră crucială şi cu toate că aceasta oprise din drum forța de invazie, o nouă cale fusese curând găsită.

În sala de operații a spitalului din Haifa, chirurgul mi-a examinat rănile şi l-a lăudat pe Mart pentru că nu-mi scosese fragmentele de sticlă şi de metal înfipte în orbită. Ele serviseră de fapt ca dop şi opriseră sângerarea. L-am întrebat pe doctor asupra situației mele. Mi-a spus: „Două lucruri sunt

sigure: ai pierdut un ochi şi vei fi viu. Ceea ce nu este clar este situația capului tău cu atâtea bucățele de sticlă şi de metal înfipte în el".

5
VINDECAREA

Am crezut la început că mă voi simți destul de bine încât să-mi reiau rolul activ în război. Dar tratamentul rănilor mele se tărăgăna foarte mult. Ne-am mutat la Ierusalim, la părinții soției mele, aşa încât puteam să merg zilnic la ambulatoriul spitalului. Puroiul care mi se scurgea din orbită, nenumăratele schije de şrapnel din corp, severele dureri de cap şi degetele paralizate de la mâna rănită nu făceau nimic să-mi aline starea sufletească. Ochiul rămas teafăr încă nu se obişnuise cu munca sa dublă. Văzul meu era dereglat. La citit literele îmi erau neclare, iar când îmi turnam apă dintr-o garafă în mod inevitabil nu nimeream paharul şi udam fața de masă. Îmi era greu să mă acomodez la întuneric. Aproape că am pierdut speranța de a-mi redobândi capacitatea de a lupta şi reflectam cu mare nelinişte la viitorul meu de schilod fără calificare, fără meserie sau profesiune prin care să-mi îngrijesc familia. La aceasta se adăuga o situație presantă, căci atunci când am fost rănit Ruth era însărcinată cu cel de al doilea copil al nostru, Ehud.

Din fericire, Reuven Şiloa locuia la parterul casei în care domiciliam noi. El lucra la Serviciile Speciale din Departamentul Politic, al Jewish Agency, organul suprem responsabil de problemele evreieşti din Palestina, iar el adesea venea să-l viziteze pe „soldatul bolnav", într-una din aceste vizite mi-a propus să lucrez în secția sa. Am acceptat numaidecât. O problemă a fost rezolvată: aceea a modului de a-mi întreține familia. Aceasta a însemnat foarte mult pentru mine în plan psihologic. Aveam o ocupație, un salariu şi perspectiva de a-mi face intrarea în sfera politicii, care era nouă pentru mine. Spiritul meu şi-a luat avânt, iar trupul meu, de asemenea, a început treptat să se obişnuiască cu noua sa stare. Am prins a citi din nou, fără prea mare dificultate şi fără a face apel la ochelari. Am învățat să apreciez distanțele cu un singur ochi, destul de bine încât să conduc un automobil. Iar în scopul de a mă putea acomoda cu uşurință de la lumină la întuneric, am umblat mult noaptea. Am hoinărit ore întregi în jurul şi prin împrejurimile Ierusalimului, printre stânci şi prin tufişuri, adesea căzând, dar învățând să-mi fac mai prompte reacțiile şi să-mi păstrez echilibrul.

Secția Servicii Speciale era preocupată în acel timp de modalitățile în care puteam continua să fim de folos Aliaților în eventualitatea invadării Palestinei de către germani. Amenințarea unei invazii era foarte reală, date fiind succesele germane pe frontul de Est şi victoriile lui Rommel în Deşertul Occidental. Unul dintre proiectele propuse a fost transmiterea informației de spionaj din Palestina la forțele Aliate, în cazul în care germanii ocupau țara.

În acel timp British Intelligence Service coopera cu autoritățile evreieşti şi cu Hagana, din perspectiva amenințării naziste. Britanicii i-au făcut lui Şiloa propunerea ca noi să constituim o rețea clandestină care să poată culege informație militară de la inamic şi s-o transmită radiofonic la cartierul lor general. Spionajul britanic trebuia să ne dea asistență tehnică. Sarcina de a organiza şi conduce rețeaua mi-a revenit mie, iar eu am prezentat un plan detaliat în august 1941.

Planul prevedea stabilirea unui schimb central în Ierusalim şi substații în Tel Aviv, Haifa, Hadera (la jumătate de drum între cele două) şi în kibuțul Maoz Haim din Valea Bet Şe'an, exact la Sud de Valea Iordanului. Fiecare substație sau celulă trebuia să cuprindă un conducător, operator radio, şi o echipă de spionaj care trebuia să asigure informația.

Britanicii au aprobat planul, iar în luna septembrie a fost ținut un curs profesional pentru douăzeci de operatori radio. Comandant al cursului a fost unul dintre băieții noştri, Rehoboam Amir, care mai târziu a fost paraşutat în spatele liniilor germane, în Europa. Subiectele predate erau recepția, transmisia, utilizarea codurilor şi instruirea tehnică asupra aparatelor de radio. Am mers de la celulă la celulă, hotărând poziția fiecărei stații, instruindu-i pe comandanții de echipă, stabilind locuri „sigure" de ascundere în caz de pericol şi punând baza viitoarelor surse de informație. Suportul financiar pentru celule — salarii pentru echipe şi costul echipamentului — a fost aprobat şi asigurat de britanici, care au plătit şi salariul meu, 20 de lire sterline lunar, plus 5 lire pentru închirierea unui mic apartament, care a servit şi drept centru de schimb în Ierusalim.

Numele oficial dat rețelei de către britanici a fost P.S. — Palestine Sheme —, dar era de obicei cunoscută drept „rețeaua Moşe Dayan". În timp ce aceasta opera sub auspicii britanice, ea menținea un contact strâns cu Hagana şi toți oamenii din rețeaua mea erau membri ai Haganei. Ofițerul britanic care răspundea de rețea era colonelul Reid, de la Middle East Command Intelligence, iar un ofițer numit Hooper servea drept legătură cu mine. El mi-a spus că s-a născut în Egipt, unde tatăl său fusese şef de poliție. Vorbea fluent araba şi cunoştea foarte bine regiunea. Locuiau cu noi în apartamentul-stație din Ierusalim doi tineri englezi prietenoşi. Unul era instructor în radiofonie, iar celălalt operatorul din Ierusalim.

Rănile mele deschise se cicatrizaseră, schijele de şrapnel din corp încetaseră să mă mai supere, misiunea era de un interes absorbant, iar eu eram din nou pe picioarele mele. În timpul săptămânii eram pe drum, călătoream din loc în loc, organizam, aveam întâlniri şi îndrumam celulele şi echipele. De sabat mă întorceam întotdeauna acasă, îmi plăcea să pribegesc în vecinătatea Oraşului Vechi, îndeosebi să umblu pe poteca îngustă, de-a lungul zidurilor împrejmuitoare. Oraşul Nou, Ierusalimul de Vest, îmi era oarecum străin. Oraşul Vechi însă, cu zidurile sale magnifice şi cu bazarele

însufleţite, cu locurile lui sfinte şi cu caracterul său profan, lumesc, era o încântare. Niciodată nu mă săturam de cutreierat prin el.

În cursul muncii mele, am propus ca, în caz de invazie şi ocupare de către inamic, să ne extindem activităţile de spionaj şi, pe lângă reţeaua noastră de comunicaţii, să formăm, din rândurile oamenilor noştri, grupuri speciale „arabizate" şi „germanizate". Am socotit că modul cel mai bun de a culege informaţie în cazul unei cuceriri germane ar fi acela de a le obţine cu ajutorul evreilor care să se îmbrace, să vorbească şi să se comporte ca arabii sau ca germanii. O parte a acestui plan a început să fie realizată, dar într-o formă diferită. Am recrutat candidaţi pentru misiuni în Europa ocupată de naziţti, în principal în Balcani, iar British Intelligence Service a trimis un ofiţer ca să-i selecteze şi să-i instruiască. El fusese pilotul lui T.E. Lawrence în timpul revoltei arabe din primul război mondial. Printre primii care au mers în spatele liniilor inamice au fost patru dintre operatorii noştri radio. Unul a fost Rehoboam Amir. Altul a fost Pereţ Rosenberg, care era căsătorit cu o fată din Nahalal şi care fusese instructor la cursul nostru (el a fost paraşutat în Iugoslavia în mai 1943 şi a servit ca operator radio al misiunii britanice la Tito). O altă serie de voluntari a fost trimisă la Cairo pentru instruire, jumătate dintre ei din Palmach, cele mai active unităţi de luptă ale Haganei. Scopul dublu al paraşutiştilor era să se alăture partizanilor, să sprijine salvarea şi să găsească căi de evadare pentru supravieţuitorii evrei, făcând acelaşi lucru pentru piloţii Aliaţilor care fuseseră forţaţi să sară cu paraşuta în teritoriul ocupat de naziţti.

Mulţi şi-au îndeplinit misiunile şi au supravieţuit. Unii au fost prinşi şi executaţi. Printre aceştia din urmă s-a numărat Hanna Szenes, o tânără poetă şi kibuţnică paraşutată în Iugoslavia, unde a lucrat cu partizanii lui Tito, dar care a fost prinsă pe când trecea graniţa în Ungaria ca să vină în sprijinul comunităţii evreieşti de acolo. Altul a fost Enzo Sereni, un idealist cu o educaţie superioară şi membru al unei distinse familii de evrei italieni, care a părăsit Roma spre a se stabili în Palestina, fondând kibuţul Givat Brenner, la Sud de Tel Aviv. Prins de naziţti, a fost mutat dintr-un lagăr în altul, pe măsură ce germanii se retrăgeau în anul 1944, pentru ca în cele din urmă să fie împuşcat în lagărul morţii de la Dachau, în luna noiembrie din acel an. Destul de tragic, o soartă ironică îi aştepta pe unii dintre acei paraşutiţti care scăpaseră nevătămaţi în anii războiului. Ei au fost uciţi în 1954, pe când aşteptau să înceapă ceremonia comemorării tovarăşilor lor morţi, ceremonie organizată la kibuţul Ma'agan, pe malul estic al Mării Galileei. Un avion uşor care se rotea deasupra capetelor lor, ca să paraşuteze un sul cu mesajul prezidenţial dedicat acelei festivităţi, a pierdut deodată din viteză şi s-a prăbuşit în mijlocul adunării. Printre cei uciţi a fost şi unul din copiii lui Sereni.

În vara anului 1943, Palmach a preluat paraşutarea în Europa nazistă, precum şi planul de a constitui grupuri „arabizate" şi „germanizate". Dar

amenințarea cuceririi de către germani a Orientului Mijlociu a trecut o dată cu punerea pe fugă a lui Rommel în Deşertul Oriental. S-a renunțat la Palestine Scheme, iar Ia sfârşitul lui august 1942 m-am întors Ia Nahalal.

Dar mai întâi am tras o raită la Bagdad. Auzisem că un convoi de autobuze ale cooperativei de transport evreieşti a fost închiriat de armata britanică spre a duce un batalion indian în Iraq şi a aduce în Palestina unitatea engleză care era înlocuită. M-am adresat unuia dintre şoferi, iar el a căzut de acord să mă „adopte" ca „ajutor de şofer" în acea călătorie. De îndată ce superiorii mei din Hagana au auzit de acest aranjament, mi-au cerut să iau trei geamantane cu arme de mici dimensiuni destinate celulei din Bagdad a Haganei.

Forțele britanice staționau în acea vreme în Iraq deoarece în acea țară avusese loc o coup d'etat şi guvernul probritanic fusese înlocuit cu un regim progerman condus de Raşid Aii, care declarase război Marii Britanii în mai 1941. Britanicii au reacționat rapid, năpustind trupe din India la Basra şi trimițând o coloană din Palestina la Bagdad, în câteva săptămâni revolta a fost înăbuşită. Dar înainte de aceasta arabii au atacat cartierul evreiesc din Bagdad şi în două zile, l şi 2 iunie, au masacrat aproximativ patru sute de evrei, le-au distrus casele şi le-au prădat posesiunile. Indiferent care nou regim s-ar fi instalat, comunitatea evreiască ar fi fost mereu vulnerabilă la acțiunea elementelor violente din populația arabă. De aceea în Iraq au fost constituite celule ale Haganei, atât pentru a organiza autoapărarea împotriva viitoarelor atacuri, cât şi pentru a înfrânge obstacolele iraqiene puse în calea plecării evreilor din Iraq, în timp ce britanicii interziceau intrarea lor în Palestina pe căi clandestine.

Am călătorit timp de trei zile prin deşertul aproape neumblat, unele dintre autobuze pierzându-se de restul convoiului şi trezindu-se singure în pustietate. Dar în cele din urmă ne-am descurcat şi am ajuns la un lagăr militar britanic, la vreo treizeci de mile depărtare de Bagdad. Britanicii au ordonat ca şoferii să nu părăsească lagărul, temându-se de posibile represalii anti-britanice dacă devenea cunoscută sosirea de evrei din Palestina. Am fost instruiți să rămânem în lagărul de tranzit până când trupele indiene vor face schimbul în locul celor engleze. Trebuia după aceea să transportăm unitatea engleză direct în Palestina, făcând cale întoarsă. Nu aveam să punem piciorul în Bagdad. Am decis să fac eu însumi contrabanda şi să ajung cumva în capitala iraqiană.

Am plecat înainte de zorii zilei. Cu hainele făcute sul într-o legăturică, cu ochiul stâng acoperit de un plasture, purtând pe mine doar maioul şi chiloții, desculț, am sărit pe furiş gardul lagărului, m-am târât până când am ieşit din zona lagărului, am trecut prin şanțuri pline de apă şi nămol şi am ajuns la sosea. Puțin după aceea, a apărut un lung şir de măgari încărcați cu produse agricole, mergând la piețele din Bagdad. Am rupt o creangă dintr-un tufiş, m-am ataşat la acel convoi plin de noroi şi am trecut prin punctele de

control ale poliției, de pe podul de dinainte de intrarea în oraş, îmboldind din mers, cu creanga mea, câte un măgar care călca mai în silă.

Odată ajuns în Bagdad, mi-am abandonat „salvatorii" şi mi-am îmbrăcat hainele. Dar nămolit cum eram şi cu părul vâlvoi, mi-am spus că era greu să intru în selectul Hotel Umayyad, unde stătea emisarul Haganei. Acesta era Enzo Sereni, care câteva luni mai târziu avea să fie paraşutat în spatele liniilor inamice, în Europa ocupată de naziști. N-am avut nici o problemă, fiind luat drept un nenorocit de țărănuş iraqian. La hotel, problema mea era acum să-l conving pe portar că în realitate nu eram un rob mizerabil. După rugăminți stăruitoare — plus o cantitate apreciabilă de bacşiş —, el a catadicsit să telefoneze la camera lui Sereni şi să-i ceară să se întâlnească cu mine în stradă. Sereni a coborât şi, după ce i-a mai dat portarului ceva bacşiş, m-a luat la el în cameră. Am făcut un dus, mi-am schimbat hainele şi am ieşit să explorăm oraşul. Era bine, mi-a spus el, să aşteptăm să cadă întunericul, înainte de a vizita cartierul evreiesc.

Am făcut turul muzeului şi Sereni se entuziasma în timp ce-mi explica proveniența vechilor săbii mesopotamiene şi inscripțiile din secolul al XVIII-lea î.Chr., de pe vremea regelui babilonean Hammurabi. Pe timpul acela, din nefericire, nu mă prea interesa arheologia. Bagdadul pe care l-am văzut a fost o mare deziluzie. Mă aşteptam, dacă nu la formidabilele palate ale califului Harun al-Raşid, cel puțin la excitantele bazaruri ale Damasacului. Dar acest Bagdad, fără nici o vegetație care să înviioreze monotonia clădirilor sale joase din cărămizi sumbre şi prăfuite, era gol şi deprimant.

Seara ne-am dus în cartierul evreiesc şi ne-am întâlnit cu oameni care erau activi în comunitate şi doritori să plece în Palestina. Ei mi-au cerut să trec prin contrabandă în Palestina doi tineri evrei refugiați din Polonia, care reuşiseră să scape de naziști şi să ajungă în Iran. De acolo veniseră la Bagdad, alt pas în drumul spre Palestina. Am fost de acord şi am organizat o „operație de schimb". M-am întors în lagăr în acea noapte şi m-am furişat din nou în seara următoare, cu geamantanele cu arme. Le-am predat celulei Haganei şi am luat în schimb pe cei doi refugiați, pe care i-am îmbrăcat în uniforme ale armatei britanice.

A trebuit să fac călătoria de întoarcere în Palestina în alt autobuz. Şoferii ezitau să-şi asume riscul de a transporta „imigranți ilegali", în vehiculele lor. Dar unul, în cele din urmă, a acceptat. Un sabra din Petah Tikva, suburbie a Tel Avivului, el era fiul lui Avraam Şapiro, faimosul „paznic de noapte" din zilele pionieratului timpuriu, când un pâlc pestriț de paznici evrei călare trebuia să cutreiere zona aşezărilor agricole evreieşti izolate, sfidându-i pe tâlharii arabi şi ajutând la menținerea securității.

Ne-am întors fără vreun incident. I-am lăsat pe refugiați la kibuțul Moaz Haim, în mâinile competente ale Nessiei, soția lui Uri Brenner, care a avut în sarcină substația kibuțului de lângă Iordan, în acea rețea a Palestine Scheme. După aceea m-am dus la Nahalal.

La fermă am petrecut următorii doi ani cu familia mea, locuind într-o cabană prefabricată, în curtea părinților mei. Eram nerăbdători să avem propria noastră fermă şi din nou mi-am văzut viitorul ca membru al coloniei cooperative din Nahalal. În 1944, o fermă de aici a devenit disponibilă şi tocmai negociam achiziția ei când Eliah Golomb, şeful Haganei, a insistat să vin la Tel Aviv şi să fiu ofițer fiill-lime în schema apărării clandestine. Am acceptat.

Am trăit un an în Tel Aviv. Am fost angajat de cele mai multe ori în îndatoriri de spionaj, care erau legate de activitățile mele anterioare. Dar am luat parte şi la ceea ce a devenit cunoscut sub numele de „sezonul" şi care pentru mine şi mulți alții dintre noi a fost apoi un veritabil „sezon nefericit". A fost perioada din cel de al doilea război mondial când Jewish Agency şi arma sa clandestină, Hagana, au cooperat cu britanicii în lupta împotriva Germaniei naziste, în consecință, ei erau dornici să stopeze acțiunile independente ale organizațiilor paramilitare disidente Irgun Zvai Le'ummi şi Lehi (Grupul Stern) care întreprindeau represalii teroriste după actele antievreieşti ale arabilor sau britanicilor şi refuzau să răspundă chemării Haganei la „reținere". Hagana a încercat calea persuasiunii, iar eu am avut multe convorbiri extrem de interesante cu liderii organizației Lehi şi cu membrii Comandamentului Suprem al Irgun. Am înțeles motivațiile lor şi respectam devotamentul autosacrificator al oamenilor lor. Am avut o lungă convorbire cu Menahem Begin, comandantul Irgunului. Dar în pofida conversațiilor şi a limbajului nostru comun, eu rămâneam „omul Haganei" în ochii acelor oameni din disidența clandestină. Eram întru totul de acord în gândirea şi acțiunile mele cu calea trasată de Ben-Gurion, care se opunea în mod ferm disidenților şi chema la încetarea activităților lor teroriste. Politica lui — şi a Haganei — era să-i descoperim şi să ripostăm cu lovituri împotriva atacatorilor arabi şi nu să ne angajăm în represalii nediscriminative care puteau să aibă ca rezultat moartea unor arabi nevinovați.

Când, în anul următor, ne-am întors la Nahalal, am făcut-o nu la casa părinților mei, ci la propria noastră fermă. Ea cuprindea numai livezi de citrice şi nici o vită. Am cumpărat câteva vaci şi am amenajat o crescătorie de păsări. Munca grea la fermă, din zori şi până în amurg, îmi era cunoscută şi îmi plăcea. Cultivam legume — tomate vara, conopidă japoneză toamna —, iar la orătăniile ouătoare am adăugat curcani pe care să-i mâncăm. Fapt destul de curios, eram în acea vreme singurul membru al familiei care făcea ceva agricultură. Sora mea Aviva şi fratele meu Zorik au intrat în armata britanică. Zorik era în Jewish Brigade, cu care a mers în Italia şi Belgia, iar Aviva a fost infirmieră, iar mai târziu şofer militar, făcând serviciul în Egipt.

În 1945 s-a născut în Nahalal cel de-al treilea copil al nostru, Assaf (Assi). Îmi petreceam acum aproape tot timpul acasă şi la fermă. Prima dată când am lipsit de acasă o zi sau două a fost la sfârşitul anului 1946. Aceasta a marcat, de asemenea, prima mea participare activă în treburile politice de

partid. M-am alăturat delegației Partidului Muncii (Mapai) ca observator la cel de al XXII-lea Congres Mondial al Sionismului (Basel). Un lucru care mi se părea important era linia activistă susținută de Ben-Gurion, în contrast cu politica de moderație față de administrația britanică dusă de Haim Weizmann. Războiul mondial se terminase, Hitler fusese înfrânt şi nu mai avea nici un rost să continuăm cooperarea cu britanicii, care limita sever imigrația evreiască în Palestina şi colonizarea evreiască şi dezvoltarea acesteia în țară.

Ben-Gurion chema la o luptă activă împotriva britanicilor, care încercau să stopeze activitatea sionistă. Eu eram un entuziast „ben-gurionist" şi „activist". După părerea mea, această abordare includea nu numai problemele de apărare, ci toate țelurile sioniste, îndeosebi rezolvarea problemei pământului şi a imigrației. La o întâlnire internă a delegației de partid, la Basel, mi-am exprimat punctul de vedere şi eram destul de tânăr ca să fiu cât se poate de fericit atunci când Ben-Gurion a menționat în mod special definiția largă dată de mine „activismului", cu care, a spus el, este întru totul de acord.

La sfârşitul Congresului şi în urma îndemnului familiei mele, am mers la un spital din Paris, pentru o operație. Intenția chirurgului era să-mi planteze un os în orbită, aşa încât să poată susține un ochi artificial. Eram gata să fac orice efort şi să suport orice suferință dacă puteam scăpa de plasturele care îmi acoperea ochiul orb. Atenția pe care acesta o atrăgea era intolerabilă pentru mine. Preferam să stau închis în casă, făcând orice, decât să am de-a face cu reacțiile oamenilor oriunde mă duceam. Este greu pentru o persoană cu ochii normali să înțeleagă cât de neplăcut este să fii în permanență obiectul holbărilor curioase şi al şuşotitului. Doream să pot umbla pe stradă, să stau la cafenea sau să merg la cinematograf fără să trezesc vreun interes special.

Operația a fost un eşec. Organismul meu a respins transplantul de os, producându-mi febră, cu o temperatură ridicată. Am zăcut timp de o lună într-o mizerabilă cameră de spital, îngrijit de călugărițe franceze. Ruth şi sora ei, Reuma, au stat pe rând la căpătâiul meu, iar când am adunat destui bani pentru bilete, am zburat acasă.

Mandatul britanic trebuia să expire în curând, iar noi ne-am intensificat eforturile în direcția pregătirii militare, având în vedere posibilitatea unei invazii din partea statelor arabe vecine. Iakov Dori, pe care Ben-Gurion l-a numit comandant național al Haganei, m-a chemat şi m-am regăsit angajat din nou în serviciul de apărare, care se ocupa cu spionajul arab.

În ziua de 29 noiembrie 1947, când ne-au parvenit ştiri cu privire la rezoluția Națiunilor Unite privind partajul, eu eram în Nahalal. Era noaptea. Mi-am luat copii din paturile lor şi ne-am alăturat restului satului la dansul festiv din sala comunității.

Decizia ONU care recunoştea Israelului dreptul la suveranitate a fost un eveniment istoric. Adoptarea cu succes a rezoluției a reprezentat o realizare politică uriaşă, în care Ben-Gurion a jucat rolul major. La baza exprimării bucuriei noastre, însă, stătea o emoție mult mai profundă, una pe care o simțeam ca evreu: într-adevăr, o emoție pe care eu ca evreu n-o cunoscusem nicicând înainte. Simțeam în măduva oaselor mele victoria iudaismului, care, în două mii de ani de exil din Țara lui Israel înfruntase persecuții, inchiziția spaniolă, pogromuri, decrete antievreiesti, restricții şi masacrarea în masă de către naziști în propria noastră generație şi care acum ajungea la împlinirea secularei sale dorințe arzătoare, întoarcerea Ia Sionul liber şi independent. Am fost fericiți în acea noapte, am dansat, iar inimile noastre au bătut în semn de recunoştință pentru fiecare națiune care, prin reprezentantul său la Adunarea Generală a Națiunilor Unite, a votat în favoarea rezoluției. I-am auzit pronunțând cuvântul magic „da", urmărindu-le vocile în undele aeriene, de la mii de mile depărtare. Am dansat, dar am ştiut că în fața noastră stătea câmpul de bătălie.

Statele arabe au refuzat să accepte decizia ONU şi au anunțat că vor face război împotriva statului evreiesc. Dar mulți arabi n-au aşteptat actul oficial al suveranității. Arabii palestinieni, ajutați de trupe neregulate în spatele cărora se aflau guvernele din țările vecine, au început să atace imediat, în speranța că rezoluția partajului va fi abrogată, în următoarele cinci luni şi jumătate țara a fost răvăşită de violență. Atacurile arabe asupra aşezărilor rurale evreieşti, asupra oraşelor şi transportului interurban sporeau zilnic. Guvernul britanic, anunțând că trebuia să renunțe la mandat în ziua de 15 mai 1948, făcea prea puțin ca să le oprească. Ordinea a cedat în fața anarhiei. Drept urmare, multe țări care votaseră la Națiunile Unite pentru partaj şi-au schimbat gândul şi exista o puternică presiune internațională asupra liderilor evrei, în sensul de a renunța la independență. Le era teamă că statul evreu va fi curățat de pe fața pământului chiar la naştere, căci arabii localnici s-ar fi unit cu armatele statelor dimprejur. Liderii evrei au rezistat presiunii şi au ignorat sfatul prietenilor lor îngrijorați. Hotărâți să meargă înainte cu proclamația lor de independență, ei aveau de luptat cu atacatorii. Ei ştiau, aşa cum ştia orice evreu din țară, că de acum încolo şi pentru timp îndelungat, atâta timp cât va dura războiul, lupta trebuia să fie singura noastră preocupare. Dacă nu luptam şi nu câştigam, n-ar fi existat nici o împlinire a visului sionist, — n-ar fi existat nici independență, nici imigrație, nici colonizare a pământului.

Funcția mea la statul-major general al Haganei era aceea de ofițer pentru treburile arabe şi ca atare trebuia să recrutez agenți care să ne aducă informații asupra trupelor neregulate arabe din Palestina. Am fost ajutat în această muncă de Giora Zeid şi Oded lanai, fii ai unor familii de pionieri, care aveau excelente contacte cu arabi şi druzi în Haifa şi în Nord.

Printre cei care luptau împotriva noastră înainte de invazia la scară mare din mai se găsea un batalion de mercenari druzi comandat de Şabib Wahab. Mercenarii druzi erau responsabili pentru operațiile din regiunea Haifa, iar baza lor se găsea în Galileea de Jos, la Sfărâm. Batalionul era sub comanda generală a lui Fawzi al-Kaukji, conducător al semiregulatei Armate de Salvare Arabă, care era sprijinită de forțele siriene. Giora Zeid, cu ajutorul prietenului său Şeik Salah Hanifas, primarul arab al Şfaramului, socotea să-l neutralizeze pe Wahab şi batalionul său de druzi. Între timp, însă, în martie 1948, Kaukji a suferit o gravă înfrângere în asaltul său asupra Mişmar Ha'emek, un kibuț strategic din Sud-Vestul Nahalalului şi, ca să slăbească presiunea asupra forțelor sale, i-a ordonat lui Wahab să atac Kfar Ața şi kibutul Ramat lohanan, două aşezări la Est de Haifa.

Fratele meu mai tânăr, Zorik, era unul din ofițerii Brigăzii Carmeli care lupta pe frontul nordic ca să apere kibuțul Ramat lohanan împotriva batalionului druz. Bătălia a durat patru zile, la mijlocul lunii aprilie. Unitățile noastre au suferit pierderi grele, în special din rândul tinerilor ofițeri, în a doua zi a bătăliei, pe 14 aprilie, Zorik a mers la asalt şi nu s-a mai întors. Am dat fuga din Nahalal ca să-l caut pe câmpul de bătălie, dar, dat fiind faptul că bătălia continua, căutarea mea n-a putut fi decât una în pripă. Numai când lupta a încetat, cu victoria noastră şi înaintarea Brigăzii Cârmei, corpul fratelui meu a fost găsit, de către alții. El luase cu asalt o poziție inamică în fruntea oamenilor săi şi căzuse lovit de un glonte în cap. Avea douăzeci şi doi de ani. Lăsase în urma lui o soție, Mimi, şi un băiețel, Uzi, care niciodată nu avea să-şi cunoască tatăl.

Împreună cu cumnatul meu Israel Gefen (soțul surorii mele Aviva), am intrat în sufrageria kibuțului, unde erau expuse corpurile celor căzuți în luptă. Printre ele, l-am identificat pe acela al fratelui meu. Mama mi-a spus: „Trebuie să fi fost greu să-l identifici, — corpul lui e acoperit de răni".

Casa era în doliu. Războiul care continua şi tinerii care erau ucişi zilnic estompau durerea individuală, clar nu şi acasă, în fiecare familie lovită de pierdere. Mama era mai ataşată de Zorik decât de mine sau de Aviva, pe de o parte pentru că era cel mai tânăr, dar mai ales dat fiind caracterul lui. Eu nu-i fusesem prea apropiat din cauză că, încă de când era mic, am lipsit multă vreme de acasă. Dar eram conştient de extraordinara lui vitalitate, de umorul lui spumos şi de seriozitatea de sub acea veselie, încă din copilărie a răzbătut prin viață ca şi cum n-ar fi întâlnit nici o piedică. Când s-a decis să intre în Brigada Evreiască a armatei britanice, războiul mondial era pe sfârşite. O dată cu plecarea lui nu avea să mai rămână nimeni care să împartă cu părinții mei povara fermei. Avea să fie foarte greu pentru dânşii. Tata a încercat să-l facă să-şi multe gândul de la voluntariat, argumentând că ferma s-ar fi ruinat. Mama n-a făcut nimic ca să-l oprească. „Dar el într-adevăr doreşte să meargă voluntar" a spus ea, iar pentru dânsa asta era ceea ce conta. Fiecare, a explicat ea, are propria-i viață de trăit şi nimeni nu are

dreptul să-i ceară să trăiască în concordanță cu trebuințele şi dorințele părinților săi.

După ce el a fost ucis, a trebuit să stau cu părinții mei o vreme, mai ales cu mama, căci ştiam că rana ei sufletească nu se va vindeca niciodată. Mama era privită drept o femeie rezistentă. De fapt era mai degrabă fragilă şi cea mai mare parte din viața ei a suferit de pe urma sănătății şubrede. Extrem de sensibilă, deşi nu-şi împărtăşea altora gândurile, experiențele vieții o afectau profund. Era o femeie cu un spirit independent, care nu admitea compromisul, fără a fi încăpățânată. Putea fi sarcastică cu cei care le cereau altora să facă doar ceea ce era dezirabil pentru ei înşişi. Când îmi vorbea de copiii mei (mai ales de Iael) sau când se referea la mine, îmi spunea nu ce să fac, ci mă întreba dacă ceea ce făceam o făceam din toată inima.

Pentru Zorik avea o dragoste aparte, dată fiind perfecțiunea caracterului lui. El era diferit de restul familiei, în ceea ce ne priveşte pe noi, ceilalți, orice cale am fi ales, în orice am fi crezut, exista întotdeauna un „însă", un „poate", o rezervă, cealaltă față a medaliei. Mama era şi ea la fel. Dăduse totuşi naştere şi crescuse un băiat care era în întregul lui credință şi încredere. Spiritual, iubind sporturile, avea şi pasiunea poeziei. După moartea lui, mama, foarte dragă mie, avea puține să-mi spună ori de câte ori ne întâlneam. Era o femeie distrusă. Lumina din ochi îi dispăruse.

La scurt timp după acea bătălie, Giora Zeid a luat din nou contactul cu druzii şi m-a informat că socotea că era cu putință să-i neutralizăm. O întâlnire a fost aranjată pentru noi cu mai mulți ofițeri ai batalionului druz, la Tivon, în Galileea de Jos. Când le-am fost prezentat ca fiind unul al cărui frate a fost ucis în acțiunea de la Ramat lohanan, obrazul lor a pălit. Ne bănuiau că i-am atras într-o cursă, că întâlnirea era o stratagemă ca să răzbunăm sângele lui Zorik. Ei erau arabi, iar ura ancestrală făcea parte din obiceiul şi tradiția lor. Presupuneau că la fel stau lucrurile şi cu mine. Dar eu eram evreu şi urmam obiceiul şi tradiția noastră, în care nu-şi găseşte loc ura ancestrală, în afară de aceasta, moartea lui Zorik era durerea mea personală şi o separam în mod strict de țelul pentru care luptam. Aveam de dus la îndeplinire o misiune politică şi militară, să fac dintr-un duşman un element neutru sau un prieten. Ofițerii druzi aveau să se liniştească numaidecât. La sfârşitul negocierilor noastre ei au căzut de acord să nu mai ia parte la război. Ba chiar unii dintre ei au trecut de partea noastră şi au luptat în rândurile noastre.

Eram nerăbdător să părăsesc spionajul şi să iau parte activă la bătălii. Lipsa unui ochi nu mă stingherea. Deocamdată nu mă îngrijora gândul ce mă voi face dacă celălalt ochi era şi el lovit. Când Iţac Sadeh de la Comandamentul Suprem al Haganei mi-a propus să formez un batalion de comando, am acceptat fără a sta pe gânduri şi de îndată am început să-i plănuiesc constituirea.

Abia începusem s-o fac, când statul Israel a luat ființă şi imediat a fost invadat de şase state arabe. Eram chemat să înfrunt o situație primejdioasă.

PARTEA A II-A
INDEPENDENȚA (1948-l952)

6
PERICOL PE MALUL IORDANULUI

Decorul a fost modest, dar evenimentul a fost memorabil, în după-amiaza zilei de 14 mai 1948, la ora 4,30, David Ben-Gurion a deschis în mod oficial sesiunea Consiliului Național al Palestinei, întâlnirile liderilor evrei aveau loc de obicei în Ierusalim. Dar Ierusalimul era acum sub asediu şi cei mai mulți dintre lideri au fost temporar cartiruiți în Tel Aviv. Sesiunea s-a ținut de aceea în singura sală mare din oraş, galeria de exponate a muzeului.

Ben-Gurion s-a ridicat şi a făcut istorie prin cuvintele sale de deschidere. După nouăsprezece secole tulburi de la distrugerea de către romani a Ierusalimului şi a statului evreiesc, el anunța renaşterea libertății evreieşti pe vechiul său pământ, proclamând reîntemeierea Statului lui Israel. Statul trebuia să-şi recapete existența la miezul nopții, ora când mandatul britanic expira. Venirea sabatului evreiesc a făcut necesară devansarea orei acestei istorice şi unice ceremonii, într-o atmosferă de emoție profundă, Ben-Gurion a citit apoi unei adunări liniştite Declarația de Independență a Israelului.

Câteva ore mai târziu, noul stat a fost atacat din Nord, Est şi Sud s-au rostogolit armatele expediționare ale Libanului, Siriei, Iraqului, Transiordaniei (mai târziu cunoscută sub numele de Iordania) şi Egiptului. Arabia Saudită a trimis o formațiune care a luptat sub comandă egipteană. Ele au trecut frontierele şi au invadat Israelul.

Eram puşi în fața unei situații primejdioase. Aceste armate inamice erau toate echipate cu armele grele standard ale forțelor regulate ale unor state suverane. Ele nu întâmpinaseră nici o dificultate în achiziționarea de armament în mod deschis, pe canalele normale. Evreii nu posedau un arsenal pe potrivă în zilele izbucnirii Războiului lor de independență, pentru că în perioada Mandatului singurele arme pe care forța de apărare clandestină a Haganei şi le-a putut asigura au fost arme mai puțin decât mici, câteva care blindate artizanale şi câteva avioane uşoare de antrenament.

Armata siriană a intrat în Israel la scurtă vreme după miezul nopții, în următoarele două zile sirienii au bombardat satele de pe Valea Iordanului şi

au stat pe poziție pentru a le lua cu asalt şi a le pustii, în a treia zi, 18 mai, am fost chemat de la pregătirile batalionului meu de comando şi trimis în Nord ca să iau comanda sectorului Valea Iordanului. Cartierul general era la Kvuțat Kinneret, pe marginea sud-vestică a Mării Galileei, în vecinătatea kibuțului Degania.

În pofida faptului că eram din Nahalal şi astfel nu mai eram demult kibuțnic, ci moşavnic, Degania, la urma urmei, a fost primul meu cămin şi am rămas întotdeauna conştient de această legătură. Cele trei drumuri înguste liniare care porneau de la sufrageria kibuțului şi duceau la râul Iordan, curtea largă şi deschisă, indestructibila Miriam Barat, veterana Deganiei, care mă cunoştea de mic copil, drumul prăfuit către Zemah, dealurile de bazalt, vântul de vară arzător nu le-am uitat niciodată şi nici nu se schimbaseră. Au rămas o parte din mine. Ceea ce am trăit mai târziu au fost straturi adăugate la temelia pusă de Degania. Ele nu au înlocuit-o. Niciodată nu m-am „dus" doar la Degania. A fost întotdeauna o revenire acasă.

Forțele desfăşurate pentru apărarea Văii Iordanului erau într-adevăr slabe. Batalionul Barak din Brigada Golani a pus stăpânire pe linie cu două companii. Când am luat comanda sectorului, la cartierul general din Kinneret, ni s-a spus că în primele ore ale acelei zile sirienii declanşaseră un atac asupra companiei din Zemah, la Est de Degania. Această unitate formată din recruți din partea locului se retrăsese, lăsând în urma ei morți şi răniți; membrii kibuțurilor vecine Şa'ar Hagolan şi Massada (a nu se confunda cu Masada din Sud) şi-au abandonat aşezările; iar sirienii se pregăteau acum să atace Degania şi kibuțul-frate cunoscut sub numele de Degania B. Singura speranță stătea în primirea de întăriri din afară. Din fericire, aflat în drum spre acest sector, am alergat în întâmpinarea prietenului meu Uri Bar-On cu o unitate de voluntari care şi ea se îndrepta spre Valea Iordanului. La fel a făcut o companie din Gadna, formată din elevi din anul III al cursului premilitar NCO, care a ajuns la Degania prin Tiberiada. Eu însumi am adus în automobilul meu o contribuție grozavă: trei PIAT-uri (bazuca antitanc).

Comandantul Brigăzii Golani, Moşe Montag, m-a primit cu amabilitate, dar cu prea puțin entuziasm. Adevărat, fusesem trimis de Statul-Major General, dar nu era clar pentru ce. Mi se spusese să îndeplinesc operațiuni speciale în spatele liniilor inamice şi să acord sprijin Văii Iordanului, dar că trupele locale nu aveau să se afle sub comanda mea. La început am fost iritat. Cu toate acestea, după ce am făcut un tur de inspecție a pozițiilor noastre pe front, în Degania A şi B şi în „țările nimănui" din apropiere, am încetat să mai fiu preocupat de cine şi cui îi este subordonat. Situația era atât de disperată încât problema era nu de dat ordine, ci aceea a ce era de făcut.

Forța siriană, cartiruită lângă localitatea Zemah ocupată, consta dintr-o brigadă de infanterie întărită cu tancuri, care blindate şi artilerie. Ea avea uneori sprijin aerian. Tot ce aveam noi erau cocteiluri Molotov (bombe

artizanale: explozivi în sticle), câteva bazuca antitanc, o serie de arme mici şi mult suflet şi devotament. Au venit şi alți voluntari, unii singuri, alții în mici grupuri, din Valea lezreelului, din vechiul oraş Tiberiada şi din satul Iavniel, ca să-i ajute pe kibuțnicii din Degania. Montag, comandantul brigăzii, mi-a spus că patru tunuri de 65 mm erau în drum spre noi.

În cea de a treia zi de luptă, cu localitatea Zemah pierdută şi două aşezări abandonate, zona era cufundată în tristețe. Copiii şi femeile necombatante au fost evacuați. Seara, Palmach, cea mai activă dintre unitățile de luptă ale Haganei, încă spera că situația putea fi restabilită. O companie din a sa Brigadă Iftah a plecat să recucerească postul de poliție fortificat din Zemah, dar s-a întors după miezul nopții, după ce încercarea eşuase. Nu mai rămăsese de făcut nimic altceva decât să ne pregătim noi înşine de apărare, iar noi am făcut aceasta toată ziua care a urmat, 19 mai.

Aşezările care se bizuiseră pe linia de apărare Zemah nu aveau şanțuri de apărare în toată puterea cuvântului şi era necesar ca ele să fie rapid făcute. Omul responsabil de apărarea Deganiei era Giora, din kibuțul vecin Afikim, dar a trebuit să găsesc un om din afară care să preia apărarea Deganiei B. L-am întrebat pe un veteran al Haganei, vecin de-al meu din Nahalal, dacă voia să facă lucrul acesta şi am fost fericit când a acceptat. Am găsit, de asemenea, o spărtură în flancul nordic al apărării: Bet Ierah, exact la Nord de Degania, era neocupat. E adevărat că era un tumulus arheologic, nu o aşezare, dar controla drumul de la Zemah la Degania şi podul de peste Iordan. Le-am cerut voluntarilor din Iavniel să se desfăşoare la Bet Ierah şi să se fortifice pe povârnişurile estice, aşa încât să se găsească în flancul forței siriene care putea veni de la Zemah la Degania. N-am putut în acea zi să fac mai mult. Presupuneam că sirienii îşi vor concentra asaltul asupra colțului nordic al Văii Iordanului, în încercarea de a cuceri cele două aşezări Degania şi coridorul dintre râul Iordan şi Marea Galileei. Aceasta era cheia înaintării spre Nord, către Tiberiada, sau spre Vest, către satul Poria de pe înălțimile Galileei. Ştiam foarte puțin despre oamenii din Batalionul Barak, dar în rândurile voluntarilor aveam mulți prieteni din Nahalal şi Iavniel.

Sirienii au atacat în dimineața următoare, o zi de joi, devreme. Au început la ora 4,15 A.M. cu un bombardament de artilerie şi mortiere, iar după o jumătate de oră tancurile lor, însoțite de infanterie, au prins să înainteze spre noi. Cu excepția câtorva scurte intervale, atacul a durat nouă ore. Sirienii şi-au îndreptat atacul asupra Deganiei şi Deganiei B. În timpul luptei, avioanele siriene au efectuat raiduri de bombardament, dar ele erau cu totul neprecise şi n-au avut nici un impact asupra situației.

Sirienii avansau ca la carte: tancuri flancate de infanterie. Când au ajuns în bătaia oamenilor noştri, infanteria s-a oprit şi s-a adăpostit în lanurile de orz iar blindatele şi-au continuat înaintarea. Tancurile siriene au ajuns la marginea celor două Degania. Ba chiar, în Degania, un tanc a reuşit să spargă gardul şi să pătrundă în curte, dar a fost scos din luptă de o

bazuca antitanc şi de cocteiluri Molotov. Mai multe tancuri au fost lovite de oamenii din Iavniel la Bet Ierah, iar altele au fost distruse de la o distanță de câțiva yarzi de oamenii care apărau avanposturile kibuțului. De la Poria, de pe înălțimile Galileei, ne-a sosit vestea că aşteptatele tunuri de 65 mm sosiseră şi că aveau să fie gata de acțiune către amiază. Legăturile prin radio nu funcționau, aşa încât mi-am trimis adjunctul la Degania B să afle cum stăteau oamenii ele acolo, trimițând totodată o notă prietenului meu Uri, anunțându-l că, dacă voi avea nevoie ele sprijinul artileriei, voi da instrucțiunile necesare; dacă nu, atunci nu trebuia să folosim tunurile în acea zi. Atât Uri cât şi adjunctul meu au raportat că situația în Degania B era foarte gravă, aşa încât am cerut celor din Poria să deschidă focul cu tunurile cât mai repede posibil.

Atacul sirian a fost zdrobit, iar trupele siriene s-au retras. Aceasta s-a datorat la doi factori. Asaltul a fost respins de apărătorii celor două Deganii şi ai tumulului Bet Ierah, iar ordinul sirian de retragere a venit după ce tunurile noastre au lovit postul de poliție şi livezile din Zemah. Ca să fiu mai precis, tancurile siriene au fost acelea care au primit ordinul de retragere de îndată ce tunurile noastre au deschis focul. Trupele siriene, care au auzit şuierul obuzelor deasupra capetelor lor, nu au aşteptat ordinul, ci pur şi simplu au rupt-o la fugă de le sfârâiau călcâiele.

Seara se părea că sirienii au evacuat Zemahul şi că s-au retras pe dealurile din Est. Trebuia însă să ne încredințăm. Prin binoclul de câmp îndreptat spre Zemah n-am putut vedea nici o lumină şi nici o mişcare. Am decis să merg acolo şi să examinez situația la fața locului. Ițac Broşi, comandantul Batalionului Barak şi câțiva prieteni din Nahalal au venit cu mine, iar detaşamentul de recunoaştere ne-a asigurat acoperirea. Luna nu era plină, dar dădea destulă lumină ca să vedem. Zemahul era gol, tăcut, abandonat. Corpurile oamenilor noştri ucişi în bătălia dată cu două zile mai înainte încă zăceau în şanțul de pe marginea drumului.

Era evident că sirienii fugiseră cuprinşi de panică, părăsind arme şi vehicule împrăştiate în stradă şi în avanpost. Am luat un car radio sirian şi ne-am întors la cartierul general, în Kinneret. Bătălia luase sfârşit; o bătălie grea, tragică şi deprimantă. A fost vărsat mult sânge tânăr, sânge nu de războinici experimentați, veterani, ci sânge al unor bărbați din cei mai tineri, care au văzut moartea cu ochii larg deschişi. Răniții fuseseră lăsați în gemete la marginea drumului, camarazii lor fiind urmăriți de foc şi incapabili să aibă grijă de ei. Împotriva tancurilor siriene, a carelor blindate şi a artileriei, apărătorii noştri nu au putut opune decât cantități limitate de arme slabe (cu excepția celor patru tunuri sosite în ultimul moment), şi chiar şi dintre acestea multe erau defecte. Aruncătorul de flăcări, de exemplu, nu a funcționat; cocteilurile Molotov explodau prematur; o aşezare nu săpase tranşee de protecție; o alta nu fusese înarmată pentru război. Cu toate acestea, în pofida cazurilor nenorocite, a nepregătirii şi lipsei de experiență în

luptă, pericolul a fost înfruntat şi biruit, într-o luptă care uneori a fost disperată. Toți au înțeles în această rundă de deschidere a Războiului nostru de Independență că nu putea fi vorba de retragere sau de capitulare.

7
BATALIONUL 89 COMANDO

Când m-am întors din Valea Iordanului, am început să pun pe picioare „batalionul mecanizat de asalt", cum era el denumit oficial, pe care îmi ceruse Iţac Sadeh să-l formez înainte ca eu să fi plecat la Degania. I s-a dat numărul 89 şi urma să fie o unitate din brigada blindată a lui Sadeh. Această brigată, însă, atâta timp cât am făcut eu parte din ea cel puțin, nu a luptat niciodată singură, iar Batalionul 89, cât timp i-am fost comandant, a operat întotdeauna în mod independent.

Am fost fericit în privința acestei numiri. Era exact ceea ce îmi doream. Iţac mi-a explicat că batalionul trebuia să servească drept unitate specială de comando, în felul acelor unități de asalt britanice din anii celui de al doilea război mondial, Long Range Desert Patrole şi Popskl's Private Arm. Al nostru, desigur, avea să fie de o mărime mai redusă, fără resursele acelora şi fără distanțele pe care acele unități le aveau de acoperit, dar animate de acelaşi spirit de îndrăzneală şi neortodox. La început mi s-a spus că batalionul va dispune doar de jeepuri şi de un echipament uşor, fără arme de sprijin şi fără blindate. Funcția sa ar fi fost să pătrundă adânc în teritoriul inamic şi să opereze în spatele liniilor. Mai târziu s-a decis să includă o companie de sprijin, iar principalul său vehicul să fie autoblindatul.

Mărturisesc că, deşi schema de organizare şi armamentul erau importante şi puteau determina capacitatea de luptă a unității, mă preocupam prea puțin de aceste probleme. Le-am lăsat adjunctului meu, Iohanan Peltz, un ofițer experimentat care a servit în Jewish Brigade din armata britanică în războiul mondial şi care era un „om al organizării", mai familiar cu administrația şi logistica. M-am concentrat asupra selectării şi recrutării oamenilor. Nu peste multă vreme am avut patru grupuri distincte, iar fiecare din ele a devenit nucleul unei companii. Tineri din kibuțuri şi moşave au format o companie; o alta a cuprins tineri din Tel Avi v; o a treia număra membri ai Lehi, acronimul evreiesc pentru Grupul Stern, una din fostele mişcări clandestine disidente; iar compania a patra era compusă din voluntari de peste mări, în majoritatea lor evrei veterani din Africa de Sud. Fiecare din aceste grupuri a atras la sine alți voluntari, în mare măsură prin relații de prietenie personală. Oamenii din Nahalal i-au atras şi pe alții din moşavă, cărora li s-au alăturat prieteni din Iavniel din Galileea şi din Gvat, ca şi din alte kibuțuri din Valea Iezreelului. Grupul din Tel Aviv, condus de Akiva Sa'ar, a recrutat camarazi din oraşul lor. Iar comandantul companiei Lehi,

Dov Granek, poreclit Blondie, şi-a chemat vechii tovarăşi din toate părțile țării. Mulți dintre aceşti voluntari aparțineau deja altor unități şi, ca să ni se alăture, aveau nevoie de permisiunea ofițerilor sub a căror comandă se găseau. Aceasta nu era întotdeauna dată. Totuşi ei au venit, cu sau fără permisiune.

Unul dintre oamenii din grupul celor de peste mări era un voluntar ieşit din comun, un francez oarecum bătător la ochi, pe care l-am cunoscut sub numele de Teddy Eitan. După câte se părea, servise în războiul mondial într-o formațiune blindată franceză şi ni s-a asociat ca ofițer instructor. Era foarte popular, dar aria învățăturii sale era limitată. Se făcea util în special în instruirea tehnică privind diferitele tipuri de arme, echipamentul de semnalizare şi întreținerea vehiculelor. Dar când era vorba de folosirea terenului sau de deprinderile elementare de luptă, de sprijin, de „mişcare şi foc", cei mai mulți dintre oamenii noştri, îndeosebi ofițerii, erau mai bine informați. Toți, desigur, erau mai familiarizați cu țara. Iar tactica, în orice caz, trebuia să fie adecvată condițiilor specifice fiecărei bătălii.

Baza batalionului a devenit fostul lagăr al armatei britanice de la Tel Litvinsky (acum Tel Haşomer), situat la jumătate de drum între Tel Aviv şi satele Yehudia şi Ono, care în acea vreme erau ocupate de trupe iordaniene. Ni s-au dat corturi şi câteva cabane prefabricate pentru ofițeri şi luarea mesei în comun, dar cele mai multe pentru depozitarea echipamentului.

Vehiculele, armele şi oamenii au ajuns la bază cu țârâita. Dar cel mai important element era prezent întru totul: încrederea şi spiritul de luptă, voința de a intra în acțiune şi de a-l izbi pe inamic. Aceasta era calitatea pe care o căutam şi am făcut totul ca s-o încurajez. Credeam cu adevărat că puteam ieşi victorioşi din orice bătălie. S-a găsit întotdeauna o cută a terenului de-a lungul căreia puteam înainta, vreo stâncă ce ne permitea să ne ascundem şi o tactică militară judicioasă şi surprinzătoare care să ne aducă în avantaj față de inamic.

Era vară. Nopțile erau calde, aerul plăcut, iar pământul se întindea în fața noastră. Uniforma noastră consta din pantaloni şi cămaşă kaki, fără însemne de grad. Armele noastre erau un jeep şi o mitralieră. Oamenii noştri erau de prima clasă.

În acel moment, lipsa unui ochi nu mai constituia un handicap pentru mine. Nici în întuneric nu mă poticneam; picioarele mele îşi găseau singure calea. La zgomotul de împuşcătură sau de obuz nu simțeam nici un recul instinctiv, iar când mă gândeam la aceasta mai târziu, găseam că nu era vorba de curaj, ci pur şi simplu de o indiferență fizică în fața zgomotului de foc de puşcă şi de explozie. Chiar şi atunci când loviturile erau aproape de mine, împroşcându-rai fața cu boabe de țărână, nu mă prea simțeam în primejdie. Mai degrabă era valabil reversul: o dată ce poți înțelege unde vor cădea obuzele înseamnă că le poți evita.

În ziua de 20 iunie 1948, cu puțin timp înainte de a termina organizarea şi instruirea batalionului, am fost chemat în grabă la cartierul general al lui Iţac Sadeh, comandantul brigăzii blindate. Sadeh mi-a spus că o navă încărcată cu arme, Altalena, a fost adusă la țărmul nostru de către Irgun, marea mişcare clandestină dizidentă de dinainte de proclamarea statului, în perioada Mandatului, responsabilă pentru administrarea treburilor evreieşti era Jewish Agency for Palestine. Irgun, însă, a refuzat să-i recunoască autoritatea. Arma de rezistență clandestină a Jewish Agency a fost Hagana, dar Irgun şi Grupul Stern (Lehi) au făcut presiuni pentru măsuri mai extremiste împotriva teroriştilor arabi, la fel ca administrația britanică, şi acționau în mod independent, în momentul în care a luat ființă statul, s-a admis ca Irgun să se supună jurisdicției guvernului israelian. Când prima încetare a focului decisă de Națiunile Unite a intrat în vigoare, în ziua de 11 iunie 1948, Israelul şi statele arabe au căzut de acord să nu se mai introducă noi arme pe teritoriile lor. Ambele părți, desigur, violau acest acord, însă pe ascuns. Cu toate acestea, Irgun a hotărât să aducă un transport de arme în mod fățiş, pe vasul Altalena. Acest act putea fi interpretat ca o iresponsabilă şi absurdă sfidare la adresa autorității guvernului şi se impunea să ne ocupăm imediat şi cu vigoare de lucrul acesta.

Pe când eu eram instruit de către Iţac Sadeh, Altalena era ancorată la Kfar Vitkin, la douăzeci şi trei de mile Nord de Tel Aviv, descărcându-şi armele destinate membrilor Irgunului, care încă nu fusese dizolvat. Brigada Alexandroni a Comandamentului Central primise ordinul să pună stăpânire pe arme, dar unele din trupele sale se opuneau să-i atace pe oamenii Irgunului. Această sarcină trebuia de aceea să fie încredințată batalionului meu. Nu eram prea bine inițiat în complexele relații interne dintre Irgun şi guvern, dar, nu încăpea discuție, datoria mea era să îndeplinesc acest ordin. Oricum, am decis să nu-i implic pe ex-membrii Grupului Stern, pentru care confruntarea armată cu foştii lor confrați disidenți ar fi fost deosebit de neplăcută, ci să folosesc doar compania formată din oameni din aşezările agricole.

Această companie, comandată de Uri Bar-On, s-a deplasat la Kfar Vitkin, iar eu m-am dus acolo mai târziu, spre amurg. Oamenii mei au cerut Irgunului să abandoneze operațiunea. Replica lor a fost o salvă de focuri, în care opt dintre oamenii noştri au fost atinşi, doi mortal. Am instalat mortierele şi am început să bombardăm plaja. Ciocnirea a luat sfârşit şi au început negocieri între comandantul lor şi Uri Bar-On. Între timp vasul a ridicat ancora şi a pornit-o spre Tel Aviv, părăsind mici mormane de arme pe plajă.

Cearta dintre Irgun şi guvern era politică, iar conflictul de pe plaja Kfar Vitkin a voalat adevăratul nostru țel militar. Nu în război eram noi angajați aici şi nu aceştia erau inamicii noştri. Aşa gândeam eu, când deodată am fost convocat la marele Cartier General şi mi s-a spus să fiu gata să însoțesc

corpul colonelului David Marcus, pentru înmormântare în Statele Unite. Trebuia să meargă cu mine Iossi Harel, un alt tânăr veteran al Haganei.

Avusesem doar câteva întâlniri întâmplătoare cu Marcus şi nu-l cunoscusem bine, dar auzisem multe despre dânsul. A fost ofițer evreu în armata americană, absolvent al academiei militare de la West Point, cu un excelent record în cel de al doilea război mondial. Deşi nu era paraşutist, a cerut să participe la asaltul aeropurtat din Ziua-D şi a fost paraşutat în Normandia, în pofida lipsei de antrenament preliminar. La începutul lui 1948 a venit ca voluntar în Israel şi a luptat în rândurile armatei noastre. Caracterul său şi profesionalismul de care dădea dovadă ne-au fost de un prețios ajutor în modelarea noii armate a Israelului, răsărită din clandestina Hagana. El a fost numit comandant al frontului de la Ierusalim la sfârşitul lunii mai. Unsprezece zile mai târziu a fost omorât, când îşi părăsise cortul în timpul nopții şi se plimba pe lângă perimetrul îngrădit al campamentului.

Nu aveam nici o idee despre protocolul de înmormântare la West Point, unde trebuia să reprezint Israelul, dar mi s-a promis necesara îndrumare când voi ajunge acolo, între timp au fost improvizate o uniformă şi însemnele rangului. Comanda s-a făcut la nişte furnizori de echipamente din Tel Aviv şi, după o consultare generală, în care comercianții şi-au amintit de culoarea şi croiala uniformei în armatele din țările de unde ei proveneau, au ales o jachetă verde închis, la care au adăugat epoleți şi bereta şi centura pe potrivă.

Am zburat într-un avion KLM, care fusese utilizat la transportul cailor de rasă. Inelele de fier încă mai erau fixate în podea, iar noi am înnodat la ele frânghiile care legau sicriul colonelului Marcus. Lângă acesta erau două saltele şi pături, pentru Iossi şi pentru mine.

Am făcut escală la Paris pentru realimentare cu combustibil, iar acolo mi s-a înmânat o cablogramă de la primul-ministru Ben-Gurion, care îmi ordona să mă reîntorc cât mai curând posibil pentru o întâlnire cu el. În consecință, am stat în Statele Unite doar câteva zile şi, în afară de West Point şi de New York, n-am văzut nimic din America, deşi aceasta a fost prima mea vizită pe continentul american.

În New York m-am întâlnit cu familia lui Marcus şi cu un număr de alți evrei care erau interesați de cele ce se întâmplă în Israel. Unul dintre tinerii bărbați, pe nume Abraham Baum, care s-a distins în luptele din cel de al doilea război mondial în cadrul celei de a 4-a Divizii Blindate americane, într-o solidă unitate de luptă condusă de colonelul Creighton Abrams, mai târziu general de prestigiu în Vietnam. Una din isprăvile sale a fost conducerea unei unități de şoc, cu care a pătruns adânc în spatele liniilor germane ca să-i salveze pe prizonierii americani. Această misiune particulară, întreprinsă la scurt timp înainte de terminarea războiului, a eşuat. Unitatea lui Baum a trecut prin liniile inamice şi peste un râu şi a intrat în lagărul de prizonieri, dar a fost decimată de germani la retragerea acestora, iar Baum, rănit, a fost

făcut prizonier. Oricum, după câteva minute de conversație la întâlnirea noastră din New York, am recunoscut în el soldatul care ştia despre ce vorbeşte. Ceea ce m-a interesat în mod deosebit a fost faptul că noi, în Hagana, din cauză că eram o mişcare clandestină, în mod necesar operam în mici unități, în timp ce acum, ca armată legală a statului independent Israel, trebuia să manevrăm formațiuni mai mari. Eram bucuros să aud de la Baum, cu experiența lui de luptă într-o mare armată, că era acolo încă loc pentru o unitate de comando ca aceea pe care tocmai o organizasem şi că ea avea, într-adevăr, o mare valoare.

Cuvintele lui Baum se potriveau de minune cu ideile mele şi încă îmi mai amintesc de conversația noastră. EI predica importanța supremă a vitezei de acțiune şi a mobilității în bătălie. După părerea lui, cel mai bine este să nu întreprinzi patrulări de recunoaştere preliminară în lumina planului de atac proiectat, deoarece informația astfel culeasă este de obicei insuficientă, iar prin avertizarea inamicului elementul de surpriză este pierdut. Cel mai bun lucru este să mergi direct la asaltarea pozițiilor, cu unitatea de recunoaştere mişcându-se în față, observând, simțind, intuind situația, raportând în spate şi călăuzind forța principală. Experiența lui Baum era generată de o categorie de război diferită, dar multe din punctele relevate de el mi se păreau aplicabile şi la noi. Unul era trebuința mişcării continue. Altul era să ai comanda directă a acțiunii, de pe linia frontului, aşa încât să poți vedea, cu propriii tăi ochi, ce se întâmplă mai degrabă decât să te bazezi pe rapoarte de la a doua mână.

M-am întors în Israel în acelaşi avion şi din nou am dormit pe o saltea întinsă pe pardoseală, căci avionul transporta acum lăzi ce conțineau primele bancnote ale Israelului, care tocmai fuseseră tipărite în Statele Unite. Pe când începusem să aterizăm pe aerodromul de Ia Ein Şemer, la jumătatea distanței dintre Tel Aviv şi Haifa, s-a tras în noi de pe pozițiile arabe din apropiere; dar era tir de amatori, nimic serios. Eram bucuros că această călătorie oarecum neobişnuită luase sfârşit şi că eram din nou acasă. M-am întors de îndată la Batalionul 89, direct de la aerodrom, în timp ce în urechi încă îmi bâzâia sunetul motoarelor avionului din acel lung zbor. Prima încetare a focului din acel război încă nu se sfârşise şi am plănuit să merg la culcare în momentul în care am ajuns la Tel Haşomer, unde staționa batalionul. Dimineață trebuia să încep munca cu batalionul.

Nici vorbă de somn. Intrând pe porțile bazei, am întâlnit coloana batalionului. Trebuia să mărşăluiască la Kfar Sirkin, la vreo zece mile uşor Nord-Est de Tel Aviv. De acolo, în zori, unitatea trebuia să treacă vijelios la „Operațiunea Danny", acțiune majoră de pe frontul central, care țintea să-i respingă pe arabi de pe pozițiile deținute doar la câteva mile Est de Tel Aviv. Mi-am schimbat repede hainele şi m-am alăturat oamenilor mei.

Obiectivele principale ale batalionului erau capturarea posturilor inamice din jurul satelor arabe Kula şi Tira, care formau o parte din linia

avansată a inamicului în acest sector central. Tira, satul cel mai sudic dintre cele două, se găsea la mai puțin de trei mile Nord-Est de aeroportul internațional Lod, care se afla în mâinile noastre, dar în bătaia tunurilor inamicului. Oraşul Lod însuşi, care era în întregime în mâinile arabilor, se afla la vreo două mile Sud de aeroport. Nu m-a interesat prea mult planul operațional elaborat de adjunctul meu, Peltz. Am cerut o lungă pregătire, asigurătoare, cu mortierele noastre de 81 mm. Eram în favoarea unui atac rapid, surprinzător.

În zori ne-am deplasat în direcția satului arab Kula. Era prima dată când luptam cu batalionul. Pe măsură ce ne apropiam de țintă, intram sub focul puternic al inamicului. Autoblindatele care trebuiau să se năpustească în sat s-au oprit, au instalat mortierele şi au tras câteva lovituri, în loc să dea deplină expresie capacității sale de luptă, aruncându-se cu întreaga sa greutate asupra țintei, utilizând întreaga sa putere de foc şi spulberând pozițiile inamicului, batalionul pur şi simplu a pus în funcțiune o jumătate de duzină de mortiere. Nu era o treabă de primă clasă. Ceva trebuia făcut, dar să fi vorbit la radio nu m-ar fi dus nicăieri. Aşa că m-am dus direct la Akiva Sa'ar şi i-am spus să nu mai umble cu mănuşi de căprioară. El s-a repezit în Kula fără zăbavă, iar eu am luat compania a doua şi am luat cu asalt satul vecin Tira. Amândouă pozițiile au fost capturate. Pierderile noastre au fost cinci răniți.

Următoarea țintă care ni s-a dat a fost Deir Tarif, o poziție arabă puternică, la vreo două mile Sud de Tira şi cam la aceeaşi distanță de aeroport. Atacul nostru aici trebuia să fie coordonat de cartierul general al brigăzii, aşa încât i-am spus adjunctului meu să ia măsurile necesare, în timp ce eu m-am dus la Tel Aviv, la întâlnirea cu Ben-Gurion. În timpul nopții, la scurt timp după întoarcerea mea din Statele Unite şi cu câteva ore înainte de a fi mers în acțiune, am primit un nou mesaj, mai tăios, în care mi se reamintea de cablograma primită la Paris şi mi se ordona să vin neîntârziat. Mi-am cerut scuze şi mi-am văzut de treabă la batalion. Acum, când dispuneam de un scurt răgaz, m-am îndreptat spre cabinetul primului-ministru.

L-am găsit pe Ben-Gurion îngrijorat. Eram atacați de arabi, iar el avea necazuri cu evreii. Irgunul şi Grupul Stern nu acceptau autoritatea guvernului. Şi nu totul îi era pe plac în forțele de apărare ale Israelului. M-a chemat — mi-a spus el — pentru că dorea ca eu să preiau Comandamentul Ierusalimului de la colonelul David Şaltiel. Era evident că, pentru Ben-Gurion, Ierusalimul punea una din problemele centrale ale războiului şi că el socotea că actualul comandant-şef nu era suficient de viguros şi de agresiv. Am apreciat importanța misiunii propuse, dar l-am făcut să-şi mute gândul de la mine. I-am reamintit că tocmai luasem comanda noului batalion de şoc şi că începusem prima noastră bătălie chiar în acea dimineață. În nici o împrejurare nu doream să-l părăsesc, renunțând la comanda unei unități de

luptă şi la responsabilitatea de a o conduce personal în acțiune. La Comandamentul Ierusalimului ar fi trebuit să dau ordinul ca alții să lupte. Aici trebuia să lupt împreună cu oamenii mei.

Ben-Gurion m-a întrebat cum a mers bătălia din acea dimineață, iar eu i-am spus. A căzut apoi de acord că mă pot, deocamdată, întoarce la unitatea mea. Problema ocupării postului de la Ierusalim urma să fie amânată până la terminarea cu bine a „Operațiunii Danny".

În timp ce eram la primul-ministru, batalionul meu se deplasase, iar eu m-am silit să-l prind din urmă. Am aflat că era acum lângă Deir Tarif. Am şofat în direcția uşor Nord-Est, spre Petah Tikva, cotind către Sud-Est înainte de a ajunge acolo şi mă îndreptam spre Deir Tarif când a început să cadă întunericul. Mă aflam pe un drum care părea să nu fi fost umblat în ultimul timp şi am presupus că trebuia să fie minat, pentru că era improbabil ca arabii să nu fi blocat drumurile ce duceau de la linia frontului nostru la a lor. De aceea m-am hotărât să aştept zorii zilei înainte de a merge mai departe, aşa că am tras într-un lan de mei, pentru un pui de somn, prima mea şansă de a ațipi în ultimele patruzeci şi opt de ore. Acum, ca membru al unei „cavalerii" mecanizate, făcând războiul pe spinarea unui vehicul şi în permanență mişcare, nimic nu putea fi mai odihnitor, mai relaxant şi confortabil decât să te lungeşti pe buna țarină.

M-am trezit în zori, am putut distinge urmele vehiculelor şi am avut grijă să-mi țin roțile pe făgaşul lor. După circa o oră am luat contact cu unul dintre detaşamentele mele. Am întrebat de adjunctul meu, Peltz, şi l-am găsit învelit într-o pătură veche, într-o dumbravă de măslini, dormind, după ziua şi noaptea istovitoare pe care le petrecuse. L-am scuturat uşurel ca să-l trezesc şi i-am cerut să-mi relateze cele întâmplate în absența mea. Din mormăiala lui am înțeles că batalionul fusese scindat şi împrăştiat de la Tira şi până la Deir Tarif. Oamenii noştri se bătuseră cu Legiunea Arabă la Deir Tarif, iar Uri Bar-On şi Arik Nehemkin, comandanții mei de companie, fuseseră răniți şi evacuați. Batalionul 82 Tancuri, care îndeplinise o operațiune de menținere pe acea poziție, decisese să se retragă în după-amiaza trecută, iar compania noastră de jeepuri îi luase locul.

Clocoteam de furie. I-am urat lui Peltz vise plăcute şi am ordonat numaidecât ca toate celelalte unități ale batalionului să se pună imediat în mişcare către Deir Tarif, fără să uite că imediat înseamnă imediat! N-am reuşit să înțeleg de ce Batalionul 82 Tancuri s-a retras şi cum de se aştepta ca o unitate de jeepuri să lupte cu blindatele fără să dispună de blindate. Dar nimic din toate acestea nu era important pe moment. Ceea ce mă înfuria era faptul că în loc ca batalionul nostru să fie folosit ca un pumn de fier puternic, scuipând foc şi spulberând inamicul, el fusese sfărâmat şi utilizat pe bucățele, unor detaşamente dându-li-se misiuni echivalente cu paza în satele arabe care deja fuseseră cucerite.

La Deir Tarif l-am găsit pe Akiva Sa'ar cu compania sa de autoblindate. El sosise aici cu o seară mai înainte să dea sprijin lui Uri, iar acum oamenii săi erau adăpostiți în şanțuri şi stăpâneau versanții vestic şi nordic al dealului, în timp ce Legiunea Arabă domina versantul estic. Akiva a încercat să mă convingă să nu urc pe coama dealului spre a vedea care este situația, deoarece acesta era în continua bătaie a artileriei, iar trăgătorii de elită iordanieni trăgeau ori de câte ori întrezăreau apariția vreunui cap. I-am ordonat şoferului meu să mâne rapid în vârful dealului şi să-şi parcheze jeepul după o grămadă de bolovani pe care o reperasem acolo. Jeepul a pornit într-un zig-zag dezlănțuit pe pantă în sus, iar printre răsuciri şi cotiri am observat că Akiva era exact în spatele meu, aşa cum mă aşteptasem.

Am privit în jos şi am văzut mai multe vehicule de-ale noastre avariate, înțepenite în coasta dealului. Dar am văzut şi un car blindat iordanian zăcând pe-o parte, cu roțile de pe o latură într-un şanț. Nu-mi venea să cred ochilor în fața acelei minunate privelişti: un car blindat adevărat, cu placajul gros, în aparență utilizabil, echipat cu un tun cu obuze de două livre! N-aveam de făcut nimic altceva decât să-l tragem afară din şanț, să-l aducem în liniile noastre şi să-l folosim. Este adevărat că iordanienii bombardau şi că țintaşii lor de elită trăgeau la orice încercare de a ne apropia de carul blindat, dar, cu ingeniozitate, cu un dram de noroc şi cu un odgon de remorcă, treaba putea fi făcută.

Între timp sosise restul batalionului, realimentat cu combustibil şi cu muniția necesară. Am început să mă simt uşor neliniştit. Ce aşteptam? De ce nu eram în acțiune? Şi care era următoarea noastră țintă? înălțimea Deir Tarif avea să fie curând în întregime în mâinile noastre. Ce urma? în fața ochilor noştri, la Est, în proxima vale, se afla Bet Naballa. Pe deal, imediat dincolo de acea localitate, se găseau pozițiile fortificate ale Legiunii Arabe. A le cuceri printr-un atac frontal însemna să coborâm în vale şi să ne cățărăm apoi la ei. O asemenea acțiune nu avea nici o şansă de succes. Şi nici nu puteam repeta metoda prin care într-o zi şi o noapte am asaltat şi luat în stăpânire pozițiile inamice din satele Tira şi Kula, precum şi cea mai mare parte din Tarif. Acțiunile locale indirecte care să culmineze cu o izbire rapidă şi străpungerea nu erau indicate aici, căci nu putea fi vorba de nici o surpriză şi de nici o lovitură fulgerătoare, împotriva noastră erau aliniate artileria Legiunii arabe, care blindate cu placajul masiv, arme antitanc şi poate tancuri.

Am cântărit întreaga problemă, în timp ce priveam în jurul meu. Deasupra dumbrăvilor de portocali, la o depărtare de vreo trei mile şi jumătate, către Sud-Vest, se vedea importantul oraş arab Lod. Terenul dintre noi era plat. Mi s-a părut că lucrul cel mai înțelept ce aveam de făcut era să țintuim aici unitățile Legiunii Arabe locale, lăsându-le să se hărțuiască cu o mică forță de păstrare a poziției, în timp ce restul batalionului avea să se pună în mişcare spre Lod. Trebuia să ajungem acolo dintr-o direcție

neaşteptată, dinspre Est, dinspre liniile arabe, chiar de-a lungul coridorului ce lega oraşul de principalele forțe ale legiunii la Est, fiind improbabil ca acesta să fie fortificat şi apărat cum se cuvine în acel sector. O străpungere aici mi s-a părut cea mai logică mişcare şi ea trebuia făcută cât mai rapid, chiar în acel moment când Lodul se aştepta cel mai puțin la aceasta.

Putea batalionul s-o facă? Când am intrat în acțiune, cu două nopți mai înainte, nici una dintre companiile noastre — autoblindate, jeepuri sau arme de sprijin — nu era completă ca efectiv şi dotare. Toate erau în deficit de oameni şi echipament. De atunci, după pierderile suferite în trupe şi vehicule, eram şi mai descompletați. Totodată eram mai bine coordonați şi mai siguri pe noi. Oamenii credeau în victorie. Sentimentul general era că totul mergea bine. Primele semne de ezitare care erau evidente atunci când batalionul a primit ordinul să asalteze Kula s-au risipit, iar acuma erau privite cu respect mobilitatea autoblindatelor şi focul precis al mitralierelor montate pe jeepuri. Două dintre aceste mitraliere făcuseră ca un car blindat al Legiunii Arabe să se răstoarne, țintind direct în fantele de vizibilitate ale conducătorului.

I-am chemat pe comandanții de companie şi le-am spus, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, dar cu o voce destul de tare încât să fiu auzit de unii din trupă: „Hai să o terminăm aici şi să ne repezim la Lod". Din răspunsul lor era evident că ei gândeau că glumesc. Lod, în definitiv, nu era un cătun lăturalnic, cu un număr neînsemnat de locuitori. Cum, aşadar, am fi putut noi, cu cele câteva vehicule ale noastre, să sperăm să cucerim un oraş, cu clădirile sale din piatră tare, cu populația sa numeroasă şi cu forțele militare bine înarmate staționate acolo?

Ceea ce puteam face, ceea ce trebuia să facem acum era să terminăm cucerirea localității Deir Tarif, aşa încât am alergat să vizitez plutoanele de peste drum şi să le fac să avanseze spre Est, făcând inamicul să se retragă. Aproape că ajunsesem la primul pluton când m-a ajuns din urmă un curier cu un mesaj care mă convoca la centrul de semnalizare. Ne contactase comandantul Brigăzii Iftah, Mulla Cohen, care dorea să vorbească cu „comandantul batalionului". Ştiam că această brigadă opera în fața noastră — ea era un braț al cleştelui, iar noi eram celălalt —, dar nu ştiam în mod exact unde se găsea în acel moment. Am recunoscut vocea lui Mulla, iar el a trecut direct la problemă. Una dintre unitățile lui se apropiase de Lod, însă fusese întâmpinată cu foc puternic, iar acum era țintuită în dumbrăvile de portocali din Sud-Estul oraşului, îi puteam veni în ajutor? (Când, mai târziu, ne-am văzut la față, am descoperit că ne luase drept Batalionul 82 blindat, mai mare şi mai bine echipat decât noi, şi nu batalionul de comando). I-am spus că puteam. Trebuia să aranjăm lucrurile aici şi apoi vom veni. Am calculat că până la amiază vom termina treaba noastră curentă şi că în jurul orei 2 P.M. puteam fi pe drumul spre Lod.

Aveam acum de dus la îndeplinire proxima noastră acțiune, aşa încât trebuia să ne grăbim. Mortierele noastre şi-au reluat focul ca să împingă

îndărăt Legiunea din zona Bet Naballa, iar compania Lehi a trimis mai mulți oameni pe drumul Kula—Lod. Eram însă de asemenea hotărât să recuperez din zona focului acel car blindat al Legiunii, răsturnat în şanț. Cu un tun ca acela, pus în serviciul nostru, puteam fi zmei!

Deşi puneam un accent aparte pe marea valoare a acelui vehicul şi a armei sale, el încă zăcea acolo unde fusese scos din uz, cu două roți în şanț şi cu celelalte două în aer. Oamenii avuseseră un respect mult prea mare pentru obuzele inamice ca să-l mişte de acolo. Am sărit într-un autoblindat şi l-am chemat pe unul dintre mecanici, întrebându-l dacă este gata să rişte şi să mă însoțească la salvarea carului. Mi-a spus: „Sigur că da, cu dumneavoastră nu-i nici un risc", îl remarcasem de mult pe acest băiat. Era un tânăr uscățiv, politicos, cu fața de copil, dintr-o aşezare agricolă din Câmpia Şaron. Din cauză că şofa periculos nimeni nu-l iubea. Cât ai zice peşte am ajuns la carul blindat, l-am agățat de vehiculul nostru, l-am smucit din şanț şi l-am repus pe roțile sale, ca apoi să-l remorcăm la poalele dealului.

Oamenii de la semnalizare i-au reparat radioul, mecanicii motorul şi, cu o venerație deosebită, tunul. Aveam nevoie de instrucție ca să-l facem să: funcționeze, aşa încât un jeep a fost trimis la o unitate vecină, de artilerie, ca; să aducă un instructor. Acesta le-a ținut imediat unora dintre oamenii noştri cel mai rapid curs de artilerie ținut vreodată, iar după o oră am fost informat că acel car blindat era gata de acțiune. Am selecționat un echipaj, iar acesta şi-a botezat vehiculul „Tigrul cel groaznic", exact numele pe care îl putea alege un fermier galileean din Iavniel. Deir Tarif a devenit mai puțin zgomotos. Focul inamicului s-a domolit. Batalionul păru deodată mai puțin obosit. Toate cugetele erau îndreptate spre mişcarea ce urma: aceea spre Lod.

M-am dus să inspectez „Tigrul". Aparatul radio fusese înlocuit, iar motorul era în ordine. Una dintre roți era puțin turtită, dar nu exista roată de rezervă şi n-o puteam schimba, în turelă stătea noul „tunar", un soldat de rând din compania de jeepuri. I-am spus să ochească şi să tragă asupra unui copac aflat la o distanță de 500 de yarzi. A făcut-o şi i-a smuls craca cea mai groasă.

Blondul Dov Granek şi compania sa au fost lăsați în spate, ca unitate de ocupație şi de hărțuire, în timp ce restul batalionului era gata pentru acțiunea Lod. Am pornit la ora 2 P.M. Vehiculele nu erau într-o formă ideală, dar oamenii erau. În capul coloanei mergea carul blindat. Cineva zgâriase pe țeava tunului o săgeată şi cuvintele „Drept la țintă". Chiar şi numai privind la acestea, inima tuturor se bucura, în urma „Tigrului" venea detaşamentul de recunoaştere pe jeepuri, după care urmau autoblindatele. Un alt detaşament pe jeepuri încheia coloana.

Am parcurs o scurtă porțiune de drum în direcția Sud-Est față de Deir Tarif, înaintând de-a lungul unei oaze din dreptul localității Bet Naballa şi intenționam să ne continuăm marşul pe drumul pavat. Dar chiar când am

ajuns la un punct situat la câteva sute de yarzi de Bet Naballa, unde drumul se bifurca, o ramură luând-o spre Sud-Vest la Lod, iar alta spre Sud-Est, am căzut sub un foc antitanc. M-am deplasat în capul coloanei şi acolo am constatat că focul venea dintr-o dumbravă de măslini din apropiere. Nu aveam timp de pierdut, aşa încât am făcut stânga-mprejur şi am găsit alt drum; peste ogoare. Undeva am întâlnit un grup de arabi care au deschis focul, dar câteva salve ale mitralierelor noastre i-au culcat înapoi în lanurile de mei. Pe drum explozia unei mine ne-a făcut să pierdem un jeep.

Am ajuns la Ben Semen, aşezare evreiască la jumătatea distanței dintre Bet Naballa şi Lod. Înconjurat de arabi ostili, Ben Semenul fusese de luni de zile tăiat de restul comunității evreieşti din țară. Oamenii de aici stăteau la porți şi priveau la noi cu emoție reținută, dar când ne-am apropiat nu s-au mai putut stăpâni. S-au repezit să ne salute, să ne atingă ca să vadă dacă suntem reali, plimbându-şi mâinile pe arme şi pe vehicule. După lunga şi periculoasa lor izolare, întâmpinaseră o unitate din Brigada Iftah, care venise din Sud doar cu puțin timp mai înainte, iar acum întâmpinau din Nord o „coloană blindată" a Forțelor de Apărare ale Israelului, dotată cu căşti de oțel, huse contra prafului, antene radio şi „Tigrul cel groaznic", în mod cert, făcusem impresie!

Batalionul, aşezat în coloană de-a lungul drumului, s-a îndreptat spre Lod, care se afla la două mile spre Vest. Comandantul Brigăzii Iftah, Mulla Cohen, mi-a spus unde se aflau unitățile sale, iar eu i-am arătat sectorul în care trebuia să ne deplasăm şi i-am cerut să-şi țină oamenii în zona respectivă. Planul meu se baza pe ipoteza că inamicul nu luase în Lod măsuri speciale de apărare contra unui atac din această direcție şi că, prin urmare, puteam pătrunde prin acest coridor Bet Naballa—Lod.

Nu dispuneam de informații cu privire la inamic, la efectivul său, la dispunerea în teren sau la armament. Dispunând doar de un tablou general al situației, decizia de luat era dacă să atacăm sau nu. Aveam o idee clară cu privire la modul în care batalionul trebuia să procedeze. I-am adunat pe comandanții de unitate şi le-am dat ordinele: „Tigrul" trebuia să pornească în față, urmat de prima companie de autoblindate, apoi de a doua companie de auto-blindate, iar în coadă jeepurile neprotejate. Eu aveam să fiu cu prima companie de autoblindate. Dacă „Tigrul" sau vreunul din autoblindate era lovit sau oprit în drum din vreo altă cauză, restul forței trebuia să rupă coloana, să se împrăştie, să găsească modalitatea de a ocoli vehiculele oprite şi să continue înaintarea. O dată ce vom fi trecut de avanposturile inamice şi vom fi intrat în oraş, batalionul trebuia să se scindeze, să deschidă foc la stânga şi la dreapta, semănând panică şi făcându-l poate prin aceasta pe inamic să capituleze. La ajungerea pe strada principală, prima companie trebuia s-o ia spre Nord, iar a doua spre Sud. Jeepurile trebuiau să-şi găsească adăpost în spatele gardurilor de piatră sau în curțile clădirilor, luând poziție de tragere. Ele nu trebuiau să alerge pe străzi, deoarece puteau

fi lovite. Când companiile îşi vor fi îndeplinit sarcinile, ele aveau să se întâlnească la principala răscruce. Dacă o companie întâmpina dificultăți, cea de a doua trebuia să-i vină în ajutor.

Le-am spus ofițerilor să dea cea mai mare importanță metodei atacului. Dacă batalionul în formație de coloană era oprit din față, singurele elemente active în contact cu inamicul erau primele vehicule. Restul era nu numai un element pasiv, ci, de asemenea, reprezenta o țintă statică şi compactă pentru inamic. De aceea, în acest caz, ele trebuiau să se desfăşoare imediat pe flancuri şi să asalteze pozițiile inamicului din toate părțile. Trebuia astfel să exploatăm pe deplin puterea noastră de foc. În felul acesta eram mai puțin vulnerabili, îndeosebi dacă ne mişcăm repede, într-adevăr, viteza era esențială. Ea trebuia, desigur, să reducă şansele de a fi loviți şi trebuia, de asemenea, să sporească impactul şocului asupra inamicului. Trebuia să ne năpustim asupra adversarului nostru, să-l „străpungem", să-i zdrobim spiritul şi corpul. Instructajul a luat doar câteva minute. Ziua trecea. Trebuia să mergem mai departe.

Geniştii au curățat câmpul de minele defensive şi au îndepărtat barierele care protejau sectorul Ben Semen din fața Lodului. Locuitorii aşezării, care ne-au arătat localizarea minelor, ne priveau cu vădite rezerve, îndepărtând baricada lor de securitate, îi lăsam expuşi şi vulnerabili; şi cine ştia dacă vom avea succes în operațiunea noastră? Rețeaua radio a fost deschisă, scuturile radiatoarelor au fost închise, căştile au fost coborâte pe frunți şi calmul de după pregătiri şi de dinaintea acțiunii a pus stăpânire pe unitate.

Am avansat 100 de yarzi când am fost reperați. Eram în bătaia focului, însă am continuat să avansăm, fără a ne replia. După câteva minute „Tigrul" s-a oprit, a tras şi a distrus pozițiile inamicului. Am mers mai departe, dar am oprit din nou, după câteva sute de yarzi. De data aceasta ajunsesem în bătaia liniei principale a posturilor inamice şi mitraliera lor păcănea aruncând o grindină de gloanțe în pereții laterali ai autoblindatelor. Întregul batalion era expus. Jeepurile s-au desfăşurat de cealaltă parte a drumului şi au deschis un foc precis pe flancuri, iar autoblindatele şi-au găsit poziții potrivite de tragere şi şi-au adus contribuția lor. Dar ele erau toate statice. Nici unul nu se mişca. Porțiunea de drum din fața noastră era de netrecut, fiind tăiată de un şanț antitanc.

Am părăsit autoblindatul meu şi m-am dus la „Tigru", care era ocupat cu bombardarea principalelor poziții defensive ale Lodului. Terenul din fața noastră era fără îndoială nefavorabil, dar nu acesta era principalul motiv pentru care autoblindatele se opriseră. Ele se opriseră deoarece, înarmate doar cu mitraliere, doreau ca „Tigrul", singurul vehicul purtător de armă antitanc, să intre primul în oraş. Ele preferau să meargă în urma „Tigrului", mai degrabă decât invers.

Obuzele „Tigrului" spărseseră sacii cu nisip de pe poziţiile inamicului şi nori de praf şi de nisip pluteau în aer. Prin acea neguréală i-am văzut pe soldaţii arabi luând-o la fugă. Era momentul s-o pornim înainte. Din fericire, exista o potecă laterală, pe ogoare, făcută parcă spre a ocoli şanţul antitanc. I-am ordonat comandantului „Tigrului" să stopeze focul asupra sacilor cu nisip şi să avanseze pe potecă. Aceasta putea fi minată, dar nu aveam timp pentru investigaţii.

Poteca nu era minată. M-am întors la autoblindatul meu şi batalionul s-a pus în mişcare. Mişcarea era înceată, deoarece poteca era îngustă, tăiată de o serie de şănţuleţe şi presărată cu mici bariere. Jeepurile, a căror singură „armură" era constituită de mitralierele lor, trăgeau aproape fără oprire, cosind barierele de cactus. Curând am luat viteză, am trecut de linia de apărare a inamicului şi am intrat în Lod. De la postul de poliţie am fost întâmpinaţi cu foc puternic. „Tigrul" a răspuns din mers şi restul batalionului l-a urmat. Am ajuns la răscruce. „Tigrul" a cotit la dreapta, cum era plănuit, dar prima companie de autoblindate, care ar fi trebuit să facă la fel, a continuat să meargă spre Sud, iar a doua companie şi jeepurile au urmat-o. În felul acesta, batalionul nu s-a scindat. Acum eram cu toţii împreună, cu excepţia „Tigrului", care rămăsese singur în Lod.

Suburbiile oraşului erau pline de trupe arabe care fugiseră în Lod după ce poziţiile lor clin vecinătate şi satele fuseseră cucerite. Acum militarii arabi trăgeau asupra noastră şi aruncau grenade şi răcneau. Ne-am continuat drumul cu fermitate şi, pe măsură ce ne apropiam de centrul oraşului, focul slăbea. Cei mai mulţi oameni de pe străzi erau civili.

„Tigrul" o luase spre Nord, separându-se de noi — sau noi de el — şi ducea un război de unul singur. Am străbătut oraşul Lod şi ne-am continuat mişcarea în direcţia Ramla, până când am ajuns la postul de poliţie, ca o fortăreaţă, de pe drumul Lod—Ramla, post ocupat de o companie a Legiunii Arabe. Sosirea noastră acolo era în mod vădit neaşteptată. Stând afară şi privind la noi cum ne apropiem era un bărbat în kaki, cu capul gol. Era probabil comandantul acelui post militar, auzise împuşcăturile şi ieşise afară să vadă despre ce este vorba. Când am ajuns mai aproape, a dispărut rapid în curte. Prima companie de autoblindate a trecut de clădire aproape fără să aibă de-a face cu focul inamic şi s-a năpustit înainte. Dar când cea de a doua companie de autoblindate şi jeepurile au ajuns în dreptul clădirii, arabii au deschis un foc puternic, în cea mai mare parte de mitraliere, de pe turnul postului de poliţie şi din ambrazurile de la ultimul etaj. În scurta şi înverşunata luptă ce a urmat, o grenadă aruncată de sus şi care a explodat în interiorul unuia dintre autoblindate i-a rănit pe toţi cei aflaţi acolo. Trăgând din mers, restul batalionului a trecut de clădire şi a mânat mai departe. Am încercat să opresc vehiculele companiei întâi din faţa mea, dar radioul nu mai funcţiona, iar ele n-au văzut semnalele mele făcute cu mâna. Nici strigătele nu mi le-au auzit, vocea mea fiind deja răguşită. La ieşirea din oraş, lângă

stația de cale ferată Ramla, pe drumul spre Ierusalim, am reuşit cumva să le opresc. Am ieşit din vehicule.

De jur împrejur era tăcere. Jeepurile au luat poziție lângă răspântie. Am inspectat unitățile. Detaşamentul de jeepuri avea patru morți. Unii dintre răniții din autoblindate erau în stare gravă. Mai mulți oameni erau lipsă — răniți care căzuseră din jeepuri lângă postul de poliție —, iar un jeep din unitatea de recunoaştere fusese părăsit acolo, în flăcări. Celor mai multe vehicule le fuseseră găurite pneurile şi le curgeau radiatoarele. La unul dintre jeepuri fusese lovită țeava mitralieră, iar mitraliera ca atare fusese scoasă din amplasamentul ei. I-am bandajat pe răniți şi am schimbat acele pneuri pentru care aveam rezerve, înainte de a fi terminat, am primit veste de la jeepurile de veghe că se îndreptau spre noi care blindate inamice din lagărul din apropiere al Legiunii Arabe. Ne venea, de asemenea, foc de mortiere de la postul de poliție. Situația devenea neplăcută, iar oamenii erau nervoşi. Am luat ceva distanță şi am cotit pe drumul Ramla—Latrun, organizându-ne lupta de retragere. Eram încă în bătaia inamicului, iar gloanțele încă zburau. Cei aflați de veghe au raportat apropierea carelor blindate. Mi-am zorit oamenii, am pus coloana în ordine şi am decis care detaşamente trebuiau să ne asigure acoperirea. Răniții fuseseră urcați într-un autoblindat şi ne-am pus în mişcare.

Propriul meu vehicul şchiopăta pe două pneuri dezumflate, cu motorul tuşind şi bolborosind, cu apa din radiator dând în clocot. Puteam merge doar în viteza întâi şi în scurtă vreme celelalte vehicule ne-au depăşit, aşa încât eram singuri când un car blindat al Legiunii Arabe a apărut deodată la cotitura drumului care ducea spre Ramla şi a deschis focul cu tunul lui cu obuze de două livre. O lovitură precisă ne-ar fi terminat, căci placajul subțire al auto-blindatului nostru nu era făcut să reziste la un astfel de calibru. Din fericire, tunarul arab a greşit ținta, timp suficient ca să-i spun radiofonistului meu — al cărui tată era rabinul yemenit Zeharia din Nahalal, cel care celebrase ceremonia căsătoriei mele — să riposteze cu mitraliera sa. A avut şi el destul timp să o facă, chiar dacă acum nu mai putea trage în rafale, ci doar împuşcătură cu împuşcătură. Carul blindat s-a răsucit pe loc.

Rețeaua radio era din nou în funcțiune şi am fost surprins să aud vocea lui Dov Granek, pe care îl lăsasem cu unitatea la Deir Tarif. Mi-a spus că trupele Legiunii atacaseră şi recuceriseră înălțimea. Mai mulți dintre oamenii săi rămăseseră pe câmpul de luptă, îmi cerea ajutor. I-am spus că nu-i puteam trimite întăriri pe moment, dar că, atunci când vom sfârşi aici ce aveam de făcut, vom veni la el. Între timp să sune la cartierul general al brigăzii. Poate că ei îl puteau ajuta. Mi-a spus că nu avea nici o legătură cu brigada şi m-a întrebat ce trebuia să facă.

Ce sfat să-i fi putut da, când noi eram aici angajați în bătălie pe străzile din Lod? I-am spus că dacă nu-şi poate menține poziția, să se retragă la Tira, urmând să ne ocupăm de Deir Tarif a doua zi, ca să punem iarăşi stăpânire

pe înălțime. Se părea că lui Dov nu-i plăcea răspunsul meu. Părea, de asemenea, că dorea să continue convorbirea. Cu o anumită ezitare, m-a întrebat: „N-aş putea oare să-mi organizez restul oamenilor şi să încerc s-o recapturez eu însumi acum?" Atunci am înțeles că nu avea nevoie de un ordin, ci de o încurajare. Am strigat în microfon: „Suntem comandouri ori nu suntem comandouri?" La început el n-a înțeles. „Ce? Ce?" a întrebat el. Am repetat: „Suntem noi batalion de comando sau nu?" De data aceasta a înțeles şi a strigat şi el: „Comandouri, comandouri, — atacăm!". „Atacă înălțimea dinspre Est", i-am spus. „în regulă", mi-a spus.

Eram acum din nou la fortul poliției, dintre Ramla şi Lod. Pe o latură a drumului zăcea jeepul ars, iar în şanțul adiacent zăceau răniții. Singura noastră speranță stătea în precizia focului nostru. Am ieşit din autoblindate şi ne-am desfăşurat. Nu era nevoie să ne îmboldească nimeni. Toți perseveram ca nişte buldogi şi făceam ce aveam de făcut, uitând de loviturile primite. Numai că unul trebuia să dirijeze şi să coordoneze acțiunea.

Trupele inamice din fortul poliției au deschis focul şi au aruncat grenade. Spre a le opri sau a le scoate din pozițiile de unde ne puteau aduce cele mai mari pagube, mitraliorii noştri şi-au îndreptat focul spre ambrazuri, ferestre, turn şi acoperiş, în timp ce unul dintre comandanții noştri de companie şi-a adus autoblindatul lângă clădire şi a aruncat o grenadă peste parapet. Sub protecția acestui foc, ne-am adunat morții şi răniții şi am plecat.

După ce ne-am îndepărtat de clădirea poliției, ne-am oprit şi ne-am reorganizat. Acum în față erau jeepurile, iar în ariergardă autoblindatele. Aveam de trecut pe lângă cel de-al doilea post de poliție, din oraş, dar acolo avea să fim acoperiți de „Tigru", care rămăsese de unul singur în tot acest timp. Aşteptându-ne să trecem, el s-a aliniat la sfârşitul coloanei. Numai „Tigrul" şi două autoblindate se puteau mişca liber. Toate celelalte vehicule nedeteriorate împingeau vehiculele ce fuseseră lovite. Pierderile noastre erau 9 morți şi 17 răniți. Toți fuseseră adunați şi erau acum cu noi. Părăsisem doar jeepul distrus.

Ne deplasam încet. Jeepurile deveniseră acum principala noastră putere de foc şi ele au utilizat-o din plin. Într-adevăr, țăcănitul neîncetat al mitralierelor lor aproape că asurzea bocănitul autoblindatelor noastre care se târau în viteza întâi. Pe când străbăteam Lodul, am băgat de seamă că, în afară de zgomotul propriei noastre mişcări şi de împuşcăturile continui din clădirea poliției, străzile erau liniştite. Am oprit focul pentru un moment şi am trăit o tăcere lugubră. Lodul era tăcut.

Am ieşit din oraş şi am intrat în Ben Semen fără vreun alt incident. Acolo ne-am întâlnit cu oamenii Brigăzii Iftah, care aşteptau să curețe de inamic şi să ocupe oraşul.

În timp ce ne pusesem în mişcare, un auto blindat nevătămat s-a apropiat de al meu şi comandantul plutonului, Charlie, mi-a cerut permisiunea de a se întoarce ca să controleze dacă unul dintre oamenii săi

răniți n-a fost părăsit lângă postul de poliție. Eram înclinat să-l refuz, dar ochii celorlalți oameni din detaşament erau fixați asupra mea. Era ca şi cum fiecare se imagina pe sine zăcând rănit într-un şanț, abandonat de camarazii săi. „Foarte bine — i-am spus —, dar să nu intrați în vreo încurcătură". Detaşamentul n-a zăbovit nici o clipă. Vehiculul a făcut cu un scârțâit strident stânga-mprejur şi a pornit-o cu viteză îndărăt spre Lod.

8
BREŞĂ ÎN DEŞERTUL NEGEV

Am ajuns la baza noastră de la Tel Haşomer în dimineața următoare, după ce ne-am petrecut noaptea deplasându-ne pe ogoare şi căutând un drum sigur.

O dată înapoiați la bază, povestea isprăvilor batalionului — cucerirea localităților Kula, Tira, Deir Tarif, încununată de breşa făcută în Lod — se poate să fi sunat în mod impresionant, dar batalionul ca atare, ori ceea ce mai rămăsese din el, era într-o stare de plâns. Cele mai multe dintre vehiculele sale fuseseră lovite, iar mulți dintre oameni, îndeosebi ofițerii, fuseseră răniți.

Am dormit câteva ore, iar când m-am trezit mi s-a dat un mesaj de la şeful de operațiuni de la Marele Cartier General. Trebuia să mă prezint acolo, la cabinetul său, a doua zi, 13 iulie. Şeful operațiunilor era generalul maior Igael Iadin, iar când m-am înfățişat în fața lui, mi-a dat instrucțiuni să-mi duc batalionul tocmai în Sud. Trebuia să ne asociem Brigăzii Givati pentru o străpungere în desertul Negev. În acea vreme, egiptenii erau stăpâni pe o linie care mergea de la coastă către Est, de-a lungul drumului Majdal-Faluda, care tăia țara în două: Negevul în Sud, iar în Nord centrele populate. Planul consta în străpungerea acestei linii, prin capturarea a trei baze egiptene. Localitățile Hatta şi Bet Affa, în vecinătatea cărora se aflau forțele noastre, erau ținte ale unităților de infanterie ale Brigăzii Givati. Ținta batalionului nostru era localitatea Karatia, care era mai îndepărtată şi ca să ajungi la ea era necesar să treci prin linia posturilor militare egiptene. O dată ce o capturam, trebuia să ne reîntoarcem la bază, iar poziția să fie ocupată de o companie a Brigăzii Givati, care venea după noi. Succesul întregii operații de străpungere şi de realipire a Negevului depindea în mod clar de cucerirea localității Karatia, cea mai dificilă şi mai complicată dintre cele trei sarcini.

Ştiam că Iadin era la curent cu acțiunea noastră în Lod şi el a găsit câteva cuvinte de laudă pentru aceasta. Dar nu eram sigur că cunoştea starea prezentă a batalionului, aşa încât i-am înfățişat-o. Unele dintre autoblindatele noastre fuseseră avariate grav şi chiar şi unele dintre cele utilizabile aveau nevoie de reparații. Pierderile ne subțiaseră puterea în oameni, mai ales în ceea ce priveşte ofițerii. Printre răniți se aflau Peltz, adjunctul meu, şi doi comandanți de companie, Akiva Sa'ar şi Uri Bar-On.

Desigur, batalionul era gata de acțiune, dar dacă pornea acum, cu forțele istovite, la un asalt puternic, care în mod cert avea să ne coste scump în morți, răniți şi vehicule, unitatea de comando ar fi arătat ca o păstaie bătută.

Iadin a reflectat un moment, apoi mi-a spus că va discuta situația cu Ben-Gurion. Mi-a spus să aştept şi s-a dus la cabinetul ministrului apărării, de alături. S-a întors după câteva minute şi a spus că ei au a-mi pune o întrebare: era batalionul, în starea sa din prezent, capabil să facă breşa în Negev? I-am spus că era. „În acest caz — a spus Iadin — fă străpungerea în Negev şi după viitoarea încetare a focului vom organiza un nou batalion".

Am discutat planul de operație, după care eu am ridicat problema înlocuirii unor vehicule. Mi s-au promis şase autoblindate suplimentare şi patru care-cercetaş. Am plecat în buzunar cu ordinul operațional ca batalionul să se deplaseze imediat în Sud şi m-am dus să-l văd pe Ben-Gurion, la cererea acestuia.

El a reluat subiectul numirii mele la Comandamentul Ierusalimului, dar din nou a admis s-o amâne până după iminenta acțiune din Negev. Apoi m-a întrebat de operațiunea Lod, dar în cursul relatării mele am observat că nu-mi împărtăşea entuziasmul. După părerea sa, aceasta nu era „război", ci o „poznă". Nu era de acord cu teza mea implicită că modul de a trece prima linie a pozițiilor inamicului era atacul rapid şi îndrăzneț. El credea că un atac trebuia plănuit şi realizat metodic şi sigur, ca mişcarea unui compresor cu abur. La sfârşitul scurtului nostru schimb de cuvinte, el mă privea ca pe un comandant destul de cutezător, dar mai degrabă un fel de partizan, pe când eu îl priveam ca pe un lider politic înțelept şi inspirat, care învățase şi auzise multe despre arabi şi despre război, dar care nu avea o cunoaştere personală, de primă mână, a acestora. El era informat despre acestea, dar nu le cunoştea.

M-am întors la bază. Cu suplimentul celor 6 autoblindate, efectivul batalionului era acum de 12 jeepuri, 8 autoblindate, 4 care-iscoadă deschise, „Tigrul cel Groaznic", 2 „tancuri", adică două autocamioane obişnuite cu cămaşă metalică subțire. Batalionul cuprindea 5 „companii" (utilizez termenul, chiar dacă fiecare dintre ele abia dacă era cea mai mare decât un pluton): o companie de jeepuri cu 25 de oameni, compusă din trei detaşamente, fiecare cu câte 3 jeepuri înarmate cu mitraliere (numai unul era echipat cu o puşcă mitralieră); două companii de infanterie mecanizată, una cu 35 de oameni, alta cu 25; o companie de sprijin cu 4 care-iscoadă; şi compania de comandă, care includea unitatea de recunoaştere (2 jeepuri), unitatea de spionaj (l jeep), unitatea de semnalizare („tanc") şi unitatea atelier şi de întreținere („tanc"). Numărul luptătorilor ca atare se ridica la 130. Mândria unității era „Tigrul cel Groaznic", cu turela şi tunul său cu obuze de două livre, singurul vehicul cu blindaj adevărat.

În ziua de 15 iulie am părăsit Tel Hasomerul şi ne-am dus la răspântia Masmia, la jumătatea distanței dintre Tel Aviv şi Negev, unde ne-am stabilit

baza înaintată, organizându-ne într-o pădurice de portocali de lângă drum. Nu cunoşteam Negevul. Hoinărisem prin el în câteva rânduri, dar întotdeauna mi-a rămas străin. Era gol, lăsat în voia soartei, fără livezi sau grădini, fără apă, ba chiar şi fără nisip moale care să formeze dune; o întindere stearpă, plană, cenuşie, prăfuită, marcată ici-colo de îngrămădiri de maghernițe din lut, satele monotone şi lipsite de agrement ale zonei.

Seara am primit ordinul de înştiințare operațional de la Brigada Givati, la care eram noi ataşați. Scopurile operațiunii, după cum se arăta în ordin, era să scoatem inamicul din pozițiile pe care le ocupase la Nord de şoseaua Mejdal-Faluja (Bet Affa şi Hatta) şi pe care îşi stabilise linia; şi să facem o străpungere prin cucerirea şi ocuparea localității Karatia.

Batalionul nostru trebuia să captureze Karatia în noaptea de 17 iulie. La consultările operaționale care au avut loc la cartierul general al brigăzii, cu privire la această acțiune specială, am spus că avea să fie deosebit de dificil pentru noi să operăm noaptea cu carele noastre blindate şi am propus să întreprindem atacul la lumina zilei. Dar propunerea mea a fost respinsă, deoarece celelalte unități ce luau parte la acțiune erau favorizate de lupta nocturnă. Ordinul de a lupta noaptea avea să ne producă mari dificultăți.

În noaptea de 15 iulie am trimis o patrulă de recunoaştere care să găsească un drum de acces spre Karatia. Aceasta a ajuns în marginea câmpului de aterizare de la Faluja, care nu era departe de ținta noastră, a fost întâmpinată cu foc puternic şi s-a întors fără să-şi fi îndeplinit sarcina. Trebuia să găsim în cursul acțiunii cea mai convenabilă cale de acces. Dar dacă în cazul recunoaşterii am fost lipsiți de noroc, într-o altă privință am avut în mod categoric noroc. La Lod „Tigrul" trăsese doar şase obuze. Desigur, cartierul general nu avea asemenea muniție. Printr-o întâmplare fericită, cu o zi înainte de a intra în acțiune, am dat peste douăzeci de obuze de două livre, părăsite într-o pădurice, nu departe de campamentul nostru de la Masmia.

Ora H era ora 22,00. Am adunat batalionul pentru un scurt instructaj. S-a dovedit a fi de fapt o lecție-învățământ, post-mortem, cu privire la acțiunea noastră de la Lod, căci până atunci nu dispusesem de timp pentru această discuție. Liniile generale ale planului operațional erau: trecerea prin câmpul de aterizare Faluja, deținut de forțele egiptene, trecere în cursul căreia trebuia să tragem din mers; traversarea şoselei principale Majdal—Faluja şi ajungerea la valea seacă situată la Sud de colina Karatia; străbaterea văii şi capturarea colinei pentru vehiculele noastre. Pe hartă era marcat un drum către coama colinei, accesibil pentru vehicule. Primisem ordin ca în cazul în care acesta se dovedea impracticabil, să capturăm colina pe jos. Le-am reliefat oamenilor mei faptul că secvența cea mai periculoasă avea să fie străbaterea liniilor egiptene, adică a aeroportului şi a şoselei. Această porțiune trebuie traversată cu viteza maximă posibilă, cu foc continuu din flancuri, oamenii din autoblindate trebuind să-şi țină capetele ascunse.

Punctul de plecare era satul abandonat Juseir. Acolo am aranjat noi coordonarea ultimă cu unitățile Brigăzii Givati. Nu pot susține că din punct de vedere psihologic eram în concordanță cu cei din Givati. Ei ni s-au părut nouă obosiți şi îngrijorați, iar noi le-am părut lor cu inima uşoară şi încrezuți. Ei au denumit această operațiune „Moarte invadatorilor", pe care eu am socotit-o pompoasă, ca un titlu de broşură ideologică. Nu de aceasta aveam nevoie ca să facem breşa în Negev, iar termenul „invadatori", deşi adevărat, evoca viziuni privind invadarea de către naziști a Europei în cel de al doilea război mondial şi mi se părea bombastic când era aplicat la scara războiului nostru. Comportamentul general din unitățile Givati, care trebuia să lupte împreună cu noi în acea noapte, mi s-a părut şi el straniu. Comandamentul batalionului stătea în ariergardă şi „conducea" bătălia de acolo. Când ofițerii din Givati au aflat că eu voi conduce operațiunea din cadrul unității de avangardă a batalionului mi-au spus că voi fi incapabil să o controlez. Nu am intrat în polemică cu ei, dar în sinea mea m-am mirat cum de era posibil să „controlezi operațiunea" fără să te identifici cu propriul batalion. Era posibil să primeşti rapoarte şi să transmiți ordine prin radio, dar un comandant poate conduce o unitate în bătălie numai luptând împreună cu ea, nu prin telecontrol şi nu stând în siguranță în ariergardă şi ordonându-le oamenilor să atace inamicul.

La ora H, ora 10 P.M. din ziua de 17 iulie, ne-am pus în mişcare. Unul din autoblindate a mers în afara drumului şi a trecut peste o mină; o mină de-ale noastre. A fost abandonat, iar echipajul său a trecut la bordul celorlalte vehicule. Principiul imuabil era să nu ne oprim din nici un motiv. Coloana s-a îndreptat spre câmpul de aterizare Faluja, în frunte cu cele două jeepuri ale unității de recunoaştere, urmate de „Tigru", de cele două companii de infanterie mecanizată şi de compania de jeepuri, iar în ariergardă compania de sprijin. Mă găseam în cel de-al doilea autoblindat al primei companii mecanizate, aşa încât în fața mea se aflau „Tigrul" şi cele două jeepuri de dinaintea lui. Dacă ceva se întâmpla acestor jeepuri de recunoaştere, vehiculele fără blindaje trebuiau să se desfăşoare de-o parte şi de alta, trăgând în permanență şi dând celorlalte posibilitatea să se ocupe de inamic. Orice vehicul lovit urma să fie abandonat, aşa încât să nu încurce restul coloanei.

Luna era plină, dar chiar şi într-un întuneric total nu aveam nici o şansă de a rămâne nedetectați. Zgomotul mişcării coloanei, îndeosebi al autoblindatelor, putea fi auzit de departe şi, într-adevăr, de îndată ce primele vehicule au ajuns la câmpul de aterizare, la circa 10,30 P.M., inamicul a deschis focul cu mortiere şi mitraliere. Am continuat să ne mişcăm, fără a ne replia, până când am ajuns la o distanță de 150 de yarzi de pozițiile inamice şi, la ordin, toate armele batalionului au deschis focul. Mai mulți oameni ai inamicului au fugit din posturile lor, dar se pare că intrasem în raza de foc a principalei fortificații egiptene de la Faluja. Mi-am scos capul din autoblindat

ca să examinez situația. Am constatat că focul inamicului era concentrat, însă imprecis. Am trecut de câmpul de aterizare fără pierderi.

Acum a venit partea cea mai dificilă: străbaterea porțiunii dintre câmpul de aterizare şi şoseaua Majdal—Faluja. Luminați de rachetele luminoase ale inamicului şi stârnind nori de nisip, eram o țintă perfectă şi am fost tot timpul supuşi unui puternic foc egiptean de artilerie, mortiere şi mitralieră. losif Bentowitz, un vecin de al meu din Nahalal, care era tunar pe „Tigru", s-a ridicat din turelă spre a-şi dirija focul şi a fost ucis numaidecât. Şase oameni au fost răniți grav atunci când obuzele au explodat în apropierea autoblindatelor lor. Jeepurile, utilizând celelalte vehicule drept scut protector, au scăpat nevătămate.

Inamicul încă nu oprise focul când noi am ajuns la şosea, aşa încât, după o scurtă distanță, am tăiat-o pe câmpuri spre Sud. Ca să ajungem la şosea, a trebuit să trecem de un taluz râpos, iar unul dintre carele noastre blindate artizanale s-a răsturnat. Coloana a ocolit vehiculul răsturnat şi a continuat să meargă spre Sud, până când am ajuns la un drum de pământ ce trebuia să ne ducă direct la Karatia.

Focul inamic era puternic, iar lumina lunii, pe cer, era făcută şi mai strălucitoare de explozia obuzelor şi de proiectilele trasoare. Dar acum eram departe, deşi încă în raza de foc a inamicului, aşa încât ne puteam ridica în siguranță capetele, respirând în voie. Am ținut-o spre Sud, pe drumul de pământ, până când am ajuns la valea seacă însemnată pe hartă ca fiind practicabilă pentru vehicule. Harta arăta un drum care o traversa. Harta era eronată. Nu era nici o potecă, iar valea era prea adâncă pentru ca vehiculele să poată ieşi din ea urcând pe mal, cum trebuiau să facă spre a ajunge la Karatia, la doar o treime de milă mai departe, pe coama unei coline. Puteam, desigur, să ne întoarcem pe calea pe care venisem, dar aceasta ar fi însemnat abandonarea misiunii. Eram țintuiți pe loc.

Ora era târzie. Oamenii deveneau neliniştiți. Teddy Eitan, francezul care a cerut să vină cu noi în această acțiune, şi-a pierdut cu totul cumpătul. Alerga, înjura şi spunea oricui, într-un limbaj nu prea elegant, ce i-ar fi făcut Iui comandantul său dacă el ar fi băgat batalionul într-un asemenea căcat.

Răniții au fost transportați la autoblindatul de prim ajutor şi bandajați. Conducătorii auto s-au ocupat de vehiculele ce fuseseră lovite. Ceilalți căutau o ieşire, însă în zadar. Detaşamentele de pază erau postate deasupra, pe ambele maluri ale văii seci şi se ocupau de interogarea unor „prizonieri" accidentali — doi arabi rătăcitori, pe care îi prinseseră —, trăgând focuri răzlețe în soldații inamici sau în umbrele lor, ori poate chiar în vacile pe care le-au văzut scăpând din Karatia.

Egiptenii n-au avut nici o dificultate în urmărirea mişcărilor noastre şi ne-au ținut sub foc de mortiere şi de mitralieră. Comandanții de companie m-au întrebat ce era de făcut. Dacă era să ne întoarcem, lucrul cel mai bun era s-o facem imediat.

Am simțit în mine un gol. În instructajul meu sublimasem în mod categoric că „nici un om nu trebuia să se oprească pentru nimic în lume — decât la ordin — şi nici un moment să nu fie consumat pentru îngrijirea răniților până când nu vom fi ajuns în valea seacă. Dacă un vehicul nu se poate mişca, să fie abandonat. Până la valea seacă nu exista decât o regulă: învinge dificultățile şi mişcă, împuşcă şi mişcă".

Aşadar, eram în valea seacă şi, desigur, în încurcătură, cum fusesem şi în acțiunea noastră anterioară. Şi nici în această noapte nu eram pentru prima dată. Am zăbovit la plecarea din Juseir, punctul nostru de pornire, când un vehicul a fost lovit de o mină. Am fost forțați să oprim un timp, de focul inamic, la câmpul de aterizare Faluja, atunci când „tancul" artizanal s-a răsturnat la taluzul râpos. A trebuit atunci să găsim căile de ocolire a obstacolului. Le-am găsit şi am mers mai departe. Acum, de asemenea, deşi situația noastră era mult mai gravă, am simțit că trebuie să existe vreo cale de a ieşi de la strâmtoare. Examinând, deci, problema prezentată de acea vale seacă, am înțeles că exista o cale de ieşire, singura cale posibilă.

Le-am ordonat oamenilor să sape în malul văii o potecă înclinată, în lungul acesteia, care să poată oferi vehiculelor o ieşire. Părea o sarcină herculeană, ba încă de făcut şi sub hărțuirea mortierelor şi mitralierei. Dar nu exista alternativă.

Lângă locul săpării stătea un comandant de pluton, Amos Abramson din Iavniel, Galileea, care venise la operațiune direct de la Cursul de pregătire a ofițerilor. Era mai lipsit de experiență, dar mai însuflețit decât ceilalți şi nu arăta nici un semn de anxietate sau de descurajare. Favoriții săi se cârlionțau exact unde trebuia. Era omul de care aveam nevoie. I-am spus să ia problemele în mână, să vadă dacă săpătorii săpau, dacă paznicii păzeau şi dacă restul oamenilor stăteau liniştiți. M-am dus de cealaltă parte a văii, m-am tolănit şi, cu capul învelit în kefieh, am adormit.

Eram încă asaltați de focul sporadic al inamicului atunci când, după circa o oră, m-am trezit. Eram mulțumit că m-am odihnit, mulțumit că delegasem pentru pregătirea căii de ieşire persoana cea mai potrivită şi, mai presus de toate, eram mulțumit că nu luasem decizii pripite într-o stare de epuizare. Era acum uşor de gândit la obiect şi de făcut judecăți corecte. Am decis să continuăm pregătirile de ieşire încă o jumătate de oră şi apoi s-o luăm din loc. Vehiculele care puteau urca panta aveau să fie scoase afară, iar cele incapabile s-o facă aveau să fie abandonate, iar echipajele lor trebuiau încărcate în celelalte. Iar apoi — mai departe, la Karatia.

Mi-am frecat ochii, alungând somnul şi m-am sculat în picioare. Eram pe punctul de a mă întoarce la oamenii mei, să le dau ordinele, când am fost înşfăcat de la spate. O voce mi-a răsunat în ureche: „Cum, încă mai eşti de această parte a văii?" şi m-am trezit împins către partea în care acum aveam o ieşire. Era comandantul de pluton din Iavniel. Mai târziu el a susținut, doar cu un tremurat imperceptibil al mustății, că nu mă recunoscuse.

Batalionul s-a reînsufleţit atunci când le-am adus la cunoştinţă comandanţilor: „La ora 04,00 avansăm la Karatia cu oricâte vehicule reuşim să scoatem până atunci".

A ieşit unitatea de recunoaştere, urmată de „Tigru", de jeepuri şi de cinci autoblindate. În afara încărcăturii lor normale, ele transportau acum oamenii, armele şi muniţia vehiculelor lăsate în urmă. În spatele coloanei se găsea compania de infanterie Givati, care între timp ne prinsese din urmă în valea seacă, aşa cum fusese stabilit în prealabil. Sarcina lor trebuia să înceapă după capitularea de către noi a Karatiei.

Vehiculele şi-au urmat calea până la o răscruce de drumuri (sau mai degrabă de poteci) şi au pornit-o pe acela ce ducea în sus, la Karatia. La 200 de yarzi de sat, autoblindatele s-au avântat la dreapta şi la stânga şi, din nou, au deschis un foc concentrat de mortiere şi mitraliere. Răspunsul inamicului a fost slab, pur şi simplu câteva împuşcături dispersate „Tigrul" a avansat spre colină şi a bombardat vârful acesteia. Jeepurile s-au mişcat pe flancuri, iar autoblindatele au intrat în sat, capturându-l fără pierderi.

Ne-au urmat infanteriştii Givati. Ei trebuia să pună stăpânire pe acest sat şi pe baza inamică, aşa încât au început curăţirea amplasamentelor egiptene, neutralizând posibilele puncte de opoziţie şi asigurându-şi propria lor apărare, în această fază a operaţiunii ei n-au întâlnit nici o rezistenţă, deşi mai târziu au suferit pierderi, atunci când au intrat în bătaia artileriei grele egiptene şi a bombardamentului de mortiere.

Batalionul nostru de comando a început să-şi adune vehiculele, care erau împrăştiate prin tot satul, concentrându-le la poalele dealului. Oamenii din recunoaştere au fost trimişi să găsească ieşirea din Karatia şi drumul spre Hatta, una dintre cele două ţinte ale Brigăzii Givati, la Nord de şoseaua Majdal—Faluja, pe care ea o cucerise în timpul nopţii. Eşuase în cucerirea celei de-a doua localităţi, Bet Affa, suferind pierderi grele în atac, aşa că acea poziţie rămânea în mâinile egiptenilor. Cu Hatta şi Karatia în posesia noastră, o pană fusese bătută în principala linie egipteană, iar Negevul nu mai era tăiat de Nord.

Era în ziua de 18 iulie, ora 6 A.M., când noi am părăsit Karatia şi ne-am întors la bază, via Hatta, fără vreun alt incident. Atunci n-am ştiut-o, dar aceasta a fost ultima mea zi la batalionul 89 de comando.

Câteva ore mai târziu m-am dus la spital să-i vizitez pe oamenii răniţi în această acţiune. Printre ei se aflau Arik Nehemkin şi Misa Ben-Barak, care aveau câte un ochi rănit. I-am găsit pe amândoi în acelaşi salon, zăcând în paturi alăturate, cu ochii bandajaţi, cu durerea şi nefericirea întipărite pe feţele lor. Mi-am reamintit de propriile mele sentimente de atunci când mi-am pierdut ochiul şi am socotit că le puteam împărtăşi câte ceva din experienţa dobândită între timp. „Băieţi — le-am spus — pentru tot ceea ce merită văzut în această lume mizerabilă, un ochi este de-ajuns".

9

PRIETENUL MEU INAMICUL

La cinci zile după breşa în Negev, în ziua de 23 iulie 1948, am fost numit comandantul Ierusalimului. O delegație din partea batalionului 89, condusă de Dov Granek de la Grupul Stern sau Lehi, a încercat să împiedice mutarea mea de la batalion, dar fără succes. Delegația, primită de primul-ministru Ben-Gurion, i-a explicat importanța rămânerii mele la unitatea de comando şi chiar a amenințat că mă va urma la Ierusalim, cu întregul batalion. Ben-Gurion i-a ascultat, iar apoi i-a întrebat cum se făcea că putusem câştiga încrederea unor disidenți ca oamenii din Grupul Stern. Dov i-a spus că lucrul acesta se datora faptului că întotdeauna am condus personal batalionul în bătălie şi că eram absolut drept cu oamenii. La sfârşitul întâlnirii, Ben-Gurion le-a spus că Ierusalimul avea nevoie de un bun comandant militar şi că Ierusalimul avea prioritate în fața oricărei alte zone.

Când Ben-Gurion a spus aceasta, la două luni după invazia arabă şi la o lună după ridicarea asediului Ierusalimului, se poate foarte bine ca el să fi considerat că va reîncepe lupta în oraş. De fapt, pe atunci decizia în ceea ce priveşte bătălia pentru Ierusalim deja fusese luată. Cu puțin înainte ca eu să-mi iau noul post, două acorduri fuseseră semnate de predecesorul meu, colonelul David Şaltiel, în numele guvernului Israelului. La unul, numit „Acordul Muntele Scopus", se ajunsese cu două săptămâni mai înainte, în ziua de 7 iulie. Conform acestuia, Muntele Scopus trebuia demilitarizat şi trecut sub supravegherea Națiunilor Unite. Cel de al doilea acord a fost semnat cu două săptămâni mai târziu. Semnatar din partea Iordaniei a fost de data aceasta comandantul iordanian al părții arabe a Ierusalimului, locotenent-colonelul Abdulla el-Tel. Acest acord stabilea în mod oficial încetarea focului şi fixa status quo în țara nimănui dintre liniile celor două părți aflate în conflict.

În următoarele cinci luni, până la sfârşitul războiului, la 7 ianuarie 1949, noi ne-am permis doar două acțiuni militare extrem de limitate, amândouă eşuate. Una din cauze a fost standardul de luptă al Brigăzii Etioni, care a decăzut sub acela al unităților de şoc de felul batalionului 89 comando şi chiar sub media altor formațiuni de luptă. Unii dintre soldații săi erau imigranți recenți, pentru care limba, condițiile, clima şi terenul țării erau noi şi care aveau o instruire militară insuficientă. Iar brigada în întregul ei traversase o perioadă nefastă. Oamenii brigăzii rezistaseră o lungă perioadă pe liniile de apărare ale Ierusalimului, fiind repartizați în mici detaşamente ce ocupau posturi izolate, aflate sub permanenta hărțuire a trăgătorilor de elită ai Legiunii Arabe. Căderea blocului de aşezări Etion dintre Ierusalim şi Hebron, capitularea Cartierului Evreiesc din Oraşul Vechi, încercările

nereuşite de a-l recuceri şi sentimentul de descurajare din rândurile ofițerilor superiori ai brigăzii, toate acestea şi-au pus amprenta pe capacitatea de luptă şi moralul oamenilor. Când am preluat Comandamentul Ierusalimului, am inspectat liniile frontului din jurul oraşului şi am vizitat toate posturile, la fiecare trebuind să ajung prin tranşei de comunicație, printre ziduri ruinate, urcând sau coborând scări, în interiorul posturilor era întuneric, pânza de sac veche acoperind îngustele fante de tragere. Această categorie de luptă sedentară, cu îngroparea în asemenea vizuini şi în acea atmosferă, în frigul aspru al iernii de la Ierusalim şi fără hrană suficientă, cu greu putea fi menită să le inspire oamenilor spirit de luptă şi încredere în sine. Şi — lucru de maximă importanță — nu le dădea instruirea şi experiența necesare în bătălia deschisă, luptând ca unitate de luptă de mărimea companiei sau batalionului.

Am încercat să le ridic moralul prin convorbiri cu ofițerii şi soldații, afişând, prin comportamentul meu personal din tururile de inspecție, încrederea în sine. Am ordonat un program de instruire intensivă, îmbunătățirea echipamentului şi suplimentarea cu ofițeri. Standardul brigăzii a crescut, dar n-au mai avut loc lupte. Linia care diviza Ierusalimul între Israel şi Iordania a rămas aceea determinată de lupta de la începutul războiului, cu Oraşul Vechi în mâinile arabilor; Muntele Scopus era în mâinile noastre, însă ca o enclavă în teritoriul stăpânit de arabi, tăiat de restul Ierusalimului evreiesc; drumul nostru la Ramat Rahel era expus focului inamic din Zur Bahar, iar Ierusalimul evreiesc era legat de câmpia de pe coasta mării doar printr-un îngust coridor. Ierusalimul era punctul nevralgic al problemelor nerezolvate: militară, politică şi religioasă.

Am venit la Ierusalim cu o însărcinare militară şi, într-adevăr, fusesem selectat pentru acest post datorită aptitudinilor mele de luptător. Dar principala mea activitate s-a dovedit a fi politică: negocierea unor aranjamente locale cu comandanții Ierusalimului arab şi acorduri naționale cu însuşi regele Abdulla al Iordaniei.

La început am atribuit mică importanță ideii de a purta negocieri cu arabii. Le plănuiam şi, încolo, aşteptam decizii militare. Priveam problemele prin prisma posturilor fortificate şi a tranşeelor, iar soluționarea o vedeam prin prisma focului şi asaltului. Dar când încetarea focului a pus capăt războiului, lupta a trecut de pe câmpul de bătălie la masa verde, iar curând m-am văzut profund implicat în aceasta. Această activitate politică m-a adus în contact direct ca primul-ministru Ben-Gurion. Desigur, îl cunoşteam personal, aşa cum îi cunoşteam şi pe ceilalți lideri politici. Dar acum am înțeles pentru prima oară, îndeaproape, cât de superior era colegilor săi în abordarea problemelor fundamentale, impresionându-mă înțelepciunea sa politică, talentul de conducător şi viziunea sa.

Când am fost numit la Ierusalim, mi-am adus aici familia şi am primit un apartament într-o casă mare, frumoasă, în întregime din piatră, care era

cu totul expusă poziţiilor iordaniene de pe zidul Oraşului Vechi. Când iordanienii deschideau focul, aşa cum o făceau din când în când, partea estică a casei era împroşcată de gloanţe de mitralieră şi de şrapnele trase de tunurile inamice de 6 livre. Locuiam în partea vestică, mai adăpostită, a clădirii, iar în timpul bombardamentelor de artilerie puteam coborî în pivniţă.

Când împuşcăturile franctirorilor s-au rărit, iar oraşul a devenit mai mult sau mai puţin liniştit, au venit şi alţi locatari. Ministrul de finanţe Eliezer Kaplan locuia cu familia sa la etajul de deasupra, iar noi aveam ofiţeri şi studenţi în celelalte camere, chiriaşi care au creat o atmosferă socială amicală. Contribuiau la aceasta corespondenţii de presă, funcţionarii de la ministerul de externe, ca şi prietenii şi cunoştinţele care treceau pe la noi pentru o ceaşcă de ceai şi o şuetă de tipul „ce mai e nou", căci unele din îndatoririle mele mă implicau în probleme delicate şi demne de interesul presei. Trebuia să discut reglementări impuse de încetarea focului cu şeful unor echipe de observatori ai ONU, generalul de marină american William Riley, şi cu triumviratul Comisiei Consulare de Armistiţiu: Jean Nieuwenhuys din Belgia, care era preşedinte, Rene Neuville din Franţa şi William Burdett din Statele Unite. Rezultatele unor astfel de întâlniri furnizau de obicei material pentru ştiri. Au fost ştiri de prima pagină acelea prilejuite de întâlnirea mea cu comandantul Ierusalimului arab, locotenent-colonelul Abdulla el-Tel.

Ruth a început să lucreze pentru Jewish Agency în direcţia dezvoltării industriilor gospodăreşti şi a meşteşugurilor în rândurile noilor imigranţi din satele din coridorul Ierusalimului. Trebuia să-i viziteze, să încurajeze dezvoltarea ţesătoriilor locale şi a altor meşteşuguri, asigurându-le materia primă necesară şi ocupându-se de desfacerea pe piaţă a produselor lor. De aici au luat naştere magazinele Maskit Home Crafts, care s-au dezvoltat într-un proiect mai larg, la scară naţională. Ruth lipsind de acasă mare parte din zi, cele mai multe îndatoriri casnice erau îndeplinite de Simha, care curând s-a integrat în familie. Era o văduvă în jur de cincizeci de ani când a venit să locuiască la noi. Ai ei aparţinuseră unei vechi comunităţi evreieşti din Kurdistan. Simha nu fusese şcolită, dar era plină de înţelepciune, bunătate şi bun-simţ. Copiii erau ataşaţi de ea, le plăcea cum găteşte şi erau vrăjiţi de poveştile ei populare, aventuri fenomenale în care eroul iese victorios, iar răufăcătorul este învins în ultimul moment.

Iael şi Ehud mergeau la şcoala Rehavia, iar Assaf la grădiniţă. Nu ştiu cât din noua educaţie s-a lipit de ei, dar cu siguranţă că ei n-au uitat cele învăţate înainte de a veni la Ierusalim. O dată, fratele lui Reuven Şiloa, de la ministerul de externe, ne-a trimis un bileţel îndurerat cu privire la îndrăgitul său porumbar: se pare că Uri îl deschisese, iar porumbeii şi-au luat zborul. Altădată, doamna Kaplan, cuprinsă de istericale, a telefonat la poliţie ca să anunţe că „copiii lui Dayan" îngropau un cadavru în grădina ei. Într-adevăr, Uri şi Assi descoperiseră un schelet ce fusese dezgropat de un obuz iordanian

în micul cimitir de pe strada Mamilla şi hotărâseră să-şi ascundă comoara în răzorul doamnei Kaplan. Acestea erau năzdrăvănii fireşti la nişte băieţei căpoşi. Dar când, într-o zi, observatorii ONU mi l-au adus acasă pe Assi — în vârstă de patru ani pe timpul acela —, pe care îl găsiseră hoinărind de unul singur în ţara nimănui de la capătul străzii Mamilla, am început să ne alarmăm. Se pare că copiii nu făceau deosebire între Nahalal, cu vacile, păsările şi câmpurile sale deschise, şi Ierusalim, cu pericolele sale ce pluteau în aer, împuşcături ale trăgătorilor de elită, câmpuri minate şi legionarii arabi de pe zidurile Oraşului Vechi, cu degetele mereu pe trăgaci.

Ca să spun adevărul, schimbarea era stranie nu numai pentru copii. Eu însumi am găsit mutarea de la Nahalal la Ierusalim ca fiind mai mult decât geografică. Acolo aveam întâlniri, discuţii fără sfârşit, în care se despica firul în patru, petreceri şi mese îmbelşugate. Aici, desigur, altul era modul de viaţă.

Într-o singură privinţă nu exista schimbare: continuam să-i vizitez pe oamenii din branşă cu aceeaşi frecvenţă şi cu acelaşi interes. Fără îndoială, frecvenţa se poate să fi fost determinată de dorinţa mea neostoită de a ieşi din birou şi de a-mi petrece timpul afară. Când părăseam biroul pentru mai multe ore, urcam lângă înălţimea strategică cunoscută sub numele de Miss Carey, după acea doamnă care avea acolo, în timpul administraţiei britanice, o minunată ceainărie, urcam în vârf, la Castel, şi inspectam alte posturi de-ale noastre de pe platoul ce domina şoseaua către Tel Aviv. Dar chiar şi atunci când aveam un program încărcat de întâlniri la birou, întotdeauna ieşeam, fie şi doar pentru o oră, ca să vizitez poziţiile învecinate, fiecare dintre ele la o distanţă de numai câţiva yarzi de liniile arabe, îmi lua doar câteva minute să ajung la ele din biroul meu, umblam prin tranşee, urcam scări, mă întâlneam cu soldaţii noştri şi, pe drum, mă uitam la legionarii arabi aflaţi în posturile lor. Deşi aveam o încetare a focului, mă simţeam mai sigur — ca părinţii care aruncă o privire fugară la copilul lor care doarme, înainte de a merge şi ei la culcare — atunci când puteam vedea eu însumi că pe front era pace şi că totul merge bine.

Adesea de la aceste vizite a trebuit să merg direct la întâlniri oficiale cu demnitarii, purtând încă bocancii murdari şi hainele prăfuite, neavând timp să le schimb. Se pare însă că nimeni nu s-a scandalizat. Şi nici eu, căci mă feream să apar cu pete de grăsime sau de cafea vărsată. Nu găseam nimic scandalos în noroiul sau praful ce se lipea de mine pe când mă târâm prin tranşeele de comunicaţie sau când trebuia să mă culc la pământ dacă cineva deschidea focul.

În ziua de 10 august, la două săptămâni după ce am preluat postul din Ierusalim, a sosit, în a doua sa vizită, contele Folke Bernadotte, mediatorul ONU. În mod vădit, el decisese să rezolve un plan care contravenea Rezoluţiei de Partaj a ONU din noiembrie 1947. Printre altele, propunea ca Ierusalimul

să fie atribuit arabilor, ceea ce în mod sigur ar fi avut ca efect mai degrabă prelungirea luptei decât instaurarea păcii.

Bernadotte s-a întâlnit cu dr. Dov losif, care condusese Comitetul Stării de Necesitate al Ierusalimului în timpul asediului şi era acum reprezentantul guvernului, responsabil cu administrarea Ierusalimului. Cu Dov losif se afla Iţac Ben-Zvi, care a devenit cel de-al doilea preşedinte al Israelului", şi Daniel Auster, primul primar al Ierusalimului, întâlnirea a avut loc la Consulatul belgian, iar când a sosit Bernadotte, un grup de tineri şi tinere, aflaţi în jeepuri în faţa clădirii, au scos imediat banderole cu slogane de felul „Stockholmul este al vostru, Ierusalimul este al nostru", semnate „Fighters for the Freedom of Israel", denumirea completă în limba engleză a grupului disident Lehi. Am aflat despre aceasta doar când mi-a telefonat Dov losif, cerându-mi să-i dispersez pe demonstranţi. M-am dus la faţa locului de îndată şi le-am spus protestatarilor să meargă acasă. Au făcut-o fără a discuta.

O lună mai târziu, vineri 17 septembrie, Bernadotte a venit iarăşi la Ierusalim, înaintea întâlnirii cu Dov losif, s-a dus la reşedinţa oficială a guvernului care fusese predată de britanici Crucii Roşii, în ideea că ar putea servi drept cartier general pentru U.N. Truce Supervision Organization (UNTSO). Apoi s-a dus la Dov losif acasă, cu un convoi de trei automobile al Naţiunilor Unite. Pe drum au fost blocaţi de un jeep în care, în afară de şofer, se găseau trei bărbaţi, toţi îmbrăcaţi în uniforme militare indescriptibile. Cei trei au sărit din jeep, s-au repezit la Bernadotte şi l-au împuşcat, făcând acelaşi lucru şi cu şeful său de stat-major, colonelul francez Andre Pierre Serot, care stătea lângă el. După care au dispărut. Mai târziu s-a aflat că vehiculul atacatorilor era un jeep al ONU, care fusese furat cu câtva timp mai înainte.

Atacatorii nu au fost găsiţi. Manifeste descoperite în vecinătatea mai multor clădiri consulare purtau semnătura neobişnuită „Frontul Patriei", care îşi asuma responsabilitatea acţiunii. Bănuiala s-a îndreptat asupra Lehi, dar liderii acestei organizaţii au negat a avea vreun amestec, în orice caz, această nelegiuire a umplut paharul, iar guvernul a hotărât să ia măsuri neîntârziate de dizolvare a organizaţiei disidente. A doua zi, la ora 2 P.M., unităţi ale armatei israeliene au înconjurat lagărul Lehi din Ierusalim şi cei patruzeci de tineri care erau acolo şi-au predat armele fără opoziţie.

Până atunci Lehi operase în mod deschis în Ierusalim şi se bucurase de un statut de independenţă. De fapt, uneori aceasta îndeplinea operaţiuni militare comune cu detaşamentele noastre, iar relaţiile personale dintre noi erau adesea cât se poate de amicale. Dar trebuia în mod clar să punem capăt acestei situaţii anormale (care exista cu adevărat doar la Ierusalim) în care o unitate paramilitară putea să existe şi să opereze independent, refuzând să accepte autoritatea guvernului. Organizaţia mai vastă Irgun îşi proclamase dorinţa de a fi absorbită în forţele de apărare ale statului. Lehi de la Ierusalim

n-o făcuse şi s-a făcut multă speculaţie în legătură cu modul în care ar reacţiona în cazul unui ordin de dizolvare.

Când Lehi şi-a predat armele unităţilor regulate israeliene, a luat sfârşit situaţia prestatală care continua să existe la Ierusalim. Faptul că disidenţii n-au opus rezistenţă mi-a dat o satisfacţie deosebită, deoarece veneam de la comanda unui batalion în care una dintre companii fusese constituită din oameni ai Lehi, iar de comandantul acesteia, Dov Granek, mă legau relaţii de prietenie şi respect reciproc.

Implicaţiile politice ale asasinării lui Bernadotte nu mi-au fost cunoscute în acea vreme, deoarece depăşeau sfera mea de activitate. Eram, de asemenea, mai puţin familiarizat şi mai puţin interesat de politică decât am devenit câteva săptămâni mai târziu. Dar am beneficiat în mod direct de o consecinţă a nefericitului eveniment: autoritatea militară la Ierusalim nu mai era scindată între armată şi disidenţi. Eram acum comandantul tuturor trupelor evreieşti din zonă. Aceasta mi-a făcut sarcina mai uşoară.

Problemele politice în care m-am văzut pe neaşteptate scufundat au început odată cu negocierile privind acordurile locale ale Ierusalimului cu Iordania. Acestea au continuat cu întâlnirile dintre regele Abdulla şi reprezentanţii evrei, cu negocierile privind acordurile de armistiţiu în Rhodos şi cu supravegherea de către mine a punerii în aplicare a acestor acorduri de către principalele patru state arabe ce luaseră parte la războiul din 1948: Egipt, Iordania, Siria şi Liban.

Liniile deţinute de forţele potrivnice în zona Ierusalimului în momentul încetării focului lăsaseră oraşul tăiat în două. În linii mari, teritoriul de la Vest de linia despărţitoare a intrat sub controlul israelian, inclusiv Muntele Scopus, care rămânea o enclavă israeliană. Oraşul Vechi, inclusiv Zidul Vestic din complexul Templului, locul cel mai sacru al evreilor, ca şi Cartierul Evreiesc, distrus, reveniseră Iordaniei, înălţimea Latrun, la jumătatea distanţei dintre Ierusalim şi Tel Aviv, era stăpânită de Iordania, aşa încât trebuia ca noi să construim o porţiune de drum deviat de şase mile, pentru a o ocoli. Israelul controla o parte din şoseaua principală Ierusalim—Betleem, aşa încât iordanienii trebuia să folosească un drum secundar mai lung.

În timp ce nu mai erau lupte pe frontul iordanian, nu la fel stăteau lucrurile pe celelalte fronturi, în Sud, egiptenii au fost alungaţi din Beerşeba la mijlocul lunii octombrie, iar la sfârşitul acelei luni o fulgerătoare campanie de două zile în Nord alungase cu totul din Galileea forţele neregulate ale lui Kaukji. Bătăliile majore finale ale Războiului de Independenţă aveau să aibă loc împotriva egiptenilor în ultima săptămână a lui decembrie 1948 şi prima săptămână din ianuarie 1949, armata expediţională a Egiptului fiind cu totul respinsă peste graniţele noastre şi urmărită de forţele noastre în peninsula Sinai.

În ziua de 30 noiembrie 1949, am semnat, în numele Israelului, un acord de „încetare a focului absolută şi sinceră" în zona Ierusalimului.

Semnatar în numele forțelor iordaniene „şi al celorlalte forțe arabe din zona Ierusalimului", anume trupele neregulate egiptene, a fost locotenent-colonelul Abdulla el-Tel. La acord era ataşată o hartă care marca liniile de încetare a focului între cele două părți şi țara nimănui dintre ele. Acordul permitea trecerea de două ori pe lună prin liniile arabe a unui convoi spre enclava israeliană de pe Muntele Scopus, pentru aprovizionarea cu alimente şi schimb de personal.

În negocierile care au condus la acord am reuşit să-mi cunosc mai bine partea adversă, arabă. Abdulla el-Tel era un tânăr bărbat înalt, musculos, chipeş, cu fața luminoasă, plin de franchețe — el te privea direct în ochi — şi un zâmbet deschis şi prietenesc. Provenea dintr-o familie înstărită din Irbid, dintr-o regiune deluroasă din Nordul Iordaniei, iar studiile secundare şi le făcuse în Egipt. Intrase în Legiunea Arabă la începutul celui de-al doilea război mondial, iar în 1942 urmase un curs de instruire pentru ofițerii britanici în zona Canalului Suez.

În invazia din 1948 a Israelului fusese comandant de companie, cu rangul de maior, într-una din primele bătălii, regele Abdulla a vizitat Ierusalimul, l-a întâlnit pe el-Tel, acesta i-a lăsat o bună impresie şi imediat l-a promovat pe tânărul ofițer la rangul de locotenent-colonel, deşi ajunsese la majorat doar cu două luni în urmă. O lună mai târziu a fost numit comandant al Batalionului 6, iar mai târziu i s-a dat pe mână Comandamentul Ierusalimului.

Când l-am întâlnit, el-Tel m-a impresionat prin faptul că era cu mult superior celorlalți ofițeri şi funcționari politici arabi pe care i-am întâlnit în acea perioadă. Printre altele, îi ura pe oficialii britanici care erau adevărații conducători la Amman şi îi disprețuia pe cei care îi linguşeau.

În timpul negocierilor care au precedat acordul de „sinceră" încetare a focului, m-am săturat până-n gât de „medierea" reprezentantului Națiunilor Unite, un colonel Carlson din Statele Unite, care în loc să meargă la problemele fundamentale, le complica cu mărunțişuri stângace, iar în loc să găsească o cale netedă spre acord, se complăcea în ridicarea de obstacole. La una din întâlniri, am găsit contribuția lui Carlson cu totul de prisos şi m-am întors spre Abdulla el-Tel, propunându-i ca noi doi să ne retragem în cealaltă cameră. El a fost de acord şi, spre surprinderea tuturor celor prezenți — patru ofițeri de fiecare delegație şi vreo şase observatori ONU — ne-am ridicat şi am plecat. La consultarea noastră privată, amândoi ne-am aplanat diferendele foarte repede. Ne-am întors la întâlnire şi am raportat acordul nostru, care a fost explicitat în protocol. Fața lui Carlson a devenit roşie, dar n-a spus nimic, îl aştepta însă o surpriză şi mai mare: la propunerea mea, el-Tel a căzut de acord să stabilim o linie telefonică directă între noi, fără să mai recurgem la intermediul ONU. Chiar şi generalul Riley, şeful de stat-major al Organizației de Supraveghere a Armistițiului de sub egida Națiunilor Unite, a fost întrucâtva încurcat când a auzit de lucrul acesta. Era fără îndoială un

distins general din Marină, dar cunoaşterea Orientului Mijlociu nu era punctul lui forte. L-am calmat spunându-i că surprizele sunt lucrul cel mai fermecător al vieții şi că aceasta era adevărat şi despre legătura telefonică directă Dayan—el-Tel.

Acest telefon de campanie de la casa mea la el-Tel era primul şi, până la acea dată, singurul fir roşu din Orientul Mijlociu, iar el s-a dovedit foarte util. Când avea loc vreun schimb de focuri în vreun sector, îi telefonam şi incidentul era imediat rezolvat. Dar legătura a fost deosebit de utilă în ceea ce priveşte aranjarea unor întâlniri secrete, la început între noi doi, iar în decursul timpului şi cu regele Abdulla, în palatul său de iarnă de la Şuneh. Dacă ar fi trebuit să depindem de aparatura şi de medierea Națiunilor Unite în asemenea chestiuni, am fi eşuat cu totul.

Colonelul el-Tel s-a dovedit a fi la înălțime, trecând prin încercările cele mai grele, în ceea ce priveşte întâlnirile noastre secrete cu regele Abdulla, în inima Iordaniei, cât şi în privința eliberării prizonierilor noştri de război. Ca să ne ducă la rege, trebuia s-o facă cu automobilul său şi să treacă prin liniile Legiunii Arabe fără ca gărzile să-şi dea seama de încărcătura sa. Ce-i drept, purtam pe cap kefiehurile roşii cadrilate ale Legiunii, ascunzându-ne cât mai bine obrazul, iar când ne prindea lumina zilei ne lungeam pe podeaua maşinii, însă riscul său personal era considerabil. O dată, când un soldat iordanian şi-a băgat capul pe fereastră şi i s-a părut lui el-Tel că eu am fost recunoscut, fața lui s-a făcut albă ca hârtia. „Ei ne-ar fi împuşcat pe amândoi şi de-abia după aceea ne-ar fi luat la întrebări" mi-a spus el-Tel, după ce am plecat în viteză de la postul de control, fără vreun alt incident.

Problema prizonierilor de război am ridicat-o la scurt timp după ce am stabilit încrederea noastră mutuală. De data aceasta, spre deosebire de alte perioade postbătălie, când noi dețineam de obicei de zece sau de o sută de ori mai mulți prizonieri decât dețineau arabii, situația era acum inversată față de Iordania. Noi dețineam vreo duzină de legionari, pe când existau 670 de israelieni în lagărul de prizonieri de război Mafrak din Iordania. Aproape jumătate, 320, au fost capturați în blocul de kibuțuri Ețion, dintre care 85 erau femei, pe când restul fusese capturat în Cartierul Evreiesc din Oraşul Vechi, în majoritatea lor oameni bătrâni care făceau studii talmudice, soțiile lor şi copiii. I-am cerut lui el-Tel să fie eliberați.

Mi-a spus că se va gândi la această problemă. Răspunsul său a venit după câteva zile şi a fost pozitiv. El-Tel mi-a spus că ştia că Iordania pierdea un atu în apropiatele negocieri — prizonierii au fost eliberați cu o lună înainte de a începe în insula Rhodos convorbirile cu privire la armistițiu —, dar el pusese în balanță considerentele umanitare. Ridicase problema în fața regelui Abdulla şi primise consimțământul acestuia. Potrivit spuselor lui el-Tel, el îi arătase regelui că era primejdios să-i lase prea multă vreme pe prizonierii evrei la discreția gărzilor arabe, iar dacă se întâmpla ceva care să stârnească furia arabilor şi soldații iordanieni din gărzi s-ar fi dedat la sălbăticii

împotriva prizonierilor de război din lagăr, atunci regele n-ar mai fi putut scoate capul în lume.

Când am revăzut reglementările tehnice privind întoarcerea prizonierilor de război, l-am întrebat pe el-Tel dacă aceasta implică anumite cheltuieli financiare. Eram gata să-i plătim orice sumă ar fi cerut. S-a încruntat şi mi-a spus că-mi va trimite o notă de plată când totul va fi terminat. Şi a făcut-o. Mi-a întins un petic de hârtie pe care era trecută o sumă insignifiantă, la care erau ataşate chitanţele cu semnăturile şoferilor autobuzelor ce-i transportaseră pe prizonieri de la Mafrak la Ierusalim. I-am exprimat lui el-Tel mulţumirile mele din inimă, înainte de a ne despărţi, mi-a spus că are o rugăminte personală: puteam eu, oare, să-l conving pe redactorul-şef al ziarului Palestine Post (care a devenit Jerusalem Post) să-l atace din când în când pentru ostilitatea sa înverşunată faţă de Israel? Spunea că avea nevoie de aceasta ca să-şi păstreze buna reputaţie în Iordania.

Am continuat să urmăresc destinul lui el-Tel multă vreme după ce am părăsit Comandamentul Ierusalimului. Cariera sa militară şi politică a fost curmată brusc atunci când a rupt relaţiile cu regele Abdulla din cauza atitudinii acestuia faţă de britanici. El-Tel dorea ca aceştia să fie goniţi din Iordania. Regele n-o dorea, în iunie 1943, el-Tel a demisionat. Regele a încercat să-l împace şi chiar i-a promis să-l promoveze, însă el-Tel a refuzat. A plecat în Siria, unde l-a întâlnit pe Husni az-Zaim, care organizase o lovitură de stat cu câteva luni mai înainte, în martie, iar acum era şeful juntei militare. El-Tel a fost impresionat de el şi se gândea să facă o revoluţie similară în ţara sa natală, Iordania. Dar Zaim însuşi a fost victima unei lovituri de stat şi a fost împuşcat în ziua de 14 august 1949. De la Damasc, el-Tel a plecat la Cairo.

După aceea am auzit de el de două ori. Prima dată de la un ofiţer din armata egipteană, la o sindrofie în Londra. Mi-a transmis salutări din partea lui el-Tel şi mi-a spus că se afla la conducerea unui batalion de gherilă care hărţuia trupele britanice staţionate în zona Canalului. A doua oară, salutările de simpatie din partea lui el-Tel mi-au fost transmise la un cleric american care m-a vizitat la Ierusalim. El a adăugat că el-Tel dorea să mă vadă spre a discuta o „anumită problemă", iar prelatul catolic s-a oferit în mod voluntar să aranjeze întâlnirea clandestină. Aceasta n-a avut loc niciodată, iar eu niciodată n-am descoperit ce era în mintea lui el-Tel, însă aceasta nu avea nici o însemnătate politică. Mesajele sale erau pur şi simplu semnale omeneşti de salut. Iar lucrul acesta, de la un ofiţer arab către unul israelian, era în sine însuşi ceva.

10
CONVORBIRI CU UN REGE ARAB

Imediat după semnarea acelui „acord de încetare a focului sincer" cu Iordania, Abdulla el-Tel m-a informat că fusese împuternicit de către regele Abdulla să înceapă negocieri cu noi asupra tuturor subiectelor privind zona Ierusalimului, inclusiv Betleemul, Ramalla şi Latrunul. Propunerile lui el-Tel erau bazate pe schimbul de teritorii şi pe controlul comun. Ben-Gurion dorea foarte mult un tratat de pace deplin, final şi oficial şi era gata să accepte unele schimburi teritoriale, dar nu credea că un control comun avea sorți de izbândă.

În ziua de 29 noiembrie 1948, el-Tel a propus ca Iordania să retrocedeze Israelului Cartierul Evreiesc din Oraşul Vechi, în schimbul cartierului arab Katamon din Oraşul Nou. În ceea ce priveşte şoseaua Latrun, acea înălțime aflată la jumătatea distanței dintre Ierusalim şi Tel Aviv şi care devenise o țară a nimănui aflată între liniile israeliene şi iordaniene de încetare a focului, el a propus ca aceasta să fie deschisă circulației libere pentru ambele părți. Ben-Gurion a respins cele două propuneri. „Latrun — a spus el — nu este o problemă de reglementare a circulației, ci de divizare a teritoriului" (noi îi propusesem ca țara nimănui să fie divizată între Iordania şi Israel) şi că nu era pregătit să renunțe la cartierul Katamon.

La următoarea întâlnire, în ziua de 5 decembrie, el-Tel a făcut noi propuneri, în numele regelui. S-a referit din nou la Latrun: Iordania ar fi putut să renunțe la o parte din Latrun, iar zona să fie controlată de o forță de poliție mixtă, arabo-evreiască. În schimb, Abdulla cerea ca un număr de arabi refugiați să aibă permisiunea de a se reîntoarce la Lod şi Ramla. Cea de a doua propunere era un răspuns la sugestia mea de a fi redeschisă calea ferată Tel Aviv—Ierusalim, care trecea printr-o mică secțiune a teritoriului arab. Iordania a fost de acord, dar dorea în schimb permisiunea de a folosi şoseaua de la Betleem la Ierusalim până la Poarta Jaffa. Ben-Gurion era cu totul împotriva reglementărilor parțiale, iar replica pe care mi-a cerut s-o transmit regelui, prin intermediul lui el-Tel, a fost aceea că nu mai trebuie să continuăm discuțiile pur şi simplu pe baza armistițiului. Noi eram gata, de fapt nerăbdători să negociem condițiile pentru o pace reală cu un reprezentant politic şi numai astfel de negocieri de pace puteau să rezolve toate problemele: asigurarea de electricitate pentru Ierusalim, repunerea în circulație a căii ferate, şoseaua la Betleem şi aşa mai departe.

La o întâlnire cu primul-ministru, în ziua de 18 decembrie 1948, Ben-Gurion a subliniat că „ținta noastră principală este acum pacea" şi ne-a pus în gardă să nu ne lăsăm amețiți de victorie. El a adăugat: „Imigrația ne cere să punem capăt războiului. Trebuința noastră viitoare este pacea şi prietenia cu arabii. De aceea sunt în favoarea unor convorbiri cu regele Abdulla, deşi mă îndoiesc că britanicii îl vor lăsa să facă pace cu noi".

La o săptămână după ce i-am dat lui el-Tel răspunsul categoric al lui Ben-Gurion că eram gata să intrăm în discuții doar în vedere reglementării

unei păci generale, el-Tel mi-a telefonat, în ziua de 29 decembrie, spunând că l-a văzut pe rege şi că fusese numit reprezentantul regal pentru schițarea unui plan de pace cu noi. La convorbirile sale cu noi, el-Tel avea să fie însoțit de medicul regelui. Când proiectul avea să fie gata, regele trebuia să-l prezinte cabinetului său pentru aprobare. Dacă acesta l-ar fi respins, el avea să schimbe componența cabinetului, deoarece regele era atotputernic. El-Tel a propus să începem convorbirile chiar în seara acelei zile şi că îi puteam conduce pe iordanieni într-o clădire din Ierusalim de lângă țara nimănui dintre liniile evreieşti şi arabe. Dacă şedințele continuau, ele trebuiau ținute în mod alternativ într-o clădire iordaniană şi într-una israeliană. El a decis ca prima întâlnire să aibă loc în seara următoare, la ora 6,30 P.M., în clădirea iordaniană. El-Tel ne-a cerut să venim îmbrăcați în haine civile şi să aducem mapele cu documentele convenite.

Ben-Gurion a decis ca Israelul să fie reprezentat la aceste „convorbiri de pace" de Reuven Şiloa de la ministerul de externe şi de mine. Ne-a ținut un instructaj şi ne-a dat următoarele directive: 1) să continuăm convorbirile chiar dacă n-ar fi părut productive, deoarece, atâta timp cât lupta cu egiptenii continua în deşertul Negev — armistițiul cu Egiptul fusese rupt —, era necesar să păstrăm armistițiul în sectorul iordanian; 2) să nu facem nici o referire la anexarea de către Iordania a Malului Vestic şi nici să nu ne exprimăm opoziția; trebuia să explicăm dificultățile — obiecțiile celorlalte state arabe, ca şi ale Marii Britanii şi Rusiei —, să exprimăm abordarea noastră simpatetică şi să subliniem faptul că guvernul nostru încă nu luase o decizie în această privință; 3) să insistăm ca granița de-a lungul Văii Arava, granița de Est a Negevului, să rămână aceea din perioada Mandatului, adică până la Valea Arava, incluzând Eilatul în Sud; 4) să menționăm posibilitatea de a-i oferi Iordaniei drepturi în Gaza, cu un coridor de acces prin teritoriul Israelului; 5) să respingem cerințele iordaniene cu privire la Ramla şi Jaffa şi să lăsăm deschisă problema reîntoarcerii arabilor la Lod, dar să nu intrăm în vreo discuție cu privire la Negev.

Prima întâlnire cu el-Tel şi doctorul a fost foarte generală şi numai în cea de a doua am abordat noi convorbirile substanțiale. Ne-am întâlnit în ziua de 5 ianuarie 1949, la ora 7 P.M., într-o clădire de lângă Poarta Mandelbaum. Noi eram trei: Şiloa de la ministerul de externe, aghiotantul meu şi eu. De partea iordaniană era prezent doar Abdulla el-Tel. Doctorul, din nu ştiu ce motiv, nu a apărut.

Ne-am prezentat scrisorile de acreditare. Ale noastre erau scrise în ebraică, arabă şi engleză şi purtau semnăturile primului-ministru David Ben-Gurion şi ministrului de externe Moşe Şarett. El-Tel a adus o scrisoare scrisă chiar de mâna regelui Abdulla. Este îndoielnic dacă formula şi stilul scrisorilor corespundeau cerințelor juridice, dar dat fiind faptul că ne găseam unde ne găseam, la marginea unei țări a nimănui, ele erau perfect valabile. Aşa cum spune un vechi proverb, „farmecul locului îi pătrunde pe ocupanți".

Când el-Tel a schițat propunerile Iordaniei, a devenit evident faptul că exista o adevărată prăpastie între conceptele lor şi ale noastre cu privire la reglementare, în Negev, regele dorea un coridor care să lege țara sa cu Egiptul, în Ierusalim dorea întreg Oraşul Vechi, cu excepția cartierului evreiesc. Cerea de asemenea cartierul Katamon, colonia germană şi suburbiile Talpiot ale Ierusalimului evreiesc. Pretindea, de asemenea, kibuțul Ramat Rahel din marginea sudică a oraşului, în schimb ne dădea suburbiile Lifta şi Romena, care deja se aflau în posesia noastră. El-Tel a spus că britanicii aveau cunoştință de negocieri şi le aprobau, dar că nu ei formulaseră aceste condiții.

Am raportat toate acestea lui Ben-Gurion şi i-am spus că, evident, nu avea rost să continuăm convorbirile, dar el ne-a poruncit să le continuăm. „Trebuie să valorificăm orice posibilitate de a realiza pacea, a spus el. Probabil că avem mai mare nevoie de ea decât iordanienii, deşi, fără îndoială, ei au mult de pierdut prin servilismul lor tot mai pronunțat față de britanici".

Am dat curs ordinelor lui Ben-Gurion, deşi fără prea mare entuziasm şi i-am telefonat lui el-Tel să aranjeze altă întâlnire. Aceasta a fost stabilită pentru ziua de 14 ianuarie, în acelaşi loc, în apropiere de Poarta Mandelbaum din țara nimănui. Oricum, în timp ce încă vorbeam la telefon, am decis să-i spun ce credeam despre propunerile sale, arătându-i că părerea mea era că dacă nu avea loc nici o schimbare în abordarea iordaniană, atunci ei se îndreptau spre război, nu spre pace.

A transpirat că nu numai eu, ci şi el-Tel a înțeles că nimic bun nu putea ieşi din continuarea convorbirilor la Poarta Mandelbaum, iar cu o zi înainte de întâlnirea programată el a sunat la telefon ca să-mi spună că regele ne invita la convorbirea cu el la Palatul Şuneh, aşa încât să ne poată demonstra personal sincera sa dorință de pace. L-am sunat pe Ben-Gurion şi am primit aprobarea sa.

Am avut două întâlniri cu regele Abdulla, prima pe data de 16 ianuarie 1949, iar a doua peste două săptămâni. Israelul era reprezentat de Elias Sasson, de la ministerul de externe, şi de mine. La prima întâlnire regele avea cu el pe el-Tel şi pe medicul său. La cea de a doua, lor li s-a adăugat primul-ministru al Iordaniei, Taufiq Abu al-Huda. Am fost duşi la palat de colonelul el-Tel, care îşi conducea singur automobilul şi, deşi conducea repede, călătoria ne-a luat mai bine de o oră.

Aceste întâlniri au avut loc în timp ce, pe insula Rhodos, se negocia un acord de armistițiu cu Egiptul, sub preşedinția Națiunilor Unite. Mediator era dr. Ralph Bunche. Negocierile au început în ziua de 13 ianuarie, la şase zile după ce noi pusesem pe fugă pe egipteni în ultima mare bătălie din Războiul de Independență şi la opt luni după ce ei, împreună cu alte țări arabe vecine, invadaseră Israelul. Luptele nu fuseseră continue pe parcursul celor opt luni. Armistițiul pusese capăt bătăliei, iar încălcările armistițiului duceau la reluarea ei. După fiecare rundă de lupte, unul sau altul dintre statele arabe

invadatoare a fost izgonit de pe o nouă parte din teritoriul nostru invadat şi era forțat să se retragă tot mai mult către propriile granițe. Bătălia finală, în ultima săptămână din decembrie 1948 şi prima săptămână din ianuarie 1949, am dus-o doar împotriva Egiptului şi s-a sfârşit prin alungarea de pe pământul nostru a celor din urmă rămăşițe ale forței egiptene de invazie, care s-au retras în mod precipitat în Sinaiul de Est, cu trupele noastre suflându-le în ceafă. Egiptenii au lăsat în urmă o întreagă brigadă, care a fost încercuită de trupele noastre, după ce s-a lăsat prinsă în capcană. Tocmai această înfrângere i-a silit pe egipteni să accepte negocierea unui armistițiu, sub auspiciile Națiunilor Unite, în insula Rhodos, aceste convorbiri având loc în timp ce noi ne întâlneam cu regele Abdulla. Negocierile cu Egiptul aveau să ducă la acordul semnat în ziua de 24 februarie. După ce Egiptul a netezit calea, celelalte state arabe aveau să-i meargă pe urme. Primul a fost Libanul, care a semnat acordul de armistițiu în ziua de 23 martie; apoi Iordania, pe 3 aprilie; în sfârşit, Siria, pe 20 iulie.

Deocamdată, însă, convorbirile cu regele Iordaniei, din zilele de 16 şi 30 ianuarie 1949, erau încă exploratorii şi neoficiale, lipsite de rezultate tangibile, în sensul că nu au adus o schimbare imediată de situație. Aceasta avea să se întâmple, a spus regele, în pofida adâncii prăpăstii dintre noi, atunci când Iordania, după exemplul altor trei state arabe care luptaseră împotriva noastră, avea să încheie un acord de armistițiu cu Israelul, sub auspiciile Națiunilor Unite. El spera ca un asemenea acord să fie realizat şi s-ar fi bucurat, a spus el, ca imediat după aceea să înceapă negocierile pentru un tratat de pace. Lucrul acesta va fi făcut în mod public, nu în secret, în Ierusalim şi fără implicarea Națiunilor Unite. Va avea loc o ceremonie de deschidere a sesiunii, gazdă fiind regele, în palatul său de la Şuneh. El chiar a propus componența echipei noastre de negocieri, recomandând ca în aceasta să intre ministrul de externe Moşe Sarett, Sasson şi eu.

Britanicii, spunea el, îi cunosc intențiile şi nu aveau obiecții. El trebuia să-i consulte, desigur, întrucât Iordania, deşi încetase a fi un teritoriu mandatat de Marea Britanie şi devenise independentă în 1946, se afla încă, de fapt, sub protecție britanică, datorită tratatului anglo-iordanian de apărare mutuală. Regele a adăugat că putea spune toate acestea deoarece eram „ca o familie" şi că ne putea „spune adevărul". Iar adevărul era că în ochii poporului său el era rege, pe când britanicii îl tratau ca şi cum i-ar fi fost stăpâni.

Când, în treacăt, a venit vorba de convorbirile noastre din acele zile cu egiptenii, în Rhodos, regele deodată a devenit neliniştit şi ne-a cerut, în termenii cei mai tari cu putință, să nu dăm Gaza Egiptului. El însuşi avea nevoie de o ieşire la Mediterană. Nu avea nici o îndoială că noi puteam ajunge la o învoială în această privință. Esențial era ca Gaza să nu fie dată egiptenilor. „Luați-o voi, dați-o diavolului, dar nu-i lăsați pe egipteni să pună mâna pe ea!" a spus el.

În fața miniştrilor săi, regele nu făcea nici un secret în ceea ce priveşte relațiile sale cu noi. La întâlnirile noastre de dinaintea, din timpul şi de după negocierile din Rhodos, primul-ministru, alți membri ai cabinetului şi distinşi iordanieni au fost prezenți uneori la ceremonii şi la dineurile prilejuite de aceste întâlniri. Ei, însă, nu participau la discuții. Când erau prezenți, stăteau pe o estradă din dreapta regelui, în timp ce noi, israelienii, stăteam la stânga lui. În fața regelui, pe o estradă mai joasă, se aflau unii dintre sfetnicii lui de rang mai mic. Sala de întâlnire era vastă, dreptunghiulară, decorată în stil oriental, deşi pe un perete se afla o distonantă pictură în ulei a Bătăliei de la Trafalgar, care zugrăvea clasica victorie maritimă a amiralului Nelson asupra flotei lui Napoleon, în 1905. Era un dar oferit lui Abdulla de regele George al V-lea al Angliei.

Cu toate că Abdulla era un „fiu al deşertului", curtea regală de la Şuneh nu era lipsită de propriul ei protocol oficial. Medicul său mi-a servit drept călăuză în acel ceremonial perplexizant şi am înțeles de la el că m-am descurcat cum se cuvine, întâlnirile noastre erau deschise printr-o serie de saluturi şi exprimări de bunăvoință, regele cerându-ne să transmitem respectele sale conducătorilor noştri, în primul rând preşedintelui nostru, dr. Haim Weizmann, apoi primului-ministru, Ben-Gurion, după aceea ministrului nostru de externe, Moşe Şarett, şi altora. N-o avea însă la inimă pe Golda Meir. Se întâlnise cu ea în ajunul războiului, când ea încercase să-l convingă să stea de-o parte, iar de atunci avea pică pe dânsa. După părerea lui, Golda Meir îl pusese într-o situație imposibilă, adică în fața alternativei de a se supune ultimatumului rostit de o femeie sau de a merge la război. Aceasta, „desigur", l-a obligat să opteze pentru cea de a doua soluție şi să se alăture celorlalte state invadatoare ale Israelului. Când, la una dintre convorbiri, i s-a spus că Golda era ambasadorul nostru la Moscova, el a spus imediat: „Lăsați-o acolo, lăsați-o acolo!" (în limba arabă „Haloona Hoonak, Haloona Hoonak! ")

La început el a avut o atitudine foarte favorabilă în privința lui Moşe Şarett. Acesta vorbea o arabă şlefuită, cultiva cu meticulozitate bunele maniere şi avea o reverență cât se poate de potrivită față de regalitate. Dar la una din întâlnirile noastre, una mai degrabă nereuşită — era o noapte fierbinte, eram leoarcă de sudoare, iar la urechile noastre bâzâiau țânțarii —, Şarett l-a corectat pe rege când acesta a spus, în treacăt, că China nu fusese membră a Ligii Națiunilor. Un rege nu greşeşte niciodată, iar Abdulla şi-a susținut afirmația. Şarett, ca un dascăl perseverent care are de-a face cu un copil înapoiat, a ținut-o pe-a lui: „Dar Maiestatea Voastră greşeşte — China a făcut parte din Liga Națiunilor". Firește, aceasta a pus capăt acelei întâlniri şi, de asemenea, considerației regale pentru Şarett. În automobil, pe drumul de întoarcere, l-am întrebat pe Şarett ce diavol l-a pus să-i pese ce credea regele despre China şi Liga Națiunilor. Şarett mi-a ripostat cu o oarecare iritare: „Dar China a fost membru al Ligii Națiunilor!".

Înainte de a trece la treabă, trebuia să luăm masa cu regele, iar vreo oră mai înainte de aceasta stăteam la taifas cu privire la ce se mai întâmpla prin capitalele lumii, se juca uneori şah şi se citea poezie. La şah, era nu numai obligatoriu să pierzi în favoarea regelui, ci şi să te arăți surprins de mutările lui neaşteptate. Iar atunci când el îşi citea poemele, într-o arabă epigramatică, trebuia exprimată uimirea în fața profunzimii sale de spirit.

Cu toate acestea, niciodată nu l-am subestimat pe Abdulla. Era un bărbat înțelept şi un conducător capabil de decizii dificile. Când apărea o problemă spinoasă, el nu ne trimitea niciodată la miniştrii săi. Cerea ca problema să-i fie înfățişată şi nu ezita să-şi asume deplina responsabilitate pentru decizie. N-a pierdut niciodată strălucirea beduinului. Orice fel de mâncare ce i se aducea era însoțită de iaurt, la care el adăuga o plantă aromatică exotică, iar discuțiile noastre le presăra cu parabole şi proverbe. Nu a căpătat întotdeauna tot ceea ce a cerut, însă întotdeauna a ştiut ce dorea, aşa cum ne-am convins în cursul prelungitelor noastre convorbiri secrete cu el, la palatul său, în timp ce negocieri formale cu delegații săi aveau să aibă loc pe insula Rhodos.

Aceste negocieri oficiale s-au deschis în ziua de l martie 1949 şi au durat o lună. Iordania a fost desemnată drept plenipotențiară de către Iraq pentru acel sector al frontului iordanian susținut de armata iraqiană. Delegația noastră în Rhodos a fost condusă de Reuven Şiloa, iar eu îi eram adjunct. Delegația iordaniană era condusă de colonelul Ahmed Sudki el-Jundi. Negocierile au avut loc în Sala Galbenă a Hotelului Trandafirilor, mediator fiind din nou dr. Ralph Bunche, care, în urmă cu numai o săptămână, prezidase semnarea acordului israelo-egiptean de armistițiu, în consecință, atunci când noi am sosit în Rhodos, exista nu doar precedentul unui stat arab care încheiase cu noi un acord de terminare a războiului, ci aveam în fața ochilor şi un model de text, ale cărui articole puteau fi copiate, cu simpla substituire a cuvântului „Egipt" cu „Iordania".

Şedința de deschidere a negocierilor din Rhodos a început la ora 4,30 P.M. şi a fost marcată de o criză minoră, tipică şi mai degrabă patetică, înainte de întâlnire, se căzuse de acord cu Bunche ca atunci când delegațiile intrau în sala de şedințe, conducătorii să fie prezentați unul altuia în mod oficial. Când am intrat noi, am găsit delegația iordaniană deja aşezată. Bunche s-a apropiat de conducătorul delegației iordaniene, colonelul Jundi, cerându-i să se ridice ca să poată fi prezentat lui Reuven Şiloa, conducătorul echipei israeliene. Jundi a refuzat. Şiloa s-a făcut alb la față şi pur şi simplu n-a ştiut cum să procedeze. După şedință i-a spus lui Bunche că dacă iordanienii se comportau în felul acesta, el nu putea continua convorbirile cu ei. Bunche a telefonat la Amman şi la New York, iar Şiloa i-a raportat lui Şarett, la Ierusalim. Şarett i-a trimis o cablogramă pompoasă şi oarecum isterică: „Faceți-i cunoscut lui Bunche că dacă iordanienii continuă să se poarte ca nişte bădărani, vom opri negocierile şi vom anunța că vor fi reluate

doar atunci când ne vom convinge că au învățat lecțiile elementare de comportament civilizat".

S-a aflat mai târziu că iordanienii nu acționaseră cu vreo intenție răuvoitoare. Fusese vorba de o neînțelegere. Jundi şi-a cerut scuze şi a explicat că crezuse că ceremonia prezentărilor formale va avea loc la închiderea şi nu la deschiderea şedinței. Nu m-am îndoit nicidecum că spunea adevărul. El era un ofițer veteran, corect, elegant în aparițiile sale în public, dar cu un spirit extrem de mărginit. El şi ceilalți membri ai delegației sale fuseseră trimişi să îndeplinească ordinele primite la Amman şi nu se puteau abate cu nici un pas de la acele ordine. Dacă exista vreun cuvânt trunchiat într-o instrucțiune telegrafiată, ei cerea un răgaz ca să-l clarifice. Aceşti ofițeri de armată puteau să fie foarte bine experți în menținerea ordinii în Iordania şi în urmărirea bandelor de tâlhari din deşertul sudic, dar era pur şi simplu tragicomic să-i postezi în Hotelul Trandafirilor din Rhodos ca să negocieze cu şiretul şi foarte sofisticatul dr. Bunche nişte formule juridice şi politice. Ei erau gata să facă orice li se cerea, dar fără a şti despre ce este vorba. Nici vorbă să fie potriviți pentru a conduce negocieri de armistițiu. De fapt nu erau mai mult decât o fațadă oficială. Negocierile aspre, fundamentale, trebuiau să fie conduse în mod neoficial şi secret de către regele lor, Abdulla în persoană.

După deschiderea sesiunii, relațiile noastre cu delegația iordaniană au devenit excelente. Departe de a nu dori să ne strângem mâinile, ei erau foarte nerăbdători să se întâlnească cu noi în şedințe informale, fără prezența oficialilor ONU. La aceste întâlniri informale, ei puteau vorbi în arabă, cerându-ne să repetăm mereu spusele noastre, în aşa fel încât să le poată pricepe, sau să le explicăm în termeni simpli formulările complicate.

Primele zece zile de negocieri au trecut fără să se fi făcut vreun progres. Tot restul era plăcut: mâncare bună, primăvară, peisaj încântător şi companioni interesanți. Mi-am petrecut mare parte din timpul liber plimbându-mă de-a lungul plajei, vizitând cetatea turcească şi rătăcind prin păduri. Sute de fluturi de toate mărimile şi culorile zburau printre tufişuri, dând o înfățişare de basm locului.

Nu se putea să nu fii impresionat de dr. Ralph Bunche, care conducea şedințele. Era un bărbat oacheş, lat în spete, de înălțime mijlocie, cu ochi strălucitori, cu zâmbet prietenesc şi niciodată fără țigară în gură. Vorbea puțin şi îi asculta pe ceilalți cu o concentrare maximă. Părea că încearcă nu numai să audă ceea ce i se spunea, ci şi să pătrundă în spiritul vorbitorului, ca să descopere ce stătea în spatele cuvintelor sale. Avea un farmec cu totul deosebit. Cu oricine s-ar fi întâlnit pentru prima oară, putea stabili un raport şi putea crea o dispoziție de amiabilitate şi de încredere.

Bunche era un foarte priceput autor de proiecte de lege. Când ambele părți ajungeau la o înțelegere mutuală, el o putea formula într-o frazare clară şi pregnantă. Când părțile se găseau în dezacord, putea meşteşugi o formulă

în aşa fel încât fiecare să o poată interpreta cum îi venea mai bine. Când l-am chestionat asupra acestui mod de abordare, el mi-a spus că scopul fundamental în acel timp era să se pună capăt luptelor. Mai târziu, când părțile aveau să descopere că la anumite paragrafe nu căpătaseră ceea ce au sperat să capete, ele nu aveau să reînceapă ostilitățile din această cauză, ci realitățile vieții aveau să făurească reglementările adecvate. Frumos spus. Examinând însă Articolul 8 din acordul israeliano-iordanian, care se ocupă de accesul nostru la locurile sfinte evreieşti, „reglementările adecvate" s-au dovedit a fi că Iordania ne-a interzis accesul acolo în următorii nouăsprezece ani, până la Războiul de Şase Zile. Această clauză şi Articolul 5 din acordul nostru cu Siria, care se referă la zonele demilitarizate, au devenit sursă de fricțiune permanentă. Cu toate acestea, dr. Bunche era un bărbat a cărui istețime te putea încânta chiar şi dacă nu erai de partea lui, iar argumentul lui avea câştig de cauză.

Când Israelul a capturat localitatea Um Ras, biblicul Eilat, în vecinătatea portului Aqaba, controlat de iordanieni, la capătul golfului cu acelaşi nume, regele Abdulla s-a temut de noi cuceriri israeliene, deoarece încă eram în război, acordul de armistițiu nefiind încă încheiat, în ziua de 14 martie 1949, la mijlocul negocierilor din Rhodos, el i-a trimis un mesaj urgent ministrului de externe Şarett: „Se relatează că ați declarat că o unitate a armatei israeliene a atins țărmul Golfului Aqaba, pe un teritoriu considerat a fi inclus în Palestina. Ceea ce, o ştiu, este corect. Se mai relatează că în declarația dumneavoastră spuneți mai departe că orice parte a Palestinei evacuată de armata Iraqului va fi ocupată de forțele israeliene spre a se asigura stabilitatea apărării. Este lucrul acesta adevărat?"

În ziua următoare, Walter Eytan, director general în ministerul de externe israelian, a dat un răspuns, în numele guvernului israelian: „Ministrul de externe Şarett este în străinătate, iar eu îi țin locul. Am onoarea să vă mulțumesc în numele său pentru binevoitoarea Dumneavoastră scrisoare, care a fost primită ieri. Cât priveşte evacuarea forțelor iraqiene din zonele pe care le dețin acum (şi preluarea lor de către trupele iordaniene), noi deja am notificat mediatorului în funcție al Națiunilor Unite [Bunche] că privim acest pas ca pe o flagrantă violare a armistițiului şi că nu-l vom recunoaşte atâta timp cât acordul nostru nu a fost garantat. Oricum, nu avem intenția de a captura acest teritoriu şi nici de a-i pune în pericol pe locuitorii săi arabi, de vreme ce dorința noastră este să ajungem în această zonă la o reglementare paşnică. Părerea noastră este că o discuție pe această temă depăşeşte sfera convorbirilor pentru armistițiul din Rhodos, însă suntem gata să-l chemăm pe colonelul Moşe Dayan de acolo pentru o convorbire cu reprezentantul regelui, la Ierusalim, asupra reglementărilor acceptabile ambelor părți în ceea ce priveşte teritoriul ce trebuie evacuat de către forțele iraqiene. Am fi recunoscători Maiestății Voastre dacă ne-ați spune dacă doriți să-l invităm pe colonelul Dayan pentru o astfel de

convorbire în Ierusalim. Suntem convinşi că aceasta nu vă va displăcea, deoarece şi Dumneavoastră, şi nu mai puțin noi, am prefera o soluționare prin mijloace paşnice".

Imediat după aceea am primit o telegramă în Rhodos, prin care mi se cerea să revin de îndată la Ierusalim. Am spus la revedere Hotelului Trandafirilor, fluturilor şi hoinărelii prin păduri şi m-am întors la convorbirile nocturne din țara nimănui de lângă Poarta Mandelbaum, gentlementul al cărui nume şi casă ruinată în bătălii, dintre liniile iordaniene şi israeliene, au intrat în istorie ca unică „poartă" a Ierusalimului.

În ziua de 18 martie, la ora 6,30 P.M., m-am întâlnit cu Abdulla el-Tel. N-am simțit nici o nevoie de preliminarii anoste şi nici de tatonări gentile în jurul subiectului. I-am spus în mod direct că noi doream defileul Wadi Ara, la Sud de Haifa, ca şi colinele care controlează atât valea seacă, precum şi câmpia de pe coasta mării, unde noi am fost hărțuiți de trupele iraqiene. El-Tel mi-a ripostat că această concesie nu era posibilă din cauza opiniei publice iordaniene cât şi a poziției adoptate de iraqieni. Iordania nu se putea retrage de pe linia deținută în prezent de forța expediționară iraqiană. I-am spus că dacă acesta era cazul, atunci ar fi mai bine pentru iordanieni să nu preia sectorul iraqian al frontului, deoarece acolo vor reîncepe luptele. Am căzut de acord ca el-Tel să meargă la Palatul Şuneh să se consulte cu regele Abdulla şi să ne reîntâlnim a doua zi. El va aduce răspunsul lui Abdulla, iar eu o hartă detaliată a zonei care doream să ne fie predată.

În ziua următoare am primit un mesaj urgent de la rege, adresat lui Eytan, de la ministerul de externe israelian: „Ştiu că sunteți de acord cu mine în problema preluării sectorului iraqian al frontului, din moment ce aceasta rezultă din convorbirile pe care le-am avut cu dl. Sasson şi colonelul Dayan. Eu însumi am vorbit cu iraqienii când m-am întâlnit cu ei la frontieră şi i-am convins că voi prelua întregul front. Dacă Dumneavoastră şi Dayan vă puteți întâlni cu mine, sper ca rezultatele să fie acelea dorite de noi toți. 19.3.49. El Şuneh".

Am cerut de la Statul-Major General o hartă şi am promis că, în convorbirea cu regele, nu vom fi ca „şoarecele care îi cere muntelui adăpost", ci îi vom spune ce dorim şi pe ce ne-am putea baza, mai degrabă decât să ne complăcem într-o târguiala orientală. Noi am acceptat invitația regelui şi ne-am dus la palatul său, de data aceasta fără civili: doar căpitanul Iosafat Harkavi, un ofițer din statul-major şi eu. Întâlnirea nu a durat mult. Ne-am salutat, am cinat, am avut explicațiile de rigoare, iar la ora 10 P.M. am plecat, lăsându-l pe rege să digere propunerile noastre — care erau juste, deşi nicidecum modeste — şi să se consulte cu miniştrii săi.

Ceea ce a urmat apoi în Iordania a fost o serie de şedințe rapide, convocate în grabă, ale miniştrilor şi funcționarilor superiori. Ba chiar regele l-a trimis pe el-Tel să vorbească cu primul-ministru, aflat atunci la Beirut. Au decis în cele din urmă ca o comisie ministerială iordaniană să poarte

negocieri cu noi, iar întâlnirea noastră a avut loc la Poarta Mandelbaum, în noaptea zilei de 22 martie.

Iordania era reprezentată de ministrul de justiție, Felah Paşa Medadha, şi de directorul general al ministerului de externe, Hussein Seraj. Era prezent şi el-Tel. Echipa noastră era compusă din Eytan, Igael Iadin, şeful nostru de operațiuni, Harkavi şi eu. Iadin a început prin a întinde harta pe masă, iar iordanienii au simțit un şoc. Iadin a trecut la explicații. Ei au replicat, au sugerat schimbări şi le-au susținut cu argumente. Au urmat discuții, dezbateri, iar în cele din urmă am ostenit cu toții, în absența regelui, nici unul dintre ei nu putea să ia asupra sa responsabilitatea deciziei. Ajunşi la acest punct, pe jumătate în glumă i-am spus lui el-Tel să exploateze momentul de slăbiciune şi să semneze harta noastră în numele Iordaniei. Lui el-Tel nu-i ardea de glumă. El a arătat spre ministrul justiției, Felah Paşa, care adormise cu capul pe masa plină de cutii cu conserve din carne de vacă aproape goale, şi a spus cu dispreț: „Treziți-l. El va semna orice, atât timp cât nu are a-şi pierde slujba". Ne-am făcut sul hărțile şi ne-am dus acasă la culcare.

Ne-am întâlnit cu regele a doua zi. Delegația noastră era aceeaşi, dar Abdulla adunase o echipă mai numeroasă — toți bărbați cât se poate de distinşi —, ceea ce îmi dovedea că trebuia să fie noaptea deciziei. Componenta civilă îi includea pe primul-ministru, pe ministrul justiției, ministrul educației şi directorul general din ministerul de externe. Armata iordaniană era reprezentată de un maior britanic, şef de operațiuni, şi de şeful departamentului de inspecție. După un dineu pantagruelic, care a cerut un efort special, ne-am retras în sala de consiliu.

Negocierile au luat sfârşit la ora trei dimineața şi hărțile au fost semnate. Regele ne-a părăsit la ora unsprezece noaptea, dar după o oră s-a întors ca să ne despotmolească. Iordanienii aveau un număr de cerințe, în schimbul concesiilor lor. La un anumit moment al convorbirilor, când regele explica ce grele sacrificii făcea el, nu m-am putut stăpâni şi i-am spus că toți cei trei militari din delegația noastră, Iadin, Harkavi şi eu însumi, pierduse câte un frate mai tânăr în acest război — un război pe care noi nu l-am dorit şi care n-ar fi izbucnit dacă statele arabe, inclusiv Iordania, nu ne-ar fi atacat. Timpul de a vorbi despre concesii şi compromisuri a fost acela de dinainte de război, în scopul de a-l preveni. Acum trebuia să suportăm consecințele şi să terminăm cu el.

Înainte de a pleca, Eytan i-a înmânat regelui un dar din partea lui Ben-Gurion: o Biblie legată în argint. Răspunsul regelui a constat în cadouri pentru fiecare dintre noi. Eu am primit un revolver, fără gloanțe şi fără inscripție. Fiecare era obosit şi nici unul nu arăta fericit. Regele a observat expresiile de pe fețele noastre, ne-a cerut să aşteptăm puțin şi a dat un ordin unuia dintre servitorii săi. Omul s-a întors repede cu un buchet de trandafiri. Regele, cu un zâmbet obosit, dar sincer, ne-a dat fiecăruia câte un trandafir

şi ne-a binecuvântat călătoria spre casă, spunând: „în noaptea aceasta am sfârşit cu războiul şi am adus pacea".

Câteva ore mai târziu, am luat avionul spre Rhodos, iar în ziua de 3 aprilie Şarett a trimis cablograma: „Semnat". Ne-am întors în Israel aducând cu noi Acordul de armistiţiu israeliano-transiordanian şi harta aferentă. Semnătura de pe hartă, în numele Iordaniei, era aceea a englezului Glubb Paşa (generalul John Bagot Glubb), comandant al Legiunii Arabe. Semnătura în numele Israelului era aceea a mea.

L-am reîntâlnit pe regele Abdulla de mai multe ori, la Şuneh şi la Amman. Vizitele la Şuneh deveniseră aproape de rutină, dar călătoria la mai îndepărtatul Amman era complicată. Călătoria l-a dus şi la întors trebuia făcută în ceasurile de întuneric, fiind imposibil să mergi la Amman, să ai întâlnirea respectivă şi să te întorci la Ierusalim într-o singură noapte. Vrând-nevrând, trebuia să rămân la Amman după întâlnire şi să mă întorc la Ierusalim în seara următoare.

Chiar şi după ce acordul de armistiţiu a fost semnat, s-au ivit variate dificultăţi şi, ori de câte ori ajungeam în impas, trebuia să mergem la rege să descurce ţele, încercam de asemenea, împreună cu el, să avansăm către ceva de dincolo de armistiţiu. Ben-Gurion auzise de la un corespondent străin, care îl întâlnise pe regele Abdulla, împreună cu Samir Rifai, la Londra, că Abdulla spusese că dorea pace (Samir Rifai avea să-l înlocuiască curând pe Taufiq Abu al-Huda, în postul de prim-ministru al Iordaniei). Regele adăugase că Şarett era un moderat, dar că Ben-Gurion era un extremist. Samir i-a spus mai târziu corespondentului, în particular, că regele renunţase la cererea sa de a obţine Lod şi Ramla, dar că în cadrul tratatului de pace el dorea Gaza şi un coridor de acces la aceasta. Dacă Israelul accepta, Abdulla şi-ar fi asigurat consimţământul Egiptului.

Noi am urmărit această idee şi, la una din ultimele noastre întâlniri în Şuneh, în ziua de 17 decembrie 1949, când, împreună cu Reuven Şiloa, l-am văzut pe rege, am ajuns la stadiul redactării proiectului tratatului de pace. Regele era reticent în folosirea termenului explicit „tratat de pace", ci îi plăcea să spună o „hârtie" pe care să fie înscris „Principii de Reglementare Teritorială (Finală)". Această „hârtie" a fost parafată de rege şi de Reuven Şiloa. Nu ştim dacă guvernul israelian a ratificat acest acord. Ben-Gurion nu l-a respins, dar a strâmbat din nas când l-a citit. După toate aceste evenimente, când ne-a informat că prietenul său Şir Alee Kirkbride, ambasadorul Marii Britanii în Transiordania, nu agrea faptul ca Iordania să încheie un astfel de tratat cu Israelul, în timp ce alte state arabe, în principal Egiptul, nu făcuseră lucrul acesta. De aceea regele ne-a cerut să privim „hârtia" ca fiind contramandată.

Principalele sale prevederi erau admiterea de către Israel a unei ieşiri pentru Iordania la Marea Mediterană, printr-un coridor care să treacă pe teritoriul israelian, legând Iordania cu coasta în Gaza; transferul către Israel a unei părţi a şoselei de pe malul vestic al Mării Moarte, şosea care leagă

porțiunea sudică a acestei mări, deținută de Israel, cu capătul nordic deținut de Iordania; includerea cartierului evreiesc din Oraşul Vechi în partea israeliană a Ierusalimului, în schimbul includerii în partea iordaniană a Ierusalimului a şoselei ce leagă Betleemul cu Ierusalimul; accesul Israelului la enclava israeliană de pe Muntele Scopus şi negocieri cu privire la compensări mutuale şi rectificări de frontieră.

În concordanță cu cele convenite la Şuneh şi semnate în Rhodos, era necesar ca Iordania să predea Israelului zonele care se aflaseră în mâinile forței expediționare a Iraqului. Pe lângă aceasta, noi doream să împărțim țara nimănui între Iordania şi Israel. Aceasta se aplica îndeosebi la partea sudică a Ierusalimului, prin care trecea calea ferată Tel Avi v—Ierusalim. Trei întâlniri de negociere a acestei chestiuni au avut loc în aprilie 1949. Reprezentanții iordanieni erau aceiaşi ofițeri care fuseseră în Rhodos şi care cunoşteau bine deciziile semnate şi hărțile. Trebuia să ne ocupăm de trei puncte: îndepărtarea forțelor militare iordaniene şi a civililor care, contrar acordului, erau situate dincolo de liniile iordaniene, cele/cei mai multe/mulți în țara nimănui; împărțirea țării nimănui între Israel şi Iordania; demarcarea fizică a noilor linii printr-un gard de sârmă ghimpată. S-au ivit multe dificultăți. Una dintre ele era că două sate arabe se găseau în țara nimănui, iar al treilea se găsea în Israel.

Chestiunea cea mai delicată era împărțirea țării nimănui. Existau două zone extrem de sensibile: complexul reşedinței oficiale a guvernului şi calea ferată. Calea ferată ca atare, plus o fâşie adițională de 200 de yarzi înspre Sud trebuiau date Israelului; în schimb, mai multe sate arabe de la Nord de Ierusalim, din regiunea Bet Iksa, trebuiau date Iordaniei. Cele două părți căzuseră, de asemenea, de acord să împartă în părți egale țara nimănui din jurul reşedinței oficiale a guvernului, dar după ce Marile Puteri au exprimat cel mai puternic posibil protest împotriva unei astfel de mişcări şi au exercitat mari presiuni asupra Iordaniei, decizia la care ajunsesem a fost anulată. Complexul reşedinței oficiale a guvernului a rămas sub stindardul Națiunilor Unite.

Când s-a ajuns la punerea în practică a acordului, la 1 Mai 1949, cu demarcarea liniilor prin garduri, vechile dificultăți au reapărut, de data aceasta implicându-i pe locuitorii afectați. Suburbia Bet Safafa, din Sudul Ierusalimului, trebuia împărțită: casele sale din Nord, din apropierea liniei ferate, urmau să revină Israelului, iar casele din Sud să rămână Iordaniei, fiind despărțite de Ierusalim. Acesta era cazul şi cu un număr de case din satul Betar. Grupul mixt de soldați israelieni şi iordanieni care s-au dus să facă demarcația frontierei şi să ridice gardul de sârmă au întâmpinat opoziția nefericiților săteni. La început ei au recurs la o demonstrație de forță mai degrabă verbală, dar curând li s-au asociat trupe care au manevrat în vecinătatea pozițiilor militare iordaniene, care au deschis focul. Munca de

demarcare a fost stopată. Unul dintre soldații noştri a fost ucis, iar altul rănit.

Nu era nimic de făcut decât să facem împărțirea rapid şi cu fermitate. Le-am făcut cunoscut iordanienilor că, dacă ei nu cooperează, va trebui să înfăptuim noi înşine împărțirea, chiar dacă aceasta ar fi însemnat utilizarea forței. Dar regele a preferat să-şi asume responsabilitatea şi să aibă oamenii săi care să participe la aplicarea acordului, în ziua de 2 mai, la ora 9 A.M., a apărut o nouă delegație iordaniană, împreună cu ofițeri disciplinați, gata să execute ordinele fără rezervă. Zona a fost măsurată şi împărțită. Linia a fost trasată şi gardul a fost ridicat. Pozițiile militare dominante de la Zur Bahar, din Sudul Ierusalimului, au trecut în mâinile noastre. Ele, desigur, ar fi avut o importanță considerabilă în cazul că luptele s-ar fi reluat. Dar tocmai pentru că intram într-o perioadă de pace, ori cel puțin de armistițiu, era de cea mai mare importanță reglementarea făcută de noi cu privire la calea ferată, întreaga lungime a acesteia era acum pe teritoriul Israelului.

Ben-Gurion era foarte mulțumit şi punea semnul egalității între calea ferată şi mine, ca şi când eu aş fi descoperit-o. Dar nu în acelaşi fel au primit cetățenii Iordaniei ştirile despre acordul din Rhodos şi aranjamentul privind calea ferată. Guvernul iordanian a demisionat, iar regele a ordonat să fie format un nou cabinet, în încercarea de a-i calma pe palestinieni, de a le domoli furia şi de a-i face să împărtăşească responsabilitatea pentru politica sa, regele a inclus în guvernul său trei miniştri palestinieni. Acest pas trebuia să deschidă un nou capitol în istoria Regatului Iordaniei. Acea istorie ar fi fost mai fructuoasă atât pentru Iordania cât şi pentru Orientul Mijlociu dacă viața regelui ar fi fost cruțată. Dar Abdulla a fost asasinat de un arab palestinian în ziua de 20 iulie 1951, pe treptele moscheii El Aksa din complexul Templului din Ierusalim, pe când ieşea de la rugăciunile de vineri.

Din perioada semnării acordului de armistițiu cu Iordania şi până la numirea mea, în ziua de 25 octombrie 1949, la cârma Comandamentului Sudic, m-am ocupat cu problemele armistițiului referitoare la toate granițele noastre cu statele arabe vecine. Cu privire la fiecare dintre acorduri — cu Egiptul, Iordania, Libanul şi Siria — a fost instituită o Comisie Mixtă de Armistițiu, care să supravegheze armistițiul, să asigure implementarea adecvată a acordurilor şi să aplaneze diferendele apărute. Fiecare comisie era compusă din reprezentanți ai Israelului şi ai țării arabe respective şi era prezidată de un observator al ONU. În ziua de 9 iunie 1949 mi s-a încredințat, din partea Statului-Major General, conducerea tuturor celor patru delegații ale Comisiilor Mixte de Armistițiu.

Pe ansamblu, s-ar putea spune că acordurile au fost realizate, dacă nu în spiritul, cel puțin în concordanță cu textul scris. Acordurile de armistițiu trebuiau să fie o treaptă în direcția înfăptuirii păcii permanente. Dar arabii refuzau să continue negocierile în direcția realizării păcii cu Israelul. Cu toate acestea, cu două excepții, ei respectau ceea ce fusese hotărât în acordurile

semnate. Liniile armistițiului au fost demarcate conform hărților din Rodos şi erau recunoscute drept granițe ale Statului Israel. Forțele militare au fost subțiate şi desfăşurate departe de frontiere, iar împuşcăturile au încetat.

Excepțiile erau articolul din acordul cu Iordania care cerea acces liber pentru israelieni la locurile sfinte evreieşti şi la enclava Muntele Scopus din Ierusalim, precum şi articolul din acordul cu Siria, care definea statutul zonelor demilitarizate la granița siriană.

N-am purtat doliu în ceea ce priveşte neîndeplinirea acordurilor asupra zonelor demilitarizate. Eu nu sprijinisem aceste aranjamente şi nu credeam că puteau fi puse în aplicare, deoarece restrângeau nu numai prezența militară, care era o măsură sănătoasă, ci şi dezvoltarea civilă, ceea ce era nerealist. Zonele demilitarizate includeau districtele kibuțului Ein Gev, de pe țărmul estic, şi Dardara, exact în Nordul Mării Galileei. Aceste zone erau parte inseparabilă a Israelului şi nu avea nici un rost să le supui limitărilor în privința colonizării şi mărimii populației şi să le pui sub autoritatea unui „guvernator" din partea Națiunilor Unite. Mai devreme sau mai târziu, modelul acestor zone ar fi fost acelaşi ca în restul Israelului, şi cu cât mai curând cu atât mai bine.

Nu acesta era cazul articolului privitor la Ierusalim, care stipula în mod deosebit că israelienii trebuiau să aibă acces liber la locurile sfinte evreieşti din Oraşul Vechi, mai ales la Zidul de Vest („Zidul Plângerii"), la Universitatea Ebraică şi la Spitalul Hadassah de pe Muntele Scopus. Acesta prevedea, de asemenea, libera circulație pe şoseaua Latrun şi pe şoseaua Betleem-Ierusalim.

Ceea ce a fost promis nu a fost adus la îndeplinire. Acordul de armistițiu cerea instituirea unui comitet special care să urmărească punerea în practică a aranjamentelor. Iordanienii au întors spatele la această prevedere, iar situația a rămas cum era pe timpul războiului, Oraşul Vechi fiind închis pentru evrei.

Aveam idei precise cu privire la ceea ce trebuia făcut şi i-am vorbit lui Ben-Gurion despre acestea ori de câte ori ne-am întâlnit, stăruind asupra lor şi în rapoarte scrise. Răspunsul a fost neînsemnat. Era o caracteristică a lui Ben-Gurion. El pur şi simplu evita discuția anumitor probleme, oricât de urgente le-ar fi părut altora, până când considera el că a sosit timpul de a le da prioritate. Timpul, în privința problemei la care mă refer, a sosit într-o zi de la sfârşitul lui septembrie 1949, când primul-ministru trebuia să viziteze o bază de instruire din Nord. S-a aranjat în aşa fel încât eu să mă întorc la Tel Aviv împreună cu el, fiind deci posibil să stăm nestingheriți de vorbă, în automobil.

Rezultatul acestei analize a fost ordinul dat de Ben-Gurion de a nu se fortifica zonele demilitarizate, ci de a se continua colonizarea agricolă, adică ceea ce cerusem eu. Asupra Ierusalimului, însă, nu ne-am putut armoniza opiniile. Eu propuneam să trecem la acțiune în ceea ce priveşte aplicarea

acordului de armistițiu, utilizând armata spre a deschide căile spre Muntele Scopus, Zidul de Vest şi Latrun. Dacă nu făceam lucrul acesta, decizia comună luată în Rhodos ar fi fost lipsită de valoare, o promisiune goală, în definitiv, nu arabilor, ci nouă ne revenea datoria de a da expresie tangibilă drepturilor noastre, iar faptul că n-o făceam echivala cu a renunța la acele drepturi.

Ben-Gurion m-a întrebat dacă o astfel de acțiune militară n-ar fi dus la reizbucnirea războiului. Părerea mea era că nu. Socoteam că chiar dacă am fi ajuns la o ciocnire militară deschisă, utilizând forța spre a tăia un coridor către Zidul de Vest şi Muntele Scopus, acesta ar fi rămas un episod izolat, fără a provoca ostilități generale. Ba mai mult, era posibil ca, atunci când iordanienii ar fi înțeles că suntem gata să luăm măsuri ferme, ei înşişi să îndeplinească prevederile acordului, aşa cum au făcut-o în cazul împărțirii țării nimănui din Ierusalimul sudic.

Ben-Gurion n-a acceptat propunerea mea. Argumentul său principal era că acum trebuia să ne concentrăm asupra obiectivelor păcii — grija pentru imigranți şi refacerea lor, colonizarea pământului, în primul rând injectarea de viață în regiunile deşertice — şi ale dezvoltării generale a țării, în perioada discuției noastre, noi eram angajați în salvarea, între altele, a întregii comunități evreieşti din Yemen, organizând în acest sens un uriaş lagăr în Aden, unde au fost adunați evreii din Yemen, de aici fiind aduşi pe calea aerului (avioane închiriate), în număr de aproape o mie pe zi. Mulți dintre aceşti imigranți erau slabi, subnutriți şi adesea sufereau de boli tropicale. Cei care aşteptau în lagărul din Aden, împreună cu cei care făceau pe jos, prin Yemen, drumul spre lagăr, obositor şi primejdios, însumau zeci de mii de oameni. Iar ei erau numai o parte din uriaşul număr de evrei ce trebuiau aduşi din mai multe țări, inclusiv supraviețuitorii lagărelor morții naziste. După cum spunea Ben-Gurion, să-i hrăneşti şi să-i cazezi pe aceşti imigranți şi să-i pui pe propriile lor picioare implica dificultăți imense şi cerea un efort național extraordinar, prin crearea de noi aşezări agricole şi centre urbane în zonele goale ale țării şi prin dezvoltarea aşezărilor existente. Acestea erau urgențele arzătoare. Pământul lui Israel — a spus Ben-Gurion — nu va rămâne al nostru doar prin război şi prin puterea armatei.

În spiritul lui Ben-Gurion, cartea războiului se închisese, cel puțin pentru prezent. Ochii săi erau acum îndreptați către împlinirea visului sionist, a cărui esență era imigrarea — întoarcerea evreilor exilați — şi renaşterea țării.

11
O LUME NOUĂ

O lună mai târziu, în octombrie 1949, am fost promovat în gradul de general-maior şi numit ofițer general comandant al Comandamentului din Sud. Zona acoperită includea întregul deşert Negev, triunghiul arid şi slab populat din Sudul Israelului, cu vârful ascuțit situat la Eilat, în Golful Aqaba. Brațul drept al triunghiului era graniță cu Iordania, care merge de-a lungul Văii Arava, de la golf şi până la Marea Moartă , pe când brațul drept constituie granița cu Sinaiul stăpânit de egipteni, mergând de la golf şi până la Marea Mediterană. Această graniță de Vest a teritoriului ce revenea Comandamentului din Sud continua spre Nord prin ocolirea Fâşiei Gaza, administrată de egipteni, care pe hartă arată ca un deget ridicat brusc din Nordul Negevului spre câmpia litoralului.

Predecesorul meu la acest comandament a fost Igal Allon, fost comandant-şef al Palmach, unități de luptă active ale Haganei din anii care au precedat constituirea statului. El îşi alesese ofițerii de stat-major dintre ofițerii Palmachului care îi fuseseră foarte apropiați. Deşi formațiunile Palmachului au fuzionat cu Forțele de Apărare ale Israelului atunci când, în mai 1948, a luat ființă statul, acesta şi-a păstrat cartiere generale separate, pe care Ben-Gurion le-a dizolvat în luna noiembrie din acelaşi an, provocând resentimente pronunțate în rândurile membrilor Palmachului. Când am ajuns la cartierul general al Comandamentului din Sud ca să-mi preiau îndatoririle, nu mi-am adus cu mine pe nici unul dintre ofițerii mei şi nu am cerut nici unuia dintre ofițerii de stat-major aduşi de Allon să plece, însă cei mai mulți dintre ei au făcut-o. Resentimentul lor general se intensificase, deoarece Ben-Gurion anunțase numirea mea într-o vreme când s-a întâmplat ca Allon să fie într-o vizită peste hotare.

Funcțiile de comandant de front erau noi pentru mine, cum era şi teritoriul aflat acum sub comanda mea. Eram un „nordist" nefamiliarizat cu Sudul. Acum trebuia să-mi cunosc îndatoririle, să-mi cunosc unitățile şi să mă familiarizez cu terenul cel nou. Am început printr-o călătorie prin Negev, la punctul său sudic, Eilat. Fusesem şi mai înainte aici, dar cu avionul. Am luat acum un jeep şi, împreună cu Amos Horev, ofițerul meu de operațiuni, şi însoțiți de un alt jeep, am părăsit cartierul general al comandamentului în zori şi am ajuns la Eilat exact la miezul nopții. A fost o călătorie obositoare, în vipia zilei şi în praf, pe un drum nepavat plin de făgaşe şi de bolovani, orice apăsare pe accelerator însemnând zdruncinături şi necesitatea de a te ține de pereții jeepului ca să nu fii azvârlit afară.

Principala noastră poziție militară pentru apărarea zonei se găsea la Nakab, un promontoriu la granița cu Sinaiul, la câteva mile Nord-Vest de Eilat. O deținea o mică unitate. Ora era târzie, iar eu eram mort de oboseală după orele îndelungate petrecute în jeep pe drumul plin de hârtoape, sub soarele arzător şi biciuiți de sufocantul hamsin, vântul fierbinte al deşertului, în loc să mă întâlnesc cu comandantul localității, m-am dus direct pe plaja Eilat, am făcut o baie în apele golfului şi m-am întins pe nisip ca să dorm.

Clipocitul blând al valurilor m-a ținut treaz destul timp ca să pot reflecta asupra lumii stranii pe care o străbătusem în acea zi, lumea noului meu comandament. Era o întindere vastă, goală, stâncoasă, arsă de soare, primitivă, producând doar acacii tropicale, tamariscă şi un tufiş cu ghimpi lungi şi tari, ascuțiți ca nişte țepuşe. Era cu totul diferit de Nordul Israelului, pe care îl cunoşteam şi care acum mi se părea o grădină plăcută, cu flori gingaşe. Există, de asemenea, o tărie în relieful Negevului cu care relieful Nordului nu se poate compara. Râul Iordan, râul Kişon de lângă Haifa, râul Iarkon de lângă Tel Aviv sunt mici depresiuni în comparație cu falia Arava, monumentalul crater Ramon sau văgăuna Jirafi din biblica pustietate Paran, care m-a impresionat aşa cum trebuie să-i fi impresionat pe copiii lui Israel după Exodul lor din Egipt. Iar munții din Nord mi se păreau acum, în amintire, umile colnice, în comparație cu semețele piscuri din lanțul muntos central al Negevului şi chiar în comparație cu priveliştea Pantei Scorpionilor sau a stâncilor din jurul minelor regelui Solomon, poate din cauză că masivitatea lor se înalța brusc din întinderea plată a deşertului. Este o lume a viplei, sălbatică, lipsită de ploaie şi, evident, de rouă.

Când se crăpa de ziuă, am pornit-o printr-un canion întortocheat spre unitatea militară instalată la Nakeb, pe fondul priveliştii impozante oferite de întinderea uriaşă a Peninsulei Sinai. Trupele staționate aici nu aveau probleme speciale. Mişcările inamicului puteau fi văzute cu uşurință de la mare distanță, dar egiptenii n-au pricinuit nici un necaz în acest sector. Linişte peste tot. Vuiet am auzit la o altă bază militară pe care am vizitat-o. Aici o unitate de geniu atacase gigantica sarcină a construirii unei şosele de o lungime de 150 mile, în acel peisaj sumbru dintre Eilat şi Beerşeba, tăind cu ajutorul explozibililor cale prin munți şi terasând povârnişurile. Mi-au spus că principala lor problemă era să pună o temelie solidă în terenul nisipos, temelie care să susțină carosabilul şoselei. Găsiseră, pentru aceasta, o soluție: amestecarea pământului cu sare. Sarea o aduceau de la Sodoma şi din capătul sudic al Mării Moarte, unde se află din abundență, datorită şi sporului din timpurile biblice adus de nefericita soție a lui Lot. Această soluție mie mi se părea stranie, dar am presupus că geniştii ştiau ce fac. După ce am mers cu jeepurile de la frontiera egipteană la cea iordaniană, la Beerşeba ne-am întors cu avionul.

Existau în Negev mai multe kibuțuri care făcuseră paşi încurajatori în cultivarea deşertului. Dar o mulțime de lucruri puteau fi şi trebuiau făcute în direcția dezvoltării acestei regiuni, iar eu consideram că armata putea da un mare ajutor. Exista un organism guvernamental de dezvoltare a Negevului, dar din câte văzusem în călătoriile mele exploratorii pe teren, acesta nu făcea mare lucru. De aceea m-am hotărât să vorbesc cu Ben-Gurion despre aceasta şi, după două săptămâni de la numirea mea, am sunat la primul-ministru, în timp ce mă găseam în Tel Aviv, pentru întâlniri la Marele Cartier General. Era noaptea târziu, iar casa era în întuneric. Paznicii mi-au spus că soția lui Ben-

Gurion, Paula, se dusese la culcare, dar că ei credeau că el mai era treaz. Mi-am încercat norocul. Uşa de la faţadă era încuiată, clar am găsit descuiată uşa din spate, de la bucătărie, aşa că am intrat pe acolo, am urcat cu băgare de seamă scara cufundată în beznă şi am păşit în camera de lucru. Ben-Gurion stătea la masa acoperită de mici file de bloc-notes, pe care se distingea scrisul lui lăbărţat, îşi pregătea discursul pe care trebuia să-l ţină a doua zi, la inaugurarea Institutului de Ştiinţă Weizmann.

Ben-Gurion a privit la mine şi a părut bucuros că mă vede, neluând în seamă scuzele mele pentru a-l fi tulburat. N-am mai pierdut timpul cu ele şi i-am spus că doream să clarific o problemă şi apoi să plec: avea el ceva împotrivă ca eu să mă implic în problemele civile referitoare la dezvoltarea Negevului?

Replica sa a fost promptă şi pozitivă. Mi-a spus că trebuia să mă ocup foarte serios de dezvoltare. Şeful Autorităţii de Dezvoltare a Negevului urma să-mi fie de îndată subordonat. Ben-Gurion mi-a spus că doreşte elaborarea imediată a trei programe: construirea unei mari baze de instruire militară în Negev; construirea unei autostrăzi de la Marea Moartă la Beerşeba şi de la Mediterană, chiar la Nord de Aşkelon, cu posibila construcţie a unei căi ferate, şi dezvoltarea pescuitului la Eilat. Spunându-mi toate acestea, deodată s-a oprit şi a precizat: „Bevin [ministrul de externe britanic] doreşte să pună mâna pe Negev de la Israel. Cu tot discursul lui mieros din ultima vreme, planurile britanice nu s-au schimbat. Britanicii par hotărâţi să asigure predarea Nege-vului fie Egiptului, fie Iordaniei, în aşa fel încât să existe o punte între cele două ţări arabe. Trebuie să fim pregătiţi pentru astfel de mutări", începusem să-i spun ce măsuri militare luasem pentru a întări securitatea în Sud, când el m-a întrerupt: „Securitate nu înseamnă poziţii militare. Securitate înseamnă întemeierea de oraşe evreieşti şi de aşezări agricole în Negev şi a face din deşert o grădină înfloritoare".

Aceasta a fost prima din multele şedinţe pe care le-am avut cu Ben-Gurion cu privire la problemele civile ale zonei aflate sub comanda mea. Ele nu au fost întotdeauna pe placul miniştrilor din guvern şi ale altor corpuri civile implicate, iar, din motive care priveau lanţul de comandă, n-au fost nici pe placul Statului-Major General. Dar pe mine mă interesau mai puţin protocoalele formale şi mai mult rezolvarea problemelor în modul cel mai rapid şi mai folositor. Faptul că mă duceam direct la vârf se poate să-i fi supărat pe unii, dar aceasta m-a făcut să câştig timp.

Un exemplu potrivit este aranjamentul pe care l-am făcut spre a-i ajuta pe arabii din Majdal, caz în care am primit sprijin de la Ben-Gurion. Oraşul Majdal de pe litoral este vecin cu Aşkelonul, din afara Fâşiei Gaza. La sfârşitul Războiului de Independenţă, Majdalul s-a pomenit între graniţele Israelului, tăiat de hinterlandul său din fâşie. Populaţia sa arabă, de vreo 2700 de capete, trăia într-o izolare deprimantă. Cei mai mulţi dintre ei au fost lucrători agricoli sau muncitori textilişti în Gaza şi în împrejurimi, iar acum

erau şomeri. Ei intrau în raza administrației guvernării militare. După ce am vorbit cu ei, am înțeles că majoritatea doreau să se mute în Fâşia Gaza, dacă lucrul acesta putea fi aranjat, în timp ce unii doreau să meargă în celelalte oraşe arabe din interiorul Israelului. Am socotit că aceasta era o soluție admirabilă şi l-am abordat pe colonelul Mahmud Riad, solicitându-i cooperarea în această chestiune. El era reprezentantul Egiptului în comisia de armistițiu mixtă egipteano-israeliană şi îl cunoscusem pe vremea când fusesem responsabil cu problemele armistițiului. Mahmud Riad a fost întru totul de acord, iar eu am prezentat numaidecât propunerile la Statul-Major General. Cei de aici au tărăgănat răspunsul, aşa încât m-am dus la Ben-Gurion, iar el mi-a dat aprobarea. Condiția pe care el o punea — una care mi-a rămas în memorie — a fost aceea ca transferul să se facă numai dacă arabii din Majdal erau ei înşişi de acord. I-am făcut cunoscut adjunctului şefului statului-major că Ben-Gurion şi-a dat aprobarea şi am primit confirmarea de la Marele Cartier General.

Eram în Majdal, unde pregăteam aranjamentele finale cu mukhtarul, când am primit un telefon de la adjunctul şefului de stat major care îmi cerea să suspend acțiunea şi să aştept noi instrucțiuni. S-a aflat că Pinhas Lavon, secretar general al Histadrut, Federația Evreiască a Muncii (personalitate care mai târziu i-a succedat lui Ben-Gurion, pentru scurtă vreme, ca ministru al apărării, pe când eu eram şeful statului-major). A cerut ca ministrul apărării să fragmenteze planul. Histadrut avea propria sa propunere, oferind în Majdal locuri de muncă pentru textilişti, dar nu şi pentru ceilalți. Propunerea mea asigura imediat locuri de muncă pentru toți muncitorii din Majdal şi venea, de asemenea, în întâmpinarea trebuințelor sociale şi culturale ale întregii comunități. Lavon şi eu am fost convocați atunci la Ben-Gurion. Acesta a ascultat ambele părți şi a decis în favoarea mea. Colonelul Mahmud Riad s-a ținut de cuvânt. El a adus autocamioane la drumul blocat de la graniță ca să-i transporte pe arabii din Majdal în Gaza.

A avut loc şi un epilog picant. Când operațiunea a fost terminată, le-am notificat ofițerilor superiori de sub comanda mea că guvernarea militară în Majdal a fost abolită. Imediat am primit un mesaj de la Statul-Major General, prin care mi se aducea la cunoştință că nu eram autorizat să abrog guvernarea militară, care fusese instituită de şeful statului-major, cu aprobarea ministrului apărării. Procedura cerea ca eu să fac o recomandare pentru aceasta la Secția de operațiuni. Statul-Major General avea perfectă dreptate, aşa încât am exhumat cadavrul din mormântul său, am reinstaurat guvernarea militară într-un Majdal gol şi am reînmormântat-o a doua zi cu aprobarea Statului-Major General, respectând meticuloasele reguli ale protocolului armatei.

Am fost sprijinit de Ben-Gurion şi în alt domeniu al treburilor civile, încurajându-i pe membrii din Negev ai kibuțurilor şi moşavelor să cultive pământurile proprietate de stat aflate în imediata apropiere a granițelor,

ajutându-i cu echipamente şi vehicule. Am socotit că era un lucru bun pentru fermieri şi pentru securitatea țării, deoarece zonele deschise şi neglijate erau o invitație la infiltrare. Iar infiltrarea de peste granițe era o problemă, având loc frecvente incursiuni pentru sabotaj sau pentru simplul furt de vite cornute, într-adevăr, pe parcursul întregului an 1950, principalele activități operaționale ale Comandamentului din Sud au constat în patrulări de recunoaştere şi în organizarea de ambuscade spre a preveni trecerile peste frontieră.

Unii beduini ne puneau o problemă complicată. Aşa stăteau lucrurile îndeosebi cu cei din tribul ostil Azazme, care pretindea dreptul — ca beduini — de a trece granițele noastre şi de a vagabonda liber între Egipt şi Iordania. Aceşti beduini constituiau o mare primejdie pentru securitatea noastră şi din când în când trebuia să-i alungăm. Beduinii israelieni nu ne dădeau însă prea multă bătaie de cap şi apreciau ajutorul pe care li-l dădeam. Era pentru prima dată, spuneau ei, când un guvern le dădea ajutor şi le făcea servicii. Ei au primit nu numai ajutoare sociale şi îngrijire medicală, ci şi pământ pe care se puteau aşeza şi îşi puteau construi case — adesea alături de corturile lor negre —, având totodată posibilitatea de a-şi trimite copiii la o şcoală adevărată. Ba chiar le-am procurat şi arme, în aşa fel încât să se poată apăra ei înşişi împotriva triburilor de pradă ostile.

Am organizat, de asemenea, patrulări de recunoaştere peste granițe, de cele mai multe ori în Sinai, iar, ori de câte ori a fost posibil, am însoțit patrulele, atât în scopul de a cunoaşte cât mai bine zona, cât şi, mărturisesc, spre a scăpa de munca de birou, îmi plăcea să bat căi nebătătorite şi să dorm sub cerul deschis, în vreo vale seacă nisipoasă. Uneori eram ținta unor împuşcături, adesea din partea unor contrabandişti care deschideau focul în special ca să ne facă să zăbovim, în timp ce fugeau cu mărfurile lor ilicite. Câteodată sursa împuşcăturilor era de la beduinii din tribul Azazme, care doreau să se răfuiască cu noi. Lângă frontieră trebuia să avem grijă să ocolim câmpurile minate ale inamicului, lăsate în părăsire după război.

Delectarea mea în deşert — culorile, aerul, peisajul sălbatic, vegetația atât de stranie pentru mine, spațiul, libertatea — creştea de la o săptămână la alta. Uneori o luam cu mine în călătorie pe fiica mea Iael. Era o fetiță zveltă, cu părul negru şi avea unsprezece ani când a venit prima oară cu mine. Îmbrăcată cu o jachetă antieoliană, cu un kefieh arăbesc în jurul capului şi feței, ghemuită între soldații şi bidoanele cazone ce umpleau automobilul comandantului, ea era vrăjită de peisajul deşertului — la fel de nou pentru ea pe cât fusese pentru mine — şi de poveştile pline de peripeții pe care le auzea din gura vânătorilor. Era o încântare să-i priveşti emoția la vederea unui cârd de căprioare ce alerga furtunos, cu picioarele abia atingând pământul. La întoarcere trebuia să-i dau o notă pentru învățătorul ei, în care explicam că Iael lipsise de la şcoală „din motive speciale", ceea ce nu era câtuşi de puțin neadevărat.

La una dintre patrulările de recunoaştere peste graniță, la care am luat parte, cu scopul de a găsi drumul spre biblicul Cades din Estul Sinaiului, am ajuns în apropierea unui avanpost egiptean, la Kusseima, exact dincolo de granița Negev —Sinai, unde ofițerii egipteni ne-au reperat. Am avut grijă să ne retragem fără incident, dar chestiunea a ajuns la urechile şefului statului-major. Evident, el a considerat că depăşisem măsura şi că dincolo de graniță puteam fi lesne capturat şi, dat fiind faptul că eram comandant de front, lucrul acesta putea să aibă consecințe grave. De aceea el mi-a trimis un mesaj, pe care l-am găsit pe biroul meu de la cartierul general al comandamentului:

„Pentru că nu ați ținut seama de ordinele operaționale privind trecerea frontierei de către patrulele de recunoaştere şi de luptă, vă interzic să mai treceți personal liniile stabilite de armistițiu fără permisiune din partea adjunctului şefului de stat-major sau din partea mea. Igael Iadin".

Într-un sabat de iarnă, l-am luat pe Udi, fiul meu în vârstă de nouă ani, la o vânătoare de porumbei sălbatici. El deja putea folosi puşca de calibrul 22 şi, cu toate că nu era mare ochitor, uneori nimerea ținta. Era o zi însorită, după o săptămână de ploi torențiale, iar atmosfera era diafană. Puteam auzi zbieretul măgarilor de la o distanță de zeci de mile. Ne-am dus cu automobilul la Sud de Tel Aviv, pe un drum vechi de piatră, lângă capătul sudic al câmpiei litoralului, ajungând la Teii es-Safi, un tumul arheologic dintre biblicele Ghezer şi Lahis. Am coborât din jeep şi am început să gonim păsările din ruine, când deodată am dat peste un şir de oale ieşite dintr-un zid de lut din vecinătatea văii seci. Examinându-le, am constatat că toate erau intacte şi că arătau de parcă atunci ieşiseră din roata olarului. Era evident că ploile puternice, care făcuseră ca un torent de ape să se reverse în acea vale seacă, dăduseră la iveală oalele ascunse.

La început am crezut că sunt oale arabe obişnuite, dar mi-a atras atenția că nu era o ceramică neagră, ci de un roşu şlefuit. Am luat una din ele acasă şi seara i-am arătat-o unui prieten pasionat de arheologie. S-a dovedit a fi un vas modelat în perioada regilor evrei, datând din secolul al IX-lea î.Chr.

M-am întors la Teii es-Safi în sâmbăta următoare, iar de data aceasta am examinat cu luare aminte valea seacă. Oalele zăceau într-un strat de pământ negru amestecat cu oseminte şi cenuşă, fiind clar vorba de o veche cetate care fusese distrusă de un incendiu. Lângă oale se aflau cioburi roşiatice şi cenuşii, cărămizi din argilă sparte, urloaie de vechi lămpi cu ulei acoperite de funingine, toarte de oale mari (despre care am aflat mai târziu că erau folosite la depozitarea grânelor) şi bucăți de mici clondire delicat fasonate. A fost prima mea întâlnire intimă şi tangibilă cu vechiul Israel. Dintr-o dată s-a deschis în fața ochilor mei o nouă lume, permițându-mi să arunc o privire asupra vieții care a existat aici cu trei mii de ani în urmă. Ascunse dedesubtul drumurilor, caselor, ogoarelor şi livezilor secolului XX

erau rămăşiţele oraşelor, satelor şi obiectelor create de oamenii care au trăit în această ţară, vechea Ţară a lui Israel. Această experienţă a fost aceea care a stârnit pasiunea mea pentru arheologie. O pasiune pe întreaga viaţă.

În decursul anilor mi-am făcut o colecţie de antichităţi şi contemplarea lor mă bucură. Dar nu ele constituie principala mea atracţie arheologică. Inima mi-a fost cucerită de cioburile încastrate în diferitele straturi arheologice pe care aveam să le descopăr în timpul excavaţiilor. Era ca apariţia bruscă a unei ciclame sălbatice din deschizătura unei stânci sau ca saltul unei căprioare tinere printre bolovanii de la Ein Gedi, pe ţărmul Mării Moarte. Puteau fi ustensile domestice prozaice din casele obişnuite ale vreunui oraş sau sat distrus în bătălie, ori poate un vas pentru jertfa ultimă de ulei şi o lampă de luminat calea la mormântul familiei răposate. Aceste obiecte obişnuite mi-au asigurat legătura intimă, personală cu lumea minunată a antichităţii, o lume care a căzut în tăcere, dar care n-a fost înăbuşită.

Vasele din sticlă arhaică din colecţia mea de antichităţi sunt desfătări estetice, având culori splendide, dar ele sunt lipsite de o calitate pe care o posedă ciobul primitiv: pecetea personală a creaţiei. Pe un ulcior, mai ales în punctul unde toarta se lipeşte de corp, adesea este posibil să detectezi amprenta degetului mare al olarului, iar uneori chiar amprenta unghiei sale. Oalele cele mai rafinate sunt acelea care aparţin epocii Patriarhilor, de acum patru mii de ani în urmă. Succesorii lor n-au învăţat niciodată să stăpânească pe deplin materialul aşa cum au făcut-o ei, care au creat căni, lămpi şi pocale tot atât de subţiri ca acelea din sticlă şi totuşi solide şi rezistente. Aveau, de asemenea, un simţ artistic foarte sofisticat, decorând gâtul unui ulcior cu delicate linii gravate şi cu mici reliefuri lipsite de orice scop funcţional. Se pare că aveau rostul de a feri de deochi şi farmece. Dacă aşa stăteau lucrurile, atunci nu fuseseră degeaba modelate.

Când descopeream cioburi ale unui vas sfărâmat rămase locului, le adunam cu cea mai mare grijă şi le duceam în atelierul pe care îl amenajasem în fundul grădinii casei mele din Zahala. Acolo aveam clei şi ipsos ca să le lipesc la un loc şi acid cu care să le curăţ de straturile de piatră care se agăţaseră de ele de mii de ani. În weekend, până noaptea târziu, despachetam cioburile, le spălam şi făceam munca de restaurare. Nu am nici un alt hobby şi nu practic sportul. Majoritatea orelor mele libere le jertfesc acestor antichităţi, îmi place să dau de lucru mâinilor mele şi simt nevoia ca mult timp să fiu singur.

Reconstituind din cioburi vasele sparte, modelându-le din nou şi redându-le forma dată lor de olarii şi gospodinele de acum trei, patru sau cinci mii de ani, îmi dădea întrucâtva sentimentul creaţiei: este acel simţământ de satisfacţie pe care mi-l reamintesc din tinereţea petrecută la Nahalal, când semănăm şi plantam eu însumi şi ajutam vacile să fete.

În curând m-am familiarizat cu funcțiile comandamentului regional şi în special cu acelea ale Comandamentului din Sud. Ele erau mai largi şi mai împovărătoare şi independente față de oricare funcții îndeplinite de mine mai înainte. Zona era în stadiul ei de dezvoltare şi cuprindea aproape jumătate din teritoriul întregii țări. Responsabilitatea pentru apărarea ei generală era considerabilă. Granița ei vestică reprezenta frontul Israelului împotriva Egiptului, cel mai de temut dintre statele arabe. Existau aici şi alte două fronturi: granița cu Iordania şi linia de armistițiu a Fâşiei Gaza. Se aflau aici, în afară de băştinaşi, 100 000 de palestinieni refugiați, iar fâşia devenise centrul fedalnilor, al unităților palestiniene teroriste şi de sabotaj care luptau contra Israelului.

Armata Israelului îşi concentrase în această regiune sudică principala sa forță blindată şi tot aici se aflau două mari baze aeriene. Sub comanda mea se aflau şi alte unități regulate ale armatei şi făceam mobilizarea şi instruirea forțelor de rezervă.

Pe latura administrației civile, în afară de beduini, kibuțurile de graniță şi celelalte ferme agricole constituite, mă preocupa crearea de centre rurale şi urbane pentru noii imigranți. De fapt era regiunea care în modul cel mai evident suporta cele două dificultăți ale tânărului stat: aducerea la viață a unor pământuri sterpe şi colonizarea noilor imigranți. Veneau cu miile în fiecare lună în această perioadă, mulți din țările arabe unde traiul devenise aspru şi periculos pentru evrei. Un mare număr dintre ei s-au aşezat în regiunea sudică şi au creat noi ferme agricole. Mulți, de asemenea, au venit să trăiască aici şi să ajute la clădirea oraşelor Beerşeba, Aşkelon şi Eilat.

Activitățile mele erau în felul acesta extrem, de variate. Trebuia să urmăresc şi să analizez manevrele unităților de tancuri, să-i văd pe noii imigranți din Yemen care tocmai se colonizaseră în Negev, să vizitez un kibuț de graniță care devenise ținta infiltratorilor, să supraveghez construcția unei şosele prin Arava, să inspectez instruirea rezerviştilor, să controlez dezvoltarea Eilatului şi să mă gândesc în permanență atât la accelerarea dezvoltării civile, cât şi la întărirea apărării noastre printr-o utilizare mai eficientă a micilor forțe care ne stăteau la dispoziție.

Pe parcursul perioadei mele ca GOC al Comandamentului din Sud, a existat un singur incident cu Iordania, care ar fi putut lua proporțiile unei bătălii în toată regula. Acesta a avut loc la sfârşitul anului 1950, la kilometrul 78 de pe şoseaua spre Eilat. Iordania pretindea că şoseaua fusese construită pe teritoriul lor în acel loc şi au ridicat problema la Comisia mixtă de armistițiu, dar, fără a aştepta decizia acesteia, iordanienii au blocat şoseaua. La barieră ei au pus o placardă pe care, în arabă şi ebraică, se putea citi: „Regatul Haşemit al Iordaniei. Drum închis". Ei postaseră trupe şi mai multe care blindate pe colinele de lângă frontieră.

Fapt este că nu era uşor de determinat cursul exact al frontierei israeliano-iordaniene în falia Arava. Harta armistițiului o descrie ca mergând

de-a lungul „celei mai joase depresiuni a faliei Arava", dar nivelul se schimbă din când în când ca rezultat al eroziunii şi împrăştierii aluviunilor, aşa încât ceea ce odată era o văgăună devine o lată bandă de nisip şerpuită. Israelul nu avea altă opțiune decât să străpungă bariera, iar Comandamentul din Sud a primit ordin de la Statul-Major General să alunge inamicul şi să deschidă şoseaua Arava.

S-a întâmplat ca în acel timp să fiu în Turcia, în vacanță, cu familia, în Israel domnea liniştea şi hotărâsem să-mi împlinesc o dorință mai veche de a face o călătorie în Turcia, în special pe dezolantul platou dintre Ankara şi Konya. Dintr-un motiv oarecare, fie pentru că Comandamentul din Sud se arătase lent în intrarea în acțiune, fie pentru că şeful statului-major se temea de posibile complicații, el m-a chemat acasă. Am ajuns seara, m-am dus direct de la aeroport la cartierul general al comandamentului, iar în dimineața următoare am fost la kilometrul 78. Trupele iordaniene priveau în jos către şosea de pe dealurile unde luaseră poziție, în timp ce trupele noastre, un batalion mecanizat dintr-o brigadă blindată, erau ocupate cu plănuirea, recunoaşterea, manevrarea şi învăluirea din flancuri, mai puțin cu străpungerea barierei.

Un avion Piper Cub îmi stătea la îndemână şi i-am cerut pilotului să mă ducă dincolo de liniile iordaniene. Am hotărât să zburăm cât mai jos posibil, aşa încât să putem aluneca printre dealuri, fără a fi detectați în mod prematur. Am procedat în felul acesta şi pe când treceam pe deasupra — sau mai degrabă printre — vehiculele blindate ale Legiunii Arabe, am văzut că erau doar câteva. Şi n-am putut descoperi nici tancuri, nici artilerie în zonă. A fost o recunoaştere utilă şi nu neplăcută, cu excepția unui moment în care pilotul şi-a luat ochii de pe altimetru ca să se zgâiască la legionari: roțile Piper Cubului au atins pământul, au bubuit şi au înălțat avionul la altitudinea potrivită. Ne-am întors teferi, cu informațiile de care aveam nevoie.

Întreaga daraveră căpătă un aspect de operetă. I-am trimis ofițerului britanic care comanda trupele iordaniene o notă în numele „comandamentului coloanei blindate israeliene". Aceasta îi cerea să ridice bariera, căci ne propusesem să folosim şoseaua, specificând că dacă ei vor deschide focul noi vom riposta. Am adăugat că plângerea iordaniană era în curs de examinare de către Comisia mixtă de armistițiu şi că trebuia să aşteptăm decizia acesteia. Deocamdată nu exista nici un motiv de a împiedica traficul israelian.

Ofițerul care primise nota, fluturând un steag alb deasupra jeepului său, s-a întors cu respingerea cererii noastre. Drept urmare, am ordonat unității noastre să înainteze spre barieră, s-o înlăture şi să-şi continue drumul. Trebuia să deschidem focul numai dacă iordanienii începeau să tragă. Trupele noastre de pe autoblindate s-au pus în mişcare, au dărâmat bariera şi au mers mai departe, fără nici o reacție din partea Legiunii Arabe.

Am crezut că aceasta a însemnat încheierea bucluculuí, dar în dimineața următoare am găsit şoseaua iarăşi blocată. Din nou coloana noastră mecanizată a dărâmat bariera şi a început să defileze înainte şi înapoi pe porțiunea de şosea aflată în dispută. De data aceasta iordanienii au deschis focul şi au lovit în şenile unul dintre vehiculele noastre, ceea ce totuşi nu l-a împiedicat să se mişte. Atunci coloana a părăsit şoseaua, iar mortierele noastre au intrat în acțiune, lovind primul car blindat iordanian şi apoi pe un al doilea. Legiunea Arabă s-a retras.

Comisia mixtă de armistițiu a constatat mai târziu că noi într-adevăr greşisem şi a trasat secțiunea de şosea dintre kilometrul 78 şi kilometrul 74 chiar în interiorul a ceea ce până atunci se crezuse a fi teritoriul iordanian. Statul-Major General a emis instrucțiuni pline de învățăminte cu privire la acel abuz ofensator, care să fie transmise Iordaniei, iar noi am trasat o secțiune de şosea paralelă, imediat către Vest.

Fără a mai pune la socoteală incidentul în sine — nesăbuit pentru iordanieni, inutil pentru noi —, nu eram câtuşi de puțin mulțumit de modul timorat şi şovăitor în care se comportase brigada blindată şi am şi spus-o într-un raport către adjunctul şefului statului-major. Era clar că nu se afla la înălțimea standardului aşteptat şi erau necesare schimbări esențiale dacă era să corespundă cerințelor unei bătălii adevărate.

Asigurarea apărării generale a regiunii, păzirea frontierelor şi stăvilirea infractorilor erau în sine sarcini inepuizabile. Israelul avea în zona sudică trei preocupări fundamentale: să o amenajeze, s-o populeze şi s-o facă roditoare. Dar acest obiectiv civil nu putea fi realizat, cel puțin nu în stadiile inițiale, fără asistență din partea armatei. Kibuțurile de la graniță, lagărele temporare pentru noii imigranți şi cei ce aveau în sarcină proiecte de dezvoltare publică, toți priveau comandamentul militar atât ca pe instrumentul de apărare, cât şi ca pe acel corp spătos la care puteau apela pentru orice, începând cu servicii educaționale şi medicale şi terminând cu aratul ogoarelor şi pavarea drumurilor de acces.

Am luat cu regularitate parte la întâlnirile Autorității Negevului ca să impulsionez dezvoltarea şi am ordonat personalului meu să asigure tot ajutorul posibil în această direcție. Cele două domenii civile cărora le-am acordat cea mai mare atenție şi pentru care am simțit o responsabilitate specială erau kibuțurile de la graniță şi baracamentele temporare pentru noii imigranți. Aşezările de frontieră care aveau cea mai mare nevoie de ajutor erau cele din imediata vecinătate a Fâşiei Gaza. Izolați, kibuțnicii de aici erau siliți să trăiască în condiții sociale şi economice grele, în aceste kibuțuri se aşezaseră tineri de la oraşe, iar numărul lor a scăzut, deoarece ei găseau viața de aici prea dificilă. Fermele erau sărace şi apa pentru irigații era insuficientă. Ca să ajungi la aceste aşezări trebuia să călătoreşti ore în şir pe drumeaguri de nisip sau de pământ, iar vehiculele şi tractoarele erau uneori lovite de minele plantate de infiltratori din fâşia Gaza. Doream ca aceste

aşezări să-şi cultive ogoarele lor aflate chiar la graniță şi nu să lase o țară a nimănui între noi şi arabi. Cum ei erau lipsiți atât de mână de lucru cât şi de echipamente, n-am văzut o altă ieşire decât să aduc aici vehicule, trupe şi chiar să le asigur un buget care să-i ajute s-o scoată la capăt cu treburile lor.

Această decizie a provocat proteste energice din partea unora din membrii personalului meu de la Comandamentul din Sud. Ei susțineau că propriile noastre unități militare erau de asemenea lipsite de echipament, mai presus de toate de mijloace de transport. Cât priveşte acordarea unei alocații bugetare pentru acele aşezări, tocmai lipsa de fonduri ne făcea incapabili să asigurăm propriilor noastre trupe servicii elementare de felul cazărmilor, duşurilor şi cuferelor corespunzătoare. Nici trebuințelor noastre prioritare de apărare nu le făceam față în întregime. Drumuri de mare importanță strategică nu puteau fi pavate din cauza lipsei de bani. Cu toate acestea, am mers înainte şi am dat ordinele necesare în ceea ce priveşte echipamentul, banii şi oamenii repartizați aşezărilor pe care le-am socotit a fi cele mai în nevoie. Şi, într-adevăr, cu ajutorul armatei, ogoare de pe întinderi considerabile din raza de acțiune a Comandamentului din Sud, incluzându-le pe toate cele de de-a lungul Fâşiei Gaza şi pe unele din jurul Muntelui Hebron, au fost arate, semănate, iar roadele lor au fost culese.

Iarna anului 1950 a fost aspră. Era evident că trebuia făcut ceva spre a uşura condițiile de viață ale noilor imigranți, în baracamentele lor temporare, unde cei mai mulți fuseseră instalați pe timpul sezonului uscat. Nici o altă ramură a guvernului şi, desigur, nici noii veniți înşişi nu dispuneau de organizarea şi de mâna de lucru care să se ocupe de această problemă. Existau cincisprezece astfel de baracamente presărate peste tot pe teritoriul Comandamentului din Sud, adăpostind circa 6000 de familii, cele mai multe dintre ele cu mai mulți copii şi cu bătrâni. Armata a lansat o operațiune specială, iar ordinul-semnal din ziua de 16 noiembrie 1950 a subliniat sarcinile acesteia: asigurarea adăpostului, a îngrijirii medicale, a aprovizionării şi distribuirii hranei, construirea de căi de acces la baracamente; instalarea de linii telefonice şi comunicații radio cu oraşele cele mai apropiate.

Grija față de noii imigranți a devenit nu numai o sarcină de maximă importanță, oricât de dificilă era ea, ci şi o sursă de însufleţire — umană, evreiască şi în ceea ce priveşte pionieratul — pentru toți soldații care au luat parte. Chiar şi cei mai insensibili dintre soldați au fost emoționați privind cum femeile din armată îi îngrijeau pe copiii imigranților, îi spălau, îi hrăneau, le administrau medicamentele prescrise de doctorul militar, îi calmau pe bebeluşii care țipau sau alinau câte o bătrână neputincioasă. Soldații înşişi, săpând şanțuri pentru scurgerea apei de ploaie, strămutând corturi, construind drumuri, munceau cu tragere de inimă şi cu profundul sentiment de satisfacție că sunt în stare să-şi ajute frații care veniseră să li se alăture. Femeile din armată care aveau educație liceală au devenit profesoare

în baracamente; genieştii au construit drumuri de acces, artileriştii, care de obicei mânuiau lăzile cu muniţii, au mânuit lăzile cu pâine sau sacii cu orez, iar corpul medical şi-a mutat clinicile de la bazele armatei în centrele de imigranţi, în orice caz, principala lor muncă era acum în mijlocul noilor veniţi, nu în unităţile armatei.

Nu mi-am putut reţine un zâmbet interior când am observat, cu prilejul vizitelor mele, că imigranţii păreau să considere ca fiind de la sine înţeles tratamentul care li se acorda. Ei aveau, desigur, dreptate. La ce ar fi folosit armata Israelului dacă n-ar fi fost alături de ei şi nu s-ar fi îngrijit de ei?

În una din deplasările mele din Sud către Marele Cartier General, am oprit automobilul ca să iau o familie de noi imigranţi din Yemen, care stătea cu boccelele la marginea drumului. Se duceau să-şi viziteze nişte rude. Capul familiei s-a aşezat în faţă, lângă mine, în timp ce soţia sa şi copiii s-au răsturnat în spate, cu boccelele. El arăta ca un bătrân stafidit, ascuţit la faţă, cu barba albă, dar ochii îi erau tineri şi purtarea trăda siguranţă de sine. Mi-a trecut prin minte gândul că trebuie să fi fost cu totul buimăcit de emoţionanta schimbare trăită într-o perioadă atât de scurtă: catapultarea dintr-o lume în alta. Cu câteva luni mai înainte, în Yemen, nu mânuise vreo tehnologie mai avansată decât primusul şi nu putuse avea mijloace de transport mai avansate decât spinarea măgarului, ba chiar şi acesta doar din auzite, căci adesea evreii nu-şi permiteau să meargă călare, de teamă să nu întâlnească vreun arab pedestru care să fie silit să se uite în sus la un evreu. Iar aici urcase într-un automobil cu fanion de general, condus de comandantul regiunii. Credeam că încearcă să-mi spună ceva de felul acesta, căci el vorbea şi părea să repete aceeaşi frază, dar era greu să-l înţeleg, din cauza accentului ebraicei sale. Numai după câteva minute am priceput ce spunea şi mi-am primit pedeapsa cuvenită, purificatoare. Cu mirare, el mă întreba: „Cum, nu există radio în automobil?" Mi-am cerut iertare şi am dat drumul aparatului.

Eram nemulţumit de ritmul încet al dezvoltării Negevului şi mai ales de întârzierea întemeierii noilor sate şi ferme. Se făcuse simţită împotrivirea faţă de aşezarea noilor imigranţi lângă graniţă, iar grupurile de tineri care doreau să înfiinţeze kibuţuri nu erau totuşi pregătiţi s-o facă. Între timp, fermieri evrei cultivaseră câmpurile din lungul frontierei, dar nu pe toate cele din zona Muntelui Hebron, în pofida iniţiativei luate de Comandamentul din Sud şi a banilor pe care îi alocasem, în toamna anului 1950 i-am spus şefului de stat-major că dacă aceste câmpuri nu erau arate imediat, înainte de căderea ploilor, atunci nu putea fi vorba de semănături în acel an. Am adăugat informaţia, pe care o deţineam de la Departamentul Lucrărilor Publice, că şoseaua vestică prin Negev nu va fi gata înainte de venirea primăverii, ceea ce însemna că kibuţurile de de-a lungul graniţei vestice trebuiau să rămână izolate pe timpul iernii.

Drept urmare, i-am recomandat şefului de stat-major să înceapă aşezarea imigranților în aceste zone prin organizarea de moşave. Am insistat ca aceşti imigranți să fie aşezați în imediata apropiere a kibuturilor existente, ca să li se poată da îndrumare, o mână de ajutor şi să fie supravegheați în acțiunile lor inițiale de către veteranii din aşezările ce dispuneau de experiență. Fiecare aşezare trebuia plănuită şi din punctul de vedere al trebuințelor securității sale speciale, iar coloniştilor să li se dea o instruire militară de cel puțin o lună înainte de a merge la locul unde era repartizat. Şeful de stat-major a acceptat propunerea mea şi, după alte deliberări, atât la Statul-Major General, cât şi Ia autoritățile civile interesate, s-a deschis calea pentru o nouă explozie a colonizării Negevului: înființarea de ferme agricole şi sate ale emigranților.

După turbulența anilor precedenți, anul 1950 a fost pentru Israel o perioadă relativ liniştită, iar armata a pus în aplicare un vast program de instruire intensivă pentru ofițerii de toate rangurile, de la maiori la generali-maiori. Cei mai mulți dintre ei aveau foarte multă experiență dobândită pe câmpul de luptă, dar nici o instruire privind pozițiile de comandă pe care le ocupau. De fapt cei mai mulți serviseră în Hagana, care, ca forță clandestină, în mod necesar opera în mici unități. Numai în Războiul de Independență foşti comandanți de pluton s-au pomenit comandând o companie, iar comandanți de companie un batalion şi chiar o brigadă, dacă nu chiar mai mult. În viitor ei trebuiau să conducă formațiuni şi mai mari, iar aceasta cerea o pregătire profesională mai meticuloasă decât altădată. Un început fusese făcut în 1949, cu un Curs pentru comandanții de batalion. Acum, în 1950, Statul-Major General a simțit nevoia ca toți ofițerii de rang inferior să treacă prin acest curs, iar apoi a trecut la extinderea cursului la ofițerii superiori. Am urmat aceste cursuri, care au durat cu totul şase luni, continuându-le în 1952 cu un stagiu de trei luni la Senior Officers'School, la Devizes, în Anglia.

La cursul de comandanți de batalion, noi, generalii, eram cursanți, iar instructorii noştri alcătuiau o echipă selectată în mod special şi, desigur, îşi cunoşteau meseria. Cei mai mulți dintre ei aveau mai multă experiență individuală de luptă decât unii generali şi, deşi îi surclasam, am putut învăța câte ceva de la ei.

Am acumulat multe cunoştințe tehnice, chiar dacă niciodată nu le simțeam lipsa, în domeniul tacticii de teren, însă, aveam uneori serioase îndoieli cu privire la „soluția şcolărească". Nu era destul să deții avantajul terenului, dând atenție văilor, dealurilor, drumurilor şi potecilor. Trebuia, de asemenea, să ținem seama de condițiile de război specifice nouă, de faptul că ne confruntam cu armate arabe. Trebuia să nu uităm responsabilitatea noastră pentru aşezările de la graniță şi pentru satele imigranților, caracterul soldatului arab şi calitățile de luptători ale israelienilor. Discuția şi dezbaterea erau permise la acest curs, ba chiar încurajate, iar lucrul acesta,

de asemenea, m-a interesat. Aceasta nu pentru că gustam argumentația ca atare, ci pentru că mă stimula să gândesc, să cântăresc soluțiile, să ajung la o concluzie şi să o formulez cu claritate.

În afară de valoarea practică a studiilor mele, cursul mi-a oferit un fel de evadare de acasă, eliberarea de responsabilitatea comenzii, o relaxare într-o perioadă de tensiuni joase. Făceam exerciții tactice pe orice tip de teren, de la extremul Nord de lângă granițele Siriei şi Libanului, la cele mai sudice părți ale Negevului, iar provincia era întotdeauna o desfătare pentru ochi şi inimă. Desigur, dădeam importanță găsirii soluției potrivite în orice exercițiu eram angajat şi era util, de exemplu, să descopăr toate calitățile automobilului de comandă: mobilitatea şi capacitatea sa de a trece peste dunele de nisip, precum şi de a se cățăra pe povârnişurile stâncoase ale Galileei. Dar mărturisesc că mi-a făcut cea mai mare plăcere atunci când, vrând să-mi sprijin binoclul de o lespede de stâncă, vrând să explorez dealul îndepărtat unde avea loc exercițiul, am descoperit că umbra care apărea din când în când în lentile nu era aruncată de deal, ci de un cameleon care se ascunsese în spatele lespezii şi care îşi tot ridica la mine capul, fixându-mă cu curiozitate.

Cursul din Anglia, de la Senior Officers'Scholl, a avut loc în primele trei luni ale anului 1952. Cei mai mulți cursanți erau din armata britanică, dar erau mai multe locuri şi pentru străini. Mi s-a dat ceea ce britanicii numesc „ordonanță", care mă trezea dimineața aducându-mi ceaiul şi care îmi lustruia încălțările, serviciu la care nimeni n-ar visa în armata israeliană. După un prozaic însă îmbelşugat mic-dejun englezesc, ni se țineau prelegeri sau făceam exerciții în câmp. Lucram în echipe, iar eu, ca şi ceilalți străini, lăsam ca inițiativele să aparțină în mare măsură membrilor britanici. Nu căutam să mă scot în evidență. Nu venisem să-i învăț pe englezi cum să conducă războiul. Venisem să ascult, să observ şi să-mi lărgesc orizontul militar.

Învățământul era metodic, cu accentul pus pe cum să gândeşti şi să plănuieşti. Instructorul îmi examina lucrarea şi mă întreba pe ce criterii am propus o anumită mărime a forței artileriei şi a suportului aerian în cazul unei operațiuni date. El nu era interesat în mod deosebit dacă concluziile mele concordau cu soluția scolii.

Atitudinea față de mine era corectă, însă rece. Cei mai mulți dintre studenți şi instructori făcuseră serviciul în Orientul Mijlociu şi nu aveau nici o simpatie deosebită pentru Israel şi evrei, într-o zi ziarele publicau lungi reportaje despre procesul unui ofițer britanic acuzat că acceptase să fie mituit de Israel în timpul Războiului de Independență, în timpul pauzei de amiază am fost supus unui interogatoriu amănunțit, ca un criminal în boxa acuzaților, de către tovarăşii mei britanici, care mă întrebau dacă nu-mi era ruşine. Ei au respins argumentul meu că ruşinat ar trebui să se simtă acela care a primit bani pentru vânzarea de arme aparținând armatei sale şi nu

acela care a cumpărat armele ca să-şi apere viaţa şi ţara. Ei mi-au spus că banii evreieşti puteau zăpăci de cap pe orice ofiţer britanic integru aflat la mare strâmtoare.

Am citit despre iarna englezească, iar acum o simţeam pe pielea mea, cu ploaia, zăpada şi lapoviţele sale. Dar ea îmi oferea o anumită satisfacţie, o mică răsplată pentru atitudinea colegilor mei studenţi. Eu, născut în însorita Degania, mă voi întoarce de la un exerciţiu glacial şi ţeapăn, însă cu nasul uscat. Gazdele mele, născute în această insulă, se vor învârti aici înfofolite în lungile lor fulare de lână, ba tuşind, ba suflându-şi nasurile roşii.

Cursul nu era pretenţios. Puteam pleca în fiecare joi pentru un lung weekend, ceilalţi ofiţeri în automobilele lor, ca să-şi petreacă învoirea acasă, eu cu trenul, ca s-o întâlnesc pe Ruth la Londra. Acest obicei al weekend-ului a dus la o mică încurcătură. Regele George al Vl-lea a murit în luna februarie, într-o miercuri, cred. Un afiş pus în sufrageria de la baza armatei anunţa că o panglică neagră de doliu trebuia purtată la braţul stâng, iar seara cravată neagră. Neavând nici una nici alta, m-am dus în grabă până la satul din vecinătate şi le-am cumpărat, purtându-le la cină, în seara acelei zile, conform instrucţiunilor. Spre surprinderea mea am constatat, când am intrat în sala de mese, că eram singurul purtător de doliu la moartea monarhului. Vecinii mei de masă mi-au explicat că participanţii la curs erau în mod special dispensaţi de purtarea doliului în acea săptămână şi că vor purta zăbranicul doar în săptămâna următoare. S-a admis că toată lumea avea acasă panglica şi cravata, păstrate de la anterioarele zile de doliu naţional şi că le vor pune în weekend.

Către sfârşitul cursului, relaţiile mele cu ceilalţi s-au îmbunătăţit. Membrii britanici din echipa mea le-au spus, evident, prietenilor lor că dovedisem mai multă receptivitate decât era de aşteptat de la un străin, ba chiar şi simţul umorului, ceea ce nu era câtuşi de puţin de aşteptat. Ne-am dat unii altora adresele, iar la întoarcerea mea în Israel am primit mai multe cărţi poştale ilustrate. Nu pot pretinde că cele trei luni petrecute la Devizes au făcut din mine un tip britanic, dar mi-au dat o viziune mai exactă asupra unei frânturi din Anglia, asupra englezilor şi a modului lor de a aborda problemele militare.

Ajuns acasă după şederea mea în Anglia, am fost chemat de şeful Statului-Major General, Igael Iadin, care mi-a propus numirea ca adjunct la statul-major şi ca şef de operaţiuni. Trebuia să-I înlocuiesc pe generalul-maior Mordehai Makleff, care trebuia să meargă într-un concediu de studii. Am refuzat. I-am explicat lui Iadin că prin caracterul meu nu eram potrivit pentru postul de adjunct, post în care trebuia să mă fac ecoul vocii superiorului meu. Nu aveam nici o rezervă asupra înaltei autorităţi a lui Iadin şi i-aş fi îndeplinit ordinele chiar dacă n-aş fi fost de acord cu ele. Dar nu-mi puteam ascunde propriile mele puncte de vedere şi mi-ar fi fost greu să-l

reprezint dacă socoteam că greşea. A fi adjunctul său era un lucru, iar a fi subordonatul său era alt lucru.

Iadin m-a ascultat, m-a înțeles şi a regretat că-l refuz, dar nu a încercat să-mi schimbe punctul de vedere, numindu-mă în schimb general comandant al Comandamentului din Nord. Am servit în acest post în următoarele şase luni, până la numirea mea ca şef al Secției Operațiuni a Statului-Major General, în decembrie 1952.

Mi-am mutat familia în Nord, închiriind o căsuță pe o stradă liniştită din Tivon, la jumătatea distanței dintre Haifa şi Nahalal, la o distanță rezonabilă de cartierul general al comandamentului. Am o amintire de neşters despre tentativa mea de a face dulgherie la Tivon. Dealurile din apropiere erau acoperite de bătrâni stejari, iar unii dintre aceştia au fost doborâți ca să se taie drumuri spre noile proprietăți de stat. Cu ajutorul atelierului de tâmplărie din Nahalal, am făcut din trunchiuri de stejar trei mici mese de grădină. Nu erau nicidecum confortabile, dar erau foarte impresionante, în special picioarele lor strâmbe.

Iael studia la liceul real din Haifa, în timp ce Udi şi Assi mergeau la şcoală la Nahalal. N-am avut nevoie de o perioadă de „rodaj" la noul comandament. Regiunea nordică o cunoşteam din copilărie. Problemele de la frontiera cu Siria îmi erau familiare din experiența acumulată în comisiile mixte de armistițiu. I-am adunat pe ofițerii de la statul-major, aşa cum făcusem şi la Comandamentul din Sud, spunându-le că dacă vreunul doreşte să fie transferat la altă unitate nu avea decât s-o spună, iar eu îi voi da recomandarea. Doream să lucrez cu ofițeri care nu aveau gând de ducă. Nu-mi amintesc să fi plecat vreunul. Ştiu că ofițerii superiori de stat-major care au lucrat cu mine în lunile care au urmat erau de primă clasă, mai ales doi dintre ei: colonelul Haim Bar-Lev, şeful statului-major al comandamentului, şi maiorul Ariei (Arik) Şaron, ofițer cu informațiile.

În Nord nu am întâlnit problemele care mi-au angajat interesul în Sud: infiltrarea de arabi de peste graniță şi colonizarea în deşertul nelocuit. Cu toate acestea, guvernarea militară ocupa un loc important în activitatea comandamentului. Arabii din Israel erau în mare măsură concentrați în regiunea nordică. Ei trăiau în aproximativ o sută de sate, majoritatea lor în Galileea. Existau arabi şi în Nazaret, precum şi în satele de de-a lungul văii seci Ara, care mergea de la coasta Mediteranei, de lângă Hadera, până în apropiere de Valea Iezreelului. Comunitatea arabă este o parte integrantă a Israelului, clar nu pentru că aceasta a fost opțiunea sa. Nici un arab nu dorea să fie israelian. Faptul de a aparține statului Israel a fost un rezultat al Războiului de Independență, impus nouă de poporul lor. Când ambele părți au semnat acordurile de armistițiu, ei au fost confruntați cu alegerea de a deveni cetățeni ai Israelului sau de a-şi părăsi casele şi a se muta în una din țările arabe. Cu puține excepții, au ales să rămână şi să accepte cetățenia israeliană.

În astfel de circumstanțe, exista o profundă lipsă de încredere între arabii israelieni opozanți şi evreii israelieni. Evreii au învins armatele arabe, dar nu şi ura lor. În administrarea zonelor arabe, guvernarea militară trebuia de acum să găsească o cale de mijloc între atitudinea corectă față de arabi ca cetățeni ai Israelului şi conştientizarea prudentă a faptului că ei puteau servi drept coloana a cincea şi că satele lor puteau deveni baze pentru acte ostile împotriva statului.

Limitele zonei Comandamentului din Nord cuprindeau frontierele noastre cu trei state arabe: Libanul, Siria şi Iordania. Aceste frontiere au fost liniştite de la semnarea acordurilor de armistițiu, dar încă mai trebuiau reglementate unele probleme cu Siria. Principalele probleme priveau viitorul zonei demilitarizate, dreptul la pescuit al sirienilor în Marea Galileei şi statutul zonei Hule după secarea mlaştinilor. Noi am inițiat un vast proiect de asanare a mlaştinilor din zona Hule, urinând ca o mare suprafață de pământ să fie cultivată, iar o porțiune să fie lăsată neatinsă ca adăpost al păsărilor, în încercarea de a realiza un acord în privința acestor probleme, mi-am reînnoit contactele cu Comisia mixtă de armistițiu israeliano-siriană.

Preşedinte al comisiei, din partea Națiunilor Unite, era un ofițer american numit Texas. Era un bărbat destul de amabil, dar nu prea bine informat, într-o zi ne-a spus că a aflat despre o mişcare siriană în favoarea reapropierii. El a aranjat o întâlnire specială a comisiei, în ziua de 9 octombrie 1952, la Hotelul Şulamita din Roş Pinah, la Nord de Marea Galileei, unde şi în trecut avuseseră loc întâlniri similare cu sirienii. O echipă formată din patru membri perma-menți, condusă de colonelul Jadid, reprezenta Siria, iar eu conduceam delegația israeliană.

Curând a devenit vădit faptul că optimismul preşedintelui nu avea substanță. După deliberări detaliate, Jadid a anunțat în mod categoric că nu era nici pregătit şi nici autorizat să discute vreun nou acord care să prevestească progresul în direcția păcii. Am propus ca în cazul acesta să încheiem întâlnirea şi să mergem să luăm masa la hotel. Pentru prima dată în acea dimineață el a acceptat o propunere israeliană.

După prânz, l-am luat pe Jadid de o parte, pentru o convorbire privată. L-am întrebat mai întâi despre colonelul Bizri, care făcuse parte din delegația siriană în perioada negocierilor de armistițiu. Într-o zi din acea perioadă, stăteam de vorbă cu Bizri, când Jadid s-a apropiat şi l-a bruftuluit: „Ce puneți la cale voi, doi ovrei, pe la colțuri?" Jadid mi-a spus că Bizri era acum membru al delegației siriene la ONU. Mama sa, care se pare că era evreică, se convertise la islamism şi se căsătorise cu un arab.

În legătură cu chestiunile ridicate de mine la întâlnirea oficială a comisiei, Jadid a spus că, dacă zona demilitarizată era să fie împărțită, Siria ar fi dorit toate zonele de la Est de Hule şi Marea Galileei, inclusiv aşezările evreieşti Dardara, Susita şi Tel Kațir. Singura excepție pe care erau gata s-o ia în considerare era kibuțul Ein Gev, prima colonie evreiască pe țărmul estic

al Mării Galileei, pe care l-ar fi lăsat în mâinile Israelului. El spunea că ştie că nu era o propunere practică, dar că Damascul prefera să prezinte situația cu toate problemele sale nerezolvate, în vederea semnării unui acord adițional cu Israelul. Siria avea să continue să se situeze pe această poziție şi să o exprime într-o formă tot mai extremistă cu fiecare an ce trecea.

PARTEA A III-A
ŞEF DE STAT-MAJOR
(1953-l957)

12
FĂURIND O ARMATA

În ziua de 7 decembrie 1952, am fost numit şef al Secției Operațiuni a Statului-Major General, post pe care l-am deținut vreme de un an, până la numirea mea ca şef al statului-major, în ziua de 6 decembrie 1953. În timpul acestui an m-am străduit să dezvolt capacitatea operațională a armatei — singura finalitate a existenței unei armate —, ascuțindu-mi uneltele pentru această treabă: organizarea de unități de luptă adevărate şi ridicarea standardelor fiecărui combatant.

Predecesorul meu la Operațiuni a fost generalul-locotenent Mordehai Makleff, care avea să devină şeful statului-major după demisia generalului-locotenent Igael Iadin. Numirile noastre au avut loc în timpul unei perioade dificile din punct de vedere financiar pentru armată. Războiul de Independență trecuse, iar prioritățile țării erau primirea, absorbția şi colonizarea mai multor sute de mii de noi imigranți, care ajunseseră la țărmurile Israelului în cei câțiva ani de la instituirea statului. Banii vistieriei publice trebuiau canalizați către serviciile esențiale pentru imigranți şi pentru proiectele civile de dezvoltare, iar bugetele celorlalte ministere, inclusiv acela al apărării, trebuiau drastic reduse.

Makleff a căzut de acord, în principiu, cu mine că unitățile de luptă ale armatei trebuia să fie întărite pe seama unităților de serviciu, iar acest principiu s-a reflectat, într-adevăr, în programul trienal adoptat de Statul-Major General la sesiunile consacrate reorganizării armatei în condițiile bugetului nostru restrâns. S-a admis, în general, că trebuia să schimbăm caracterul unităților de luptă. Ele nu mai erau ceea ce fuseseră în Războiul de Independență. Mulți ofițeri le părăsiseră. Cei mai buni dintre recruții care îşi făceau serviciul militar optau pentru aviație sau marină. Mulți dintre noii imigranți, lipsiți de experiența de viață şi de gradul de călire al Israelului asediat, aveau nevoie de o instruire mai îndelungată. Unitățile aveau efectivul descompletat şi erau prost echipate.

Am sesizat efectele standardului de luptă scăzut al unităților noastre de infanterie în acțiunile minore de la graniță care au avut loc după Războiul de Independență. La începutul anului 1953, incidența infiltrării pentru sabotaj şi asasinat a crescut şi au fost întreprinse mai multe raiduri de represalii, la scară mică, împotriva bazelor teroriste din satele arabe sau din apropierea lor, imediat dincolo de graniță. Rezultatele au fost nesatisfăcătoare, în unele cazuri detaşamentele noastre s-au întors după ce unul sau doi oameni fuseseră omorâți, iar alții răniți, fără să-şi fi îndeplinit misiunea.

Am considerat că treaba mea era să schimb toate acestea şi să formez unități de luptă pe care întotdeauna să ne putem bizui că îşi vor atinge obiectivele. Eram încredințat că aceasta trebuie să fie singura preocupare a şefului operațiunilor. Eram conştient de marea importanță a efectuării schimbărilor organizatorice necesare în structura armatei. Abolirea spălătoriilor militare şi utilizarea serviciilor din spitalele civile pentru personalul armatei sau reducerea numărului bucătăriilor de campanie ar fi dus la procurarea de mai multe fonduri disponibile pentru armamente. Dar aceste schimbări puteau fi făcute fără ca vreunul să trebuiască să se târască pe burtă prin gardul de sârmă ghimpată al inamicului cu riscul de a fi împuşcat de la spate. Mă preocupa omul care luptă, deoarece el era ascuțişul uneltei armatei, iar un soldat din armata Israelului în permanență amenințat de vecinii săi trebuia să fie întotdeauna gata de război. Dacă am eşuat în acțiuni minore de la graniță, cum eşuasem în anii anteriori, cum aveam să rezistăm armatelor arabe pe câmpul de bătălie? Nici un grad de reorganizare n-ar fi schimbat funcția fundamentală a Forțelor de Apărare ale Israelului: aceea de a fi întotdeauna pregătite pentru luptă în mod corespunzător.

Mi s-a părut că recentele eşecuri se datorau atitudinilor schimbate de după Războiul de Independență, în trei direcții: gradul de pregătire al soldatului de a-şi risca viața pentru îndeplinirea misiunii sale; locul şi îndatoririle ofițerului în bătălie; şi modul de abordare fundamental de către Statul-Major General a cuantumului de pierderi într-o perioadă de ostilități limitate.

Nu era greu de schimbat modul de abordare al Statului-Major General şi, în consecință, m-am întâlnit cu ofițerii de Operațiuni de la toate comandamentele. Le-am spus că, în viitor, dacă vreun comandant de unitate va raporta că misiunea sa nu a fost îndeplinită pentru că nu a putut birui forța inamicului, explicația sa să nu poată fi acceptată decât dacă a suferit pierderi de 50 la sută. Expresia „să nu poată" este relativă, iar problema este cât de mare trebuie să fie efortul depus pentru înfrângerea rezistenței inamicului, în aşa fel încât misiunea să fie dusă la bun sfârşit. Atâta vreme cât unitatea nu şi-a pierdut puterea de luptă ea trebuie să meargă la atac. Ceea ce am lăsat neexprimat prin viu grai le-a fost transmis ofițerilor prin expresiile feței mele. Ei n-au mai avut nici o îndoială că dacă eşuau în executarea îndatoririlor lor trebuiau să facă față unei justificări detaliate şi

că, în cazul în care explicațiile date nu mă satisfăceau, viitorul lor în armată era pus sub semnul întrebării.

Factorii care au ajutat la realizarea unei schimbări efective a standardelor de luptă, în anul în care Makleff a fost şef al statului-major, iar eu şef al Secției Operațiuni, au fost canalizarea recruților cei mai bine educați către unitățile de luptă şi, mai presus de toate, înființarea unei unități speciale cunoscute sub denumirea de Forța 101. Aceasta era o unitate de voluntari care întreprindea operațiuni speciale de cealaltă parte a graniței. Comandant era îndrăznețul şi înțeleptul în luptă maior Ariel Şaron, pe care l-am cunoscut bine şi l-am admirat pe vremea când a fost ofițerul meu de informații la Comandamentul din Nord. Arik, cum toată lumea îi spunea, a adunat în unitatea sa oameni unul şi unul, cei mai mulți dintre ei rezervişti. Mărturisesc că atunci când propunerea de a se înființa această unitate a fost adusă în fața Statului-Major General, în luna mai 1953, eu n-am sprijinit-o. Consideram că problema noastră primordială era nu represaliile împotriva teroriştilor arabi, ci cum să îmbunătățim capacitatea de luptă a armatei noastre, în fapt, însă, tocmai influența efectivă a acestei unități a dus la realizarea țelului pe care îl aveam în vedere: ridicarea standardelor de luptă. Forța 101 a operat cu o asemenea strălucire încât reuşitele sale au fost un exemplu pentru toate celelalte formațiuni din armată. Ea a demonstrat posibilitatea îndeplinirii cu succes a acelei categorii de misiuni în care celelalte unități dăduseră greş.

În ianuarie 1954, la câteva săptămâni după ce am devenit şef al statului major, Forța 101 a fuzionat cu trupele de paraşutişti, iar Arik a devenit comandantul Batalionului de Paraşutişti. Câtva timp după aceea, doar această unitate a întreprins toate acțiunile de represalii împotriva teroriştilor arabi şi raidurile dincolo de graniță. Mai târziu s-a admis din ce în ce mai mult că astfel de sarcini puteau fi date şi altor unități. Trupele de paraşutişti au încetat de a fi doar o formațiune militară şi au devenit un concept şi un simbol — simbolul luptei curajoase — pe care celelalte formațiuni din armată au încercat să-l onoreze. Prin trupele de paraşutişti, armata şi-a recăpătat încrederea în sine şi de-acum realmente rareori un comandant de unitate se întorcea din acțiune având de explicat eşecul misiunii sale.

Numirea mea ca şef al statului-major m-a aşezat în vârful piramidei armatei şi am devenit conştient de faptul că trebuia să garantez imaginea Forțelor de Apărare ale Israelului. Ştiam, de asemenea, însă, că aveam de adus acele schimbări pe care le socoteam esențiale, făurind armata pe care o doream. Am înțeles că va trebui acum să am de-a face cu probleme pe care mai înainte reuşisem să le ocolesc. Un şef de stat-major, îndeosebi în timpuri de linişte relativă, este ocupat cu probleme administrative şi tehnice — efective, buget, armament, echipament, întreținere —, fiind, pe lângă aceasta, departe de unitățile de luptă din câmp. Cu cât urcam în ierarhia militară, cu

atât mai mult se lărgea prăpastia dintre mine şi bătălie, în loc să lupt, trebuia să le spun altora ce să facă. Trebuia să emit directive, să dau ordine orale şi scrise, dar în câmp, în bătălie problemele trebuiau rezolvate de combatanți. Stând la cartierul general al Statului-Major General, îmi venea greu să determin, iar uneori să influențez caracterul luptei duse de unitățile noastre în îndepărtatul Negev sau la granița Iordaniei. Eram silit să văd lucrurile prin ochii lor şi prin rapoartele lor. Comandanții de pe câmpul de luptă trebuia să-mi spună ce puteau şi ce nu puteau să facă.

Se înțelege că am simțit o mare mândrie devenind soldatul numărul unu al Forțelor de Apărare ale Israelului. Dar chiar şi la apogeul ceremoniei în care Ben-Gurion mi-a pus însemnele rangului şi am primit steagul de şef al statului-major, faptul acesta nu m-a exaltat. Am înțeles dimensiunea responsabilității mele şi eram gata să mi-o asum cu credință şi devotament.

La sfârşitul ceremoniei, secretarul Cabinetului a venit la mine şi, cu un aer degajat, mi-a spus că acum trebuia să-mi schimb firea de partizan, să fiu mai circumspect în modul de a fi, să devin mai respectabil. Trebuia, mi-a spus el, să „fasonez un nou Moşe Dayan". I-am spus că era departe de a-şi fi atins ținta. Nu eu trebuia să mă schimb, ci imaginea şefului de stat-major trebuia schimbată. Nu eu eram acela care trebuia să-şi croiască un nou costum, ci armata era aceea care căpătase un nou şef. Intenționam să schimb stilul şi capacitatea armatei, să înlătur prăpastia dintre şeful statului-major şi simplul soldat, să reduc ceremonialul, să introduc mai multă simplitate în deprinderile de muncă ale ofițerilor inferiori şi să ocup posturile de la eşaloanele superioare cu ofițeri tineri, talentați şi călițti în bătălie, care luptaseră în Războiul de Independență.

Am început schimbarea stilului în propriul meu cabinet de lucru. Am desființat postul de aghiotant al şefului de stat-major şi i-am preluat spațiul. Am trimis unei unități din teren masa pe care o utilizasem ca şef al Secției Operațiuni. Masa mea a fost acoperită cu o față de masă kaki şi cu un cristal. Am transformat în sală de conferință cabinetul spațios şi bine mobilat care până atunci aparținuse şefului statului-major. Doream ca acei comandanți din teren care veneau să mă vadă să simtă că veneau la cartierul general al unui comandament superior, care nu era foarte diferit şi nici izolat de al lor. Când vizitam unitățile din teren purtam haine de lucru, şedeam pe jos cu soldații, mă murdăream de noroi sau de praf ca şi ei.

Am făcut o mulțime de vizite neanunțate, în timpul nopții, de cele mai multe ori singur la volan. Doream să verific dacă unitățile erau întotdeauna gata să intre în acțiune, să mă asigur că la fiecare cartier general de comandament se găsea în permanență un ofițer superior responsabil şi stăteam de vorbă cu soldații care se întorceau dintr-un exercițiu de noapte sau de la posturile lor de gardă din avanposturi. Doream să aflu ce s-a întâmplat, dacă era după o acțiune sau ce probleme speciale se întrezăreau înaintea unei operațiuni. Doream să aud cum stau lucrurile de la ei, direct de

la sursă, fără intermediari şi eram încredinţat că tinerii ofiţeri voiau să audă ceea ce aveam a le spune direct de la mine, cu propriile mele cuvinte şi în stilul meu.

Cei din imediata mea apropiere la statul-major, secretarul meu şi şeful meu de birou, socoteau că arătam prea puţin respect pentru principiul lanţului de comandă. Ei credeau lucrul acesta din cauza contactului meu direct cu unităţile de eşalon inferior, prin vizite inopinate, fără înştiinţarea prealabilă a intervenţiei la comandamente. Probabil că aveau dreptate, dar eram incapabil să mă comport altfel şi nici nu voiam s-o fac. Am înţeles, am cerut, apreciat şi aprobat munca ordonată şi sistematică a statului-major, cu condiţia ca aceasta să nu ridice o barieră între mine şi trupe şi să nu mă împiedice de la păstrarea unui contact direct cu toate rangurile armatei. Când vreo problemă îmi stârnea interesul, doream s-o discut cu persoana în mod nemijlocit responsabilă de aceasta. Din timp în timp trebuia să aduc în centrul atenţiei întregii armate vreo insuficienţă într-o zonă importantă, cum ar fi standardele de luptă sau starea trupelor noastre blindate. Am făcut aceasta ori de câte ori am considerat că erau necesare eforturi speciale spre a birui mediocritatea sau dificultăţile sau spre a scutura unităţile şi a le scoate din rutina letargică.

Numirea mea de către Ben-Gurion ca şef al statului-major a fost ultimul său act oficial în calitate de prim-ministru şi ministru al apărării, înainte de a fi demisionat în decembrie 1953 şi a se retrage la kibuţul Sdeh Boker, în Negev. (El avea să rămână acolo până la rechemarea sa în fruntea guvernului, în februarie 1955). Ministrul de externe Moşe Şarett i-a succedat ca prim-ministru, iar Pinhas Lavon a devenit noul ministru al apărării. A fost prima dată când portofoliul de ministru al apărării şi acela de premier au fost deţinute de oameni diferiţi. Trebuia să existe o strânsă cooperare şi coordonare între ambele, în loc de aceasta, a existat fricţiune încă de la bun început, din cauza divergenţelor politice şi personale. Fiecare avea propria sa viziune asupra politicii Israelului şi a nevoilor de securitate din acea vreme. Anul 1954 a fost un an extrem de dificil. O dată cu evacuarea forţelor Marii Britanii de la Canalul Suez, America încerca să-şi stabilească propria sa influenţă în Orientul Mijlociu. Ea a făcut-o curtând statele arabe, existând pericolul ca balanţa militară să se încline puternic împotriva Israelului. Egiptul şi-a înăsprit blocada împotriva navelor şi încărcăturilor israeliene la Canal şi în Golful Aqaba. O rezoluţie a Consiliului de Securitate din luna noiembrie 1951 ceruse Egiptului să abolească limitările impuse navigaţiei israeliene pe Canal. Egiptul a respins rezoluţia. Nici o navă israeliană nu trecea prin Canal, cu excepţia a ceea ce Egiptul hotăra că sunt încărcături non-strategice, purtate de vase non-israeliene, cărora din când în când li se permitea trecerea. La sfârşitul anului 1953, Egiptul a impus o interdicţie totală asupra tuturor încărcăturilor spre sau dinspre Israel, în interiorul

Israelului, incidența asasinatelor şi sabotajelor comise de teroriştii infiltrați era în creştere. Israelul se simțea izolat, lipsit de prieteni, tăiat de lume.

Primul-ministru Şarett a văzut soluția în termeni diplomatici: eforturi de a face ca America să-şi schimbe politica în Orientul Mijlociu, dându-ne ajutor militar şi garanții de securitate; eforturi de a determina Consiliul de Securitate al ONU să forțeze Egiptul să ridice blocada, chiar dacă puterile prietene şovăiau să se implice, iar când, în cele din urmă, o rezoluție favorabilă a fost prezentată, în martie 1954, Rusia i-a opus vetoul său. Acest exercițiu diplomatic, care urmărea să demonstreze drepturile internaționale ale Israelului, a sfârşit prin a demonstra slăbiciunea în plan internațional a Israelului. Lavon a considerat că soluția securității Israelului şi a problemelor politice nu putea fi alta decât acțiunea militară care să-i împiedice pe arabi să ne atace.

Ben-Gurion nu împărtăşea modul de abordare al lui Şarett. Dar în timp ce el a fost întotdeauna corect în raporturile sale cu Şarett, Lavon a refuzat să accepte autoritatea lui Şarett ca prim-ministru. El îl privea doar ca pe ministru de externe şi îi limita intervenția în politica de apărare. Nu-l informa asupra acțiunilor armatei la frontiere, iar rapoartele pe care i le transmitea erau parțiale şi nu întotdeauna exacte. Şarett se plângea că adesea afla despre o operațiune doar când se vorbea despre aceasta în ziare.

Relațiile mele cu ministrul apărării s-au răcit în decurs de câteva luni, ceea ce m-a determinat ca în iunie 1954, pe la mijlocul lunii, să-mi prezint demisia. Lavon nu numai că dorea să conducă armata, dar dorea să o facă pe deasupra Statului-Major General. Lua decizii în probleme pur militare, bazându-se pe sfatul unor ageamii, decizii care contraveneau recomandărilor colegilor mei mai competenți şi recomandărilor mele. Ruptura a fost provocată de refuzul lui Lavon de a accepta recomandarea noastră de a achiziționa un anumit tip de tanc care ar fi întărit capacitatea noastră de atac. Dimpotrivă, fără a mi-o spune, el a căutat să aloce fondurile pentru achiziționarea de mortiere grele, o armă de apărare. A refuzat să discute cu mine pe această temă sau măcar să-şi argumenteze decizia. Pentru el era suficient faptul că, în calitate de ministru, avea o autoritate superioară aceleia a şefului statului-major. Când i-am spus că îmi pare rău că lua o decizie într-o problemă de tehnică militară fără să discute cu mine, el pur şi simplu a spus că „e în ordine". Evident, această stare de lucruri nu putea continua. Fie eu trebuia să plec, fie trebuia ca Lavon să-şi schimbe stilul de lucru. Scrisoarea mea de demisie era menită să forțeze o opțiune imediată.

Reacția lui Lavon a fost aceea de a mă invita la masă şi de a-l blama pe un oarecare din ministerul său cu privire la „neînțelegerea" apărută între noi. Din remarcile sale inițiale era clar că era interesat de aplanarea crizei şi de punerea la dosar a scrisorii mele de demisie. La sfârşit ne-am strâns mâinile.

Criza fusese depăşită, dar ingredientele ei au rămas.

În ceea ce priveşte respingerea de către Lavon a activismului politic al lui Şarett, eram de partea ministrului apărării. Dar nu la fel stăteau lucrurile în ceea ce priveşte exageratul activism al lui Lavon în domeniul securității, în repetate rânduri a trebuit să-l înfrânez de la ordonarea unor acțiuni militare care mi se păreau neînțelepte. Una dintre divergențele noastre importante se referea la unitatea de Servicii Speciale instituită în timpul Războiului de Independență din 1948 de către un departament ataşat ministerului de externe unitate destinată unei activități specifice în țările inamice. Mai târziu aceasta a devenit o ramură a armatei, iar Lavon era doritor să facă uz de ea. Eu socoteam că aceasta trebuia utilizată doar pe timp de război, pe timp de pace putând să rămână în somnolență. Deoarece el era ministru şi stăruia în privința dreptului său de a se întâlni cu ofițerii superiori fără participarea mea, iar uneori chiar fără ca eu s-o ştiu, l-am avertizat pe unul dintre ofițerii responsabili ai unității să manifeste prudență față de zelul lui Lavon de a activa unitatea.

În a doua parte a lunii iulie 1954, în timp ce mă aflam într-o vizită la bazele militare din Statele Unite, unitatea a inițiat o operațiune care mai târziu a fost cunoscută sub denumirea de „Ghinionul securității". Un detaşament a realizat câteva mici acțiuni de sabotaj în Cairo şi Alexandria. Rezultatul a fost arestarea şi judecarea a unsprezece dintre membrii detaşamentului. Unii au fost condamnați la ani grei de închisoare. Punctul culminant tragic l-a constituit sinuciderea unuia dintre membri şi executarea altor doi în ziua de l ianuarie 1955.

Opinia publică israeliană era consternată. Cine ordonase astfel de acte: ofițerul superior care comanda unitatea sau ministrul apărării? Ofițerul insista asupra faptului că primise ordin oral de la ministru, în cadrul unei întâlniri la care nimeni altcineva nu fusese prezent. Lavon pretindea că ofițerul acționase de capul lui. Un comitet de cercetare numit de primul-ministru, comitet alcătuit dintr-un fost preşedinte al Curții Supreme şi din cel dintâi şef al statului-major, a ajuns la concluzia că era imposibil să se determine fără nici o umbră de îndoială cine dăduse de fapt ordinul de activare a unității. Atât Lavon cât şi ofițerul superior respectiv au rămas cu reputația compromisă. Colegii săi din guvern şi conducerea Mapai, partidul de guvernământ, au decis înlăturarea lui Lavon. El şi-a depus demisia în ziua de 2 februarie 1955, iar guvernul i-a aprobat-o în ziua de 20 februarie, în acea zi, Ben-Gurion a devenit din nou ministru al apărării, în scopul de a modera criza, el şi-a părăsit kibuțul din Negev, întorcându-se la guvernare şi servind, sub conducerea lui Şarett, până la alegerile parlamentare organizate la sfârşitul anului, în noiembrie a devenit din nou prim-ministru şi ministru al apărării. Ofițerul superior implicat în „ghinion" a fost şi el îndepărtat din post.

Deoarece tinerii ofițeri trebuiau să aibă rolul esențial în armata pe care doream s-o modelăm, utilizam prilejul paradei de absolvire a cursului pentru

ofițeri, ori de câte ori aveam să le spun ceva deosebit, îmi amintesc de un astfel de prilej de la sfârşitul lunii mai 1955, cât şi de cele ce le-am spus cadeților cărora le-am dat insignele de ofițeri. Cu câteva zile mai înainte îmi făcusem neplăcuta îndatorire de a curma cariera unui tânăr ofițer care ordonase unui soldat să îndeplinească o acțiune primejdioasă, în timp ce el stătuse în siguranță. Un vehicul de-al nostru fusese lovit chiar lângă frontieră, la Fâşia Gaza, şi se afla sub focul puternic al egiptenilor. Ofițerul învinuit trimisese un şofer să-l recupereze, în timp ce el însuşi se adăpostise şi emitea din adăpost directive. Le-am spus cadeților: „Nu l-aş fi demis pe acest ofițer dacă ar fi ajuns la concluzia că pericolul era prea mare şi că era mai bine să abandoneze vehiculul decât să pună în pericol viețile oamenilor. Dar dacă s-a decis pentru o acțiune îndrăzneață, atunci trebuia să înainteze cu soldații săi şi să-şi sacrifice propria-i viață, împreună cu a lor. Ofițerii armatei israeliene nu-şi trimit oamenii în bătălie, ci îi conduc în bătălie".

Oricum, făurirea unei armate necesită mai mult decât prelegeri, iar ofițerii au nevoie mai mult decât de curaj şi de conducere morală (moral leadership). Ei trebuie să fie bine educați şi să aibă un intelect bine fasonat. Cei mai mulți dintre ofițerii noştri din acea vreme au luptat în războiul de Independență şi au rămas la acel nivel, neavând nici o oportunitate înainte de acest război sau ulterior de a frecventa universitatea. Socoteam că această situație trebuie corectată şi am introdus sistemul de a-i trimite pe ofițeri la universitate pe cheltuiala armatei. Ei îşi puteau lua diploma în orice domeniu care îi interesa, de la economie şi studii referitoare la Orientul Mijlociu, la istorie şi literatură. Un ofițer, care mai târziu a devenit comandant al Corpului Blindat, a studiat filosofia. În acelaşi timp, am început să-i trimitem pe ofițerii din serviciile tehnice, cum sunt artileria şi geniul, la Institutul de Tehnologie din Haifa, ca să studieze subiecte legate în mod direct de activitatea lor.

La mijlocul anului 1955 am trimis un detaşament de voluntari într-o îndrăzneață misiune de recunoaştere în Sinai, în scopul de a descoperi o cale de acces către Şarm el-Şeik, la extremitatea sudică a peninsulei. Şarm el-Şeik domina Strâmtoarea Tiran de la intrarea în Golful Aqaba. Egiptenii blocaseră canalul navigabil pentru navele israeliene, închizând astfel drumul nostru maritim spre Africa de Est şi sugrumând portul Eilat, precum şi dezvoltarea hinterlandului acestuia, Negevul. Egiptul închisese, de asemenea, drumul aerian din zonă pentru avioanele noastre civile. Recunoaşterea făcea parte din planul nostru de a cuceri Şarm el-Şeikul în cazul în care egiptenii nu ridicau blocada. Rezultatele cercetării aveau să facă posibilă extraordinara pătrundere a uneia dintre brigăzile noastre în timpul Campaniei din Sinai, un an şi jumătate mai târziu.

În ziua de 27 septembrie 1955, Gamal Abdel Nasser al Egiptului a deschis o expoziție militară în Cairo, anunțând că, în săptămâna precedentă, Egiptul semnase un acord comercial cu Cehoslovacia, potrivit căruia „această

țară ne va furniza arme, în schimbul bumbacului şi orezului". Tocmai acest anunț oarecum inocent al lui Nasser a marcat un punct de cotitură în problemele Orientului Mijlociu, căci al său „acord comercial" care în scurt timp avea să fie cunoscut drept „afacerea cu arme cehe", a revoluționat proporțiile şi calitatea armelor furnizate în regiune, permițându-le sovieticilor să pună ferm piciorul într-o zonă care le era închisă, deschizând un al doilea front al războiului rece pentru Statele Unite şi amenințând în mod serios existența Israelului.

Conform acestui acord, Egiptul urma să primească de la blocul sovietic circa 300 de tancuri mijlocii şi grele de ultimul tip, 200 de transportoare blindate, 100 de tunuri blindate autopropulsate, câteva sute de obuziere de câmp, tunuri mijlocii şi tunuri antitanc, 134 de tunuri antieriene, 200 de avioane de vânătoare MIG-l5 şi 50 bombardiere Iliusin, pe lângă avioane de transport, sisteme radar, 2 distrugătoare, 4 culegătoare de mine, 12 torpiloare, muniție, piese de schimb, echipament terestru pentru aviație şi sute de vehicule de luptă de diferite tipuri. Toate armele mici şi uşoare trebuiau să fie înlocuite cu cantități uriaşe de arme semiautomate ruseşti.

Aceste arme, tipuri şi cantități pot să nu pară uluitoare față de standardele de azi, dar în acel timp ele reprezentau o accelerare nemaipomenită a ritmului reînarmării în Orientul Mijlociu. Din punct de vedere exclusiv cantitativ, ele înclinau balanța în mod drastic împotriva Israelului; în ceea ce priveşte calitatea, răsturnarea era încă şi mai drastică. Niciodată nu ne-am imaginat că am putea egala vreodată mărimea arsenalelor posedate de statele arabe, dar eram încredințați că puteam acoperi golul prin capacitatea de luptă superioară a trupelor noastre, în măsura în care puteam egala calitatea armamentului lor. În războiul modern, însă, elementele privind raza de acțiune, viteza şi puterea de foc ale aviației, marinei şi blindatelor avansate din punct de vedere tehnologic pot fi atât de superioare încât armamentele inferioare să fie pur şi simplu incapabile să le reziste. Pentru fiecare creştere în standardele armelor inamicului trebuie să existe un minimum de mijloace de replică. Fără acesta curajul, oricât de mare ar fi, nu poate face față superiorității tehnice obiective. Un pilot strălucit într-un aparat de zbor cu elice nu are nici o şansă în fața unui pilot mediocru dintr-un avion cu reacție. Un tunar îndrăzneț dintr-un tanc Sherman demodat, tancul de care dispuneam noi, şi-ar fi risipit în zadar proiectilele împotriva blindajului tancului Stalin-3, pe care egiptenii erau pe cale de a-l primi. Acordul cu cehoslovacii privind armele punea la îndoială capacitatea armatei israeliene de a da expresie avantajelor calității sale umane.

Era clar pentru noi, în Israel, că scopul de căpetenie al acestei masive reînarmări egiptene era acela de a pregăti Egiptul pentru o confruntare decisivă cu Israelul în viitorul apropiat. Blocada egipteană, planul de a direcționa activitatea gherilei palestiniene împotriva Israelului, înseşi declarațiile lui Nasser, iar acum tranzacția cu armele cehoslovace nu lăsau

nici o îndoială în spiritele noastre că scopul Egiptului era să ne curețe sau cel puțin să obțină o victorie militară decisivă, prin care să ne reducă la neputință.

Armele sovietice au început să curgă în Egipt la începutul lunii noiembrie 1955, iar la reuniunile Statului-Major General noi am considerat că aveau să fie necesare armatei egiptene între 6 şi 8 luni ca să absoarbă şi să asimileze cea mai mare parte a noilor arme şi a echipamentului respectiv. Trebuia, în consecință, să ne aşteptăm oricând la un atac o dată cu sfârşitul primăverii care urma sau o dată cu sfârşitul verii, în acest timp era necesar să achiziționăm cel puțin unele avioane şi tancuri care să le poată egala pe cele ruseşti. Dificultatea era că sursele noastre erau limitate. Statele Unite şi Marea Britanie produceau avioane şi tancuri de calitate, însă refuzau să ne vândă arme. Se auzea că americanii şi-ar fi putut schimba politica şi că ne-ar livra arme defensive, dar chiar şi lucrul acesta părea la urma urmelor îndoielnic. Singura sursă posibilă de tancuri noi era Franța, dar ea producea doar tancul uşor AMX. Trebuia să încercăm să obținem tancul AMX şi să ne descurcăm cu el şi, de asemenea, să recondiționăm unele tancuri americane demodate pe care le achiziționasem din surplusul depozitelor din Europa, din anii celui de al doilea război mondial. Cât priveşte avioanele, singurii fabricanți europeni, în afară de Marea Britanie, erau Suedia şi Franța. Trebuia să încercăm să le obținem repede din Franța.

Erau şi alte lucruri pe care le puteam face, iar eu i le-am arătat lui Ben-Gurion, într-un memorandum pe care i l-am trimis în ziua de 10 noiembrie 1955. Recomandările mele priveau reprimarea energică a actelor de ostilitate egiptene sau conduse de egipteni, cucerirea imediată a Fâşiei Gaza, care era baza operațiunilor teroriste şi putea servi drept trambulină pentru o invazie egipteană, precum şi pregătiri pentru cucerirea localității Şarm el-Şeik, în scopul spargerii blocadei Golfului Aqaba.

Acestui memorandum i-a urmat o convorbire cu Ben-Gurion, trei zile mai târziu, în care am recomandat acțiunea militară cât mai curând posibil. Am adăugat propuneri practice în direcția întăririi organizării armatei, dată fiind iminența războiului: rechemarea lui Igael Iadin ca şef al statului major, a lui Mordehai Makleff ca şef al operațiunilor şi a lui Igal Allon în funcția de general comandant la Comandamentul din Nord. Eu urma să nu mai fiu şeful statului-major şi să preiau Comandamentul din Sud, care trebuia să conducă războiul în Sinai, putând însă să preiau orice altă comandă, Ia Comandamentul din Nord, Central, ori la comanda Corpului Blindat.

Ben-Gurion a spus că trebuia să-mi dea pe loc o replică la una dintre recomandările mele: chiar dacă războiul ar fi izbucnit, el n-ar fi propus ca eu să fiu înlocuit în funcția de şef al statului-major.

Într-o întâlnire avută cu el mai târziu în acea zi, mi-a spus să am în vedere acțiunea asupra localității Şarm el-Şeik până la sfârşitul lui ianuarie 1956. Am tras concluzia că dorea să urmărească evoluția evenimentelor şi că

încă nu-şi conturase o politică, dar că tindea să favorizeze mai degrabă o soluție politică decât una militară. (În ceea ce priveşte acțiunea, ea a fost întreprinsă nu în ianuarie, ci în octombrie 1956).

Lunile care au urmat acordului privind armele cehoslovace nu au fost uşoare. Trebuia să pregătim armata şi națiunea pentru probabila izbucnire a războiului şi să o facem fără a diminua capacitatea noastră de a face față problemelor de zi cu zi ale securității granițelor. Pregătindu-ne pentru provocarea militară egipteană, am stabilit ordinea priorităților: achiziționarea de arme potrivite, oricare ar fi fost sursa accesibilă; apărare regională şi fortificarea aşezărilor noastre de la graniță; apărare civilă în toată țara; organizarea de servicii privind necesitatea extremă şi de rezerve pentru populația civilă, în ceea ce priveşte securitatea granițelor, pe lângă că aveam de-a face cu infiltrația, aveam ciocniri militare serioase cu unitățile siriene fortificate pe țărmul nordic al Mării Galileei, care trăgeau asupra pescarilor noştri, ca şi cu unități ale armatei egiptene care pătrundeau în zona demilitarizată de la granița dintre Negev şi Sinai, capturând unele dintre avanposturile noastre. Acțiunile noastre, atât împotriva sirienilor cât şi împotriva egiptenilor, au fost încununate de succes.

Luna aprilie 1956 a adus o oarecare uşurare sub forma primelor avioane de luptă „Mystere" din Franța şi a promisiunii de a căpăta şi altele. Aceste avioane puteau egala în calitate, ba chiar erau probabil superioare MIG-urilor cu care Egiptul era aprovizionat din belşug de către blocul sovietic. Ni se promisese, de asemenea, tancuri AMX şi Sherman, din Franța. Marea Britanie acceptase şi ea să ne vândă şase avioane de vânătoare de noapte „Meteor". Statele Unite, însă, rămâneau neînduplecate în refuzul de a-şi schimba politica de embargo, chiar dacă erau conştiente de faptul că suma totală a armelor pe care noi le puteam cumpăra din sursele limitate accesibile nouă era insignifiantă în comparație cu cantitățile masive care şiroiau acum în valuri în Egipt.

Totuşi, a ne deplânge soarta, în timp ce inamicul nostru devenea mai puternic, nu era modul de a face față amenințării sale, iar eu am încercat să sugerez direcția oportună într-o adresă către trupe, la sfârşitul acelei luni. Noi nu aveam un acord cehoslovac de înarmare, le-am spus, nici un acord american sau englez. Ceea ce puteam cumpăra de la Franța era neînsemnat în comparație cu ceea ce Egiptul căpăta de la blocul sovietic. Țările care aveau arme refuzau să facă tranzacții cu noi. Exista însă o națiune cu care eram capabili să facem un acord: națiunea Israelului. Un „acord israelian" putea descoperi resursele spirituale şi materiale ascunse care să ne sporească puterea. Puteam face un acord cu muncitorii şi dascălii noştri, cu copiii şi mişcările noastre de tineret şi, mergând mai departe, să ajutăm la fortificarea aşezărilor noastre de la graniță şi să întemeiem altele noi. Puteam face un acord cu coloniştii noştri veterani, care să vină în ajutor şi să-i călăuzească pe noii imigranți rurali. Puteam face un acord cu soldații noştri în termen şi

cu rezerviştii ca să lupte până la capăt pentru supraviețuirea Israelului, dacă războiul ar fi venit peste noi. Acordul cu noi înşine era cel mai dificil dintre toate, dar şi cel mai promițător. De acesta depindea caracterul statului, calitatea armatei şi, mai presus de toate, edificarea națiunii.

Cu toate acestea, această chemare la efort național suprem nu scădea în nici un fel trebuința noastră de a ne asigura arme de o calitate mai bună dintr-o sursă din afară. Franța era singura țară industrială care răspundea necesității noastre. Dar la scurt timp după ce piloții noştri aduseseră în Israel primele douăsprezece avioane „Mystere", la Paris lucrurile s-au încurcat. Ministrul de externe francez s-a certat cu ministrul apărării şi incita ca livrările să fie oprite. Numai la sfârşitul lunii am fost asigurați că primul-ministru Guy Mollet a venit în sprijinul ministrului apărării, Maurice Bourges-Maunoury şi că exista speranța ca livrările de avioane şi de tancuri să continue. Spre a face tangibilă această speranță m-am dus în Franța, într-o misiune secretă, împreună cu Şimon Peres, directorul general din Ministerul Apărării, către sfârşitul lunii iunie 1956, iar, după trei zile de convorbiri, am ajuns la acordul ferm privind achiziționarea de arme care să ne facă în stare să facem față calității, dacă nu cantității armamentului sovietic al Egiptului.

Oricum, armamentul, la care se adăuga sprijinul politic sovietic, îi dăduse Egiptului o formidabilă putere militară, iar preşedintelui acestuia, Gamal Abdel Nasser, un nemaipomenit sentiment de încredere, în ziua de 26 iulie 1956, el a uluit lumea cu anunțul, făcut în fața unei mulțimi entuziaste, în Piața Independenței din Cairo, că el naționalizase Canalul Suez. Era, fără îndoială, cel mai semnificativ eveniment politic al anului, cu consecințe internaționale de mare anvergură. Una dintre acestea a fost decizia imediată a Franței şi Marii Britanii de a se consulta asupra a ceea ce era de făcut, iar ministrul de externe francez s-a grăbit să plece a doua zi la Londra, ca să-l întâlnească pe primul-ministru Anthony Eden. Am auzit despre aceasta de la reprezentanții noştri la Paris, care ne-au informat că fuseseră abordați de prietenii noştri din Ministerul Apărării francez. Ei spuneau că Christian Pineau, ministrul de externe francez, era însoțit de experți militari, ceea ce arăta că nu era exclusă acțiunea militară împotriva lui Nasser. Ceea ce francezii doreau de la noi era o informație de ultimă oră asupra efectivelor şi localizării formațiunilor militare egiptene — terestre, maritime şi aeriene —, aşa încât delegația franceză de la Londra să poată fi bine instruită.

Ziua care a urmat a fost pentru mine una de mâhnire personală. A murit mama, după o lungă boală şi a fost înmormântată la Nahalal. După funeralii, m-am întâlnit cu Ben-Gurion şi i-am propus ca, în situația creată de acțiunea lui Nasser privind Suezul şi înainte ca Egiptul să ne atace, să lansăm una din cele trei operațiuni: cucerirea Peninsulei Sinai până la Canal şi stabilirea controlului internațional asupra căii navigabile; cucerirea

localității Şarm el-Şeik şi ridicarea blocadei Golfului Aqaba; preluarea Fâşiei Gaza.

Ben Gurion a spus că încă nu primisem armele grele şi echipamentul necesar purtării unui război. L-am asigurat că, din câte cunoşteam eu armata noastră, ne puteam atinge obiectivele chiar şi fără armele promise de Franța. Ben-Gurion se temea că aceasta ne-ar fi putut costa pierderi grele, în timp ce, dacă aşteptam până la achiziționarea armelor franceze, îi puteam aplica lui Nasser o lovitură decisivă, într-un război scurt şi cu mai puține pierderi de vieți omeneşti. Adevărat, spunea el, situația internațională curentă era favorabilă unei asemenea acțiuni, dar cel mai bine era să avem răbdare, să primim noile noastre armamente, să ne întărim forțele şi să căutăm o altă oportunitate de a reduce la zero amenințarea egipteană.

Oportunitatea s-a ivit la Londra şi Paris, în săptămânile care au urmat. După prima întâlnire a delegației franceze cu Eden, la Londra, guvernele britanic şi francez au hotărât să lanseze o operație militară comună spre a pune stăpânire pe Zona Canalului Suez, a revoca naționalizarea şi a-şi restabili drepturile în Autoritatea Canalului. Scopul lor era, de asemenea, să-l răstoarne pe Nasser. Marile State Majore ale ambelor țări au început să plănuiască o operație la scară mare. Trebuiau mobilizați rezerviştii, forțele urmând a fi concentrate în Malta şi Cipru, iar navele trebuiau să se adune pentru o uriaşă operațiune amfibie, aproape la scara celui de al doilea război mondial, după lansarea inițială de trupe paraşutate în zona Canalului. Operațiunea era denumit „Muşchetarul". Ea trebuia să aibă loc sub comanda supremă a generalului britanic Şir Charles Keightley, comandantul forțelor terestre britanice din Orientul Mijlociu. Amiralul Pierre Barjot, comandant al forțelor franceze, a fost numit adjunct al comandantului suprem.

Franța era forța propulsivă din spatele politicii acțiunii. Primul-ministru britanic Anthony Eden favoriza şi el măsurile militare, dar se confrunta cu o serioasă opoziție în interiorul țării sale. Iar Statele Unite, chiar dacă fuseseră obiectul unei grosolane defăimări în discursul lui Nasser privind naționalizarea, se opuneau cu fermitate operațiunii proiectate de aliații lor europeni împotriva Egiptului. A existat îndoială şi şovăială chiar până în ultimul moment, iar vestigiile acestei stări de spirit au dăinuit chiar şi după ce a sunat ceasul al doisprezecelea.

13
FRENCH CONNECTION I

Prima indicație că Franța era interesată în coordonarea cu Israelul a acțiunii împotriva Egiptului ne-a venit în ziua de l septembrie 1956. Aceasta a venit sub forma unui semnal „absolut nemijlocit" pe care eu l-am primit în dimineața acelei zile din partea ataşatului nostru militar la Paris, care m-a

informat despre planurile anglo-franceze, adăugând că amiralul Barjot avea în vedere ca Israelul să fie invitat să ia parte la operațiune. Mesajul mi-a fost adus în timp ce mă aflam într-o reuniune cu Statul-Major General. Era prezent Ben-Gurion, iar el m-a instruit să răspund că, în principiu, eram gata să cooperăm şi dacă ceea ce ei cereau de la noi era doar informație de spionaj cu privire la forțele armate ale Egiptului, această informație putea fi furnizată prin ataşatul nostru militar. Dacă francezii aveau în vedere participarea armatei israeliene la acțiunea militară, ministrul apărării era gata să mă trimită la Paris spre a discuta lucrul acesta.

După alte tatonări de lămurire din partea Marelui Stat-Major francez, s-a decis ca şeful meu de operațiuni să fie trimis la Paris pentru convorbiri cu reprezentanții militari francezi. S-a întâmplat ca el să fie în Europa în acea vreme, întâlnirea a avut loc în ziua de 7 septembrie. I-am trimis un rezumat al unei directive scrise pe care o primisem de la Ben-Gurion, care spunea că noi eram gata să dăm francezilor tot ajutorul posibil. Dacă ei aveau nevoie să utilizeze bazele noastre aeriene şi navale şi dacă aveau nevoie de participarea activă a forțelor noastre militare, guvernul de la Ierusalim urma să examineze aceasta şi să decidă. Am adăugat că în răspunsul dat la întrebările francezilor el trebuia să fie sincer în privința capacității noastre — şi a limitelor noastre — în diferitele domenii. Dacă era întrebat de angajamente, trebuia să cântărească oportunitatea venirii mele în Franța.

Amiralul Barjot a fost principalul reprezentant francez la întâlnirea de la Paris, care a avut loc într-o locuință privată. El era deosebit de interesat în informația asupra Egiptului şi dorea să cunoască ce posibilități existau ca avioanele franceze să aterizeze în Israel, în cazul în care ar fi fost silite să o facă. S-a interesat, de asemenea, de capacitatea noastră de a imobiliza forțele egiptene prin întreprinderea unei acțiuni militare în Sinai, în vecinătatea graniței israeliene. Amiralul Barjot a explicat că întrebările sale, în acel stadiu, erau doar pentru edificare, deşi el le punea prin prisma presupunerii că în viitorul imediat se puteau ivi condiții pentru Israel de a participa la operațiuni.

Chiar în acele zile în care aveau loc convorbirile exploratorii cu francezii, noi eram tulburați de incursiuni teroriste din Iordania, iar micile noastre unități de comando au spulberat două posturi militare puternic fortificate iordaniene de pe graniță, ca ripostă militară față de asasinarea teroristă de civili israelieni. Grupurile teroriste erau dirijate de înaltul Comandament egiptean, dar noi nu aveam decât alternativa de a reacționa împotriva obiectivelor din Iordania atunci când ele operau de pe teritoriul iordanian. Astfel de acțiuni — teroare şi contrateroare — aveau să aibă o certă influență asupra cursului ulterior al negocierilor privind Suezul.

America şi Europa fiind divizate în ceea ce priveşte modul de a trata criza Suezului, deteriorarea zilnică a situației politice internaționale indica aproape certitudinea unui război iminent în regiunea noastră. De aceea am

găsit că este oportun ca în cursul lunii septembrie să-i pregătesc pe comandanții noştri militari, atunci când am vizitat unitățile lor. Doream ca corpurile blindate să-şi grăbească instruirea echipajelor şi echiparea tancurilor noastre şi am cerut ca forța aeriană să-şi accelereze programul de instruire a piloților, pentru rapida asimilare a aparatelor de zbor cel mai recent achiziționate. Toate avioanele de război pe care le posedam, atât cele noi cât şi cele vechi, trebuiau să fie folosite dacă era să intrăm curând în acțiune.

Am ordonat diferitelor secții ale Statului-major General să examineze din nou planurile probabile pentru frontul egiptean, mergând de la cucerirea întregii Peninsule Sinai şi până Ia acțiuni parțiale şi limitate de felul cuceririi Strâmtorilor Tiran sau capturării Fâşiei Gaza.

La mijlocul lunii septembrie, revizuind aceste planuri cu Secția de Operațiuni, am prezentat fundamentarea politică şi strategică, în concordanță cu directivele date de Ben-Gurion. Am spus că aveam de-a face cu probleme internaționale şi cu propriile noastre probleme speciale şi că era necesar să facem distincție între ele. Naționalizarea Canalului Suez era o problemă internațională, nu una a Israelului, deşi, desigur, ne privea îndeaproape. Dar scopul nostru nu era să ajungem la Canal şi să ne implicăm în acea dispută. Strâmtoarea Tiran şi Fâşia Gaza, însă, erau altceva. Ele puneau probleme specifice Israelului. Cea dintâi era utilizată de Egipt în blocarea navigației către Eilat, iar cealaltă era utilizată de acelaşi Egipt ca bază de acțiune teroristă împotriva Israelului. O altă problemă ce ne privea era concentrarea forțelor egiptene în Peninsula Sinai, pregătite de atac asupra Israelului. Am subliniat că acțiunea militară de înfrângere a țelurilor Egiptului era probabil să fie întreprinsă de noi din propria noastră inițiativă — fie în acord, fie în dezacord cu voința celorlalte forțe ce operau împotriva Egiptului —, dacă guvernul Israelului decidea că situația o cerea.

Directorul general al Ministerului Apărării, Şimon Peres, a plecat la Paris în ziua de 19 septembrie ca să încerce să obțină o înlesnire a condițiilor de plată pentru tancurile şi avioanele pe care le cumpărasem de la Franța. Peres era prietenul personal al ministrului francez al apărării, Maurice Bourges-Maunoury, şi prin el i-a cunoscut pe primul-ministru Guy Mollet şi pe ministrul de externe Christian Pineau. Trebuia să se folosească de această împrejurare spre a avea convorbiri sincere şi neoficiale cu ei pe tema cooperării politice franco-israeliene în Orientul Mijlociu.

Înainte ca el să plece, i-am sugerat să insiste asupra a trei condiții de bază privind o asemenea cooperare, în primul rând, inițiativa trebuia să vină din partea Franței, iar ea trebuia să invite în mod oficial Israelul la convorbiri în această privință. Importanța acestui punct provenea din natura relațiilor noastre cu Franța de până atunci. Recentele noastre achiziționări de arme din Franța fuseseră făcute într-un mod oarecum clandestin, de vreme ce exista un acord între Statele Unite, Franța şi Marea Britanie în ceea ce priveşte

coordonarea politicii armelor față de Israel. Acum, dacă Franța avea nevoie de ajutorul nostru în criza Suezului, socoteam că se impunea să încercăm să scăpăm de statutul de prunc aflat sub o triplă tutelă şi să devenim un aliat cu drepturi egale, îndeosebi dat fiind faptul că interesul nostru comun ne aducea chiar în pragul casei noastre.

În al doilea rând, esențial era să evităm situația în care puteam intra în conflict cu Marea Britanie, ceea ce ar fi putut conduce la o acțiune militară britanică împotriva noastră. O astfel de posibilitate îşi avea rădăcina în caracterul complex al relațiilor britano-israeliene. Marea Britanie avea tratate cu multe state arabe care puteau veni în ajutorul Egiptului. Dacă lucrul acesta se întâmpla, putea să apară situația în care noi trebuia să luptăm împreună cu britanicii pe un front şi deodată să ne trezim în conflict cu Iordania pe un al doilea front, Iordanie căreia Marea Britanie trebuia să-i dea grabnic ajutor militar, conform tratatului de apărare anglo-iordanian.

În al treilea rând, în caz de război, Israelul trebuia să aibă posibilitatea rectificării graniței sale cu Sinaiul, incluzând Şarm el-Şeik, Nakl, Abu, Ageila şi Rafa. Acestea erau zone deşertice, lipsite de apă şi de locuitori. Localitatea Şarm el-Şeik era ocupată în acel timp de bateriile de coastă egiptene, gata să deschidă oricând focul asupra oricărei nave care încerca să ajungă la Eilat. Dacă în locul acestora s-ar afla acolo o unitate israeliană, țărmul vestic al Golfului Aqaba ar fi o bază de protecție a libertății navigației. Dacă nu, blocada ar fi continuat.

Mărturisesc că atunci când i-am spus toate acestea lui Peres, mă îndoiam de şansele lui de succes, dar gândeam că merita încercarea, într-adevăr, dacă era cineva care să poată reuşi, acesta era Şimon Peres. El m-a surprins mereu prin energia cu care căuta să realizeze în Franța ceea ce eu socoteam a fi imposibil.

La trei zile după plecarea sa, am primit o telegramă în care îmi spunea că în convorbirile sale cu Bourges-Maunoury, ministrul apărării francez explorase posibilitatea unei acțiuni comune franco-israeliene împotriva Egiptului, fără britanici. A transpirat faptul că, în cadrul convorbirilor de la Londra, din ziua de 12 septembrie, între Mollet şi Pineau şi omologii lor britanici, primul-ministru Anthony Eden şi ministrul de externe Selwyn Lloyd, britanicii i-au informat pe francezi că „Operațiunea Muşchetarul" trebuia amânată; ei trebui-seră să accepte propunerea secretarului de stat al Statelor Unite, John Foster Dulles, de a institui Suez Canal Users Association (SCUA). Franța privea această decizie ca pe o abandonare de către Marea Britanie a dispoziției de a întreprinde o acțiune militară contra Egiptului, aşa încât Franța trebuia să se orienteze către noi.

Ministrul francez al apărării, Bourges-Maunoury, a trimis, de asemenea, un mesaj manuscris lui Ben-Gurion, la a 70-a aniversare a sa, utilizând prilejul spre a face aluzie la dorința Franței de a „face ceva" cu Israelul întru apărarea intereselor ambelor țări, împotriva agresiunii egiptene.

Ben Gurion i-a răspuns, tot într-o scrisoare personală, subliniind disponibilitatea Israelului de a coopera în direcția unei politici comune în Orientul Mijlociu. Coordonarea era un element important şi aceasta părea să fie la originea diferendelor anglo-franceze. Marea Britanie sugera amânarea acțiunii militare până când condițiile politice aveau să devină mai favorabile, probabil după câteva luni, dacă nu mai mult; Franța dorea o acțiune imediată, în scrisoarea sa către Bourges-Maunoury, Ben-Gurion îi sprijinea pe francezi în ceea ce priveşte coordonarea şi se declara gata să acționeze împreună cu Franța, chiar fără Marea Britanie.

Terorismul se impunea mereu atenției noastre, iar Ben-Gurion a convocat o reuniune specială a Cabinetului, ca să aprobe represalii militare împotriva Legiunii Arabe din Iordania. Nu doream să agravăm conflictul arabo-israelian într-o vreme în care Occidentul şi arabii erau în conflict în privința Suezului, dar nu se putea să nu acționăm viguros împotriva Iordaniei. Trebuia să convingem Iordania că atacurile sale —sau atacurile din partea unor terorişti care îi foloseau teritoriul drept bază — asupra unor civili israelieni putea sfârşi doar prin pierderea de prestigiu de către guvernul de la Amman. Publicul arab putea privi terorismul împotriva Israelului ca parte a războiului său nobil, care îi satisfăcea dorința fierbinte de răzbunare, restaurând ceva din onoarea sa după înfrângerea armatelor arabe în Războiul de Independență al Israelului. La criticile venite de peste ocean, guvernele arabe, inclusiv regele Hussein al Iordaniei, pretindea că erau neputincioase să prevină actele de terorism, despre care spuneau că erau actele refugiaților palestinieni, în fața propriului lor popor, însă, nu făceau nici un secret din faptul că încurajau terorismul. Nu aveam nici o îndoială că singura cale de a pune capăt atacurilor lor împotriva civililor israelieni era acțiunea viguroasă contra obiectivelor specific militare implicate în acestea, în țările din care erau lansate atacurile. Numai acest mod de a proceda putea să aibă efectul dorit asupra guvernelor respective, demonstrându-le că era în propriul lor interes să împiedice activitatea fedainilor. Dacă nu o făceau, armata israeliană trebuia să-i lovească, demonstrând slăbiciunea armatelor arabe, incapacitatea lor de a înfrunta armata israeliană pe câmpul de bătălie. Consecința, pentru liderii arabi, nu putea fi decât o pierdere de prestigiu în ochii popoarelor lor.

În acea săptămână de la mijlocul lunii septembrie a avut loc o creştere vizibilă a anvergurii şi cruzimii actelor teroriste din partea Iordaniei, dincolo de punctul în care, în mod normal, am fi putut exercita un control. Un grup de arheologi israelieni care lucra la excavațiile de lângă frontieră, la Nord de Betleem, a fost secerat de mitraliere, de la câteva sute de paşi. De asemenea, nu departe de Ierusalim, o fată care aduna vreascuri a fost împuşcată şi mutilată de legionarii arabi, care i-au tăiat o mână, pe care au luat-o cu ei drept trofeu, în Valea Bet She'an, unde râul Iordan constituie granița dintre

Israel şi Iordania, soldaţii arabi au trecut râul, au împuşcat un tractorist care era la arat şi i-au aruncat stârvul în apa Iordanului.

Ben-Gurion a convocat o reuniune specială a Cabinetului, pentru data de 25 septembrie, în scopul de a lua în considerare o acţiune militară adecvată împotriva Legiunii Arabe iordaniene. M-am întâlnit cu Şimon Peres înainte de această reuniune, arătându-i posibilele ţinte pentru acţiunea noastră, pe când el m-a pus la curent cu rezultatele vizitei sale la Paris, din care tocmai se întorsese. Ţintele erau cele sugerate mie de către Ben-Gurion, alese din cauză că acolo staţionau trupe, scopul nostru fiind de a lovi în acestea şi nu de a face rău civililor. Ben-Gurion era înclinat să autorizeze o acţiune de represalii limitate în vecinătatea Ierusalimului, aşa încât să fie subliniată legătura dintre operaţiuni şi provocarea iordaniană. Altminteri se temea că o angajare militară între Israel şi Iordania ar fi putut tulbura proiectul unei acţiuni comune franco-israeliene contra Egiptului.

Şimon Peres a dat un raport cu privire la convorbirile sale în Franţa. Bourges-Mauroury îi spusese că Fineau participase la o a doua conferinţă la Londra, în ziua de 21 septembrie, şi că se întorsese de acolo foarte dezamăgit. Aceasta trebuia să fie conferinţa de întemeiere a Asociaţiei Utilizatorilor Canalului Suez, cum sugerase John Poster Dulles, dar ministrului de externe Fineau i-a devenit clar faptul că planul american era în realitate acela de a invalida orice încercare de opoziţie faţă de naţionalizarea egipteană a Canalului şi de a-i opri pe britanici de a întreprinde vreo acţiune militară împotriva lui Nasser. Primul-ministru Eden era în favoarea unei asemenea acţiuni, dar el întâmpina o puternică opoziţie în Marea Britanie, inclusiv din partea unor elemente din propriul său partid. Din cele spuse de Bourges-Maunoury reieşea că Fineau îi arătase lui Eden că, într-o astfel de situaţie, Franţa putea acţiona singură, eventual ajutată de Israel. Replica lui Eden, potrivit spuselor lui Fineau, fusese aceea că el nu se opunea acestui plan atâta vreme cât Israelul nu ataca Iordania.

În ceea ce priveşte atitudinea celorlalte Puteri faţă de o astfel de acţiune, ministrul apărării Bourges-Maunoury i-a spus lui Peres că el socotea că Marea Britanie se va alătura în cele din urmă campaniei împotriva Egiptului şi că Statele Unite nu se vor amesteca. Cât priveşte Uniunea Sovietică, nu se putea ghici care va fi reacţia acesteia, în lumina acestor fapte, Cabinetul francez a hotărât să-l împuternicească pe Bourges-Maunoury să contacteze pe reprezentanţii Ministerului Apărării al Israelului şi să-i invite la Paris spre a discuta acţiunea militară comună împotriva Egiptului.

Ben-Gurion a spus că trebuia ca problema să fie examinată la nivel politic. El personal nu credea că poate ieşi ceva din aceasta, deşi i-ar fi plăcut să se alăture Franţei în operaţiunile contra lui Nasser. Poziţia Israelului trebuia să depindă de natura cooperării propuse. Trebuia să fie un parteneriat onorabil, pe baze demne. Cât priveşte interesele Israelului, Ben-Gurion nu era încântat de ideea anexării Fâşiei Gaza sau a Peninsulei Sinai.

Ceea ce dorea era controlul coastei vestice a Golfului Aqaba şi a Strâmtorilor Tiran la gura acestuia, anume localitatea Şarm el-Şeik. Dacă strâmtoarea era deschisă pentru navigația israeliană, Eilat putea să devină un port mare, iar lucrul acesta ar fi adus la viață întregul Negev.

Cât priveşte problema relațiilor israeliano-iordaniene, Israelul nu va ataca Iordania dacă aceasta nu va da asistență Egiptului şi dacă nu va permite armatei iraqiene să intre pe teritoriul său. Spre deosebire de Egipt, Liban, Iordania şi Siria, Iraqul refuzase să semneze un Acord de Armistițiu cu noi după Războiul de Independență şi de aceea se găsea în mod formal în stare de război cu Israelul. Dacă Iraqul îşi trimitea armata în Iordania, cu care noi aveam frontieră comună, trebuia să trecem la acțiune, să ne deplasăm în Cisiordania şi să stabilim o frontieră defensivă. Ben-Gurion credea că Marea Britanie avea destulă influență ca să garanteze neutralitatea Iordaniei şi astfel să prevină nenecesarele complicații care ar fi avut loc în cazul intrării forțelor iraqiene în Iordania.

În seara acelei zile, Ben-Gurion m-a informat că se luase decizia trimiterii unei delegații la Paris, ca să clarifice cu reprezentanții guvernului francez posibilitățile unei acțiuni comune împotriva Egiptului. Delegația avea să fie compusă din ministrul de externe Golda Meir, ministrul transporturilor Moşe Cârmei, directorul general al ministerului apărării Şimon Peres şi eu.

Câteva nopți înainte de a pleca la Paris, una dintre unitățile noastre de comando a fost trimisă dincolo de graniță, într-o acțiune de represalii contra unui puternic bastion de poliție al Legiunii Arabe. Ca de obicei în asemenea angajamente, am petrecut noaptea la cartierul general înaintat al unității, preferând să urmăresc evenimentele pe măsură ce ele se petreceau, în priză cu scena acțiunii. Am părăsit automobilul, cu şoferul său, în ariergarda cartierului general, într-un kibuț de la graniță, şi am luat-o pe jos până pe o colină, la câteva sute de yarzi de postul inamic. Când m-am întors în kibuț, în zori, am constatat că mai mulți dintre oamenii mei fuseseră răniți de Legiunea Arabă, care deschisese foc de mortiere. Printre răniți se afla şi şoferul meu.

Operațiunea a fost o reuşită. Bastionul inamic a fost aruncat în aer, iar amplasamentele din vecinătate ale Legiunii au fost pustiite. Dar prețul plătit a fost de 10 morți şi 16 răniți, cei mai mulți dintre ei din grupul de asalt, când au fost atacate pozițiile arabe. Trupele trimise în astfel de misiuni au întotdeauna de îndeplinit o sarcină dificilă, în puținele ore de întuneric ce le stau la dispoziție, ele trebuie să se cațere repede pe coline necunoscute, abrupte, bolovănoase, să captureze în bătaia gloanțelor pozițiile înaintate ale inamicului, să care explozivi la principalul fort al inamicului, să-l arunce în aer şi să se întoarcă, aducându-şi morții şi răniții. Iar acestea trebuie să le facă fără a beneficia de elementul surpriză. Inamicul îi aştepta în stare de alertă, cunoscând că după acțiuni teroriste împotriva noastră se putea aştepta la o operațiune de represalii. Unii dintre cei mai buni oameni ai noştri

se numărau de obicei la pierderi, deoarece ei erau întotdeauna în fruntea forței noastre de asalt. Numai cu două săptămâni mai înainte, cel mai destoinic ostaş de comando al nostru, căpitanul Meir Har-Zion, fusese grav rănit într-o acțiune similară contra unui bastion al Legiunii. Viața îi fusese salvată doar printr-o îndrăzneață operație de traheotomie, efectuată de doctorul unității, sub bătaia gloanțelor.

Pe drumul de întoarcere la Marele Cartier General, pe când mijea ziua, am reflectat asupra grelelor pierderi pe care le sufeream în repetatele acțiuni teroriste arabe şi în represaliile noastre. Mi se părea că trebuia să încercăm să ajungem la o ciocnire totală cu inamicul, care să ne aducă în cele din urmă pacea de-a lungul granițelor.

Dar misiunea noastră la Paris m-a absorbit iarăşi, cu repeziciune, înainte de a pleca în capitala Franței, delegația noastră s-a întâlnit cu Ben-Gurion şi i-au fost date următoarele directive:

• Israelul nu porneşte la război de capul său. Dacă prietenii noştri începeau, noi ni le alăturam, în cazul că ni se cerea să începem în paralel, am fi examinat cu simpatie această eventualitate.

• Statele Unite trebuiau informate de iminența războiului şi să nu aibă obiecții (sau, cel puțin, să nu exprime o opoziție determinată). Trebuia să fim asigurați că Statele Unite nu aveau să impună sancțiuni sau un embargo împotriva Israelului.

• Marea Britanie trebuia informată, trebuia să fie de acord şi nu trebuia să dea asistență statelor arabe în cazul în care acestea se alăturau Egiptului.

• Scopul nostru era să obținem controlul asupra țărmului vestic al Golfului Aqaba, aşa încât să garantăm libertatea navigației israeliene pe acea cale maritimă. Putea fi luată în considerare demilitarizarea Peninsulei Sinai, fie şi sub supravegherea unei forțe internaționale.

La acestea, eu am adăugat trei directive operaționale:

• Forțele fiecărei țări trebuiau să opereze în sectoare separate — noi în sectorul nostru, francezii în al lor —, chiar şi în cazul existenței unui singur cartier general. Aceasta se referea în primul rând la forțele terestre, mai puțin la forțele aeriene.

• Dacă noi primeam ajutor în echipament şi dacă forțele franceze intrau în Egipt, Israelul putea lua asupra sa cucerirea sectorului estic al Zonei Canalului Suez (ceea ce însemna Peninsula Sinai).

• Trebuia să le cerem francezilor echipament, dar nu să facem din răspunsul lor afirmativ condiția participării noastre la operațiuni.

Legătura noastră directă de comunicare era aceea cu Franța şi cunoşteam poziția ei, pe când atitudinile Statelor Unite şi Marii Britanii ne dădeau motive de îngrijorare. Ben-Gurion era neîncrezător față de Statele Unite şi suspicios față de Marea Britanie. Şi eu eram îngrijorat că Marea Britanie ar fi putut dori să-şi demonstreze prietenia față de arabi, grăbindu-se să vină în ajutorul Iordaniei şi lansându-şi forțele împotriva noastră.

Pe de altă parte, natura relațiilor dintre Iordania şi Iraq nu era cu totul clară în acea vreme. Iordania oscila între o orientare proegipteană şi una pro-iraqiană, cu probabilitatea de a întări legăturile cu Iraqul, care pe atunci avea pe tron un confrate haşemit. În iunie 1956 cele două țări constituiseră la înalt nivel un comitet de apărare comun, în scopul coordonării planurilor privind ajutorul militar iraqian acordat Iordaniei, hotărându-se staționarea unei divizii iraqiene lărgite la granița iraqiano-iordaniană, care să fie gata de a veni în ajutorul Iordaniei în caz de urgență. La scurt timp după aceea, cele două rude haşemite, regele Hussein al Iordaniei şi regele Faisal al Iraqului, s-au întâlnit spre a lua în considerare mutarea formațiunii iraqiene pe teritoriul iordanian. Ben-Gurion nu făcea un secret din temerea sa față de o astfel de mişcare de trupe sau din hotărârea sa de a reacționa în plan militar dacă ea avea loc. Problema era ce ar fi făcut Marea Britanie în cazul în care izbucnea un război între Israel şi Iordania.

Am plecat spre Franța în seara zilei de 28 septembrie, făcând escală pe timpul nopții la Bizerta, pe coasta tunisiană, şi ajungând a doua zi pe un aerodrom militar de lângă Paris. Era o sâmbătă însorită de toamnă, iar familiile se relaxau în pace în grădinile din lungul Senei, pe când pescarii stăteau calmi pe maluri, încercându-şi norocul. Era o cortină absurdă ce ne despărțea de convorbirile dramatice pe care trebuia să le susținem.

Întâlnirea a avut loc în dimineața următoare, duminică, într-o atmosferă de ajun de război, în casa din Montparnasse a lui Louis Mangin, adjutantul de încredere şi consilierul politic al ministrului apărării, Bourges-Maunoury. Francezii erau reprezentați de ministrul de externe Christian Pineau, de Bourges-Maunoury, de Abel Thomas, director general în Ministerul Apărării, şi de generalul Challe, adjunct al şefului statului-major pentru problemele forțelor aeriene.

Fineau, conştient, ca noi toți, de solemnitatea momentului, a deschis reuniunea cu o sinceră şi convingătoare retrospectivă de fond. După naționalizarea de către Nasser a Canalului Suez, a spus ministrul de externe, pentru Franța a devenit clar că trebuia să facă uz de forță contra Egiptului. Statele Unite erau împotrivă, nedorind să tulbure acordurile de pace pe care spera să le obțină de la Uniunea Sovietică. Dulles nu reuşea să recunoască faptul că ruşii exploatau această atitudine americană şi pătrundeau adânc în Egipt. Tocmai în acel timp „piloții" care treceau vasele prin Canal erau ofițeri ai marinei sovietice.

În ceea ce-i privea pe francezi, a spus el în continuare, cea mai potrivită dată pentru acțiunea militară era cu puțin înainte de mijlocul lunii octombrie: Mediterana avea să fie relativ calmă până atunci, dar furtunoasă mai târziu, iar el gândea că lucrul cel mai bun pentru acțiune era ca aceasta să aibă loc înaintea alegerilor prezidențiale din Statele Unite. Fineau credea că preşedintele Eisenhower nu dorea să apară în ochii electoratului american

drept unul care caută neapărat să se reconcilieze cu Uniunea Sovietică, încât să fie gata să-şi sacrifice aliații, Marea Britanie şi Franța.

Ministrul de externe francez a plecat în cursul zilei în Statele Unite, spre a lua parte la reuniunile Consiliului de Securitate. Secretarul general al ONU, Dag Hammarskjold, dorea să propună un comitet cvadrinațional, compus din reprezentanți ai Marii Britanii, Franței şi Uniunii Sovietice, ca şi ai unui stat asiatic, care să medieze între Egipt şi Puterile Occidentale, Fineau văzând în aceasta o modalitate de a forța Occidentul să capituleze, aşa încât Franța nu trebuia să ezite în a face uz de dreptul ei de veto, ca să înfrângă această propunere.

De asemenea, Franța trebuia să încerce să-i convingă pe britanici că măsurile militare anglo-franceze erau singura ieşire din acea situație, dar se îndoia că va avea succes. Deşi Anthony Eden era în favoarea acțiunii, oficialii din ministerul de externe britanic preferau politica aşteptării pasive a vreunui miracol. De aceea Fineau a cerut să exploreze posibilitățile unei acțiuni comune cu Israelul. În nici un caz nu dorea ca noi să simțim că el căuta ca Israelul să acționeze spre a ajuta Franța să-şi rezolve propriile-i probleme. Dacă Israelul lua măsuri împotriva Egiptului, trebuia să o facă spre a-şi apăra propriile interese vitale, în timp ce Franța şi Marea Britanie aveau să-şi asume responsabilitatea pentru acțiunea militară, ca replică a lor la naționalizarea de către Egipt a Canalului. O indicație privind implicația acestei formulări a ieşit la iveală atunci când Fineau ne-a reamintit că, potrivit Tratatului anglo-egip-tean din 1955, pe timp de război Marea Britanie avea dreptul să pună mâna pe Canal prin forță, aşa încât războiul dintre Israel şi Egipt putea oferi Marii Britanii pretextul juridic de a-şi readuce armata în Zona Canalului.

Oricum, a spus ministrul de externe, i-ar fi plăcut să audă de la noi că Israelul era interesat în acțiunea militară contra Egiptului, împreună cu Franța, în cazul în care Marea Britanie se retrăgea din operațiunea anglo-franceză. Dacă eram interesați, atunci, desigur, Franța ne-ar fi dat ajutor militar deplin şi sprijin politic în Consiliul de Securitate, inclusiv uzul fără rezerve al dreptului de veto în favoarea Israelului. Dacă Marea Britanie bătea în retragere, Fineau credea că Franța şi Israelul puteau acționa împreună în unul din două moduri posibile: fie Israelul putea lansa de unul singur acțiunea, primind ajutor militar de la Franța, iar campania odată începută. Franța trebuia să-şi angajeze în ea forțele; fie acțiunea putea fi declanşată în comun de către forțele israeliene şi franceze.

Fineau a vorbit aproximativ patruzeci şi cinci de minute, după care delegația noastră a prezentat poziția Israelului, în primul rând, eram de acord cu francezii că relațiile cu Nasser nu mai puteau fi reglementate prin mijloace diplomatice. Nu mai exista acum nici o alternativă la acțiunea militară, în al doilea rând, noi priveam Franța ca pe prietenul şi aliatul nostru şi eram din toată inima de acord că acționăm în comun cu ea. În al treilea rând, trebuia

să fim siguri de poziția Marii Britanii, dacă ea părăsea campania. Va invoca ea tratatul său cu Iordania şi îi va veni în ajutor dacă Iordania ataca Israelul, ori Israelul trebuia să ocupe malul vestic al Iordanului, ca reacție la intrarea forțelor iraqiene în Iordania? Dacă o făceam, ne-am fi găsit în situația în care am fi fost aliați cu Franța într-o operațiune militară contra Egiptului pe un front, în timp ce Marea Britanie ar fi fost de partea Iordaniei şi a Iraqului, împotriva noastră, pe un alt front, în al patrulea rând, ce ar fi făcut Statele Unite? în timpul Războiului de Independență, ele declaraseră un embargo cu privire la arme în Orientul Mijlociu. Acum America putea să declare un embargo economic, ceea ce ar fi fost o mare nenorocire. Şi, în sfârşit, ce va face Uniunea Sovietică? Era, oare, probabil ca ea să-şi trimită forțele în ajutorul Egiptului?

Francezii au fost foarte precauți în răspunsurile lor, spunând că nu puteau decât să formuleze judecăți, fără a dispune de informația necesară. Cu cât mai scurtă va fi campania, cu atât mai mari erau şansele ca Uniunea Sovietică să nu poată interveni în mod direct. Dar, spre a nu greşi, trebuia să avem în vedere probabilitatea ca instructorii de zbor polonezi şi cehi din Egipt să ia parte activă la luptă, ca piloți. Cât priveşte Statele Unite, francezii credeau că Dulles va persista în politica sa de „non-acțiune", dar că ei nu recomandau ca fie Franța, fie Israelul să-l abordeze pe această temă. Ei au spus că atunci când i s-a menționat lui Dulles că Israelul putea să intervină în criza Suezului, acesta a spus: ,,Foarte bine, dar nu înainte de sfârşitul anului", adică nu înainte de alegerile prezidențiale americane, în fond, francezii nu credeau că Marea Britanie ar fi făcut război contra Israelului, atâta timp cât Israelul nu iniția un atac asupra Iordaniei, în timpul recentelor ciocniri de la frontiera dintre Israel şi Iordania, s-a raportat că Eden ar fi spus: „Păcat că ele n-au avut loc la granița cu Egiptul".

În cursul întâlnirii noastre, a transpirat faptul că Franța nu avea avioane de bombardament adecvate, aşa încât dacă Marea Britanie se retrăgea, campania s-ar fi putut încheia în mod nesatisfăcător — chiar dacă aviația militară egipteană era doborâtă în bătălii aeriene —, deoarece aerodromurile de lângă Cairo ar fi rămas intacte, iar egiptenii ar fi putut primi noi avioane, continuând astfel bătălia. Din acest motiv, ca şi din altele, francezii au reiterat

sugestia lor ca Israelul să declanşeze campania, ei fiind siguri că Marea Britanie se va alătura, deşi într-o fază mai târzie. Pe de altă parte, ei au stăruit asupra faptului că fie şi în cazul în care Marea Britanie consimțea la acțiunea franco-britanică, ar fi fost de dorit pentru Israel să se alăture mai târziu campaniei şi să cucerească Peninsula Sinai, la Est de Suez. În felul acesta Israelul ar fi imobilizat o parte considerabilă a armatei egiptene, asigurându-şi un mai bun aranjament de frontieră la sfârşitul ostilităților. Mai mult, dacă Israelul punea mâna pe Strâmtorile Tiran, ar fi avut

posibilitatea să instaleze o conductă de petrol între portul Eilat şi Marea Mediterană.

Ministrul de externe francez se aştepta să primească un răspuns final de la britanici pe la mijlocul lunii octombrie, la sfârşitul dezbaterilor din Consiliul de Securitate. Era clar că Franța nu-şi putea finaliza planurile privind campania Suezului până când nu avea decizia Marii Britanii. Pe de altă parte, Pineau dorea să aibă acordul Israelului de a se alătura campaniei, luptând într-un sector independent, sub o comandă separată şi declanşând războiul din proprie inițiativă, înaintea britanicilor şi francezilor. Dacă Israelul era gata în această privință, el era încredințat că acest fapt avea să întărească şansele unei decizii britanice de participare la acțiune.

Nu mă fericea deloc concluzia acestei părți politice a convorbirilor noastre de clarificare. Clar era că situația era neclară şi că va rămâne astfel până la sfârşitul şedințelor Consiliului de Securitate. Această fază de incertitudine era nu numai apăsătoare în plan politic şi frustrantă psihologiceşte, ci ne dădea dureri de cap şi în plan militar, în absența unei decizii politice răspicate era greu să ducem la capăt pregătirile militare, iar dacă şi când decizia avea să fie luată de a merge înainte, timpul aflat la dispoziția noastră avea să fie extrem de scurt. Cum să fi fost atunci capabili să facem ceea ce ni s-ar fi cerut să facem?

Ținta nemulțumirilor, ale Franței, cât şi ale noastre, era Marea Britanie. Adevărul era că participarea britanică la campanie avea o importanță decisivă. Pe când îl ascultam pe Pineau, ne-am reamintit de justețea observației lui Ben-Gurion, care spusese că dacă Marea Britanie ieşea din foc, era probabil ca Franța să facă la fel. Din punct de vedere internațional, ar fi fost într-adevăr dificil pentru Franța să facă față singură opoziției Statelor Unite şi Uniunii Sovietice. Iar din punct de vedere militar, a merge singură la acțiune ar fi însemnat pentru Franța pierderea importantului avantaj pe care îl putea aduce Marea Britanie: avioane de bombardament corespunzătoare.

Dacă francezii sufereau de pe urma codelii Marii Britanii de a lua o decizie fermă, pe noi ne agasa ofensa adițională a ipocriziei britanice. Marea Britanie ura până şi ideea că numele ei ar fi putut să fie pătat ca partener cu Israelul într-o acțiune militară contra arabilor, dar în acelaşi timp pentru ea era bine venită şansa de a exploata conflictul Israelului cu arabii spre a-şi justifica acțiunea proprie contra Egiptului. Evenimentul cel mai de dorit pentru Marea Britanie ar fi fost un atac israelian asupra Egiptului. Ea ar fi alergat atunci în apărarea Egiptului şi ar fi izgonit forțele Israelului, iar de vreme ce trupele britanice s-ar fi aflat în zona Suezului, britanicii ar fi luat în mod automat controlul Canalului. Ministerul Afacerilor Externe de la Londra era convins că în asemenea împrejurări nimeni n-ar fi putut acuza Marea Britanie că este antiarabă sau agresoare.

Mai mult, Marea Britanie dorea ca noi să îndeplinim funcția de răufăcător sau de țap ispăşitor, fără a fi trebuit să ne întâlnească şi să

discute cu noi față în față. Ea ştia că simplul fapt de a ne asocia implica „încheierea unui tratat" — deşi limitat doar la acțiunea contra Egiptului —, ceea ce putea fi cât se poate de nepopular în lumea arabă. De aceea britanicii doreau ca Franța să fie legătura lor izolantă cu Israelul. Prin intermediul Franței ei ne-ar fi determinat să facem ceea ce era dezirabil pentru Marea Britanie, în timp ce îşi garantau libertatea de a nu lua contact cu Israelul.

Am prânzit în casa lui Louis Mangin, unde ne întrunisem, oarecum fixați de privirea tatălui gazdei noastre, al cărui portret domina sufrageria. El fusese faimosul general Charles Emmanuel Mangin, erou în bătăliile de la Marna şi Verdun, din primul război mondial. Casa şi mobilierul aveau încă parfumul vechii aristocrații franceze. S-au aşezat cu noi la masă Bourges-Maunoury, Abel Thomas de la Ministerul Apărării şi oficialii din armată. Atmosfera a fost însuflețită şi veselă, în pofida înverşunării discuțiilor noastre din cursul dimineții, în Franța, politica nesinceră permitea interferența bucatelor alese şi a minunatului vin roşu.

Deoarece amiralul Barjot nu era prezent, iar acei dintre noi care erau ofițeri activi făceau parte din trupele terestre şi aviație, cele mai multe glume la masă s-au făcut pe seama marinei. Mi-a plăcut spusa unuia dintre colegii noştri francezi ireverențios! despre un anumit amiral, cunoscut pentru setea lui de publicitate. Sosind într-o zi la aeroportul Orly, la vamă a fost întâmpinat cu obişnuita întrebare: „Aveți ceva de declarat?" „Desigur - a spus amiralul -, unde este microfonul?"

Convorbirile au fost reluate la orele 3,30 PM şi au fost acum axate pe aspectele militare ale planului. Francezii au arătat că ei încă mai sperau ca Marea Britanie să participe. Dar lucrul cel mai bun era ca acțiunea să fie plănuită ca o aventură israeliano-franceză, presupunându-se că Marea Britanie va sta deoparte sau că, dacă intra în joc, avea să o facă într-o fază mai târzie. Planul curent, „Operațiunea Muşchetarul", era o operațiune anglo-franceză, iar aceasta trebuia să fie acum schimbată sau modificată, punând Israelul în locul Marii Britanii. Forțele franceze aveau multe neajunsuri. Cel mai important era faptul că îi lipseau bazele aeriene destul de apropiate de țintă. Conform „Operațiunii Muşchetarul", bazele Marii Britanii din Cipru ar fi servit şi francezilor, iar cea dintâi întrebare era dacă Israelul putea fi acum un substitut pentru Cipru. Din punct de vedere tehnic, puteau bazele aeriene ale Israelului să fie utilizate de aparatele de zbor franceze?

Eu credeam că prezentarea problemei în sensul că Israelul trebuia să înlocuiască Marea Britanie în „Operațiunea Muşchetarul" era suprasimplificată şi nerealistă şi am sugerat o abordare diferită, atât în ceea ce priveşte examinarea problemei, cât şi căutarea soluțiilor. Noi trebuia să le spunem francezilor ce forțe puteam mobiliza şi ce obiectiv militar ne simțeam în stare să atacăm, iar francezii să ne spună ce puteau ei face şi ce forțe puteau angaja.

Francezii erau foarte doritori să audă ce planuri aveam noi, dar păreau oarecum rezervați în prezentarea propriilor planuri. Lucrul acesta se putea explica prin aceea că încă se mai simțeau legați de britanici sau pur şi simplu din cauză că încă nu-şi detailaseră planurile.

Convorbirile din acea zi s-au încheiat cu decizia ca în ziua următoare să ne întâlnim cu şeful statului-major francez, în scopul de a clarifica datele operaționale şi intențiile şi de a examina în termeni practici procurarea de echipament militar francez pentru armata noastră. S-a decis, de asemenea, ca delegația franceză să vină cu noi în Israel, spre a examina la fața locului practicabilitatea bazelor noastre aeriene, care trebuiau să le înlocuiască pe acelea din Cipru.

L-am întâlnit pe şeful Marelui Stat-Major francez, generalul Paul Ely, în dimineața zilei de l octombrie 1956, în casa lui Louis Mangin. Am fost la acea convorbire singurul membru al delegației israeliene, dar eram însoțit de mai mulți ofițeri şi atașați militari. Generalul Ely era însoțit de generalul Challe, de generalul Martin, ajunctul acestuia, colonelul Simon, şef de operațiuni, un ofițer de marină şi Louis Mangin.

Deşi scopul stabilit al întâlnirii noastre era simplul schimb de informație şi clarificarea anumitor aspecte tehnice, am urmărit să întăresc convingerea şefului armatei franceze că, din punct de vedere militar, operațiunea putea fi întreprinsă cu succes chiar şi fără participarea britanicilor. Generalul Ely a vorbit cu însuflețire despre Israel. Cu părul sur, înalt şi zvelt, arăta mai degrabă a intelectual. Un braț îi era anchilozat. Era tratat cu mare respect de către ofițerii săi şi era limpede că era mai mult decât şeful lor.

Francezii au început cu întrebarea privind tăria forțelor egiptene, iar noi le-am spus ceea ce ştiam. Informația noastră părea să concorde cu propriile lor rapoarte de spionaj. Ei au atacat apoi problema planului operațional comun şi au întrebat cum vedeam eu acțiunea armatei israeliene şi în ce mod ne-ar fi putut ei ajuta. Am spus că noi puteam mobiliza 6—8 brigăzi de infanterie şi de blindate şi circa 70 de avioane de luptă „Mistere", „Ouragan" şi „Meteor". Deşi era o armată mică, eu eram încredințat că îi puteam învinge pe egipteni pe uscat şi în aer, chiar dacă era să luptăm singuri, nu numai fără britanici, ci chiar şi fără francezi. Cât privea ajutorul militar, aveam nevoie de echipament şi adusesem cu noi o listă de cele trebuitoare, dar am spus că ajutorul cel mai important avea să fie campania simultană în compania Franței.

Francezii m-au întrebat dacă ne-am gândit la împărțirea sectoarelor de bătălie. Le-am spus că sectorul nostru urma să fie, pentru forțele noastre terestre, la Est de Canalul Suez, şi că acelaşi sector îl viza şi forța noastră aeriană, cu excepția unor ținte adiționale. Francezii, socoteam eu, trebuiau să cucerească Zona Canalului şi să scoată din uz aerodromurile de la Vest de Canal. Problema aerodromurilor egiptene avea o importanță specială, din

cauza prezenței în Egipt a unor piloți străini, a unor echipaje la sol şi a altor experți. Alți piloți puteau fi aduşi în grabă din Cehoslovacia şi Polonia, dacă avioanele şi aerodromurile rămâneau intacte. Puterea aeriană a Egiptului se ridica la circa 150 avioane de vânătoare MIG şi la circa 40 de bombardiere „Iliuşin".

Cât priveşte sectoarele navale, socoteam că obligațiile puteau fi în aşa fel împărțite încât marina israeliană să fie responsabilă de apărarea coastei Israelului, iar francezii să atace marina egipteană (pe atunci noi nu aveam submarine). Vedeam campania noastră împotriva Egiptului în primul rând ca pe o confruntare între forțele terestre, pe când sarcina marinei noastre ar fi fost să ajute forțele noastre la Marea Roşie şi să apere țărmul nostru mediteranean.

Când am spus că operațiunea noastră trebuia să se limiteze la Est de Suez, francezii au întrebat dacă nu aveam intenția să păstrez un cap de pod pe malul vestic al Canalului. Le-am spus că nu. Nu ştiam ce stă în spatele întrebării, dar ea era în mod evident legată de următoarea la care ei se gândeau. Aceasta se referea la Cairo, în timpul convorbirii, m-au întrebat cum priveam sfârşitul campaniei şi dacă nu eram de părere că trebuia capturat Cairo. Le-am spus că cucerirea oraşului Cairo ar fi creat complicații politice severe, care cel mai bine era să fie evitate. Lucrul acesta, am spus, era desigur o problemă politică de cel mai înalt ordin, iar eu nu făcusem decât să exprim un punct de vedere personal.

Nu i-am putut face pe francezi să-şi divulge detaliile specifice planului lor. Întrebați asupra tăriei forței franceze ce urma să ia parte la acțiune, ei au spus că operațiunea anglo-franceză se baza pe patru divizii de infanterie şi pe bombardarea puternică a aerodromurilor egiptene. Obiectivul era cucerirea Zonei Canalului.

În rezumat, francezii au spus că ei ar fi fost satisfăcuți dacă planul israelian era pus în practică şi că aceasta i-ar fi făcut pe francezi capabili să-şi atingă obiectivele, chiar dacă britanicii îşi retrăgeau participarea. M-au asigurat, de asemenea, că noi vom găsi satisfăcător planul francez. Ni s-a spus mai târziu că puterea aeriană alocată de Franța pentru operațiune se va cifra la 75 aparate „P-84" şi 25 „Mystere-4".

Francezii au confirmat că urmau să trimită o delegație în Israel, care să vadă dacă bazele noastre aeriene puteau servi aparatele franceze, în special avioanele de transport, şi dacă puteau asigura aterizarea forțată a altor aparate. Am spus că le puteam oferi toate facilitățile pentru inspecție, însă că faptul dacă bazele noastre puteau fi utilizate de forța aeriană franceză depindea de decizia guvernului Israelului.

M-au întrebat de ce echipament aveam noi nevoie şi le-am înmânat lista. Aceasta includea tancuri, autoblindate, autocamioane cu tractare la patrii roți, care să poată merge pe nisip, aruncătoare cu reacție (bazuca) şi avioane de transport. Ei au părut oarecum surprinşi de dimensiunea mică şi

de caracterul demodat al armelor şi echipamentului, în special al blindatelor forţelor de apărare ale Israelului şi îndeosebi de faptul că mărimea unităţilor noastre era pe sfert faţă de aceea a unităţilor armatei franceze. Le-am spus că, cu toate acestea, eu eram convins că cu ceea ce aveam — sau, mai degrabă, în pofida a ceea ce ne lipsea — puteam cuceri Peninsula Sinai cu repeziciune. Dacă nu se putea să avem tancuri adiţionale, puteam folosi aruncătoare bazuca montate pe jeepuri şi pe vehicule de comandă. Marea noastră problemă era să avem vehicule corespunzătoare pentru mişcarea în deşert. Nu ştiam cât de tare putea fi rezistenţa blindatelor egiptene, dar ştiam cât de serios obstacol era deşertul. Ca să ne ducem trupele, muniţia şi alte stocuri la Şarm el-Şeik, aveam nevoie de mijloace de transport corespunzătoare.

Cât priveşte timpul, le-am reamintit francezilor că armata israeliană se baza în mare parte pe rezerviştii ei. Ei puteau fi mobilizaţi foarte repede, dar pentru o mobilizare „confortabilă" aveam nevoie de cinci până la şapte zile. Dacă luam estimările lor drept bază de calcul, atunci, dacă Consiliul de Securitate îşi încheia sesiunea la 12 octombrie, iar decizia politică finală era luată în ziua de 15 octombrie, armata israeliană putea fi gata de acţiune în ziua de 20. Întâlnirea a luat sfârşit prin exprimarea mutuală a prieteniei, iar eu m-am întors la hotel ca să reflectez asupra analizei noastre.

Francezii erau încă nesiguri în ceea ce priveşte doi factori importanţi în campanie: începutul şi sfârşitul. Aceste două probleme erau pentru noi mai puţin incerte. Dacă britanicii sau francezii aveau nevoie de un pretext pentru măsurile militare împotriva Egiptului, noi în mod sigur nu aveam. Egiptenii îi dăduseră Israelului suficientă legitimitate spre a trece la acţiune: blocada militară a Strâmtorilor Tiran, activităţile teroriste împotriva Israelului, concentrările de trupe în Sinai şi pregătirile de invadare a Israelului, ca şi repetatele declaraţii că între Egipt şi Israel exista o stare de război. Cât priveşte obiectivele finale ale campaniei, scopurile noastre erau clare. Scopul nostru era să cucerim Peninsula Sinai şi să izgonim de acolo forţele egiptene. Aceasta trebuia să garanteze libertatea navigaţiei la Eilat, să neutralizeze ameninţarea directă a Israelului de către armata egipteană şi să pună capăt operaţiilor teroriste lansate din Fâşia Gaza.

Şi noi doream să-l vedem înlocuit pe Nasser de un nou regim în Egipt, care să stabilească relaţii paşnice cu Israelul. Dar acesta nu era un ingredient total pentru obiectivul nostru militar, cum era pentru francezi şi britanici. Cucerind Sinaiul, noi ne-am fi atins obiectivele, chiar dacă Nasser rămânea la putere.

Am înţeles bine ezitarea lui Ben-Gurion cu privire la sugestiile anglo-franceze, anume că deschizând campania, noi rezolvam problema lansării lor în acţiune. Existau serioase motive politice şi militare ca noi să nu facem lucrul acesta. Aveam însă o oportunitate, improbabil să se mai repete, de a acţiona împotriva Egiptului în cooperare cu Franţa şi, posibil, cu Marea

Britanie. Nu trebuia să fim singuri. Socoteam că aceasta impune un efort suprem din partea noastră, în interesul nostru, de a nu pierde o şansă istorică.

Am decolat în seara zilei de 1 octombrie, împreună cu reprezentanții francezi, de pe aerodromul militar de la Villacoublay şi am ajuns în Israel a doua zi. Şi de data aceasta am făcut escală la Bizerta, dar acum am zburat într-un confortabil avion de pasageri — „DC-4" — pe care preşedintele Truman îl prezentase câțiva ani mai înainte lui de Gaulle şi cu care el se întorsese la Ministerul Apărării. Era prevăzut cu spații confortabile de dormit, mâncat şi de lucru şi, într-adevăr, atât noi cât şi francezii am folosit timpul în mod fructuos, în afară de studierea fezabilității bazelor noastre aeriene, francezii aveau şi alte două sarcini: să evalueze gradul de urgență al echipamentului de care aveam trebuință şi posibilitățile tehnice de a fi primit şi absorbit de armata noastră la timp, în vederea campaniei; şi să examineze planurile noastre operaționale, judecând dacă puteau sau nu puteau fi aduse la îndeplinire.

La sosirea noastră acasă, colegii mei de delegație şi eu ne-am dus direct la primul-ministru ca să-i raportăm asupra convorbirilor de la Paris, în timp ce delegații francezi s-au întâlnit cu un mic comitet al statului-major constituit de noi, alcătuit din trei colonei, care reprezentau cele trei servicii. La întoarcerea mea la Marele Cartier General, seara, am constatat că fuseseră făcute rapid progrese practice în ceea ce priveşte echipamentul. După consultări detaliate, francezii au ajuns la concluzia că era într-adevăr esențial să ne trimită livrările repede, chiar dacă ele nu ne puteau parveni la unități decât după începutul bătăliei. Mai târziu, în acea noapte, ei ne-au arătat o copie după telegrama trimisă ministrului apărării şi şefului statului-major francez, în aceasta ei făceau recomandarea urgentă ca noi să fim aprovizionați cu purtătoare de mitralieră, tancuri, autocamioane cu tracțiune la roțile din față, remorci-cisternă şi cisterne de combustibil pentru aviație. Ei au acceptat, evident, punctul nostru de vedere că problema noastră primordială era mişcarea în deşert. Nu-şi făceau nici o grijă cu privire la capacitatea noastră de a învinge armata egipteană.

În aceeaşi seară am convocat o reuniune a Statului-Major General, pentru a primi înştiințare. Le-am vorbit membrilor acestuia despre iminenta posibilitate a unei campanii comune cu Franța şi poate cu Marea Britanie, împotriva Egiptului, deşi încă nu fuseseră luate deciziile finale din partea guvernelor respective. Se estima ca dată de deschidere a ostilităților ziua de 20 octombrie, aşadar peste optsprezece zile, iar campania va dura probabil vreo trei săptămâni, (în realitate, ea avea să înceapă mai târziu şi a luat mai puțin timp). Era de aşteptat ca aliații noştri să bombardeze aerodromurile egiptene şi să pună stăpânire pe Zona Canalului. Sarcina noastră era să cucerim Peninsula Sinai. Trebuia să fim pregătiți pentru posibilitatea ca alte

state arabe să se unească în lupta împotriva noastră, aşa încât se impunea să ne asigurăm fronturile sirian şi iordanian.

În această fază nu trebuia să ne mobilizăm rezervele, dar pregătirile pentru mobilizare trebuiau începute. Trebuia, de asemenea, să-i rechemăm pe toți ofițerii noştri aflați la cursuri de instruire în străinătate, aşa încât ei să poată lua parte la campanie. Lucrul acesta trebuia să le dea mai multă experiență, învățătură şi încredere decât orice ar fi putut dobândi la un colegiu de stat-major de peste mări. Aceasta era de altfel ceea ce ei doreau cel mai mult. Spre a se păstra secretul intenției, pregătirile noastre puteau fi explicate drept o contramăsură la o posibilă intrare a trupelor iraqiene în Iordania.

În dimineața următoare, în ziua de 3 octombrie, am primit de la primul-ministru un memorandum scris de el târziu în seara precedentă, memorandum care, spunea el, rezuma reacția sa față de „Plan". Era mai rezervat şi mai prudent decât fuseseră reacțiile sale atunci când noi îi raportasem asupra convorbirilor avute la Paris. Ştiam că Ben-Gurion se întâlnise cu mai mulți membri ai guvernului şi că unii dintre ei erau temători. Gen-Gurion sublinia că, fără participarea britanică, Israelul putea să înfrunte pericole grave, mai ales bombardarea oraşelor sale; căci, fără britanici, puterea de bombardare franceză era slăbită. De aceea, în asemenea circumstanțe, aviația franceză putea opera din Israel şi nu din Cipru, aşa încât Israelul devenea singura țintă a atacului aerian egiptean. Memorandumul lui Ben-Gurion nu se încheia cu specificarea acceptării sau a respingerii planului, dar el termina prin recomandarea ca francezilor să li se spună direct şi sincer implicațiile acestuia pentru Israel.

Nu era cu totul clar ce era de aşteptat să producă această înştiințare. La urma urmei, francezii preferau şi ei o acțiune comună cu Marea Britanie, iar sugestia operațiunii franco-israeliene a fost inspirată de absența unei alternative. O astfel de abordare de către Ben-Gurion era de rău augur pentru şansele unei acțiuni militare.

Era programat ca delegația franceză să se întâlnească cu primul-ministru la Ierusalim, mai târziu în acea dimineață. Eu am sosit ceva mai devreme, cu Şimon Peres, pentru o convorbire prealabilă cu Ben-Gurion. L-am găsit preocupat şi nu prea entuziast. A spus că s-a gândit să-i scrie imediat primului-ministru al Franței, Guy Mollet, exprimându-şi îndoielile asupra operațiunii. L-am rugat să nu facă asta, ci să aştepte până la încheierea vizitei delegației franceze şi până ce vom fi auzit sugestiile lor definitive. Ar fi fost uşor în acel moment de stins ardoarea guvernului francez de a purta război împotriva Egiptului. A o ațâța din nou putea fi aproape imposibil.

I-am spus lui Ben-Gurion că reflectasem la ambele sale temeri şi că estimarea de către el a capacității egiptenilor de a ne bombarda era exagerată. După judecata mea, aviația franceză, chiar şi fără britanici, era capabilă să

provoace suficiente pagube forței aeriene egiptene. Acțiunea egipteană limitată care putea fi îndreptată împotriva Israelului după aceea putea fi contracarată de forța noastră aeriană, oricât de mică era în acea vreme. Tonul meu era oarecum ridicat, dar nu l-am regretat. Dacă Franța voia să întreprindă o acțiune comună cu noi, ar fi fost cât se poate de nefericit să-i respingem oferta şi să ne întoarcem la starea noastră de luptă izolată.

La întâlnirea lor cu Ben-Gurion şi în replică la întrebările lui, francezii au reiterat speranța lor că li se va permite să opereze de la bazele din Cipru, cu sau fără britanici. Dacă nu, ei ar fi dorit să utilizeze bazele Israelului. Ben-Gurion a întrebat în ce mod preconizau ei răsturnarea lui Nasser — principalul lor scop —, dacă planul lor avea în vedere doar cucerirea Zonei Canalului? Forțele egiptene puteau să rămână în partea necucerită a Egiptului, purtând un război de gherilă contra armatei franceze ocupante, iar Nasser putea cere ajutor sovietic. Francezii au fost de acord că lucrul acesta era posibil şi au mărturisit că de fapt nu exista nici o soluție la această problemă în planul lor curent.

Deosebirile în abordare, între Ben-Gurion şi francezi, au devenit foarte evidente în cursul convorbirilor. Pentru Ben-Gurion, lansarea operațiunilor era dependentă de replicile satisfăcătoare cu privire la dezvoltarea probabilă a situației în fazele târzii ale campaniei şi după aceea. Francezii, pe de altă parte, presau în direcția acțiunii imediate ca ripostă corectă la naționalizarea de către Nasser a Canalului, chiar dacă ei nu aveau răspunsuri rezonabile la problemele ce urmau să apară de aici. Abordarea lor era bazată pe recunoaşterea faptului că nici o acțiune nu era cel mai rău curs al lucrurilor. Pe de altă parte, francezii încă mai sperau că nouă ni se vor alătura britanicii. Ben-Gurion, în ce-l privea, nu era pregătit să conteze pe participarea britanică. El era de asemenea tulburat de posibilitatea unui eşec militar într-o operațiune în care eram parteneri.

Ne-am întors la Tel Aviv în după-amiaza acelei zile şi am ținut o conferință recapitulativă cu delegația franceză. Noi eram preocupați de două probleme tehnice: utilizarea bazelor israeliene de către francezi, ca alternativă la cele din Cipru, şi ajutorul francez în echipament, destinat armatei israeliene.

Reprezentantul aviației franceze în delegație, care vizitase bazele noastre, a rostit cuvinte calde referitoare la standardul forței noastre aeriene şi era acum încredințat că puteau fi făcute în mod efectiv aranjamente de coordonare. A fost întocmită o listă pentru echipamentul adițional necesar forței noastre aeriene, în cazul în care aceasta avea să manevreze aparate franceze. Trebuia, de asemenea, să primim echipament pentru infanterie şi unitățile blindate, deşi nu în proporția de care aveam nevoie.

Vizitatorii noştri francezi şi-au exprimat sentimentul lor de uşurare, găsind armata noastră atât de bine organizată şi la un nivel tehnic atât de

înalt, cum nu se aşteptau. Israelul putea în mod cert servi ca substitut pentru Cipru, fără a afecta eficienţa operaţională a forţelor franceze.

Când am ajuns să examinăm latura operaţională a campaniei, delegaţia franceză, deşi era impresionată de concepţia şi de planul nostru, îl considera a fi mai degrabă ambiţios, iar ei socoteau, de asemenea, că aviaţia noastră, îndeosebi, îşi asuma o sarcină extrem de grea, care friza limita maximă. Acesta putea fi cazul şi cu forţele noastre terestre, infanteria, blindatele, precum şi cu primul nostru val de trupe paraşutate.

Le-am cerut să vadă lucrurile aşa cum le vedeam eu, deşi ştiam că lucrul acesta nu era uşor pentru soldaţii străini care şi-au întocmit planurile pe baza unor date foarte diferite de ale noastre. Fapt e că viteza este elementul-cheie, nu numai din motive politice evidente, ci şi din raţiuni pur militare. O înaintare rapidă era de supremă importanţă în a ne face capabili să extragem ingredientele esenţiale din acele elemente în care ne bucuram de un avantaj faţă de armata egipteană. Aveam în vedere nu numai avantajul nostru privind calitatea individului, ci şi acela al manevrării şi comportamentului întregii noastre armate şi ale formaţiunilor sale de luptă faţă de acelea ale egiptenilor. Egiptenii tindeau să procedeze ca la carte, iar cartierele lor de comandă erau departe de front. Le lua timp ca să facă schimbări în dispunerea unităţilor lor, cum ar fi formarea unei noi linii de apărare, schimbarea direcţiei atacului sau mişcarea forţelor în dezacord cu planul iniţial.

Noi, pe de altă parte, eram obişnuiţi să acţionăm mai în viteză, cu mai multă flexibilitate şi cu mai puţină rutină militară, cu comandanţii noştri de-a dreptul la faţa locului, în mijlocul unităţilor lor de luptă, capabili să dea ordine în fracţiuni de secundă şi să se adapteze la schimbările fulgerătoare ale frontului lor. Acesta era un avantaj preţios, pe care trebuia să-l exploatăm. Eram încredinţat că noi puteam duce campania în aşa fel încât inamicul să nu aibă timp să se reorganizeze şi că nu trebuia să existe pauză în luptă. Fiecăreia dintre formaţiunile noastre majore trebuia să i se arate obiectivul ei special şi să primească ordine ca să-l atingă într-o bătălie continuă. Această abordare s-ar putea să nu fie potrivită pentru orice campanie, dar eu o consideram corectă şi flexibilă pentru aceasta, precum şi adecvată caracterului armatei israeliene şi comandanţilor săi. Planul nostru cerea deschiderea prin lansarea de trupe paraşutate în vecinătatea obiectivului nostru final. Sarcina unităţilor de paraşutişti trebuia să fie blocarea căilor întăririlor egiptene şi cucerirea poziţiilor dominante de importanţă tactică. Ele trebuiau să stăpânească terenul până când forţele noastre principale făceau legătura cu ele, ceea ce eu estimam că nu trebuie să depăşească patruzeci şi opt de ore.

După ce au ascultat explicaţiile noastre, francezii au spus că sperau ca noi să fim realmente capabili să realizăm un plan atât de ambiţios. După ce au văzut unele dintre unităţile armatei noastre, ei erau gata să ne dea

creditul pe care ar fi şovăit să ni-l acorde înainte de a veni în Israel. Ei au adăugat că plănuirea anglo-franceză a „Operațiunii Muşchetarul" fusese complet diferită de a noastră. La aceasta eu am spus că eram o armată mică şi că, dacă am fi încercat să adoptăm concepția militară a Franței sau a Marii Britanii, nu am fi devenit prin aceasta o mare putere; pur şi simplu ne-am fi pierdut calitățile speciale pe care le posedam.

Cu toate că întrunirea noastră era preocupată de operațiunile militare, în mod inevitabil ea trebuia să atingă aspectele politice ale acestora. Ca şi la întâlnirile noastre de la Paris şi, de asemenea, ca şi în acelea cu Ben-Gurion, ieşeau la suprafață două chestiuni tradiționale: cum va începe campania şi care avea să fie sfârşitul ei? în cuvântul meu de deschidere cu privire la planurile campaniei, am spus că noi procedam în baza presupunerii că la începutul acțiunii noastre un atac simultan trebuia lansat de forțele terestre franceze. Delegația a întrebat acum dacă eu socoteam că o astfel de acțiune simultană era esențială din punct de vedere militar. Am răspuns că era de o importanță militară considerabilă, deoarece debarcarea franceză pe coasta Egiptului l-ar fi obligat pe Nasser să întoarcă o bună parte din forțele sale pentru a-i întâmpina pe francezi, lăsându-şi unitățile din Sinai fără întăriri. Dar lucrul acesta avea şi o mare importanță politică. Reacția unor state arabe ca Siria şi Libanul, ba chiar a Marilor Puteri ca Uniunea Sovietică, Statele Unite şi Marea Britanie ar fi fost foarte diferită în cazul în care Israelul ataca singur Egiptul.

Francezii au spus că erau de acord cu această apreciere, dar credeau că noi trebuia să ştim că ar fi fost greu pentru forțele franceze să-şi înceapă acțiunea în aceeaşi zi cu ale noastre. Apoi mi-au pus aceeaşi întrebare pe care le-o pusese lor Ben-Gurion şi care avea să le fie pusă şi de propriul lor guvern, la întoarcere: ce avea să se întâmple după ce fiecare dintre noi cucerea sectoarele respective, fără ca aceasta să aibă drept rezultat un nou regim egiptean? Ce s-ar fi întâmplat în cazul în care Nasser începea să poarte un război de gherilă? Nu ne păştea pericolul ca, în loc de o scurtă şi uşoară campanie, să ne vedem înfundați până în gât într-o luptă lungă şi istovitoare?

Era, într-adevăr, o problemă gravă, la care nu exista răspuns simplu şi răspicat. Dar era o problemă mai mult pentru noi decât pentru Franța. Ben-Gurion o ridicase în toată severitatea ei, deoarece el, la urma urmei, era acela care trebuia să ia decizia finală importantă şi deoarece ştia, ca şi mine, că o înfrângere militaro-politică pentru micul Israel, care încă mai făcea primii săi paşi de copil în statalitate, îl putea lovi chiar în inima sa. Pentru Franța riscul nu era nicăieri atât de mare. Dacă într-o anumită fază a acțiunii ea trebuia să-şi retragă forțele fără a-şi fi atins obiectivul, lucrul acesta n-ar fi subminat fundamentele existenței sale.

Replica mea a fost că, cu toată îngrijorarea în privința problemelor de după campanie, nu trebuia să supraestimăm puterea egiptenilor de a ne aduce daune, mai ales după ce o bună parte din armată şi armamentul lor

aveau să fie distruse în luptă. Nu noi, ci egiptenii erau cei ce aveau să fie slăbiți, şi nu nouă, ci lor trebuia să le fie teamă. Am adăugat că nici Israelul, nici Franța nu aveau ceva de pierdut. Dacă Nasser continua să conducă ostilitățile împotriva noastră, nu exista nici o perspectivă ca acțiunile sale să fie stopate fără ferma acțiune a Israelului. I-ar fi fost mai uşor Franței să-şi rezolve problema marocană sau algeriană fără acțiunea contra Egiptului, care îi ajuta şi îi încuraja pe duşmanii Franței?

În cursul discuției noastre cu privire la modul în care avea să sfârşească acea campanie, am avut impresia că francezii au ridicat în mod deliberat această problemă aproape în acelaşi timp cu aceea a modului în care campania urma să fie deschisă. Ei continuau să ne preseze să ne lansăm acțiunea înaintea lor. Ei cunoşteau situația securității noastre şi erau conştienți de dorința mea arzătoare de acțiune comună cu ei. De aceea accentuau îndoielile şi doreau să ne ațâțe să răspundem dorinței Franței de a fi cei dintâi care să începem acțiunea.

În ziua următoare, 4 octombrie, m-am întâlnit cu Ben-Gurion la ora 10 AM, în Ierusalim, ca să-i raportez asupra convorbirilor recapitulative cu delegația franceză şi să primesc aprobarea lui de a ne continua pregătirile. L-am găsit relaxat şi a consimțit bucuros la ideea mea ca noi să continuăm planul nostru operațional împreună cu francezii, fără a aştepta deliberarea şi decizia Cabinetului, acceptând în acelaşi timp de la francezi echipamentul cerut de noi, pe bază de împrumut, în cazul în care campania era anulată, trebuia fie să le restituim echipamentul, fie să-l plătim. De altfel aceasta şi era sugestia inițială avansată de Şimon Peres şi pe care francezii erau înclinați s-o accepte.

Ceva mai târziu, Ben-Gurion s-a întâlnit cu un membru al delegației şi i-a spus, între altele, că nu i-ar fi displăcut o situație în care forțele israeliene să fie nevoite să staționeze pentru o perioadă mai lungă pe malul estic al Canalului, în timp ce pe malul vestic ar fi staționat forțe franceze, chiar dacă ar fi fost vorba de forțe neînsemnate, simbolice. Amândoi au căzut de acord că operațiunea nu trebuia lansată fără cunoştința şi acordul — chiar şi tacit — al britanicilor.

Convorbirile au luat sfârşit şi vizitatorii noştri francezi s-au întors la Paris. La întâlniri au avut loc clarificări şi au fost luate decizii condiționale asupra a ceea ce fiecare parte trebuia să facă în cazul în care s-ar fi hotărât să se meargă înainte cu campania. Dar modul în care ea urma să fie lansată, dacă cumva avea să fie lansată, nu a fost decis. S-a convenit, însă, ca livrările franceze de echipament să fie imediat transportate maritim şi ca statele-majore ale ambelor țări să înceapă coordonarea planurilor lor, fără a aştepta decizia finală asupra campaniei din partea guvernelor respective. Impresia lui Ben-Gurion, după convorbiri, a fost că operațiunea nu avea să aibă loc. Mi-a spus că, după părerea lui, şansele ca planul să fie ratificat de către guvernul francez erau de 20 la sută. Eu eram mai optimist.

Orice s-ar fi întâmplat — sau nu s-ar fi întâmplat —, noi trebuia să continuăm pregătirile noastre cu maximă viteză, în regim de urgență. Am programat numaidecât întâlniri cu şefii acelor ramuri ale armatei care urmau să fie îndeaproape implicate în reglementările precampaniei (inclusiv şeful intendenței, al bugetului), precum şi o întâlnire imediată cu Serviciul Operațiuni, spre a lămuri unele detalii ale planului. Simțeam că planul înclina prea mult în direcția atacului frontal şi a înaintării progresive. Am înțeles, de asemenea, că lansarea de trupe paraşutate fusese destinată zonei El Ariş, pe coasta mediteraneană a Peninsulei Sinai. Lucrul acesta trebuia schimbat. Doream o debarcare masivă, la ora H, undeva în apropierea Canalului.

Campania noastră în Sinai a fost codificată sub denumirea de Operațiunea Cades, după ultimul loc de rămânere în pustiul Sinai a copiilor lui Israel, înainte de a intra în Țara Făgăduinței, în ziua de 8 octombrie mi-am făcut cunoscute directivele, între altele, insistam asupra faptului că sarcina noastră nu era să ucidem cât mai mulți soldați ai inamicului, ci să provocăm prăbuşirea acestuia şi să capturăm cât mai mult din armamentul şi din echipamentul său. Trebuia să facem lucrul acesta prin capturarea de la bun început a principalelor ținte, adânc în teritoriul inamicului, prin debarcare sau lansare de trupe aeropurtate, în timp ce infanteria şi unitățile noastre blindate procedau la o înaintare rapidă. Ele trebuiau să ocolească pozițiile inamice unde era posibil, lăsându-le în pungi izolate în spatele frontului, recurgând la atacul frontal numai când acesta nu putea fi evitat. Am subliniat, de asemenea, trebuința de a organiza forțele noastre în aşa fel încât înaintarea unei formațiuni să nu depindă de ritmul de înaintare al alteia.

Făcându-ne pregătirile, esențială era circumspecția. Dacă nu-i ofeream indicii spionajului inamic, puteam prezerva elementul de surpriză. Un exemplu de precauție am avut chiar în ziua următoare, în timp ce eram la întâlnirea cu Statul-Major General. O cerere ne-a parvenit din partea Comandamentului din Sud, pentru autorizarea unor patrulări în regiunea Rafa, care să testeze dunele de nisip, dacă erau practicabile pentru tancuri. Temându-mă că aceasta putea să atragă în mod nedorit atenția, am autorizat doar o mică patrulă, iar aceasta după ce m-am asigurat că putea merge pe matca prunduită a văii seci, doar doi oameni trebuind să umble realmente pe nisip, încălțați cu sandale de beduin confecționate în Hebron, aşa încât urmele picioarelor lor să poată fi luate drept acelea ale unor contrabandişti arabi obişnuiți.

Patruzeci şi opt de ore mai târziu, în noaptea de 10 octombrie, în timp ce ne găseam în febra pregătirilor Campaniei din Sinai, am efectuat un dramatic atac asupra unui bastion al Legiunii Arabe iordaniene de la marginea oraşului Kalkilia. A fost o acțiune de mare anvergură, pe care am plănuit-o, organizat-o şi îndeplinit-o în mod precipitat, obiectivul fiind atins.

Dar pierderile noastre erau grele: 18 morți (inclusiv 8 ofițeri) şi mai bine de 50 de răniți (printre care 14 ofițeri). Aceasta, de asemenea, periclita relațiile noastre cu Marea Britanie.

Provocarea imediată a fost uciderea de către o bandă de terorişti din Iordania, în ziua de 9 octombrie, a doi muncitori agricoli israelieni care lucrau într-o dumbravă de portocali de lângă graniță, nu departe de Kalkilia. Dar aceasta nu făcuse decât să umple paharul altor acte teroriste flagrante şi al ordinului provocator dat de regele Hussein cu puțin timp mai înainte, în ziua de 4 octombrie, patru muncitori care mergeau la fabrica de potasă, de la Sodom, din capătul sudic al Mării Moarte, au fost ambuscați şi ucişi, atacatorii lor întorcându-se în Iordania. Ben-Gurion mi-a spus atunci să nu întreprind nici o acțiune de represalii, în acea vreme era important să apărem în fața lumii ca acuzatori şi nu ca agresori. Reținerea noastră a fost greşit interpretată de către iordanieni. Ei au luat-o ca pe un semn de slăbiciune.

Teroriştii de la Sodom au fost exact aceeaşi care, cu trei săptămâni mai înainte, omorâseră trei druzi israelieni în Nord. Identitatea lor ne era cunoscută şi am procedat în aşa fel încât această informație să-i fie transmisă regelui Hussein, aşa încât ei să poată fi aduşi în fața tribunalului. S-a întâmplat ca ei să fie într-o închisoare iordaniană, învinovățiți de contrabandă, unde ei se lăudau fățiş cu acțiunile lor din Nord şi de la Sodom. Răspunsul lui Hussein la mesajul nostru a fost ordinul imediat ca teroriştii să fie eliberați.

Acum venise asasinarea celor doi muncitori agricoli. După toate cele petrecute mai înainte, aceasta nu mai putea fi trecută cu vederea. Primul-ministru şi Cabinetul au aprobat represalii neîntârziate, în câteva ore, trupe de paraşutişti, adunate la repezeală din diferite părți ale țării, au trecut granița cu destinația Kalkilia.

Cu o jumătate de oră înainte de miezul nopții, după două ore şi jumătate de luptă crâncenă împotriva opoziției extrem de îndârjite a Legiunii Arabe, fortul de poliție şi amplasamentele sale înconjurătoare au fost asaltate, cucerite, puricate şi curățite, iar fortul a fost aruncat în aer. Unitatea de asalt şi-a îndeplinit misiunea. Şi-a îndeplinit misiunea şi cea de a doua unitate, care a pătruns adânc în teritoriul Iordaniei, blocând cu succes întăririle Legiunii Arabe care se îndreptau spre Kalkilia. Dar aceasta a intrat la ananghie pe drumul de întoarcere acasă. Prinsă în cursă, covârşită de numărul mare al inamicului, atacată în permanență din toate părțile, unitatea a rezistat cu succes, până când a fost scoasă din încurcătură de către o îndrăzneață unitate de salvare, care şi-a tăiat un drum vulnerabil către cei împresurați, cu care s-a întors în zorii zilei, sub un foc puternic. Numai atunci când toți au fost înapoi în Israel, am contramandat ordinele date în timpul nopții de a se pregăti o forță blindată şi de infanterie, cu acoperire aeriană, care să-şi taie în zori drum până la unitatea încercuită, dacă ea nu avea să fie salvată până atunci.

Complicațiile politice au apărut în timp ce bătălia încă se mai desfăşura. Consulul britanic de la Ierusalim l-a informat pe ministrul nostru de externe că regele Hussein ceruse comandantului forțelor britanice din Orientul Mijlociu să trimită RAF în ajutorul Legiunii Arabe, conform tratatului de apărare anglo-iordanian. În ziua următoare, însărcinatul cu afaceri britanic la Tel Aviv l-a sunat pe primul-ministru ca să-l informeze că o divizie iraqiană era pe cale să intre în Iordania şi că, dacă Israelul trecea la acțiune militară, Marea Britanie trebuia să vină în ajutorul Iordaniei. Ben-Gurion a răspuns că Israelul se opunea mişcării iraqiene de trupe şi că îşi rezerva libertatea de acțiune, dacă aceasta avea loc. Aceste evenimente politice nu îmbunătățeau deloc relațiile anglo-israeliene tocmai în perioada în care se discuta posibila acțiune comună contra Egiptului.

Implicațiile militare de la Kalkilia m-au condus la ideea ca noi să încetăm costisitoarele acțiuni nocturne de represalii şi să efectuăm în schimb operațiuni la lumina zilei, folosind blindatele şi aviația. Aceasta trebuia să fie o cale de a-i constrânge pe vecinii noştri arabi să aleagă între a opri ei înşişi terorismul sau a se confrunta cu noi într-un război pe scară mare. O puternică acțiune la lumina zilei ar fi redus pierderile noastre, iar statul arab afectat n-ar fi putut să ignore lovitura adusă prestigiului său. O altă cale putea fi aceea de a trece frontiera, de a cuceri pozițiile de comandă şi de a condiționa evacuarea noastră cu stoparea terorii.

14
FRENCH CONNECT10N II

Printr-o telegramă primită în noaptea zilei de 18 octombrie, Guy Mollet, primul-ministru al Franței, îl invita pe Ben-Gurion la Paris. Această telegramă fusese trimisă înainte ca Parisul să fi primit mesajul nostru care conținea aceeaşi sugestie din partea lui Ben-Gurion. Era vădit că francezii înțeleseseră şi ei că aceasta era calea cea mai eficientă de a trata chestiunea, în convorbiri anterioare, cu ataşatul nostru militar la Paris, francezii arătaseră că ar fi mai bine să începem convorbirile fără britanici. La timpul potrivit trebuia să fie introduşi şi ei.

Am aranjat plecarea la Paris pentru noaptea zilei de sâmbătă 21 octombrie. Am primit acum detalii cu privire la întâlnirea anglo-franceză de la Paris, din ziua precedentă. Britanicii le înmânaseră francezilor o declarație scrisă ce cuprindea două paragrafe, semnată de primul ministru Anthony Eden, pe care francezii trebuiau să ne-o transmită nouă. Britanicii simțeau că aceasta ne va risipi suspiciunile şi ne autorizau să deschidem campania singuri şi să ajungem la Canal.

Primul paragraf statua că Marea Britanie şi Franța urma să ceară atât Egiptului cât şi Israelului să se retragă din zona Canalului, iar dacă una

dintre părți refuza, forțele anglo-franceze trebuiau să intervină şi să asigure operațiunea de calmare a spiritelor la Canal. Scopul acestui paragraf era acela de a asigura justificarea legală, politică şi morală, pentru invadarea Egiptului de către Marea Britanie şi Franța. Al doilea paragraf declara că Marea Britanie nu avea să vină în ajutorul Egiptului în cazul în care izbucnea războiul între acesta şi Israel. Dar nu acesta era cazul cu privire la Iordania, cu care Marea Britanie avea un tratat de apărare valid. Acest paragraf era în mod vădit desemnat să ne asigure că Marea Britanie nu-şi va întoarce tunurile asupra noastră, chiar dacă Egiptul i-ar fi cerut-o.

Desigur, Ben-Gurion nu a privit această declarație drept o bază pentru acțiunea comună. El a stăruit că noi nu trebuia să fim singurii care să lansăm campania şi să deținem rolul agresorului, în timp ce britanicii şi francezii apăreau ca îngeri ai păcii care aduc liniştea în zonă. El nu era pregătit să accepte o diviziune a funcțiilor în care, cum spunea el, Israelul îşi băga de bună voie botul în rahat, aşa încât Marea Britanie şi Franța să-şi poată spăla mâinile în apele purității.

I-am spus lui Ben-Gurion că, după părerea mea, această problemă putea fi privită şi dintr-un alt punct de vedere. Pentru campania militară în discuție, Marea Britanie şi Franța nu aveau nevoie de noi. Cele cinci sute de avioane pe care voiau să le pună în acțiune erau de ajuns ca să înfrângă forța aeriană egipteană. Acelaşi lucru era adevărat în ceea ce priveşte forțele terestre şi navale. Singura calitate pe care noi o posedam, relevantă în acest context, şi care lor le lipsea, era capacitatea de a furniza pretextul necesar. Doar aceasta ne putea asigura nouă biletul de admitere în „clubul" campaniei Suezului.

De altfel, situația noastră față de Egipt era diferită de aceea a Marii Britanii şi Franței. Nasser continua să proclame că Israelul şi Egiptul erau în stare de război, iar cuvintele sale erau urmate de fapte prin blocarea Strâmtorilor Tiran şi acțiunea bandelor sale teroriste. Aceasta ne obliga, fără nici cea mai slabă legătură cu interesele Marii Britanii şi Franței, să însărcinăm armata noastră ca, din timp în timp, să treacă frontiera şi adesea să intre în conflict cu armata egipteană. De aceea presupunerea britanică era corectă: era de resortul nostru să asigurăm pretextul. Eram în situația de a „livra mărfurile".

Trebuia, de asemenea, să cântărim cu toată grija ce s-ar întâmpla dacă refuzam propunerea britanică. I-am spus lui Ben-Gurion că, după părerea mea, am fi pierdut o oportunitate istorică cu care nu ne-am mai fi întâlnit niciodată, în conflictul nostru cu Nasser aveam să fim singuri, fără forțele Marii Britanii şi Franței şi fără ajutorul în echipament ce avea să ne vină din partea Franței, în cadrul campaniei comune, în asemenea circumstanțe şi din punctul de vedere politic, puteam noi cuceri singurei Şarm el-Şeik, aşa încât să asigurăm libertatea navigației la Eilat? Nu am fi fost noi înfierați ca agresori şi supuşi unor presiuni încă şi mai mari din partea Statelor Unite şi

Uniunii Sovietice? Socot că Bourges-Maunoury avea dreptate spunându-le oamenilor noştri că mai important pentru noi era să ne moderăm condițiile din perspectiva rezultatelor campaniei decât din aceea a deschiderii ei.

De aceea eram convins că dacă Franța îşi putea asuma grija în ceea ce priveşte latura navală şi dacă forța ei aeriană ne ajuta în apărarea Haifei şi a Tel Avivului, trebuia să mergem în întâmpinarea planului sugerat şi să deschidem campania, cu condiția ca francezii şi britanicii să ni se alăture în câteva zile şi să pună stăpânire pe Zona Canalului.

În ziua de 21 octombrie, un avion a sosit din Franța, ca să ne ducă la întâlnirea de la Paris. Trebuia să plecăm seara şi aceasta avea să fie călătoria deciziei. Discuția a fost istovitoare. Rezultatul a fost negocierea — în măsura în care fiecare dintre parteneri era dispus la concesii şi la compromis — şi decizia definitivă.

Doi membri ai delegației franceze anterioare au venit cu acel avion, iar la ora 11 A.M. ei intrau în cabinetul meu. Sosirea lor în Israel era neaşteptată, dar scopul lor era clar: doreau să înceapă negocierea chiar înainte de a fi ajuns la Paris. Problema principală era „pretextul" sau, cum îi spuneau francezii, „scenariul". Marea Britanie nu se clintise din poziția ei, iar vizitatorii noştri francezi veniseră în mod special ca să ne îmboldească să consimțim. Ei au spus că ştiau că propunerea britanică nu era bună, dar era singurul plan realist, deoarece Marea Britanie n-ar fi fost de acord cu altul. Ea nu s-ar fi alăturat campaniei decât dacă putea să apară drept intermediar, drept acela care restabileşte ordinea.

Convorbirea a fost dură. I-am întrebat dacă forța aeriană franceză ne-ar fi venit în ajutor dacă oraşele noastre ar fi fost bombardate în primele douăzeci şi patru de ore, atunci când propriile noastre avioane trebuiau angajate pe teatrul de bătălie. Ei au dat un răspuns negativ, adăugând că britanicii s-ar fi opus acestei idei în măsura în care strica „scenariul". Atunci eu am explodat, poate atât din cauza exasperantei utilizări a cuvântului „scenariu", dar şi din cauza modului lor de a judeca. Am spus că Shakespeare a fost un geniu al scenariului, dar că mă îndoiam că vreunul din Cabinetul britanic i-a moştenit calitățile, în ceea ce mă privea, nu puteam suporta o propunere de parteneriat bazată pe condiția ca unul să facă treaba, iar ceilalți doi să vină şi să-l dea deoparte. Dacă trebuia să luptăm singuri cu egiptenii, noi înşine avem să decidem când şi cum s-o facem, lăsându-ne conduşi de ceea ce ni se potrivea cel mai bine. Într-un parteneriat, însă, dacă avioanele egiptene bombardau Tel Avivul pentru că propriile noastre avioane erau departe, pregătind calea pentru cucerirea anglo-franceză a Zonei Canalului, era de neconceput ca partenerii noştri să nu ne vină în ajutor doar pentru a nu strica „scenariul"!

În ceea ce priveşte apărarea aeriană a Israelului, ei au întrebat dacă această problemă nu putea fi rezolvată prin staționarea în Israel a unor escadrile care să intre în acțiune doar în caz de extremă urgență, anume în

apărarea oraşelor israeliene atacate din aer. Am răspuns că aceasta era o propunere nouă şi că se cerea examinată. De fapt soluția mea era mai simplă. Noi trebuia să pornim atacuri terestre, la o scară relativ mică, în proximitatea Canalului. Aceasta nu i-ar fi îndemnat în mod necesar pe egipteni să recurgă la represalii prin bombardarea oraşelor israeliene, de teamă că noi puteam face acelaşi lucru cu ale lor, dar putea fi un pretext suficient pentru britanici şi francezi. Cu toate acestea, ideea de a dispune de ajutor aerian în caz de urgență nu era de lepădat.

Înainte de amurg, am plecat la aerodrom spre a decola, cu destinația Franța: Ben-Gurion, adjutantul său, Şimon Peres, şeful meu de cabinet Mordehai Bar-On şi eu. Numai în automobil, pe drumul către baza aeriană, i-am vorbit lui Ben-Gurion despre misiunea celor doi francezi. Când el a auzit că ei ne-au îndemnat din nou să fim de acord cu planul britanic, a vrut să contramandeze zborul. Iar când i-a văzut pe cei doi lângă avion, Ben-Gurion, stăpânindu-şi cu greu sentimentele, le-a spus: „Dacă aveți de gând să ne presați cu propunerile britanice, atunci singurul folos al acestei călătorii va fi prilejul de a-l întâlni pe primul-ministru francez".

Aparatul a decolat după lăsarea întunericului şi noi toți ne-am instalat pentru noapte. Ben-Gurion nu şi-a scos nasul dintr-un volum al lui Procopius, istoricul bizantin născut în Cesareea Palestinei, la sfârşitul secolului al V-lea. În timpul zborului, Ben-Gurion ne-a strigat deodată. Ochii săi străluceau pe când ne arăta un pasaj pe care tocmai îl citise, unde Procopius menționează regatul evreiesc care a existat în secolul al V-lea în regiunea Mării Roşii. Regatul era localizat pe „insula lui lotvat", pesemne numele evreiesc a ceea ce mai târziu s-a numit insula Tiran, la Est de marginea strâmtorilor, la gura Golfului Aqaba.

Norii groşi de deasupra Franței centrale ne-au împiedicat să aterizăm la Paris, aşa încât ne-am întors la Marsilia pentru realimentare cu combustibil. Ne-am întors şi ne-am rotit peste Paris până când, după şaptesprezece ore de zbor zdruncinător şi plicticos, pilotul a văzut o spărtură în nori şi a aterizat în cele din urmă pe aerodromul Villacoublay, în ziua de 22 octombrie.

Şimon Peres, Mordehai Bar-On şi eu am fost cazați la un hotel din Paris, pe când Ben-Gurion şi adjutantul său au trebuit să stea într-o vilă din Sevres, la periferia Parisului, unde aveau să aibă loc convorbirile noastre. Vila era proprietatea lui Bonnier de la Cha'pelle, o distinsă familie de francezi, buni prieteni ai lui Bourges-Maunoury şi care avuseseră strânse legături cu liderii Rezistenței Franceze. Singurul fiu al casei a fost trimis de organizația clandestină franceză la Alger ca să-l asasineze pe amiralul Darlan. În vârstă de optsprezece ani în acel timp, el a fost prins şi executat de către oamenii generalului Giraud, aflați atunci în control la Alger. Camera sa din vilă a fost păstrată aşa cum fusese lăsată la plecarea lui. Două candele îi luminează fotografia.

După câteva ore de odihnă, am început prima noastră întâlnire la ora 4 P.M. Participanții francezi erau primul-ministru Guy Mollet, ministrul de externe Fineau şi ministrul apărării Bourges-Maunoury. Partea noastră era reprezentată de Ben-Gurion, Şimon Peres şi eu. Convorbirile au durat până la ora 7. La început au fost absolut generale. Atât Guy Mollet cât şi Ben-Gurion aveau teorii şi idei despre o mulțime de subiecte importante şi evenimente politice majore din lume, iar ei găseau cu totul potrivit ca, în mijlocul discuției despre alegerile parlamentare din Iordania, să zboare la o analiză a instabilității în Polonia comunistă.

Discutarea temei noastre centrale a fost deschisă de Ben-Gurion, care i-a avertizat pe francezi dinainte că era pe punctul de a prezenta o propunere care putea să pară fantastică sau cel puțin naivă, la o primă privire. Ea se referea la o reglementare cuprinzătoare a problemelor Orientului Mijlociu. El spuse că Iordania nu era viabilă ca stat independent şi că trebuia divizată. Zonele de la Est de râul Iordan trebuiau date Iraqului în schimbul angajamentului de a primi şi coloniza arabii refugiați pe teritoriul său, iar Iordania vestică trebuia, ca regiune autonomă, să devină parte a Israelului. Libanul, de asemenea, trebuia să renunțe la unele dintre districtele sale musulmane, spre a-şi garanta stabilitatea bazată pe zonele creştine ale țării, într-o astfel de structură a Orientului Mijlociu, Marea Britanie şi-ar exercita influența asupra Iraqului, care ar include Iordania de Est, şi asupra părților sudice ale Peninsulei Arabe, iar sfera de influență a Franței ar fi Libanul şi poate Siria, întreținând relații strânse cu Israelul. Aceasta ar însemna un statut internațional garantat pentru Canalul Suez, iar Strâmtorile Tiran ar ajunge sub controlul Israelului.

Nimic din acestea nu putea fi realizat repede, dar se puteau face încercări de a convinge Statele Unite şi în special Marea Britanie să sprijine aceste țeluri. Ben-Gurion privea situația prezentă — şi acea întâlnire — ca pe o oportunitate corespunzătoare pentru o examinare comprehensivă a viitorului Orientului Mijlociu, în scopul de a se ajunge la o politică comună pentru Statele Unite, Marea Britanie, Franța şi Israel. El a arătat că nu trebuia să ne grăbim cu campania noastră militară, ci să folosim timpul spre a clarifica posibilitățile politice. Considera că timpul era copt pentru o astfel de reevaluare, când Marea Britanie stătea în mijlocul fragmentelor politicii ei sfărâmate atât în Egipt, unde Nasser naționalizase Canalul, cât şi în Iordania, unde forțele antibritanice tocmai câştigaseră alegerile.

Francezii au ascultat spusele lui Ben-Gurion cu mare interes, dar ei n-au arătat nici o dispoziție de a fi deturnați de la subiectul palpabil al campaniei militare. Primul-ministru al Franței nu credea că americanii puteau fi convinşi că Nasser trebuia expulzat. El a spus că întotdeauna a fost nevoie de un interval de timp de doi ani înainte ca americanii să înțeleagă vreo problemă europeană, în primul război mondial, înțelegerea a venit doar în 1917; în cel de al doilea război mondial, le-au trebuit din 1939 şi până în

1941 ca să ia parte la el. Chiar gravitatea acțiunii lui Nasser cu privire la Suez va fi înțeleasă doar în alți doi ani. Mai mult, americanii erau realmente interesați doar în problemele legate de Uniunea Sovietică.

Ministrul de externe Fineau a fost încă şi mai realist decât Guy Mollet. El l-a avertizat pe Ben-Gurion că, încercând să rezolve toate problemele deodată, nu va rezolva nici una. Nici Statele Unite, nici Marea Britanie nu erau acum pregătite pentru o examinare fundamentală a acestor probleme. Eden, e adevărat, a fost în mod sincer în favoarea acțiunii contra Egiptului, dar vremurile erau vitrege pentru dânsul. El trebuia să facă față opoziției, în Parlament, din partea Partidului Laburist, şi, de asemenea, în propriul său partid şi Cabinet. Cu cât mai lungă avea să fie întârzierea, cu atât mai şubredă avea să fie poziția lui. Nasser, pe de altă parte, devenea tot mai puternic în fiecare zi, iar legăturile sale cu ruşii deveneau tot mai strânse. Era acum deci timpul să se acționeze, sau ceasul oportun avea să fie pierdut.

Pineau a citat trei factori în sprijinul acțiunii imediate. Primul era tehnic: după luna octombrie, Marea Mediterană începe să fie furtunoasă, făcând ca debarcările să fie imposibile. Ceilalți doi factori erau politici. Din punctul său de vedere, Statele Unite nu vor avea timp să se ocupe de Orientul Mijlociu în ajunul alegerilor prezidențiale din noiembrie, aşa încât trebuia profitat de săptămânile rămase ca să ne lansăm operațiile. Acelaşi lucru era valabil pentru Uniunea Sovietică, acaparată acum de problemele interne din Polonia şi din celelalte republici populare.

Ben-Gurion a încercat iarăşi să-i încline pe francezi spre o perspectivă politică atotcuprinzătoare, nu spre a rezolva toate problemele deodată, ci, spunea el, spre a o face stadial. Prima era aceea de a avea convorbiri sincere cu Marea Britanie şi a fi asigurați de bunăvoința ei. A doua era aceea de a aduce un regim mai rezonabil în Egipt, ceea ce putea, de asemenea, să fie răspunsul la celelalte probleme ale Orientului Mijlociu. A treia era aceea de a reorganiza Orientul Mijlociu. Acum noi aveam de-a face cu primele două stadii, dar trebuia să le parcurgem în contextul țelurilor politice pentru viitor.

Deosebirea de atitudine dintre Ben-Gurion şi francezi ținea în parte de deosebirile personale de caracter. Ben-Gurion favoriza întotdeauna o abordare cuprinzătoare a problemei, chiar şi când lucrul acesta nu era necesar în atacarea unei probleme concrete. Principala cauză a diferendelor, însă, consta în deosebirile de concepție şi în înțelegerea obiectului întâlnirii. Francezii doreau să ajungă la un aranjament care să poată face posibilă cucerirea militară a Zonei Canalului de către britanici şi de către ei înşişi. Ben-Gurion dorea mai mult decât atât. Într-adevăr, rareori s-a întâmplat ca în acei ani primul-ministru al Israelului să se consulte cu conducătorii Franței şi Marii Britanii asupra unui eveniment politic şi cele trei țări să ajungă la un punct de plecare comun. El dorea să exploateze această oportunitate spre a încerca să realizeze o politică a acordului care să cuprindă toate problemele Orientului Mijlociu.

Ministrul de externe a luat din nou cuvântul, ca să readucă discuția la problemele practice ale campaniei Suezului. I-a succedat ministrul Bourges-Maunoury, care a explicat că dacă acea companie nu era lansată în câteva zile, Franța era nevoită să bată în retragere. Ea nu putea continua să țină fără rost vase comerciale şi unități ale armatei mobilizate pentru operațiune. Cât priveşte temerile Israelului, Bourges-Maunoury, ca ministru al apărării din Franța, era gata să garanteze că navele de război franceze vor salvgarda coasta Israelului şi chiar îi vor da ajutor cu apărarea antiaeriană. El era, de asemenea, gata să consimtă ca unități ale forței aeriene franceze să fie staționate în Israel şi, dacă era necesar, să ia parte la apărarea aeriană.

La ora 7 P.M., au sosit ministrul de externe britanic Selwyn Lloyd şi un funcționar superior din Ministerul Afacerilor Externe, dar ei nu au intrat imediat în sala de întâlnire. S-au închis într-o altă cameră, unde au fost puşi la curent de către delegația franceză asupra poziției Israelului. Francezii s-au întors fără ei şi am continuat convorbirile. Oricum, ajunsesem într-un impas şi nu părea să apară nici o cale de ieşire. Ben-Gurion nu era pregătit să accepte propunerile britanice şi a spus că mai degrabă avea să plece în Israel dimineața. Părea fără sens să rămână. Bourges-Maunoury, din parte-i, a anunțat că se vedea nevoit să ia în considerare lăsarea la vatră a unităților sale destinate campaniei de la Suez în cazul în care nu se lua rapid o decizie pozitivă.

Fineau a dat din nou citire principalelor mişcări prevăzute şi programului sugerat de britanici:

• Israelul să înceapă acțiunea militară contra Egiptului.

• Ultimatum franco-britanic adresat Egiptului şi cerința ca Israelul să se retragă din Zona Canalului.

• Bombardarea aerodromurilor egiptene după expirarea termenului fixat de ultimatum.

S-a decis să se efectueze o convorbire cu britanicii, iar de data aceasta ni s-a cerut să participăm. Ben-Gurion şi eu reprezentam partea israeliană. Această primă întâlnire tripartită a durat o oră şi jumătate şi a fost reluată după o scurtă întrerupere pentru cină. Şimon Peres ni s-a alăturat pentru a doua parte a şedinței, care a luat sfârşit către miezul nopții, când Selwyn Lloyd a plecat la Londra ca să transmită primului-ministru britanic sugestiile noastre.

A fost o întâlnire stranie, în remarcile lor inițiale, atât Selwyn Lloyd cât şi Ben-Gurion au prezentat poziții extremiste, deşi la sfârşit ei au manifestat o surprinzătoare disponibilitate la compromis. Este posibil ca veritabila lor incapacitate de a se armoniza pe aceeaşi lungime de undă să-i fi făcut să simtă că era inutil să se angajeze în alte clarificări sau în încercări mutuale de persuasiune. Aşa încât ei au mers direct la punctul final al concesiei.

Ministrul de externe britanic se poate foarte bine să fi fost un om binevoitor, plăcut, fermecător, amiabil, în acest caz el a demonstrat aproape

geniu în ascunderea acestor virtuți. Modul său de a fi n-a fost mai puțin contradictoriu, întregul său comportament exprima repulsie: pentru loc, companie şi temă.

Remarcile sale inițiale au sugerat tactica unui muşteriu care se târguieşte cu nişte negustori jecmănitori. El a spus că de fapt era posibil să se ajungă la acord cu Egiptul asupra Canalului Suez în răstimp de o săptămână. Convorbirile sale, la New-York, cu ministrul de externe egiptean Fawzi au fost fructuoase, iar egiptenii consimțeau să recunoască Asociația Utilizatorilor Canalului Suez, să precizeze taxele Canalului în avans şi să accepte impunerea de sancțiuni, în concordanță cu Carta ONU, dacă îşi încălcau angajamentele.

Dacă toate erau atât de bune şi frumoase, atunci de ce era el aici? Pentru că — a explicat el — un astfel de acord nu numai că ar fi eşuat în slăbirea lui Nasser, ci de fapt l-ar fi întărit, şi, dat fiind faptul că Guvernul Majestății sale considera că Nasser trebuia înlăturat, era pregătit să întreprindă acțiunea militară potrivit ultimei versiuni a planului anglo-francez. Acesta reclama invadarea Sinaiului de către armata israeliană, ale cărei unități trebuiau să ajungă la Suez în patruzeci şi opt de ore. (Selwyn Lloyd a adăugat aici că experții militari ai Marii Britanii au fost convinşi de către francezi că armata israeliană era capabilă să facă aceasta), în acest interval de patruzeci şi opt de ore, ultimatumul anglo-francez urma să fie adresat ambelor părți, ordonându-le să se retragă de la Canal. Dacă Egiptul îl respingea, avea să fie lansat atacul anglo-francez de capturare a Canalului şi de doborâre a lui Nasser.

Marea Britanie nu va sări în ajutorul Egiptului ca urmare a atacării acestuia de către Israel. Şi nici nu va ajuta Iordania, în pofida tratatului de apărare anglo-iordanian, dacă Iordania ataca Israelul. Dar Marea Britanie ar fi ajutat Iordania dacă aceasta ar fi fost atacată de Israel.

Răspunsul lui Ben-Gurion a fost scurt şi ferm. El a spus că a şi respins planul schițat de Lloyd. Israelul nu dorea să fie înfierat ca agresor şi nici să fie destinatarul unui ultimatum care să-i ceară evacuarea zonei Canalului. Dacă era ca Israelul să atace Egiptul conform acestui plan, Egiptul putea reacționa prin bombardarea oraşelor israeliene. Dacă Israelul lupta singur, nu se putea exclude perspectiva ca „voluntari" sovietici şi cehi să fie expediați ca să întărească forța aeriană egipteană. De aceea răspunsul lui Ben-Gurion a fost că Israelul nu trebuia să înceapă războiul contra Egiptului, nici acum şi în nici în vreo altă perioadă. Dacă era însă atacat, s-ar fi apărat şi în cele din urmă ar fi învins Egiptul, fie şi cu costul unor pierderi grele.

Ben-Gurion a explicat ce nu eram noi pregătiți să facem. Cu permisiunea sa, eu am schițat ce eram pregătiți să facem şi am prezentat planul nostru. Am spus că eram gata de acțiune represivă împotriva Egiptului. De exemplu, la ora 5 P.M. a zilei D, o forță israeliană avea să treacă granița spre a îndeplini o acțiune limitată. Aceasta putea fi întreprinsă în

vecinătatea Canalului de către o unitate de paraşutişti ce trebuia lansată în spatele liniilor egiptene. Guvernele britanic şi francez se puteau întruni în aceeaşi seară, emițând somația ca egiptenii să-şi evacueze forțele din Zona Canalului, deoarece prezența lor punea în pericol funcționarea normală a Canalului. Ele puteau cere în acelaşi timp Israelului ca trupele sale să nu avanseze dincolo de Canal, iar noi am fi acceptat. Deoarece noi, oricum, nici nu intenționam s-o facem, somația n-ar fi avut nici o importanță practică. Dacă Egiptul respingea somația de evacuare, unitățile aeriene britanice şi franceze trebuiau să înceapă bombardarea aerodromurilor egiptene în dimineața următoare

Selwyn Lloyd n-a fost şocat şi nici măcar surprins de planul meu. El pur şi simplu a susținut ca acțiunea noastră militară să nu fie o ciocnire la scară mică, ci un „adevărat act de război", altfel neavând nici o justificare ultimatumul britanic, Marea Britanie putând să apară în ochii lumii ca agresor. Lloyd a accentuat că Marea Britanie nu putea admite aceasta, „deoarece ea avea prieteni ca țările scandinave, care n-ar fi văzut cu ochi buni ca Marea Britanie să înceapă un război". N-am îndrăznit să privesc în ochii lui Ben-Gurion în timp ce Selwyn Lloyd emitea acest argument atât de original. Cred că şi-ar fi ieşit din fire. Dar el şi-a stăpânit mânia, deşi nu şi agitația, noi toți auzind scârțâitul scaunului său.

A luat apoi cuvântul Bourges-Maunoury, promițând Israelului ajutor aerian francez. Ba chiar a sugerat punerea în acțiune a avioanelor franceze, în caz de necesitate, de la baza din Cipru, la care Lloyd a răspuns fără zăbavă că el nu putea fi de acord.

Aceasta era prea mult pentru Ben-Gurion, aşa încât el l-a întrebat pe Lloyd direct dacă Guvernul Majestății Sale se gândise la paguba pe care oraşele Israelului o puteau suferi în cele două sau trei zile când Israelul avea să fie singur pe câmpul de bătălie. Lloyd părea izbit de o astfel de neplăcută întrebare şi a spus că venise la Paris numai pentru că crezuse că va fi discutat planul asupra căruia se căzuse de acord între britanici şi francezi, iar ajuns aici a fost confruntat cu o nouă sugestie.

Cu toate acestea, în pofida aparentei sale rezervări, era evident că Lloyd nu respingea propunerea noastră. El a întrebat din nou ce forță puteam trimite peste frontieră. Fără a metaforiza, l-am asigurat că avea să fie un adevărat „act de război", în cursul convorbirilor, Lloyd a spus că era posibilă restrângerea timpului dintre acțiunea noastră şi activarea forțelor lor, aşa încât ei să emită ultimatumul în dimineața de după ziua D şi să pornească la acțiune noaptea, douăsprezece ore mai târziu, adică după treizeci şi şase de ore de la deschiderea de către noi a campaniei.

Când Lloyd ne-a părăsit, către miezul-nopții, am avut sentimentul că era posibil să aruncăm o punte peste prăpastia dintre planurile noastre, dacă părțile ar fi manifestat bunăvoință. Fineau, care n-avea motive să fie fericit cu privire la spiritul raportului pe care Lloyd urma să-l prezinte lui Eden, s-a

dus el însuşi la Londra ca să-l întâlnească pe primul-ministru al Marii Britanii, în seara următoare. El intenționa să revină la Paris în ziua următoare, 24 octombrie, pentru recapitularea finală.

Ben-Gurion mi-a permis să-mi prezint planul, dar eram conştient de faptul că el evita să se angajeze în acesta şi că se referea în mod prudent la acesta ca la „planul lui Dayan". Mă temeam că rezerva sa nu era doar o mişcare tactică față de britanici şi francezi, ci că era realmente sinceră şi că el avea multe îndoieli în privința planului.

Înainte de a merge la culcare, m-am uitat peste telegramele sosite din Israel. Una din ele mă informa de perspectiva ca noul prim-ministru al Iordaniei să fie Suleiman Nabulsi, un palestinian antibritanic care deja anunțase că avea să anuleze tratatul britanico-iordanian şi că Iordania avea să se alăture comandamentului militar siriano-egiptean. O altă telegramă conținea ştirea că, drept pas către uniunea armatelor, avea să se deschidă la Amman, în acea zi, o conferință a şefilor de stat-major din Egipt, Siria şi Iordania. Preşedinte al conferinței urma să fie Abd-el-Hakim Amr, şeful statului-major al armatei egiptene. Singurul gând consolator care mi-a venit în minte la citirea acestor telegrame a fost acela că, ajungând la Londra, Selwyn Lloyd avea să găsească pe masa sa de lucru aceleaşi ştiri încurajatoare.

În dimineața zilei de 23 octombrie, membrii militari ai delegațiilor franceză şi israeliană s-au întâlnit în casa lui Mangin. S-a vădit că membrii francezi care luaseră parte nu împărtăşeau impresia mea că prăpastia putea fi acoperită de o punte. Ei socoteau că nu ne apropiasem de un acord cu britanicii şi credeau că negocierile intraseră în impas. Obstacolul în calea acordului dintre britanici şi noi — am spus — nu era insignifianța ciocnirilor israeliano-egiptene, ci repulsia Marii Britanii de a ne considera un partener egal. „Parteneriatul" sugerat se baza pe condiția ca Marea Britanie şi Franța să joace rolul de polițai, iar noi rolul de tâlhari, ei rolul de sfinți, iar noi pe acela de ticăloşi.

Francezii au spus că le părea rău că replica mea era atât de descurajantă, dar că îşi vor încerca norocul cu Ben-Gurion, la prânz, când delegațiile complete ale Franței şi Israelului trebuia să se întrunească din nou în vila lui Bonnier de la Chapelle. Casa, la o jumătate de oră de mers cu automobilul de la Paris, era o construcție impunătoare a cărei valoare, pentru mine, consta în magnifica grădină în care era situată, în peluzele sale împodobite cu straturi de flori şi înconjurate de livezi. Dacă negocierile noastre eşuau, cu siguranță cauza nu avea să fie ospitalitatea. Nimeni n-a avut vreo plângere în această privință şi în special nu eu, în fața pomilor încărcați de fructe.

Fineau şi Bourges-Maunoury au sosit la prânz după ce toată dimineața fuseseră ocupați în birourile lor. Se părea că în acele zile Providența lucra din răsputeri la orchestrarea afacerilor din Orientul Mijlociu. După lovitura dură

dată Marii Britanii de Iordania, prin instalarea unui premier antibritanic şi plasarea armatei sale sub un comandament militar comun, condus de Egipt, a venit rândul Franței. Un vas egiptean, Athos, a fost prins cu arme de contrabandă, trimise insurgenților algerieni de către spionajul egiptean. S-au făcut auzite proteste în Parlamentul francez împotriva intervenției egiptene în afacerile interne ale Franței, iar ambasadorul francez la Cairo a fost rechemat. (Cu o zi mai înainte începuse episodul Ben Bella, când un avion de vânătoare francez determinase aterizarea forțată a unui avion de pasageri marocan, care îl avea la bord pe Mohammed Ben Bella şi pe patru lideri ai rebelilor algerieni). Evenimentele din Iordania şi Africa de Nord au sporit tensiunea internațională şi au reliefat rolul de prim ordin al lui Nasser în activitatea antioccidentală.

Între desert şi cafea, Bourges-Mounoury şi Pireau s-au reîntors la diferendele noastre cu britanicii. Selwyn Lloyd le spusese, după întâlnirea tripartită din noaptea precedentă, că nu putea accepta sugestia noastră, aşa cum era prezentată în „planul Dayan". Cele două puncte problematice erau anvergura acțiunii noastre militare, britanicii cerând ca noi să întreprindem „un act de război în toată puterea cuvântului", şi durata perioadei dintre declanşarea de către noi a operațiunii şi atacul anglo-francez asupra aerodromurilor egiptene. Britanicii insistau ca aceasta să fie de patruzeci şi opt de ore, dar era posibilă scurtarea ei la treizeci şi şase de ore. Ei nu voiau să audă de nici o scurtare, pentru că atunci întreaga afacere a ultimatumului ar fi putut apărea drept o ficțiune. Pineau trebuia să plece în acea noapte la Londra şi trebuia să ia cu el „cuvântul nostru final".

I-am promis că va primi răspunsul nostru înainte ca el să plece, iar delegația noastră s-a retras pentru consultări interne. Astfel de consultări aveau loc din când în când la fiecare dintre delegații, a noastră şi a francezilor, fie prin întâlnire formală într-o cameră separată, fie prin adunare informală într-un colț al sălii de consiliu, ori prin schimb de note în timpul şedinței comune. Dar exista o deosebire de natură în consultațiile noastre, generată de deosebirea de concepție a celor două delegații.

Francezii alcătuiau un grup de prieteni, cu strânse legături făurite în zilele Rezistenței. Tăria autorității lor era în mare parte produsul funcțiilor lor. Guy Mollet avea ultimul cuvânt mai ales pentru că deținea postul de prim-ministru. Fineau determina politica externă, iar Bourges-Maunoury obligațiile apărării, în delegația israeliană, alcătuită din primul-ministru, directorul general din Ministerul Apărării şi şeful de stat-major, nu numai că diferența de nivel între pozițiile noastre era mult mai mare, dar autoritatea personală a lui Ben-Gurion pentru Şimon Peres şi pentru mine era infinit mai mare decât aceea reflectată de definiția formală a funcțiilor noastre. Delegația noastră avea de fapt un singur reprezentant: Ben-Gurion. El era ca un rabin tradițional, iar noi, ajutoarele şi consilierii lui, îi eram discipoli. De aceea chiar şi consultațiile noastre interne erau, în esență, nu discuții care să

conducă la decizii, ci eforturi făcute de Şimon Peres şi de mine de a-l convinge pe Ben-Gurion să accepte sugestiile noastre. Făceam lucrul acesta, de regulă, numai atunci când el manifesta interes şi numai atâta vreme cât el însuşi nu luase deja o decizie finală.

Când, în acea după-amiază, ne-am retras pentru o astfel de întâlnire privată, eram conştienți de importanța ei hotărâtoare. Trebuia să-l echipăm pe Fineau cu formula pentru călătoria sa la Londra, care avea să determine dacă acea campanie a Suezului urma să aibă loc, ori va fi anulată. Dar Ben-Gurion încă nu-şi formulase opinia dacă, în circumstanțele date, Israelul se putea alătura la război. Deşi el n-o spunea, era evident că fusese dezorientat de întâlnirile de până atunci. El era îndeosebi vexat de refuzul de a vedea Israelul ca pe un partener cu poziție egală, atitudine adoptată de Marea Britanie şi cu care Franța se împăcase. El a fost, de asemenea, descurajat de ezitarea liderilor Franței şi, desigur, ai Marii Britanii, de a lua în discuție o politică comună pentru Orientul Mijlociu, într-o astfel de dispoziție, Ben-Gurion nu era înclinat să arate o prea mare flexibilitate şi de a face concesii.

Consideram că exagera pericolul pentru Israel al celor treizeci şi şase de ore sau patruzeci şi opt de ore când trebuia să înfruntăm Egiptul singuri. Nu eram sigur dacă credea realmente în tabloul întunecat pe care îl zugrăvea cu privire la avioanele egiptene care făceau prăpăd şi distrugeau oraşele Israelului sau dacă erau în aceasta rațiuni tactice. Sau dacă nu pregătea terenul pentru o retragere din întreaga afacere.

El a deschis consultările cu întrebarea dacă gândeam că mai era ceva ce-i puteam sugera lui Fineau să-i transmită lui Eden. Peres a venit cu ideea de a trimite un vas israelian de la Haifa la Port Said. Egiptenii aveau fără îndoială să-l oprească şi să-i împiedice trecerea prin Canal. Peres credea că o asemenea acțiune putea oferi un bun pretext de război şi pentru intervenția anglo-fran-ceză. Ben-Gurion a primit în tăcere această propunere.

Ne-am întors la subiectul divergențelor noastre cu britanicii. Am spus că nu trebuia să privim acea zi şi jumătate de luptă a Israelului singur ca pe o problemă critică irezolvabilă. Din punct de vedere militar, dacă acesta era obstacolul din calea campaniei Suezului, atunci eu eram în favoarea acceptării propunerii britanice.

Ben-Gurion a făcut observația că Marea Britanie ne cerea nu numai să luptăm singuri câtva vreme, ci că trebuia să deschidem campania cu o forță de mari proporții şi să atingem zona Canalului. Unitățile de paraşutişti lansate în spatele liniilor inamice puteau fi încercuite, cum s-a întâmplat la Kalkilia, caz în care am fi suferit pierderi grele. Oare am uitat noi starea de spirit a poporului nostru după acea acțiune?

I-am spus lui Ben-Gurion că publicul nostru a fost deprimat după Kalkilia din cauză că ne fuseseră pricinuite pierderi considerabile într-o operațiune care nu decidea nimic. Publicul ştia că, în pofida acțiunii şi a pierderilor, terorismul avea probabil să continue. În ceea ce priveşte

campania proiectată, însă, situația era diferită. Publicul putea să nu-i perceapă scopul din prima zi a bătăliei, dar pe măsură ce anvergura îi creştea, urmată de acțiunea anglo-franceză, oamenii puteau recunoaşte că era vorba de un război decisiv şi, chiar dacă pierderile erau mari, publicul avea să le îndure. Nu mă îndoiam de faptul că majoritatea poporului nostru ar fi privit această companie ca pe o oportunitate ce nu trebuia pierdută. Dacă era pierdută, trebuia să luptăm singuri în viitor, iar pierderile noastre puteau fi mult mai mari.

Am continuat cu o analiză a planului operațional. Credeam că acesta avea un merit intrinsec şi că putea, de asemenea, să satisfacă cerințele britanicilor. Am propus ca în ziua D, după amurg, să lansăm un batalion de paraşutişti în vecinătatea Canalului, la Mitla, iar în aceeaşi noapte o brigadă mecanizată să cucerească poziții la Nakeb şi Kusseima, pe granița egipteană. Coloana trebuia să înainteze a doua zi, capturând localitățile Tamad şi Nakl, pe calea spre Mitla, făcând joncțiunea cu batalionul de paraşutişti.

Conform acestui plan, nu trebuia să punem în funcțiune forța noastră aeriană în prima zi, cu excepția lansării paraşutiştilor, pe care trebuia să încercăm s-o facem fără a fi identificați. Nu trebuia să atacăm aerodromurile egiptene şi trebuia să căutăm evitarea bătăliilor aeriene, în afară de cazul în care erau atacate forțele noastre terestre şi chiar şi atunci limitându-ne la o acoperire aeriană de protecție. Speram ca în acest fel bătăliile din prima zi să fie strict locale. Aceasta îi putea face pe egipteni să aprecieze acțiunile noastre doar ca pe o operație de represalii pe scară mare, pe care ei n-ar fi dorit s-o transforme într-un război în toată legea. Era improbabil ca ei să treacă frontiera şi să bombardeze oraşele şi aerodromurile Israelului.

Acest plan i-ar fi satisfăcut pe britanici, deoarece el conținea elementele cerute de ei: forțele noastre aveau să opereze în proximitatea canalului (Mitla se găseşte la aproximativ treizeci de mile de Suez), iar ele erau destul de mari ca să comită ceea ce britanicii numeau „adevărat act de război", cuprinzând un batalion de paraşutişti, o brigadă mecanizată şi escadrile de aviație. Trebuia să le notificăm britanicilor mărimea forței noastre, nu şi locul lansării paraşutiştilor şi nici axa de mişcare a brigăzii mecanizate. Aceasta nu era treaba lor. Ei fără îndoială gândeau că intenționam să operăm de-a lungul axei nordice El Ariş—Kantara şi nu în Sud, în zona deşertică a Sinaiului.

Cucerirea pozițiilor notate în plan în decursul primei nopți era, de asemenea, o bună deschidere pentru armata noastră, mai ales din cauză că obiectivul nostru de căpetenie era Şarm el-Şeik, la extremitatea sudică a Sinaiului, aşa încât ne puteam continua înaintarea spre Sud. Cât priveşte batalionul de paraşutişti, el nu avea să fie izolat multă vreme. Aveau să-i vină întărire în cel mult patruzeci şi opt de ore. Nu mă aşteptam să fie atacat în prima noapte, aşa încât ar fi trebuit să lupte singur nu mai mult de o zi.

Ben-Gurion a ascultat cu cea mai mare atenție detalierea planului meu, ale cărui linii principale îi erau deja cunoscute din discuțiile anterioare. Nu a

făcut nici un comentariu, exact cum procedase şi la propunerea lui Peres. Era limpede că nu digerase întreaga informaţie şi că încă nu-şi făcuse o opinie asupra problemei fundamentale dacă, date fiind condiţiile prezente, campania era acceptabilă pentru Israel. L-am întrebat pe Ben-Gurion dacă îi puteam prezenta lui Fineau sugestia mea. A admis că o puteam face, cu condiţia de a arăta că era propunerea mea personală, fără a-l angaja pe el în aceasta. A spus acelaşi lucru despre sugestia lui Peres de a se trimite un vas israelian la Port Said. Spre a face şi mai clar punctul acesta, Ben-Gurion s-a retras în camera sa, aşa încât numai Peres şi eu am continuat întâlnirea cu Fineau şi cu Bourges-Maunoury. Absenţa lui Ben-Gurion sublinia faptul că propunerile noastre nu aveau susţinere oficială.

Când am intrat în sala de conferinţă, i-am găsit pe francezi aşteptându-ne cu nerăbdare. Fineau s-a uitat la ceas, căci avea de rezolvat treburi la minister, înainte de plecarea la Londra. Peres a expus sugestia sa, elaborând consecinţele ce ar fi decurs din încercarea unui vas israelian de a trece prin Canalul Suez. Pineau a spus că acesta putea fi un plan bun, dar că nu era înţelept să venim cu o nouă schemă în acel stadiu, căci britanicii ar fi utilizat-o drept pretext de tărăgănare şi poate chiar de suspendare a întregului proiect.

Am prezentat imediat planul meu, împreună cu revendicările Israelului, care decurgeau din acesta. Nu am detaliat partea operaţională, ci pur şi simplu am schiţat-o în termeni generali. Când am terminat, Pineau mi-a cerut să-mi repet propunerile, aşa încât să le poată nota în scris. După ce a făcut-o, mi-a citit notele sale şi a spus că acestea aveau să-i servească drept termeni de referinţă în convorbirea din acea noapte cu Anthony Eden. Am accentuat că acestea erau sugestiile mele şi că nu au fost aprobate de Ben-Gurion. El a lăsat la o parte aceasta şi a remarcat cu convingere: „Ştiu, ştiu cum lucraţi voi confraţii". L-am invidiat pentru certitudinea lui!

Pineau ne-a părăsit spre a merge la Londra. Aveam să ne întâlnim a doua zi, la întoarcerea lui. Ben-Gurion a rămas în camera lui, iar Peres şi eu ne-am întors la hotelul din Paris şi am decis să ne luăm o seară liberă.

Pentru „seara liberă" ne-am dus în Montmartre, la un club de noapte numit „Noua Eră", unde am stat înghesuiţi într-un mic balcon, cu ochii la scenă. Dar atunci când inima şi capul sunt absorbite într-o lume total diferită, devii indiferent chiar şi în faţa celui mai exotic spectacol de „strip tease" parizian. Ne-am mutat într-un mic bistrou, să bem ceva cafea. Pe când plecam, am auzit o voce speriată exclamând într-o ebraică galileeană neaoşă: „Ei, băieţi, ştiţi cine tocmai a trecut? Moşe Dayan şi Şimon Peres! Oare ce se petrece? Trebuie să fie ceva secret, căci Dayan se ascunde în spatele unor ochelari întunecaţi!"

Ne promisesem o seară care să ne scutească de grijă, dar când ne-am întors la hotel nu ne-am putut împiedica să ne gândim la problemele noastre.

Eu am încercat să recapitulez pentru mine însumi cum stăteau lucrurile, din perspectiva pregătirii pentru întâlnirea finală şi decisivă de a doua zi.

De la francezi noi puteam primi tot ajutorul aerian pe care ni-l puteau da: două sau trei escadrile de avioane de vânătoare. Consideram că ne puteam descurca cu acestea. Divergenţele de concepţie dintre britanici şi noi se ascuţi-seră şi nu avea nici un sens să continuăm să arăm acel teren. Distanţa dintre noi nu era mare, iar dacă ei intenţionau realmente să se eschiveze, nu aveau s-o facă pe seama celor câteva ore diferenţă între cerinţele lor şi planul nostru.

Problema era poziţia lui Ben-Gurion. Nu aveam nici o îndoială că reacţia sa rece din acea zi faţă de planul meu nu fusese o pozăă tactică, cum gândeau unii, ci o reflectare a îndoielilor şi nelinişţilor sale. El încă se mai lupta cu întrebarea fundamentală: trebuia noi să mergem înainte sau nu? El dăduse glas rezervelor sale atât în convorbirile noastre cu francezii, cât şi la consultările noastre interne. Pe de o parte, el nu împărtăşea optimismul francezilor în privinţa poziţiei americane. Ba chiar a încercat de mai multe ori să-i convingă să decaleze campania până după alegerile americane ca să se asigure de acordul preşedintelui Statelor Unite asupra acţiunii. Pe de altă parte, el era decepţionat de ezitarea francezilor de a lua în discuţie o politică cuprinzătoare asupra Orientului Mijlociu. Era dezamăgit nu pentru că el era respins, ci pentru că era convins că singură campania militară, dacă nu era parte a unei politici generale logice, nu-şi putea asigura ţelurile. Comportamentul Marii Britanii faţă de noi, departe de a fi unul de „gentlemeni", trezea suspiciune şi neîncredere. Ben-Gurion nu era absolut convins că dacă se iveau complicaţii cu alte state arabe, Marea Britanie n-ar fi lăsat baltă Israelul ca să alerge în ajutorul Iordaniei sau Iraqului.

Pe de altă parte, eram sigur că el era la fel de conştient ca şi mine, dacă nu chiar mai mult, de importanţa pentru noi a campaniei coordonate cu Franţa şi Marea Britanie, împotriva lui Nasser. El ştia că aceasta putea duce la soluţionarea unora din cele mai grele probleme ale noastre, care cu greu ar fi fost soluţionate fără campania proiectată.

Cât priveşte planul militar, eram încredinţat că Ben-Gurion se temea de grelele pierderi din primele zile, când trebuia să luptăm singuri. El părea să presupună că la începutul ofensivei noastre forţa aeriană egipteană avea să trimită imediat bombardierele sovietice „Iliusin" să atace Tel Avivul şi Haifa, cauzându-ne masive pierderi în vieţi omeneşti şi mari distrugeri. Nu împărtăşeam aceste temeri. Fireşte, nu era de aşteptat să sărim în apă şi să ieşim de acolo complet uscaţi, dar socoteam că puteam evita înecul. Credeam că eram capabili să-i dăm fazei iniţiale a operaţiei noastre caracterul limitat de acţiune de represalii şi, în acelaşi timp, să facem ceea ce aşteptau de la noi britanicii şi francezii, anume să imobilizăm la Canal o forţă importantă a inamicului. Egiptenii nu trebuiau să recunoască în aceasta începutul unei campanii cuprinzătoare.

Tocmai în conformitate cu acest scop am introdus două modificări esențiale în planul nostru operațional original. Una privea deschiderea acțiunii noastre terestre, care acum trebuia să fie lansarea de trupe paraşutate la Mitla şi nu capturarea localității El Ariş. Planul anterior prevedea, în prima fază, controlarea de către noi a Sinaiului nordic, aşa încât trebuia să se înceapă cu un asalt asupra localității El Ariş, principalul oraş de pe principalul drum dintre Egipt şi Israel. Acest drum se întinde pe marginea nordică a Sinaiului, mergând de-a lungul coastei Mării Mediterane, cuprinzând o cale ferată, o şosea asfaltată, un aerodrom şi surse de apă dulce. Regiunea din jur se află, fireşte, în mâna unor concentrări ale principalelor forțe egiptene destinate frontului israelian.

Spre deosebire de El Ariş, Trecătoarea Mitla se află în vecinătatea capătului sudic al Canalului Suez, iar legătura sa geografică cu Israelul este un drum deşertic nepavat, care împarte în două Peninsula Sinai. Acest drum era apărat de mici unități egiptene, iar trecătoarea însăşi era nepopulată. Socoteam de aceea că statul-major militar egiptean nu va interpreta o lansare de paraşutişti la Mitla mai mult decât un raid. Nu credeam că comandanții armatei Egiptului puteau concepe posibilitatea unei campanii de cucerire a Sinaiului care să nu înceapă cu încercarea de a lua sub control cele două axe nordice, El Ariş şi Bir Gafgafa. Pe deasupra, socoteam că în ziua următoare, când brigada noastră mecanizată cucerea poziții de apărare la Tamad şi Nakl, pe axa Midia, egiptenii aveau să vadă evenimentul ca pe o mişcare care să aducă cu bine înapoi în Israel unitatea noastră izolată la Mitla.

Cea de a doua modificare afecta activitatea noastră aeriană. Nu trebuia să începem prin a bombarda aerodromurile egiptene, ci trebuia să ne limităm, în primele două zile, să dăm ajutor forțelor noastre terestre şi să protejăm cerul Israelului. Această modificare era şi ea destinată să întărească impresia egiptenilor că noi eram angajați într-o acțiune limitată şi nu într-un război la scară mare.

Fireşte, existau unele riscuri în acționarea pe baza acestor ipoteze. Dacă acestea se dovedeau greşite, iar Egiptul lansa un atac aerian asupra oraşelor Israelului, am fi plătit scump ratarea şansei de a surprinde printr-un knock-out forța aeriană egipteană în timp ce ea se mai afla la sol. Dar eu socoteam că lucrul acesta s-ar fi putut întâmpla doar dacă egiptenii îşi asigurau informații de spionaj asupra planurilor noastre, în cursul normal al evenimentelor, era îndoielnic ca Statul-major egiptean să aibă la început o idee precisă despre cele ce se întâmplă. Este adevărat că putea primi informație de la unitățile lor atacate. Dar astfel de unități adesea raportează prezența unor mari formațiuni israeliene chiar şi atunci când sunt confruntate cu nimic mai mult decât un pluton. Cartierul general egiptean este astfel deja obişnuit cu alarmele false. Numai în dimineața următoare, când realitatea avea să confirme semnalul, trebuia şeful de stat-major egiptean să-şi ia în considerare reacția, în mod cert el nu va ezita să-şi pună

toate forțele în acțiune împotriva unităților israeliene care au pătruns pe teritoriul egiptean, dar nu credeam că avea să-şi trimită imediat avioanele să bombardeze Tel Avivul.

Părea rezonabilă predicția că, în prima zi de luptă, bătăliile aveau să fie localizate pe axa Nakl-Mitla. O zi mai târziu, în zori, era de aşteptat lansarea în acțiune a forțelor britanice şi franceze. Dacă aceasta avea realmente loc, noi trebuia să fim capabili să ne extindem operațiunile în două direcții: să continuăm avansul în Sud, spre Şarm el-Şeik, şi să atacăm în Nord, la Rafa şi El Ariş. Dar dacă planul eşua din vreo cauză oarecare şi noi eram nevoiți să oprim campania, puteam evacua unitatea noastră de la Mitla pe axa Nakl-Tamad, care avea să se afle sub controlul nostru. Se va socoti că ne-am angajat doar într-o acțiune de represalii şi că, o dată ce aceasta a fost îndeplinită, forțele noastre s-au întors în Israel. Cu aceste reflecții în minte am adormit eu în acea noapte.

În dimineața următoare, în ziua de 24 octombrie, Şimon Peres şi eu am fost convocați de Ben-Gurion pentru consultații finale. Ne-am dus la casa unde stătea şi l-am găsit bucurându-se de dimineața de toamnă însorită, în grădină, înainte de a aborda principalele probleme, mi-a cerut să-i explic încă o dată principalele mişcări din planul operațional pe care îl propusesem. Lucrul acesta trebuia să fie făcut cel mai bine cu ajutorul unei schițe cartografice care să arate localizarea şi mişcarea forțelor noastre, ca şi principalele obiective militare. Nu aveam hârtie la mine, aşa încât Şimon Peres a scos un pachet de țigări şi mi l-a înmânat. Era destul de bun şi acesta şi pe el am trasat schița triunghiulară familiară a Peninsulei Sinai, mărginită la Vest de Golful Suez, la Est de Golful Aqaba, iar la Nord de Marea Mediterană. Am marcat-o cu trei săgeți. Cea din centru mergea prin mijlocul Sinaiului, țintind Vestul. Aceasta reprezenta zborul trupelor de paraşutişti ce trebuiau lansate la Mitla şi linia de înaintare a brigăzii mecanizate care trebuia să facă legătura cu paraşutiştii. Săgeata paralelă de deasupra arăta mişcarea spre Vest a blindatelor în Nordul Sinaiului, de-a lungul coastei Mediteranei. Cea de a treia săgeată arăta înaintarea spre Sud a forței mobile, în direcția Şarm el-Şeik. Eram mai degrabă bucuros că nu aveam atunci la dispoziție o hartă propriu-zisă. Pe cutia de țigări, albă şi netedă, nu era nici urmă de munte, dune de nisip sau vale seacă, — planul arăta simplu şi foarte lesne de adus la îndeplinire.

Cu acea schiță grosolană în fața noastră, i-am descris lui Ben-Gurion, în linii mari, mişcările pe care le aveam în vedere în campanie, dacă el decidea să mergem înainte. Dacă avea s-o facă sau nu, eu nu puteam spune în acel moment, deşi dorința sa expresă de repetare a informației militare era încurajatoare.

Apoi el dădu la iveală o foaie pe care scrisese un număr de întrebări pe care le pregătise pentru această întâlnire. Pe măsură ce ni le citea, spiritul meu se liniştea, căci ele erau în cea mai mare parte „cum", „ce" şi „când" sau

„dacă", fiind evident faptul că luase o decizie pozitivă privind alăturarea noastră la campanie.

Întrebările puse de el pot fi deduse din răspunsurile pe care eu i le-am dat:

• Ziua D pentru armata israeliană trebuia să fie luni 29 octombrie 1956, ora 5 P.M.

• Ziua D pentru britanici şi francezi trebuia să fie miercuri.

• Ca răspuns la respingerea de către Egipt a ultimatumului, forţele britanice şi franceze aveau să bombardeze aerodromurile egiptene în zorii zilei de miercuri 31 octombrie, iar vineri 2 noiembrie aveau să fie debarcate două brigăzi franceze.

• Pe cât ştiam, forţele britanice şi franceze dispuneau de un total de 4 brigăzi de infanterie, 400 de avioane de vânătoare şi 120 de avioane de bombardament.

• Nu ştiam dacă intenționau să controleze ambele laturi ale Canalului sau numai malul vestic.

• Că aveau să mărşăluiască la Cairo, în caz de necesitate, asta n-o ştiam, iar eu mă îndoiam că o vor face.

• Francezii spuneau că forţele lor trebuiau să rămână, împreună cu cele britanice, în Zona Canalului, nelăsând forţele egiptene să treacă în Estul acestuia sau forţele israeliene să treacă în Vest.

• Cât priveşte planurile lor de viitor în legătură cu Peninsula Sinai, tot ce ştiu este ceea ce mi-a spus secretarul lui Selwyn Lloyd la cină: „Sper că nu visați să profitați de acest prilej ca să luați Sinaiul".

• N-am nici o idee dacă egiptenii vor instala un nou regim.

• în ceea ce priveşte faptul dacă Marea Britanie garantează neutralitatea Iordaniei şi Iraqului, Selwyn Lloyd a spus că britanicii nu ar vedea cu ochi buni un atac israelian. Dar dacă noi am fi fost atacați de Iordania şi am face uz de represalii, Marea Britanie nu avea să intervină.

• Despre ce se va întâmpla cu forţele britanice de la Amman şi Aqaba, eu credeam că vor rămâne pe loc.

• Ni se va permite să capturăm strâmtorile Tiran? Francezii au spus „neapărat" şi ne-au mai spus că britanicii nu vor fi împotrivă dacă noi cuceream porțiuni din Sinai la Est de Canal. Secretarul lui Selwyn Lloyd a spus, de asemenea, că britanicii nu vor obiecta în privința micilor ajustări de frontieră pe care le puteam face în cursul campaniei.

• Ce fel de formațiune trebuia să trimitem noi la Canal în ziua D? Nu mai puțin de un batalion, dar eu credeam că britanicii ne-ar putea cere cel puțin o brigadă. Noi eram interesați să utilizăm o forță mică.

• Eram de părere că trebuia să amânăm capturarea Gazei şi a Rafei până când unitățile egiptene de acolo vor fi avut şansa să digere ştirile în legătură cu cele întâmplate în Zona Canalului.

Forțele egiptene din Fâşia Gaza şi din zonă constau din două divizii, dintre care una palestiniană. Consideram că luni şi marți, după începerea acțiunii noastre şi înainte de atacul anglo-francez, întăririle egiptene vor curge şuvoi din Vest spre Est, adică din Egipt în Sinai şi Gaza. După ziua de miercuri, când aliații noştri aveau să intre în acțiune, mişcarea egipteană trebuia să-şi inverseze direcția, în sensul retragerii în Egipt.

Consultațiile au durat până la ora 2 P.M., Ben-Gurion continuând să sondeze şi să întrebe. Când ne-am ridicat şi eram pe punctul de a pleca, el a spus, aproape ca pe un gând întârziat: „Planul lui Moşe este bun. El salvează vieți omeneşti". Cât ai clipi a cârmit-o la alt subiect care, în mod vădit, îl intrigase chiar de când îl citise pe Procopius în avionul care ne adusese în Franța. „Mă miră — a spus el — cum de a putut subzista un regat evreiesc la Iotvat fără apă. De ce evreii aproape că l-au nimicit pe Moise în legătură cu problema apei de băut".

La ora 4 P.M., ministrul de externe Fineau s-a întors de la Londra, iar noi am fost chemați în sala de conferință. Pineau a anunțat că reprezentanții Marii Britanii trebuiau să sosească în decurs de o oră şi că el credea că era posibil să se ajungă la un aranjament final. Se întâlnise cu Anthony Eden şi, aşa cum spera, găsise abordarea sa mult mai cordială decât aceea a lui Lloyd.

Cât priveşte pretextul cerut de britanici, ei au subliniat din nou că acesta trebuia să fie un „autentic act de război". Britanicii erau de acord să devanseze programul şi să intre în acțiune în noaptea de 30 octombrie, adică la ora 4 A.M., în zorii zilei de miercuri. Ei erau, de asemenea, de acord ca în redactarea ultimatumului să fie inclus un paragraf cu privire la încetarea focului, aşa încât orice bombardare egipteană subsecventă a țintelor israeliene să fie considerată drept o încălcare a condițiilor ultimatumului.

În afară de somația ca ambele armate să se retragă de la Canal, ultimatumul trebuia să conțină cerința specială ca forțele armate britanice şi franceze să intre în Zona Canalului, în mod cert egiptenii nu aveau să fie de acord cu aceasta, aşa încât nu exista nici o şansă ca ei să accepte ultimatumul. Somațiile către Israel şi Egipt nu trebuia să conțină cuvântul „ultimatum". Termenul utilizat trebuia să fie „apel". Israelului avea să i se ceară doar să înceteze focul şi să se retragă de la Canal.

La ora 4,30 P.M. au sosit reprezentanții britanici. Unul dintre ei era domnul Logan, care ne fusese prezentat anterior drept secretar al lui Selwyn Lloyd. Cu el, ca şef al delegației, era un alt „secretar", Patrick Dean. Nivelul acestei delegații fusese fără îndoială redus prin înlocuirea de către un funcționar al Ministerului de Externe a ministrului de externe, dar, din punct de vedere practic, eram de părere că absența lui Selwyn Lloyd nu însemna nici o pierdere.

Înainte de sosirea britanicilor, ne aşezasem în fotolii confortabile, într-un colț al sălii. Acum ne-am rânduit în jurul mesei rotunde, iar întâlnirea a căpătat un aer oficial. Fineau a deschis şedința şi a prezentat principalele

puncte asupra cărora se căzuse de acord din partea tuturor. Ben-Gurion a ridicat problema ajutorului britanic pentru Iordania dacă aceasta ar fi atacat Israelul. El a anunțat, de asemenea, intenția noastră de a pune mâna pe Strâmtorile Tiran, care erau „Canalul de Suez al Israelului". Britanicii s-au interesat de planul nostru operațional, dar eu am refuzat să le dau detalii. Am spus doar că ne vom îndeplini angajamentele, la timpul, locul şi cu mărimea convenită a forțelor noastre. Nici francezilor nu le-am dat detalii, spunând doar că unitatea noastră de paraşutişti va fi lansată mai aproape de oraşul Suez decât de Port Said.

La ora 5 P.M., un mic grup dintre noi s-a retras într-o încăpere vecină ca să rezume discuțiile. Din partea Israelului participam eu şi un ajutor, ataşat militar. Mergea greu, iar treaba noastră a durat două ore. Când am isprăvit, a început să se audă țăcănitul profesional al unei maşini de scris dintr-o încăpere alăturată.

Principiile planului care a rezultat erau următoarele:

• în după-amiaza zilei de 29 octombrie, forțele israeliene trebuiau să lanseze un atac pe scară mare asupra forțelor egiptene, cu scopul de a ajunge în Zona Canalului în ziua următoare.

• Aflând de aceste evenimente, guvernele Marii Britanii şi Franței, în ziua de 30 octombrie 1956, aveau să adreseze guvernelor Egiptului şi Israelului, în mod separat şi simultan, apeluri formulate în spiritul următoarelor coordonate de bază:

Către guvernul Egiptului:

• Încetarea absolută a focului.

• Retragerea tuturor forțelor la zece mile de Canal.

• Acceptarea ocupării temporare a pozițiilor-cheie la Canal de către forțe anglo-franceze, în scopul de a garanta trecerea prin Canal a vaselor tuturor națiunilor, până când va fi asigurată o reglementare finală.

Către guvernul Israelului:

• încetarea absolută a focului.

• Retragerea forțelor sale la zece mile de Canal.

• Trebuia să se raporteze guvernului Israelului că guvernele Franței şi Marii Britanii au cerut guvernului Egiptului să fie de acord cu ocuparea temporară a pozițiilor-cheie de la Canal de către forțe anglo-franceze. Dacă unul dintre cele două guverne respingea apelul sau nu-şi dădea acordul în curs de douăsprezece ore, forțele anglo-franceze se vedeau obligate să ia măsurile necesare spre a asigura realizarea cerințelor lor.

• Guvernului Israelului nu trebuia să i se ceară să aducă la îndeplinire condițiile apelului în cazul în care guvernul Egiptului nu accepta condițiile apelului pe care avea să-l primească.

• Dacă guvernul Egiptului refuza să dea curs condițiilor prezentate, în timpul specificat, forțele anglo-franceze trebuia să lanseze un atac asupra forțelor egiptene în primele ore ale zilei de 31 octombrie 1956.

• Guvernul Israelului va trimite forțe care să ia în stăpânire țărmul vestic al Golfului Aqaba şi insulele Tiran şi Sanapir, în scopul de a asigura libertatea navigației în acel golf.

• Israelul nu trebuia să atace Iordania în perioada operațiunii împotriva Egiptului. Dar dacă, din întâmplare, Iordania ataca Israelul în acest timp, guvernul britanic nu va da ajutor Iordaniei.

Ben-Gurion era încordat şi n-a făcut nici un efort de a-şi ascunde încordarea. El a citit şi recitit articolele planului cu scrupulozitate, încruntându-şi sprâncenele într-o furibundă concentrare şi murmurând pentru sine fiecare cuvânt. Apoi a împăturit cu grijă hârtia şi a băgat-o în buzunarul interior al jachetei sale.

Importanța esențială a planului consta în faptul existenței lui reale. El preciza acțiunile participanților la campanie şi scopurile pe care fiecare dorea să le atingă, în ceea ce priveşte scopurile, exista o vădită paralelă între țelul anglo-francez de a deține Canalul Suez ca să asigure trecerea liberă pentru toate națiunile şi țelul israelian de a deține țărmul vestic al Golfului Aqaba şi insulele Tiran şi Sanapir ca să asigure libertatea de navigație pe acea întindere de ape. Singura deosebire substanțială era că în timp ce ocupația anglo-fran-ceză a Zonei Canalului era calificată drept temporară, despre coasta Golfului Aqaba se spunea să fie stăpânită — nu stăpânită temporar.

Exista şi o altă paralelă. Israelul nu avea să fie partener la capturarea Zonei Canalului, aşa încât guvernele britanic şi francez îi notificau intenția lor de a stăpâni Canalul. Tot aşa, britanicii şi francezii nu aveau să fie parteneri la capturarea țărmului vestic al Golfului Aqaba. Israelul avea să facă singur lucrul acesta, aşa încât trebuia să-l aducă în atenția Franței şi Marii Britanii.

De asemenea, demn de atenție, din punctul de vedere al Israelului, era faptul că planul rezolva problema ultimatumului. El îndepărta orice ingredient de amenințare şi avertisment la adresa Israelului şi punea apelul anglo-francez la locul său, ca parte a planului general de acțiune, în felul acesta, doar în privința Egiptului apelul avea semnificația unui ultimatum, în timp ce pentru Israel era parte a procedurii.

Acum, după ce decizia fusese luată, fiecare moment era prețios. M-am furişat din sala de conferință şi i-am trimis un semnal „extraurgent" şefului meu de operațiuni: „Bune perspective pentru Operațiunea Cades cât de curând. Mobilizează unitățile imediat. Asigură secretul mobilizării. Lasă impresia că mobilizarea este determinată de intrarea în Iordania a forțelor iraqiene. Plecăm la noapte, sosim mâine, dimineața".

Când m-am întors în sala de conferință, i-am găsit pe toți cuprinşi de o tensiune nervoasă şi parcă neştiind ce să facă. Plănuirea lansării unei campanii nu era un eveniment care să fie sărbătorit cu ciocniri de pahare şi glume camaradereşti. Cu toate acestea, exista un sentiment general de profundă satisfacție că efortul fusese fructuos. Primii care au plecat au fost britanicii, mormăind cuvinte de politețe colorate de un umor nu tocmai

inteligibil. Noi am fost următorii care am strâns mâinile gazdelor noastre franceze, făcând-o cu sinceră căldură. Ben-Gurion a urcat în camera lui, iar noi ne-am dus la hotelul nostru din Paris.

Am sosit în Israel la amiaza zilei de 25 octombrie şi am mers direct la cartierul general al Statului-Major General, în avion am redactat mai multe ordine şi instrucțiuni pentru Statul-Major şi comandanții din teren, care trebuiau emise fără nici o întârziere. Cel mai important ordin era destinat Secției Operațiuni, iar eu eram acum pentru prima dată competent să dau directive clare în cadrul campaniei, în ceea ce priveşte ordinea sa operațională.

Acest nou ordin stabilea ziua D şi ora H şi, de asemenea, modifica trei dintre instrucțiunile conținute în ordinul operațional inițial. Prima modificare privea paragraful asupra scopurilor. Acum accentul era pus pe apariția unei amenințări la Canalul Suez, în concordanță cu angajamentul nostru în plan, iar apoi urmau cele două obiective fundamentale: capturarea Strâmtorilor Tiran şi înfrângerea forțelor egiptene.

Am avut de multe ori discuții cu Ben-Gurion asupra acestui din urmă punct, în cursul şederii noastre la Paris. Era clar că nu aveam nici un interes în „nimicirea forțelor inamicului", cum era de obicei cazul celor mai multe armate în formularea scopurilor războiului, în starea de lucruri ce exista între Israel şi vecinii săi, cel mai bine era să se verse cât mai puțin sânge posibil. De aceea am stabilit că scopul nostru era „năruirea ordinii de bătaie a forțelor egiptene şi cauzarea prăbuşirii lor". Aceasta însemna ca armata noastră să pună mâna pe răscruci de drumuri, pe amplasamentele dominante şi pe fortificațiile-cheie care aveau să ne dea controlul asupra zonei şi prin aceasta să-l constrângă pe inamic să capituleze.

Cea de a doua modificare în ordinul operațional afecta fazele acțiunii noastre, în loc să începem cu cucerirea Sinaiului de Nord, trebuia să începem cu regiunea sa centrală, pe axa Nakl—Mitla, prin lansarea de parasutişti Ia Mitla.

A treia modificare privea utilizarea forței aeriene. Spre deosebire de planurile anterioare, campania nu avea să se deschidă cu un atac aerian israelian. Forța aeriană trebuia să transporte parasutistii în zona de lansare şi să mențină starea de alertă la aerodromuri. Dacă egiptenii îşi puneau aviația în acțiune, noi trebuia să încercăm, în cele două zile când luptam singuri, să limităm războiul aerian la regiunea atacată de inamic. Când am coborât din avion, la întoarcerea de la Paris, speram ca acestea să fie singurele modificări finale. Mai erau doar patru zile până la declanşarea campaniei.

15
CAMPANIA DIN SINAI

Trebuia să luptăm pe vasta întindere a Sinaiului, în Nord pe jumătate deşert, în Sud pe jumătate muntos, de netrecut; o întindere de trei ori mai mare decât a Istraelului. Obiectivele noastre erau să neutralizăm amenințarea armată egipteană şi terorismul fedain din Fâşia Gaza şi să obținem controlul cheii de boltă a zonei, localitatea Şarm el-Şeik, lângă extremitatea sudică a peninsulei. Prin capturarea acestei localități, în mod automat aveam să punem capăt blocadei egiptene a Golfului Aqaba, scop de căpetenie al campaniei noastre. Dar puteam să ajungem la Şarm el-Şeik şi să-l luăm în stăpânire doar dacă înfrângeam armata egipteană în întregul Sinai, deoarece singurul drum întracolo se afla pe marginea vestică a peninsulei, de-a lungul Golfului Suez stăpânit de egipteni.

Şarm el-Şeik domină vitalele strâmtori Tiran, prin care trebuie să treacă vasele din Orient şi din Africa de Est ca să ajungă în Golful Aqaba şi în oraşul israelian Eilat. Dacă vasele puteau să facă acea călătorie, atunci Eilatul putea deveni un mare port, iar prin aceasta să aducă la viață întregul Negev. Strâm-torile însele sunt formate din coasta Sinaiului, pe de o parte, şi mica insulă Tiran, pe de altă parte, între acestea, culoarul navigabil pentru vase oceanice are doar o lățime de 650 de picioare. Astfel egiptenii aveau posibilitatea să blocheze strâmtorile prin simpla instalare a câtorva tunuri pe promontoriul pustiu aflat la o distanță de trei mile de Şarm el-Şeik.

Descriind campania, am extras din jurnalul pe care l-am redactat în acel timp.

Campania a început după-amiază târziu, în ziua de 29 octombrie, când un batalion de 395 oameni, din Brigada 202 paraşutişti, a fost lansat lângă capătul estic al Trecătorii Mitla, adânc în Sinai, la aproximativ treizeci de mile de Canalul Suez. Ei au fost aduşi la ora 5,20 P.M., în şaisprezece avioane de transport „Dakota", care au zburat la o altitudine joasă peste deşertul Sinai, spre a scăpa de radarele egiptene. Numai când s-au apropiat de zona lansării, exact la două minute de zbor de bazele aeriene egiptene, au luat înălțime în aşa fel încât să permită deschiderea paraşutelor. Două ore mai devreme, într-o operațiune de groază menită să buimăcească rețeaua de comunicații a inamicului, patru dintre „Mustang"-urile noastre cu motoare cu piston au zburat deasupra Sinaiului şi au tăiat cu elicele şi aripile lor liniile telefonice aeriene, ridicate doar la 4 yarzi față de nivelul pământului.

Între timp, celelalte batalioane de paraşutişti ale brigăzii s-au concentrat la granița iordaniană, simulând un atac care să-i inducă în eroare pe egipteni şi pe aliații lor. Aceşti soldați trebuiau apoi să străbată mai mult de 65 de mile prin deşertul Negev, de la granița estică la cea vestică a Israelului, înainte de a începe bătălia lor în Sinai. Ei au făcut aceasta în nouă ore şi au pierdut multe vehicule care s-au avariat sau au rămas în terenul nisipos. Dar comandantul de brigadă, Arik Şaron, nu a mărturisit nici una din dificultățile sale, ca să nu stea în drum. Cu sau fără vehicule, coloana

trebuia să înainteze şi el a înaintat nestăvilit către cea dintâi poziție egipteană din Sinaiul central, Kuntilla. Egiptenii au fugit la apropierea lor. Coloana a mânat către Vest, adânc în Sinai, trecând peste drumuri deşertice haine, care au luat altă vamă de vehicule pe roți şi alte patru tancuri, în cele din urmă, cu doar două din cele treisprezece tancuri, brigada şi-a atins proximul obiectiv situat la 25 de mile mai departe, fortăreața Tamad, unde au dat prima mare bătălie. La bordul autoblindatelor lor, paraşutiştii s-au năpustit peste şanțuri şi prin câmpurile minate şi au croit-o de-a dreptul în pozițiile bine fortificate şi echipate ale egiptenilor. După patruzeci de minute de luptă înverşunată, Tămădui a căzut. Soarele ne-a fost de ajutor, strălucind în spinările oamenilor noştri şi în ochii apărătorilor.

Pe când bătălia aceasta era în toiul ei, alte unități din brigada lui Şaron au înaintat spre următorul bastion important al inamicului, Nakl, capturându-l în douăzeci de minute. Curând după aceea, primul batalion al brigăzii, la 180 de mile de punctul său de plecare, a făcut legătura cu batalionul-frate care fusese paraşutat lângă Trecătoarea Mitla cu douăzeci şi patru de ore mai înainte. Axa sudică era acum asigurată şi, o dată cu această mişcare în campanie, noi învăluisem toate pozițiile egiptene din Nord-Estul Sinaiului, iar batalionul care fusese lansat la Mitla nu mai era în pericol de a fi încercuit.

Intr-o altă acțiune din acea primă noapte a fost capturată şi poziția sudică Nakeb, de la granița Negev—Sinai. Iar în dimineața următoare, devreme, Brigada a 4-a israeliană a pus mâna pe răscrucea vitală Kusseima, de asemenea lângă granița Negev—Sinai, la Nord de Kuntilla, deschizând astfel o poartă adițională în Sinai, de la Est, şi amenințând flancul sudic al puternicelor forțe egiptene situate imediat la Nord. Capturarea Kusseimei completa faza de deschidere a operațiunilor noastre. Cele patru obiective pe care le stabilisem pentru prima noapte a campaniei se găseau în mâinile noastre.

Militarii egipteni au reacționat la această primă fază aşa cum m-am aşteptat. Ei pur şi simplu nu au exploatat avantajul lor de masivă superioritate în arme şi echipament rusesc şi mult mai marea lor forță aeriană, prevăzută cu cele mai noi tipuri de avioane de vânătoare cu reacție sovietice şi cu bombardiere de aceeaşi proveniență, în fortărețele lor, trupele egiptene au opus inițial rezistență, dar când forțele noastre le-au atacat şi au văzut alte unități ocolindu-le pozițiile spre a le încercui, au preferat mai degrabă să o ia la fugă decât să lupte. Iar odată ce oamenii noştri le-au străpuns liniile de apărare, soldații inamici care rămăseseră să lupte au ales capitularea în loc de angajarea în luptă corp la corp. În aer, de asemenea, previziunea noastră asupra ripostei egiptene s-a dovedit corectă: dacă noi nu le vom ataca aerodromurile, ei nu-şi vor extinde operațiunile dincolo de granițele Sinaiului. Oricum, aviația egipteană nu a valorificat avantajul faptului că bazele lor aeriene se găseau mult mai aproape de câmpul de luptă

decât ale noastre şi că, în felul acesta, avioanele lor puteau petrece mai mult timp deasupra zonei de bătălie, într-adevăr, ele au hărțuit forțele noastre terestre, dar se îndepărtau când era vorba să se întâlnească cu avioanele noastre şi încercau să evite bătălia aeriană, în primele ore ale dimineții, forța aeriană egipteană a avut o zi de zburdălnicie, atacând brigada 202, total expusă, care avansa fățiş spre Mitla. Însă atunci când forța noastră aeriană a început patrulările de protejare a coloanei şi a făcut-o aproape fără întrerupere, avioanele egiptene le ocoleau. La urma urmelor, nu avioanele, ci piloții erau cei care trebuiau să dea bătălia.

Mă aflam în Sud când a venit ştirea că unitatea de recunoaştere a Brigăzii a 7-a tocmai a luat controlul asupra importantului defileu Deika, o trecătoare îngustă la circa cincisprezece mile Vest de Kusseima, lângă granița Negev— Sinai. Aceasta însemna că brigada, principalul corp de blindate al forței centrale de şoc, putea acum porni din ariergardă asupra fortăreții-cheie Abu Ageila. Următoarele două zile aveau să se dovedească cruciale, deoarece trebuia să dăm bătălii majore în sectorul nordic al Sinaiului, unde egiptenii îşi concentraseră majoritatea forțelor lor. Trebuiau să fie bătălii decisive.

Reîntorcându-mă din Sud la Marele Cartier General, am aflat că forțele anglo-franceze şi-au amânat atacul şi că nu vor începe bombardarea bazelor aeriene ale Egiptului în ziua de 31 octombrie, aşa cum fusese plănuit. M-am dus să-l văd pe Ben-Gurion, care stătea la pat bolnav de gripă şi care era foarte îngrijorat de efectul pe care acea tergiversare îl putea avea asupra situației oamenilor noştri la Mitla. Reacția lui imediată a fost aceea de a cere ca ei să fie retraşi chiar în acea noapte, în mod evident îşi amintea de episodul de la Kalkilia şi era îngrijorat că paraşutiştii de la Mitla puteau fi şi ei încercuiți adânc în teritoriul inamicului. Am încercat să-l liniştesc. Chiar dacă britanicii şi francezii îşi revocau invazia, eram încredințat că puteam continua campania noastră, ieşind victorioşi. Am argumentat că mai degrabă decât să ne retragem de la Mitla, forțele noastre de acolo să fie întărite, iar eu speram că o puteam face. Cu mare şovăială, Ben-Gurion a părăsit ideea evacuării, dar am putut înțelege că logica militară a făcut prea puțin spre a-i reduce neliniştea cu privire la viața paraşutiştilor noştri.

În acea seară, Marea Britanie şi Franța au emis ultimatumul lor adresat Egiptului şi Israelului, cerând ambelor părți să înceteze lupta şi să se retragă la o distanță de zece mile de Canalul Suez. Egiptul trebuia să accepte ocuparea temporară de către englezi şi francezi a oraşelor Port Said, Ismailia şi Suez, în scopul garantării libertății de tranzit prin Canal. Neconformarea la cerințele ultimatumului „în decurs de douăsprezece ore" avea să atragă intervenția armată. Aceasta ar fi asigurat guvernelor britanic şi francez pretextul de a cuceri Zona Canalului prin forță militară.

Guvernul Statelor Unite era la fel de activ, în direcția opusă, în acea zi Ben-Gurion a primit o telegramă expediată de preşedintele Eisenhower, care cerea Israelului retragerea forțelor sale din Sinai. Conformarea urma să fie în

mod deosebit apreciată de preşedinte. Răspunsul dorit al Israelului nevenind, Henry Cabot Lodge, reprezentantul Statelor Unite la ONU, a cerut o reuniune de urgență a Consiliului de Securitate, la care el a depus o rezoluție care cerea Israelului retragerea imediată, în caz contrar fiind prevăzute sancțiuni, rezoluție care îndemna toate celelalte națiuni „să se abțină de la utilizarea forței sau de la amenințarea cu forța în zonă". Reuniunea a fost amânată cinci ore la cererea Franței, Marii Britanii şi Israelului, iar când s-a întrunit deja au venit ştiri despre ultimatumul anglo-francez. Preşedintele Eisenhower privea lucrul acesta ca pe un act de fraudă şi de trădare din partea aliaților săi. El a ordonat reprezentanților săi să facă uz de întreaga greutate a Statelor Unite împotriva realizării planului anglo-francez.

Eventuala rezoluție ostilă a ONU a fost blocată prin vetoul Franței şi Marii Britanii.

Între timp, Israelul a răspuns la ultimatum şi i-a acceptat termenii, în ipoteza că „un răspuns pozitiv va veni, de asemenea, şi din partea Egiptului". Egiptul, însă, a răspuns, după cum era de aşteptat, că nu era pregătit să accepte somația anglo-franceză, ceea ce însemna că Anglia şi Franța puteau acum acționa împotriva Egiptului.

Cu toate acestea, forțele anglo-franceze nu au bombardat aerodromurile egiptene din Zona Canalului după expirarea celor douăsprezece ore ale ultimatumului, iar forțele israeliene au dus în Sinai bătălii grele întreaga zi de 31 octombrie, sub amenințarea unui atac masiv din partea forței aeriene egiptene, în aceeaşi zi, Egiptul a adus în Sinai noi unități de blindate grele şi de infanterie, a trimis navele sale în acțiune împotriva coastelor Israelului şi a trimis rapid întăriri, pe mare, la Şarm el-Şeik. Nici până la ora 5 P.M. din acea zi forța anglo-franceză n-a început bombardarea bazelor aeriene ale Egiptului.

Faptul că aliații noştri nu ne-au dat ajutorul promis n-a împiedicat Brigada a 7-a să conducă cea mai spectaculară bătălie de blindate a campaniei, capturând Abu Ageila, barajul Ruafa, Bir Hasna, Jebel Livni şi Bir Hama, prin luptă înverşunată. Prin zdrobirea forțelor egiptene din aceste formidabile fortărețe din Nordul şi centrul Sinaiului era deschisă calea pentru înaintări mai rapide şi mai variate de învăluire a formațiunilor inamice în Sinaiul vestic. Brigada de blindate a înregistrat aceste succese în pofida unor accidente grave, inclusiv proasta funcționare a instrumentelor de semnalizare pentru suport aerian, aşa încât timp de două zile brigada nu a putut cere ajutor aviației.

Acelaşi batalion, care dimineața capturase fortăreața-cheie de la Abu Ageila, mai târziu în acea zi a fost implicat în cea mai grea luptă a brigăzii de blindate. Aceasta a avut loc la barajul Ruafa, o localitate bine apărată, situată imediat la Sud-Vest de Abu Ageila. Capturarea acesteia avea să-i pecetluiască pe egipteni în fortărețele Um Katef şi Um Şihan, la Est.

Oamenii acestui batalion luptaseră vreme de trei zile fără odihnă şi erau epuizați, dar comandantul i-a ținut sub presiune, îndemnându-i să exploateze la maxim impulsul breşei făcute.

Asaltul a fost dat din Sud-Vest, oamenii noştri având de înfruntat în acest sector posturi de apărare bine fortificate, constând din mai bine de douăzeci de cuiburi antitanc ce dispuneau de tunuri antitanc de 57 mm şi 30 mm, precum şi sase aruncătoare de ghiulele.

Atacul a început după apusul soarelui, în lumina cețoasă, încărcată de praf a crepusculului, ochii obosiți ai echipajelor de pe tancuri cu greu puteau vedea ce era în față. Egiptenii au deschis focul cu toate armele avute la dispoziție şi numaidecât au lovit în plin unul dintre autoblindatele noastre. Toți oamenii de la bord au fost răniți. Această lovitură a stopat restul autoblin-datelor, dar ele şi-au redobândit cumpătul în câteva minute şi şi-au continuat înaintarea. Curând a căzut întunericul şi noaptea era luminată doar de zborul încrucişat al obuzelor şi de flăcările depozitelor de muniție egiptene care explodau. Focul antitanc a lovit tancurile unității noastre de asalt şi am suferit pierderi. Dar oamenii presau în continuare, în stadiul final al bătăliei tancurile noastre au rămas fără muniție şi, iar echipajele lor au luptat mai departe cu grenade de mână şi cu puşti mitraliere. După curățirea posturilor egiptene şi a tranşeelor lor de comunicație, au fost adunați răniții, care au fost bandajați la lumina farurilor jeepurilor. Dacă egiptenii ar fi contraatacat în acel moment, este îndoielnic dacă oamenii noştri le-ar fi putut rezista. Chiar şi singurul tanc ce scăpase relativ nevătămat era acum lipsit de combustibil şi muniție. Dar trupele egiptene au avut şi ele nevoie de câteva ore ca să-şi organizeze contraatacul, iar când acesta a avut loc, imediat după ora 9 P.M., unitatea noastră blindată îşi realimentase cu combustibil tancurile şi refăcuse stocul de muniție, fiind desfăşurată cum se cuvine pentru apărare. Artileria din fortărețele învecinate şi focul de acoperire al tunurilor antitanc mobile au sprijinit atacul egiptean. Dar acesta a eşuat, iar inamicul s-a retras la El Ariş, pe coasta Mediteranei, părăsindu-şi tunurile şi morții.

Aveam acum controlul virtual asupra celor trei drumuri către Nakl şi Mitla; unul trecea prin Jebel Livni, iar drumul sud-vestic trecea prin Bir Hassna.

În afară de bătăliile de blindate din regiunea Abu Ageila şi de numeroasele angajamente aeriene de pe cerul Sinaiului, cealaltă luptă majoră din acea zi de 31 octombrie a avut loc la Trecătoarea Mitla şi a implicat brigada de paraşutişti. Aceasta a început la ora 12,30 P .M. şi a durat şapte ore disperate.

Curând după ce principalul corp al brigăzii străpunsese axa Nakl şi făcuse legătura cu batalionul lansat la Parker Memorial, lângă Mitla, comandantul brigăzii ceruse permisiunea să înainteze şi să pună stăpânire pe trecătoare. Nu i s-a permis însă decât să trimită o patrulă, cu condiția de a

evita o luptă serioasă. Unitatea respectivă nu era o „patrulă", ci de fapt o echipă de luptă în deplinul sens al cuvântului, întru totul capabilă să captureze trecătoarea. „Patrula" cuprindea două companii de infanterie pe autoblindate, un detaşament de trei tancuri, unitatea de recunoaştere a brigăzii, în autocamioane, cât şi un sprijin în trupe care dispuneau de mortiere grele. Adjunctul comandantului brigăzii era şi el prezent.

De îndată ce convoiul a intrat în defileu, a fost întâmpinat cu foc de pe deluşoarele din flancuri. Unitatea a continuat lupta în defileu, în ipoteza că acesta nu era deținut decât de forțe egiptene neînsemnate. Dar cu cât avangarda convoiului pătrundea mai adânc în trecătoarea îngustă, focul creştea în intensitate, iar auto blindatele — şi soldații pe care acestea îi transportau — au fost lovite. Comandantul unității s-a năpustit înainte ca să-i salveze, dar şi el s-a găsit prins în capcană, incapabil să înainteze sau să se retragă. Cu toate acestea, segmentul din față al convoiului, totalizând mai bine de o companie, a reuşit străpungerea şi a ajuns la capătul vestic al trecătorii, în pofida focului ucigător din defileu. Restul forței a rămas țintuită locului, pierderile sale crescând sub focul puternic şi continuu de pe înălțimile de deasupra.

De la ora unu după-amiază şi pană la ora opt seara, paraşutiştii au dus o cruntă bătălie până când, în cele din urmă, au înfrânt opoziția egipteană şi au cucerit trecătoarea. Pierderile lor au fost fără precedent: 38 de morți şi 120 de răniți.

Trupele egiptene au ocupat poziții în cavitățile naturale şi artificiale de pe povârnişurile dealurilor de pe ambele laturi ale trecătorii, păzind drumul de dedesubt cu arme automate şi tunuri antitanc. Devreme în dimineața precedentă, inamicul trimisese cinci companii de infanterie la capătul vestic, ca să ocupe trecătoarea. Acestea erau bine înarmate cu tunuri antitanc, cu aproximativ 40 de tunuri cehe cu recul şi mitraliere, suportul aerian fiind asigurat de 4 avioane „Meteor" şi de 6 MIG-uri de la baza din apropiere. Avioanele egiptene operau nestingherite, deoarece din cauza comunicațiilor defectuoase oamenii noştri nu puteau cere ajutor aerian.

Chiar la începutul bătăliei, camionul cu combustibil al paraşutiştilor a fost incendiat, acelaşi lucru întâmplându-se apoi cu camionul cu muniție şi trei alte vehicule. Comandantul companiei, care a sărit de pe autoblindatul său, a fost ucis pe loc. Mortierele grele au fost scoase din acțiune. Focul inamic a lovit, de asemenea, şi a imobilizat patru autoblindate, un tanc, un jeep şi o ambulanță. Paraşutiştii erau obligați să se cațere la văgăunile de pe dealuri ocupate de egipteni şi să lupte corp la corp, capturând una după alta pozițiile. Nu aveau alternativă, fiind singura cale de a sfârşi victorioasă bătălia, limitând numărul răniților şi morților.

Tocmai lucrul acesta l-au şi făcut atunci. Mă îndoiesc că există în armata noastră o altă unitate care să se fi descurcat mai bine cu inamicul în astfel de condiții. Acei paraşutişti care au reuşit să iasă din capcană,

împreună cu două companii adiționale de întăriri, şi-au croit drum în jurul posturilor egiptene, s-au cățărat pe crestele dealurilor şi apoi au tăbărât în linia pozițiilor inamice scobite pe povârnişuri. La sfârşitul bătăliei au fost 150 de egipteni morți, iar restul inamicului, teferi sau răniți, a dispărut în întuneric, fugind peste Canalul Suez.

Valoarea, îndrăzneala şi spiritul de luptă al comandanților paraşutiştilor au fost calitățile de aplaudat şi de încurajat. Şi, desigur, această cucerire sângeroasă a trecătorii ar fi putut fi justificată dacă sarcina brigăzii era să ajungă la Suez. În circumstanțele date, însă, când scopul nostru era să o luăm spre Sud, spre a cuceri Şerm el-Şeik şi nu de a ne apropia de Suez, nu era nici o necesitate vitală să atacăm unitatea egipteană care apăra împrejurimile Canalului. Colac peste pupăză, după capturarea trecătorii, paraşutiştii au continuat să-şi aibă baza lângă Parker Memorial. Aşadar, trecătoarea a fost atacată, capturată şi abandonată.

Mulți ofițeri din Statul-Major General mi-au spus, cu dezaprobare, că am fost prea iertător cu paraşutistii, atunci când ştiam că ei asaltaseră defileul Mitla împotriva ordinelor mele şi când acțiunea lor a avut consecințe atât de ucigătoare. Nu este nevoie să spun cât de mult am deplâns noi grelele lor pierderi. Dar nemulțumirea mea față de comandanții paraşutiştilor nu se referea atât la bătălia ca atare, cât la subterfugiul lor, prin desemnarea operațiunii drept „patrulă", ca să „satisfacă" Statul-Major General. Lucrul acesta mă întrista şi regretam că nu am reuşit în modelarea unor astfel de relații de încredere mutuală încât, dacă ei doreau să-mi nesocotească ordinele, s-o fi făcut direct şi pe față.

Analizând acțiunile de la Mitla, am făcut distincție între erori şi încălcarea ordinelor. Eram supărat din cauza deciziei de a ataca sfidând ordinele, dar puteam înțelege lucrul acesta. Trecuseră numai opt ani de la Războiul de Independență, când am avut comanda unui batalion de comando, şi îmi puteam imagina situația în care trebuia să decid să pun mâna pe o poziție tactică spre a da o bază sigură unității mele, chiar dacă acțiunea mea era împotriva ordinelor date de Marele Cartier General. Puteam prea bine să cred că un comandant se comporta cu totul inocent, cu convingerea că ofițerii de stat-major nu puteau cunoaşte condițiile sau pozițiile inamicului şi că numai omul de la fața locului era capabil de aprecierea situației şi de luarea deciziei corecte.

Principala greşeală a paraşutiştilor a fost una de tactică. Comandanții unității au estimat că egiptenii nu instalaseră o forță puternică la Mitla şi de aceea şi-au permis să procedeze ca în cazul unui drum lesnicios din punct de vedere topografic, ca pe o vale seacă, cu oamenii îngrămădiți la bordul vehiculelor încolonate. Ei au crezut că chiar dacă întâlneau forțele inamice, vor avea posibilitatea să se desfăşoare şi să fie gata la timp pentru atac.

Aceşti paraşutişti aveau o enormă încredere în ei înşişi şi au dezvoltat procedee de bătălie bazate pe organizare rapidă şi cutezanță în acțiune. Dar

trăsăturile topografice speciale ale trecătorii Mitla nu erau potrivite pentru asemenea procedee.

În alte circumstanțe, comandanții paraşutiştilor ar fi recurs fără îndoială la recunoaşterea zonei, fie la sol, fie din aer, înainte de a porni la acțiune. Dar cu brigada la sute de mile în interiorul teritoriului inamic, tăiată de restul forțelor noastre şi relativ la puține mile de bazele de tancuri şi aeriene egiptene, nu-i de mirare că ei erau nerăbdători să-şi consolideze rapid poziția.

Pentru greşelile lor de judecată şi pentru erorile de tactică, paraşutiştii au plătit un greu tribut de sânge. Cât priveşte încălcarea ordinelor mele şi atitudinea mea iertătoare, adevărul este că privesc problema ca fiind serioasă atunci când o unitate eşuează în îndeplinirea misiunii sale şi nu când merge dincolo de limitele datoriei şi face mai mult decât i s-a cerut.

Lumea a condamnat cu asprime operațiunile noastre în Sinai, iar critica a crescut şi mai mult în intensitate o dată cu intervenția anglo-franceză: mai întâi ultimatumul, iar apoi bombardarea aerodromurilor egiptene în seara zilei de 31 octombrie. Statele Unite au condus campania de condamnare în Occident, iar Rusia, desigur, a luat o atitudine similară, protestând în mod viguros împotriva atacului militar asupra Egiptului prieten. Amândouă aceste Puteri s-au asociat într-un entuziast şi asortat cor al „păcii cu orice preț", deosebit de sonor atunci când prețul nu trebuia plătit de ele.

Cea mai gravă reacție față de aventura anglo-franceză a avut loc în Marea Britanie, unde critica a fost îndreptată în primul rând împotriva primului-ministru Anthony Eden. Nu era nici o îndoială că marele public şi chiar majoritatea celor din Cabinetul sau nu suportau acțiunea sa la Suez. Nici comandanții armatei Marii Britanii nu i-au făcut lui Eden sarcina mai uşoară. Ei au spus că erau convinşi că Egiptul avea forțe puternice şi, în consecință, plănuiseră o operațiune militară complicată, amânând data debarcării forțelor lor terestre.

La Națiunile Unite avea loc o activitate febrilă în scopul opririi luptelor, îndeosebi după atacurile aeriene anglo-franceze, iar, după ce Marea Britanie şi Franța făcuseră uz de veto în privința acțiunii din Consiliul de Securitate, a fost convenită o reuniune de urgență a Adunării Generale a ONU, pentru noaptea zilei de l noiembrie.

Era clar pentru mine, chiar şi înainte de aceasta, că ceasul politic bătea împotriva noastră şi că presiunea internațională în direcția opririi acțiunii militare avea să crească. Succesele pe care le-am câştigat în doar două zile de luptă făceau acum cu putință ca sarcina noastră să fie dusă la bun sfârşit în alte câteva zile, dar nu exista nici o certitudine că acele zile aveau să ne fie date. Trebuia să apăsam pe accelerator. Trupele noastre nu se puteau gândi la odihnă.

Cu aceste gânduri, împreună cu generalul comandant al Comandamentului din Sud, am vizitat în acea zi de miercuri, 31 octombrie, Brigada a 10-a, îmboldind-o să cucerească Um Katef cât mai rapid posibil. Acest fort şi Um Şihan, din vecinătate, erau două locuri din zona fortificată Abu Ageila care rămâneau în mâinile inamicului şi barau străpungerea noastră în Sinaiul central prin cucerirea Kusseimei, a Abu Ageila însăşi şi a barajului Ruafa, iar ca să avansăm spre Vest eram forțați să mergem pe drumeaguri de pământ, în condiții jalnice. Aceasta însemna că egiptenii puteau pune stavilă convoaielor noastre de aprovizionare, oprindu-ne în felul acesta înaintarea. Um Katef controla întinderea-cheie a drumului asfaltat care trebuia să ne rezolve problema şi a cărui capturare ne-ar fi deschis o nouă axă de mişcare.

Întâlnirea cu ofițerii brigăzii n-am găsit-o deloc agreabilă. Adevărat, ei nu erau o formațiune de elită, ca paraşutiştii sau cum era corpul blindat. Erau o brigadă de rezervişti, de infanterişti cu o vârstă deasupra mediei şi insuficient instruiți. Pe de altă parte, era vădit că propriii lor ofițeri se îndoiau de capacitățile lor de soldați. Cu toate acestea, i-am luat la zor pe ofițeri şi n-am plecat urechea la plângerile lor privind dificultățile. Ştiam că oamenii lor erau obosiți, că aprovizionarea lor nu se făcea la timp, că nopțile erau reci şi zilele toride, că flintele lor prăfuite se gripau, iar vehiculele înțepeneau în noroi. Dar nu aveam soluții la astfel de probleme, cu excepția faptului de a-i scoate afară. Ne puteam schimba Negevul şi trebuia să am deschis acel drum.

Ei au atacat Um Katef în acea noapte, dar fără tragere de inimă. N-a ieşit nimic. Pe de altă parte, o unitate a Brigăzii Blindate 37, care a înaintat mai târziu în acea seară cu dârzenie, a eşuat şi ea. Bineînțeles, ofițerii au fost cât se poate de nerăbdători să invadeze liniile apărării inamice, năpustindu-se asupra lor în autoblindate, fără a aştepta sprijinul tancurilor, care fusese întârziat. Imperfecta informație de spionaj la Comandamentul din Sud, lipsa unui plan operațional solid şi insuficienta concentrare a forței disponibile au contribuit, de asemenea, la eşecul nostru, într-o anumită măsură, am greşit şi eu. Am făcut presiuni asupra generalului comandant al Comandamentului din Sud să grăbească deschiderea noului drum prin Um Katef. El, la rândul său, a făcut presiuni asupra comandantului brigăzii, spunându-i că îmi promisese că drumul avea să fie deschis la licărul zorilor, într-adevăr, ordinele mele prevedeau grăbirea deschiderii acestuia — deşi lucrul acesta putea să aibă loc a doua zi la amiază —, iar eu de fapt am cerut ca aceasta să se facă chiar dacă însemna un dificil atac frontal, care implica pierderi grele.

După deplorabila utilizare a Brigăzii a 10-a, generalul comandant al Comandamentului din Sud l-a înlocuit pe comandantul brigăzii, iar eu am confirmat această schimbare. Am spus atunci că funcția supremă a unui comandant de unitate era s-o conducă în bătălie. Dacă nu trecea testul, trebuia nu să fie pedepsit, ci trebuia să facă loc cuiva capabil s-o facă. Fără a intra în toate accidentele atacului susținut de brigadă în acea noapte, trebuie

spus că nu conducerea nesatisfăcătoare, lipsa de îndemânare şi de control sau eroarea de tactică ne-au dus la eşec. După părerea mea, greşeala a fost mult mai gravă din punct de vedere militar: unitatea nu a făcut efortul necesar pentru a intra în lupta efectivă.

Era deja posibil să se facă aprecieri cu privire la calitățile de luptători ale egiptenilor şi cu privire la conceptul lor de război, în general, ei luptau bine în faza statică a luptei. Adăpostiți în tranşee şi utilizând tunurile lor antitanc, de câmp sau antiaeriene, de pe poziții fixe pregătite dinainte, ei luptau în mod efectiv. Dar deveneau soldați jalnici când erau forțați să-şi părăsească tranşeele sau să-şi schimbe planurile. Realizau puține contraatacuri, iar când o făceau acțiunea lor se vădea slabă, în mod clar exagerau puterea bastionului defensiv, cu a lor ciorchine de fortărețe de la Abu Ageila, spre a bloca o forță care căuta să pătrundă în Sinai, fără a avea contrapartea lor în unități mobile, blindate, paraşutişti, infanterie mecanizată, cu suport aerian. Complexul defensiv Abu Ageila putea juca un rol decisiv doar dacă servea drept bază pentru forțe mobile care să poată merge să se angajeze în lupta cu inamicul care caută să pătrundă în Sinai.

După patruzeci şi opt de ore de la începutul campaniei, în noaptea zilei de 31 octombrie şi exact la căderea nopții în ziua următoare, centrul luptei s-a mutat în sectorul nordic al Sinaiului, cu atacuri asupra puternicelor poziții defensive de la Rafa, la capătul sudic al Fâşiei Gaza, şi cu o străpungere în împrejurimile localității El Ariş, pe coasta Mediteranei. Zona de apărare Rafa era un adevărat labirint de numeroase poziții fortificate, iar planul nostru de atac era adaptat acestor condiții. Am scindat forțele noastre în mai multe mici unități, fiecare croindu-şi o cale pentru ea însăşi peste câmpurile minate şi prin gardurile de sârmă ghimpată, găsindu-şi singură ținta şi luptând într-o bătălie independentă. Accesul în miezul fiecărei fortărețe cerea calificare, îndrăzneală şi ingeniozitate, iar oamenii noş*i dădeau dovadă de aceste calități. Când vehiculele din față loveau o mină şi începeau să ardă, flăcările lor iluminau țintele pentru tunarii egipteni, iar genişti israelieni trebuiau să se târască printre obuzele care explodau, ca să curețe noi căi în câmpurile minate. Dar ei îi dădeau bătaie, ajungeau la obiective, se desfăşurau pentru asalt şi atacau inamicul.

Când primele tancuri ale Brigăzii a 27-a s-au apropiat de răspântia vitală ce trebuia să ne facă posibilă înaintarea spre El Ariş, ele au fost întâmpinate de uralele cât se poate de vesele ale infanteriştilor Brigăzii l-a, care tocmai o capturaseră, încă mai răsunau împuşcături răzlețe, iar din când în când capetele soldaților egipteni se ridicau din spatele împrejmuirilor de cactuşi, însă infanteriştii abia dacă îşi puteau înfrâna sentimentele. Ei şi-au părăsit pozițiile şi s-au repezit să întâmpine tancurile care se apropiau, în câteva minute, tancuri şi autoblindate s-au îmbulzit la răspântie şi uriaşe zâmbete au luminat fețele colbăite ale soldaților entuziaşti. Chiar şi veteranii tăbăciți s-au avântat asupra camarazilor lor în îmbrățişări spontane. Eu

urmasem Brigada a 27-a în atacul ei, iar victima mea particulară a fost secundul din comanda Brigăzii l-a. Am căzut unul în brațele celuilalt, ca în clasica tradiție a filmelor ruseşti.

La ora 10,30 A.M., Brigada a 27-a şi-a început înaintarea către El Ariş, iar noi am pornit-o de-a lungul drumului asfaltat, printre dunele de nisip, în bătaia brizei blânde ce venea dinspre Marea Mediterană. Am întâlnit prea mică opoziție până când am ajuns la ridicătura El Jeradi, la aproximativ o jumătate de cale de obiectivul nostru, unde am dat o bătălie care a durat mai mult de o oră. Au existat şi alte posturi inamice care ne-au oprit din drum, aşa încât numai la căderea nopții am ajuns în suburbiile oraşului El Ariş. Până acum convoiul brigăzii noastre fusese împrăştiat şi nu ne puteam desfăşura pentru atac. Oamenii erau obosiți, iar tancurile aveau nevoie de realimentare şi întreținere. Am amânat intrarea în El Ariş până dimineața, înainte de a mă culca, am avut grijă să răspund la semnalele venite de la Cartierul General. Am confirmat, de asemenea, ordinele mele către Brigada a 9-a de infanterie, de a-şi începe marşul spre Şarm el-Şeik în zorii zilei de 2 noiembrie, precum şi către Brigada a 1l-a de infanterie, de a-şi începe operațiunea în Fâşia Gaza. Eram pe cale de a declanşa faza finală a campaniei.

Am intrat în El Ariş, fără opoziție, la ora 6 A.M. Ultimele unități egiptene se retrăseseră în timpul nopții, începându-şi fuga la apropierea noastră. Soldații fugari au dat foc unor materiale de război, dar acestea constituiau doar o parte neglijabilă față de uriaşa cantitate de echipament militar care fusese abandonată. Era evident că atunci când a fost dat ordinul de retragere, fiecare pur şi simplu îşi lăsase baltă postul şi alergase să se alăture convoiului care părăsea oraşul. Spitalul oferea o privelişte înfiorătoare. Pe masa de operație zăcea corpul unui soldat egiptean mort căruia tocmai i se amputase piciorul. El fusese abandonat în mijlocul operației, fără ca vreun doctor sau infirmieră să se fi oprit să-l bandajeze, aşa încât murise din cauza hemoragiei. Răniții din spital, unii dintre ei în saloane, dar cei mai mulți încercând să se ascundă în curte şi grădină, ne-au spus că atunci când personalul medical a fost informat că e aşteptat de ambulanțe, a lăsat totul baltă, s-a năpustit în vehicule şi s-a făcut nevăzut. Nici măcar un singur infirmier n-a rămas în urma lor ca să-i trateze pe răniți, iar cei care au avut nevoie de îngrijire imediată — optsprezece oameni — au pierit în cursul nopții. Ei zăceau în aceeaşi poziție în care fuseseră abandonați când începuse fuga.

Acei soldați inamici care nu putuseră fugi s-au predat. Unii s-au apucat să tragă din ascunzători, aşa cum am descoperit curând eu însumi. Stăteam lângă fereastra deschisă a unei clădiri şi priveam în stradă, când un trăgător ghemuit în dosul unui gard a tras cu mitraliera, lovindu-l pe semnalizatorul meu, care a căzut mort lângă mine.

Brigada nu a zăbovit mult în oraş. Echipe de luptă au mers să ia sub pază aerodromul din El Ariş şi drumul către Abu Ageila, iar altele au pornit în grabă spre vest ca să urmărească inamicul care fugea în direcția Kantara, în partea de Nord a Canalului Suez. Vehicule nemişcate, scoase din uz de aviația noastră, împânzeau drumurile.

După ora 11 A.M. am luat un „Piper Cub" de pe aerodromul din El Ariş ca să mă întorc la cartierul general. I-am cerut pilotului să facă un tur jos al oraşului. Dar a trebuit să luăm repede înălțime ca să scăpăm de tirul de puşcă şi de mitralieră al trupelor egiptene ascunse în tufişurile şi scobiturile dunelor dimprejur. De la acea înălțime am putut vedea brigada noastră blindată mişcându-se spre Vest. La cinci ore după intrarea noastră în El Ariş, vehiculele noastre de avangardă erau deja la zeci de mile pe drumul lor spre Canal. Bătălia pentru axa nordică de străpungere a Sinaiului era virtual terminată.

De îndată ce m-am întors de la El Ariş, m-am dus să-l văd pe Ben-Gurion şi l-am găsit pe deplin însănătoşit şi în bună dispoziție. M-a întrebat despre bătăliile de la Rafa şi El Ariş şi despre mersul lucrurilor pe celelalte fronturi. I-am spus lui Ben-Gurion că vase ale marinei militare britanice patrulau în apele de lângă Şarm el-Şeik şi l-am întrebat dacă credea că era probabil ca britanicii să bombardeze forțele noastre, „în ce-i priveşte pe britanici, nu ştiu, dar în privința Ministerului de Externe britanic sunt gata să cred orice" a replicat el.

Înainte de a ieşi din camera sa, l-am auzit pe Ben-Gurion dojenindu-i amiabil pe funcționarii care veniseră la el să-i spună poveşti prăpăstioase despre ce se întâmpla la Adunarea Generală a ONU. „De ce sunteți atât de îngrijorați? spunea el. Atâta vreme cât ei stau în New York, iar noi în Sinai, situația nu este rea!"

Pierderile noastre generale de până atunci erau mai puțin de 100 de morți şi aproape 700 de răniți, inclusiv bolnavii şi cei vătămați în accidente de trafic. Cât priveşte pierderile egiptene, nu contabilizasem inamicii căzuți. Aveam mai multe mii de prizonieri, în pofida eforturilor noastre de a nu-i accepta. Generalul adjunct m-a asigurat că atitudinea şi comportamentul soldaților noştri față de ei era bun şi că răzbunarea posibilă ia o singură formă: prizonierii sunt hrăniți din „rațiile" armatei israeliene!

Tot în acea zi de 2 noiembrie, şi în ziua precedentă, Brigada a 27-a blindată a desăvârşit cucerirea axei centrale Kusseima — Jebel Livni — Ismailia. În aceeaşi zi forțele noastre au capturat Fâşia Gaza. Inamicul s-a găsit într-o situație disperată după căderea Rafei şi El Arişului, iar rezistența sa reflecta starea moralului trupelor.

Sarcina finală de dus la îndeplinire era cucerirea Şarm el-Şeikului, iar Brigada a 9-a, căreia i s-a dat această misiune, şi-a început deplasarea la ora cinci în acea dimineață, mişcându-se spre Sud de-a lungul țărmului vestic al Golfului Aqaba. Mai târziu în acea zi, am decis întărirea forței de atac. Seara,

două companii de paraşutişti au fost lansate pe aerodromul de la E-Tor, pe țărmul estic al Golfului Suez, iar, după ce aerodromul a fost pus sub pază, am început o navetă aeriană, aducând un batalion de infanterie. La miezul nopții, o altă unitate din Brigada 202 paraşutisti, un batalion, a părăsit Parker Memorial şi a mărşăluit spre Sud, pe terenul pietros, spre Ras Sudar, pe țărmul golfului, de unde şi-a continuat marşul pe drumul asfaltat către E-Tor, aflat la o distanță de 105 mile. Mai târziu această unitate a trimis o patrulă de recunoaştere a drumului către Şarm el-Şeik. Planul era ca Brigada a 9-a să atace Şarm el-Şeik din Nord, în timp ce paraşutiştii trebuiau să se apropie dinspre E-Tor şi să atace din Sud.

În dimineața următoare, 3 noiembrie, m-am suit într-un aparat „Dakota" şi am zburat deasupra coloanei Brigăzii a 9-a, care se găsea acum la patruzeci şi cinci de mile de Şarm el-Şeik, pe un drum dificil; am vorbit cu comandantul brigăzii prin radio, neexistând nicăieri condiții de aterizare; am continuat apoi să zbor peste masivul montan central al Sinaiului, spre E-Tor, ordonându-le paraşutiştilor de acolo să se grăbească spre avanposturile de la Şarm el-Şeik; am discutat probleme de administrație civilă cu batalionul de infanterie care trebuia să ia în stăpânire acea zonă; m-am întors via Mitla, unde am dat instrucțiuni comandantului Brigăzii 202; am zburat la Bir Hama ca să-l văd pe comandantul Brigăzii a 27-a blindate, ai cărei oameni cuceriseră mai multe poziții inamice decât oricare altă unitate, în această campanie; am făcut o ultimă oprire la El Ariş, unde am discutat cu comandantul formațiunii de acolo ce era de făcut pentru restabilirea vieții civile în oraş. M-am întors la postul de comandă de la Cartierul General la ora 7 P.M.

În timp ce Sinaiul a devenit câmpul unei bătălii furibunde, frontul politicii internaționale dădea şi el în clocot. Adunarea Generală de urgență a ONU avusese loc în ziua de l noiembrie şi adoptase rezoluția prezentată de John Poster Dulles, secretarul de stat american, care cerea imediata încetare a focului, cerință adresată în mod direct Marii Britanii, Franței şi Israelului, ca şi retragerea la Linia Armistițiului, care ne era adresată în special nouă. În ziua următoare, Egiptul a remorcat două vase în canal şi le-a scufundat, blocând în felul acesta navigația. Faptul acesta însemna o lovitură serioasă dată Marii Britanii, al cărei guvern declarase public că scopul acțiunii anglo-franceze era acela de a păstra liberă şi deschisă navigația prin Canal. Lucru destul de curios, britanicii cunoscuseră intențiile Egiptului şi plănuiseră să bombardeze vapoarele de blocaj în timp ce erau ancorate în Port Said, înainte de a fi fost duse pe Canal. Cu toate acestea, nu o făcuseră.

Un reprezentant de la oficiul ataşatului militar francez m-a sunat la telefon ca să-mi spună că francezii se simțeau frustrați de insistența britanicilor ca data debarcării anglo-franceze în Zona Canalului să fie ziua de 6 noiembrie. Franța căuta ca data invaziei să fie devansată cu două zile, deoarece se temea de o decizie ostilă din partea Adunării Generale a ONU şi

dorea ca deja să se afle în Zonă. Britanicii, însă, erau incapabili sau nu voiau să-şi modifice complicatul lor plan de mare anvergură ca să facă posibilă o debarcare mai timpurie. Ziua de 6 noiembrie avea să rămână a lor zi D. Pentru noi, data debarcării lor deja nu mai avea nici o importanță militară. Luptând singuri, noi deja ne atinsesem toate obiectivele, cu excepția Şarm el-Şeikului, pe care speram să-l obținem curând. Eram însă mâhnit că, din motive politice, invazia nu putea avansa. La Națiunile Unite, presiunea împotriva utilizării forței militare la Suez a devenit tot mai viguroasă. O situație neplăcută a fost creată la sesiunea Adunării Generale a ONU, reluată în ziua de 3 noiembrie.

Dag Hammarskjold, secretarul general, a anunțat că Marea Britanie, Franța şi Israelul dăduseră răspunsuri negative la somația Adunării, din ziua anterioară, de a înceta focul şi de a se retrage. Pe de altă parte, a spus el, Egiptul a acceptat. Rusia şi sateliții ei cereau deplina conformare din partea celor „trei agresori". Americanul Henry Cabot Lodge a propus instituirea a două comisii internaționale care să se ocupe de conflictul israeliano-arab şi de problema Suezului. Adunarea a acceptat, în cele din urmă, propunerea canadianului Lester Pearson de a se constitui o forță militară internațională care să asigure îndeplinirea rezoluției Adunării. Către sfârşitul sesiunii, care a durat până în dimineața zilei de 4 noiembrie, Marea Britanie, Franța şi Israelul au fost somate să declare imediat acceptarea încetării focului, în legătură cu aceasta, reprezentantul Israelului a anunțat acordul țării sale, „cu condiția ca un răspuns similar să dea şi Egiptul". Fără îndoială că reprezentantul nostru gândise că până când Egiptul avea să răspundă, noi aveam să ne asigurăm de Şarm el-Şeik. Pentru Israel, aflat acum sub cea mai grea presiune, politiceşte important era să ne conformăm rezoluțiilor Națiunilor Unite.

Reprezentanții britanic şi francez aproape că şi-au ieşit din fire, întrucât dacă ambii combatanți încetau focul, atunci nu mai exista nici o justificare pentru intervenția anglo-franceză. În cazul Marii Britanii, aceasta suprima baza „pretextului" ei şi sporea foarte mult dificultățile primului-ministru Anthony Eden. De aceea a recurs la ajutor francez ca să ne convingă să ne retractăm anunțul. După ce a cântărit toți factorii — mai ales dificultatea de a refuza rugămințile stăruitoare ale francezilor —, Ben-Gurion l-a instruit pe reprezentantul nostru să-i notifice lui Hammarskjold că anunțul nostru nu fusese înțeles aşa cum se cuvenea. Noi acceptam încetarea focului cu condiția ca Egiptul să facă fără echivoc acelaşi lucru, să renunțe la poziția sa declarată şi îndelung menținută că se afla în stare de război cu Israelul, să arate că era gata să negocieze pacea cu noi, încetând boicotul economic, ridicând blocada navigației israeliene şi rechemând grupurile teroriste pe care le controla în celelalte țări arabe.

Acest pas nu a întărit poziția noastră politică în arena internațională. Ben-Gurion dăduse curs rugăminții franceze, dar era foarte necăjit. Dacă

Marea Britanie şi Franța doriseră să exploateze ostilitățile dintre Israel şi Egipt, ele avuseseră şase zile la dispoziția lor, din 29 octombrie şi până la 4 noiembrie, timp în care luptele dintre forțele israeliene şi egiptene ajunseseră pe malul estic al Canalului Suez. Dar în toată această perioadă armata britanică s-a ocupat de pregătiri meticuloase pentru „Operațiunea Muşchetarul", de parcă ar fi avut la dispoziție o veşnicie. Acum, când Adunarea Generală a ONU chema la încetarea focului, Marea Britanie îi cerea Israelului să o respingă de dragul convenienței sale politice. Israelul făcuse tot ce putuse, nu-şi precupețise efortul ca să termine campania înainte de a se găsi în grav conflict cu rezoluțiile ONU şi, de fapt, reuşise. Acum Israelul trebuia să-şi sporească poverile, respingând încetarea focului, ceea ce n-ar fi avut nevoie să facă.

Un efect al freneticei activități de la Națiunile Unite a fost, evident, acela de a-i convinge pe britanici să-şi grăbească acțiunea militară. Marea Britanie reținuse ziua de 6 noiembrie drept zi D pentru debarcare, dar a trimis un batalion de paraşutişti în zorii zilei de 5 noiembrie ca să captureze aeroportul Gameel la Port Said, în timp ce un batalion de paraşutişti francezi a capturat podurile ce leagă Port Said de continent.

În acea noapte de 5 noiembrie, premierul sovietic Nikolai Bulganin a amenințat cu lansarea de rachete pe primii-miniştri ai Franței, Marii Britanii şi Israelului. Amenințarea adresată lui Ben-Gurion exprima „condamnarea categorică" din partea Uniunii Sovietice a „actelor criminale ale agresorilor" împotriva Egiptului şi cerea Israelului să stopeze operațiunile militare numaidecât şi să se retragă de pe teritoriul egiptean.

Scrisoarea adăuga că „întreaga omenire iubitoare de pace ne condamna cu indignare", dar că, totuşi, în pofida acestui fapt, „guvernul Israelului, acționând ca un instrument al forțelor imperialiste din afară, persevereză în aventura lipsită de sens, sfidând astfel toate popoarele Orientului care duceau lupta împotriva colonialismului şi pentru libertate şi independență, a tuturor popoarelor iubitoare de pace din lume".

Scrisoarea lui Bulganin continua în felul următor: „Guvernul Israelului se joacă în mod criminal şi iresponsabil cu soarta păcii şi cu soarta propriului popor, ceea ce nu se poate să nu-şi pună amprenta pe viitorul Israelului, punând sub semnul întrebării însăşi existența Israelului ca stat. Vital interesat în menținerea păcii şi în păstrarea liniştii în Orientul Mijlociu, guvernul sovietic este pe cale de a lua măsuri spre a pune capăt războiului şi a-i înfrâna pe agresori".

Mesajul se încheia cu informația că Rusia îşi rechema ambasadorul — mai târziu ea a rupt relațiile diplomatice cu Israelul — şi cu sfatul ca Israelul „să înțeleagă cum se cuvine şi să aprecieze această notificare a noastră".

Când l-am văzut pe Ben-Gurion, am observat că în timp ce nu-şi ascundea profunda preocupare față de atitudinea sovietică, necăutând să ignore marea ei gravitate şi importanța sa, reacția lui nu era aceea a unuia

căruia îi tremură genunchii de frică. Nu era cuprins de panică. Dimpotrivă, efectul emoțional al ultimatumului sovietic a fost acela de a-l îndemna la luptă. Ceea ce l-a înfuriat în mod deosebit a fost deosebirea dintre scrisorile trimise Marii Britanii şi Franței şi scrisoarea trimisă Israelului. Aceea adresată nouă era formulată în termeni disprețuitori şi amenința însăşi existența Israelului ca stat. Mesajele adresate Franței şi Marii Britanii conțineau şi ele clara şi explicita amenințare cu utilizarea forței militare şi a bombardării lor cu rachete balistice, dar fără vreo calomnie, fără amenințarea independenței lor politice şi fără batjocura vulgară care marca textul ultimatumului adresat Israelului.

Am fost foarte plăcut impresionat de sângele rece cu care Ben-Gurion a analizat acest curs nou al lucrurilor. M-am gândit la mulți lideri politici care, în locul lui Ben-Gurion, ca premieri, ar fi avut reacții mai mult decât de panică.

Este posibil ca tocmai intervenția Rusiei, de suprimare a revoltei maghiare, să fi amânat mesajele amenințătoare ale lui Bulganin până la acea dată, noaptea de 5 noiembrie, exact douăsprezece ore după ce a răsunat ultima împuşcătură în a noastră Campanie a Sinaiului. În acea dimineață noi cucerisem Şarm el-Şeik, după o întrecere între Brigada a 9-a infanterie, Brigada 202 paraşutişti şi marinarii de pe navele israeliene de a ridica steagul israelian pe turnurile din oraş.

Cu o zi mai înainte, am zburat la E-Tor, pe țărmul Golfului Suez, cu intenția de a lua de acolo un „Piper Cub" şi de a merge la Brigada a 9-a ca să mă asigur că aceasta va ataca Şarm el-Şeikul în acea zi. Eram destul de sigur că ar fi făcut-o şi fără mine, dar doream să nu existe nici o îndoială în această privință. Poate că puteam ajunge la concluzia că paraşutiştii de la E-Tor puteau ajunge mai rapid la Şarm el-Şeik. Când am aterizat acolo, am constatat că „Piper"-ul încă nu sosise şi că batalionul de paraşutişti deja plecase. Acesta pornise înaintea zorilor, pe şoseaua asfaltată, cu scopul de a pune stăpânire pe strâmtoarea sudică de la Şarm el-Şeik.

Am hotărât să nu aştept „Piper"-ul, să abandonez planul meu de a ajunge la Brigada a 9-a, şi am plecat în schimb cu un vehicul, în încercarea de a-i ajunge din urmă pe paraşutişti. Aceştia erau soldații noştri cei mai buni şi erau într-o condiție de luptă excelentă. De aceea am hotărât ca în cazul în care Şarm-el-Şeikul nu fusese încă luat de Brigada a 9-a, să ordon acestor paraşutişti să-l atace şi să încerce să-l cucerească singuri.

Plecasem în trei vehicule — un automobil de comandă şi două furgoane mai degrabă civile —, cu câțiva soldați din unitatea de rezervă ce stăpânea localitatea E-Tor. Drumul era bun, dar vehiculele erau înspăimântătoare şi ne temeam să le accelerăm. La începutul călătoriei n-am întâlnit nici o ființă omenească. Fâşia neagră a şoselei se desfăşura înaintea noastră, la dreapta sticleau apele Golfului Suez, iar la stânga, dincolo de nisipuri, se ridica şirul munților. Dar după vreo treizeci de mile, cam jumătate de cale, au început să

treacă soldați egipteni, singuri sau în grupuri, din direcția Şarm el-Şeikului. Ei începuseră să fugă de cu noapte. Ici-colo am trecut pe lângă morți şi răniți care zăceau lângă şosea, în urma ciocnirilor cu batalionul de paraşutişti. Cu cât ne apropiam de Şarm el-Şeik, am întâlnit tot mai mulți soldați egipteni. Am ordonat escortei noastre să nu riposteze dacă se trăgeau focuri izolate asupra noastră. Ultimul lucru pe care-l doream era să rămânem înțepeniți în acea zi între E-Tor şi Şarm el-Şeik şi să ne implicăm în încăierări cu soldații egipteni fugari.

Am ieşit din cabina şoferului — de unde nu puteam discerne ce se întâmpla pe laturile şoselei — şi am urcat în spatele descoperit al vehiculului, unde puteam sta în picioare şi privi jur-împrejur. Desigur, nimic nu putea opri vreun grup de soldați egipteni să se ascundă în spatele tufişurilor sau în vreo scobitură a solului şi să ne ciuruiască cu mitraliera. Dar nimeni n-a făcut-o.

Întregul tablou — deşi era ziua în amiaza mare — avea în el ceva de coşmar. Soarele arzător al deşertului frigea fără milă. Se putea vedea cum căldura aburea de pe suprafața de smoală topită a şoselei. Soldații egipteni în uniforme kaki se confundau cu peisajul nisipos şi numai în ultimul moment ne săreau în ochi printre dune. Fără îndoială că ei ştiau că noi eram militari israelieni, dar nici unul n-a tras asupra noastră şi nici n-a încercat să se ascundă de noi. Pur şi simplu ne lăsau să trecem de ei. Fețele lor exprimau epuizarea. Cei răniți trăgeau cu greu un picior după celălalt, iar unii dintre ei care mergeau pe şosea nici măcar nu catadicseau să se ferească de vehiculele noastre. Trebuia să-i ocolim.

Cu toate acestea, nici un moment nu m-a părăsit gândul că dacă ceva se întâmpla care să ne facă să oprim, acesta ar fi fost sfârşitul. Eram atât de puțini, de expuşi şi de vulnerabili încât chiar dacă ei toți ar fi fost cu mâinile goale şi tot ne-ar fi putut distruge. Ştiam că şansele noastre de a ajunge la Şarm el-Şeik depindeau de faptul de a nu se trage nici un foc de armă şi de a nu opri nici o clipă. Fiecare întâlnire cu un grup de fugari inamici trebuia să se petreacă fulgerător, aşa încât în timpul în care ei aveau de rumegat ce văzuseră, noi să fi ieşit din raza focului lor. În fine, şoseaua a cotit şi a luat-o printre dealuri, iar noi am putut răsufla din nou în voie. La distanță, am văzut autocamioanele şi autoblindatele batalionului de paraşutişti. Comandamentul companiei care avea misiunea să protejeze şoseaua de curând luată în stăpânire ne-a spus că batalionul cucerise defileul sudic, care ducea la Şarm el-Şeik, la ora cinci dimineața. La ora 6,30 A.M., un „Piper" zburase de la Brigada a 9-a, cerându-i batalionului să avanseze aproximativ o milă de la amplasament, către suburbiile oraşului Şarm el-Şeik. Comandantul a decis străpungerea. Batalionul a avansat, cu autoblindatele în față, iar după ele companiile motorizate. Rezistența n-a fost fermă — aviația dăduse un ajutor puternic şi eficient —, iar la ora 9,30 A.M., comandantul batalionului, cu primele autoblindate, au ajuns la intrarea în

fortăreața Şarm el-Şeik, în timp ce pozițiile de apărare dominante din cealaltă parte deja se găseau în mâna unităților Brigăzii a 9-a.

După ce am ascultat acest raport făcut la margine de drum, am pornit în grabă la baza egipteană. Priveliştea care ne-a apărut a fost o combinație de câmp de bătălie şi de decor plin de farmec. Portul Şarm el-Şeik, la extremitatea sudică a Peninsulei Sinai, unde golfurile Suez şi Aqaba se întâlnesc şi se unesc în Marea Roşie, oferă una dintre cele mai pitoreşti privelişti pe care am văzut-o vreodată. Apele sale sunt de un albastru închis (prizonierii egipteni ne-au avertizat că nu înotăm în ele, căci sunt pline de rechini) şi sunt încadrate de dealuri din stânci purpurii. Chiar şi clădirile de pe țărm, moscheea albă cu minaretul ei înalt, completează tabloul unei țări a minunilor ascunsă între munți semeți.

Pe sol, însă, încă mai erau proaspete semnele bătăliei. Din posturile de apărare şi din depozitele bombardate de aviație, cu câteva ore mai înainte, se ridica fum. Multe transportoare de mitralieră egiptene — unele avariate, altele în bună stare — zăceau părăsite în zona portului. Iar soldații Brigăzii a 9-a puteau fi văzuți mişcându-se printre grămezile din jur, cu armele gata de tragere, cercetând locul şi adunându-i pe prizonieri.

Cea mai ambițioasă misiune din Campania Sinaiului a fost, fără îndoială, aceea încredințată Brigăzii a 9-a, o formațiune de rezervişti comandată de Avraam Iofe. Ea trebuise să se mişte spre Sud, de-a lungul țărmului vestic al Goflului Aqaba, pe o distanță de circa două sute de mile prin teritoriul inamic, pe un sol nisipos şi bolovănos lipsit de drumuri, spre a ajunge la fortăreața Şarm el-Şeik şi a o cuceri, fortăreață care era apărată de două batalioane şi care era organizată să reziste unui asediu îndelungat. Atât marşul cât şi bătălia puteau să ducă la nenorocire şi la eşec.

Coloana brigăzii număra circa 200 de vehicule şi aproape 1800 de oameni. Era independentă, transportându-şi propriile sale provizii: hrană pentru cinci zile, combustibil pentru 375 de mile şi suficientă apă transportată în optsprezece tancuri, aşa încât să se asigure cinci litri pe zi per om şi patru litri per vehicul, timp de cinci zile. Nici în cursul marşului şi nici în bătălie nu era prevăzut să i se trimită întăriri. Brigada a 9-a era astfel un corp expediționar care trebuia să se bazeze doar pe sine şi trebuia să-şi îndeplinească cu succes misiunea. Dacă cucerea obiectivul, Şarm el-Şeikul, putea să aibă la dispoziție portul, aerodromul şi drumul de întoarcere spre Israel. Dacă era blocată în mersul ei spre Sud sau dacă era înfrântă în luptă, se putea aştepta la izolare. Ar fi fost cu neputință să se întoarcă în Israel pe urmele paşilor săi. Ar fi fost lipsită de apa necesară, de combustibil şi de piese de schimb, iar acolo erau vaste întinderi de nisip înclinate în aşa fel încât nu puteau fi străbătute decât dinspre Nord înspre Sud.

Din punct de vedere politic, misiunea era de o importanță supremă, deoarece controlul Şarm el-Şeikului însemna controlul Strâmtorilor Tiran, care la rândul lor controlau navigația prin Golful Aqaba. Egiptul le folosise ca

să controleze blocada navigației israeliene. Principalul scop al campaniei a fost sfărâmarea acestei blocade.

Elementul timp a fost crucial. Este îndoilenic dacă Israelul ar fi putut continua lupta, violând rezoluțiile Adunării Generale a ONU, când chiar puteri ca Marea Britanie şi Franța în cele din urmă s-au văzut obligate să accepte verdictul şi de a pune capăt operațiunilor lor militare. De aceea nu este de neconceput faptul ca, în cazul în care forțele egiptene de la Strâmtorile Tiran ar fi oprit Brigada a 9-a în timpul marşului acesteia sau ar fi zăgăzuit atacul acesteia pentru câteva zile, Israelul să fi fost forțat să stopeze lupta_ înainte de a fi intrat în posesia Şarm el-Şeikului.

Acesta este motivul pentru care noi, la Marele Cartier General, am decis să adăugăm încă o coardă arcului nostru şi să facem ca unitățile de paraşutişti de la Mitla să înainteze spre Şarm el-Şeik prin E-Tor. Totuşi, dacă împingerea în această bătălie a acestei formațiuni adiționale — care a acționat independent de Brigada a 9-a — a fost o măsură corectă, lucrul acesta nu a simplificat problemele majore ale brigăzii, în definitiv, brigada a fost ajutată de paraşutişti doar în ultima zi, când bătălia pentru Şarm el-Şeik era deja în toiul ei.

Deplasarea brigăzii a fost cea mai uşoară în prima etapă, de la Nakeb la oaza Ain Furtaga. Aici convoiul a mers cu o viteză medie de şase mile şi jumătate pe oră şi a totalizat şaizeci de mile în după-amiaza de 2 noiembrie. Dar apoi a venit partea cea mai dură a călătoriei. Următoarele nouă mile au fost la deal, în condițiile unui strat gros de nisip pe care nici un vehicul, cu excepția autoblindatelor, nu-l putea traversa cu propriile-i puteri. Cel mai greu de mişcat au fost tunurile de câmp de 25 livre, care se înfundau în nisip până la osii. Chiar şi în cazul celorlalte vehicule, anvelopele trebuiau dezumflate, în aşa fel încât roțile să poată avea o priză mai bună. Viteza medie a convoiului pe această porțiune a fost de două mile şi jumătate pe oră şi chiar şi această viteză a fost atinsă doar prin eforturi supraomeneşti, atât prin împingerea cu mâna a vehiculelor de către oameni, cât şi prin trădarea lor de către autoblin-date. Brigada a atins „cumpăna apelor" — vârful urcuşului, după care aproape totul a fost apoi mers la vale — la ora două după miezul nopții. Opt vehicule înțepenite în nisip şi care n-au putut fi scoase de acolo repede au fost părăsite, după ce s-a luat din ele orice putea fi luat. Oamenii erau de-a dreptul istoviți.

Chiar şi următorul segment de cale avea o porțiune nisipoasă, dar acum, cu „cumpăna apelor" în spate, se mergea în coborâş şi vehiculele înaintau cu mai puțină dificultate. Ele au parcurs următoarele treizeci de mile în cinci ore şi cu puțin timp înainte de amiază, în ziua de 3 noiembrie, au ajuns la Dahab, cea mai mare oază de la Golful Aqaba.

Unitatea egipteană de pază de la Dahab a fost cel dintâi detaşament inamic întâlnit de brigadă. Acesta era format din zece soldați care călăreau pe cămile şi dintr-un transmițător radio. Ei au pornit la luptă când a apărut

echipa de recunoaştere, dar au fost rapid înfrânți. Cu toate acestea, din lipsă de precauțiune, am avut trei morți.

La Dahab brigada s-a bucurat de prima sa odihnă mai lungă. Oamenii s-au putut spăla în apele izvoarelor abundente şi s-au putut relaxa la umbra curmalilor şi tamariscilor. Vehiculele au avut şi ele nevoie de întreținere şi realimentare, în cursul serii au sosit, conform planului, două vase de debarcare încărcate cu combustibil. Ele au venit exact la timp. Din cauza parcursului neaşteptat de vitreg, fusese consumat mai mult combustibil decât se prevăzuse.

Brigada a amorsat faza a treia a deplasării sale în ziua de 3 noiembrie, ora 6 P.M., ajungând la următoarea sa haltă, Wadi Kid, la ora două noaptea. Cea mai afurisită problemă a fost aici străbaterea terenului stâncos. Drumul este o potecă de capre pe versantul muntelui, de vreo 2 yarzi lățime, în unele părți mai îngust, acoperit de bolovani. Singura soluție a fost lărgirea porțiunilor înguste şi sfărâmarea stâncilor obstructive. Inginerii au procedat la dinamitare, iar restul oamenilor a fost mobilizat la îndepărtarea stâncilor sfărâmate şi la netezirea căii.

Evident, egiptenii ştiau că acest îngust defileu de la Wadi Kid era porțiunea cel mai greu de trecut, iar atunci când unitatea de recunoaştere, la mai multe ore avans față de coloană, a ajuns la un punct situat la o milă şi un sfert de ieşire, ea a căzut într-o ambuscadă. Primul jeep a fost aruncat în aer de o mină, iar această lovitură a fost imediat urmată de o grindină de gloanțe de mitralieră şi de proiectile de bazuca, ca şi de grenade de mână. Unitatea noastră a răspuns şi ea cu foc, a abandonat jeepul avariat şi s-a retras. Era ora 6 P.M. şi în întunericul dens al văii seci nu se putea distinge nimic. Fireşte că oamenii noştri n-au putut repera minele şi nici localiza pozițiile egiptene.

În zorii zilei de 4 noiembrie, unitatea de recunoaştere s-a întors şi a constatat că unitatea inamică îşi abandonase posturile. Oricum, înainte de a pleca, plantase un mare număr de mine antivehicule de-a lungul văii seci. Minele au fost reperate şi s-a marcat o cale de trecere, iar la ora 9 A.M. brigada a pornit în etapa finală a înaintării sale, care însuma doar douăzeci şi cinci de mile. La ora 11,45 A.M. ea a ajuns la capătul călătoriei, în văzul pozițiilor defensive egiptene de la Ras Nasrani şi Şarm el-Şeik. Drumul până la obiectiv durase trei zile şi două nopți. Se găsea acum în fața fazei decisive a expediției, — bătălia pentru Strâmtorile Tiran.

Sosirea brigăzii din direcția Eilat a fost o surpriză totală pentru comandamentul egiptean, în planul cu privire la apărarea strâmtorilor, Marele Stat Major egiptean procedase în baza ipotezei că nici o forță israeliană considerabilă nu putea veni pe acest drum. Când unitatea de gardă egipteană de la Boasit, patruzeci de mile Sud față de Eilat, a raportat la Şarm el-Şeik că o brigadă israeliană avansa spre Sud de-a lungul țărmului golfului, comandantul de acolo a presupus că informația era exagerată, deoarece el era

convins că doar o forță minusculă putea trece pe acea potecă. Mai târziu, atunci când el a primit rapoarte similare de la unitatea din Dahab, a început să suspecteze că se poate să fi greşit. Dar întreaga măsură a greşelii sale i-a devenit evidentă numai la amiaza zilei de 4 noiembrie, când ochii săi au putut vedea cele două sute de vehicule israeliene apropiindu-se de Ras Nasrani.

Cu toate acestea, elementul surpriză n-a însemnat aproape nici un avantaj tactic pentru Brigada a 9-a, deoarece atât Şarm el-Şeik cât şi Ras Nasrani erau organizate pentru o apărare în toate privințele. Egiptenii nu se aşteptaseră la o forță care să vină pe uscat, dar în mod cert luaseră în considerare posibilitatea unui atac al paraşutiştilor, din Nord. De aceea Brigada a 9-a nu a găsit flancul nordic al Şarm el-Şeikului expus şi nepregătit. Totuşi, fiind o forță terestră şi nu o unitate aeropurtată, ea poseda echipament greu şi, într-adevăr, autoblindatele brigăzii au avut un rol decisiv în spulberarea apărării egiptene.

Coloana a ajuns la Ras Nasrani, situat la circa trei mile Nord de Şarm el-Şeik şi l-au găsit gol. Comandamentul regional egiptean luase decizia de a-şi concentra toate forțele sale în perimetrul Şarm el-Şeikului. Localitatea Ras Nasrani este situată pe un promontoriu din marginea golfului, exact în fața insulei Tiran, unde strâmtorile au maximum de îngustime. Aici instalaseră egiptenii şase tunuri de coastă, două de 6 inci şi patru de 3 inci, spre a controla strâmtorile şi a menține blocada împotriva Israelului. Ele puteau lovi cu cea mai mare uşurință orice vas care încerca să treacă. Brigada a descoperit că egiptenii distruseseră aceste tunuri înainte de a-şi evacua posturile.

Apropiindu-se de Şarm el-Şeik, unitatea de recunoaştere a fost întâmpinată cu un foc puternic şi precis din partea posturilor inamice de pe culmile de intervenție. Era de-acum întuneric şi până dimineața nu se putea conta pe suport aerian. Comandantul brigăzii trebuia să decidă dacă să aştepte să se pornească un atac imediat, de noapte. S-a hotărât să nu aştepte. Un asalt a fost lansat împotriva unor amplasamente puternic apărate, pe terenul dificil şi pe câmpurile minate şi, pe deasupra, sub focul declanşat de posturile inamice din vecinătate. La ora 4 A.M. oamenii noştri s-au retras, dar şi-au reluat atacul la ivirea zorilor, de data aceasta cu suportul precis al mortierelor grele de 120 mm şi cu participarea aviației. Atacul a fost condus de compania de auto-blindate şi de unitatea de recunoaştere, secondate îndeaproape de infanterie. Lupta a fost grea şi a durat cincizeci de minute, după care detaşamentul de jeepuri al unității de recunoaştere, fiind acoperit cu foc din partea autoblin-datelor, a trecut la atac şi a străpuns amplasamentele egiptene, inamicul începând să fugă.

Operațiunea-tăvălug a avioanelor care au atacat în picaj a fost urmată de asaltul autoblindatelor şi jeepurilor care au înaintat de-a lungul întregii porțiuni de drum către localitatea Şarm el-Şeik apărată de egipteni. Unul după altul, amplasamentele din flancul vestic, care dominau întreaga

localitate, au fost capturate, în timp ce un al doilea batalion, mişcându-se în paralel cu unitățile de autoblindate şi jeepuri, a avansat de-a lungul flancului estic şi a curățat posturile inamice de aici. Unul dintre amplasamente a opus o rezistență deosebit de înverşunată, împroşcând cu foc de mitraliere şi de bazuca pe oricine încerca să se apropie. Dar şi această poziție a fost până la urmă redusă la tăcere printr-o lovitură directă de bazuca în ambrazura acesteia. La ora 9,30 A.M., în ziua de 5 noiembrie, a avut loc capitularea ultimului avanpost egiptean din Sinai, Şarm el-Şeik.

În campanie, Israelul şi-a dus la îndeplinire cele trei scopuri majore: libertatea de navigație pentru vasele israeliene în Golful Aqaba; stoparea terorismului fedain; neutralizarea amenințării unui atac asupra Israelului efectuat de comandamentul militar comun egipteano-siriano-iordanian.

Israelul, însă, nu şi-a atins „scopurile războiului" prin negociere directă cu Egiptul. Acest acord a fost mai degrabă realizat cu secretarul general al ONU, care a servit drept intermediar între cele două părți. Secretarul general a cerut retragerea necondiționată a armatei israeliene din Sinai. Ca o condiție a evacuării, guvernul israelian a stăruit asupra garantării libertății navigației vaselor israeliene prin golf şi garantarea încetării actelor de ostilitate din partea Egiptului.

În ziua de 16 martie 1957, la patru luni şi jumătate după începerea Campaniei Sinaiului, conflictul a încetat atunci când unitățile israeliene s-au întors la granițele lor. Ultimele trupe britanice şi franceze au plecat din zona Suezului cu două luni şi jumătate mai devreme. Şarm el-Şeik şi Fâşia Gaza nu au fost înapoiate Egiptului, ci au fost puse sub controlul Forței de Necesitate a ONU. Fapt semnificativ, Nasser a acceptat, cel puțin deocamdată, decizia de a da libertate de navigație Israelului şi de a pune capăt terorismului împotriva acestuia.

PARTEA A IV-A

DE LA MINISTRU LA SIMPLU CETĂȚEAN
(1958-l967)

16
LIBERTATE SI POLITICA

La sfârşitul termenului meu de şef de stat-major, am lepădat uniforma şi, la vârsta de patruzeci şi unu de ani, m-am înrolat la Universitatea Ebraică din Ierusalim, ca student obişnuit la Facultatea de Ştiință Politică, cu accent pe problemele Orientului Mijlociu, în ceea ce priveşte primul aspect, deja studiasem dreptul mai înainte cu câțiva ani de a servi ca soldat, urmând cursurile serale de Ia Şcoala de Drept şi Economie din Tel Aviv. Cât priveşte celălalt aspect, atribuțiile mele de comandant de armată m-au făcut să

gândesc, să scriu şi să citesc mult în această privință, cunoscând totodată rapoarte axate pe o varietate de teme politice, diplomatice, tehnice şi militare. Serviciul militar la comanda supremă nu constă în instrucția la pluton şi şederea în tranşee. Aceasta înseamnă adesea să stai înlănțuit de o masă, încleştarea cu hârtia de scris, conducerea de reuniuni, deliberare cu colegii.

Principala deosebire ca student a fost lipsa responsabilității, iar cei doi ani ai mei de viață universitară au trecut ca o vacanță. Şi întocmai ca o vacanță, n-au lăsat amprente adânci.

Apoi mi s-a deschis sfera politicii. Alegerile parlamentare erau programate pentru ziua de 3 noiembrie 1959 şi mi s-a cerut să candidez pentru Mapai, Partidul Muncii din Israel, condus de Ben-Gurion. Parlamentul nostru, numit Knesset, nume biblic care înseamnă adunare sau sfat, este unicameral şi numără 120 de membri. Sistemul electoral este o formă pură de reprezentare proporțională. Fiecare partid prezintă o listă de 120 de candidați pentru întreaga țară, iar numărul de locuri în Knesset pe care le primeşte este proporțional cu procentajul său din votul național total. Candidații sunt aşezați în ordinea în care ei vor ocupa locul parlamentar în cazul în care partidul lor câştigă numărul necesar de voturi, iar în fruntea listei se află personalitățile de primă mărime din partid. Ei sunt candidați la posturile de miniştri în cazul în care partidul formează sau ia parte la formarea guvernului.

Rezultatele alegerilor i-au dat Partidului Muncii cincizeci şi două de locuri, mai mult decât obținuse vreodată. O dată mai mult era cel mai mare partid, dar din nou n-a obținut majoritatea absolută, fiind nevoit să formeze o coaliție. Ben-Gurion a devenit prim-ministru, iar în ziua de 16 decembrie şi-a prezentat Cabinetul în fața Knessetului. Eu eram inclus în noul guvern ca ministru al agriculturii.

Lumea politicii şi guvernării nu-mi era străină, dar până atunci mă ferisem de implicarea personală în cearta dintre partide. Fusesem de asemenea protejat, întocmai ca o plantă de seră, de atacul oponenților, deoarece ministrul apărării era acela care avea responsabilitatea pentru conducerea de către şeful statului-major a treburilor militare.

Toate acestea s-au schimbat atunci când am devenit reprezentant al Mapai în Knesset şi membru al guvernului. Dar, desigur, preocuparea mea primordială se axa pe munca Ministerului Agriculturii, ceea ce mi se potrivea de minune. Născut şi crescut în atmosfera rurală, chiar şi în anii mei de armată nu m-am rupt niciodată de oamenii care lucrau pământul şi de problemele colonizării agricole. Nahalal a continuat să fie atât locul domiciliului meu, cât şi casa mea reală. Lanurile, livezile, staulele de vite, anotimpurile semănatului şi culesului îmi intraseră adânc în sânge, mai mult decât tancurile, tunurile şi bătăliile. Fermierii tăbăciți şi nevestele lor, evreii şi arabii, cu fețele şi mâinile lor înăsprite, atingeau o coardă sensibilă din inima mea, mai mult decât o făceau uniformele şi paradele festive. Vederea unei

femei care se aplica asupra unui stat de zarzavaturi îmi evoca întotdeauna viziunea mamei mele care prăşea o parcelă de sfeclă sau de conopidă.

Ca în orice țară de pionieri, dar în mod deosebit în Israel, apărarea şi securitatea sunt sinonime cu colonizarea pământului, iar lucrurile au stat astfel chiar şi după primul şi al doilea val de imigrație, când evreii au început să se întoarcă în țara lui Israel. După ce s-a născut statul, guvernul a pus un accent aparte pe instituirea unor aşezări de frontieră, în special în regiunile de deal din Nord şi din centru, ca şi în Negev, partea sudică a țării. Ca şef de stat-major, am făcut tot ce am putut ca să-i încurajez pe membrii veterani ai aşezărilor mai vechi să ajute aşezările noi, în special pe cele din Negev. Fără asistența din partea veteranilor e îndoielnic dacă noii imigranți s-ar fi descurcat în condițiile aridității din deşert sau pe pantele pietroase din Nordul Galileei, unde ei trebuiau, de asemenea, să înfrunte atacurile neîncetate ale sabotorilor arabi.

Când am devenit ministrul agriculturii, am constatat că toate aşezările se zbăteau în ghearele unei crize economice. Venitul unui fermier era cu 20-31 de procente mai scăzut decât venitul general mediu, acesta fiind şi el destul de scăzut. Cei mai loviți erau tinerii kibuțnici şi moşavnici, care erau mai puțin capabili din punct de vedere financiar să facă față căderii prețurilor la produsele agricole, sporirii costului de producție şi lipsei de capital rulant şi de credite, de care aveau nevoie pentru achiziționarea de unelte şi maşini agricole noi. La aceste poveri, se adăuga faptul că Negevul suferise, trei ani în şir, de secetă.

Erau necesare o planificare centrală spre a se pune ordine în haosul crescând, controlul producției spre a se evita supraîncărcarea pieții şi scăderea prețurilor, canalizarea ramurilor profitabile către fermierii de curând imigrați, care trebuiau, de asemenea, să aibă mai mult pământ şi alocații pentru apă, precum şi îndrumarea profesională. Am instituit o Autoritate a Planificării, consilii de producție şi marketing pentru fiecare ramură a agriculturii şi oficii regionale în întreaga țară, unde fermierii locali să poată primi îndrumare agricolă şi servicii, fără a se sufoca în labirintul birocratismului.

Prima mea bătălie de dirijare a producției a inclus vacile de lapte, iar aceasta reprezintă tipul de problemă cu care m-am luptat în cei cinci ani cât am slujit ca ministru al agriculturii. Deşi veniturile agricole erau scăzute, fermierii veterani o duceau mult mai bine decât noii colonişti, în special noii imigranți. Trebuia să le vin în ajutor. Coloniile tinere erau interesate în creşterea vacilor de lapte şi aveau nevoie, ca să subziste, de încă zece mii de vaci. Dar pe o piață non-extensibilă, creşterea producției nu putea să ducă decât la prăbuşirea prețurilor. Am decis să retez cotele de producție în aşezările veterane, să închid fermele de lapte urbane — mici cirezi din imediata vecinătate a oraşelor — şi să transfer cotele lor la tinerele aşezări, în oraş nu era locul ideal pentru o fermă de lapte. Muncitorii de lângă oraşe

aveau acces şi la alte mijloace de trai, pe când coloniştii de la graniță nu aveau, în ce-i priveşte pe proprietari, le-am promis compensații. „Agricultura pentru agricultori" era sloganul nostru. Dar lăptăriile urbane s-au revoltat. Ele au pus în scenă demonstrații furtunoase în fața biroului meu, strigând slogane de protest. Erau zile în care zgomotul era atât de mare încât devenea imposibil să lucrez, aşa încât mi-am strâns hârtiile şi m-am mutat în alt birou. Cu toate acestea, decizia mea a rămas în picioare şi lăptăriile urbane au fost abolite, în timp ce noile aşezări au primit un supliment de vaci.

Au existat multe alte probleme, între care alocarea de mai mult pământ şi de aprovizionare sporită cu apă a noilor colonii. De un interes precumpănitor pentru mine era cum să fie utilizat pământul statului şi să se asigure o sănătoasă distribuire a populației, îmbunătățirea politeții publice şi protecția mediului nostru natural.

Aproximativ 90 la sută din pământ aparține în Israel națiunii, înainte de instituirea statului, cea mai mare parte a pământului posedat de comunitatea evreiască a fost cumpărat de Fondul Național Evreiesc, organizație creată de mişcarea sionistă în anul 1901 în scopul de a achiziționa şi ameliora pământ în Palestina pentru colonizare. Acest pământ rămâne în posesia națională al întregului popor evreu şi nici un individ nu-l poate cumpăra sau stăpâni. O dată cu instituirea Israelului, toate pământurile publice deținute de puterea precedentului mandatar britanic a intrat sub controlul statului, constituind 71 la sută. Statul a devenit, de asemenea, custodele pământurilor abandonate de arabii care au fugit din Israel în timpul Războiului de Independență din 1948.

Principalele mele recomandări privind politica pământului au fost aprobate de guvern. Una dintre acestea era destinată să facă pământurile statului disponibile pentru proiectele de construcții de locuințe publice în centrul, Sudul şi Nordul țării, dar nu şi în fâşia supraaglomerată de pe coastă. Alta se referea la protecția mediului, inclusiv plajele mediteraneene, care se întind pe o jumătate din lungimea Israelului, de la extremitatea nordică a acestuia de la granița cu Libanul şi până la Fâşia Gaza în Sud. Hotelurile de pe litoral se îngrijesc de nevoile turiştilor şi ale unui mic număr de israelieni cu dare de mână. Dar pământurile din lungul țărmului mării trebuie să servească întregului popor drept unul din principalele sale locuri de recreație. Pe parcursul anului îndurăm şapte luni de vară toridă, iar unul dintre cele mai plăcute moduri de petrecere a weekend-ului, pentru cei cu mijloace limitate, poate fi o călătorie pe litoral. As fi vrut să văd întregi familii, atât de arabi cât şi de evrei, năpădind plaja, tolănindu-se pe nisip şi zbenguindu-se în apă. Am înțeles că exista pericolul ca investitori privați să preia unele din aceste plaje pentru uzul lor exclusiv. Am pus în vedere Autorității Pământurilor Israeliene, care administrează pământurile publice, să nu vândă vreuna din parcelele sale de pe țărm şi să nu transmită drepturile asupra acestor pământuri unor părți private. I-am cerut, de

asemenea, Autorității şi Ministerului Turismului să asigure trei plaje publice şi să aibă grijă ca acele plaje repartizate hotelurilor să nu încalce zonele create pentru baia publică.

În timp ce noi căutam soluții pentru propriile noastre probleme, eram inundați de cereri din partea națiunilor în curs de dezvoltare din Africa să le trimitem experți în agricultură. Țări din America Latină cereau şi ele ajutorul nostru, iar în cele din urmă experții noştri agricoli au lucrat în țări apropiate ca Cipru, Turcia şi Creta, dar şi în țări îndepărtate ca Nepalul, Thailanda, Filipine, Ceylon şi Cambodgia.

Ajutorul nostru extern a început atunci când multe țări africane şi-au dobândit independența, în Israel era binevenită vizita unor conducători africani care voiau să vadă kibuturile şi moşavele noastre în timpul şederii lor. Li s-au arătat aşezările din Negev, iar oamenii noştri le explicau cum era posibil ca deşertul să fie transformat într-un ținut cu vegetație luxuriantă şi surâzător şi cum noii imigranți, lipsiți de o experiență anterioară într-ale agriculturii, se puteau transforma în fermieri moderni de succes. Problema noastră începea atunci când oaspeții noştri ne cereau să organizăm o mişcare de colonizare cum aveam noi şi să instruim tineretul lor în acest sens. Găseam dificil să explicăm de ce era posibil să se instituie kibuțuri şi moşave în Israel, dar imposibil să fie transplantat în alte țări ceea ce a fost creat ca rezultat al unui caracter special, ca rezultat al istoriei şi circumstanțelor poporului evreu şi Țării lui Israel.

Fără îndoială că noi puteam ajuta popoarele Africii să-şi dezvolte şi să-şi modernizeze agricultura, dar lucrul acesta trebuia făcut prin adoptarea de metode potrivite condițiilor lor şi nu prin transpunerea mecanică a ceea ce fusese realizat în Israel. Am făcut aceasta selectând nu orice expert, ci experți doritori să o facă, bărbați şi femei care trebuiau să se dedice ajutorării şi îndrumării oamenilor din alte țări, aşa cum o făcuseră cu propriii noştri imigranți. Am studiat problemele agriculturii din Africa ca şi cum ar fi fost probleme cu care se confruntau propriile noastre aşezări din deşertul Negev şi din Valea Iezreelului.

În 1963, oamenii noştri din Africa lucraseră destul de mult timp pentru ca eu să-mi fac o judecată asupra a ceea ce realizaseră ei şi să aflu cum erau activitățile noastre privite de africanii înşişi. Fără îndoială că mă întâlnisem frecvent cu dânşii şi le ascultasem rapoartele când se întorceau din Africa, de pe teren, dar rapoartele nu sunt niciodată atât de utile ca o vizită la fața locului. Am discutat chestiunea cu Golda Meir, care era pe atunci ministrul nostru de externe, iar la sugestia ei am făcut un tur al Africii de Vest în toamna anului 1963. Am vizitat Togo, Camerun, Coasta de Fildeş, Republica Centrafricană şi Ghana. În luna iulie din anul următor am reprezentat Israelul la sărbătorirea independenței statului Malawi (fosta Nyassaland) şi mi-am completat turul în Africa de Est, vizitând Kenya şi Tanzania-Tanganyika şi Zanzibar, nume sub care era atunci cunoscută Tanzania. M-

am întâlnit cu preşedinţii din aceste ţări, cu miniştri de stat şi cu oameni ai locului care lucrau cu experţii noştri. Cel mai mult timp, însă, l-am consacrat vizitelor pe ogoare. Serviciile noastre erau mult apreciate de conducătorii africani şi mulţi mi-au cerut să ne extindem activităţile.

Africanii erau ajutaţi şi de alte naţiuni. Ruşii au întemeiat în Ghana o fermă; în Africa lucrau, de asemenea, instructori din China, dar şi francezi şi britanici, precum şi American Peace Corps. Într-adevăr, oameni de pe toate meridianele lumii băteau la uşa Africii, oferindu-şi ajutorul. Totuşi, toate aceste grupuri străine, cu excepţia israelienilor şi a chinezilor, nu lucrau cu fermierii africani înşişi şi nu puneau mâna la treabă. Francezii, englezii şi ruşii au instituit staţiuni experimentale de unde distribuiau seminţe şi răsaduri. American Peace Corps consta din idealişti şi adevăraţi pionieri, dar marea majoritate a americanilor predau engleza, întemeiau staţiuni experimentale şi asigurau o instruire de nivel superior în planificarea agricolă.

Pe de altă parte, reprezentanţii noştri, cei mai mulţi dintre ei crescuţi la şcoala kibuţurilor şi a moşavelor, veneau în contact cu fermierul individual la el în sat. Israelienii şi chinezii erau singurii care mergeau pe ogoare ca să dea instruire şi îndrumare la nivel practic, singurii care urcau pe tractoare cu fermierii africani şi care lucrau cu ei pe lanurile de bumbac şi în crescătoriile de păsări, în mare măsură, tocmai această implicare totală a dat cheia succesului nostru.

La întoarcerea mea din Africa, am sugerat guvernului ca noi să extindem ajutorul tehnic în agricultură şi să sporim numărul experţilor israelieni trimişi pe ogoare. A fost instituit un centru de studii unde se ţineau cursuri pentru instructori înainte ca ei să fie trimişi pe teren, iar un comitet condus de mine le dirija activităţile şi se ocupa de problemele lor.

În pofida efortului sincer făcut de statul Israel, ca şi de emisarii israelieni individuali, care au lucrat din tot sufletul, nu pot pretinde că programul nostru de asistenţă externă a fost un succes deplin. Mai curând sau mai târziu noi am cules deziluzie aproape în orice loc unde am lucrat. Oamenii noştri au fost nevoiţi să se întoarcă în Israel. Iar cele mai multe dintre proiectele pe care le-am materializat — sate tip kibuţ, ferme model, crescătorii de păsări moderne — au fost abandonate. Una din cauzele acestui eşec avea de-a face cu politica internaţională, cu apropierea dintre ţările africane în curs de dezvoltare şi blocul arab antiisraelian. Dar existau şi alte cauze, mai profunde, care explică lipsa noastră ultimă de succes.

Este imposibil să apropii generaţiile şi să aduci progresul într-o societate în curs de dezvoltare — fie la indivizi, fie la comunităţi — într-o perioadă scurtă, de câţiva ani. Chiar dacă oamenii din aceste ţări vorbeau propriul nostru limbaj ideologic şi încercau să adopte stilul de viaţă şi structura socială a kibuţurilor şi moşavelor, ei doar repetau ceea ce învăţaseră pe de rost, iar cuvintele lor nu reprezentau realmente propriile lor

sentimente şi puncte de vedere. Adevărat, le puteam da instrucție tehnică, îi puteam învăța cum să folosească tractoarele şi aspersoarele în irigații, să le arătăm cum să împrăştie pesticidele, să fertilizeze solul şi să planteze noi cereale. Nu puteam însă schimba modul lor de viață, sistemul lor tribal, concepția lor. Lucrul acesta putea fi făcut, dar nu peste noapte. Nu puteam schimba dintr-o lovitură fatalismul şi lipsa de inițiativă personală induse lor în împrejurări seculare.

Era, de asemenea, o problemă care ținea de guvernele înseşi. Revoluțiile făcute de junte militare se succedau rapid una după alta şi era întristător să vezi că unii dintre liderii africani erau interesați mai degrabă de statutul lor decât de dezvoltarea şi progresul poporului, într-adevăr, emisarii noştri erau adesea mai interesați decât unii oficiali africani în îmbunătățirea agriculturii şi în ridicarea standardelor de viață ale țăranilor lor. Oamenii noştri lucrau zi şi noapte pentru succesul proiectelor de dezvoltare, se iritau la orice tărăgănare, se martirizau în privința eşecului. Dimpotrivă, mulți lideri africani locali, ca şi guvernele respective, considerau asistența drept un instrument în folosul scopurilor lor, se făleau cu mândrie cu un nou sat-model, cu o fermă modernă, ca să-i impresioneze pe vizitatorii străini şi să câştige prestigiu politic. Proiectele erau proiecte de vitrină. Reprezentanții noştri trebuia să-i implore ca să aloce fonduri pentru un drum de acces sau să acorde o suprafață de pământ pentru întemeierea unei noi ferme. Ei amânau cererile noastre — făcute în favoarea propriului lor popor — şi în cele din urmă ofereau fonduri insuficiente, aşa încât proiectele erau sortite eşecului.

Sunt convins că o schimbare reală în modul de a face agricultură şi în viața fermierilor din națiunile nou apărute poate fi realizată, însă numai treptat. Lucrul acesta poate fi făcut ca parte integrantă a dezvoltării generale a țării şi cu condiția ca poporul şi conducătorii săi să dorească cu adevărat o asemenea schimbare. Spre a o înfăptui, ei trebuie să vrea să facă tot posibilul în această privință, conştienți de faptul că drumul va fi lung şi greu şi că necesită mari sacrificii.

Nimeni dintre noi nu a regretat eforturile depuse în ajutorarea națiunilor în curs de dezvoltare aflate la nivelul zero. Ben-Gurion însuşi a urmărit evoluția programului nostru de ajutor tehnic cu cel mai mare interes tot timpul cât a fost premier. El a renunțat la această funcție înainte de termen, demisionând atât din funcția de prim-ministru, cât şi ca ministru al apărării în luna iulie 1963. Opt zile mai târziu, Levi Eşkol i-a succedat în ambele funcții.

Evenimentele care au dus la această schimbare au început cu trei ani mai înainte, amintind de întâmplarea nefericită din 1954, cunoscută drept „afacerea Lavon". Pinhas Lavon, care în 1954 fusese ministrul apărării, în timpul retragerii temporare a lui Ben-Gurion la Sdeh Boker, negase că ar fi dat ordin pentru o acțiune de securitate ratată. El pretinsese că un ofițer

superior implicat în afacere acționase de capul lui. Ofițerul stăruia asupra faptului că ordinul îl dăduse Lavon. O investigație privată cerută de primul-ministru de atunci, Moşe Şarett, a eşuat în stabilirea adevărului, în criza politică de după aceea, Lavon a demisionat.

În septembrie 1960, ca rezultat a ceea ce transpirase în urma unei investigații privind apărarea, într-o problemă total diferită, dar care conținea o referire şi la întâmplarea nefericită din 1954, Lavon a apelat la Ben-Gurion, din nou prim-ministru, cerându-i să fie reabilitat. Ben-Gurion a replicat că numai un judecător putea face lucrul acesta.

Lavon nu a fost satisfăcut şi a făcut în aşa fel încât problema să ajungă în fața unei comisii a Knessetului. Informații despre lucrările acesteia s-au scurs în presă. Ele includeau acuzațiile lui Lavon împotriva departamentului Apărării.

Ofițerul superior a scris în legătură cu aceasta şefului de stat-major, cerând o anchetă judiciară care să stabilească în mod definitiv cine dăduse ordinul, el sau ministrul său, Lavon. Şeful de stat-major a înaintat cererea lui Ben-Gurion, care a adus propunerea în fața Cabinetului, acesta trebuind să decidă doar dacă să stabilească o comisie juridică. Dar majoritatea miniştrilor a decis să se constituie un comitet ministerial format din şapte membri, care să examineze materialul şi să raporteze Cabinetului recomandările lor cu privire la ceea ce era de făcut mai departe. Raportul lor către guvern, prezentat în decembrie 1960, îl exonera pe Lavon şi îl făcea responsabil pe ofițerul superior. Cabinetul a aprobat raportul lor, într-o votare în care au fost patru abțineri. Eu am fost unul dintre cei care s-au abținut.

Ben-Gurion nu a luat parte la vot. El a susținut că era o eroare judiciară. Cabinetului i se ceruse să se ia în considerare o chestiune procedurală: dacă să instituie o comisie juridică, în loc de aceasta, el numise un comitet ministerial care să facă o anchetă de sine stătătoare. Acest comitet nu era un tribunal autorizat, nu a condus ancheta sa ca o instanță judecătorească şi nu avea nici un drept să emită un verdict într-un conflict între doi adversari. Numai o anchetă judiciară autentică putea face aceasta.

Ben-Gurion a spus apoi Cabinetului că se disocia de comitetul acestuia, de concluziile sale, de aprobarea dată de guvern, spălându-se pe mâini de întreaga afacere. El şi-a părăsit biroul în aceeaşi zi şi s-a întors după câteva săptămâni în mână cu demisia sa.

Treisprezece ani mai târziu, în ziua morții lui Ben-Gurion, Haim Israeli, care fusese şeful meu de birou şi care lucrase la Ministerul Apărării pe când Ben-Gurion deținea acel portofoliu, mi-a reamintit următorul episod cu privire la acea perioadă furtunoasă, în decembrie 1960, Comitetul Central al Partidului Muncii era convocat într-o sesiune urgentă. O scrisoare a lui Ben-Gurion a fost citită membrilor adunați, care spunea că, în urma deciziei Comitetului celor Şapte în Afacerea Lavon, el se hotărâse să înfățişeze preşedintelui demisia sa. Membrii Comitetului Central au fost şocați, iar în

discuția oare a urmat a fost propusă o rezoluție care propunea ca în cazul în care Ben-Gurion stăruia să demisioneze, atunci Mapai nu trebuia să formeze guvernul. Prezent acolo, am luat şi eu parte la discuție. M-am opus din răsputeri acelui proiect de rezoluție. Am spus: „Nouăzeci şi nouă la sută din pro-Ben-gurionismul meu nu este pro-persoana lui Ben-Gurion, ci se datorează identificării lui Ben-Gurion cu statul. Dacă s-a ivit situația în care Ben-Gurion decide să demisioneze, iar eu consider că binele statului cere ca Mapai să formeze guvernul chiar şi fără Ben-Gurion, şi dacă mi se cere să fac parte din acest guvern, atunci voi face parte".

Vreo patru ani mai târziu — după cum mi-a spus Haim Israeli — Ben-Gurion scria o dare de seamă asupra acelei perioade şi dorea să vadă procesele verbale de la reuniunea Comitetului Central. Iosif Almogi, lider veteran al Mapai, care era pe atunci secretar general al partidului, a adus o copie şi a dat-o unuia dintre adjuncții lui Ben-Gurion. Câteva ore mai târziu, Almogi i-a telefonat cuprins de panică lui Israeli, spunându-i să pună mâna pe înregistrare, nelăsându-l pe Ben-Gurion s-o vadă. Almogi tocmai îşi aruncase ochii pe original şi dăduse peste referirea la posibilitatea unui guvern fără Ben-Gurion. „O asemenea propunere făcută de Moşe Dayan — a spus el — nu va face decât să-l mâhnească pe Ben-Gurion. Cel mai bine este să nu-i fie arătată". Israeli i-a spus că era prea târziu şi că înregistrarea se şi afla sub ochii lui Ben-Gurion.

Scurt timp după aceea, Ben-Gurion a intrat în biroul lui Israeli, cu zâmbetul pe față şi cu înregistrarea în mână. „Mă bucură cuvintele unei singure persoane — i-a spus el lui Israeli —, acelea a lui Moşe. Cuvinte înțelepte, singurele raționale. Este un tovarăş înțelept. Cum de au putut ceilalți să spună că fără Ben-Gurion noi nu puteam forma guvernul? Ben-Gurion este doar carne şi sânge. Nu omul este acela care este important, — el iese din scenă. Calea lui este importantă, iar aceasta merge mai departe".

Am fost emoționat. Un cuvânt de prețuire de la Ben-Gurion a însemnat întotdeauna mult pentru mine.

Alegerile generale au avut loc în august 1961, iar Ben-Gurion a condus din nou guvernul. Dar între el şi colegii săi din Mapai, care i s-au opus cu prilejul raportului Comitetului celor şapte, au continuat să existe relații încordate. Acestea au devenit încă şi mai încordate, căci Ben-Gurion persista în eforturile sale de a răsturna ceea ce el era profund încredințat că a fost o eroare judiciară. Doi ani mai târziu el şi-a părăsit funcția şi n-a mai revenit niciodată.

Am continuat să servesc în Cabinet încă şaisprezece luni, iar apoi am plecat, trimițându-i primului-ministru scrisoarea mea de demisie în ziua de 3 noiembrie 1964. Problema mea nu era absența lui Ben-Gurion de la treburile de stat, ci atmosfera sufocantă în care m-am găsit în guvernul Eşkol. Mă simțeam ca deținutul dintr-o poveste citită cândva, un membru rău văzut dintr-o echipă de muncă şi care, într-o zi, trebuia să-i țină sub pază pe

lucrătorii care trudeau pe o cărare îngustă a unui munte abrupt. Unul după altul camarazii săi l-au îmbrâncit până când deținutul a ajuns la omul din capătul şirului, care numaidecât l-a împins în prăpastie.

Ştiam că nu mi se va îngădui să rămân multă vreme în acelaşi plan cu ceilalți membri ai Mapai din guvern. Aş fi fost înghiontit şi îmbrâncit, iar în cele din urmă împins, până când m-aş fi poticnit. Era mai bine să plec atâta timp cât mai puteam sta pe propriile mele picioare.

Ben-Gurion, afara din funcție şi întors în Sdeh Boker, a continuat să fie preocupat de problema morală legată de Afacerea Lavon şi n-a pregetat să atace în această privință guvernul Eşkol. Lucrurile au ajuns la un punct culminant în iunie 1955, când Ben-Gurion a rupt-o în mod oficial cu Mapai şi a format un partid separat numit Rafi. Şapte membri Mapai din Knesset s-au asociat imediat la Rafi, iar acesta a fost înregistrat ca nou partid în Knesset în luna iulie. M-am alăturat la Rafi doar câteva luni mai târziu.

Când am părăsit biroul meu de la Ministerul Agriculturii, am adunat cărțile şi tablourile pe care îmi plăcea să le am lângă mine în timp ce lucram. Printre cărți, în afară de Biblia Evreiască şi de operele complete ale lui Bialik, poetul nostru național, se găsesc scrisorile lui Natan Alterman, poetul care vorbea inimii propriei mele generații. Alterman apărea, de asemenea, şi printre cele trei portrete care stăteau în acea zi în centrul raftului de cărți din biroul meu. Celelalte două sunt ale lui Ben-Gurion şi Haim Şeba, un medic. Aceşti trei oameni au fost cu un cap mai sus decât toți cei întâlniți de mine vreodată. Nu sunt de la natură un adorator de eroi, dar dacă încerc să exprim în cuvinte ceea ce am simțit pentru ei, aş spune că era o combinație de înaltă prețuire, respect şi dragoste.

L-am cunoscut bine pe Natan Alterman numai după ce am devenit şef de stat-major în 1953 şi am început să lucrez îndeaproape cu Ben-Gurion. Îl întâlnisem şi înainte de mai multe ori, dar l-am cunoscut doar prin traducerile sale în ebraică din clasici şi prin poemele lui, care îmi erau familiare. Intr-adevăr, ştiam pe dinafară cele mai multe din poemele sale şi le priveam ca pe ceva oarecum personal şi ezoteric, secretele lor ascunse fiind cunoscute doar lui Alterman şi mie. Ben-Gurion a fost acela care ne-a apropiat. Amândoi erau prieteni intimi.

Când am ajuns să-l cunosc, am descoperit în el un caracter fără cusur. Avea slăbiciunile sale, dar nu păcate. Slăbiciunile sale nu-l făceau bădăran. Cu cât l-am cunoscut mai bine, fie în munca de toate zilele, fie la petreceri nocturne, fie că era deprimat, fie însuflețit, într-o dispoziție sobră sau clocotitoare, eram impresionat de bogăția spiritului său, de inteligența, sinceritatea şi integritatea sa.

Nu în mod întâmplător Alterman a scris atât poeme erotice, cât şi comentarii politice, balade delicate, texte lirice şi satiră teatrală. Nu era vorba aici de versatilitatea bardului, ci de expresia deplină a ceasurilor variate şi a dispozițiilor individului. De aceea nu este posibilă fragmentarea operei sale în

diverse categorii. Toate sunt părțile unui întreg. Rubrica sa săptămânală dintr-un ziar evreiesc de mare tiraj din Israel era adesea ca un poem a cărui forță lirică era atât de profundă încât era de-a dreptul dureroasă. I-am spus o dată, la o oră târzie din noapte, că uneori cuvintele lui mă făceau să vibrez şi să scrâşnesc din dinți, scoțând un zgomot de zgârietură de unghie pe o cutie de tablă.

El cuprindea în ființa sa toate triumfurile şi tragediile poporului său. Crescut în spiritul trecutului nostru biblic, chinuit de restriştea exilului nostru milenar şi de cruzimile de nespus ale lui Hitler, el credea nestrămutat în viitorul nostru şi era în acelaşi timp un luptător de neclintit. Toate acestea se reflectau în opera sa, fie cântec liric, fie comentariu politic asupra evenimentelor cotidiene. Şi totul era marcat de o sensibilitate subtilă şi de claritatea gândirii.

Rădăcinile lui Alterman se întindeau în toate straturile istoriei noastre zbuciumate şi erau hrănite de ele, în gloria şi mizeria lor, în splendoarea şi suferința lor. Poezia sa copleşitoare era oglinda omului. Tatăl său a fost învățător. Alterman însuşi a fost cel mai mare educator al generației mele. El ne-a lăsat prin testament sentimentul misiunii sublime, realizarea renaşterii independenței evreilor. El îi vorbea fiecărui tânăr, electrizându-l cu cerința de a răspunde chemării națiunii şi de a privi împlinirea acestei chemări ca pe idealul său personal. El ne cerea să fim idealişti, dar şi să savurăm minunile vieții, să simțim frumusețea naturii în zborul unui vultur, în gustul de sare al mării, în trăirea amețelii vinului, a extazului în fața priveliştii cerului înstelat. Nu numai prin conținutul său, dar şi prin stil, prin delicata folosire a limbii ebraice, scrierile sale erau modele de simplitate, noblețe, puritate şi simț estetic. După cum am observat eu însumi şi am auzit şi de la alți prieteni care au petrecut cu el mult timp, noaptea, când era destul de băut, nimeni n-a auzit de pe buzele sale vreun cuvânt grosolan sau vreo obscenitate. Şi nu era vorba de faptul că acea urâțenie era reprimată, în interiorul său aceasta pur şi simplu nu exista.

O dată el mi-a spus o variantă a glumei care circula pe atunci pe seama unui „Yekke", termenul cu care era dezmierdat evreul german imigrant din anii 1930, care nu catadicsise să învețe ebraica. El vroia să ştie cât e ceasul, dar tocmai oamenii pe care i-a întrebat s-a întâmplat să nu aibă ceas, aşa încât i-au răspuns „n-am idee". De aceea Yekke a socotit că „idee" înseamnă „ceas", iar când s-a dus să cumpere unul, i-a cerut negustorului „o idee", în varianta lui Alterman, Yekke era mai curând un filosof cunoscut lui, căci, la urma urmei, spre a cunoaşte timpul în care trăim, avem nevoie mai degrabă de o idee decât de un ceas. Alterman este cu certitudine omul care a transformat timpul privat al individului în ideile eterne ale națiunii.

Afară din guvern şi nemaifiind în cadrele armatei, dar încă membru al Knessetului, mi-am împărțit timpul între a şedea pe băncile parlamentului, ca membru al unui mic partid din opoziție, reglarea afacerilor unei mici

companii de pescuit, la care devenisem director şi scrierea unei cărți despre Campania Sinaiului din 1956. Dar încă mai eram profund preocupat de pericolele cumplite care pândeau țara mea şi interesat îndeaproape de problemele apărării şi securității, în care am fost implicat întreaga mea viață. Orice mi-ar fi rezervat viitorul, fie într-o funcție oficială, fie nu, eu încă speram să mai contribui într-o anumită măsură la modelarea politicii de apărare a țării.

M-am ținut la curent cu evenimentele militare, citeam rapoartele publice şi private şi primeam informație din variate surse asupra progreselor făcute în tehnologia armamentelor şi în tactică. Dar experiența directă adaugă înțelegerii o dimensiune pe care o descriere indirectă n-ar putea-o niciodată asigura. Eram acum, în 1966, la zece ani de când fusesem în bătălie, de când nu mai văzusem un tanc inamic, un tun de câmp sau un atac de aviație. Doream să văd la fața locului ce era războiul modern, cum era mânuit noul armament, cum se comportă în acțiune şi dacă putea fi adaptat la condițiile noastre.

Cel mai bun şi singurul „laborator" militar din acea vreme era Vietnamul. Aşa se face că am convenit să scriu unele articole de ziar pentru The Washington Post şi am fost acreditat drept corespondent de război. Când a auzit despre aceasta — aşa cum aveam să aflu mai târziu —, Robert McNamara, secretarul Ministerului Apărării al Statelor Unite, a fost destul de cumsecade ca să-i trimită un semnal comandantului american din Vietnam, generalul Westmore-land, ca să-mi deschidă toate uşile, dar sfătuindu-l să nu mă expună unor pericole prea mari. Cu toate acestea, pe câmpul de luptă, comandanții locali, extrem de prietenoşi, m-au lăsat să văd orice acțiune am dorit, în consecință, la începutul lunii august 1966, m-am aflat într-un elicopter american care a zburat de la Danang la cartierul general din ariergardă al „Ist Air Cavalry Division". De aici trebuia să zburăm mai departe, la o patrulă din junglă.

Ne-am rotit deasupra taberei înainte de a ateriza. Prețioasele elicoptere erau grupate în centru, în jurul lor erau corturile, iar imediat dincolo de ele pozițiile tunurilor de 105 mm şi de 155 mm. Ele erau încercuite de rețele de sârmă ghimpată, turnuri de veghe, reflectoare, tranşee de comunicație şi buncăre. Dincolo de sârma ghimpată era o „zonă de foc", despuiată de copaci şi de tufişuri. Iar dincolo de aceasta, în toate direcțiile, jungla, o masă de vegetație deasă, de culoare verde închis, care nu semăna cu nici un teren pe care luptasem vreodată.

Din aer văzusem şuvoaie curgând în văi, fâşii orizontale care purtau urmele plantațiilor de orez din timp de pace, acum abandonate. Fiecare lună producea o nouă recoltă, nu de orez, ci de mai mult de 20 000 de refugiați, fermieri care fugeau din zona bătăliei în oraşele de pe coastă.

Plouase mult întreaga dimineață şi vizibilitatea era zero. Dar după-amiază târziu cerul s-a înseninat şi am putut înainta la cartierul general de la

Pleiku. Am zburat deasupra Şoselei 19, făcută faimoasă de bătălia dată aici de francezi, în urmă cu doisprezece ani. Exact acolo unde şoseaua intră în munți, mai bine de 1000 de soldați francezi au fost nimiciți într-o ambuscadă a Vietcongului. Chiar şi acum Vietcongul împiedica folosirea normală a acestei şosele, minând-o, aruncând în aer podurile, trăgând din junglă asupra traficului. Vehiculele civile n-o utilizează deloc şi chiar convoaiele militare găsesc că este periculoasă. Ele sunt întotdeauna precedate de tancuri care detonează minele şi trebuie să recurgă la drumuri improvizate spre a ocoli podurile aruncate în aer. Sabotorii Vietcong adesea îngroapă un obuz de 105 mm — de obicei american — dedesubtul minei. Când aceasta explodează, o face o dată cu obuzul şi tancul e scos din uz.

La cartierul general avansat am fost întâmpinat în mod călduros de comandantul acelei „Ist Cavalry Division" (aeropurtate), cum se numea ea în mod oficial, generalul maior John Norton. „Am primit o recomandare de la generalul Westmoreland, — mi-a spus el. Pentru dumneavoastră, mon general, toate uşile sunt deschise. Doar să ai grijă de dumneata şi dea Domnul să nu nimereşti în vreuna din unitățile mele în care să fii ucis".

Norton m-a luat la masă. Cu noi se găsea colonelul Brendswieg, care comanda Brigada a 2-a, care trebuia să intre numaidecât în acțiune. Voiam să merg cu ei.

Divizia era atunci angajată în Operațiunea „Paul Revere". Continuare a Operațiunii „Hastings", aceasta era efectuată în zona muntoasă de lângă frontierele Cambodgiei şi Laosului, în scopul de a găsi unitățile Vietcong şi a angaja lupta cu ele. Era operațiunea la care cerusem să mă alătur.

Războiul american din Vietnam era în primul rând război de elicoptere. Existau în total 1700 de elicoptere în țară atunci când am fost eu acolo, mai multe decât în întreaga Europă. Divizia l-a de Cavalerie Aeriană este „Cavaleria şi eu nu înțeleg prin aceasta cai", se prevestea în articolul strălucit al generalului Gavin, o expresie organizatorică şi tactică a utilizării imaginative a elicopterului în bătălie. A fost răspunsul american la problema mişcării în junglă şi era în mod cert aplicabil teritoriului care mie îmi era mai familiar, asigurând mobilitatea nedependentă de drumuri, vehicule terestre sau aerodromuri.

La patru ore de la ordinul de avertizare, un întreg batalion, cu tot echipamentul, putea fi desantat în zona luptei, aterizând în inima junglei sau pe un vârf de munte.

Fusese programat să pornim dimineața, dar a fost cu neputință să o facem. Ploaia torențială n-a încetat nici o clipă, iar norii erau atât de coborâți încât aproape că se sprijineau de vârfurile copacilor. Abia înainte de amiază s-a înseninat puțin şi ora H a fost stabilită pentru ora l P.M.

Potrivit informației lui Norton, exista o divizie Vietcong în acea zonă montană. Ea nu era concentrată la o singură bază, ci scindată în mai multe batalioane, fiecare batalion numărând circa 350 de oameni. Planul lui Norton

era să desanteze un batalion din brigada lui Brendswieg în zona în care se afla divizia Vietcongului şi, după aceea, în concordanță cu mersul bătăliei, să trimită fulgerător „reaction troops" adiționale de întărire, să le consolideze şi să execute atacuri de flanc.

Toate acestea erau excelente, cu excepția unui mic element care lipsea din plan: localizarea exactă a batalioanelor Vietcongului nu era cunoscută. Fotografiile aeriene şi recunoaşterea aeriană eşuaseră în scoaterea la iveală a campamentelor, tranşeelor, buncărelor lor, camuflajul confundându-se cu vegetația junglei.

Sursele spionajului american erau în mare măsură tehnice, fotografii aeriene şi decodări de interceptări radio, căci unitățile Vietcong, de la batalion în sus, utilizau aparate de transmisie. Doar o informație sărăcăcioasă putea fi culeasă de la prizonierii de război.

La ora 1 ,05 P.M., Compania D, la care fusesem ataşat, a dat semnalul de plecare în zona diviziei inamice. Uşile elicopterului s-au îndepărtat, iar mitraliorii şi-au ocupat pozițiile lor, gata de foc. Elicopterele s-au ridicat ca un roi de bărzăuni şi au lunecat pe deasupra vârfurilor copacilor. Fiecare companie zbura într-un grup compact de şaisprezece aparate şi avea repartizată propria sa zonă de aterizare. Când am luat înălțime, am auzit zgomotul salvelor de artilerie angajată în „curățirea" zonelor de aterizare, în operațiunea „Hastings", o companie americană fusese nimicită la aterizarea într-o zonă ce păruse goală, dar care era deținută de un batalion Vietcong camuflat.

Procedeele de bătălie ale „Ist Cavalry" o făceau să opereze ca o bandă de asamblare. Venea mai întâi împroşcarea cu obuze a zonelor de aterizare de către artileria terestră. După care venea bombardamentul aerian. Aterizările ca atare erau acoperite de „gun-ships", unități de însoțire, de suport nemijlocit, elipurtate, care lansau rachete şi trăgeau foc de mitralieră aproape la picioarele noastre.

Zona de aterizare a companiei noastre era o fâşie lungă şi îngustă. Era un ogor în junglă, o porțiune care cândva fusese curățată de arbori şi de subarboret de către fermieri vietnamezi şi pregătită pentru cultivarea orezului. De atunci, cea mai mare parte a suprafeței fusese năpădită de o iarbă înaltă cât elefantul, dar elicopterele puteau ateriza.

Pe când ne apropiam de fâşie, din ea încă se mai ridica fum de pe urma bombardamentului. Solul era presărat de mari petice negre de iarbă arsă. Mirosul de ars pătrundea prin uşile deschise ale aparatului nostru.

Ne-am dezlegat centurile pe care le purtasem în aer şi, chiar înainte ca elicopterul să fi atins pământul, am sărit şi ne-am ascuns repede în iarbă. Aterizarea companiei noastre a durat mai puțin de două minute. Elicopterele şi-au încetat zbârnâitul. De jur-împrejur răsunau explozii de obuze şi foc de mitralieră. Am încercat să-mi ridic capul ca să le descopăr sursa, dar iarba era prea înaltă. M-am târât pe o mică ridicătură a terenului, de unde îl

puteam privi. Pădurea era tăcută. Focul venea din zonele din vecinătatea locului de aterizare, zone care totuşi fuseseră „curățate". Comandantul companiei noastre le-a semnalat comandanților de pluton să ia poziții de luptă.

Linia de asamblare a maşinii de luptă a Diviziei l-a de Cavalerie a continuat să producă din plin şi cu toată viteza, făcând să aterizeze unități, echipament, armament şi muniție. Elicoptere grele „Chinook" zburau pe deasupra zonei cartierului general al batalionului şi, unul după altul, depozitau tunuri de 105 mm şi obuze. Tunurile şi lăzile de muniție erau transportate agățate de burțile aparatelor, care se apropiau de sol, îşi lăsau povara şi o luau din loc, aproape fără întrerupere.

Acestora le-au urmat elicopterele-gigant „Crane" de care spânzurau tunuri grele de 155, buldozere şi rulote de comandă-comunicații. Pe când mă uitam la ele, n-am putut să nu-mi reamintesc de bătăliile mele cu ministrul de finanțe pe timpul când eram şeful statului-major. Fiecare dintre aceste elicoptere uriaşe costa 3 milioane de dolari în acea vreme şi îmi amintesc că am amânat o călătorie de studii peste ocean a câtorva dintre ofițerii noştri, ca să economisesc 70 000 de dolari de care aveam urgent nevoie. O, America, o, Israel!

Dar unde era războiul?

Asistam ca la nişte manevre militare, cu doar o singură tabără. M-aş fi mirat ca ei să fi operat în acest mod dacă Vietcongul ar fi posedat şi el avioane de război, artilerie şi blindate. Cea mai grea armă dintr-o unitate Vietcong, mortierul de mărime medie, putea fi dus pe spinarea unui om. Dar, oricum, unde era Vietcongul? Şi unde era bătălia?

Vietcongul era acolo, la câteva sute de yarzi depărtare. Iar bătălia a venit cu o jumătate de oră mai târziu, când compania care aterizase la 300 de yarzi la Sud de noi căzuse într-o ambuscadă, după ce începuse să se deplaseze. M-am mutat de la compania D la cartierul general, unde i-am găsit pe generalul Norton, colonelul Brendswieg şi generalul Walker, comandantul Diviziei a 25-a, învecinate, din care o parte fusese ataşată la „Ist Cavalry". Ei erau aplecați deasupra hărților împrăştiate pe iarbă, lângă postul de comandă.

Compania din Sud aterizase, ca şi noi, fără intervenția inamicului. Comandantul companiei luase apoi decizia să înainteze pe muntele de cealaltă parte a unui curs de apă. Unitatea trebuia să se mişte într-un singur şir pe cărarea îngustă care ducea la cursul de apă, pluton după pluton. Chiar dacă cercetaşii au procedat cu mare precauțiune, oprindu-se adesea ca să asculte, ei n-au reuşit să detecteze prezența Vietcongului decât când s-au găsit sub foc. Pozițiile batalionului Vietcong erau săpate nu departe de cărare şi erau acoperite de crăci ascunse sub brazde de iarbă. Numai înguste deschizături de tragere erau lăsate deschide, care şi ele erau meşteşugit camuflate.

Comandantul Vietcong a lăsat prima jumătate de pluton american să treacă, iar apoi a deschis focul cu toate mitralierele şi puştile unității, de-a lungul cărării, în câteva minute, compania a fost scoasă din acțiune, suferind pierderi cifrate la 25 de morți şi circa 50 de răniți. Comandantul companiei se afla printre răniți, iar secundul său a fost ucis când un glonte rătăcit a făcut să explodeze grenada agățată la centura sa.

Compania şi-a pierdut capacitatea de luptă, dar nu contactul radio cu cartierul general şi cu unitățile de suport. Ofițerul din linia de bătaie a cerut întăriri şi bombardarea pozițiilor vietnameze cu artileria şi aviația. Comandantul de la cartierul general l-a informat că o companie va fi lansată lângă ei în câteva minute, care să-i ajute să transporte răniții şi morții, dar care nu trebuia să asalteze amplasamentul Vietcongului.

Americanii au contraatacat şi au „urmărit" inamicul în junglă nu cu infanteria, ci cu puterea de foc. Artileria şi forța aeriană erau chemate să bombardeze o zonă de îndată ce se arăta a fi stăpânită de trupe inamice, chiar dacă acestea erau infime şi chiar dacă se dovedea a fi un singur trăgător de elită.

Problema cu care se confrunta o unitate de infanterie americană în angajarea luptei cu Vietcongul nu era cum să asalteze pozițiile inamice, ci cum să descopere unde erau acestea. „Atacul" şi „asaltul" trebuiau executate de artilerie şi de aviație. Acestea nu erau limitate la cărările" junglei şi nu erau vulnerabile în privința ambuscadelor.

Cele mai eficace arme pe care americanii le destinau acestei funcții erau bombardierele lor grele. Ele zburau la mare înălțime, iar bombardamentul lor, dirijat electronic, era precis şi distrugător, iar ele puteau opera indiferent de starea vremii şi de vizibilitate.

Ciocnirea dintre forțele americane şi unitățile Vietcong, ca aceea petrecută în acea după-amiază, putea să pară, privită de la suprafață, accidentală: ambuscadă în care s-a întâmplat să cadă o companie americană. Nu aşa stăteau lucrurile. Fapt era că majoritatea angajamentelor dintre americani şi Vietcong, din timpul vizitei mele acolo, au început în modul acesta şi că acest mod era produsul comun al tacticii Vietcongului şi al strategiei americane.

Tactica vietnameză era să atace unitățile americane cu scopul de a le distruge, atunci când perspectiva succesului părea strălucită. Chiar în acea după-amiază, dacă unitatea Vietcong ar fi dorit să evite bătălia, se putea retrage din zonă fără a fi detectată. Dar atunci când batalionul american a aterizat în vecinătate, trupele vietnameze au rămas pe loc, în speranța că li se va oferi o situație favorabilă în care să-l asalteze. Iar aceasta a fost ceea ce s-a şi întâmplat atunci când plutoanele americane au trecut pe lângă pozițiile lor, într-un singur şir, expunându-se focului lor. Nouăzeci la sută din bătăliile războiului din Vietnam au început, ca şi aceasta, din inițiativa Vietcongului, când vietnamezii au considerat că împrejurările le erau favorabile. Forțele

americane aveau şi ele drept scop distrugerea inamicului. Dar nu o făceau cu condiția unei situații tactice favorabile. Comandanții americani erau nerăbdători să ia contact cu Vietcongul oricând, în orice situație şi cu orice preț. Ei nu excludeau posibilitatea ca, la primul contact cu Vietcongul, acesta să poată avea superioritatea. Erau convinşi însă că pe măsură ce ciocnirea lua amploare ei trebuia să aibă câştig de cauză. Principala lor problemă era să-i scoată pe vietnamezi din ascunzătorile lor, iar dacă patrulele americane serveau drept momeală, lucrul acesta nu avea remediu. Era prețul pe care trebuia să-l plătească. Pentru americani, a ajunge sub focul inamic nu era punctul culminant al bătăliei. Era abia începutul, urmat rapid de întreaga putere de foc a artileriei şi aviației lor, prin care înăbuşeau avantajul inițial al trupelor vietnameze, echipate doar cu arme personale.

Agresivitatea luptei americane în Vietnam nu-şi avea rădăcina doar în caracterul armatei americane. Sursa sa era de găsit în politică, în strategie, în modul în care cei care determinau demersurile militare ale Statelor Unite sperau să obțină victoria.

Ca să aud despre strategia americană în Vietnam a trebuit să zbor la Saigon via Washington. I-am pus problema generalului Maxwell Taylor. Am ridicat-o şi în fața lui Robert McNamara, cu care m-am întâlnit la un dineu. Washingtonul vedea cheia victoriei în frângerea pur şi simplu a spiritului de luptă al Hanoiului. Aceasta putea fi asigurată prin permanenta şi intensa bombardare a Vietnamului de Nord şi prin nimicirea unităților Vietcong în Sud. McNamara şi Taylor credeau că dacă această activitate militară americană era menținută şi intensificată, Ho Şi Min nu putea fi capabil de rezistență îndelungată. El trebuia forțat să pună capăt ostilităților şi să accepte somația americanilor de a se aşeza cu ei la masa negocierilor.

Armata americană din Vietnam trebuia de aceea să pătrundă în orice zonă convenabilă şi în orice mod, în efortul de a scoate din bârloguri unitățile Vietcongului şi de a le nimici. Căutare şi distrugere era politica şi, prin aceasta, calea spre victorie.

Această politică militară a Washingtonului se potrivea bine cu caracterul agresiv al comandanților americani. Oricine l-a văzut pe generalul Norton îmboldindu-şi oamenii „să fie repede cu degetul pe trăgaci", de îndată ce sărea din elicopter, luând controlul în mâinile sale, țintind şi spulberând copacii, nu se putea să nu vadă în el un fel de nou şerif din vechiul Vest Sălbatic, care luptă până în pânzele albe. În loc de o pereche de revolvere, el învârtea tunuri de 155 mm, iar armăsarul lui credincios era al său elicopter UH-ID.

La ora 5,30 P.M. noi am părăsit cartierul general. Nori aduşi de muson au început din nou să acopere cerul. Norton m-a invitat să-l însoțesc într-un zbor la cartierul general al generalului Walker, pentru cină şi continuarea analizării retrospective a operațiunii.

Pe când zburam, am observat întinse luminişuri în junglă, care s-au dovedit a fi mari plantații de ceai. Arătau pentru toată lumea ca nişte răsaduri de arbori ornamentali. O astfel de cultivare îngrijită era în puternic contrast cu vegetația sălbatică şi primitivă din jur. Vârfurile tufişurilor scânteiau cu verdele proaspăt al noilor lor frunze, în locul celor tăiate de tinere şi puse la uscat ca să dea cel mai bun ceai.

Plantațiile erau vechi. Proprietarii lor, francezi şi chinezi, au continuat să le îngrijească în mijlocul a ceea ce timp de doisprezece ani fusese zonă de bătălie şi îşi vindeau produsul în mod organizat pe piețele lumii. Coexistența era în mod vădit posibilă chiar şi în război. Nici trupele guvernamentale, nici cele ale Vietcongului nu stânjeneau plantațiile, pe muncitorii acestora sau instalațiile lor. Jungla împrejmuitoare era puternic marcată de craterele făcute de bombardamentele aeriene. Podurile de pe Şoseaua 19 fuseseră dinamitate de Vietcong. Plantațiile, însă, erau neatinse. Nici o clădire nu fusese avariată, nici un muncitor nu suferise nici măcar o zgârietură, nici o ramură nu fusese tăiată. Prețurile la ceai erau mari, munca scump plătită, iar profiturile erau destul de ridicate ca să acopere taxele şi mita dată guvernului, ca şi răscumpărarea la Vietcong. Ceai pentru ambele tabere.

Cartierul general înaintat al diviziei generalului Walker arăta ca o unitate de câmp. Două corturi serveau drept popotă a ofițerilor, vesela era standard, iar hrana, în afară de cutiile de bere, era aceeaşi ca aceea pe care o mâncasem cu soldații.

Generalul Norton a început să analizeze operațiunea. Problema era dacă Vietcongul avea să exploateze orele de întuneric şi ploile musonice din cursul dimineții pentru a se retrage din zonă; iar dacă da, cum puteau fi vietnamezii opriți. Ei erau experți în deplasarea prin junglă, iar atunci când doreau să evite lupta, îşi scindau unitățile în mici grupuri nu mai numeroase de cincisprezece oameni, fiecare grup urmând o cărare diferită spre a ajunge la noul punct de întâlnire.

Walker gândea că ei vor încerca să se retragă în Cambodgia pe parcursul nopții. Frontiera era la mai puțin de zece mile, distanță. Generalul socotea că ei aveau stocuri de muniție şi de orez în zonă şi poate şi un spital secret şi că aveau nevoie de timp ca să le mute. Pe deasupra, vietnamezii trebuie să fi făcut un efort enorm ca să-şi concentreze forțele în această zonă; oamenii lor trebuie să fi mărşăluit mai bine de trei luni din Vietnamul de Nord şi până aici şi era improbabil să efectueze o retragere în grabă. Ei veniseră să atace armata americană şi trebuia să încerce s-o facă.

După ce am ascultat discuția şi după cele ce văzusem, nu aveam sentimentul că Operațiunea „Paul Revere" avea să-şi atingă obiectivul. Unitățile Statelor Unite îşi concentraseră puterea ca să distrugă forța Vietcongului. Ceea ce americanii aveau la dispoziție era tot la ce poate visa un comandant: elicoptere ca să repeadă oamenii săi în orice loc; soldați bine instruiți, cu spirit agresiv şi gata de acțiune; suport aerian şi de artilerie,

echipament, muniție şi combustibil, totul în cantități virtualmente nelimitate. Cu toate acestea, ei nu scoseseră din ascunzătoare Vietcongul. Într-adevăr, nu reuşiseră să-i aducă la o bătălie decisivă. Mereu nu cunoşteau unde se găseau unitățile Vietcong. Iar când le întâlneau, de obicei atunci când lucrul acesta îi convenea Vietcongului, după întâlnirea inițială inamicul îi scăpa din gheare, înfrângând încercările de a-l izola.

I-am spus lui Norton că acea Cavalerie Aeriană era răspunsul perfect, deşi costisitor, la problema mobilității în junglă. Nu era loc în care ei să nu poată ajunge. Dar exista un lucru pe care ei păreau incapabili să-l facă: să-şi lanseze unitățile fără zgomot, în taină, fără a fi detectate. Elicopterele se anunțau ele însele pe orice inci al drumului şi deconspirau orice aterizare în junglă. Vietcongul, pe de altă parte, putea face trei luni în deplasarea sa din Nord, dar, nici pe drum şi nici înainte de angajările lor, ei nu se dădeau de gol.

Norton m-a ascultat cu atenție. Când am terminat, m-a fixat cu ochii şi a spus pe un ton glumeț, dar crezând în spusele lui: „Nici o grijă, mon general, îi vom da de gol!"

După prânz, am zburat la Piei Me, la trei mile de granița Cambodgiei, ca să mă asociez unei patrule de două zile din Forțele Speciale, „Beretele Verzi". Patrula trebuia să plece a doua zi. Dar dimineața devreme, un semnal a venit de la cartierul general al „Ist Cavalry", raportând că acolo avusese loc un puternic atac al Vietcong asupra unei poziții defensive coreene, nu departe de unde mă aflam eu, iar generalul Norton credea că mi-ar fi plăcut să merg acolo repede, atâta timp cât seninele bătăliei mai erau proaspete. Am lăsat pe altă dată patrula şi, cu un jeep al Forțelor Speciale, am fost dus pe scena acțiunii.

În timpul nopții, acea poziție defensivă, deținută de o companie de circa 130 coreeni, a fost atacată de un regiment Vietcong format din trei batalioane, mai bine de o mie de oameni. Atacul a eşuat, iar regimentul a lăsat pe câmpul de bătălie 237 de morți.

Compania coreeană sosise cu şase zile mai înainte şi avusese destul timp să-şi amenajeze şanțurile, făcând-o cu mare grijă şi abilitate. Fiecare post de apărare era acoperit de un strat de pământ cu iarbă, iar toate erau legate între ele de tranşee înguste şi adânci, întreaga poziție era încercuită de sârmă în zigzag şi semănată cu mine şi obuze de iluminație.

Atacul principal a fost lansat asupra posturilor de apărare vestice. Distanța de la sârma ghimpată şi până la marginea junglei era aici sub 200 de yarzi, fiind acoperită de iarbă înaltă.

Comandantul Vietcong presupusese în mod vădit că putea ajunge la gardul din acest sector fără a fi descoperit şi aici şi-a concentrat el forța atacului, împotriva acestor amplasamente vestice dirijându-şi el cu precădere focul de mitraliere şi de mortiere. Patrulele Vietcong recunoscuseră poziția

defensivă şi observaseră posturile de foc coreene, în pofida camuflajului acestora.

Comandantul Vietcong făcuse greşeala fatală de a ține socoteală doar de compania coreeană pe care o putea vedea, nu şi de artileria, aviația şi tancurile care aveau să fie chemate în sprijinul acesteia. Există o logică primitivă în război: într-un angajament deschis între două forțe inegale, cel tare îl învinge pe cel slab. Victoriile unor David asupra unor Goliat au fost destul de rare în tara mea, în timpurile biblice. Ele sunt încă şi mai rare în împărăția tancurilor şi tunurilor.

Ceea ce s-a întâmplat Vietcongului la puțin timp după atacul acestuia de-a lungul fâşiei de 200 yarzi lățime, dintre junglă şi gard, a fost că unitățile de suport americane au lansat acolo nu mai puțin de 21 000 de obuze! (ceea ce a fost mai mult decât volumul total al focului de artilerie al armatei israeliene în timpul Campaniei din Sinai şi în Războiul de Independență luate la un loc). Tunurile de 105 şi de 155, tunurile de pe tancuri şi mortierele grele au acoperit zona cu foc şi explozii.

De mirare este nu faptul că Vietcongul nu a reuşit să captureze poziția, ci că unii soldați vietnamezi au ajuns la gard şi chiar au aruncat grenade de mână.

Umblând pe câmpul de bătălie devastat, am fost frapat de tinerețea vietnamezilor morți. Bărbații vietnamezi în general au fețe tinere, dar aceştia arătau a fi deosebit de tineri. Poate că era vorba de paloarea morții. Cei mai mulți dintre ei erau fără căşti de oțel. Mulți purtau sandale, dar unii erau desculți; se poate să-şi fi pierdut sandalele în timp ce se năpusteau la asalt, în pofida vestimentației sărăcăcioase şi a smârcurilor mohorâte în care zăceau — ploaia curgea fără încetare —, ei arătau cu totul distinşi şi curați. Am avut impresia că, pregătindu-şi atacul, au dat o atenție migăloasă înfățişării lor: tunsul părului, rasul bărbiei, schimbarea uniformei.

Armele pe care le purtau erau de diferite tipuri: „Mauser" din cel de al doilea război mondial, puşti semiautomate de tip sovietic şi fabricație chineză, mitraliere uşoare cu încărcătoare cu arc curbate şi chiar câteva mitraliere mijlocii.

Adânc în junglă noi am găsit armele lor de suport — mortiere — şi rucsacurile lor, pe care le lepădaseră înainte de a merge la atac. Am privit în unul dintre ele. Conținea o uniformă de schimb şi o pungă cu 1 1/2 livre de orez, un pachet de sare, o oală de gătit, o lingură, un aprinzător (amnar, cremene şi fitil) şi cafea pudră.

Am fost martor la multe altele în Vietnam şi am auzit multe şi am fost bucuros că m-am dus acolo. Am văzut ce era războiul la mijlocul anilor 1960. Nu puteam să ştiu atunci, în drumul spre casă, că abia zece luni mai târziu aveam să fiu iarăşi în guvern, în centrul treburilor militare şi în mod activ implicat în conducerea uneia dintre cele mai dramatice campanii a țării mele.

PARTEA A V-A

RĂZBOIUL DE ŞASE ZILE
(1967)

17
LUNGA AŞTEPTARE I

Duminică seara, în ziua de 14 mai 1967, în timpul retragerii cu torțe pe stadionul din Ierusalim, care marca a nouăsprezecea sărbătorire a Zilei Independenței Israelului, au fost primite rapoarte de spionaj care arătau că egiptenii deplasau forțe uriaşe, peste Canalul Suez, în Sinai. Trei zile mai târziu, Nasser a cerut evacuarea Forței de Urgență a Națiunilor Unite (UNEF), care staționa de-a lungul graniței dintre Sinai şi Fâşia Gaza în urma Campaniei Sinaiului din 1956. Secretarul general al ONU a consimțit la îndepărtarea acesteia, în alte câteva zile, aproximativ 80 000 de soldați egipteni şi 800 de tancuri erau în Sinai, formațiunile avansate apropiindu-se de granița Israelului, îngroşând forțele deja staționate aici.

În ziua de 22 mai, Nasser a declarat blocada Strâmtorilor Tiran pentru toate navele care navigau spre sau dinspre Israel. Când Israelul şi-a retras trupele de la Şarm el-Şeik, după Campania Sinaiului, afirmase clar că reimpu-nerea blocadei de către Egipt avea să fie un act de război. Nu numai Statele Unite şi celelalte puteri maritime, dar şi Egiptul a înțeles pe deplin că aceasta era poziția noastră, în ziua de 26 mai, Nasser a anunțat că Egiptul intenționa să distrugă Israelul. Patru zile mai târziu, regele Hussein a plasat forțele armate ale Iordaniei sub comandament egiptean. La fel a făcut Iraqul. Unități expediționare au sosit din Kuwait şi Algeria, adăugându-se forței egiptene din Sinai. La începutul lunii iunie, Israelul era amenințat pe toate fronturile de armatele arabe, care erau mult superioare ca număr trupelor, tancurilor, artileriei şi avioanelor de care dispuneam noi. În ochii lumii Israelul părea condamnat.

În Israel a avut loc o mobilizare parțială (mai târziu generală) a rezerviştilor, care au fost desfăşurați pe poziții avansate. Ei au aşteptat acolo, neştiind dacă vor rămâne inactivi până ce vor fi atacați de inamic sau dacă ei înşişi aveau să lanseze prima lovitură. La cartierele generale ale armatei erau schițate planuri de contingență, rectificate şi adaptate noilor împrejurări. Guvernul israelian, condus de primul-ministru Levi Eşkol, avea în față două opțiuni: să ordone trupelor sale să intre imediat în acțiune sau să se angajeze în eforturi diplomatice urgente în scopul de a se exercita constrângeri internaționale asupra lui Nasser. În pofida pericolului ca egiptenii să atace în timp ce procesul diplomatic îşi continua cursul, guvernul a decis să joace mai întâi cartea diplomației. Timp de douăzeci şi două de zile trupele mobilizate

au rămas pe poziţiile lor, pe când familiile lor aşteptau cu nelinişte acasă, ascultând cu atenţie orice buletin de ştiri. Tensiunea creştea de la o oră la alta până când, în sfârşit, în dimineaţa zilei de 5 iunie, sirenele de alarmă au urlat din nou, avertizând că Israelul era în război.

Războiul de Şase Zile, cum a fost el numit mai târziu, a fost cel de al treilea conflict armat major pe care Israelul a trebuit să-l susţină de la naşterea naţiunii în urmă cu nouăsprezece ani. Acesta a fost generat de raţionamentele vicioase ale preşedintelui Gamal Abdel Nasser al Egiptului. Cauzele imediate ale conflictului au fost o serie de incidente între Israel şi Siria (ca şi între Israel şi Iordania), precum şi reacţia Egiptului, ori mai degrabă a preşedintelui egiptean la aceste incidente. Nasser ştia prea bine că acţiunile sale agresive — în special închiderea Strâmtorilor Tiran — aveau să fie privite ca un act de război de către Israel, dar presupunea că Marile Puteri vor împiedica Israelul să treacă la acţiune sau că, dacă armata israeliană ataca, ea va fi incapabilă să străpungă liniile militare egiptene din Sinai. În orice caz, Consiliul de Securitate avea să impună rapid o încetare a focului, iar episodul s-ar fi încheiat cu realizarea de către Nasser a două scopuri: îndepărtarea Forţei de Urgenţă a ONU şi impunerea unei blocade permanente a Strâmtorilor. El îşi amintea ce se întâmplase după Campania din Sinai din 1956, când Statele Unite şi Uniunea Sovietică forţaseră Franţa, Marea Britanie şi Israelul să-şi retragă forţele armate şi se împăcaseră cu naţionalizarea Canalului Suez. De data aceasta nu numai America şi Rusia, ci şi Franţa şi Marea Britanie erau împotriva războiului. Israelul avea să fie copleşit.

Una din primele seminţe ale Războiului de Şase Zile a fost plantată mai înainte cu opt luni sub forma unei mine. Explozia acesteia a fost rezultatul unei sarcastice provocări aruncate lui Nasser de unul dintre aliaţii săi, Iordania, în ziua de 12 noiembrie 1966, un detaşament israelian care patrula pe graniţa israeliano-iordaniană, la Sud de Muntele Hebron, a călcat pe o mină care a ucis trei oameni şi a rănit alţi şase. Într-o acţiune de represalii întreprinsă în ziua următoare, o unitate israeliană a trecut frontiera, a angajat o luptă cu trupe iordaniene, a intrat în satul Samua de lângă Muntele Hebron, pe care sabotorii îl utilizau drept baza a lor şi a aruncat în aer zece case, după evacuarea locatarilor acestora, în cursul acţiunii, un „Mirage" israelian a doborât un aparat iordanian „Hunter". Celelalte pierderi iordaniene însumau 20 de morţi — 14 soldaţi şi 6 civili — şi 35 de răniţi. Presa iordaniană şi emisiunile radio erau pline de referiri sarcastice la adresa lui Nasser, care promisese să sară în ajutorul statelor arabe atacate de Israel. Promisiunile sale se dovediseră acum a fi o vorbă goală. Armata egipteană, spuneau acestea, se ascundea sub pulpana trupelor ONU staţionate la graniţa israeliano-egipteană şi care asigura libertatea de navigaţie pentru vasele israeliene la şi de la Eilat.

Următoarea provocare la adresa Egiptului a venit din partea Siriei. Tensiunea sporită dintre Israel şi Siria, din perioada care a precedat Războiul de Şase Zile, îşi avea originea în caracterul extremist al regimului din Siria, în ura fanatică față de Israel, în încercările de a devia din Israel cursul râului Iordan şi în sponsorizarea de către armata siriană a acțiunii teroriste.

Siria ducea împotriva noastră o politică mai ostilă decât a oricărui alt stat arab. În afară de faptul că încerca să împiedice Israelul de a utiliza apele Iordanului sau de a lucra pământurile în zonele demilitarizate de la frontieră, Siria executa în mod repetat bombardamente de artilerie asupra aşezărilor de la graniță, în această politică agresivă, Siria se bucura de un avantaj topografic, deoarece putea domina valea Iordanului, precum şi valea Hulei de pe înălțimile Golan. De asemenea, Siria primea sprijin nelimitat din partea Uniunii Sovietice. Pentru Rusia, conducătorii Siriei, liderii Partidului Baas de aripă stângă, erau „favoriții Moscovei" ce trebuiau răsfățați şi ghiftuiți, deoarece țara lor era parte a drumului terestru din Uniunea Sovietică la Golful Persic.

Israelul suferea considerabil de pe urma acțiunilor ostile ale Siriei, dar găsea că este dificil de replicat prin mijloace militare comparabile. Artileria sa nu putea ajunge la bazele armatei siriene de pe înălțimi, iar Israelul nu dorea deloc să tragă asupra satelor civile, ca răspuns la bombardarea propriilor sale sate. Incidentele de graniță dintre Siria şi Israel au crescut în număr şi gravitate, în ziua de 5 martie 1967, un tractor israelian care ara lângă kibuțul Şamir, chiar lângă granița siriană, a fost aruncat în aer de o mină, iar fermierul a fost serios rănit. O lună mai târziu a avut loc un schimb de focuri în timp ce israelienii îşi arau ogoarele din zona demilitarizată de lângă Marea Galileei. Cel mai serios incident s-a produs în ziua de 7 aprilie. După ce sirienii au efectuat bombardament de artilerie asupra a trei kibuțuri de la poalele înălțimilor Golan, aviația israeliană a intrat în acțiune. Aparate siriene s-au ridicat să înfrunte avioanele noastre, iar în bătălia aeriană care a urmat noi am doborât şase MIG-uri siriene, dintre care două în apropiere de Damasc. Forța aeriană israeliană nu a suferit nici o pierdere. Mii de sirieni au văzut avioanele siriene prăbuşindu-se în flăcări.

Israelul era de asemenea torturat de activitatea teroristă, întotdeauna mi s-a părut că autoritățile arabe n-au înțeles niciodată întru totul sentimentele noastre şi implicațiile acestora, că n-au sesizat niciodată de ce eram atât de profund preocupați şi de ce reacționam atât de brusc atunci când oamenii noştri erau asasinați, când casele ne erau atacate sau drumurile minate. Campania din Sinai, cu unsprezece ani în urmă, asasinarea teroristă a muncitorilor evrei de la fabrica de potasă de la Marea Moartă şi raidurile asupra satelor evreieşti de lângă Kalkilia aduseseră Israelul şi Iordania aproape la un pas de război.

Acțiunile de represalii ale Israelului împotriva satului Samua din Iordania, în ziua de 13 noiembrie 1966, şi împotriva Siriei, în ziua de 7 aprilie

1967, au fost deosebit de ferme. Dar în timp ce Iordania a început să se gândească serios la oprirea operațiunilor teroriste pornite de pe teritoriul ei, Siria a devenit şi mai combativă. Ea a cerut Rusiei mai mult echipament militar, în special rachete sol-aer, iar lui Nasser i-a cerut să implice Egiptul în apărarea activă a Siriei, fie trimițând unități de aviație care să staționeze în mod permanent în Siria, fie prin întreprinderea de acțiuni militare împotriva Israelului, lângă granița egipteană. Israelul nu trebuia să fie surprins de aceste demersuri. Era de aşteptat ca Siria să fie profund zguduită când avioanele ei au fost doborâte de piloții israelieni lângă Damasc. Pentru Siria aspectul cel mai catastrofal al acestui episod a fost nu punerea pe fugă a uneia dintre unitățile sale, într-un incident la frontieră, ci evidenta ei incapacitate de a-şi proteja capitala de forța aeriană a Israelului. Dauna adusă prestigiului ei național era enormă.

Pe urmele acestor angajamente armate a venit războiul cuvintelor. Purtătorii de cuvânt ai Siriei au comparat lupta lor împotriva Israelului cu aceea a Vietcongului şi au declarat că nu se vor opri până când nu vor cuceri Israelul. Ei au vânat expresii utilizate de propriii noştri purtători de cuvânt, inclusiv de către şeful statului-major, agitându-le ca amenințări de a ataca Siria dacă ea nu punea frână actelor ostile împotriva Israelului.

Apoi a venit plângerea Siriei că Israelul şi-a concentrat forțele de-a lungul întregii frontiere. Această învinuire era complet neadevărată, în mod cert Israelul nu intenționa să atace Siria. Se pare însă că la început sirienii au crezut în mod sincer că avea loc o activitate militară sporită de partea israeliană a graniței şi, pe fundalul dezastruoasei bătălii aeriene, ei au luat umbra muntelui drept muntele însuşi. Israelul — în primul rând primul-ministru Eşkol — a sesizat pericolul în această falsă plângere şi a căutat s-o respingă. Dar Uniunea Sovietică n-a vrut să scape din mână un „argument" atât de binevenit şi de ademenitor. Primul-ministru l-a invitat pe ambasadorul sovietic în Israel să meargă cu el de-a lungul frontierei israeliano-siriene şi să vadă el însuşi că nu existau acolo concentrări militare. Ambasadorul a refuzat.

Doborârea MIG-urilor siriene lângă Damasc şi răspunsul combativ al Siriei i-au pus lui Nasser problema în forma sa cea mai acută: cum, la urma-urmei, putea Egiptul să dea ajutor celorlalte state arabe, — în special Siriei, cu care Egiptul semnase un pact de apărare comună, în luna noiembrie 1966. Pe de altă parte, în urma acestui incident, Egiptul a început să primească „informații", din surse siriene şi sovietice, că Israelul îşi concentra forțele la granița siriană şi că urmărea să invadeze Siria, să captureze Damascul şi să răstoarne regimul de stânga de acolo.

Nasser putea fie să întoarcă spatele la dificultățile siriene, chiar dacă aceasta vătăma poziția sa de lider al lumii arabe, fie să se considere obligat să răspundă la apelul Siriei şi să întreprindă acțiunea cuvenită. El a optat pentru aceasta din urmă şi, în cuvântarea sa de întâi Mai 1967, a anunțat că

va pune la dispoziția Siriei toate avioanele şi piloții necesari pentru apărarea acesteia.

Ruşii au pus paie pe foc. În ziua de 12 mai 1967, un ofițer al spionajului sovietic, din cadrul ambasadei de la Cairo, a transmis spionajului egiptean „confirmarea" raportului sirian cu privire la masarea trupelor israeliene la granița cu Siria. A doua zi, preşedintele sovietic Nikolai Podgornîi a repetat lucrul acesta în convorbirea sa cu Anwar Sadat (tovarăşul apropiat al lui Nasser), care tocmai vizita Moscova. Podgornîi a adăugat că scopul Israelului era invadarea Siriei, că Uniunea Sovietică trebuia să ajute Siria şi Egiptul în războiul lor cu Israelul şi că Egiptul ar fi fost gata pentru o astfel de acțiune. „Nu trebuie să fiți luați prin surprindere — a spus el —, zilele ce vin vor fi hotărâtoare". Ministrul de externe sovietic i-a vorbit vizitatorului egiptean într-o stare de spirit similară şi a adăugat detaliul de „spionaj" că Israelul putea să atace Siria între 16 şi 22 mai. În mod ironic, anunțul Israelului că, din motive de economie, avea să aibă loc doar o defilare modestă de Ziua Independenței, 15 Mai, a fost invocat drept o nouă „dovadă", de sirieni şi de ruşi, că majoritatea trupelor şi armelor Israelului erau „angajate altundeva", pregă-tindu-se de invadarea Siriei.

Sadat s-a grăbit să-l informeze pe Nasser despre ce discutase la Moscova, iar duminică 14 mai preşedintele egiptean a decis să facă o demonstrație de forță, deplasând două divizii în Sinai, care să se alăture diviziei deja aflate acolo. Acest act, despre care şeful nostru de stat-major a aflat în acea seară pe stadionul din Ierusalim, a fost primul pas militar făcut de Egipt şi el a marcat începutul marşului armatelor către Războiul de Şase Zile. Potrivit spuselor lui Muhammed Hassanein Heikal, lider de opinie din Egipt şi confident apropiat al lui Nasser, acțiunea preşedintelui egiptean a fost insuflată de două motive: ca să-i demonstreze Siriei că Egiptul era gata să lupte de partea acesteia, şi obligarea Israelului de a-şi transfera forțele de la granița siriană în Sud, ca să facă față amenințării egiptene.

Pasul următor al lui Nasser a fost cererea ca UNEF să-şi scoată trupele din lungul graniței egipteano-israeliene, adică din Gaza şi până la Eilat. Generalul egiptean Şarkawi i-a explicat generalului indian Rikhye, comandantul UNEF, că Egiptul făcea această cerere deoarece era probabil ca ostilități să aibă loc cu Israelul, iar Egiptul dorea ca granița să fie liberă pentru acțiunile sale militare. Oricum, a spus el, Egiptul nu dorea ca UNEF să părăsească Şarm el-Şeik, care controla Strâmtorile Tiran, şi nici Fâşia Gaza.

Secretarul general al ONU, U Thant, la sfatul dat de dr. Ralph Bunche, a refuzat să lase unități UNEF la Şarm el-Şeik şi Gaza, argumentând că pentru UNEF a-şi îndeplini atribuțiunile nu putea fi să abandoneze unele din pozițiile sale şi să rămână în altele. Toate erau părți ale unui întreg sistem. Reacția lui Nasser a venit în ziua de 17 mai, cu ordinul ca toate trupele UNEF să plece, inclusiv acelea de la Şarm el-Şeik. U Thant a aderat la cererea lui

Nasser, iar două zile mai târziu toate forțele ONU au fost retrase. Armata de Eliberare a Palestinei a preluat imediat amplasamentele ONU din Fâşia Gaza.

A venit apoi pasul decisiv al lui Nasser spre război. Comitetul Suprem al Uniunii Socialiste Arabe — singurul partid politic din Egipt — s-a întrunit acasă la Nasser în ziua de 21 mai. A fost hotărâtă atunci blocada portului israelian Eilat prin oprirea tuturor vaselor israeliene şi a tuturor vaselor străine care căutau să treacă prin Strâmtorile Tiran, transportând „materiale strategice" în Israel, în ziua următoare, vizitând baza de la Abu Suweir a forțelor aeriene, preşedintele egiptean a anunțat în mod public că „Golful Aqaba este închis pentru israelieni". Blocada a fost impusă în aceeaşi zi, 22 mai. Două vase germane au fost oprite la Strâmtorile Tiran, controlate şi numai după aceea s-a descoperit că destinația lor era portul iordanian Aqaba, nu Israelul, aşa încât li s-a permis să-şi vadă de drum.

În aceeaşi zi, după ce a anunțat blocada, Nasser s-a întâlnit cu ambasadorul sovietic la Cairo. Ambasadorul l-a întrebat dacă dorea ca Rusia să repete avertismentul dat Israelului, anume că dacă Israelul va ataca vreun stat arab, trupe sovietice vor fi trimise în ajutorul arabilor. Nasser a replicat că un astfel de avertisment ar fi mai bine să fie trimis Statelor Unite.

Demersurile militare agresive ale lui Nasser au căzut asupra Israelului ca trăsnetul din senin. Se poate ca imboldul nemijlocit să fi fost cererea de ajutor a Siriei împotriva unui Israel care era mai tare decât ea, dar după 15 mai tabloul s-a răsturnat. Concentrările de forțe şi amenințarea cu războiul nu le făcea Israelul împotriva Siriei, ci Egiptul împotriva Israelului. Egiptul îşi mutase în Siria mai mult decât jumătate din puterea sa armată, îndepărtase unitățile UNEF şi blocase strâmtorile. Israelul era cutremurat şi derutat. Nici guvernul şi nici poporul nu se aşteptau la asemenea acțiuni. Israelul nu dorea războiul, dar cu greu se putea împăca cu închiderea Golfului Aqaba, care ar fi însemnat sfârşitul Eilatului ca port israelian, după cum nu putea ignora cu calm amenințarea vizibilă a armatei egiptene care avansa cu toată puterea spre granițele sale.

A început atunci o rundă de consultări non-stop în interiorul țării şi de întâlniri diplomatice în capitalele lumii, spre a se asigura ridicarea blocadei şi a amenințării militare egiptene. Ambasadorii israelieni au continuat să îndemne toate țările iubitoare de libertate să acționeze în acelaşi scop. Dar cu fiecare zi care trecea devenea tot mai evident că nu ne puteam aştepta la măsuri eficiente de la lumea din afară.

Aşa cum s-a dovedit, Nasser a greşit în privința rezultatului confruntării sale militare şi asupra implicațiilor politice, dar a fost îndeajuns de exact în judecata sa privind poziția ce avea să fie adoptată de Marile Puteri. Uniunea Sovietică susținea toate activitățile sale şi chiar îl zorea. Reprezentanții Rusiei alimentau Egiptul cu rapoarte false privind pretinse concentrări de forțe israeliene la frontiera Siriei şi chiar au promis să-i ajute pe arabi cu o forță expediționară în caz de război.

Franța nu dorea războiul, dar preşedintele de Gaulle l-a ajutat pe Nasser să încerce să câştige tot ce dorea acesta fără război. Armele pe care Israelul le-a comandat în Franța — şi pentru care a plătit — au fost oprite. De Gaulle a justificat această „întârziere", în fața reprezentanților Israelului, ca pe o acțiune de a „împiedica Israelul de a fi capabil să înceapă un război", această decizie franceză venind în vremea în care Egiptul primea cantități nelimitate de arme din Uniunea Sovietică. De Gaulle a adoptat poziția că Israelul trebuia să se supună şi să se împace cu blocada strâmtorilor. El a mers mai departe, insistând ca restul cererilor arabe, cum era reîntoarcerea refugiaților şi „drepturile palestinienilor", să fie din nou studiate de cele patru Mari Puteri. Sfătuind Israelul să-i încredințeze problemele (Franța fiind una dintre cele patru Mari Puteri), arogantul de Gaulle nu s-a ferit să sublinieze că perioada cooperării franco-israeliene, care a înflorit în 1956, era terminată şi că Franța era acum interesată în cultivarea bunelor relații cu statele arabe.

Acțiunile Marii Britanii erau bine intenționate, dar nimic nu ieşea din ele. Primul-ministru Harold Wilson, aflat la Washington în acel timp, a susținut în mod energic propunerea preşedintelui Lyndon Johnson de a se institui o forță navală de şoc, dar inițiativa s-a stins. Ministrul de externe britanic, George Brown, a încercat şi el să-şi dea concursul, adesea acționând de unul singur atunci când colegii săi de Cabinet nu erau de acord cu propunerile sale, dar şi el a eşuat. Italia şi Spania au refuzat să coopereze de teama de a nu afecta Egiptul. Franța a refuzat să semneze Declarația Libertății de Navigație propusă de Statele Unite, în final, Brown a zburat la Moscova, în ziua de 24 mai, ca să expună propunerile sale conducătorilor sovietici. Kosîghin l-a pus la punct cu o grosolană aluzie a eşecului anglo-francez din al lor război al Suezului, întrebându-l: „Doriți un al doilea Suez?" Rusii au respins şi alte două propuneri făcute de George Brown: aceea ca Uniunea Sovietică să coopereze cu Marea Britanie, Franța şi Statele Unite în asigurarea întoarcerii unităților UNEF pe pozițiile-tampon pe care le deținuseră, şi aceea ca Rusia să facă presiuni asupra Egiptului ca acesta să-şi evacueze trupele din Şarm el-Şeik. După două zile de convorbiri infructuoase la Moscova, ministrul de externe britanic s-a întors debusolat la Londra.

Cât priveşte Statele Unite, ele nu puteau răspunde cu un „Amin" la acțiunile provocatoare ale lui Nasser. Nu puteau sta fără să facă nimic. Dar nici una din măsurile propuse nu s-a dovedit practică şi nici una n-a ajuns în faza implementării, în ziua de 23 mai, ambasadorul american la Cairo s-a întâlnit cu ministrul de externe egiptean Mahmud Riad şi l-a informat cu privire la poziția Statelor Unite: America se opunea evacuării unităților UNEF; trupele egiptene nu trebuiau să ocupe Şarm el-Şeik decât dacă Egiptul declara că recunoştea principiul libertății de navigație prin strâmtori; armata egipteană nu trebuia să intre în Fâşia Gaza; Națiunile Unite trebuiau să continue să fie responsabile de administrarea Fâşiei Gaza.

Aproximativ o săptămână mai târziu, în ziua de 1 iunie, preşedintele Johnson a trimis un emisar special la Cairo. Acesta era Robert Anderson, care îl cunoştea bine pe Nasser şi care i-a înmânat un mesaj personal de la preşedinte, în acest mesaj, potrivit spuselor lui Muhammed Hassanein Heikal, Johnson i-a spus lui Nasser că Statele Unite nu aveau să participe la trimiterea unei forțe maritime internaționale la strâmtori, dar că el, Johnson, era angajat în securitatea şi dezvoltarea Israelului, ceea ce se referea şi la dreptul Israelului la libertatea de navigație. De aceea preşedintele considera că trebuia găsită o soluție de compromis, iar războiul să fie evitat.

Răspunsul oficial lui lui Nasser a fost că el era de acord cu propunerile făcute de U Thant, conform cărora urma ca Egiptul să-şi amâne blocada pentru două săptămâni, timp în care Israelul trebuia să se abțină de a trimite vase prin strâmtori. Cele două săptămâni aveau să fie folosite în încercarea de a se ajunge la o soluție care să satisfacă ambele părți. Cu alte cuvinte, Nasser era dispus să nu oprească navigația israeliană cu condiția ca nici un vapor să nu încerce să treacă prin strâmtori! Principala consecință a vizitei lui Anderson a fost întărirea convingerii lui Nasser că Marile Puteri se opuneau războiului şi că, dacă acesta izbucnea, Statele Unite şi Uniunea Sovietică s-ar fi asociat — cum o făcuseră în 1956 — ca să-l oprească imediat.

Între timp, egiptenii continuau să-şi întărească forțele din Sinai, primind întăriri de la armatele altor state arabe şi finisându-şi planurile de război, în Sud, unitățile egiptene trebuiau să izoleze Eilatul, făcând joncțiunea cu forțele iordaniene. În Nord, armata siriană, cu sprijinul unor unități iraqiene, trebuia să izoleze partea nordică a Galileei de Sus.

În ziua de 26 mai, vorbind la o reuniune publică a delegațiilor sindicatelor arabe, Nasser a manifestat o caldă prețuire față de Uniunea Sovietică şi a amenințat Israelul cu distrugerea. El a spus auditoriului său că Egiptul a îngăduit unităților UNEF să rămână pe pământul său până când îşi va fi completat construcția forțelor sale armate. De îndată ce lucrul acesta va fi făcut, „vom merge la Şarm el-Şeik, cunoscând că aceasta va conduce la război. Am ales pentru aceasta momentul potrivit, când Israelul va amenința Siria". Preşedintele egiptean a declarat că armatele Egiptului şi Siriei erau acum una şi a exprimat speranța că toate statele arabe din jurul Israelului vor forma un singur front militar.

În ziua de 30 mai, Iordania a răspuns, unindu-şi forțele cu acelea ale Egiptului şi Siriei şi contribuind la realizarea proiectatului atac arab asupra Israelului. Regele Hussein fusese în relații proaste cu Nasser, şi pe bună dreptate. Ani în şir Nasser încercase fățiş să-l detroneze. Bineînțeles, atunci când Hussein a decis să zboare la Cairo, fără a primi în prealabil acordul Iui Nasser de a-l primi, el i-a dat o şansă. Putea fi arestat la sosire. Dar n-a fost. Câteva ore mai târziu semna un pact de apărare care îl lega de Egipt şi de Siria. O dată ce regele Hussein s-a asociat acestui triplu tratat, semnificația putea fi una singură: război. Dacă Hussein nu s-ar fi temut că celelalte

armate arabe aveau să atace Israelul şi să învingă, lăsându-l într-o situație vulnerabilă în cazul în care rămânea în afară, el niciodată nu şi-ar fi legat soarta de a lor. La întoarcerea sa din Egipt la Amman, Hussein a dat un interviu corespondentului la Beirut al ziarului „Al Hayatt", în care a spus că pactul de apărare comun, pe care îl semnase la Cairo, era un eveniment istoric. Era un document care întruchipa o decizie efectivă de acțiune.

Vizita lui Hussein şi pactul împrăştiau ultimele rămăşițe ale norului care întunecase cerul popoarelor arabe. Regele a spus că el se bucura dinainte de cooperarea viitoare cu Egiptul şi cu celelalte state arabe, atât din Orient, cât şi din Vest, „aşa încât noi să putem călca pe drumul just care duce la ştergerea ruşinii noastre şi la eliberarea Palestinei". Generalul egiptean Abdel Munim Riad a fost numit comandant responsabil al frontului de Est şi al forțelor iordaniene.

Cercul metalic din jurul Israelului a fost completat în ziua de 4 iunie, o dată cu semnarea tratatului de apărare dintre Egipt şi Iraq şi cu notificarea făcută de Nasser lui Hussein că pactul includea acum Egiptul, Iraqul şi Iordania, în ziua următoare, avioane egiptene au sosit în Iordania, împreună cu două batalioane egiptene. De asemenea, o forță expediționară iraqiană a început să se deplaseze în Iordania, în frunte cu o brigadă mecanizată şi un batalion de blindate.

În urma vizitei lui Hussein la Cairo, a pactului şi a plasării forțelor iordaniene sub comandă egipteană, Israelul nu mai putea rămâne pasiv, în timp ce armatele inamice erau în aşa fel poziționate încât țara să fie invadată din Nord, Est şi Sud. Chiar şi cei înclinați să nu dea crezare frazeologiei țipătoare a conducătorilor arabi nu se putea să nu audă urletele războinice din cuvântările lui Nasser, declarațiile lui Hussein, ordinele de zi ale înaltului comandament al Egiptului semnate de generalul Murtagi. La urma urmelor, problema Israelului nu era dacă să se împace cu blocada sau dacă avea să fie război, ci dacă trebuia să aştepte până când va fi atacat de armatele arabe, primind prima lovitură.

Când forțele egiptene au început deplasarea în Sinai, la mijlocul lunii mai, iar după patru zile a început mobilizarea rezerviştilor armatei israeliene, efectul imediat a fost paralizarea parțială a economiei Israelului şi generarea unei atmosfere de nelinişte în rândurile poporului nostru. O dată ce Nasser a stăruit în demersul său militar, declarând blocada Strâmtorilor Tiran în ziua de 22 mai, era evident că Israelul nu se putea împăca cu acest act de agresiune. Publicul israelian aştepta ca liderii săi să ia o poziție fermă şi să se exprime clar asupra acestei acțiuni cruciale. Dar nimic nu se întâmpla. Se răspândea sentimentul că primul-ministru Eşkol era ros de incertitudine şi incapabil de decizie. Neîncrederea publică în conducere s-a transformat în dispreț public, pe seama conducătorilor circulând un umor negru crispat. Ceea ce era în joc era chiar supraviețuirea Israelului, iar încrederea generală în capacitatea guvernului de a conduce treburile statului era subminată. De

la plecarea Rafi din rândurile Mapai, în 1965, partidul de guvernământ îl pierduse nu numai pe Ben-Gurion, ci şi pe cei mai proeminenți experți în apărare, între care Iakov Dori, care fusese primul şef de stat-major al Israelului, Şimon Peres, care fusese director general în Ministerul Apărării, iar mai târziu adjunct al ministrului apărării, şi eu, fost şef de stat-major timp de aproape cinci ani. La care este de adăugat Zvi Zur, care de asemenea a fost o vreme şef de stat-major.

Eu fusesem numit „lup singuratic", iar dacă termenul a fost vreodată potrivit, atunci a fost îndeosebi în cele două săptămâni de dinainte de izbucnirea Războiului de Şase Zile. În timpul acestei perioade de aşteptare, m-am ferit cu scrupulozitate de convorbiri sau discuții intime, cu prietenii şi cu cei mai mulți dintre colegii politici, asupra situației existente. Cu toate acestea, niciodată n-am avut sentimentul singurătății sau izolării, într-adevăr, niciodată nu m-am simțit atât de apropiat de popor, atât de integrat în comunitatea Israelului, de la trupele gata de luptă la fermierii din aşezările de la graniță şi la mulțimile dornice de viață de pe străzile zgomotoase ale Beerşebei, oraşul cel mai apropiat de Sinai. Simțeam cu întreaga mea ființă tensiunea care cuprinsese țara şi eram cu totul absorbit de problemele cărora trebuia să le facem deodată față. În cugetul meu eram însă conştient de faptul că erau probleme istorice fundamentale ale evreilor, cu rădăcini adânci în trecutul nostru. De felul în care aveam să le rezolvăm depindea viitorul nostru.

Eram de asemenea conştient de faptul că războiul era inevitabil. Eforturile diplomatice făcute în plan internațional n-aveau să ducă la nimic. Iar dacă izbucnea războiul, trebuia să mă implic personal, fie şi numai ca simplu soldat, deşi speram să fiu într-o funcție de comandă.

Din punct de vedere public, aveam două posibilități de acțiune: prima era aceea de a face uz de responsabilitatea mea de membru al Knessetului, de a lua parte la dezbaterile parlamentare asupra bugetelor unor ministere ale căror funcții nu mă pasionau în mod deosebit; să iau parte la întrunirile comisiei de afaceri externe şi securitate, unde ignoranța unor membri nu-i împiedica să dea sfaturi şi să țină lungi cuvântări; să beau ceai în restaurantul Knessetului şi apoi s-o iau spre casă la volan, fără a avea vreo influență asupra deciziilor care afectau problemele majore ale prezentului. Adevărat, mă puteam de asemenea întâlni cu Ben-Gurion, Şimon Peres şi cu alții, în discuții în cadrul Partidului Rafi. Dar simțeam că asemenea discuții ar fi fost sterile, de vreme ce n-ar fi avut vreo influență asupra politicii şi acțiunii guvernului.

Alternativa era să-mi petrec timpul cu armata şi în aşezările de pe frontieră, din Sud. Prezența mea acolo putea să nu aibă nici o valoare publică. Dar, în mod similar, publicul nu putea nicidecum să beneficieze de prezența mea în Ierusalim. Pe de altă parte, moți vele personale erau cu totul irezistibile. Fie în funcție, fie nu, eram şi trebuia să continui să fiu

îndeaproape interesat de şi cu privire la problemele militare. Acest interes mă îmboldise, doar cu câteva luni mai înainte, să merg în Vietnam ca să văd războiul la fața locului. Cum aş fi putut eu sta departe de zona de conflict în care propria mea țară era pe cale de a fi implicată? Mai degrabă decât să rătăcesc prin restaurantul parlamentar sau prin alte restaurante din Ierusalim, preferam, atâta timp cât mai eram fiziceşte capabil, să iau parte la luptă, fie şi doar ca persoană privată.

Tocmai pe fundalul acestei drame în plină desfăşurare, în timp ce tensiunea în rândurile poporului israelian devenea aproape insuportabilă, am început o călătorie la avanposturile noastre, care aveau de făcut față navalei egiptene, în ziua de 20 mai i-am telefonat colonelului Israel Lior, aghiotant al primului-ministru şi ministrului apărării, cerându-i să-i spună lui Eşkol să-mi dea permisiunea de a vizita unitățile armate din Sud, spre a mă informa la fața locului de capacitatea lor de luptă şi de valoarea planurilor operaționale. Permisiunea mi-a fost acordată, însă câteva ore mai târziu mi-a telefonat generalul maior Aron Iariv, şeful Spionajului, care m-a întrebat dacă nu puteam să aştept vreo câteva săptămâni până când se aşezau lucrurile şi oamenii aveau să fie mai puțin ocupați. I-am spus că modul în care se „aşezau lucrurile" şi modul în care erau ocupați oamenii era tocmai scopul vizitei mele. Nu-mi propuneam un simplu voiaj. Doream să văd ce se întâmplă efectiv în liniile de apărare. Plecarea mea în Sud a fost apoi stabilită pentru ziua de 23 mai. S-a decis să port uniformă. Un automobil şi un şofer mi-au fost puse la dispoziție, iar un ofițer însoțitor, locotenent-colonelul Bar-Niv, mi-a fost desemnat din partea adjutantului comandamentului teritorial.

Două zile mai târziu, în ajunul plecării mele, şeful statului-major, generalul-locotenent Ițac Rabin (care mai târziu avea să devină prim-ministru), a venit la mine acasă pentru o convorbire. M-a întrebat cum apreciez situația. I-am spus că credeam că Nasser avea să închidă Strâmtorile Tiran (ceea ce a şi făcut după patruzeci şi opt de ore), că Israelul avea să fie obligat la contracarare prin acțiune militară şi că mişcarea imediată într-o astfel de acțiune trebuia să fie nu luarea strâmtorilor prin capturarea Şarm el-Şeikului, ci angajarea inamicului în bătălie şi aducerea lui într-o poziție favorabilă nouă şi numai după aceea campania să fie extinsă în Sud, la strâmtori.

Ițac Rabin a spus că acestea erau şi vederile sale şi că socotea că locul cel mai nimerit pentru prima izbitură era Gaza, în ipoteza că egiptenii aveau să repeadă trupe acolo. Am spus că lucrul acesta nu mi se părea realizabil din cauza prezenței lagărelor de refugiați palestinieni în Fâşia Gaza şi din cauză că zona avea un caracter în mare măsură civil. O lovitură militară era mai potrivită împotriva unui obiectiv pur militar. Rabin a spus, de asemenea, că o condiție a succesului nostru era o lovitură aeriană prealabilă. I-am spus că mă îndoiam că ar primi autorizația pentru acest plan în condițiile politice existente şi cu Cabinetul care conducea țara atunci.

Iţac Rabin arăta nu numai obosit, ceea ce era firesc, dar şi nesigur pe sine, dezorientat, fumând cu nervozitate ţigară după ţigară, departe de a avea aerul unui bărbat „nerăbdător de a intra în bătălie". Se plângea că în loc să i se îngăduie să-şi facă treaba în armată, trebuia să dea fuga zilnic la Ierusalim ca să ia parte la consultaţii în guvern, şi că nu primea de la Eşkol nici o linie politico-militară clară sau instrucţiuni hotărâte. Se întâlnise cu Ben-Gurion în seara precedentă şi mă interesau impresiile sale. Mi-a spus că Ben-Gurion i-a oferit acelaşi raţionament politic şi de apărare pe care tocmai i-l oferisem eu. Pe plan operaţional Ben-Gurion arătase prea puţină pricepere, dar a fost din nou o plăcere pentru dânsul să discute cu un om care vorbea limpede şi hotărât, în termeni de „da" şi „nu", de ceea ce trebuia făcut şi ce trebuia evitat. Principala mea impresie era că Rabin se afla într-o stare de descurajare şi că, în cazul în care la fel stăteau lucrurile cu ofiţerii şi soldaţii săi, situaţia era cât se poate de nefastă.

În dimineaţa zilei de 23 mai, am plecat la Comandamentul din Sud, împreună cu ofiţerul meu însoţitor, locotenent-colonelul Bar-Niv. Pe drum, însă, am fost opriţi de un poliţist militar care m-a informat că trebuia să mă întorc la Tel Aviv, pentru o întâlnire urgentă în biroul primului-ministru.

S-a dovedit a fi o reuniune comună a Comisiei Ministeriale de Apărare cu liderii opoziţiei parlamentare. Din partea guvernului erau prezenţi primul-ministru Eşkol, ministrul de externe Abba Eban, ministrul fără portofoliu Galili, ministrul educaţiei Aranne şi ministrul de interne Şapiro. Opoziţia era reprezentată de Menahem Begin, Şimon Peres, eu şi alţii. Erau de asemenea prezenţi şeful statului-major Iţac Rabin şi şeful Operaţiunilor, Ezer Weizman. Ca invitat special era Golda Meir, care în acel timp era secretar general al Mapai.

După un briefing general, primul-ministru a expus problema pentru care ni se cerea să ne exprimăm propriile puncte de vedere. Fusesem convocaţi de urgenţă pentru o problemă ce necesita o decizie imediată: Statele Unite ne cereau să aşteptăm patruzeci şi opt de ore — după anunţarea de către Nasser, în noaptea precedentă, a închiderii Strâmtorilor Tiran — înainte de a trimite un vapor israelian într-o călătorie demonstrativă prin Golful Aqaba.

Abba Eban a sugerat să cerem Statelor Unite un distrugător american care să însoţească vasul israelian, deoarece aceasta ar fi testat atitudinea Statelor Unite. Ni s-a spus că Statele Unite au informat Israelul că, dacă doream ca ele să-şi împartă responsabilitatea pentru cele întâmplate, trebuia să le consultăm înainte de a lua vreo măsură.

Propriul meu punct de vedere, pe care l-am expus la reuniune, a fost că puteam acorda Statelor Unite cele patruzeci şi opt de ore dorite. Dacă Statele Unite erau pregătite să-şi folosească forţele spre a garanta libertatea navigaţiei israeliene, lucrul acesta ar fi fost extrem de plăcut. Eu însă nu credeam că va ieşi ceva din aceasta. De aceea, la capătul celor patruzeci şi

opt de ore, trebuia ca noi să lansăm o acțiune militară împotriva Egiptului, cu scopul de a pricinui grele pierderi forțelor sale armate. Dacă era posibil, cel mai bine ar fi fost să alegem un câmp de bătălie în vecinătatea graniței israeliene. Trebuia să ținem seama de probabilitatea ca toate statele arabe să se asocieze într-un război împotriva noastră imediat după acțiunea inițială. Aceasta avea să includă Iordania şi, în consecință, trebuia să ne pregătim contra unei încercări iordaniene de a captura enclava noastră de pe Muntele Scopus din Ierusalim. De asemenea, arabii israelieni puteau intra în acțiune împotriva noastră în zonele unde ei puteau simți că se aflau într-o situație avantajoasă.

Am reliefat, de asemenea, că nu am auzit vorbindu-se despre vreun plan politico-militar general privind campania. Şi nici nu auzisem nimic despre legătura dintre campania militară şi deschiderea strâmtorilor pentru navigația noastră. Am adăugat că trebuia să fim extrem de atenți să nu existe nici o contralovitură în acțiunea noastră inițială, căci lucrul acesta ar avea rezultate sinistre. Trebuia să urmărim să distrugem sute de tancuri în două-trei zile de bătălie.

Eban părea mai încordat decât ceilalți. Mi s-a părut că era singurul care recunoştea întreaga gravitate a situației. Eşkol manevra în aşa fel încât să asigure o formulă convenabilă, care să-i permită să nu recurgă la acțiunea militară ca răspuns la blocarea de către Egipt a strâmtorilor. El a vorbit despre o „stratagemă": un distrugător american ca escortă a unui vas israelian. Se părea, însă, că Nasser nu avea să ordone deschiderea focului asupra vasului israelian escortat de vase americane. Astfel, sugestia de a cere escortă americană era lipsită de valoare, căci libertatea pentru navigația israeliană, mai degrabă decât pentru cea americană, nu putea nicidecum să fie testată în felul acesta.

În replica sa, Eşkol s-a referit şi la opinia mea că nu exista nici un plan politico-militar general. „Armata israeliană — a spus el — are planuri operaționale pentru toate fronturile". A fost o observație stranie. El fie că nu a înțeles spusele mele, fie credea realmente că nu era nevoie de un plan operațional detaliat pentru o campanie particulară şi că era de ajuns să ai un plan general de război probabil, aşa cum armata israeliană, ca orice armată din lume, avea în clasoarele sale pentru orice front.

În concluzia discuției, majoritatea celor prezenți a căzut de acord să se răspundă cererii americane de a se aştepta patruzeci şi opt de ore, dar nu de a cere escortă navală din partea Statelor Unite. S-a căzut, de asemenea, de acord ca Forțele de Apărare ale Israelului să ordone mobilizarea totală a rezerviştilor.

Când ne-am întâlnit, Şimon Peres, colegul meu din Partidul Rafi, a sugerat să-l sunăm la telefon pe Ben-Gurion, liderul partidului. Am refuzat, îmi imaginam că poziția politică a lui Ben-Gurion avea să fie aceea ca noi să cerem demisia lui Eşkol. Putea chiar să insiste ca noi să refuzăm să

cooperăm cu primul-ministru, iar aceasta era o poziție pe care nu eram pregătit s-o accept. I-am spus lui Şimon Peres că, după părerea mea, trebuia fără îndoială să participăm la reuniuni ca aceea la care tocmai participasem, dar numai cu statutul de reprezentanți ai opoziției. Nu trebuia să intrăm în guvernul Eşkol, dacă aceasta ni s-ar fi propus. Cât priveşte sugestia ca Eşkol să fie înlocuit, lucrul acesta, am spus, trebuia ridicat în fața partidului său, Mapai, ca acesta s-o recomande. Unii au fost de părere că noi trebuia să propunem lucrul acesta Comisiei Knessetului pentru Afaceri Externe şi Securitate. Am fost împotrivă. La sesiunile acestei comisii, noi trebuia pur şi simplu să spunem că nu aveam încredere în guvern şi că nu-l consideram capabil să conducă treburile statului nici în timp de război, nici în timp de pace.

18
LUNGA AŞTEPTARE II

Nu am ajuns la Comandamentul din Sud, în sfârşit, decât în acea după-amiază a zilei de 23 mai, la nouă zile după ce s-a aflat că Egiptul îşi deplasase armatele în Sinai. Am descoperit că şeful comandamentului, generalul-maior Şaike („lesaiahu") Gaviş era plecat la Marele Cartier General din Tel Aviv. De la şeful său de stat-major am aflat despre desfăşurarea atât a forțelor inamicului, cât şi a forțelor israeliene, precum şi despre planurile noastre operaționale. Aveam trei divizii blindate în Sud, comandate de generalii-maiori Israel Tal (Talik), Avraam Iofe şi Ariel (Arik) Şaron. Planurile operaționale nu erau finale şi conțineau opțiuni variate, de la capturarea Fâşiei Gaza la acțiuni ample de învăluire în teritoriul inamicului, spre Sud. La o primă ochire mi s-au părut prea complicate. Erau de asemenea lipsite de ceea ce consideram a fi un element israelian esențial: constrângerea armatei egiptene de a-şi schimba planurile şi desfăşurarea. Unul din avantajele noastre fundamentale față de inamic era capacitatea noastră de a improviza în cursul unei bătălii şi de a o face rapid, în consecință, planurile noastre trebuiau să urmărească crearea de situații în care egiptenii să fie siliți să facă schimbări operaționale, ceea ce ei aveau să facă încet şi ineficient. Am constatat însă că acest factor lipsea din planurile pe care le-am văzut. Am păstrat aceste reflecții în sinea mea. Timp de zece ani fusesem rupt de problemele armatei şi trebuia să mă informez cum se cuvine înainte de a putea să trag concluzii corecte.

De la Comandamentul din Sud m-am deplasat la divizia blindată comandată de Talik şi am fost dus cu elicopterul la Brigada a 7-a a diviziei. Această inspecție a fost o reală plăcere. Comandantul brigăzii, colonelul Şmil Gorodiş (Gonen), manifesta încredere în brigada sa, în oamenii săi şi în planurile sale şi, într-adevăr, după inspecția mea, am simțit că încrederea lui

era pe deplin justificată. El era gata să meargă deîndată în orice misiune, convins că, dată fiind precizia tunarilor de pe tancurile sale, la ținte îndepărtate, se putea descurca de minune atât în fața tunurilor antitanc, cât şi a tancurilor egiptene şi că era pregătit să lupte chiar şi fără suport de artilerie şi aviație.

M-am întors la Beerşeba, unde trebuia să petrec noaptea. Rezumându-mi sentimentele după o zi în câmp, eram cât se poate de impresionat de starea de spirit a trupelor. Adevărat, acest sentiment era indus de spiritul şi caracterul unui singur om, colonelul Şmil Gorodiş, comandantul Brigăzii a 7-a, dar consideram că el reflecta dispoziția sufletească a întregii brigăzi.

La ora 10,30 l-am întâlnit pe Şaike Gaviş la cartierul său general de la Comandamentul din Sud. El mi-a raportat asupra întâlnirii sale de la Statul-Major General din Tel Aviv. Fusese ordonată mobilizarea totală, iar ziua D a fost în mod provizoriu stabilită la şaptezeci şi două de ore după închiderea de către Nasser a strâmtorilor. Fusese autorizată bombardarea aeriană a aerodromurilor egiptene şi capturarea Fâşiei Gaza.

N-am făcut nici un efort ca să-mi ascund de/amăgirea, deşi încă şovăiam să-mi exprim vederile în acest stadiu prematur şi în acel cadru, împreună cu Şaike se aflau ofițerii săi de stat-major. Venisem să văd şi să ascult şi nu ca să ventilez opinii, am spus, după ce Şaike a sugerat ca noi să analizăm variatele posibilități operaționale. Dar el şi-a repetat cererea, adăugând că îi vorbise şefului statului-major şi că avea permisiunea să discute aceste probleme cu mine, aşa încât am acceptat.

Şaike a explicat dificultatea cuceririi unor amplasamente egiptene puternic fortificate, pe când prin capturarea Fâşiei Gaza noi puteam câştiga o valoroasă carte de negociere, fiind astfel în situația de a oferi restituirea fâşiei în schimbul libertății de navigație prin strâmtori. Prestigiul lui Nasser avea să fie şţirbit şi el avea să fie vulnerabil la atacul nostru, în condiții favorabile nouă.

Am spus că acest plan nu mi se părea realizabil atât din motive politice, cât şi din motive militare. Fâşia Gaza era plină de probleme variate. Israelul s-ar fi putut astfel izbi de un sfert de milion de refugiați palestinieni, în acelaşi timp, era improbabil ca Egiptul să considere Fâşia Gaza o carte destul de importantă încât să facă târgul. Scopul acestui război era confruntarea armată cu Nasser. Gravitatea reală a închiderii Strâmtorilor Tiran de către el consta nu pur şi simplu în blocada ca atare, ci în încercarea sa de a demonstra că Israelul era incapabil de a se ridica împotriva arabilor. Dacă noi nu reuşeam să dovedim falsitatea acestei teze, atunci cu siguranță situația noastră avea să se deterioreze. De aceea trebuia să practicăm un test de putere, iar lucrul acesta îl puteam face în două moduri. Puteam captura Şarm el-Şeikul. Dar dacă aceasta era prea dificil deocamdată, alternativa era să angajăm bătălia cu forțele egiptene într-un loc mai convenabil. O astfel de

confruntare trebuia să fie una la scară mare, însă, aşa încât mare parte din puterea militară a Egiptului să poată fi distrusă sau serios deteriorată.

Capturarea Gazei nu ar fi asigurat aceste rezultate. Gaza nu era o țintă militară propriu-zisă, iar Nasser n-ar fi repezit întăriri militare ca s-o salveze când ar fi înțeles că situația ei era fără speranță. Aşadar, am spus, nu aveam altă alegere decât să ne lansăm chiar în centrul puterii sale armate.

Analizarea de către noi a operațiunilor militare posibile a durat până la miezul nopții, când am părăsit Comandamentul din Sud într-o dispoziție sumbră. Deosebirile dintre noi priveau îndeosebi scopurile războiului. Dar am sesizat o anumită îndoială din partea unora dintre ofițeri cu privire la faptul că dispuneam de forța de a pune pe fugă armata egipteană. Unul a întrebat dacă eram îndreptățiți să riscăm pierderi grele în această campanie sau dacă să nu încercăm să evităm asemenea pierderi, chiar dacă aceasta însemna să nu ne atingem pe deplin scopul.

Se pare că la nivelul armatei se luase decizia ca ținta să fie Gaza. Guvernul — sau, mai exact, Eşkol — în mod sigur n-ar fi contestat această decizie, chiar dacă aceasta era o problemă politică şi chiar dacă decizia necesita examinarea din partea guvernului şi aprobarea acestuia. Dar dată fiind componența Cabinetului, şeful statului-major ar fi anunțat natura operațiunii şi nimeni din guvern n-ar fi îndrăznit să-i ceară armatei un efort mai mare.

Mi s-a spus că şeful statului-major urma să inspecteze unitățile din Sud, aşa încât am luat hotărârea să vizitez formațiunile din afara itinerarului său, ca să nu-i stau în cale. Dar lucrul s-a dovedit nenecesar, căci ofițerul meu însoțitor mi-a spus în cursul nopții că Iţac Rabin nu va mai veni în Sud. În dimineața zilei de 24 mai, Avraam Iofe mi-a spus că Rabin era bolnav la pat, suferind de o intoxicație cu nicotină. Drept urmare, m-am dus să-l vizitez pe Arik Şaron, comandantul unei divizii de blindate, ai cărui ochi scânteiau pe când îşi explica planul de a da iureş în sistemul defensiv fortificat al inamicului din perimetrul Kusseima—Um Şihan—Um Katef, dacă primea undă verde. Deocamdată, însă, el nu primise permisiunea şi nici forțele necesare pentru o asemenea operațiune. Singurul plan confirmat de către Marele Cartier General era cucerirea Fâşiei Gaza.

De la Arik m-am dus să inspectez unele dintre formațiunile sale subsidiare. Pe colonelul lekutiel Adam (Kuti), comandantul unei brigăzi de infanterie, l-am găsit într-o stare de spirit excelentă. Forțele sale erau reduse, dar el era gata — iar eu eram sigur că era şi capabil — să atace puncte puternice ale inamicului, făcându-le față fără a cere întăriri. Kuti împărtăşea interesul meu pentru arheologie, iar în cursul acestei vizite mi-a dat nişte vârfuri de săgeți şi toporişti de cremene pe care tocmai le descoperise lângă Nițana, chiar la granița Negev—Sinai. Unele dintre săgeți fuseseră făurite nu prin tăiere, ci printr-o metodă mai complicată şi perfecționată de presare, care era destul de comună în Egipt în cel de al doilea mileniu î.Chr., însă rară

în vechiul Israel. Kuti mi s-a destăinuit că era mâhnit că nu putea folosi la săpături arheologice buldozerele aflate la dispoziția sa. Măcar de-ar găsi în această regiune — mi-a spus el — un mormânt ca acela pe care l-a descoperit la Yissor! Cu câtva timp în urmă, găsise mai multe ulcioare frumoase în acel mormânt şi mi-a oferit şi mie unul. Nu putea uita ce necăjit fusese în acea zi din cauză că alesesem ulciorul care s-a dovedit a fi împodobit cu cele mai splendide decorațiuni. M-a întrebat din nou, pentru a mia oară, cum de nimerisem acel ulcior şi cum de putusem şti că dedesubtul groasei sale patine albe existau decorațiuni. L-am consolat cu perspectiva că vom descoperi alte ulcioare, iar el promise că într-o zi va găsi şi-mi va arăta un mormânt intact, pe care aveam să-l deschidem împreună. Am jurat că nu voi uita acea promisiune.

La amiază m-am întors la cartierul general al Comandamentului din Sud tocmai în momentul în care comandanții superiori se adunaseră pentru a primi ordine. Am simțit o tensiune de ajun de bătălie şi, într-adevăr, li s-a spus că lunga, deprimanta şi măcinătoarea de nervi perioadă de aşteptare era pe sfârşite şi că vor merge la război. Ziua D era ziua următoare, 25 mai. Va începe cu un atac aerian, dimineața. Trecuseră zece zile de când am aflat pentru prima dată de mişcările de forțe egiptene masive în Sinai.

Dat fiind faptul că atacul nostru era iminent, am aranjat în aşa fel încât să fiu ataşat la Brigada a 7-a, în divizia blindată a lui Talik. Comandantul acesteia, Şmil Gorodiş, care mă impresionase atât de mult prin încrederea sa, cu două zile mai înainte, trebuia să fie vârful de lance al ofensivei. Ar fi fost interesant să ne întoarcem şi să pătrundem în acelaşi teren pe care îl traversasem cu unsprezece ani mai înainte, în campania Sinaiului. Aşadar, în cazul în care nu intervenea o schimbare — dimineața trebuia să fim în război.

În timpul prânzului a devenit clar că încă nu exista nici o confirmare din partea guvernului a aprobării pentru acțiune militară. Iţac Rabin, şeful statu-lui-major, era încă bolnav, iar Ezer Weizman, şeful operațiunilor, conducea treburile în locul său. Prezentul ordin operațional era mai bun decât acela raportat mie în ziua precedentă. Acțiunea în Fâşia Gaza încă mai făcea parte din el, dar Brigada a 7-a, cel puțin, trebuia acum să avanseze adânc în Sinai, să captureze El Arişul şi să continue înaintarea spre Vest, în direcția Canalului. Poate că, în cele din urmă, comentariile mele avuseseră un oarecare efect, deşi eu as fi dorit alte două drumuri adiționale deschise în mod concomitent în Sinai. După prânz l-am căutat pe şeful intendenței locale şi am primit de la el o uniformă de campanie (fără însemnele gradului), bocanci şi un revolver. Când am ajuns la Brigada a 7-a, a trebuit să abandonez automobilul civil şi ofițerul însoțitor şi să devin un simplu combatant privat. La ora 5 P.M. mi s-a spus că ora H fusese amânată cu douăzeci şi patru de ore, aşa încât m-am întors la Beerşeba. Oraşul era supraaglomerat de soldați. Vehiculele uruiau într-un şuvoi nesfârşit sub privirile mulțimii curioase de pe trotuare.

M-am dus la hotelul de la periferia oraşului Beerşeba, unde trăsesem, iar după cină am ieşit în grădină să respir aerul uscat, proaspăt şi curat din acea regiune din Nordul Negevului. Luminile licăreau ademenitor la distanță şi deodată m-am hotărât să hoinăresc prin oraş. Am început plimbarea de-a lungul şoselei principale, nepavate, pe care vuiau convoaiele. Nu era chip de făcut autostopul, căci nici un vehicul n-ar fi oprit. Traficul era exclusiv militar şi sensul era unic: spre granița Sinaiului. Deodată am observat că un automobil care trecuse de mine şi-a încetinit mersul, pe când şoferul îmi făcea cu mâna să mă apropii, prin mişcarea mâinii făcându-mă să înțeleg că nu putea veni să mă ia, fiind presat de vehiculele din spatele său. Am gândit că trebuie să fi fost un şofer bun la inimă, care căuta să-l ajute pe un pieton rătăcit. Nu putea fi vreun cunoscut, ori vreun necunoscut care mă recunoscuse din fotografiile apărute în presă, deoarece era destul de întuneric, iar automobilul trecuse în mare viteză. Nimeni nu m-ar fi putut identifica. Totul s-a limpezit, însă, când am ajuns la automobil, care a oprit îndeajuns încât ca eu să pot urca şi să văd apoi că şoferul era Amos Iarkoni — odinioară Abed el-Salim —, cel mai bun agent de urmărire întâlnit de mine vreodată. Adevărat, fusese rănit de nenumărate ori în bătălie şi călcase pe o mină, pierzându-şi o mână şi betegindu-şi un picior, dar simțul acut al copoiului şi puterea de observație îi rămăseseră intacte. Recunoscuse instantaneu umbletul meu.

Îl cunoscusem de pe când el era copil, iar eu adolescent. Familia sa aparținea tribului de beduini el-Mazarib, care îşi avea tabăra lângă Nahalal. L-am întâlnit prima dată cu vreo patruzeci de ani în urmă, când eu lucram la o pădure a Fondului Național Evreiesc de pe dealurile Nazaretului, iar el păzea turma de oi a tatălui său. El era un simpatic băiat de vreo zece ani, nu prea înalt pentru vârsta lui, care cânta din fluier şi devora cu lăcomie feliile de pâine cu gem pe care i le dădeam. Când a crescut, firește că s-a lăsat atras de bandele de tâlhari arabi care atacau aşezările evreieşti. L-am întâlnit din nou în 1939, când amândoi am fost închişi în temnița de la Acra, el pentru că fusese prins într-o acțiune îndreptată contra evreilor, iar eu pentru că făceam parte din Hagana. N-am simțit nici un fel de ură împotriva lui. Ba chiar, în închisoare, obişnuiam să-i dau ceva mărunțiş, ca să-şi poată cumpăra țigări.

După Războiul de Independență, Abed el-Salim a devenit un prieten al poporului nostru, a intrat în armata noastră ca voluntar, iar în cele din urmă a fost selectat pentru un curs de ofițeri. Eram şeful statului-major pe atunci şi am asistat la parada de absolvire a cursului. Este obiceiul ca elevii eminenți să primească însemnele gradului din mâna generalului care trece în revistă parada. Abed el-Salim era unul dintre cadeții care meritau această onoare. El se distinsese la curs şi, pe când stătea în fața mea ca să-i prind de tunică însemnele, nu mi-am putut ascunde emoția. Era uimitor. Aveam în fața ochilor un flăcău care niciodată nu fusese la şcoală, însă care, cu inteligența sa nativă şi neabătută stăruință, învățase nu numai să citească şi

să scrie în ebraică (nu eram cât de cât sigur că o putea face şi în araba lui maternă), precum şi să descifreze o hartă, ci şi să rezolve cu succes dificultăţile în mod deliberat mari prezentate de cursul pentru ofiţeri ai armatei israeliene.

Speram — şi nu aveam să fiu dezamăgit în această privinţă — ca educaţia occidentală primită să nu-i fi înnăbusit talentele de urmăritor pe care le dobândise în copilărie, când era capabil să discearnă, chiar şi pe stânci, urmele lăsate de copitele unei vaci furate. (L-am văzut o dată făcând lucrul acesta!).

În anii săi de serviciu militar a fost decorat nu mai puţin de trei ori pentru acte de bravură remarcabile, rămânând la fel de plin de viaţă şi de exuberant ca totdeauna, un bărbat cu caracter de fier şi cu spiritul independent. Trăia acum în Beerşeba şi am mers acasă la el. Am băut cafeaua ritualică şi i-am cunoscut copiii, trei fete fermecătoare şi un băiat. Am cunoscut-o, de asemenea, pe soţia sa, o creştină care se convertise la islamism. Ca şi dânsul, ea vorbea curgător ebraica. La sfârşitul vizitei m-a dus în centrul oraşului, unde mi-a plăcut să mă plimb pe străzi.

A fost o greşeală. Oamenii din cafenele m-au recunoscut şi au început să mă strige pe nume. În scurt timp s-a format o procesiune în spatele meu. Un vechi camarad, evident băut, s-a năpustit la mine, cu lacrimi în ochi, încercând să mă sărute. Un altul s-a agăţat de mine spunându-mi că a încercat să intre voluntar în armată, însă că fusese respins, încât mă ruga să intervin pentru dânsul. Mulţimea din jurul meu s-a îndesit şi un poliţist a încercat zadarnic s-o împrăştie. Ajutorul mi-a venit de unde nu mă aşteptam. Reuven, care îmi fusese şofer în anii când eram ministru al agriculturii, s-a întâmplat să fie la cafenea când a auzit oamenii strigând „Moşe Dayan, Mose Dayan" şi a venit să mă caute. El a fost acela care, cu automobilul său, m-a dus la hotel.

Opinia publică din Israel se reflecta nu doar în stradă, ci şi în presă. Un editorial publicat a doua zi, 25 mai, în cel mai respectat ziar, cerea „includerea în guvern a oamenilor a căror capacitate, experienţă şi prestigiu putea asigura maximum de încredere din partea cetăţenilor israelieni şi maximum de consideraţie din partea naţiunilor lumii". Un alt editorial, trei zile mai târziu, vorbea despre „sentimentul larg răspândit al lipsei de încredere în guvern în actuala sa componenţă. Personalitatea lui Ben-Gurion este aceea care simbolizează pentru toţi hotărârea fermă a Israelului de a face faţă celor mai dificile probleme". Cu toate acestea, însă, guvernul stătea ferm pe poziţia că Eşkol trebuia să rămână prim-ministru şi ministru al apărării, iar eu am continuat să inspectez forţele noastre de pe frontul din Sud.

În dimineaţa următoare am însoţit o patrulă din brigada lui Iehuda Reşef, de-a lungul întregii graniţe cu Fâşia Gaza, şi am vizitat unele kibuţuri de aici. Posturile de observaţie UNEF, situate chiar pe graniţă, fuseseră abandonate, iar lagărul UNEF fusese complet despuiat de orice putuse fi luat:

acoperişuri de clădiri, uşi, ferestre, până la ultimul şurub, în cea mai bună tradiție arabă. Trupele egiptene erau instalate în tranşee pe vechea lor linie, de-a lungul primei ridicaturi de teren, la câțiva yarzi de graniță. Pe parcursul întregii patrulări nu s-a auzit nici o împuşcătură. Ogoarele din fâşie erau lucrate ca de obicei. Era anotimpul culesului, iar zona era punctată de făpturi aplecate — țărani înfăşurați în alb şi beduini înfăşurați în negru —, care culegeau legumele sau secerau şi legau în snopi orzul şi grâul. De partea israeliană a graniței, de asemenea, munca se desfăşura în mod normal, doar că aici culesul se făcea cu combinele, iar fermierii erau însoțiți de soldați. Dar toată lumea de la noi, colonişti şi soldați, conştientiza gravitatea situației, în urma izgonirii unităților UNEF.

M-am deplasat la Tel Avi v şi l-am văzut pe Ezer Weizman, care mi-a spus că operațiunea trebuia să înceapă în dimineața zilei de 26 mai. I-am cerut din nou să încerce să mă mobilizeze. De la el m-am dus la Meir Amit, şeful Serviciilor Speciale, care mi-a expus o apreciere a situației, vorbindu-mi despre schimburile noastre de vederi cu Washingtonul şi m-a introdus întrucâtva în tabloul politic intern, în ceea ce priveşte situația militară generală, mi-a spus că toate statele arabe vecine erau angrenate într-un atac general împotriva Israelului, că Egiptul avea deja vreo opt sute de tancuri în Sinai şi că îşi asigura în continuare întăriri. Atacul urma să fie lansat cât de curând. Noi transmisesem această informație la Washington, subliniindu-i gravitatea şi întrebând dacă Statele Unite aveau să-şi declare dispoziția „de a veni în apărarea Israelului ca şi cum ar fi fost vorba de Statele Unite".

I-am explicat lui Meir, înainte ca el să mă întrebe, motivele pentru care eram în Sud în acel timp. Spre nespusa mea plăcere, deşi eram oarecum surprins, el m-a aprobat din toată inima. Apoi mi-a pus o întrebare: dacă mi s-ar oferi o funcție de răspundere, aş accepta? I-am răspuns afirmativ, ba chiar am scris o notă către primul-ministru, pe care i-am înmânat-o lui Meir, rugându-l să i-o dea dimineață. Nota spunea: „Dragă Eşkol, l-am rugat pe Ezer Weizman să aranjeze mobilizarea mea oficială pentru serviciul activ, aşa încât prezența mea într-o unitate a armatei să fie legală şi exactă. Dacă tu sau şeful statului-major considerați că aş putea fi de folos în acest război prin încredințarea unei sarcini speciale, desigur că voi accepta. Dacă nu, voi continua între timp să fiu ataşat la unități de luptă, în aşa fel încât să pot urmări îndeaproape evoluția lucrurilor şi să-mi pot exprima punctele de vedere practice asupra a ceea ce poate fi făcut. Moşe Dayan, 25.5.67".

M-am dus după aceea s-o văd pe fiica mea Iael, care se întorsese în acea zi de la Atena, îi trimisesem o telegramă să se întoarcă acasă, aşa cum făcusem şi în ajunul Campaniei din Sinai, în 1956. Cred că pentru un israelian nici un sentiment nu poate fi mai îngrozitor decât acela de a te afla în străinătate în timp ce acasă izbucneşte războiul. Sunt extrem de ataşat de Iael, iar unul din modurile de a mă comporta drăgăstos față de ea este încercarea de a ghici ce ar vrea ea să facă. Nu aveam nici o îndoială că şi-ar fi

dorit s-o chem la vreme, aşa încât să poată lua parte la război. S-a dovedit că a fost mai eficientă decât tatăl ei. Pe drumul de la aeroport acasă, ea se şi asigurase că va fi mobilizată, trebuind să primească ordinul de chemare a doua zi.

Am luat-o pe Iael la cină, la un restaurant unde domnea voia bună, iar la ora 11 P.M. am plecat din Tel Aviv în Sud, aşteptând să fiu ataşat la Brigada a 7-a, care era programată să intre în acțiune peste câteva ore. Dar la cartierul general al diviziei toți erau la culcare. Ofițerii de serviciu mi-au spus că li se notificase că ora H nu avea să fie înainte de ora 9 A.M. şi, ca buni soldați, foloseau răgazul pentru un pui de somn. Am înțeles că acțiunea fusese iarăşi amânată, deoarece operațiunile terestre trebuiau să înceapă doar după prealabila lovitură aeriană şi nu vedeam cum avea să fie aceasta întreprinsă înainte de întâlnirea de a doua zi, de la Washington, dintre Abba Eban şi preşedintele Lyndon Johnson. Trebuia fie să ne abținem de a apela la Johnson, fie să ne amânăm acțiunea până la primirea răspunsului din partea lui Johnson, în cele din urmă, ora H a fost din nou suspendată.

Oricum, mai tulburat eram de două lucruri. Abordarea lui Johnson avea în mod vădit în vedere nu libertatea de navigație a Israelului prin Strâmtorile Tiran, ci garanția americană împotriva atacării Israelului de către armatele arabe. Dacă, într-adevăr, acesta era punctul focal al adresării noastre către Statele Unite, cu accentul pus pe aspectul defensiv — anume ajutorul american dat Israelului ca victimă, dacă era atacat, şi nu ajutor american pentru un Israel care lansa un atac în scopul de a sparge blocada egipteană-, atunci aceasta echivala cu o împăcare a noastră cu faptul închiderii strâmtorilor.

Cel de al doilea lucru care mă tulbura era propunerea lui Eşkol făcută partidelor Gahal şi Rafi de a se alătura Comitetului Ministerial de Apărare. Slavă Domnului, comitetul avea deja şapte membri. Propunerea primului-ministru ar fi însemnat lărgirea acestuia cu alți lideri politici, pe când ceea ce era urgent necesar era un mic Cabinet de război, din trei sau patru oameni.

Eram convins că pasul cel mai important pentru noi era acum acela de a înfrunta provocarea puterii egiptene şi de a o înfrânge. Ar fi fost catastrofal ca Israelul să fie cuprins de o frică isterică şi să înceapă să bată pe la uşile Marilor Puteri, implorându-le să vină să-I salveze. O astfel de implorare ar fi impus imediat „condiții", toate acestea atunci când, de fapt, după cum eu credeam în mod ferm, noi eram capabili să-i punem pe egipteni pe fugă. A aborda alte țări şi Națiunile Unite, a prezenta situația de fapt, a demonstra că dreptatea era de partea noastră, a sublinia seriozitatea blocării strâmtorilor de către Egipt şi apoi, după ce le-am convins de dreptatea cauzei noastre, să sfârşim prin a le propune ca ele să rezolve problema pentru noi, era atât o naivitate, cât şi o nesăbuință. Mai degrabă trebuia să te convingem că, date fiind actele periculoase ale lui Nasser, eram constrânşi să lovim imediat Egiptul.

Am avut dreptate în ceea ce priveşte amânarea din nou a operațiunii. Mi-am petrecut dimineața zilei de 26 mai vizitând două brigăzi ale lui Avraam Iofe (comandate de colonelul Iska Şadmi şi de colonelul Elhanan Sela), revizuind planurile de luptă cu Iofe şi ajungând la concluzia că exista un sentiment tot mai puternic de insatisfacție din partea comandanților din teren cu privire la comandantul suprem al armatei şi la abordările operaționale ale acestuia, în cursul acelei dimineți am primit un mesaj de la Eşkol, care îmi spunea că dorea să mă vadă. În timp ce mă întorceam cu avionul la Beerşeba, mă gândeam fără chef la întâlnirea pe care urma să o am. Mă întrebam, de asemenea, asupra zilei următoare. Avea să fie atacul? Socoteam că era timpul să-l fi dat!

La ora 730 A.M., m-am întâlnit cu primul-ministru la Dan Hotel, în Tel Aviv. Mi-a spus că dorea să instituie un Comitet Ministerial al Apărării şi Afacerilor Externe, compus din şapte membri: cinci (inclusiv el, Eban şi ministrul muncii, Igal Allon) care să reprezinte diferitele partide din coaliția sa de guvernământ, şi doi membri ai opoziției, Menahem Begin, lider al Gahal, şi eu, de la Rafi. I-am spus că nu aveam să intru în comitetul său. Pe de altă parte, dacă el, ori şeful statului-major, ori vreo altă autoritate responsabilă mi-ar fi solicitat punctele de vedere (de îndată ce voi fi fost mobilizat, cum cerusem), desigur că le voi exprima. Am subliniat, însă, că nu sugeram să fiu numit „consilier al ministrului apărării" sau să mi se dea vreo funcție similară. Doream o sarcină pe câmpul de luptă.

Mi-a cerut spoi să-i spun ce impresie îmi făcusem despre armată şi despre natura vizitelor mele la formațiunile noastre din teren. La sfârşitul convorbirii a promis un răspuns, în douăzeci şi patru de ore, la cererea mea de a fi chemat pentru serviciu activ. Dacă această cerere avea să fie aprobată şi mi se va oferi un post de comandă, desigur că aveam să accept. Dacă nu, doream să continui activitățile mele curente de vizitare a oamenilor din teren şi să fiu ataşat la o unitate de luptă.

După ce am plecat de la primul-ministru, m-am întâlnit iarăşi cu Meir Amit şi i-am expus obiecțiile mele la planurile operaționale existente, propunând următoarele schimbări:

• Deoarece al nostru casus belii era blocarea de către Egipt a strâmtorilor — un clar act de război împotriva Israelului —, campania noastră trebuia prezentată drept ceea ce era: o măsură care urmărea redeschiderea strâmtorilor. În ceea ce priveşte caracterul războiului, campania va trebui să vizeze toate forțele egiptene din Sinai, inclusiv aerodromurile, blindatele şi celelalte formațiuni aflate între Israel şi Egipt.

• Scopul campaniei trebuia să fie înfruntarea şi distrugerea puterii militare a Egiptului. Aceasta trebuia limitată la jumătatea estică a Sinaiului. Am respins ipoteza că luarea în stăpânire a unui teritoriu putea fi utilizată drept carte de negociere a libertății de navigație. Prin „teritoriu" înțelegeam teritoriul pro-priu-zis al Egiptului. Eram, de asemenea, împotriva capturării

Fâşiei Gaza, care era plină de probleme, şi chiar împotriva atingerii Canalului Suez, ceea ce putea provoca o criză internațională.

Fâşia Gaza era un cuib de viespi, Canalul un cuib de bărzăuni, aşa încât trebuia să le evităm în campanie. Ideea că trebuia să blocăm Canalul, făcând din deschiderea lui o condiție a deschiderii Strâmtorilor Tiran era cât se poate de greşită. I-am fi ridicat împotriva noastră pe toți utilizatorii Canalului, care ar fi luat partea Egiptului, ajutând la distrugerea noastră, într-o a doua fază, o dată ce vom fi provocat debandada forțelor aeriene şi blindate egiptene — şi dacă ne-o permiteau condițiile politice —, puteam proceda la capturarea strâmtorilor.

Deşi Meir nu era de acord cu unele dintre propunerile mele — el era în favoarea înaintării direct spre Canal —, a fost impresionat de cea mai mare parte a spuselor mele şi a cerut permisiunea mea de a le raporta primului-ministru şi de a-l ruga să le audă direct de la mine.

Am repetat remarcile mele lui Ezer Weizman, şeful operațiunilor, când el a venit să mă vadă în dimineața zilei de 27 mai, iar el a spus că, din punctul de vedere al aviației militare, planul meu era realizabil. El, însă, avea două probleme care nu sufereau amânare. Prima era aceea legată de şeful statului-major, Iţac Rabin, care venise Ia el, cu câteva zile mai înainte, anunțând că trebuia să demisioneze. Cea de a doua problemă o constituia coordonarea atacului nostru. El socotea că dacă nu acționam numaidecât, se putea să fie prea târziu, iar Egiptul să ne aplice prima lovitură. Am spus că asupra intențiilor egiptenilor nu puteam fi siguri şi că ar trebui să văd materialul spionajului ca să pot trage concluzii în această privință.

La ora 3 P.M., adjunctul şefului Spionajului mi-a adus datele cerute, în Sinai, egiptenii aveau deja 900 de tancuri, mai bine de 200 de avioane şi aproximativ 80.000 de soldați. Din aceste date, ca şi dintr-o mulțime de informații adiționale pe care mi le-a prezentat, o dată cu propriile mele concluzii, se părea că, în afară de planurile operaționale destinate forțelor sale terestre, Egiptul plănuia şi un atac aerian, care să fie lansat simultan cu atacul terestru sau ca răspuns la acțiunea noastră. Mi-a dat, de asemenea, un raport concentrat cu privire la răspunsul preşedintelui Lyndon Johnson la demersul nostru la Washington: „în primul rând, dați-ne nouă [Statelor Unite] timp şi vom deschide strâmtorile, garantând libertatea navigației, în al doilea rând, dacă acționați singuri, veți rămâne singuri. Dacă vă abțineți de la atacarea Egiptului şi egiptenii vă atacă, vă vom ajuta".

Pe de altă parte, noi aveam informații că americanii încercau să-i potolească pe egipteni. Johnson era dispus să-l invite pe Nasser la Washington, dându-i subvenții şi împrumuturi, iar ambasadorul american la Cairo i-a spus lui Nasser că Statele Unite nu erau de partea Israelului. Nu exista însă nici o informație care să infirme raportul că acelaşi ambasador ceruse în mod oficial ca Egiptul să deschidă strâmtorile, să permită reinstalarea unităților UNEF şi să-şi retragă trupele de la graniță.

Instrucțiunile date lui Abba Eban de guvern erau să prezinte acțiunile egiptene drept pregătiri pentru un atac total asupra Israelului şi nu să prezinte blocada strâmtorilor drept problema centrală şi principală. Eban, însă, pusese accentul pe strâmtori. În ce-i priveşte, americanii n-au acceptat aprecierea noastră că eram amenințați de un atac egiptean iminent şi ne-au prezentat o listă interminabilă de întrebări de clarificare. Iar situația aceasta a continuat, tensiunea crescând, fără nici un indiciu că Israelul era pregătit să facă pasul ultim, care ar fi tăiat lațul care acum îi atârna la gât.

În seara zilei de 28 mai, Levi Eskol s-a adresat prin radio națiunii. Trecuseră două săptămâni de când Egiptul începuse să deplaseze forțe uriaşe peste Canalul Suez. Cuvântarea era ascultată cu speranță, în fiecare casă din țară, în fiecare cort şi tanc din teren, urechile erau lipite de aparatele de radio. Ar fi trebuit să fie o analiză clară a crizei, o prezentare lucidă a gândirii guvernului. Dar primul-ministru s-a bâlbâit şi s-a poticnit în cuvinte. (Am aflat mai târziu că cuvântarea fusese redactată în grabă şi dactilografiată în pripă — cu multe erori —, iar Eşkol n-a avut timp s-o revadă înainte de a fi rostită la microfon). Ceea ce publicul a auzit au fost frazele şchiopătânde ale unui om nesigur pe el.

Efectul a fost catastrofal, îndoiala publică şi zeflemeaua au făcut loc unui sentiment copleşitor de profundă îngrijorare, în dimineața următoare, un editorial spunea: „Dacă am putea crede că Eşkol este realmente capabil să cârmuiască nava statului în aceste zile critice, noi l-am urma din toată inima. Dar nu credem, iar acest vădit scepticism este al tot mai multor oameni. Mesajul radiodifuzat de astă noapte al lui Eşkol a sporit numărul acestora. El nu este autorizat să fie prim-ministru şi ministru al apărării în situația prezentă. Propunerea ca Ben-Gurion să fie prim-ministru, iar Moşe Dayan ministru al apărării, în timp ce lui Eşkol să i se dea sarcina afacerilor interne, ni se pare a fi una înțeleaptă".

La ora zece, în acea seară, am plecat în Sud. Eban era aşteptat să se întoarcă în Israel din misiunile sale diplomatice în acea noapte, aşa încât urma să aibă loc imediat o reuniune a Cabinetului. Dacă era să se ia o decizie de a intra în război, trebuia să pornim atacul înaintea zorilor. Dar ziua următoare, 29 mai, a trecut fără vreo acțiune. Am socotit că este absurd să umblu fără rost, nefăcând decât să aştept ordinul dat de guvern armatei de a porni la atac. Lucrul cel mai rău dintre toate era semnalul dat de repetate ori şi tot de atâtea ori revocat, aproape în ultima clipă. Aşa încât mi-am petrecut ziua inspectând sistemul defensiv regional şi vizitând din nou kibuțurile de la frontieră.

Am oprit în drum la kibuțul Nahal Oz de la frontiera cu Fâşia Gaza. Trecusem pe acolo cu prilejul patrulării făcute patru zile mai înainte şi am avut plăcerea să descopăr că Re'udar era acum însărcinat cu organizarea apărării. El era o rudă a mea şi mi-l aminteam de când era un puşti cu obraji rumeni şi bucălați, în casa părinților lui din Petah Tikva. Era acum un tânăr

serios, unul din stâlpii kibuțului, având în grijă sectorul avicol — unul dintre cele mai moderne din țară în ceea ce priveşte automatizarea —, iar acum, evident, responsabil şi de securitate.

La vizita mea precedentă îl găsisem la ferma avicolă, dar calmul luase sfârşit în ultimele patru zile, iar tânărul meu prieten era la postul său de comandă avansat. Muncitorii din kibuț recoltau cu combinele când bande palestiniene înarmate din fâşie au deschis focul cu mortiere şi mitraliere, lovind un jeep şi incendiind lanul de orz. Cerealele erau coapte şi uscate şi uşor de aprins. Culegătorii evacuaseră câmpul, lăsând în urma lor două tractoare şi jeepul deteriorat.

Am inspectat adăposturile. Copiii, care tocmai prânziseră, dormeau. Pereții erau împodobiți cu desenele lor, suprarealiste sau pur şi simplu mâzgălituri, nu-mi dădeam seama. Afară, lanurile continuau să ardă, acoperind cerul cu un fum negru. Mi s-a părut că zona de apărare a făcut prea puțin progres în cei unsprezece ani trecuți de la Campania din Sinai.

M-am dus la un alt kibuț de la graniță, Mefalsim. Când membrii au auzit că eram acolo, s-au îngrămădit în biroul secretariatului şi a urmat în mod inevitabil dezbaterea obişnuită în kibuț. M-au copleşit cu întrebări, plângeri şi cereri. M-am trezit apărând poziția guvernului de amânare a acțiunii militare până în momentul în care aveau să fie terminate clarificările politice cu celelalte țări. În acelaşi timp am subliniat faptul că nu eram decât un cetățean obişnuit, fără nici un fel de autoritate şi lipsit de puterea de a le promite mai multe arme, mai mulți oameni sau mai mult nu ştiu ce. Dar eram bucuros să mă întâlnesc cu ei. Trebuie să spun că în fiecare loc vizitat atitudinea oamenilor a fost foarte prietenoasă. A fost deosebit de călduroasă în Mefalsim, ai cărui membri sunt în majoritatea lor din America Latină. Ei toți par mai comunicativi, mai deschişi şi mai cordiali decât sabras sau chiar decât europenii sau ceea ce israelienii numesc anglo-saxoni, adică oameni din țările anglofone. Când am plecat la Beerşeba, deasupra lanurilor ce ardeau mocnit încă pluteau nori negri.

În dimineața zilei următoare, 30 mai, am luat un avion la Eilat, ca să stau de vorbă cu comandantul-şef regional. După aceea am luat prânzul cu comandantul-şef al marinei. Pe când zburam îndărăt la Beerşeba, ofițerul care mă însoțea mi-a vorbit despre entuziasmul „nestăvilit" al publicului, în general, față de mine. În Eilat, ca şi în alte locuri, proprietarii de restaurante refuzau să ne prezinte notele de plată. „Să fiți sănătoşi şi să ne aduceți victoria", spuneau ei. Acelaşi lucru ni se întâmpla când opream la vreo stație de benzină, să bem o cafea. Toți spuneau că doreau să mă vadă din nou în guvern, ca ministru al apărării. Desigur, ei toți citeau ziarele, iar de câteva zile presa era plină de o vie discuție politică pe tema posibilei mele reveniri la post.

În aceeaşi zi de 30 mai, unul dintre ziare cerea, pe pagina întâi, „schimbarea actualului guvern falimentar cu un guvern de unitate națională,

înainte de a fi prea târziu". Ironia era că acest avertisment era semnat de un membru al unei organizații cetățeneşti pentru sprijinirea lui Eşkol, un grup de distinşi/distinse bărbați şi femei care se constituise pe parcursul alegerilor din 1965 ca să-l înfrângă pe Ben-Gurion şi să asigure revenirea lui Eşkol ca prim-ministru.

Inițiativa — care luase forma unui ultimatum — de a se lărgi cadrul guvernului şi de a se institui o administrație de unitate națională a fost luată de Partidul Național Religios, condus de Moşe Haim Sapiro, ministrul de inter-ne. Sapiro însuşi se opusese ca Israelul să treacă la acțiune militară, dar a fost alertat de starea de spirit a publicului, (în realitate, părerea sa era că numai Ben-Gunon era capabil să ia decizia de a nu merge la război, impunând poporului această decizie). Chiar şi Menahem Begin, adversarul politic al lui Ben-Gurion, i-a cerut lui Eşkol să-i predea funcția de prim-ministru lui Ben-Gurion şi să i se subordoneze. Dar cicatricile trecutului nu puteau fi totuşi vindecate sau — aşa cum observase altădată Eşkol — „aceşti doi cai nu mai pot fi înhămați împreună".

În această perioadă de neîncetate contacte între partide, secretarul general al Rafi, Şimon Peres, a fost extrem de activ şi eficient, stabilindu-şi sieşi un țel: instituirea unui Cabinet incisiv, capabil să ia decizii şi să restaureze încrederea națiunii în guvernul ei. El a propus chiar ca Rafi să se reintegreze în Mapai, dacă aceasta era principala condiție pentru numirea mea ca ministru al apărării.

În ziua de 30 mai, când regele Hussein al Iordaniei s-a dus la Cairo şi a semnat un pact de apărare egipteano-iordanian, sentimentul că aşteptasem prea mult şi că eram acum amenințați pe trei fronturi a atins paroxismul: primul-ministru trebuia să renunțe la portofoliul Apărării, în după-amiaza zilei următoare am primit un mesaj de la primul-ministru, care mă ruga să-l văd la ora 4 P.M. Eşkol propunea ca eu să intru în guvern ca adjunct al primului-ministru, în timp ce lui Igal Allon urma să i se dea portofoliul Apărării, o numire sprijinită de Golda Meir, pe atunci secretar general al Mapai. Am respins propunerea ca fiind nepotrivită, insistând asupra faptului că nu aveam să accept o slujbă care era pur consultativă. De fapt am făcut o contrapropunere: aceea ca eu să fiu numit GOC al Comandamentului din Sud, desigur în cazul în care Iţac Rabin era şeful Statului-Major General, acceptând astfel canalele şi lanțul de comandă în uz.

La scurt timp după ce am ajuns acasă, după această întâlnire, am fost rugat să revin. Eşkol îl avea acum la el pe şeful Statului-Major General, iar Rabin m-a întrebat ce propuneam de fapt. I-am spus că doream să comand forțele noastre care se confruntau cu armata egipteană, dar el a continuat să mă întrebe ce doream m realitate, subliniind tot timpul că o făcea cu cea mai mare sinceritate: doream să-l înlocuiesc pe el şi să fiu din nou şeful statului-major? Răspunsul meu a fost categoric nu. I-am explicat că nu eu l-am abordat pe primul-ministru, ci el m-a abordat pe mine şi mi-a cerut să mă

implic în efortul de război, dar că eu nu doream un post consultativ. Doream să lupt cu egiptenii, iar comanda frontului din Sud era postul pe care îl doream mai presus de toate.

Iţac a spus că avea nevoie să se gândească la lucrul acesta şi că va da răspunsul a doua zi. Eskol a stăruit ca el să dea un răspuns imediat, deoarece convocase p reuniune a Cabinetului pentru seara acelei zile şi trebuia să se ia o decizie în privinţa acţiunii militare. Era vădit că existau presiuni din partea partenerilor de guvernare ai coaliţiei conduse de Mapai. I-am lăsat pe Eşkol şi pe Iţac Rabin să discute între ei şi am plecat acasă.

A doua zi dimineaţa, l iunie, am plecat pentru o vizită la Comandamentul Central, unde trebuia să inspectez zona Ierusalimului. La ora 8,30 A.M. i-am telefonat lui Iţac şi l-am întrebat dacă fusese decisă numirea mea la Comandamentul din Sud, iar dacă da, atunci să procedez la preluarea postului. Iţac mi-a spus că trebuia să vorbească cu primul-ministru şi, dacă era necesar, avea să-mi dea de ştire în timp ce eu mă găseam în călătoria de inspecţie. Dacă nu, îi puteam telefona la întoarcerea mea. A adăugat că încă nu vorbise cu Şaike Gaviş, actualul GOC al Comandamentului din Sud. I-am cerut ca, în cazul în care vorbea cu Şaike, să-i spună că mi-ar plăcea să rămână ca adjunct al meu sau ca şef al statului-major al comandamentului. Dar mai târziu, la o reuniune a secretariatului Mapai ţinută la amiaza acelei zile, a devenit evident că Eşkol şi Golda Meir erau în minoritate în privinţa propunerii ca portofoliul Apărării să-i revină lui Igal Allon şi că majoritatea decisivă favoriza numirea mea ca ministru al apărării. După reuniunea Mapai, Igal Allon l-a informat pe primul-ministru că îşi retrăgea candidatura pentru acest post. În timp ce şedinţa era în desfăşurare, o demonstraţie a femeilor în faţa sediului Mapai cerea „instituirea unui guvern de unitate naţională şi numirea lui Dayan la Ministerul Apărării". Eşkol, care niciodată n-a fost lipsit de simţul umorului, le-a numit numaidecât pe acele doamne serioase, zeloase, cu feţe sobre, „Nevestele vesele din Windsor!"

La ora 4 P.M., cabinetul primului-ministru mi-a telefonat să vin acolo. Eşkol mi-a spus că el a propus să recomande guvernului ca eu să fiu numit ministru al apărării. Seara, secretariatul Mapai s-a reunit iarăşi, iar primul-ministru a expus concluziile la care ajunsese micul comitet pe care îl instituise ca să negocieze cu Gahal şi Rafi cu privire la lărgirea coaliţiei. Miniştrii Mapai s-au retras apoi la o şedinţă a Cabinetului, care trebuia să ia decizia formală de includere de noi miniştri în guvern.

La ora 7 P.M. a telefonat Eşkol ca să raporteze că tocmai se reunise Cabinetul şi că se luase decizia să-mi fie încredinţat portofoliul Apărării. Aşa cum se spune în interviul pe care l-am acordat tânărului corespondent de presă Winston Churchill, a trebuit să intre optzeci de mii de soldaţi egipteni în Sinai ca să mă aducă înapoi la guvernare.

19

DECIZIA

Curând după şedinţa din seara zilei de 1 iunie, în care Cabinetul confirmase lărgirea coaliţiei, Cabinetul lărgit şi-a ţinut prima reuniune. A deschis-o Eşkol, anunţând că noul guvern avea să se numească Guvern de Unitate Naţională şi urându-le bun venit noilor miniştri. Menahem Begin, acum membru al Cabinetului, a replicat printr-o scurtă alocuţiune, de o sinceritate pătimaşă, garnisită cu maxime tăioase din Biblie, pe care binedispusul Eşkol le puncta cu câte un „amin". Şeful statului-major ne-a expus un tablou general al forţelor inamicului şi desfăşurării acestora, cu observaţia că în cazul în care am fi atacat cinci zile mai devreme, am fi făcut-o cu un mare avantaj de partea noastră. Abba Eban a raportat asupra frontului diplomatic, după care a urmat o discuţie generală, însă lipsită de importanţă. Noii miniştri trebuiau să se familiarizeze cu faptele înainte de a putea prezenta propuneri concrete. Era, desigur, cazul meu. Trebuia să întrunesc Statul-Major General pentru o minuţioasă trecere în revistă a scenei militare. S-a hotărât ca în dimineaţa următoare, la ora 9 A.M., Comitetul Ministerial de Apărare să se întrunească la Marele Cartier General al Stării de Necesitate, împreună cu ofiţerii superiori ai Statului-Major General.

Am început ziua de 2 iunie cu o întâlnire la micul dejun cu Zvi Zur, fost şef al statului-major. L-am rugat, iar el a fost de acord, să fie adjunctul meu. Îşi putea spune consilier, asistent sau oricum dorea el. (Titlul său a fost mai târziu oficializat drept „asistent"). I-am spus să facă aranjamente prin care Ben-Gurion să nu fie pierdut din vedere. Ţineam, de asemenea, ca ministerul să facă uz de cunoştinţele considerabile şi de experienţa lui Şimon Peres şi i-am cerut lui Zur să aibă grijă să i se dea atribuţii de nivel înalt. Cât priveşte ierarhia în cadrul ministerului, i-am spus lui Zur că el avea să fie responsabil de întreaga latură civilă a apărării, dar că nu va avea nici un cuvânt de spus în privinţa laturii militare. De aceasta aveam să mă ocup eu şi şeful Statului-Major General, Iţac Rabin, iar cu acesta m-am întâlnit imediat. Mai târziu m-am întâlnit cu Comitetul Ministerial de Apărare şi cu Statul-Major General. Generalii au cerut să-şi exprime opiniile şi au făcut-o fără inhibare, dar mi s-a părut că problemele — termenele şi planurile noastre operaţionale — n-au fost prezentate în modul cel mai adecvat. Consideram că accentul trebuia pus pe trei puncte critice. Primul era acela că, în cazul în care mergeam la război, cu cât aşteptam mai mult cu atât mai rău avea să fie pentru noi, deoarece între timp egiptenii şi-ar fi consolidat poziţiile. Al doilea punct era durata campaniei, care — dacă era să învingem — trebuia în mod cert să fie limitată, din cauza inevitabilei rezoluţii a Consiliului de Securitate şi a presiunilor Marilor Puteri de a opri războiul. Dacă ne opream la mijloc, înainte de a pune

pe fugă armata egipteană din Sinai, retragerea noastră subsecventă, sub presiune politică, avea să fie clamată drept înfrângere. Al treilea punct era acela că întreaga campanie trebuia purtată în două faze: prima, capturarea Sinaiului nordic; a doua, capturarea Şarm el-Şeikului şi a Strâmtorilor Tiran. Dacă prima fază se sfârşea cu victorie, puteam porni la a doua. Dacă nu, n-am fi putut trece la acțiune în Sinaiul de Sud.

La ora 11,30 A.M. am luat parte la o întâlnire restrânsă cu Eşkol, Eban, Igal Allon şi Rabin, cea mai importantă întâlnire la care am participat până atunci. Primul-ministru a cerut clarificări ale punctelor noastre de vedere, înainte de şedința Comitetului Ministerial de Apărare, pe care noi am fixat-o pentru sâmbătă noaptea, la Ierusalim. După aceea Eskol mi-a dat cuvântul. Am spus că trebuia să lansăm neîntârziat atacul militar, în cazul în care Cabinetul lua o astfel de decizie la următoarea sa şedință, programată pentru duminică 4 iunie, atunci trebuia să lovim în dimineața următoare. Scopul acțiunii noastre trebuia să fie distrugerea forțelor egiptene concentrate în Sinai. Nu trebuia să includem Fâşia Gaza în planurile noastre de luptă, în afară de cazul în care, cum se amenința, intrau aici trupe iraqiene. Campania trebuia să dureze între trei şi cinci zile.

După mine a vorbit Igal Allon şi trebuie să spun că am fost deziluzionat. Trecuseră destui ani de când nu mai participasem împreună la o discuție politico-militară. Igal a fost în general de acord cu spusele mele, dar a adăugat că trebuia să înaintăm cât mai aproape de Canalul Suez, aşa încât să constituim o amenințare pentru acesta. Avea atunci să fie clar că puteam bloca navigația pe acesta dacă egiptenii mai blocau Strâmtorile Tiran. A mai adăugat că trebuia să luăm Fâşia Gaza şi să plănuim transferarea în Egipt a refugiaților palestinieni de acolo.

Am formulat numaidecât obiecții la ambele propuneri. Am spus că proximitatea noastră de Canalul Suez şi amenințarea acestuia ar f i o eroare serioasă. Ar fi afectat interesele unor forțe puternice din lume şi ar fi întors împotriva noastră pe unii dintre prietenii noştri. De aceea trebuia să evităm prea marea apropiere de Canal şi, desigur, să nu adoptăm ca pe un istrument politic amenințarea cu închiderea sa. Cât priveşte propunerea de a-i muta în Egipt pe refugiați, lucrul acesta pur şi simplu nu era posibil. Această operațiune necesita asentimentul celei de a doua părți, Egiptul, altfel ar fi fost un act barbar şi inuman. Dimpotrivă, ar fi trebuit să ne asigurăm că United Nations Relief and Works Agency (UNRWA) continua să-şi asume responsabilitatea pentru refugiați. Lucrul acesta avea să fie dificil, deoarece operațiunile noastre în Sinai aveau să taie, probabil, Fâşia Gaza de Egipt, iar UNRWA s-ar fi putut să nu fie de acord cu acest aranjament, în orice caz, propunerile lui Igal nu mi se păreau nicidecum realizabile.

Din remarcile generale ale lui Abba Eban era clar că el nu era entuziasmat de acțiunea militară. Eşkol, pe de altă parte, fără a o spune

explicit, a arătat că era în favoarea măsurilor militare. S-a căzut de acord ca acele consultări să fie continuate în Ierusalim, în noaptea ce urma.

Am luat prânzul cu generalul-locotenent (rez.) Igael Iadin, fost şef al sta-tului-major şi acum profesor de arheologie la Universitatea Ebraică, pe care Eşkol îl rugase să propună procedee de muncă şi de cooperare între primul-ministru şi ministrul apărării, delimitându-le puterile şi responsabilitatea. Era pentru a treia oară când, în scurta perioadă de statalitate a Israelului, portofoliul Apărării era separat de acela al premierului. Prima dată a fost în anii 1953-l955, în timpul vremelnicei retrageri a lui Ben-Gurion, când Şarett era prim-ministru, iar Pincu Lavon ministru al apărării. A doua oară a fost din februarie în noiembrie 1955, când Ben-Gurion s-a întors ca ministru al apărării, în timp ce Şarett era prim-ministru. Încă nu a fost vreodată definită, stabilită sau măcar discutată o diviziune clară a autorității între premier şi ministrul apărării. De data aceasta o asemenea definiție era în mod special necesară, din două motive: separarea celor două posturi avea loc în ajunul războiului, iar eu fusesem numit ministru al apărării împotriva voinței primului-ministru. Pe de altă parte, nu aveam cu Eşkol relația strânsă şi informală care existase — sau despre care se credea că a existat — între Şarett şi Ben-Gurion sau între Şarett şi Lavon. Iadin pregătise un proiect, iar eu l-am acceptat, doar cu amendamente minore.

Principalul punct, asupra cărui am căzut de acord cu Iadin era că „ministrul apărării nu va acționa fără aprobarea primului-ministru" în lansarea războiului împotriva vreunei țări sau în atacarea vreunei țări care până în acel moment nu luase parte la ostilități. Ministrul apărării nu putea da de la sine ordinul de a bombarda o țară inamică decât dacă aceasta a bombardat mai întâi oraşe israeliene. Eşkol a confirmat, mai târziu, acest acord.

Seara a avut loc o revedere a planului operațional pentru acțiunea din Sinai. Planul original fusese supus la diferite revizuiri, iar acela prezentat acum a primit aprobarea mea. Acesta prevedea pătrunderea de-a lungul a patru axe, două dintre ele fiind paralele, în zona Rafa şi la capătul sudic al Fâşiei Gaza, iar celelalte două în Sinaiul central. Nu avea să fie cucerită Fâşia Gaza şi nici nu avea să se ajungă la Canalul Suez, după cum nu avea să se avanseze, deocamdată, spre Strâmtorile Tiran, din moment ce problema libertății de navigație era tratată, în acele zile, de către Statele Unite, întâlnirea noastră a durat până la ora 11 P.M., când m-am dus acasă la Şimon Peres, unde Ben-Gurion şi alții se adunaseră să toasteze cu ocazia numirii mele.

Ziua următoare, sâmbătă 3 iunie, sabatul nostru, am petrecut-o organizând procedeele de muncă ale ministerului meu, întâlnindu-mă cu ofițerii superiori la Statul-Major General şi ținând o conferință de presă cu corespondenți locali şi străini, precum şi consultându-mă cu primul-

ministru, în Ierusalim, asupra şedinţei de Cabinet ce trebuia să se ţină în dimineaţa următoare. La conferinţa de presă am făcut o scurtă declaraţie introductivă, iar apoi am răspuns la numeroase întrebări, cele mai multe dintre ele, desigur, pe tema dacă socoteam că miza avea să fie rezolvată la masa verde sau pe câmpul de bătălie. Fără a fi explicit, am spus că speram că, în pofida implicaţiilor de inspiraţie populară ale instituirii Guvernului de Unitate Naţională şi a numirii mele pe post la Apărare, se putea contura impresia că nu eram pe punctul de a porni la război, ci că intenţionam să epuizăm toate posibilităţile diplomatice. Mose Pearlman, asistentul meu special, mi-a spus mai târziu că socotea că aceasta a şi fost în realitate impresia corespondenţilor, judecând după cele ce ei au spus şi înregistrat.

La ora 5,30 P.M. am plecat de la Tel Aviv la Ierusalim şi la întâlnirea mea cu primul-ministru. Erau prezenţi şi Igal Allon, Igael Iadin, Meir Amit, precum şi ambasadorul nostru la Washington. Amit se întorsese în acea zi din vizita sa fulger la Washington şi a raportat despre întâlnirea sa cu secretarul apărării, McNamara, şi cu alţii. Concluzia sa personală era că Statele Unite nu aveau să facă nimic pentru deschiderea strâmtorilor — prietenii lui Amit au luat în derâdere ideea „forţei navale de şoc" —, dar că de asemenea nu aveau să facă nimic în cazul în care noi porneam războiul. Ba chiar exista posibilitatea ca Statele Unite să ne poată ajuta în sfera politică: la Consiliul de Securitate şi la Adunarea Generală a ONU.

Cuvântul de ordine al întâlnirii era că zarurile trebuiau aruncate. Eu nu am fost singurul care a susţinut că acţiunea militară trebuia lansată imediat. Eşkol, de asemenea, a spus că acum războiul era inevitabil şi că trebuia început cât mai curând posibil. I-am cerut să convoace Comitetul Ministerial de Apărare, care să asigure autorizarea deciziei în această privinţă.

Comitetul Ministerial de Apărare s-a reunit în Ierusalim, în dimineaţa zilei următoare, 4 iunie, la ora 8,30. Eban a deschis reuniunea cu un raport asupra evenimentelor diplomatice. Ultimul era o notificare oficială către primul-ministru, din partea preşedintelui Lyndon Johnson, că America spera să asigure semnarea declaraţiei asupra navigaţiei în strâmtori de către toate statele pe care le abordase, cu excepţia Franţei. De Gaulle refuzase să semneze, deşi în 1957 Franţa semnase declaraţia originală care garanta libertatea de navigaţie pe această cale maritimă. Statele Unite încă lucrau la instituirea unei forţe navale de şoc, care trebuia să demonstreze această libertate şi sperau ca cel puţin alte şase ţări, inclusiv Marea Britanie şi Olanda, să se alăture acestei forţe, în prezent, numai Australia şi un stat latino-american îşi exprimaseră acordul de a lua parte. Se intenţiona ca această demonstraţie navală să aibă loc peste o săptămână, anume în ziua de 11 iunie. Conform acestui plan, un vas israelian avea să fie escortat prin strâmtori de către forţa de şoc, iar dacă egiptenii deschideau focul asupra acestuia, navele de război escortatoare aveau să riposteze prin foc.

Pe de altă parte, americanii subliniau importanța „aceluia care trage prima împuşcătură". Acesta era criteriul după care Statele Unite aveau să-şi determine atitudinea, iar noi, prin urmare, trebuia să ne abținem de la a fi primul care trage. Punctul de vedere american era că încă nu se săvârşise vreo acțiune ostilă, în pofida acțiunii lui Nasser care ordonase izgonirea unităților UNEF şi blocarea strâmtorilor. Faptele lui Nasser nu puteau fi considerate act de război împotriva Israelului.

Două zile mai înainte, ambasadorul Israelului la Moscova fusese convocat de ministrul de externe sovietic Gromîko şi i se înmânase o notificare oficială ce trebuia transmisă guvernului israelian. Paragraful final al acesteia spunea: „Guvernul sovietic doreşte să repete şi să facă clar că el va face totul spre a preveni posibilitatea conflictului militar. Eforturile sale sunt acum concentrate în această direcție, iar dacă guvernul Israelului va lua asupra sa responsabilitatea izbucnirii războiului, va avea de plătit întregul preț pentru rezultatele acestuia".

În Franța aveau loc demonstrații de masă în sprijinul Israelului, dar ele nu au avut nici o influență asupra lui de Gaulle. În ziua de 2 iunie, Cabinetul francez a precizat că Franța nu se consideră legată de nici un fel de angajamente față de vreuna din părțile din Orientul Mijlociu. Franța recunoştea dreptul la existență pentru toate statele din regiune; toate trebuiau să se abțină de la orice formă de violență; iar acela care va utiliza primul forța armată va pierde sprijinul din partea Franței. Problemele legate de navigația în Golful Aqaba, ca şi acelea privind refugiații arabi şi relațiile de vecinătate ale statelor din regiune trebuiau rezolvate în comun de către cele Patru Puteri, Statele Unite, Uniunea Sovietică, Franța şi Marea Britanie.

În ziua următoare, 3 iunie, s-a anunțat că Franța decisese să amâne temporar livrarea de arme către Israel, într-o convorbire cu ambasadorul nostru la Paris, de Gaulle a subliniat că Franța era în favoarea existenței Israelului, dar că „1967 nu este 1957. Eu nu eram atunci la putere", a spus el. Între timp, Franța şi-a reînnoit legăturile cu arabii şi era dornică să întrețină aceste relații. Franța oprise livrările către Israel, deoarece — accentua de Gaulle — dorea să ne împiedice să facem război. Problemele Orientului Mijlociu au fost întotdeauna rezolvate de Marile Puteri, în trecut de către Rusia, Franța şi Marea Britanie, iar acum şi de către Statele Unite.

Cât priveşte Anglia, aceasta îşi coordona politica cu Statele Unite. Premierul britanic Harold Wilson era pe atunci la Washington şi era în mod vădit dispus să ia parte la procedurile propuse de preşedintele Johnson, adică semnarea unei declarații corespunzătoare şi asocierea la o forță navală de şoc demonstrativă.

După acest raport făcut de Eban, şeful spionajului, Iariv, a schițat mişcările şi intențiile statelor arabe. Egiptul considera o confruntare militară cu noi drept inevitabilă şi masa forțe armate în Sinai. O brigadă blindată kuwaitiană era pe cale să debarce în Sinai, iar un batalion iraqian era în

drum spre Fâşia Gaza. Libia şi Sudanul promiseseră şi ele forțe expediționare, dar acestea nu ajunseseră încă în Sinai.

Existau semne foarte evidente că egiptenii erau pe cale de a-şi lansa atacul, în ziua precedentă, generalul Murtagi, comandantul forțelor egiptene din Sinai, dăduse publicității, la Cairo, următorul Ordin de Zi: „Ochii lumii sunt îndreptați asupra voastră în cel mai glorios război al vostru contra agresiunii imperialiste israeliene pe solul patriei voastre... războiul vostru sfânt pentru recucerirea drepturilor națiunii arabe... Recuceriți pământul furat al Palestinei, prin grația lui Dumnezeu şi justiției, prin puterea armelor voastre şi unitatea credinței voastre".

Nasser se străduia să asigure participarea la război a Siriei şi Iordaniei, în Iordania fusese instituit un comandament al frontului subordonat Comandamentului Arab Unit, sub comanda generalului egiptean Abdel Munim Riad. Acesta controla acum toate forțele iordaniene şi le ordonase să se desfăşoare de-a lungul întregii granițe cu Israelul. Iraqul promisese imediata expediere în Iordania a patru brigăzi de infanterie, precum şi a unei forțe blindate.

Printr-un act demonstrativ, Iordania contramandase o comandă de avioane din Statele Unite şi renunțase la livrarea acestora.

După ce şeful spionajului şi-a încheiat raportul, Eban a adăugat, sub formă de post scriptum, că, potrivit spuselor secretarilor de stat Dean Rusk şi secretarului apărării Robert McNamara, americanii socoteau că, deşi Egiptul avea probabil să întreprindă o acțiune militară contra Israelului, nu era de aşteptat un atac imediat. Cât priveşte armele cerute de noi Statelor Unite, Departamentul Apărării a subliniat că fie şi dacă ele ar fi fost aprobate, s-ar fi scurs mult timp până când armele să ajungă în Israel, aşa încât nu ar avea nici un impact asupra crizei curente.

După expunerile lui Eban şi Iariv, Eşkol a cerut aprecierea mea. Îi înmânasem în scris decizia despre care credeam că trebuia luată, aşa încât acum am spus că două schimbări majore avuseseră loc în situație în ultimele câteva zile. Una era aceea că egiptenii făceau eforturi ca Iordania să deschidă frontul estic. Cealaltă era că Egiptul se pregătea pentru un atac militar imediat. Unitățile de comando egiptene care au fost trimise în Iordania în ultimele două zile erau forțe sută la sută de asalt. Egiptenii puteau să nu lovească în dimineața următoare, dar eu credeam că erau nerăbdători să dea prima lovitură. Dacă ei gândeau că aceasta era şi intenția noastră, nu vor ezita să ne lovească şi să-şi lanseze atacul cu o zi înaintea noastră. Dacă reuşeau, implicațiile pentru noi aveau să fie pierderea avantajului surprizei şi deschiderea unui al doilea front arab.

Pierderea avantajului surprizei avea două aspecte. Ceea ce nu am fi reuşit să câştigăm printr-o lovitură surprinzătoare nu am fi fost capabili să realizăm mai târziu. Deşi noi toți eram încredințați că vom câştiga, trebuia să nu uităm că mărimea forțelor noastre era limitată şi că, în cazul că pierdeam

numeroşi soldaţi şi piloţi, victoria n-ar fi fost lesne de câştigat. Noi nu eram ca Statele Unite, care îşi puteau lansa val după val rezervele. Pentru noi conta fiecare soldat. Când şeful spionajului a raportat că Egiptul a primit o nouă escadrilă iraqiană şi noi MIG-uri, noi tindem să dăm din cap şi să spunem „şi ce-i cu asta?" Dar toate aceste adausuri ridică dificultăţi tot mai mari, care nu vor fi uşor de înfrânt. Membrii prezenţi la această reuniune, am spus, s-ar putea împăuna cu marile lor realizări din săptămâna trecută: ei au stăvilit războiul pentru această perioadă. Le doresc să fie sănătoşi în autosatisfacţia lor, dar trebuie să subliniez că fiecare oră care trece face ca sarcina noastră să fie tot mai complicată şi mai sângeroasă. Un marş asupra Rafei şi Gazei acum, Rafa şi Gaza care erau slab înarmate cu o săptămână în urmă, dar care acum sunt pline de tancuri şi infanterie inamică — aduse aici în cursul săptămânii în care miniştrii noştri au „stăvilit" războiul — ne-ar costa mult mai mulţi morţi şi răniţi. Nu este posibil să asaltezi un amplasament fortificat după altul fără pierderi.

Oricine argumentează că ar trebui să mai aşteptăm o săptămână, spre a ne asigura spatele politic, probabil că ştie despre ce vorbeşte. Dar oricine are sentimentul că, la urma urmei, vom fi implicaţi în război, trebuie să cunoască valoarea — şi costul — fiecărei zile. Cum de putem noi atunci să vorbim cu atâta uşurinţă despre încă o săptămână de aşteptare?

Trebuia acum să luăm decizia dacă dăm sau nu prima lovitură. Dacă îl luăm pe inamic prin surprindere, am putea scoate din acţiune cel puţin o sută dintre avioanele sale. Pentru noi aceasta ar fi echivalentul tuturor livrărilor adiţionale de armament de care urma să beneficiem în următoarele şase luni, dacă ar exista într-adevăr o ţară care să admită să ne aprovizioneze cu arme, căci, după părerea mea, noi nu aveam să primim nici măcar un singur avion în această perioadă, fie că exista, fie că nu exista un embargou oficial în privinţa armelor. De Gaulle nu ne-ar fi dat avioane chiar şi dacă Egiptul ar fi fost acela care ar fi început războiul. Prima împuşcătură avea să determine care parte avea să sufere cele mai grele pierderi şi avea să asigure în mod cert o schimbare în balanţa de forţe.

Dar mult mai mare importanţă avea perspectiva fundamentală a victoriei. Dacă era să vorbim pe şleau — am spus —, atunci şansa noastră maximă de victorie era să aplicăm prima lovitură. Cursul campaniei avea apoi să fie la discreţia noastră. Dacă noi eram cei care deschideam atacul şi efectuam o străpungere cu blindatele în Sinai, inamicul ar fi fost forţat să lupte în concordanţă cu mişcările făcute de noi. Probabil că am fi fost de asemenea capabili să susţinem şi celelalte fronturi, cu forţe mici.

Luând în considerare situaţia în care ne găseam — am spus —, sutele de tancuri inamice postate pe fiecare din axele care, de la bazele egiptene din Sinai, conduceau spre Israel, la care se adăugau pregătirile de ultimă oră făcute de ei, ar fi fost fatal să le permitem să-şi lanseze atacul. Trebuia să ne decidem pentru aplicarea primei lovituri.

După mine a luat cuvântul primul-ministru. În timp ce el vorbea, a sosit un semnal de la preşedintele Statelor Unite. Acesta a fost lung, întortocheat şi pe un ton negativ, în afară de propoziția tradițională, care fusese rostită de toți cei patru preşedinți americani perindați la Casa Albă după instituirea statului evreiesc, propoziții privind respectarea „integrității teritoriale a Israelului şi a celorlalte state din regiune", mesajul era descurajator. Preşedintele spunea că spera ca prin acțiune energică să se ajungă la o soluție satisfăcătoare a problemei libertății de navigație prin strâmtori, dar că o asemenea acțiune trebuia întreprinsă de Națiunile Unite sau de Puterile Maritime şi, în orice caz, nu de Statele Unite singure. Statele Unite studiau propunerea britanică de a se institui o prezență internațională în apele strâmtorilor.

Eşkol a numit descumpănitor mesajul lui Johnson. Singura sa virtute, a spus el, era că reprezenta o îmbunătățire în comparație cu acela al lui de Gaulle. Situația noastră era într-adevăr gravă, iar în răspunsul dat preşedintelui trebuia să-i explicăm de ce, dar că aceasta nu trebuia să ne facă nici să-l invităm la o replică şi nici s-o aşteptăm. Trebuia să facem ce era de făcut — Eşkol a ezitat să pronunțe cuvântul „război" — şi poate că, a adăugat el, am fi făcut mai bine dacă acționam cu trei sau patru zile mai devreme.

Eşkol a încheiat reuniunea cu propunerea de a se ordona armatei să aleagă timpul, locul şi metoda corespunzătoare, în stilul specific primului-ministru, aceasta însemna lansarea atacului nostru la momentul pe care armata îl considera potrivit.

Reuniunea noastră la Comitetul Ministerial de Apărare s-a desfăşurat în două şedințe. La mijloc a avut loc o întrerupere pentru obişnuita şedință a întregului Cabinet şi pentru ca noul guvern să fie fotografiat în mod oficial. Toți miniştrii erau prezenți atunci când primul-ministru a supus la vot două rezoluții: una a mea, iar cealaltă a reprezentantului Mapam, partidul laburist de aripă stângă din coaliție.

Eu propuneam ca guvernul să întreprindă acțiunea armată în scopul eliberării Israelului de sugrumarea militară care se accentua şi al prevenirii atacului pe cale de a fi lansat împotriva noastră de forțele Comandamentului Arab Unit. Guvernul trebuia să-i autorizeze pe primul-ministru şi pe ministrul apărării să aprobe programarea acțiunii de către Statul-Major General al Forțelor de Apărarea Israeliene.

Miniştrii Mapam propuneau ca guvernul, în scopul de a sparge încercuirea agresivă şi sufocantă a inamicului, să stăruie în demersul hotărât în ziua de 27 mai, adică să amânăm deocamdată orice decizie şi să urmăm eforturile preşedintelui Johnson de a institui o flotă internațională care să străpungă strâmtorile, făcând clar Marilor Puteri faptul că existența noastră se afla într-un grav pericol şi cerând livrări imediate de arme, necesare în cazul agravării crescânde a situației securității noastre.

Rezoluția Mapam a primit doar cele două voturi date de miniştrii partidului. Toți ceilalți miniştri au votat rezoluția mea care, astfel, a devenit decizia guvernului. I-am telefonat lui Iţac Rabin şi l-am informat că planul operațional, inclusiv ora H, stabilită pentru 7,45 din dimineața următoare, fusese aprobat pentru punerea în acțiune.

După reuniunea Cabinetului, m-am întors la Tel Aviv şi m-am întâlnit cu şeful statului-major şi cu adjunctul şefului operațiunilor, în scopul de a revedea acțiunea noastră proiectată în Sud. Am zburat apoi în Nord, pentru o întâlnire cu Dado (Generalul-maior David Elazar), GOC al Comandamentului din Nord, ca să ascult raportul său asupra situației şi propunerile pe care le avea de formulat. Am subliniat — împotriva imboldului său — că frontul sirian nu trebuia activat şi să nu fie întreprinsă nici o acțiune de capturare, cum dorea el, a trei amplasamente de frontieră siriene, în loc de aceasta, consideram că el trebuia să întărească pozițiile noastre defensive, să extindă câmpurile minate şi să sporească fortificațiile noastre. Singura zonă în care socoteam că puteam avansa cuprindea zonele demilitarizate, însă trebuia să ne mişcăm doar până la fosta linie internațională şi nu dincolo de aceasta. Lucrul acesta putea fi făcut şi în zona El Hamma, unde puteam avansa spre Est de-a lungul râului larmuk, aşa încât să putem devia în Marea Galileei partea noastră de ape din acest râu, aşa după cum prevedea Planul Johnston cu privire la râul Iordan. Conform acestui plan, elaborat în anii 1953-l955 de către Eric Johnston, emisarul special al preşedintelui Eisenhower, noi eram îndreptățiți să împărțim cu Siria şi Iordania apele larmukului. În ultimul moment, însă, Siria, aţâţată de Egipt, hotărâse să nu semneze acordul din motive politice, iar Israelului i-a fost contestată partea sa de apă.

O şedință a Cabinetului fusese programată pentru ora zece, în dimineața următoare. O cameră a fost pusă la dispoziția mea la Marele Cartier General al Stării de Necesitate, iar eu trebuia să dorm acolo. Dacă nu aveau să intervină evenimente neaşteptate, războiul trebuia să înceapă, aşa cum se programase, la ora 7,45 A.M.

Nimic special nu s-a întâmplat în cursul nopții. Către zorii zilei, toate forțele noastre erau gata de acțiune. I-am telefonat Rahelei şi am rugat-o să ia micul dejun cu mine. Războiul începea peste o oră, iar eu doream s-o văd, fie şi doar pentru câteva minute, fie doar şi într-un restaurant. Ne-am dus la unul mic, la câteva sute de yarzi de Marele Cartier General, ne-am sorbit cafeaua şi am mâncat găluşte calde. Desigur, nu i-am spus nimic despre ce avea să se întâmple curând, pur şi simplu spunându-i că trebuia să fiu îndărăt la birou la ora 7,30. Mai târziu s-a plâns — sau mai degrabă a simulat că se plânge — că nu i-am făcut nici măcar cea mai slabă aluzie referitoare la aceasta.

Era pentru a treia oară în viața mea când eram numit într-o poziție centrală în treburile statului. Prima oară a fost în ziua de 6 decembrie 1953, când am devenit şef al statului-major. A doua oară a fost în 1959, când am

intrat în guvern ca ministru al agriculturii, premier fiind Ben-Gurion. De data aceasta, însă, „sentimentul" era diferit. Pe prezentul post, preocuparea şi interesul îmi erau total absorbite de război şi de responsabilitatea mea pentru

acesta şi nu ca parte a muncii unui guvern, într-adevăr, participarea mea la activitatea guvernului era foarte subțire. Nu manifestam nici un interes față de subiectele neasociate cu apărarea, iar miniştrii veterani, cei mai mulți membri ai Mapai, partidul majoritar aflat la putere, mă priveau ca pe un outsider pe care erau nevoiți să-l accepte ca pe un expert în probleme militare. Modul meu de viață, însă, suferise o schimbare radicală. Din membru al Knessetului neimplicat în munca parlamentului, care era în jungla politică un membru al micului partid de opoziție Rafi, care nu prea ştia ce să facă cu sine, umplându-şi timpul cu o partidă de pescuit sau vizitând Vietnamul, deodată devenisem unul dintre deținătorii unei funcții-cheie în stat, cu o voce hotărâtoare în conducerea Israelului. Acest sentiment al revoluției personale, însă, s-a evaporat repede în atmosfera considerabil schimbată care învăluia țara pe măsură ce ea se arunca în război.

Nu este vorba de faptul că eram neatent la prestigiul funcției sau că neglijam publicitatea. Aceasta, fără îndoială, a adăugat ceva la noul stil al vieții mele, dar era parte a stării de spirit generale în condițiile războiului, iar războiul, oricum, a schimbat totul. Desigur, eram pe creasta valului, dar acesta era valul puternic al întregului popor al Israelului, armată şi civili, care se ridicase să spargă lanțurile cu care eram legați. Mărturisesc că trăiam un profund sentiment de satisfacție, de mândrie că fusesem ales să port responsabilitatea în ceasul cel mai neîndurător al națiunii şi că eram gratificat de demonstrațiile de sprijin care se manifestau atât în armată, cât şi în țară. Eram convins că ştiam ce să fac — şi ce să nu fac — în ceea ce priveşte evenimentele militare şi politice asociate cu războiul.

Cu toate acestea, eram mereu conştient de greaua povară ce-mi revenea. Nu puteam să pierd din vedere cu uşurință cuvintele lui Ben-Gurion, care avertizase împotriva îmbarcării în acest război. După cum nu puteam ignora poziția adoptată de Gaulle, avizul prevenitor al lui Dean Rusk şi nici, în mod deosebit, amenințările ruşilor. Şi cu greu puteam uita că dacă războiul anterior, Campania din Sinai, îmi înălțase spiritul pe aripile victoriei, el de asemenea mă acoperise de cicatricile retragerii noastre.

Mai mult, era pentru prima dată când trebuia să acționez fără a fi supus unei autorități superioare. Adevărat, eram subordonat primului-ministru, Levi Eşkol. Dar de fapt, şi în plan psihologic, exista o mare deosebire între poziția mea prezentă şi aceea din războiul din 1956, când am fost şeful Statului-Major General, premier fiind Ben-Gurion. Aveam cea mai bună părere despre Ben-Gurion şi, chiar şi atunci când eram în divergență şi consideram că el greşeşte, îi îndeplineam ordinele cu inima uşoară, ştiind că la urmă se putea dovedi că a avut dreptate. Nu acesta era cazul acum. Ca ministru în guvernul Eşkol, nu m-am simțit absolvit de trebuința de a cântări

problemele şi soluțiile de parcă nimeni n-ar fi fost deasupra mea. Ben-Gurion, a cărui înțelepciune politică am admirat-o întotdeauna, nu stătea acum departe de biroul meu, dar m-am abținut să-i cer sfatul. Socoteam că are o viziune imperfectă asupra situației noastre şi că trăia într-o lume a trecutului. El încă îl mai admira pe de Gaulle, avea o opinie exagerată despre puterea lui Nasser şi subevalua puterea controlată a Forțelor de Apărare ale Israelului, în bine sau în rău, aşa se învârtise roata, în acest război trebuia să merg pe propria mea mână.

20
EXPLOZIA

Ziua D: 5 iunie 1967.
Ora H: 07,45.

La ora 7,30 A.M. eram la postul de comandă al Forței Aeriene. Nici un ochi nu se mişca de la masa de război, nici o ureche nu se dezlipea de rețeaua radio. Când avioanele noastre şi-au atins țintele şi a devenit clar faptul că nu fuseseră detectate, o piatră — doar una, dar de o greutate chinuitoare — mi s-a luat de pe inimă. Mişcarea de deschidere avusese succes. Avioanele şi-au început zborurile de bombardament, iar Comandamentul din Sud a primit ordinul codificat: „Naşonim, acțiune. Noroc". Naşon, conducător al tribului iudeilor în timpul Exodului, după cum spune tradiția, a fost cel dintâi care a intrat în apele Mării Roşii, dând exemplu celorlalți copii ai lui Israel, care l-au urmat numaidecât. Blindatele noastre, de asemenea, au început mişcarea.

Într-o oră au început să vină rapoartele piloților: sute de avioane inamice distruse, cea mai mare parte din ele la sol! Amplasamentele rachetelor sol — aer fuseseră de asemenea distruse sau scoase din acțiune. Numai câteva dintre avioanele noastre fuseseră lovite. Zdrobisem în felul acesta puterea aeriană a inamicului. Dar aceasta era doar o parte din puterea armată a inamicului, iar tancurile noastre încă nu întâlniseră blindatele egiptene. Oricum, în câteva momente, coşmarul din precedentele săptămâni se risipise. Este adevărat că războiul doar începuse, dar era un început de bun augur pentru fazele rămase. Egiptul rămăsese fără Forță Aeriană. Lucrul acesta nu numai că înlătura pericolul bombardării populației noastre civile, ci dădea forțelor noastre terestre un avantaj decisiv. Ele se puteau bucura de suport aerian, pe când armata egipteană nu.

Atacul nostru asupra bazelor aeriene ale Egiptului a fost executat în două valuri. La primul val au luat parte 183 de aparate, între ora 7,14 A.M. şi ora 8,55 A.M., au fost atacate 11 aerodromuri egiptene; 197 de aparate inamice au fost distruse, 189 la sol, iar 8 în bătălie aeriană; 6 aerodromuri au

fost făcute inoperabile, 4 în Sinai şi 2 (Fayid şi Kabrit) la Vest de Canalul Suez; iar 16 staţii radar au fost scoase din funcţiune. La al doilea val au participat 164 de avioane. Ele au atacat 14 baze aeriene şi au distrus 107 aparate inamice. Pierderile noastre au fost 11 piloţi, dintre care 6 morţi (5 în primul val, 1 în valul doi), 2 luaţi prizonieri şi 3 răniţi; am pierdut 9 avioane. Sase au fost lovite, dar s-au întors cu bine la baze şi puteau fi reparate, în total, egiptenii au pierdut în acea dimineaţă trei pătrimi din puterea lor aeriană: 304 din cele 419 avioane pe care le posedau.

Operaţiunea primului val a mers exact aşa cum fusese plănuită, iar consideraţiile care au stat la baza planului s-au dovedit a fi corecte. Ora H fusese fixată drept ora 7,45 A.M., în ipoteza că la acea oră ofiţerii superiori egipteni trebuiau să fie în drumul lor de acasă la cartierele generale. Ceea ce s-a dovedit a fi exact. Zborul la joasă altitudine şi menţinerea tăcerii radio au adus aparatele noastre la ţintele lor fără a fi detectate. Ordinul de silentium radio a fost atât de solid încât nu trebuia nesocotit nici în caz de prăbuşire sau de abandonare a unui aparat, iar maximum de altitudine permis oricărui avion era extrem de scăzut.

Instructajul locotenent-coloneilor de aviaţie a fost făcut de comandantul Forţei Aeriene, generalul-maior Mordehai Hod (Motti), în după-amiaza zilei precedente, 4 iunie. Locotenent-coloneii i-au instruit pe conducătorii lor de escadrile în seara aceleiaşi zile, la ora 8 P.M. Iar dimineaţă piloţii au fost treziţi la 3,45, aşa încât să-şi poată însuşi instructajul. Prima formaţiune a decolat având drept ţintă baza aeriană Bir Gafgafa din Sinai. Un minut mai târziu, cea de a doua formaţiune a pornit spre Abu Suweir, la Vest de Canal. Avioanele care au urmat au atacat bazele de la Beni Suyeif şi Cairo-Vest. Atacul asupra aerodromului El Aris a fost executat fără bombe, spre a nu deteriora pistele de decolare-aterizare. Era de presupus că El Ariş va fi capturat în una sau două zile şi că forţa noastră aeriană ar fi dorit să utilizeze aerodromul de acolo.

Bazele aeriene inamice cărora li s-a dat cea mai mare atenţie au fost Abu Suweir (unde noi am executat 27 de ieşiri), Fayid, lângă Marele Lac Amar (24 de ieşiri) şi Cairo-Vest (22 de ieşiri). Acestea trei dispuneau de cele mai mari concentrări de avioane. Dintr-o eroare de navigaţie aeriană, una dintre escadrilele noastre a ajuns la Aeroportul Internaţional Cairo. Acolo nu se găseau aparate militare, aşa încât aeroportul a fost lăsat neatins.

La ora 9,34 A.M. a pornit al doilea val. La acesta, spre deosebire de primul, au intervenit unele improvizaţii şi schimbări faţă de planul iniţial, deoarece acum trebuia să se ţină seama de rezultatele atacului primului val şi de posibilele evenimente neaşteptate. Au fost unele aerodromuri pe care toate aparatele fuseseră distruse, aşa încât nu mai era nevoie de repetarea asaltului. Unele avioane inamice reuşiseră să scape şi să aterizeze pe alte aerodromuri, mai îndepărtate, care nu fuseseră incluse în planul original. Din 164 de ieşiri executate de al doilea val, 115 au fost atacuri asupra unor baze

aeriene, 13 împotriva unor stații radar, iar restul patrulări şi suport dat avioanelor atacatoare. Acest val a bombardat 14 baze aeriene, dintre care 6 nu fuseseră atacate de primul val şi unde aterizaseră avioane ale inamicului care se salvaseră la primul val. Acestea au fost țintele cele mai îndepărtate: Manțura, Bilbis, Heluan, Minis, Gardake şi Luxor. Baza aeriană cel mai greu bombardată în ambele operațiuni a fost Abu Suweir, unde au fost distruse 61 de avioane (52 de ieşiri).

Când a intrat în acțiune al doilea val, egiptenii erau în plină alertă, iar la unele ținte avioanele noastre au fost întâmpinate cu puternic foc antiaerian. Cu toate acestea, în ansamblu, condițiile au fost de data aceasta mai prielnice. Stâlpii de fum gros care se ridica de pe aerodromurile bombardate cu ajutat navigația, iar acum nu mai era nevoie de tăcerea radio sau de zborul la altitudini periculos de joase.

În timp ce forța noastră aeriană era angajată pe frontul egiptean, forțele aeriene siriene, iordaniene şi iraqiene au început să atace Israelul. Primii au făcut-o sirienii. Douăsprezece aparate MIG-l7 au decolat din Damasc la ora 11,50 A.M. Două dintre ele au atacat kibuțul Degania, incendiind un siloz şi o crescătorie de păsări, după care s-au dus să bombardeze — ratând ținta — un punct fortificat la Bet Ierah, tot lângă Marea Galileei, şi un baraj de pe râul Iordan. Alte trei avioane au atacat un aerodrom din Valea Iezreelului, unul dintre ele fiind doborât de tunurile antiaeriene. O altă escadrilă de trei avioane a incendiat nişte căpițe de fân şi un hambar de lângă kibuțul Ein Hamifrat, în credința eronată că bombardau rafinăriile de petrol din Haifa. Celelalte avioane au bombardat şi au lansat rachete asupra casei de convalescenți de la Kfar Hahores, lângă Nazaret, avariind clădiri şi rănind un evreu şi un arab.

Forța aeriană iordaniană a fost cea de a doua care a intrat în acțiune, avioanele sale de vânătoare decolând la amiază şi atacând stațiunea Natania de pe litoral şi aerodromul Kfar Sirkin de lângă Petah Tikva. La Kfar Sirkin au distrus un avion de transport „Nord" aflat la sol. Două ore mai târziu, trei avioane de vânătoare iraqiene au lansat rachete în direcția propriului meu domiciliu de la Nahalal, crezând fără îndoială că era vorba de aerodromul de la Ramat David. N-au cauzat nici o pagubă şi s-au întors în Iraq.

De îndată ce au sosit rapoartele cu privire la atacurile aeriene siriene şi iordaniene, Motti Hod a ordonat statului său major: „Planul Siria şi Iordania — rapid!" În câteva minute, opt escadrile care erau pe drum spre alte ținte au fost abătute către baze aeriene siriene şi iordaniene.

Astfel, la ora 12,15 P.M., un al treilea val de avioane israeliene a intrat în acțiune cu misiunea de a curăța sau de a reduce puterea aeriană a inamicului. Cincizeci şi una de ieşiri au fost executate în Iordania, în atacuri asupra celor două baze aeriene de la Mafrak şi Amman, întreaga forță aeriană iordaniană, de 28 de avioane, fiind distrusă. Pistele aerodromurilor au fost distruse, dar, oricum, nu le mai rămăsese nici un avion care să le utilizeze.

Siria a pierdut aproape 50 la sută din forța sa aeriană — 53 de avioane distruse din totalul de 112 — în 82 de ieşiri asupra bazelor aeriene de la Damir, Damasc, Seikal Marjarial şi T-4. Iraqul a pierdut 10 aparate într-un atac asupra unui singur aerodrom, 3-H. Propriile noastre pierderi în acest al treilea val au fost de 10 avioane, 5 piloți morți, doi răniți şi doi luați prizonieri.

Pentru oamenii din forța noastră aeriană a fost o zi lungă, încordată şi plină de riscuri. A fost ziua lor. Prin planurile strălucite şi prin luptă îndrăzneață din zori şi până în amurg, ei au asigurat succesul campaniei împotriva a trei țări.

Am făcut primul pas în războiul cu Egiptul. Eram acum confruntați cu două probleme adiționale, care necesitau o rezolvare imediată: natura răspunsului nostru militar dat celorlalte țări beligerante, Siria şi Iordania, şi cum s-o scoatem la capăt cu inevitabila acuzație pe plan mondial că noi „am tras primul foc de puşcă".

Pe tot parcursul activității aeriene intensive din prima jumătate a zilei, am căutat să petrec cât mai mult timp posibil la postul de comandă al Forței Aeriene. Motti şi ofițerii săi superiori din statul-major stăteau în primul rând, în fața unui perete despărțitor din sticlă, iar eu stăteam chiar în spatele lor. Era un clănțănit continuu al echipamentului semnalizator, primindu-se informație şi transmițându-se ordine, ca şi un necontenit du-te-vino al ofițerilor de serviciu. Cu toate acestea totul părea înghețat, orice sunet era înăbuşit când era vorba de manevre critice, permițându-i lui Motti să se concentreze în tăcere, să asculte, să reflecteze, să decidă şi să emită ordinele sale fatidice.

În timp ce urmăream raportările piloților, aveau loc schimbări alinătoare în starea sufletească, înregistrate în tăcere de expresia din ochii fiecăruia. Ei străluceau când auzeam: „Doborât un MIG", „Sunt lovit, dar e în regulă", „Revenim la bază". Se întristau însă când auzeam: „Sar cu paraşuta" sau „Nu pot deschide paraşuta". Ofițerii de la postul de comandă cunoşteau pe fiecare om aflat în aer şi-l puteau identifica pe fiecare în parte. Jargonul profesional era economic, concis, uscat. Era limbajul lor, limbajul vieții lor şi le dădea sentimentul tangibil a ceea ce se întâmpla în bătăliile aeriene, ca şi cum ei înşişi s-ar fi aflat în carlingă. Când lucrurile mergeau bine aceasta se reflecta într-un zâmbet scurt. Dar când un pilot era lovit, rănit, paraşutat, ori când ateriza cu paraşuta şi căuta o ascunzătoare în dune, în spatele unei tufe sau printre stânci, gândurile lor erau cu dânsul în orice moment. Elicoptere, un doctor şi avioane de vânătoare protectoare alergau în ajutorul său. Era ca şi cum oamenii de la postul de comandă s-ar fi aflat tot timpul împreună cu dânsul, legați de el printr-o legătură fizică indestructibilă.

Îl cunoşteam pe Motti de mulți ani, aşa cum îi cunoşteam şi pe predecesorii săi, Ezer Weizman şi Dan Tolkowski. Dar Motti şi eu împărtăşeam un fundal comun, Motti fiind şi el un fiu al kibuțului Degania.

Este adevărat că atunci când s-a născut el, eu deja eram cu părinții mei în Nahalal, însă legătura specială cu familia sa nu s-a rupt niciodată. Unchiul lui, Zvi Fein, era membru al moşavei Nahalal, iar tatăl său, defunct, losif, îmi fusese călăuză în ajunul acțiunii din Siria, din 1941. losif s-a numărat printre primii coloni la Metulla, satul evreiesc din extremul Nord al țării, la granița cu Libanul, el cunoscân-du-i cât se poate de bine pe arabi, obiceiurile şi modul lor de viață. El a fost, de altfel, prieten apropiat al multor familii arabe din Galileea, Siria şi Liban, în lungile nopți pe care le-am petrecut împreună, pe când mă pregăteam pentru misiunea mea, el m-a instruit în ceea ce era de făcut şi ce nu, în ceea ce era de crezut sau de necrezut atunci când mergeam la o operațiune comună cu arabii, înainte de incursiunea Aliaților în Siria, care se afla pe atunci sub stăpânirea regimului de la Vichy, eu mergeam în patrulări de recunoaştere peste graniță, împreună cu o călăuză arabă, iar tatălui lui Motti îi era teamă de cele ce mi se puteau întâmpla în cazul în care eram prins. Dacă totul mergea ca pe roate — spunea el — şi rămâneam nedetectat, atunci arabul nu m-ar fi trădat, dar dacă dădeam de vreo belea, nu se ştie ce ar fi făcut. Acum, la postul de comandă, privindu-l pe Motti bând apă din ulcior şi urmărindu-şi cu mare febrilitate piloții în raidurile lor de bombardament asupra bazelor aeriene inamice, nu puteam să nu-mi reamintesc chipul tatălui său care, stând pe un dâmb de pe granița din Nord, aştepta cu îngrijorare până în zori întoarcerea mea din patrularea nocturnă pe teritoriul sirian.

Întrebarea „cine a tras primul foc" mi-a fost pusă în acea dimineață, la ora 8,30, de către un membru al Comisiei pentru Afacerile Externe şi Securitate din Knesset. Am părăsit fără nici o tragere de inimă postul de comandă al aviației, pentru un scurt interval, ca să mă întâlnesc cu comisia la Sdeh Dov, aerodromul de la Tel Aviv. Membrii comisiei mă aşteptau aici ca să luăm un avion pentru un tur pe frontul de Nord, aşa cum fusese stabilit în săptămâna anterioară. Nu revocasem această ieşire, aşa încât să nu dau prilej de bănuială şi să nu periclitez păstrarea secretului. Acum, de îndată ce i-am văzut, le-am citit comunicatul redactat cu puțin timp mai înainte de către purtătorul de cuvânt al armatei: „Ca şi în această dimineață, lupte înverşunate se desfăşoară

între forțele aeriene şi blindate egiptene care înaintează spre Israel şi forțele noastre care caută să le stăvilească". Le-am trecut apoi în revistă evenimentele din acea dimineață. N-am dat un răspuns direct la întrebarea privind „prima împuşcătură", dar, dat fiind faptul că ei deja auziseră opiniile mele cu privire la importanța inițiativei şi surprizei în bătălie, nu le-a trebuit mult ca să ghicească adevărul.

Între timp, Radio Cairo a anunțat că forța aeriană egipteană a doborât patruzeci de avioane israeliene. Desigur, pretenția aceasta n-avea nici o bază, dar vanitatea şi extravaganța arabă ne prindeau acum bine. Le-am spus celor preocupați de informarea publicului să nu facă nici o mențiune privind

victoriile noastre, cel puțin în prima zi, spre a întreține confuzia în tabăra inamicului.

Dar nu numai lumea din afară ne interesa. Trebuia să spunem ceva propriului nostru popor şi soldaților noştri, în consecință, primul-ministru a ținut la radio un discurs adresat națiunii, iar eu le-am vorbit trupelor, pe postul de radioemisiune al armatei, spunând că generalul egiptean Murtagi, comandantul forțelor arabe din Sinai, le spusese oamenilor săi că lumea aşteaptă cu nerăbdare rezultatele „războiului sfânt" dus de ei, cerându-le să cucerească prin forța armelor şi prin unitate fraternă „pământul furat al Palestinei".

„Soldați ai Israelului — am spus —, noi nu urmărim scopuri de cucerire. Scopul nostru este să zădărnicim încercările armatelor arabe de a ne cuceri țara şi, de asemenea, să rupem inelul blocadei şi al agresiunii care ne amenință. Egiptul şi-a asigurat ajutorul Siriei, Iordaniei şi Iraqului, iar acestea şi-au pus forțele sub comanda sa. Egiptul a fost de asemenea întărit prin unități armate din Kuwait şi Algeria. Arabii sunt mai numeroşi decât noi, însă noi îi vom învinge. Suntem o națiune mică, dar puternică, iubitoare de pace, totuşi gata să luptăm pentru viața şi țara noastră. Civilii noştri, din spatele frontului, fără îndoială că suferă. Dar efortul suprem se cere de la voi, cei care luptați în aer, pe pământ şi pe mare. Soldați din Forțele de Apărare ale Israelului, azi speranțele şi securitatea noastră depind de voi".

Siria şi Iordania au intrat şi ele în război. La ora 11,45 A.M., iordanienii au deschis foc de artilerie şi de mortiere asupra cartierelor evreieşti ale Ierusalimului, după care a urmat, în scurtă vreme, foc de artilerie şi de arme uşoare de-a lungul întregii linii de încetare a focului. O jumătate de oră mai târziu, Siria a intrat în acțiune cu forța ei aeriană, bombardând oraşele Tiberiada şi Megiddo.

Ostilitățile deschide de Iordania ridicau trei probleme. Prima se referea la Ierusalim, care era deținut doar de o brigadă de rezervişti, oameni vârstnici: ce acțiune să întreprindă şi când. Cea de a doua problemă privea ordinea priorităților în alocarea forțelor noastre. Trebuia să repartizăm pe frontul egiptean toate formațiunile necesare obținerii unei victorii rapide şi decisive. De unde, aşadar, puteau fi luate unități care să fie aduse pe frontul de Est? Cea de-a treia problemă era cum să protejăm populația noastră civilă de focul iordanian. Frontul iordanian, spre deosebire de cel egiptean, se învecina cu centrele noastre cel mai dens populate: zona Ierusalimului, câmpia de pe coasta Mediteranei şi văile lezreelului şi Bet Şe'an.

Problema fundamentală pusă de Siria era dacă să răspundem provocării ei printr-un război total sau să ne limităm la raiduri locale, la bombardamente de artilerie şi la lovituri aeriene. Punctul meu de vedere era că două fronturi erau de ajuns şi că, în măsura în care acest lucru se dovedea posibil, să evităm un al treilea front. De altfel, în Siria nu exista nici un obiectiv atât de vital pentru interesele noastre cum era, de exemplu, Şarm

el-Şeikul, cheia libertății noastre de navigație la Eilat, ori ca Ierusalimul sau Cisiordania, care erau trup din trupul Țării lui Israel, de fapt chiar spiritul său.

După consultări cu şeful Statului-Major General şi cu ofițerii săi superiori, am finalizat următoarele ordine:

• Forța noastră aeriană trebuia să acționeze împotriva oricărui stat a cărui aviație ne ataca.

• În zona Ierusalimului, forțele noastre trebuiau să răspundă cu foc la focul inamic iordanian, dar fără a bombarda Oraşul Vechi.

• Forțe trebuiau să fie pregătite pentru acțiune ofensivă în Iordania, atât în Ierusalim (Brigada a 10-a), cât şi în Nord (unități ale Comandamentului din Nord).

La ora 12,30 P.M. au avut loc consultări cu primul-ministru. El a aprobat directivele mele ca Brigada a 10-a să captureze Muntele Scopus; Forța Aeriană trebuia să se ocupe de obiective militare din Iordania şi Siria; iar Comandamentul din Nord trebuia să captureze zona Jenin, aşa încât să îndepărteze din raza artileriei iordaniene aeroportului nostru Ramat David.

După întâlnire, şeful statului-major m-a întrebat dacă operațiunile din zona Jenin nu puteau include şi capturarea labadului, câteva mile spre Vest. Am aprobat. labad este un mare sat arab aşezat pe coama unei coline ce domină Valea Dotanului, localitatea având atât o istorie veche cât şi una recentă. Aici, acum vreo 3500 de ani în urmă, a fost losif vândut de către frații săi unor negustori madianiți. Şi tot aici, în perioada Mandatului britanic, o femeie arabă, care aduna vreascuri, a dat peste teroristul fanatic Az-el-Din el-Kassam şi prietenii acestuia. Ei erau ascunşi într-o peşteră, iar femeia i-a trădat britanicilor. Episodul biblic al lui losif, visătorul, a avut un „sfârşit fericit", pe când banda lui Kassam a fost împuşcată. Timpuri moderne.

21
RĂZBOI

În cei zece ani scurşi de la Campania din Sinai, din 1956, egiptenii deplasaseră forțe considerabile în Peninsula Sinai şi construiseră o serie de bastioane puternice, care să servească atât scopuri ofensive, cât şi defensive. Acelea de lângă granița cu Negevul Israelului erau în acelaşi timp trambuline de invadare a Israelului de către egipteni, precum şi bariere împotriva penetrației israeliene în Sinai. Fortificațiile localizate adânc în interior erau baze din spatele frontului puse în serviciul pozițiilor înaintate, în care se concentrau forțele de rezervă şi care alimentau fronturile şi asigurau în continuare linii defensive, în cazul în care pozițiile înaintate cădeau.

Cele mai formidabile bastioane estice erau acelea de pe drumurile care puteau duce în Israel forța de invazie egipteană şi care, în acelaşi timp, barau accesul la drumurile din Sinai, dacă invadatorul era Israelul. Singurele drumuri din Sinai în stare să suporte vehicule de luptă grele erau acelea din jumătatea nordică a peninsulei, o vastă întindere de deşert nisipos, acoperită de dune perfide, dar şi de coline şi văi seci. Acesta era principalul teatru de bătălie din Sinai, distinct de jumătatea sudică, triunghiulară, muntoasă şi de netrecut. Această parte sudică este mărginită de Golful Suez la Vest şi de Golful Aqaba la Est. Localitatea Şarm el-Şeik, de lângă extremitatea triunghiului, era în mod normal accesibilă doar pe drumul de coastă din lungul țărmului estic al Golfului Suez. Doar efortul, tenacitatea şi ingeniozitatea au făcut capabilă a noastră Brigadă a 9-a să-şi croiască drum de-a lungul țărmului impracticabil al Golfului Aquaba, în 1956, surprinzându-i astfel pe egiptenii din Şarm el-Şeik.

Dar chiar şi în jumătatea nordică a Sinaiului, drumurile principale se limitează la două, cel nordic şi cel central, la care se adaugă unul subsidiar, dificil, mai la Sud. Aceste drumuri sunt legate între ele prin drumuri secundare şi poteci anevoioase. Spre a se păzi de pătrunderea forțelor israeliene pe şoseaua din Nord, care duce, de-a lungul coastei Mediteranei, până la Kantara, la Canalul Suez, egiptenii au construit o bază fortificată la Rafa, în colțul nord-estic al Sinaiului şi la capătul sudic al Fâşiei Gaza. Dar aceasta poate fi şi o trambulină pentru o pătrundere a egiptenilor pe coasta maritimă din Sud a Israelului. De fapt, prin Rafa şi Fâşia Gaza au invadat egiptenii noul stat Israel, în 1948. Spre a bara drumul Israelului pe axa centrală, către Ismailia, oraş de pe malul vestic al Canalului, Egiptul a construit un ciorchine de baze fortificate la Abu Ageila şi lângă Um Katef. Dar, pe de altă parte, o forță egipteană de invazie ar putea utiliza Abu Ageila pentru a pătrunde în Israel şi a amenința Beerşeba.

Baze au fost construite şi la Kusseima, la Sud de Abu Ageila, precum şi mai la Sud, la Kuntilla. Amândouă oferă acces către şoseaua din Sud, care ajunge la Port Tewfik, pe Canal, ca şi la oraşul Suez, la capătul sudic al Canalului Suez. Atât Kusseima, cât şi Kuntilla, mai ales, puteau servi unei forțe egiptene cu ținta Eilat.

Aceste bastioane egiptene de frontieră erau mari localități din sistemul defensiv, situate în general la douăzeci de mile în interior, în centrul lor se găseau puternice fortificații, întărite de poziții de artilerie şi de tunuri antitanc, de cuiburi de mitralieră, de detaşamente de tancuri şi lungi şiruri de tranşee, fiind înconjurate de întinse câmpuri minate. De pază la toate căile de acces se găseau avanposturi, ele însele fiind reproducerea în miniatură a bastionului central. Mai departe, spre Canal, la anumite intervale de-a lungul şoselei, aceasta era de obicei încrucişată de drumuri sau poteci laterale, de la alte fortificații şi baze militare.

În ajunul a ceea ce avea să devină cunoscut drept Războiul de Şase Zile, nu numai că aceste bastioane erau echipate cu efective extrem de puternice, ci în ele continuau să aibă loc uriaşe concentrări de divizii de blindate şi infanterie, revărsate în Sinai în precedentele trei săptămâni.

Planul fundamental de atac israelian era străpungerea bastionului Rafa din sectorul nordic şi al bastionului Abu Ageila din sectorul central, prin înaintarea către acestea din direcţii neaşteptate şi în moduri surprinzătoare; avansarea prin breşe şi angajarea bătăliei cu inamicul în ariergarda acestuia; înaintarea rapidă către Canalul Suez, capturând sau încercuind bazele inamice de pe parcurs, angajând lupte cu blindatele inamice şi atrăgând în capcană forţele rămase în Sinai, prin tăierea drumurilor de salvare; şi asigurarea drumului terestru la Şarm el-Şeik, pentru ridicarea blocadei Golfului Aqaba.

Ofensiva împotriva egiptenilor din Sinai a fost executată de trei divizii de şoc comandate de generalii-maiori Israel Tal, Ariel Şaron şi Avraam Iofe, sub coordonarea GOC al Comandamentului din Sud, generalul-maior leşaiahu Gaviş (Şaike).

În timp ce forţa aeriană israeliană îşi dădea loviturile, în dimineaţa zilei de luni 5 iunie, forţa lui Tal, operând în sectorul nordic şi având drept vârf de lance brigada blindată a lui Şmil Gonen (Gorodiş), a pus pe fugă o divizie egipteană, a străpuns fortificaţiile de la Rafa, a deschis drumul de pe coasta Mediteranei, a capturat cartierul general di vizionai şi a ajuns în apropierea El Arişului în amurg, înfrângerea puternicului bastion Rafa a luat o întreagă zi de luptă crâncenă. Printr-o mişcare de cleşte executată de două brigăzi, forţa blindată a lui Gonen asaltând din Nord, cu paraşutiştii lui Raful Eitan, precum şi o unitate de infanterie şi alta blindată, care au făcut o amplă mişcare de învăluire printre dunele de nisip, atacând din Sud. O luptă cruntă s-a dat în acea zi şi la una din bazele de pe şoseaua spre Vest, înainte de El Ariş. Acest oraş a căzut a doua zi, la fel ca şi aerodromul, care a fost imediat utilizat de avioanele noastre. Din El Ariş, o unitate de recunoaştere şi paraşutiştii, pe autoblindate, au pornit în viteză spre Canalul Suez, în timp ce unităţile blindate au avansat să atace inamicul în inima Sinaiului şi să facă joncţiunea cu celelalte forţe ale noastre care străpunseseră sectorul central.

Străpungerea în acest sector a fost realizată de forţa de şoc a lui Şaron. Printr-o operaţiune nocturnă complexă, care a necesitat o meticuloasă cronometrare şi coordonare între blindate, infanterie şi paraşutişti, Şaron şi-a lansat atacul asupra poziţiilor fortificare de la Um Katef, ajungând la răscrucea de la Abu Ageila cu o oră înainte de miezul nopţii. Trupe purtate de elicoptere au fost lansate în spatele liniilor inamice şi au distrus mai multe baterii de artilerie care bombardau împrejurimile localităţilor Um Katef şi Abu Ageila. O brigadă de infanterie s-a furişat printre dune şi sub foc puternic, de unde s-a năpustit în lungile tranşee ale fortăreţei, pe care le-a curăţat printr-o luptă înverşunată, corp la corp. O unitate blindată a angajat o bătălie cu

tancurile în interiorul fortăreței Um Katef, în timp ce un alt batalion de tancuri a avansat spre Vest şi apoi a făcut stânga-împrejur, intrând în Abu Ageila din ariergardă, înainte ca bătălia să se fi terminat, o brigadă blindată din forța de şoc a lui Iofe a executat o operațiune complicată, în perfectă coordonare cu Şaron, de mişcare prin liniile acestuia şi de presiune exercitată în direcția Vest. Aceasta a ajuns repede din urmă o brigadă similară din forța lui Iofe, ale cărui tancuri, chinuitor conduse pe terenul refractar dintre sectoarele nordic şi central, au apărut dincolo de punctele întărite înaintate ale inamicului.

Faza de străpungere s-a terminat în exact două zile, trupele noastre având acum spațiu de manevrare şi năpustindu-se asupra forțelor şi bazelor inamice, în timp ce înaintau vijelios spre Canal. Dar bătăliile de străpungere au fost în realitate extrem de dure. Egiptenii din bastioane nu fuseseră luați prin surprindere. Ei erau pregătiți pentru asaltul nostru şi dispuneau de tot armamentul şi de toate instalațiile defensive menite să-i facă față. Ei au fost înfrânți deoarece cele trei divizii de şoc ale noastre au demonstrat capacitate de luptă superioară în special în două privințe. Mai întâi îndârjirea inexorabilă de a înainta şi a cuceri obiectivul, în pofida tuturor dificultăților: pierderi grele, inferioritate numerică, iar uneori chiar cunoaşterea faptului că muniția şi combustibilul erau pe terminate, în al doilea rând, îndemânarea profesională: strânsa cooperare dintre blindate, artilerie, infanterie şi genişti; acuratețea focului şi utilizarea sofisticată a terenului; şi flexibilitatea în desfăşurarea luptei, capacitatea de a face schimbări rapide, în funcție de mersul bătăliei. Acest factor de înaltă capacitate profesională includea şi priceperea, demonstrată de toate cele trei forțe de şoc, de a avansa prin dunele de nisip, în zone pe care egiptenii le considerau de netrecut. Acest factor a avut o mare greutate în plănuirea generală a bătăliilor.

Pe la sfârşitul celei de a doua zile, egiptenii din pozițiile avansate, care nu fuseseră încercuiți, au început a se retrage, dând curs unui ordin de retragere primit de la Cairo. Când am aflat că trupele inamice din Şarm el-Şeik au început să plece, am avansat repede data pe care o stabilisem pentru capturarea localității şi am decis să expediem o unitate de paraşutişti, fără a mai aştepta ca forțele noastre terestre să asigure calea rutieră. La ora 1 P.M., în ziua de 7 iunie, elicopterele cu paraşutiştii au ajuns la Şarm el-Şeik. Zburând în jurul acestuia, ele au văzut torpiloare israeliene ancorate la chei. O forță navală comandată de colonelul Botzer („Ceta") a ajuns aici la ora 11,30 A.M., a găsit portul gol şi a debarcat două detaşamente pe țărm. Trei sferturi de oră mai târziu, drapelul Israelului a fost înălțat pe acoperişul spitalului pe care îl creaseră unitățile UNEF, înainte de a fi date afară de Nasser. Primii prizonieri inamici din zonă au căzut în mâinile marinarilor israelieni. Un grup de comando format din treizeci şi trei de egipteni, care stăpâniseră insula Tiran, au fost prinşi, cu tot cu armele lor, pe când încercau să fugă în Egipt cu două ambarcațiuni de pescuit.

Tocmai în acest mod fericit şi nedramatic a fost reînălțat drapelul Israelului la Şarm el-Şeik, blocada golfului a fost ridicată, iar unul din principalele obiective ale campaniei a fost atins.

În seara zilei de 7 iunie, am auzit că Consiliul de Securitate era pe cale să se întrunească într-o sesiune de urgență şi că era probabil ca, sub presiune sovietică, să impună o încetare a focului pentru dimineața următoare. Am avut consultări grabnice, iar Statul-Major General a emis ordine, la ora 10 P.M., ca două divizii de şoc să avanseze imediat la Canal, precum şi la Ras Sudar, pe țărmul estic al Golfului Suez. Divizia lui Tal trebuia să oprească retragerea forțelor egiptene pe malul vestic al Canalului, iar divizia lui Iofe trebuia să asigure legătura continuă cu unitățile noastre din Şarm el-Şeik.

Una din unitățile lui Tal a pornit la ora unu după miezul nopții, iar înaintea zorilor a ajuns la zece mile de Canalul Suez. I-a urmat brigada de paraşutişti. După o bătălie cu o puternică unitate egipteană de comando, compusă din paraşutişti, tancuri grele şi artilerie, oamenii noştri au ajuns la Canal, capturând Kantara Est. Ei au avansat spre Sud şi la ora 7,30 A.M., în ziua de 9 iunie, au ajuns la răscrucea Ismailia şi la Podul Firdan. Şapte ore mai târziu li s-a alăturat aici o unitate blindată din divizia lui Tal, care îşi tăiase calea prin sectorul central, capturând marea bază inamică Bir Gafgafa şi sfărâmând concentrarea de blindate egiptene din zonă. O dată ce trupele noastre au ajuns la Podul Firdan, această cale de retragere a trupelor egiptene peste Canal era acum ferecată.

Între timp, una dintre brigăzile lui Iofe se repezise către Sud în urmărirea inamicului care se retrăgea încercând ca, prin Trecătoarea Mitla, să ajungă la Canal. Drumul era presărat cu vehicule inamice arse care fuseseră atacate din aer, precum şi cu mine necurățate, plantate în grabă de egiptenii fugari. Când prima unitate i-a ajuns din urmă, sute de tancuri, transportoare blindate şi alte vehicule de transport inamice se mişcau în lungi convoaie către Mitla. Un batalion a tăiat-o scurt, pe o potecă dificilă, şi a blocat intrarea în Trecătoarea Mitla cu nouă tancuri. Multe formațiuni egiptene apucaseră să intre în trecătoare înainte de blocarea acesteia. Unele s-au strecurat prin ea, dar un mare număr au fost atacate de forța noastră aeriană, iar trecătoarea a devenit un uriaş cimitir de vehicule de luptă inamice. Dar multe alte vehicule din unitățile de ariergardă încercau să forțeze trecerea prin barieră atacând frontal. Mica unitate de blocare formată din nouă tancuri, care numai în dimineața următoare a fost întărită de alte zece, a luptat cu o dârzenie extraordinară şi a păstrat trecătoarea blocată de la ora 5 P.M., ziua de 7 iunie, până la ora nouă din ziua următoare, când a fost înlocuită de o altă unitate.

Divizia lui Iofe a capturat trecătorile Mitla şi Gidi şi a înaintat spre Canal, după ce a dat aprige bătălii de tancuri cu unități egiptene bine desfăşurate, care au luptat dârz ca să ne oprească şi să le dea camarazilor lor

fugari şansa de a scăpa. Una dintre brigăzi a pornit apoi spre Sud, de-a lungul țărmului estic al Golfului Suez.

Divizia de şoc a lui Şaron, după bătăliile de străpungere, s-a repezit spre Sud şi Sud-Vest, urmărind şi distrugând blindatele egiptene care se retrăgeau. După o mare ambuscadă în care au căzut tancurile inamice la Nakl, pe şoseaua sudică, unitățile sale au avansat spre Mitla.

Fâşia Gaza a fost atacată din prima zi a războiului, deşi eu mă opusesem unei asemenea acțiuni în prima fază, deoarece credeam că fâşia avea să fie izolată şi că se va preda fără bătălie de îndată ce Rafa şi El Ariş aveau să fie cucerite. Dar după ce unități inamice au deschis foc de artilerie asupra unor aşezări israeliene de la graniță, GOC al Comandamentului din Sud şi şeful statului major au insistat ca fâşia să fie capturată imediat. Ocuparea ei a luat mai bine de două zile. Bătălia pentru Gaza putea fi evitată.

Încheierea cuceririi întregului Sinai a fost marcată, în seara zilei de sâmbătă 10 iunie, la Abu Zneima, un mic sat de pescari de pe țărmul estic al Golfului Suez, sat în care au făcut joncțiunea o unitate a noastră pornită de la Ras Sudar şi paraşutiştii lansați la Şarm el-Şeik, care s-au deplasat spre Nord. În drumul lor, paraşutiştii au capturat portul E-Tor şi au luat controlul asupra puțurilor de petrol de la Abu Rudeis. Joncțiunea ar fi trebuit să aibă loc cu patruzeci şi opt de ore mai devreme, iar când am sosit la Abu Zneima eram furios din cauza acestei întârzieri, pe când satul de pescari era senin şi relaxat, în urmă cu mai bine de 3500 de ani, de aici porneau vase încărcate cu turcoază de la carierele de lângă Serabit el-Kadem, destinată decorării palatelor construite de faraonii egipteni.

După patru zile de bătălie sângeroasă, de înfrângere şi de şoc traumatic, trăit atât de soldații săi pe câmpul de luptă, cât şi de superiorii lor — fie politici, fie militari — Nasser a acceptat încetarea focului. Aceasta a avut loc joi 8 iunie. Nasser şi şefii armatei sale nu reuşiseră să citească intențiile Israelului de a reacționa la blocada sa navală, cu toate că semnele erau evidente. Ar fi trebuit să le fie clar, îndeosebi după instituirea Guvernului de Unitate Națională, că Israelul era constrâns să spargă blocada prin capturarea Strâmtorilor Tiran, ceea ce putea fi făcut doar printr-o bătălie prealabilă în inima Sinaiului. Cu toate acestea, egiptenii erau convinşi că Israelul nu va îndrăzni să treacă la acțiune. Nasser avea să audă cu urechile sale că războiul a început, auzind zgomotul exploziilor provocate de atacul asupra aerodromului Cairo Vest. Comandantul armatei sale, generalul Amer, a putut-o vedea cu ochii săi, privind stâlpii de fum ridicați de la baza aeriană Abu Suweir.

Nici Nasser şi nici comandanții armatei sale n-au reuşit să sesizeze planul operațional al Israelului după ce bătălia se declanşase. Şi nu au reuşit să judece în mod corect evenimentele de pe câmpul de luptă, adesea neconştienti-zându-le decât când era prea târziu ca să ia contramăsuri. În sfârşit, ei nu au reuşit să-şi revină după şocul loviturii noastre aeriene

preemptive. Efectul şocului a fost mai mult psihologic decât operațional în deschiderea fazelor războiului, întrucât, deşi Israelul pusese stăpânire pe cer, oraşele Egiptului nu erau bombardate, iar unitățile blindate egiptene de pe front puteau lupta chiar şi fără suport aerian.

În noaptea zilei de joi 8 iunie, ora 9,35, secretarul general al ONU, U Thant, a spus Consiliului de Securitate că reprezentantul egiptean tocmai îi notificase faptul că Egiptul acceptase încetarea necondiționată a focului. Aceasta însemna o totală răsturnare a poziției de până în acel moment a Egiptului. Doar cu şapte minute mai înainte, reprezentantul sovietic venise cu un proiect de rezoluție care cerea nu necondiționata încetare a focului, ci retragerea forțelor israeliene pe liniile din 1949. Iar cu douăzeci şi patru de ore mai înainte, Nasser îi informase pe preşedinții Algeriei, Iraqului şi Siriei, ca şi pe regele Iordaniei, că Egiptul nu va opri lupta atâta timp cât un singur soldat israelian încă mai rămânea pe pământul egiptean. El a făcut această declarație la o oră şi jumătate după ce Consiliul de Securitate adoptase rezoluția care cerea acceptarea încetării focului de către toate părțile beligerante, intrând în vigoare din ziua de 7 iunie, ora 10 P.M. Nasser nu rostise vorbe goale. El realmente dorea să continue lupta şi credea că o şi poate face. În aceeaşi noapte, înaltul Comandament de la Cairo a ordonat forțelor egiptene să lanseze un contraatac împotriva armatei israeliene, iar una dintre unități a încercat cu adevărat s-o facă.

Nasser a devenit dureros de conştient de adevărata stare a lucrurilor abia în noaptea zilei de 8 iunie, când a aflat că localitatea Kantara Est căzuse şi că forțele sale din Sinai fugeau cuprinse de panică, nemaiexistând nici o speranță de stabilire a unei linii defensive. A fost momentul în care şi-a instruit reprezentantul la ONU să accepte încetarea focului.

Trupele noastre se aflau deja la Canal atunci când Egiptul a acceptat încetarea focului. Cu toate acestea, am considerat că, după război, puteam stabili o linie la o oarecare distanță de Canal. Doream o linie care să împiedice Egiptul de a-şi reintroduce forțele armate în Sinai, dându-i însă posibilitatea de a menține viața normală în zona Canalului. După ce am capturat Kantara Est, am cerut o consultare cu primul-ministru şi cu şeful statului-major, la care s-a decis ca forțele noastre să staționeze la douăsprezece mile şi jumătate de Canal. Dar au intervenit două noi evenimente, în primul rând, în pofida acceptării de către Egipt a încetării focului, rămăşițe ale forțelor sale continuau să hărțuiască unitățile noastre la Est de Canal, în al doilea rând, America era pe cale de a introduce la Consiliul de Securitate o rezoluție care cerea fiecărei părți să-şi deplaseze forțele la şase mile de Canal, iar noi am gândit că era bine să avem o zonă din care să ne retragem, în consecință, Statul-Major General israelian a adus o corectare la ordinul său anterior, spunând că numai după încetarea luptelor va intra în vigoare noua desfăşurare.

La scurt timp după debutul loviturii noastre aeriene împotriva bazelor aeriene egiptene, în dimineața zilei de luni 5 iunie, Israelul a trimis un mesaj regelui Hussein al Iordaniei, recomandându-i să se abțină de la acte ostile împotriva noastră, caz în care nu va avea parte de nici o daună. Mesajul îi fusese transmis prin generalul norvegian Odd Bull, comandantul UNTSO (United Nations Truce Supervision Organization). Răspunsul lui Hussein ne-a venit doar după ora 11 A.M. El spunea că dat fiind faptul că am atacat Egiptul, trebuie să primim replica aviației iordaniene. La scurt timp după aceea, avioanele „Hunter" iordaniene au atacat ținte din Israel.

Iordania a efectuat imediat după aceea bombardamente de artilerie asupra părții israeliene a Ierusalimului şi a altor centre israeliene, precum şi asupra aeroportului internațional de la Lod. La ora l,55 P.M. am primit un telefon de la generalul Bull, care ne-a spus că clădirea cartierului său general din suburbiile sudice ale Ierusalimului, dintre liniile israeliene şi iordaniene, fusese ocupată de armata iordaniană. O unitate a Ligii Arabe intrase în zona demilitarizată şi luase sub control întregul complex al Națiunilor Unite.

Nu mai aveam acum decât opțiunea de a angaja o acțiune pe scară mare împotriva Iordaniei, oricât de greu ne venea să abatem resurse de la bătălia din Sinai. Forța noastră aeriană a reacționat rapid la atacurile aeriene şi în câteva ore forța aeriană iordaniană a fost lichidată. Generalul-maior Uzi Narkiss, GOC al Comandamentului Central, a cerut permisiunea de a relua clădirea UNTSO şi de a captura un sat arab care izola partea arabă a Ierusalimului de Betleem şi de Hebron. Mai târziu, unități din cadrul Comandamentului din Nord au străpuns liniile iordaniene din zonă, intrând în Samaria şi capturând mai multe poziții înaintate ale Legiunii Arabe.

Campania pe acest front trebuia acum să continue cu toată puterea, iar punctul focal, geografic şi politic, era desigur Ierusalimul, divizat, din 1948, în două, o jumătate arabă şi alta evreiască, Oraşul Vechi aflându-se în mâinile arabilor. O brigadă blindată din rezerviști, comandată de colonelul Uri Ben-Ari, a fost, drept urmare, adusă la zece mile Vest de Ierusalim, iar o brigadă de parasutiști, tot din rezerviști, comandată de colonelul Motta Gur, care aştepta lângă un aerodrom să fie luată pentru o lansare operațională în Sinai, a fost, în loc de aceasta, îndrumată spre Ierusalim.

În timp ce aceste unități erau în mişcare, eu însumi mă găseam în drum spre Ierusalim, unde trebuia să-mi îndeplinesc o îndatorire constituțională. Numirea mea ca ministru al apărării, patru zile mai înainte, necesita aprobarea oficială din partea Knessetului, iar eu trebuia să depun jurământul de la tribuna adunării parlamentare, ceea ce fusese stabilit pentru acea după-amiază. Dar când am ajuns la Knesset, Ierusalimul evreiesc era supus bombardamentului de artilerie şi toată lumea era în adăposturi. Am umblat fără rost câtva timp, apoi mi-am pierdut răbdarea şi m-am întors la Marele Cartier General. Am fost informat în acea noapte că Knessetul se întrunise mai târziu şi că aprobase numirea de noi miniştri.

Puteam să depun jurământul la un timp potrivit, după război. Singurii membri ai Knessetului care au votat împotrivă au fost cei patru membri ai Partidului Comunist. Unul dintre ei, Taufiq Toubi, un arab, a strigat atunci când a fost anunțat rezultatul votării: „Aceasta înseamnă că patru membri favorizează pacea şi condamnă războiul!" Aceste cuvinte ale înțelepciunii el a trebuit să le urle ca să poată birui zgomotul produs de explozia obuzelor artileriei iordaniene!

În timp ce Knessetul se reunea, brigada lui Ben-Ari străpungea pozițiile iordaniene de pe colinele de la Vest de Ierusalim. Ea şi-a continuat înaintarea în cursul nopții, croindu-şi calea spre a ajunge la Ierusalim din Nord, ajungând lângă enclava de la Muntele Scopus, care domină Oraşul Vechi, a doua zi, 6 iunie, la amiază. Aici s-a întâlnit cu supraviețuitorii batalionului de para-şutişti care îşi tăiaseră cu mari pierderi calea spre Muntele Scopus, care se întinde în suburbiile deținute de arabi şi face legătura cu partea evreiască a Ierusalimului.

Paraşutiştii lui Motta Gur au intrat în acțiune la ora 2,30 A.M., aşadar în noaptea zilei de 6 iunie, fără să fi avut timp pentru recunoaştere, din cauza grabei cu care le fusese dată misiunea. Prima lor sarcină era să-şi croiască drum spre culmile dominante ale Muntelui Scopus şi Muntelui Măslinilor, în acest scop ei au trebuit să dea asalturi frontale asupra complexului Şcolii Iordaniene de Poliție, care s-a dovedit a fi un adevărat fort, situat exact pe linia care separă o suburbie arabă de una evreiască, după care au luat cu asalt formidabila fortificație cunoscută sub numele de Dealul Muniției, în frunte cu ofițerii, compania de asalt, sub un foc ucigător, a cucerit Şcoala de Poliție. Suferind pierderi în fiecare minut, trupele de asalt şi-au tăiat drum prin patru garduri, au intrat în tranşeele periferice, le-au curățat în lupta corp la corp şi au cucerit obiectivul.

Fără a zăbovi, urmați de celelalte unități ale batalionului, au alergat la Dealul Muniției şi au avansat spre acest bastion. Protejat de groase ziduri din piatră şi completat cu buncăre şi ambrazuri pentru mitraliere de jur-împrejur, bastionul număra patruzeci de guri de foc. Dar parasutiştii erau antrenați pentru biruirea tuturor obstacolelor posibile. S-a vărsat sânge pentru fiecare pas făcut înainte, dar oamenii noştri n-au dat înapoi, au luptat în tranşee, buncăre şi la gurile de foc inamice. Ultimul post inamic a fost capturat în dimineața zilei de 6 iunie, la ora 6,15.

Bătălia pentru Dealul Muniției a fost cea mai dură din războiul împotriva iordanienilor. Au luat parte la ea cei mai buni oameni din Forțele de Apărare ale Israelului, iar douăzeci şi unu au fost ucişi. Mai mult de jumătate dintre soldați şi majoritatea ofițerilor care au luptat la Dealul Muniției şi la Şcoala de Poliție au fost răniți. Nu numai dificultatea capturării obiectivelor, nu numai prețul mare ce a fost plătit, dar şi eroismul manifestat de fiecare luptător a făcut ca această bătălie să fie de neuitat şi i-a dat un loc nepieritor în analele militare ale Israelului.

Când am ajuns la Muntele Scopus, curând după aceea, Uzi Narkiss mi-a spus că după-amiază paraşutiştii urmau să atace clădirea Augusta Victoria, situată între Muntele Scopus şi Muntele Măslinilor, în scopul de a ajunge la drumul Ierihonului, tăind în felul acesta Ierusalimul de teritoriul de la Est. Dar din cauza unor nefericite accidente, în care am suferit pierderi grele, atacul a trebuit să fie amânat până în dimineața următoare, timp în care unitatea iordaniană s-a retras şi a fugit peste Iordan. Odată cu ocuparea de către noi a clădirii Augusta Victoria, în dimineața zilei de miercuri 7 iunie, şi odată cu controlul asupra drumului Ierihonului, încercuirea Ierusalimului era completă. De la locul de observație din piața situată în fața Hotelului Intercontinental de pe Muntele Scopus, comandantul de brigadă Motta Gur a dat ordin unui batalion al său să înainteze spre Poarta Leilor şi să intre în Oraşul Vechi. Acesta s-a avântat prin poartă, a apucat-o la stânga la Muntele Templului şi, de acolo, la Zidul Vestic.

Pe când acest batalion intra în Oraşul Vechi pe la Est, Brigada Ierusalim a lui Eliezer Amitai tocmai intra pe la Sud, prin Poarta Bălegarului. Soldații săi erau în întârziere cu o jumătate de oră, deoarece au fost nevoiți să captureze mai multe poziții arabe şi să curețe minele dintre Muntele Sionului şi Biserica lui Petru din Gallicantu. Curând după aceea am intrat eu în Ierusalimul eliberat şi am vizitat Zidul Plângerii.

Brigada blindată a lui Uri Ben-Ari, după ce şi-a încheiat misiunea la Ierusalim, târziu după-amiază a capturat localitatea Ramalla, situată la Nord de Ierusalim. A doua zi brigada a pornit-o spre Est şi a cucerit Ierihonul, aproape fără rezistență inamică. Oraşul era plin de soldați iordanieni şi de vehicule de transport ce se înghesuiau să se retragă spre Est spre podurile de peste Iordan, iar când tancurile israeliene au apărut în localitate, toți au început să fugă spre râu cuprinşi de panică. Unități ale brigăzii au trecut Iordanul şi au ocupat poziții pe malul estic. Faptul acesta a inspirat un urgent şi iritat mesaj adresat nouă de ambasadorul Statelor Unite. Evident, guvernul iordanian îl convocase pe ambasadorul american la Amman şi l-a informat că forțele noastre trecuseră Iordanul cu scopul de a captura Ammanul şi Es-Salt.

Imediat am dat ordin Statului-Major General ca brigada să revină pe malul vestic al Iordanului şi să arunce podurile în aer. Lucrul acesta trebuia să demonstreze intenția noastră de a ne tăia de malul estic al râului. Atinsesem acum limita estică a bătăliei noastre. Dar de data aceasta, spre deosebire de cele întâmplate cu Iosua, în urmă cu 3300 de ani, aceasta marca sfârşitul şi nu începutul campaniei.

Ierihonul, „oraşul palmierilor", cum îl numeşte Biblia, este cel mai vechi oraş din lume, datând din Era Neolitică. Primii săi locuitori au făcut construcții din piatră şi au clădit un zid de protecție şi turnuri de strajă. Cu uneltele lor primitive, pe un pământ argilos, cu ajutorul unui sistem de irigații, au făcut agricultură.

Acesta este locul cel mai slab populat de pe glob. Peisajul înconjurător este arid, paraginit, decolorat şi pustiu. Dar Ierihonul însuşi este binecuvântat cu izvoare şi pare să plutească într-un ghiol de iarbă luxuriantă. Acesta este acelaşi Ierihon unde prostituata Rahab le-a ascuns pe iscoadele lui Iosua şi unde Elişa a făcut în mod miraculos ca apa puturoasă să fie potabilă: Izvorul lui Elişa există şi în ziua de azi. Care cuceritor n-a râvnit la această oază? Cine nu ştie cât de des a fost oraşul acesta distrus? întotdeauna, însă, a fost readus la viață. Izvoarele de apă dulce s-au dovedit mai durabile decât forțele distrugerii.

În acea după-amiază a zilei de miercuri 7 iunie a avut loc şi o altă bătălie, de tancuri, care a fost mult mai dramatică. Aceasta a dus la cucerirea oraşului Nablus, de lângă biblicul Şehem. În această bătălie s-a distins un tânăr locotenent care, cu ale sale patru tancuri uşoare, a atacat o coloană blindată iordaniană de tancuri mai puternice „Patton", distrugând şapte din ele, plus un transportor blindat, un jeep, un tun cu recul şi un autocamion încărcat cu soldați iordanieni.

În acea miercuri, cu puțin timp înainte de amiază, Comandamentul Central a raportat la Marele Cartier General că a sa Brigadă Ierusalim a făcut joncțiunea cu Comandamentul din Sud, înaintând la Sud de Ierusalim şi punând stăpânire pe Betleem, Hebron şi Daharia. M-am întâlnit numaidecât cu Uzi Narkiss în Ierusalim şi, împreună cu el, m-am deplasat la Hebron. Trecând vechea frontieră dintre Ierusalim şi Betleem, trebuia să fim atenți să ținem poteca ce fusese curățită prin câmpul minat. Dar după aceasta aproape că nu era semn de război. Dealurile Hebronului erau în floare, în timp ce în acel timp al anului văile erau pârjolite de soare, iar câmpurile se uscau, aici încă era primăvară. Totul era verde şi proaspăt, în afară de vehiculele militare, pe drumuri nu exista circulație, iar în dumbrăvi şi podgorii fermierii îşi vedeau de treburile lor obişnuite. Fiecare palmă de pământ dintre stânci era cu grijă îngrăşată şi plantată cu viță de vie, măslini şi smochini.

Am trecut pe la Gropile lui Solomon, iar apoi ne-am dus la blocul Ețion, acel grup de kibuțuri religioase care fusese distrus de arabi în 1948. De fapt nu mai rămăsese nimic din cele patru aşezări evreieşti, în locul lor, arabii ridicaseră campamente militare şi o moschee. Privind împrejur şi reflectând la cele întâmplate pionierilor noştri de acolo, eram absolut sigur că noi kibuțuri vor răsări curând în acel loc. Şi, într-adevăr, câteva luni mai târziu, a început restaurarea, operă a copiilor membri fondatori care fuseseră ucişi în 1948. Ei erau hotărâți să clădească locuințe şi şcoli, să cultive din nou câmpurile şi să crească copii pentru care blocul Ețion să fie o casă veşnică.

Ne-am dus apoi la Hebron. Acesta era sub stare de alarmă. Străzile erau pustii. Moscheea de deasupra Peşterii Macpela, locul înmormântării patriarhilor evrei, era păzită de un singur soldat, care interzicea intrarea acolo a celorlalți soldați. Dat fiind faptul că jeepul nostru a rulat în viteză spre intrare şi a stopat acolo cu scrâşnet de frână, santinela s-a alertat şi a întors

puşca spre noi, strigând: „Intrarea oprită!" Ne-a arătat apoi un semn pus pe uşă de oamenii noştri, care arăta că acolo era un loc sfânt interzis militarilor. Era cât pe ce să ne ia la rost văzând că nu mişcăm de acolo, când deodată i s-a pus un nod în gât, băgând de seamă, bineînțeles, cu cine avea de-a face. Cu puşca încă în mână, a agitat-o spre mine şi a spus: „Cred că totul e în regulă cu dumneavoastră. Puteți intra". I-am mulțumit, am urcat treptele şi am pătruns în clădire.

Era pentru prima dată când intram acolo. Intrarea în peştera Patriarhilor fusese interzisă evreilor. Sub stăpânirea musulmană, li se îngăduia să urce doar cele şapte trepte din afara clădirii, iar de acolo puteau privi printr-o gaură, întrezărind grotele de dedesubt. Noi am păşit dincolo de cele şapte trepte şi am intrat în vestibul. La stânga se găsea camera de rugăciune musulmană. La dreapta se găseau mormintele tradiționale ale patriarhilor Avraam, Isac şi Iacov şi ale soțiilor lor.

Desigur, mă emoționa ideea că evreii aveau să poată vizita din nou unul din locurile sfinte la care accesul le fusese interzis timp atât de îndelungat. Dar nu puteam spune că eram impresionat de actuala arhitectură a amplasamentului. Biblica Peşteră Macpela, pe care Avraam o cumpărase cu „patrii sute de sicii de argint" de la „Efron, fiul lui Țohar", ca „teren de înmormântare", fără nici o îndoială că fusese o peşteră tipică, scobită în stânca cenuşie de pe povârniş, deasupra unui lan de orz. Dar nimic din clădire nu sugera lucrul acesta. La două mii de ani după moartea lui Avraam, în timpul perioadei creştine, locul de înmormântare originar evreiesc a devenit loc al unei biserici, iar mai târziu, o dată cu naşterea Islamismului, biserica a fost transformată în moschee. Dar nu numai stilurile bizantin, cruciat şi mameluc şi-au imprimat aici caracterele. Chiar şi uriaşa clădire dreptunghiulară ridicată în timpul perioadei lui Irod, în secolul I î.Chr., nu reuşeşte să evoce imaginea ciobanilor nomazi.

Am hotărât ca să fie făcute reglementări, în sensul ca atât evreii cât şi musulmanii să poată veni să se roage şi să aducă omagiu acestui loc sfânt. La sosirea mea observasem că un steag israelian flutura pe clădire. Am ordonat să fie dat jos de acolo. Steagul trebuia să fluture pe clădirea sediului guvernatorului, nu pe acoperişul unui mormânt sacru. Steagul a fost îndepărtat.

Pe parcursul acestui tur, i-am dat GOC al Comandamentului Central directiva politică de a acționa în concordanță cu intenția noastră de a întemeia aşezări evreieşti permanente în zonele Muntelui Hebron şi Ierusalimului. Mai în Nord, pe direcția Ramalla, Nablus şi Jenin, trebuia să stabilim campamente militare, aşa încât să putem menține, cu o forță mică, frontul de pe râul Iordan.

Deocamdată, numai Iordania şi Israelul îşi anunțaseră dispoziția de a accepta încetarea focului. Egiptul şi Siria au refuzat să dea ascultare rezoluției Consiliului de Securitate. Noi am cerut o întâlnire cu reprezentanții

Libanului, considerând că timpul era acum copt pentru convorbiri cu ei. Dacă şi ei erau dispuşi să semneze un tratat de pace cu noi, poate că era posibil să purtăm tratative în vederea unor reglementări utile. Ei au respins propunerea noastră, declarând că Libanul era, în mod oficial, în stare de război cu Israelul. Aceasta însemna că nici măcar Acordul de Armistiţiu, care exista între noi din anul 1949, nu mai era valid.

Ieşirea rapidă din campanie a Iordaniei a avut două efecte importante. Cel imediat era militar, noi fiind capabili să ne transferăm forţele de pe frontul iordanian pe cel sirian. Al doilea efect era politic: palestinienii din Cisiordania nu luaseră parte la război. Cele mai multe bătălii s-au desfăşurat în afara zonelor populate, aşa încât ciocnirile au avut loc între forţele armate profesioniste ale Iordaniei şi armata israeliană. Aproape nici o pagubă nu a fost suferită de locuitorii civili din Iudeea şi Samaria. Din punctul meu de vedere şi conform interpretării date de mine sistemului de relaţii pe care trebuia să ne străduim să-l făurim cu arabii palestinieni, faptul acesta trebuia să aibă implicaţii decisive.

În prima zi de război, Egiptul apelase la Siria să lanseze un atac total asupra noastră. Răspunsul Siriei a fost neglijabil: câteva bombardamente executate de forţa sa aeriană şi foc de artilerie asupra unui sat. Forţa aeriană a Israelului a ripostat, atacând bazele aeriene siriene şi distrugând cincizeci şi trei dintre avioanele Siriei, în acea noapte, guvernul Siriei a luat cea mai importantă decizie a sa privind războiul, hotărând să anuleze „Operaţiunea Nasser", prin care Siria se obliga să se alăture Egiptului, într-un atac general, înlocuind-o cu mai puţin grandioasa „Operaţiune Jihad" (război sfânt). Aceasta implica o desfăşurare defensivă, cuplată cu ofensive minore purtate de mici forţe care treceau frontiera. Conform acestui plan, sirienii au realizat două atacuri nereuşite asupra kibuţurilor din Nord şi asupra unui post militar, în ziua de 6 iunie. După aceea s-au limitat la bombardamente de artilerie asupra unor kibuţuri şi asupra câtorva dintre taberele noastre militare.

Vineri 9 iunie, la ora 11,30 A.M., după ce Iordania a ieşit cu totul din campanie, iar Egiptul era aproape ieşit din aceasta, forţele noastre au atacat poziţii fortificate siriene de la graniţă, încetarea focului a intrat în vigoare după o zi şi jumătate. De fapt, operaţiunile de străpungere au durat şapte ore, până seara, şi au fost, într-adevăr, ore crâncene, în timpul nopţii, însă, sirienii continuau să reziste puternic doar pe o singură poziţie, în celelalte sectoare, după ce noi am străpuns fortificaţiile, sistemul militar sirian s-a prăbuşit. La cel mai înalt nivel, Comandamentul Armatei din Damasc a luat-o chiar înaintea forţelor sale din teren, hotărând să abandoneze campania. Vineri la amiază, când conducătorii Siriei au înţeles ameninţarea de pe înălţimile Golan, au intrat în acţiune pe două planuri. Pe plan politic ei şi-au intensificat eforturile de a obţine o încetare a focului. Pe plan militar au ordonat retragerea de pe linia înălţimilor Golan şi concentrarea tuturor

forțelor pe o linie de apărare a Damascului. Bătălia pentru Golan s-a dovedit a fi, prin urmare, operațiunea unei singure faze, faza de străpungere. După aceea trupele siriene s-au retras — iar în multe locuri au luat-o la fugă — în confuzie şi dezordine către Damasc.

La începutul operațiunii, linia frontului sirian părea de nepătruns. De pe pozițiile lor bine fortificate de pe înălțimi, sirienii păreau să domine în întregime drumurile înguste de pe povârnişurile abrupte pe care forțele noastre erau obligate să le utilizeze, aşa încât ele erau pisate de artilerie înainte de a se fi putut apropia pe undeva de inamic.

Noi am hotărât să facem principalul efort de străpungere în sectorul nordic al înălțimilor Golan, iar greul bătăliei a fost dus de brigada blindată a lui Albert şi de Brigada Golan comandată de lona. În timp ce celelalte poziții de la graniță erau atacate de alte unități, brigada blindată şi brigada de infanterie au trecut granița, atacând poziții siriene puternic apărate şi angajându-se în cea mai înverşunată luptă. Ele au luptat cu eroism şi tenacitate şi, deşi au suferit pierderi grele, au cucerit comandamentul pozițiilor siriene la căderea nopții.

Brigada blindată a intrat în acțiune la ora 10 A.M. şi a suferit pierderi, cauzate de artilerie, înainte de a trece frontiera. La intrarea pe înălțimile Golan, batalionul de asalt din frunte a făcut o eroare de deplasare şi, în loc să se întoarcă spre Nord ca să atace Zaura, prima sa țintă, a apucat-o pe drumul care ducea la Kala, pe o pantă abruptă, minată, acoperită de un foc antitanc şi barată de obstacole naturale şi „dinți de balaur" antitanc. Cu toate acestea, chiar dacă comandantul asaltului şi-a înțeles greşeala, el a decis să-şi lanseze atacul din această direcție greşită, iar Comandamentul din Nord şi-a dat aprobarea. Atacând Kala din Sud, în loc s-o fi făcut din Nord, expunând tancurile israeliene la ucigătorul foc al tancurilor inamice şi al tunurilor antitanc, de la începutul la sfârşitul bătăliei forța de asalt a fost lovită şi a suferit pierderi. Rând pe rând, tancuri şi autoblindate erau scoase din luptă, fie de focul artileriei, fie de mine, în timp ce încercau să treacă de obstacole. Echipajele de pe tancuri şi soldații din autoblindate au căzut pradă gloanțelor inamice sau flăcărilor de pe propriile vehicule explodate. Comandantul batalionului a fost rănit la începutul asaltului, iar înlocuitorul său a fost ucis zece minute mai târziu, comanda fiind atunci luată de un tânăr ofițer. Doar două tancuri mai erau în acțiune din întregul efectiv blindat al batalionului, care număra 13 morți şi 33 de răniți. Suportul aerian energic a schimbat soarta bătăliei şi a dus la retragerea blindatelor siriene, tancuri sovietice TU-l00. Kala a fost capturată la ora 630 P.M.

Forța siriană de la Zaura a opus o rezistență îndârjită şi a luptat bine, dar curând a fost învinsă.

Capturarea celei de a treia poziții siriene din Nordul Golanului, Tel Faher, a căzut în sarcina unui batalion de infanterie mecanizată pe autoblindate, din brigada lui lona, având în sprijin o companie de tancuri, în

drum spre țintă aceste unități au intrat sub focul puternic deschis de pozițiile siriene fortificate de deasupra lor şi şase autoblindate au fost atinse unul după altul. Din compania de blindate, patru tancuri au fost lovite, iar alte două erau incapabile de a-şi continua drumul, blocând calea. Câteva minute mai târziu, autoblindatul purtător de mortier a recepționat o lovitură directă şi a explodat, iar autoblindatul de comandă a fost stopat de un obuz, lăsându-l pe comandantul batalionului şi pe patru dintre ofițerii săi izolați în câmp. Unitatea din fruntea forței de asalt şi-a abandonat vehiculele şi a pornit spre țintă pe jos. Un ofițer şi doisprezece soldați au luat-o spre partea nordică a colinei Tel Faher, iar un alt ofițer, cu o echipă similară, a atacat de la Sud. Cu acoperire de artilerie, ei au trecut peste centura de mine şi prin gardurile de sârmă ghimpată fără ghinion, au năvălit în poziția fortificată, au sărit în tranşeele de comunicație şi au început să le curețe. Au întâlnit însă o opoziție înverşunată şi în scurt timp ambele echipe israeliene au fost decimate. Din cei 13 oameni ai unității sudice, 10 au fost pierduți, iar din echipa care a atacat sectorul nordic al Tel Faherului, doar unul nu a fost rănit, pe când comandantul a fost omorât. Câteva minute mai târziu, comandantul batalionului şi comandantul unei companii au fost ucişi, iar secundul din comanda batalionului a fost serios rănit.

Tel Faher a fost capturat numai după ce unitățile au fost întărite şi reorganizate. Sub comanda comandantului adjunct al Brigăzii Golan, au fost adunate rămăşițele forței de asalt, împreună cu compania de recunoaştere, un pluton de tancuri şi câteva autoblindate. Acestea au atacat secțiunea nordică a fortificațiilor inamice şi au învins trupele siriene.

În cea de a doua dimineață, sâmbătă 10 iunie, forțele noastre au găsit pozițiile siriene goale. Cuprins de panică, inamicul le abandonase în cursul nopții, lăsând în urma sa tunurile antitanc, precum şi mitraliere grele şi uşoare, înfrângerea din ziua precedentă şi bombardamentul efectuat de aviația israeliană îi frânsese spiritul. Deosebit de distructiv pentru moralul inamicului a fost anunțarea de către Radio Damasc a capturării localității Kuneitra. Guvernul sirian, înțelegându-şi situația disperată, emisese acest anunț la ora 8,30 din acea dimineață, în scopul de a zori Consiliul de Securitate să adopte rezoluția de încetare a focului, în realitate, la acea oră nici un soldat israelian nu se găsea în raza oraşului. De îndată ce trupele siriene din câmp au auzit ştirile privind Kuneitra, ele au început să fugă şi n-a mai fost posibil să fie stăpânite.

Către amiază, când trupele noastre au ajuns la Kuneitra, Massada şi Butmia, țintele finale ale cuceririi înălțimilor Golan, ele le-au găsit goale.

Linia de încetare a focului deținută de noi trece pe la Est de Massada, Kuneitra şi Rafid. Aceasta este linia ce apărea într-o directivă pe care am trimis-o Comandamentului din Nord la amiaza zilei de 9 iunie, linie care, ceream eu, trebuia atinsă de forțele noastre. Pe frontul sirian nu exista Canal Suez şi nici râul Iordan şi de aceea trebuia stabilită o frontieră, între sirieni şi

noi, care să reflecte logica militară şi să aibă semnificație politică. Această linie oferea avantaje topografice de apărare şi se află la cincisprezece mile de râul Iordan, ceea ce înseamnă că aşezările noastre agricole din Nordul Galileei aveau să fie în afara razei de acțiune a artileriei siriene. Desigur că sirienii aveau să privească prezența noastră aici cu mare nelinişte, nu doar pentru că ocupăm o parte din teritoriul lor, ci şi pentru că noi ne aflăm acum pe înălțimi şi la o distanță mai mică de patruzeci de mile de Damasc, fără nici un obstacol natural care să oprească înaintarea noastră, în imaginația lor ei ne vedeau urcând în tancuri şi galopând spre Damasc oricând am fi avut chef s-o facem. Aceasta putea fi considerată o avântare a fanteziei orientale, însă oricine urca pe înălțimile Golan şi privea vasta câmpie dinspre Damasc cu greu putea să excludă o astfel de posibilitate.

Într-adevăr, tocmai în acest context a existat o mare tensiune politică pe parcursul celor două zile de bătălie. Sirienii se temeau că intenția noastră era cucerirea Damascului, iar ruşii, adresându-se preşedintelui Statelor Unite, au avertizat că dacă America nu opreşte înaintarea noastră, atunci Uniunea Sovietică avea să intervină în ajutorul sirienilor. Americanii, potrivit unei surse de informații, au reacționat „ferm şi eficient", în acelaşi timp, însă, secretarul de stat Dean Rusk a luat contact cu ministrul nostru de externe Abba Eban şi cu ambasadorul nostru la Washington şi i-a întrebat, aproape cuprins de panică, unde ne gândeam să înaintăm. El a avertizat că situația noastră în Consiliul de Securitate se înrăutățea şi ne-a cerut să dăm imediat ascultare deciziei de încetare a focului. Le-am răspuns americanilor că nu aveam nici o intenție să ajungem la Damasc, ci doar să punem aşezările noastre în afara razei de acțiune a artileriei siriene, fiind gata de o încetare a focului mutuală.

N-am ştiut că americanii le-au vorbit ruşilor în numele nostru, dar am aflat că ruşii nu s-au mărginit la abordarea Statelor Unite. La Moscova, ambasadorului nostru i s-a înmânat o notă extrem de tăioasă, care conținea amenințări, precum şi notificarea că Uniunea Sovietică întrerupea relațiile diplomatice cu noi.

Evenimente au avut loc, între timp, şi în Egipt, în ziua de 9 iunie, la ora 4 P.M., Radio Cairo a anunțat că preşedintele Nasser a acceptat demisia comandanților armatei sale terestre, aviației şi marinei. Două ore şi jumătate mai târziu, la 6,30 P.M., s-a anunțat că el însuşi a demisionat, însă în dimineața următoare, la ora 11,10 s-a spus la radio că şi-a retras demisia.

Patru zile mai târziu, în ziua de 13 iunie, am prezentat colegilor mei un raport recapitulativ asupra războiului. Cu mine se afla şeful statului-major.

Le-am spus că trebuia să le vorbesc în mod sincer, ceea ce am şi făcut. Am spus că, în perioada ce a precedat războiul, armata şi guvernul au făcut evaluări incorecte în trei domenii fundamentale. Cea dintâi privea reacția posibilă față de represaliile noastre militare împotriva Siriei. Noi nu am judecat cum se cuvine cât de mult se considera Egiptul obligat să vină în

ajutorul Siriei. Se credea că Egiptul era prea implicat în războiul din Yemen ca să mai fie disponibil pentru altă acțiune. Noi am luat în serios avertismentul lui Nasser dat sirienilor, de a nu face război cu Israelul pur şi simplu din cauză că erau bombardați ici-colo. Acesta a fost cazul şi cu acțiunea noastră de represalii la Samua, în Iordania. Nu am reuşit să estimăm în mod corect plângerea Iordaniei față de Egipt că forța aeriană a acestuia nu i-a venit în ajutor şi că Egiptul permitea vaselor israeliene să treacă prin Strâmtorile Tiran, fără a le stingheri. Pe timpul acela noi nu credeam că acțiunile noastre aveau să ducă la un răspuns egiptean atât de viguros.

Cea de a doua evaluare incorectă privea intrarea forțelor egiptene în Sinai, socotită drept o decorare de vitrină. Armata şi guvernul nu credeau că egiptenii erau gata de război. Judecata era greşită. Deplasarea armatei egiptene în Sinai n-a fost o simplă mişcare demonstrativă.

Al treilea domeniu în care am greşit a fost că nu am crezut în uşurința lui Nasser de a ordona şi de asigura îndepărtarea forțelor ONU de la Şarm el-Şeik. Nu se crezuse că o putea face cu o asemenea uşurință, iar aceasta este o lecție plină de învățăminte pentru noi. A fost evident că nu s-a întâmpinat nici o dificultate în descotorosirea de acest instrument internațional numit United Nations Emergency Force (UNEF).

Le-am explicat apoi colegilor mei ce greşeli socoteam eu că a făcut politica noastră imediat înainte de deschiderea campaniei. Principala greşeală a fost faptul că Israelul nu a reacționat de îndată ce Egiptul a blocat strâmtorile. După aceea termenul „cine trage primul foc" a căpătat o semnificație specială. Fără îndoială că avea o importanță politică deosebită întrebarea cine a început războiul, dar după părerea mea tocmai blocada egipteană a fost prima împuşcătură. Era un clar act de război care în mod sigur justifica o contraacțiune din partea noastră. Totuşi, guvernul Israelului i-a permis lui Nasser să ne pună cuțitul la gât, fără nici o reacție din partea noastră. Este adevărat că guvernul Statelor Unite ne-a cerut să-i dăm patruzeci şi opt de ore ca să se ocupe de problemă. Dar după scurgerea acestora, Israelul era confruntat cu decizia critică dacă să privească blocada ca pe un act de război şi să acționeze în consecință, ori dacă să nu treacă la acțiune imediată, caz în care faptul că Egiptul într-adevăr trăsese prima împuşcătură avea să-şi piardă semnificația şi însemnătatea, în acest caz noi am aşteptat şi ne-am afundat într-o situație complexă. Guvernul a manevrat dintr-o poziție în care noi trebuia să fim primii care deschideam focul, deoarece reacționasem la blocadă ca şi cum ar fi fost o problemă posibil de soluționat fără război.

Incorectă a fost şi aprecierea că Statele Unite ar fi putut ridica blocada în locul nostru. America a cerut curând două sau trei săptămâni ca să încerce să găsească o soluție a problemei. Noi am fost de acord, iar din aceasta n-a ieşit nimic. Statele Unite nu erau pregătite să-şi complice relațiile

cu Egiptul, în scopul de a garanta libertatea navigației pentru noi. Dar chiar dacă America ar fi reuşit să găsească vreun remediu în acest domeniu, lucrul acesta n-ar fi corectat nicidecum balanța de forțe tulburată. Egiptenii vârâseră în Sinai optzeci de mii de soldați şi un mare număr de tancuri. Chiar dacă Strâmtorile Tiran ar fi fost deschise, rămânea problema blindatelor egiptene masate la granițele noastre.

Deşi blocada egipteană a fost mişcarea de început a războiului, prima împuşcătură, în adevăratul sens al termenului, a fost trasă de noi, şi bine trasă, distrugând încă din prima zi 70 la sută dintre avioanele statelor arabe. Cu toate acestea, deznodământul a devenit indistinct. Arabii, ca de obicei, au anunțat că ei erau învingători şi că au doborât patruzeci şi şapte de avioane israeliene. Următorul lucru întâmplat a fost că Iordania şi Siria au intrat imediat în război, Iordania deschizând foc de artilerie asupra Ierusalimului, iar Siria bombardând Nordul teritoriului nostru, atât cu artileria, cât şi cu aviația. Astfel, întrebarea cine a început războiul era relevantă nu numai pentru Egipt, ci şi pentru Iordania şi Siria, fiind perfect limpede că pe aceste două fronturi Iordania şi Siria erau cele care au tras primul foc împotriva noastră.

Factorul problematic în război era Siria. Era adevărat că sirienii au făcut mai multe încercări de a pătrunde în vreun kibuț sau în alte locuri, în primele zile ale Războiului de Şase Zile, dar acestea nu erau îndeajuns de serioase ca să ne determine să purtăm un război total. Lupta se putea termina cu frontierele Siriei suprapuse pe acelea de dinaintea războiului. Noi nu am fost forțați să mergem la război cu Siria din cauza atacurilor inițiate de sirieni în cursul acelei săptămâni. Motivele campaniei din Siria au fost, în primul rând, salvarea aşezărilor noastre din Nordul Galileei de neîncetatele bombardamente de artilerie, iar apoi nevoia de a le demonstra sirienilor că ei nu puteau să ne hărțuiască rămânând nepedepsiți. Cabinetul israelian a fost în unanimitate de acord că frontul sirian trebuia să fie acela de care să ne ocupăm la sfârşit. Am pornit la cucerirea înălțimilor Golan în dimineața zilei de 9 iunie, în noaptea anterioară, când s-a ridicat problema dacă trebuia să întreprindem acțiunea împotriva Siriei, m-am opus în cei mai radicali termeni unei asemenea acțiuni. Dar condițiile s-au schimbat.

La miezul nopții, în acea noapte, după ce îmi spusesem părerea, m-am dus la Marele Cartier General. Acolo am aflat că Nasser încuviințase încetarea focului. Un raport de spionaj arăta că oraşul Kuneitra era gol şi că frontul sirian începea să se prăbuşească. Aceste anunțuri şi raportul m-au îndemnat să-mi schimb părerea. Am dat ordinul de a se trece la acțiune împotriva Siriei.

Statul-Major General fusese în favoarea atacului şi avea un plan de contingență pentru operație, dar acesta era limitat. Planul nu includea capturarea înălțimilor Golan, dar a servit, în esență, la deschiderea fazei. Planului final i s-a dat un scop mai larg, anume împingerea sirienilor pe o

adâncime de douăsprezece mile şi jumătate, astfel încât aşezările din Galileea să fie scoase din raza artileriei lor, caz în care forțele noastre trebuiau să ajungă la Kuneitra şi Rafid.

Am încheiat Războiul de Şase Zile cu maximum de linii de demarcație pe toate fronturile.

Le-am spus apoi colegilor mei că am cerut Statului-Major General să pregătească o apreciere cu privire la situația viitoare, în sensul de cât timp le-ar trebui arabilor ca să-şi refacă puterea militară. Distrugerea armatelor arabe, îndeosebi a celei egiptene, era considerabilă, între timp, noi trebuia să ne aşteptăm la două atacuri. Unul era o campanie politică arabă împotriva noastră. Arabii nu puteau fi capabili să-şi refacă armatele în scurtă vreme, aşa încât ei aveau să-şi concentreze, în viitorul imediat, activitatea ostilă în politica internațională. Celălalt atac putea veni din partea Uniunii Sovietice, existând posibilitatea ca aceasta să participe activ la război împotriva noastră.

Eram încredințat că a fost o reuniunea utilă, totuşi am plecat de acolo cu un sentiment mai puțin decât plăcut. N-am putut să nu simt atmosfera de răceală, sursa acesteia fiind primul-ministru şi liderii Mapai. Am înțeles că întotdeauna îmi vor căuta cusururi. Ei nu se împăcaseră cu faptul că am fost numit ministru împotriva voinței lor şi aveau să-mi găsească greşeli în orice făceam.

PARTEA A VI-A

PUNȚI DESCHISE
(1967-l973)

22
TIMPURI NOI

O dată ce lupta a luat sfârşit, am dat ordine ca toate barierele care marcaseră divizarea Ierusalimului să fie înlăturate. Estul şi Vestul Ierusalimului trebuiau să devină din nou una. Comunitățile evreiască şi arabă trebuiau din nou să aibă acces una la cealaltă. Ordinele cereau demolarea zidurilor antitrăgători de elită, curățirea câmpurilor minate şi mutarea gardurilor din sârmă ghimpată, care fuseseră un permanent memento al divizării oraşului. Doream ca unitatea Ierusalimului să capete o expresie practică deplină şi doream ca lucrul acesta să fie făcut repede.

Abia am emis aceste ordine că am şi fost onorat cu urlete de protest din partea a diferiți oficiali care încercau să mă convingă că mă pripeam. Au fost formulate justificări urgente din partea Ministerului de Interne şi din partea lui Teddy Kollek, primarul Ierusalimului Evreiesc, al cărui Consiliu Municipal trebuia acum să răspundă şi de administrarea treburilor Ierusalimului Arab.

Am fost rugat să amân aceste măsuri. Decizia mea a rămas însă în picioare. Barierele trebuiau date jos fără întârziere. Dar, cu două zile mai înainte ca ordinele să intre în vigoare, am fost de acord să mă întâlnesc cu ei şi cu alţii, inclusiv cu reprezentanţi ai poliţiei şi ai comandamentului local al armatei, în timp ce ceilalţi şi-au exprimat temerile în termeni moderaţi, primarul Kollek şi reprezentantul Ministerului de Interne au stăruit fierbinte să-mi amân decizia, profetizând un măcel general. Evreii care aveau să intre pe străduţele înguste din Oraşul Vechi aveau să fie masacraţi de arabi fanatici, iar evrei exaltaţi aveau să se răzbune pe arabii prinşi în Oraşul Nou.

I-am ascultat, am lăsat de-o parte predicţiile lor exagerat de colorate şi le-am spus că nu vedeam nici un motiv ca să-mi schimb ordinele. Interpretarea dată de mine situaţiei şi stării de spirit a oamenilor, arabi şi evrei, arăta că nimic nefast nu avea să se petreacă şi că, dacă se petrecea, lucrurile se puteau aranja. Libera mişcare în ambele direcţii trebuia permisă imediat, fără oprelişti, fără posturi de control, fără permise de circulaţie speciale. Am spus că trebuia să acţionăm numaidecât în concordanţă cu noua realitate şi că ne puteam ocupa mai târziu de problemele care aveau să apară.

Măsurile au fost aplicate. Barele şi barierele au fost înlăturate, iar cele două jumătăţi ale Ierusalimului au fost reunite. Oraşul Vechi şi împrejurimile sale şi Ierusalimul israelian au devenit un singur oraş. Nu a fost nici un incident, nici o tulburare. Capitala unită a Israelului arbora un aer festiv. Arabii s-au îmbulzit în Piaţa Sionului din inima Oraşului Nou, iar evreii au mişunat în bazarurile din Oraşul Vechi. Singurul lucru pe care poliţia a trebuit să-l facă a fost acela de a încerca să descurce blocările circulaţiei.

Urgenţa guvernului era să se ocupe de statutul JocuriJor sfinte evreieşti, musulmane şi creştine clin Ierusalim şi din împrejurimile acestuia. Am propus ca toate barierele şi limitările de acces la aceste altare, impuse de regimul iordanian, să fie înlăturate. Trebuia acum să permitem tuturor musulmanilor şi creştinilor, fie ei cetăţeni ai Israelului, fie rezidenţi în Cisiordania sau Fâşia Gaza, să viziteze şi să se roage la locurile lor sfinte: Domul Stâncii, Moscheea El Aksa şi Biserica Sfântului Mormânt.

Pentru ani îndelungaţi, arabii au barat evreilor drumul la locurile lor cele mai sacre, Zidul Plângerii din complexul Templului şi Peştera Patriarhilor din Hebron. Acum când noi aveam controlul, eram obligaţi să admitem ceea ce le cerusem altora şi să acordăm oamenilor de toate credinţele libertatea absolută de a vizita şi de a se închina la locurile lor sfinte. Am luat asupra mea responsabilitatea pentru riscurile implicate. Eram încredinţat că, în ceea ce priveşte relaţiile noastre cu arabii, poziţia noastră internaţională şi chiar securitatea noastră, cu cât guvernul nostru se amesteca mai puţin în viaţa privată, religioasă şi obştească a arabilor cu atât va fi mai bine. Oricum, trebuia să încercăm această metodă. Era mai înţelept să avem de-a face cu

exploatarea dăunătoare a situației de către elemente ostile, decât să înăbuşim dinainte dezvoltarea unor relații corecte între arabi şi regimul israelian.

Cele două locuri sfinte evreieşti care ridicau probleme speciale erau Muntele Templului din Oraşul Vechi, amplasament al Templului Evreiesc clădit de regele Solomon în secolul al X-lea î.Chr., reclădit în secolul al Vl-lea şi distrus de romani în anul 70 d.Chr., precum şi Peştera Patriarhilor clin Hebron.

După aproximativ şapte secole de la distrugerea de către romani a Templului, musulmanii au construit două moschei sfinte pe Muntele Templului: Moscheea Domului (sau Domul Stâncii) şi Moscheea El Aksa. Amplasamentul ca atare, o platformă uriaşă care cuprinde Templul poporului evreu şi curțile sale, a devenit Haram eş-Şariful sacru al musulmanilor, iar în anii din urmă Consiliul Musulman Suprem local şi-a ținut aici slujbele. Cât priveşte Peştera Patriarhilor, problemele puse de acest amplasament îşi au originea în faptul că două religii, iudaismul şi islamismul, îl consideră sfânt, existând astfel pericolul ca fanaticii dintr-o religie sau alta să pretindă că amplasamentul este exclusiv al lor.

Mi se părea că trebuia să găsim o cale de a înlătura barierele artificiale pe care autoritățile musulmane şi administrația mandatară britanică le impuseseră vizitatorilor evrei care doreau să se închine la locurile lor sfinte, fără să lezeze sensibilitățile musulmane, în acelaşi timp, trebuia să ne asigurăm că o problemă atât de delicată nu va provoca un conflict care să inflameze pasiunile, să ducă la ciocniri şi demonstrații şi să stârnească o agitație internă, îndeosebi în țările musulmane.

Socoteam că prima decizie neechivocă ce trebuia luată privea conducerea şi supravegherea complexului de moschei şi oficiilor musulmane, în dimineața primei sâmbete de după război, am vizitat Moscheea El Aksa şi m-am întâlnit cu personalul religios musulman care răspundea de aceasta. Am intrat în curtea moscheii venind dinspre Zidul de Vest (al Plângerii). Accesul la Zid le-a fost oprit evreilor în ultimii nouăsprezece ani, iar acum, trecând pe acolo, am văzut mii de evrei îngrămădiți în fața bătrânelor pietre, într-o atitudine ecstatică. Continuându-ne drumul prin Poarta Mograbi, în sus, ca să ajungem la complexul moscheii, a fost ca şi cum deodată am fi ieşit dintr-o lume a bucuriei şi am fi intrat într-una a tăcerii ursuze. Oficialii arabi ne-au salutat în mod solemn, expresia lor reflectând profunda mâhnire cu privire la victoria noastră şi teama de ceea ce puteam eu să fac. Grupul era condus de seicul Abdel Hamid Sa'iah, cu el aflându-se muftiul Ierusalimului şi paznicul complexului moscheii, care era responsabil de serviciile religioase.

Înainte de a intra în moschee, le-am cerut ofițerilor israelieni care mă însoțeau să-şi scoată încălțămintea şi să-şi lase armele afară. După ce am ascultat explicațiile despre moschee şi despre reglementările obişnuite pentru închinători şi vizitatori, le-am cerut gazdelor mele să vorbim despre viitor. La început au refuzat, dar când eu m-am aşezat jos pe covor, şi mi-am încrucişat

picioarele în felul arabilor, ei s-au simțit obligați să facă la fel şi, în mod inevitabil, ne-am angajat în discuție. Ca o consecință a bătăliei pentru Ierusalim, le fusese tăiată apa şi electricitatea. Le-am promis că vor avea şi una şi alta în decurs de patruzeci şi opt de ore. După aceea am atacat problema principală. Am spus că acum războiul se terminase şi că trebuia să ne întoarcem la viața normală. Le-am cerut să reia, în vinerea următoare, serviciile religioase în moschee. Am spus că nu doream şi nu intenționam să continuăm practica instituită de iordanieni de a cenzura predica de vineri, înainte ca aceasta să fie difuzată la radio. Sub regimul iordanian, predicile de vineri, care erau radiodifuzate, erau supuse unei cenzuri stricte. Am întrebat, în felul meu, dacă o astfel de practică era proprie unui conducător musulman, arătând însă că un conducător evreu în mod cert s-ar fi abținut să acționeze într-o asemenea manieră. Am adăugat că speram ca liderii religioşi musulmani să nu profite de o astfel de libertate spre a tolera predici demagogice care să-i incite pe unii dintre adepții lor. Dacă o făceau, trebuia, desigur, să luăm măsurile de rigoare.

Am spus că trupele israeliene aveau să fie îndepărtate din amplasament şi că vor staționa în afara complexului. Autoritățile israeliene erau responsabile de securitatea generală, însă nu trebuia să ne amestecăm în treburile private ale musulmanilor, care erau responsabili de propriile lor sanctuare. Fără îndoială, gazdele noastre cunoşteau faptul că, în ziua în care capturasem amplasamentul, ordonasem să fie îndepărtat steagul israelian de pe Moscheea Domului, unde acesta fusese înălțat. Noi nu intenționam nicidecum să controlăm locurile sfinte musulmane şi nici să ne amestecăm în viața religioasă a arabilor. Singurul lucru pe care trebuia să-l introducem era libertatea accesului evreilor la complexul Haram eş-Şarif, fără limită sau plată. Acest complex, aşa după cum gazdele mele ştiau prea bine, era al nostru Munte al Templului. Aici se înălța Templul nostru din timpuri străvechi şi ar fi fost de neconceput pentru evrei ca ei să nu poată vizita în mod liber acest loc sfânt, acum când Ierusalimul se afla sub cârmuirea noastră.

Gazdele mele nu au fost prea încântate de remarcile mele finale, dar au recunoscut că ar fi fost imposibil să-mi schimbe decizia. Ele ar fi dorit ca întreaga zonă, şi nu doar moscheile, să rămână sub controlul lor exclusiv, cu continua interdicție pentru evrei. Dar au înțeles, de asemenea, că trupele noastre au fost îndepărtate de la complex şi că noi recunoscusem drepturile lor de a-şi controla propriile locuri sfinte.

O problemă spinoasă a apărut în ziua de 16 august. Această dată coincide cu ziua a noua a lunii evreieşti Av, o zi de sărbătoare evreiască în care are loc îndoliata comemorare a distrugerii Templului. Rabinul Şlomo Goren, duhovnicul şef al armatei, şi mai multe miniane (cvorumuri religioase) au decis ca în acea zi să se roage pe Muntele Templului, adică Haram eş-Şarif. Ei purtau cu dânşii o Tora (Sul al Legii), un chivot şi un amvon. Am

aflat de incident doar mai târziu, când maiorul David Farhi, ofițerul de legătură al cârmuirii militare cu liderii arabi, n-a reuşit să-l oprească pe rabin şi pe însoțitorii săi de a merge să se roage acolo. Problema a ajuns să fie examinată de guvern. Cu toate că, se înțelege, nici un ministru nu dorea să ia o poziție formală care să spună fără înconjur că evreilor le era interzis să se roage pe Muntele Templului, s-a decis să se „mențină politica curentă", care în realitate le interzicea s-o facă. Era evident că dacă noi nu-i opream pe evrei să se roage acolo unde acum era un complex de moschei, lucrurile ar fi scăpat din mână şi ar fi dus la o ciocnire religioasă. Rabinul Goren a luptat în mod hotărât împotriva interdicției de facto, dar în cele din urmă a acceptat verdictul, iar spiritele s-au potolit. Ca măsură suplimentară de precauție, i-am spus şefului statului-major să-i ordone duhovnicului şef al armatei să mute biroul pe care îl instalase în clădirea din vecinătatea complexului moscheilor. Eram convins că tocmai pentru că acum controlul se găsea în mâinile noastre, se impunea să arătăm o mai largă toleranță, o atitudine atât de rară la regimurile din precedentele decenii şi secole. Noi, desigur, trebuia să respectăm Muntele Templului ca pe un loc istoric al trecutului nostru din vechime, dar trebuia de asemenea să nu-i tulburăm pe arabii care îl utilizau drept ceea ce acesta era în prezent, un altar al Islamului.

Reglementările făcute de noi în privința Peşterii Patriarhilor din Hebron au un scop diferit de acelea privind Ierusalimul. Aici scopul este nu divizarea autorității şi a drepturilor, ci coexistența armonioasă. Potrivit tradiției evreieşti, Peştera Patriarhilor este cel mai vechi loc de înmormântare evreiesc. Primul evreu a fost Avraam, iar el, fiul său Isac şi nepotul său Iacov au fost înmormântați aici. Tot aici au fost înmormântate matriarhele Sara, Rebeca şi Leea. (Mormântul soției favorite a lui Iacov, Rahela, se află cu câteva mile mai la Nord, „pe drumul care duce la Efrata care este Betleem", cum spune Biblia). Musulmanii respectă şi ei această tradiție, căci Avraam este „Confratele" lor, tatăl primului lor strămoş, Ismail, aşa încât şi pentru ei Peştera Patriarhilor este loc de venerație deosebită.

În timpul celor patru secole de stăpânire otomană şi al celor treizeci de ani de mandat britanic, musulmanii au interzis evreilor intrarea în peşteră şi chiar în clădirea ridicată deasupra acesteia, clădire care a fost transformată mai întâi în biserică, iar mai târziu în moschee. Evreilor le era permis cel mult să urce cele şapte trepte ale scării care duce la străvechiul mormânt. Eram acum în situația de a ridica această ruşinoasă interdicție, dar eu doream s-o facem fără a le cauza musulmanilor suferință, aşa cum ei cauzaseră secole de-a rândul poporului nostru. Aveam în vedere o reglementare prin care evreii să poată vizita, să poată face pelerinaj şi să se închine la mormântul patriarhilor fără a-i tulbura pe musulmani în ceea ce priveşte serviciile lor religioase.

Cheia acestei probleme dificile constă în divizarea geografică a acestui loc sfânt şi în coordonarea programelor pentru ritualurile respective.

Divizarea geografică era relativ simplă, deoarece mormintele patriarhilor — sau mai degrabă monumentele care simbolizează mormintele — sunt situate în jumătatea vestică a clădirii, în timp ce sala de rugăciune a moscheii este situată în jumătatea estică a acesteia. Reglementarea programării, adică a stabilirii timpului de vizitare pentru evrei, în aşa fel încât acesta să nu coincidă cu al rugăciunilor musulmanilor, s-a dovedit mai complexă. Rugăciunile musulmane au loc de cinci ori pe zi, dar ele durează toată ziua în luna sărbătoririi Ramadanului. Evreii au trei slujbe pe zi, dar de sabat, ca şi în timpul sărbătorilor şi a zilelor de post, care atrag un mare număr de pelerini, este greu de scurtat slujbele. Eu personal nu eram în favoarea ținerii unor slujbe de rugăciune formale în acest loc sfânt, care s-ar fi transformat în mod virtual într-o sinagogă. Credeam că putea să rămână doar un altar pentru pelerinaje şi rugăciuni informale. Dar de vreme ce vizitatorii şi pelerinii evrei au început să țină slujbe formale, nu eram dispus să-i opresc. Trebuia să asigur programarea nu numai a orelor de vizitare, ci şi a celor de rugăciune obişnuită a evreilor. Era evident că nici o reglementare corespunzătoare nu putea fi realizată fără compromis şi respect reciproc.

În căutarea unei asemenea reglementări, cineva a venit cu ideea de a se adăuga la clădire o mică sinagogă, la un nivel mai jos decât moscheea, cu acces, printr-o deschidere specială, la adevărata peşteră care, conform tradiției, cuprindea mormintele însele (distincte de mormintele simbolice ale patriarhilor, din sala de deasupra). Se credea că o asemenea intrare a existat odinioară, că fusese ulterior închisă şi că acum putea fi redeschisă. Dar investigațiile n-au dus la găsirea nici unei deschideri, aşa încât ideea a trebuit să fie părăsită. Peştera, aş putea adăuga, poate fi întrevăzută din interiorul moscheei, printre nişte gratii montate în duşumeaua clădirii.

Trebuia astfel să ajungem la o reglementare bazată pe compromis, iar primele proceduri de coexistență acceptabile pentru ambele comunități au fost expuse de mine la o întâlnire cu reprezentanții musulmani, ținută în ziua de 1 august 1967, la sediul guvernatorului militar din Hebron. În cele şase săptămâni care trecuseră de când Hebronul intrase sub controlul nostru şi fusese din nou deschis pentru evrei, oraşul era în fiecare zi plin de o mulțime de pelerini care se duceau la Peştera Patriarhilor, contemplând măreția uriaşelor pietre irodiene din zidurile împrejmuitoare, explorând cu pioşenie interiorul tăcut şi rugându-se în picioare lângă morminte.

Cu o zi mai înainte de întâlnirea mea cu notabilitățile musulmane din Hebron, am discutat tema cu Comitetul Ministerial privind Locurile Sfinte şi am prezentat propunerile mele, care au fost aprobate. Singura problemă rămasă deschisă era dacă să le cerem evreilor să-şi scoată încălțămintea înainte de a intra în clădire. Aceasta este o practică pe care toți vizitatorii trebuie s-o urmeze atunci când intră într-o moschee, în acest caz, însă, ar fi însemnat ca evreul să cedeze celeilalte credințe ceea ce de fapt este un loc sfânt evreiesc. Amplasamentul a suferit numeroase transformări, în afară de

mormântul Patriarhilor Evrei, la mijlocul celui de al doilea mileniu î.Chr., a fost aici o sinagogă în ultima jumătate a mileniului întâi î.Chr., o bazilică creştină cu aproape o mie de ani în urmă, apoi o moschee, apoi din nou o biserică, în epoca cruciadelor, după care iarăşi o moschee. Comitetul Ministerial m-a lăsat pe mine să decid, iar eu, din punct de vedere privat, am hotărât ca pelerinii evrei să nu fie obligaţi să-şi scoată încălţămintea, dar să evite zona de rugăciune musulmană.

La întâlnirea din Hebron m-au însoţit membri ai Guvernului Militar, precum şi Rafael Levi, care slujea drept consilier cu privire la treburile arabe. El era originar din Hebron, îi cunoştea pe oamenii din oraş, limba şi obiceiurile]or fiindu-i familiare. Reprezentanţii Islamului erau conduşi de primarul Hebronului, incluzându-i şi pe muftiul din Hebron, ca şi pe şeicul moscheei. După o discuţie migăloasă, am ajuns la un acord care pentru arabi era cel mai mic rău, iar pentru evrei cel mai mic bun. Acordul prevedea următoarele:

• Starea excepţională va fi ridicată, în aşa fel încât comunitatea musulmană să se poată ruga la ora 3 A.M.

• Vizitatorilor non-musulmani li se va permite să intre în clădire între orele 7 A.M. şi 11 A.M. şi 1,30 P.M. şi 5 P.M.

• Muezinului i se va permite să-i cheme pe credincioşi la rugăciune de cinci ori pe zi.

• între orele 1,30 P.M. şi 5 P.M., comunităţii musulmane trebuia să i se permită să se roage în moschee, însă avea să folosească o intrare separată.

• Vizitatorilor non-musulmani trebuia să li se ceară să poarte veşminte potrivite şi demne de respect. Trebuia interzis fumatul, precum şi vânzarea de lumânări sau de băuturi tari.

Din partea musulmanilor a semnat Consiliul Musulman Suprem, iar din partea evreilor am semnat eu şi Rafael Levi.

Acest acord nu era răspunsul cuprinzător la toate problemele, dar oferea o bază pentru reglementări viitoare, care puteau să aibă loc din timp în timp. Principalele adausuri ulterioare au fost prilejuite de nevoia de a da posibilitate numărului crescând de închinători de a-şi ţine serviciile religioase din „Zilele Smereniei", dintre Anul Nou evreiesc şi sărbătoarea Iom Kipur, fără a tulbura rugăciunea musulmană din moschee. Şi în această privinţă a fost curând găsită o soluţie. Chiar la Vest de morminte se găsea o curte deschisă, care putea fi acoperită de un baldachin, într-adevăr, în pereţi existau cârlige din fier, ceea ce arăta că acel fel de acoperiş fusese utilizat şi în trecut, aşa încât exista un precedent. Dar, desigur, dificultatea fundamentală în astfel de probleme nu era găsirea de răspunsuri la chestiuni tehnice, ci generarea acelei bunăvoinţe necesare de ambele părţi, în sensul de a se ajunge la o înţelegere.

Am cheltuit mult timp în asigurarea unor aranjamente armonioase cu privire la locurile sfinte din Hebron şi, mai presus de toate, din Ierusalim,

deoarece ele conțineau sămânța unei abordări care putea să rezolve problemele mult mai mari şi mai dificile ale coexistenței arabo-evreieşti într-un Ierusalim unit. Trebuia să determinăm acele domenii de care avea să se ocupe în mod autonom fiecare comunitate —musulmană, creştină şi evreiască—, precum şi domeniile în care era posibilă cooperarea, noi având de stabilit cum să se comporte unii față de alții arabii şi evreii.

În timpul lunii Ramadanului, o sărbătoare religioasă musulmană, am ordonat o restrângere a orelor de vizită a evreilor la Peştera Patriarhilor. Am considerat că Avraam, Isac şi Iacov, ca şi noi, descendenții lor moderni, eram destul de puternici ca să suportăm această limitare. Ori de câte ori am vizitat moscheea în timpul Ramadanului şi i-am văzut pe arabii postitori stând în genunchi şi rugându-se cu adâncă devoțiune la unul şi singurul Allah milostiv, a trebuit să păşesc în vârful picioarelor, aşa încât să nu-i tulbur. Niciodată nu am avut sentimentul că prin aceasta îmi abandonam propria credință. Eram sigur că, în acelaşi mod, nu ar fi însemnat nici o ştirbire a credinței lor islamice dacă arabii nu i-ar fi tulburat pe evreii care se rugau la Zidul Plângerii, cu ochii strâns închişi, într-o concentrare religioasă, în timp ce îşi adresau cerului rugăciunile.

În Ierusalim, problema coexistenței trebuia să includă atât viața laică a locuitorilor oraşului, cât şi locurile sfinte şi timpul de rugăciune. Trebuia să fie posibil ca toți să se adune — şi să se înghesuie unul în altul — în aceleaşi bazare supraaglomerate, să facă afaceri împreună, să întrețină împreună rețelele de electricitate, canalizare şi alimentare cu apă. Arabii şi evreii puteau trăi în acelaşi oraş, plătind aceleaşi impozite, călătorind în aceleaşi autobuze şi primind salarii egale la muncă egală, în acelaşi timp, trebuia să fie posibil ca arabii să aibă şcoli separate, aşa încât fiecare copil arab să poată învăța în limba maternă istoria poporului său, admirându-şi eroii, cultivându-şi credința, celebrându-şi sărbătorile proprii. Credeam că musulmanilor trebuia să li se acorde suveranitatea asupra locurilor lor sfinte şi că orice musulman, din orice țară, fie că întreținea sau nu relații diplomatice cu Israelul, trebuia să dispună de accesul liber la aceste locuri. Eram convins că piatra unghiulară a coexistenței arabo-evreiesti era ca fiecărei comunități să-i fie asigurată satisfacerea năzuințelor sale fundamentale, demonstrându-se toleranță reciprocă în această privință.

Am crezut, de asemenea, că este treaba mea să mă întâlnesc cu toți primarii arabi din oraşele din Cisiordania şi din Fâşia Gaza în săptămânile imediat următoare războiului, în Cisiordania, pierderile cauzate de război în rândul populației civile erau scăzute, ca şi dauna adusă proprietății, într-adevăr, în afara oraşelor, deşi trebuia trecut printre tancuri şi autoblindate arse, aproape că nu exista semn că fusese război. Starea excepțională, impusă în timpul bătăliilor, fusese ridicată. Circulația pe drumuri şi munca pe ogoare reveniseră la normal, în văzduhul limpede răsuna cântecul monoton al celor care mânau cămilele ce duceau încărcăturile de grâu la arie.

Ceea ce se numeşte propriu-zis Cisiordania, dar ne-a fost dintotdeauna cunoscut prin numele biblic de Iudeea şi Samaria, îmi evocă amintiri deosebite din copilărie. Nahalalul de la începutul anilor 1930 era un mic sat organizat ca fermă cooperativă, în afară de ogoarele comunității, fiecare fermier avea, cum am avut şi noi, o mică grădină de zarzavat lângă casă, câteva vaci corcite (rezultate din împerecherea unor tauri olandezi cu vaci arabe) şi păsări cotcodăcitoare care ciuguleau de prin gunoaie şi se ouau prin cele mai întunecoase locuri, în căpițe de fân sau pe sub mormane de nuiele. Cel mai mult timp îl petreceam la munca pe ogoare, iar la sfârşitul verii, între seceriş şi semănat, era un sezon mort, din care trăgeam maximum de profit. Plecam cu prietenii mei în ceea ce numeam „marea excursie", o cutreierare prin întreaga țară. Uneori eram călăuziți de un ghid, David Baraş din satul vecin Kfar Iehoşua, cel mai bun dintre profesori. De cele mai multe ori plecam de capul nostru. Cu un rucsac cu hrană şi o pătură cazonă luată în spate, cu câțiva bănuți de buzunar, făceam ocolul țării, de-a lungul Văii Iordanului, prin Samaria, sus la Ierusalim, iar apoi prin Iudeea. În fiecare an ruta noastră varia.

Reîntâlnirea mea cu această parte a țării, acum deschisă nouă iarăşi, a fost diferită. Nu a mai fost o excursie tinerească, iar eu nu mai eram băiatul nerăbdător care încerca să contemple cât mai mult peisaj posibil, înainte de a se cufunda din nou în ferma din Nahalal. A fost o experiență nouă care m-a făcut să cunosc cât de familiar îmi era pământul copilăriei mele care — deşi fusesem retezat de acesta — îmi devenise mult mai drag o dată cu trecerea timpului.

Există şi o altă particularitate a Samariei şi Iudeii. Am peregrinat prin aceste străvechi teritorii înfiorat de viziunea şi ideea locurilor biblice şi de sunetul numelor acestora: Silo, unde triburile israeliene s-au adunat în fața Chivotului Legii; Tecoa, locul de naştere al profetului Amos; Betel, asociat cu patriarhul Avraam, cu visul lui Isac, cu judecata lui Samuel şi cu concentrarea forțelor lui Saul, când el a luptat cu filistenii; Anatot al lui Ieremia şi al celor doi „oameni puternici" ai lui David; şi multe altele. Şi chiar dacă nimic n-a mai rămas din aceste locuri dincolo de mormanele de ruine arheologice, numele lor dăinuie neschimbat peste secole.

Personajele biblice erau de obicei amintite în asociere cu locurile în care se născuseră şi erau înregistrate ca Ilie Tişbitul, Nabot Carmelitul, Mica din Moreşet. În decursul timpului, unele dintre aceste nume evreieşti au suferit anumite denaturări, potrivit pronunțărilor mai noi. Dar faptul acesta nu mi-a dat bătaie de cap, căci pentru mine se păstrase sunetul autentic al limbii ebraice sau canaanite originale: Yericho (Ierihon), Yafo (Jaffa), Acco (Acra). Anii, bătăliile, națiunile au trecut peste locuri fără a izbuti să distrugă sursa numelor acestora.

Acum existau sălaşe arabe în Iudeea şi în Samaria. Băieții andrii care treierau stogurile de grâu, bărbații cu mâinile pe coarnele plugului de lemn

tras de boi, femeile care se întorceau de la izvor în sat agale, cu ulciorul pe cap, făceau parte din peisaj. Nu puteam gândi despre ei că erau interpuşi între mine şi pământ. Niciodată n-am arborat sentimente ostile față de arabi. Fundamentul războaielor şi conflictelor noastre era ambiția politică şi națională, nu duşmănia personală, întâlnirile la o piua (turtă arabă), măsline, cafea neagră şi „Ahalan wasahalan", cu care am fost ospețit ori de câte ori am trecut pragul caselor lor, au fost întrerupte periodic de război, dar ele au fost întotdeauna reluate după ce praful bătăliei s-a aşezat.

Trei mici districte din Iudeea şi Samaria au suferit foarte mult în timpul războiului. Unul a fost înălțimea Latrun, unde au avut loc lupte energice. Când iordanienii au început neprovocați acțiunea militară, artileria Legiunii Arabe din Latrun a bombardat aeroportul internațional de la Lod al Israelului, iar fortărețele arabe de pe colinele dominante au ținut sub amenințare câmpia de pe litoral, inclusiv oraşul Tel Aviv.

Cu totul diferite au fost circumstanțele în care au fost considerabil ruinate celelalte două zone afectate. Una cuprindea oraşul Kalkilia din Samaria, iar cealaltă două sate din Iudeea. Aici guvernul israelian le dăduse locuitorilor materiale şi subvenții financiare, aşa încât ei să-şi poată reclădi casele ruinate. Situația lor grea a fost examinată la mai multe reuniuni ale Cabinetului, deoarece s-a aflat că multe case au fost distruse nu ca rezultat al bătăliei, ci ca acțiune punitivă din partea soldaților israelieni. Lucrul acesta nu numai că nu fusese dictat de politica guvernului israelian, ci fusese făcut prin nesocotirea acelei politici, care statuase ca în război armata să facă tot posibilul spre a evita vătămarea civililor şi a proprietății lor. Am găsit fără rost întreprinderea a o serie de investigații speciale în armată în această privință. În loc de aceasta, am vizitat numaidecât locurile cu pricina, spre a vedea exact ce s-a întâmplat şi cum puteam fi de ajutor. M-am dus mai întâi la Kalkilia.

Ajungând acolo, am descoperit că mai bine de o treime din clădirile oraşului şi din suburbiile sale au fost distruse, în majoritatea lor nu de către artilerie, ci prin dinamitare. Când am cerut explicații armatei, mi s-a spus că lucrul acesta a fost făcut sub formă de represalii față de arabii care trăgeau de acolo asupra trupelor noastre. Problema practică era pentru mine cum să asigur reparația daunelor fizice, dar şi a daunelor aduse relațiilor israeliano-arabe. Primarul Kalkiliei, Haj Hussein Aii Tzabari, mi-a arătat că aproximativ 800 de case deveniseră nelocuibile şi că numărul oamenilor care părăsiseră oraşul totaliza 12.000. Unii locuiau acum la rude, în Nablus şi în sate învecinate, dar cei mai mulți se adăpostiseră în dumbrăvile de măslini, nu departe de Kalkilia. M-am dus să-i vizitez.

Dacă n-aş fi văzut casele lor ruinate de-a lungul drumului făcut până acolo, aş fi putut gândi că acei oameni ieşiseră să se bucure de un picnic în masă. Sub fiecare copac era aşezată o familie. Copiii se hârjoneau pe cuverturi întinse pe pământ, aproape goi, femeile erau aplecate asupra oalelor

puse la foc, în timp ce bărbații în abayas (pelerine arabe lungi), îmbrobodiți cu kefiehnri (turbane-capă), moțăiau în pace.

Când ne-au recunoscut, s-au adunat în jurul nostru, bombardându-ne cu întrebări. Nu mormăiau şi nu se plângeau. Cereau doar permisiunea de a se întoarce în Kalkilia şi de a primi echipament mecanic cu care să curețe ruinele. Permisiunea de a se întoarce le-a fost acordată imediat. Le-am promis, de asemenea, să le dau ajutorul cerut. Dar nu le-am putut spune nimic ca răspuns la ceea ce ei nu întrebaseră, dar care atârna în aer ca un uriaş semn de întrebare: ce aveam de gând să facem cu ei? Ştiam prea bine că dacă speranțele lor s-ar fi realizat şi dacă arabii ar fi ieşit victorioşi în război, ei nu numai că ne-ar fi distrus casele, satele şi oraşele, ci ne-ar fi şi măcelărit. Ştiau şi ei lucrul acesta şi de aceea acceptaseră ruinarea caselor lor ca pe o consecință a înfrângerii suferite. Cu toate acestea, nu mă puteam ascunde în spatele acestei explicații. Ceea ce arabii ne-ar fi putut face nouă nu ne putea servi drept călăuză în acțiunea sau comportamentul nostru. Dar nici nu doream să le spun că eu, ministrul apărării, eram cuprins de întristare şi ruşine în fața a ceea ce făcuseră unii dintre soldații noştri. Relațiile dintre noi şi arabi sunt, în definitiv, relații între națiuni, şi ar fi fost nepotrivit pentru mine, în situația mea oficială, să le vorbesc în calitate de individ privat. Aşa încât pur şi simplu i-am asigurat de ajutorul guvernului, iar după aceea am rămas tăcut.

Aceleaşi circumstanțe erau adevărate şi în privința celor două sate din Vestul dealurilor Hebronului. Aici, de asemenea, comandantul israelian local a decis aruncarea în aer a unui număr de case, iar eu am promis şi aici, în numele guvernului, că vor fi aprovizionați cu ciment şi fier-beton, aşa încât să-şi poată repara acoperişurile. N-au cerut piatră, pentru că în Iudeea aceasta se găseşte din abundență. Fiecare generație a avut războaiele şi distrugerile sale. Dar chiar dacă acoperişurile şi pereții sufereau distrugeri, pietrele rămâneau. Acestea aveau să fie adunate de la ruinele de acum şi de la cele mai vechi, aşa cum se îndătinase de secole şi secole practica, spre a constitui temeliile noilor case.

23
TRĂIND ÎMPREUNĂ

Unul din primele mele decrete de după război, când am ajuns să mă ocup de administrarea teritoriilor ocupate, a fost acela privind abolirea restricțiilor de călătorie. Am emis ordine ca orice arab, fie rezident în Cisiordania, fie refugiat în Gaza, să fie liber să călătorească oriunde în Israel şi oriunde în teritorii, fără a i se cere permis. Acest decret a venit ca o surpriză plăcută pentru arabii direct afectați. Era ultimul lucru la care se aşteptau din partea administrației de ocupație. Erau însă mulți în Israel care

socoteau că lucrul acesta va periclita securitatea noastră, oferind mai mare libertate de mişcare teroriştilor.

În luarea acestei măsuri m-a inspirat îndeosebi amintirea privind sistemul de permise de călătorie inventat de Guvernul Militar pentru arabii din Israel în anii de început ai statului, eu fiind decis să nu urmez acea cale. Însăşi necesitatea permisului de călătorie subliniază limitarea libertății, iar procedurile greoaie sporesc amărăciunea psihologică, ceea ce dezavantajează relațiile dintre locuitori şi administrație. Lungul timp de aşteptare pentru obținerea permisului, cozile formate la posturile de control, cercetarea bagajelor, dependența generală de bunăvoința autorităților era frustratoare şi degradantă.

Ceea ce a grăbit hotărârea mea de a preveni toate acestea a fost un incident petrecut la scurt timp după război. Unii dintre soldații inamici erau încă în libertate, arme încă se mai aflau în mâini duşmănoase, pericolul sabotajului era absolut real şi, în consecință, circulația rutieră era supusă controlului din partea trupelor noastre. S-a întâmplat să fiu de față la un control efectuat asupra unui autocamion ce venea din direcția El Ariş. Şoferul şi însoțitorul său au spus că duceau o încărcătură de peşte la Hebron.

Când am ajuns eu acolo, soldații deja scoseseră lăzile şi le răsturnaseră, ca să vadă dacă nu erau ascunse arme dedesubt. Pescarii din El Aris, oraş sinait pe pe țărmul Mediteranei, trebuie să fi cheltuit multe ore ca să împacheteze cu grijă peştele destinat piețelor din Hebron şi Ierusalim. Ei aşezaseră peştii cap la cap, straturi-straturi, pe un pat de gheață, iar deasupra lăzilor împrăştiaseră crengi cu frunzele verzi, în aşa fel încât transportul să fie protejat împotriva razelor solare, într-un sfert de oră, nimic n-a mai rămas din munca lor migăloasă. Peştele era împrăştiat pe podeaua autocamionului, frunzele s-au uscat, gheața s-a topit. Fără îndoială, trebuia să oprim contrabanda cu arme şi, desigur, trebuia să fim în alertă în fața pericolului sabotajului, dar eram hotărât să fac în aşa fel încât astfel de incidente să fie pe cât posibil evitate, chiar dacă lucrul acesta însemna un risc pentru securitatea noastră.

Neîndoielnic, schimbarea cea mai semnificativă şi revoluționară pe care am introdus-o în relațiile noastre cu arabii a fost politica „punților deschise". Aceasta însemna libera mişcare a oamenilor şi bunurilor între Israel şi țările arabe, peste râul Iordan. Trecerea râului, lângă podul distrus la Est de Ierihon, slujea locuitorilor Ierusalimului, Betleemului şi Hebronului, precum şi locuitorilor Gazei. Trecerea pe podul Damia, acum distrus, slujea locuitorilor Nablusului şi Jeninului. Damia este amplasamentul cetății biblice Adam, menționată în Cartea lui Iosua (3:16).

Această politică a fost astfel concepută încât arabii din teritoriile administrate să nu fie separați de frații lor din lumea arabă. Punțile deschise permiteau copiilor lor să studieze la universități din Egipt, Siria şi Liban, după cum permitea oficialilor lor aleşi să fie membri ai parlamentului la

Amman, iar reprezentanților lor să se întâlnească pe față cu conducătorii țărilor arabe şi chiar cu liderii organizațiilor teroriste palestiniene. Familiile puteau de asemenea să-şi viziteze rudele de pretutindeni, din Arabia Saudită ori din Africa de Nord, şi să primească vizite de acolo, căci punțile deschise erau bilaterale pentru arabi. De fapt, aproximativ un milion de vizitatori din diferite țări arabe au trecut aceste punți în Cisiordania, Israel şi Fâşia Gaza. Toate aceste state erau, desigur, ostile Israelului, şi încă mai sunt.

Eram de asemenea favorabil ideii ca punțile deschise să asigure contactul dintre israelieni şi arabi. Țările arabe nu permiteau israelienilor să le viziteze, dar stătea în puterea noastră să permitem cetățenilor lor să ne viziteze. Deocamdată nu credeam că, atunci când vor ajunge să ne cunoască îndeaproape, vecinii noştri vor începe deodată să ne iubească şi să ne admire. Dar puteau cel puțin descoperi că era posibil să conviețuiască cu noi. Noi constituim o societate deschisă şi fără clase, o națiune care consideră că toți oamenii au un statut egal şi că sunt îndreptățiți să aibă şanse egale. Statul nostru este un stat progresist şi destul de avansat. Evident, nu am atins nivelul tehnologic al Statelor Unite. Dar există domenii ca agricultura, industria, conservarea apei, medicina şi sănătatea publică, precum şi altele, probabil, în care cred că locuitorii statelor arabe ar putea găsi ceva de interes pentru ei.

Am aflat despre trecerea frontierei imediat după sfârşitul războiului. Autocamioane treceau prin vadurile Iordanului, transportând produse agricole din Cisiordania în Iordania. Fermierii arabi din Valea Iordanului continuau să-şi vândă produsele la Amman şi chiar mai departe, în Iraq şi Kuwait. Am salutat aceste ştiri şi m-am bucurat că aceste activități de piață, deşi neobişnuite în noile împrejurări, aveau loc fără piedici din partea noastră, în directivele date ofițerilor din Guvernul Militar, ca şi în convorbirile mele cu ei, au subliniat nevoia de a le permite arabilor să-şi desfăşoare treburile lor normale, fără amestecul nostru nenecesar. Ba chiar am ordonat unităților armatei noastre să părăsească oraşele arabe. Ele trebuiau să ocupe posturi sau poziții strategice pe dealurile din afara acestor oraşe. Le-am explicat comandanților acestor unități că sarcina lor era aceea de a asigura securitatea comunității israeliene şi nu de a domina şi direcționa viața arabilor.

În ziua de 2 august 1967, împreună cu GOC al Comandamentului Central, Uzi Narkiss, am făcut o vizită la trecerea de la Damia, de pe Iordan, în timpul verii, râul Iordan are apa mică la acest punct, iar autocamioanele, tractoarele şi chiar autoturismele private pot să-l treacă fără dificultate. Tocmai acestui loc soldații noştri au început să-i dea numaidecât numele de „piața zarzavaturilor"

Era o privelişte extraordinară, o scenă din Vestul Sălbatic montată la Hollywood, cu excepția faptului că, în loc de cowboys, vite şi furgoane trase de cai, bulucindu-se spre vadul râului, aici aveam o uriaşă afluență de

autocamioane de transport, furgoane şi harabale trase de tractoare. Mai bine de o sută de autocamioane treceau zilnic Iordanul, transportând mai ales legume şi zarzavaturi, fructe şi ulei de măsline, dar şi alte bunuri: containere din plastic fabricate la Betleem, piatră de construcție din carierele de la Ramalla, precum şi mobilier şi bunuri casnice aparținând familiilor care fugiseră, în timpul luptelor, în Iordania.

Vizita a avut latura ei întristătoare. Fiind recunoscut, mulți dintre arabi mi-au cerut o warkah, ceea ce în arabă înseamnă „hârtie". Ei doreau de la mine un document prin care să le permit rudelor lor fugite în Iordania să se întoarcă. Inima mea era de partea lor, dar am încercat să le explic — fără succes — că trebuiau să dea curs procedurii instituite, în timpul războiului, circa 200 000 de persoane din Cisiordania fugiseră în Iordania. Jumătate erau palestinieni din lagărele de refugiați; ceilalți erau rezidenți care îşi părăsiseră casele şi se duseseră la rudele lor din Iordania, Liban şi Kuwait, în scopul de a scăpa de primejdiile războiului. Guvernul israelian fusese dispus să-i reprimească şi, conform unei decizii a Cabinetului, a anunțat că oricine dorea să se întoarcă o va putea face până la 10 august 1967. Dar foarte puțini au făcut-o.

Cererile lor trebuiau aprobate de guvernul iordanian. Iordania le bloca şi punea obstacole în calea potențialelor reîntoarceri.

Am privit la „piața zarzavaturilor" şi i-am spus ofițerului de serviciu să simplifice formalitățile. Nu era nici o nevoie ca bunurile din Cisiordania să fie supuse unui control prea amănunțit. De ce să ne amestecăm? De ce să-l facem dificil? Ce am fi căutat? Arme? Ne-ar fi interesat dacă ar fi fost introduse prin contrabandă în teritoriul nostru. Dar în cazul neverosimil că armele erau duse dincolo, de ce să ne fi îngrijorat lucrul acesta? De ce să-i blocăm pe toți fermierii?

Am petrecut destulă vreme la malul râului, privind trecerea vehiculelor. Ele erau de toate tipurile şi culorile, mai vechi sau mai noi, şi se mişcau în convoi. Când treceau prin fața mea, le făceam din mână şoferilor şi le uram noroc, iar răspunsul lor, după un moment de surpriză, era un zâmbet cald. Reflectam cât de puțin trebuia să evoci puțină căldură, chiar şi la oameni care, numai cu câteva zile mai înainte, luptaseră împotriva noastră pe câmpul de bătălie.

Dat fiind faptul că se apropia iarna, spre a le înlesni treaba fermierilor din Cisiordania, i-am cerut lui Hamdi Cnaan, primarul Nablusului, să meargă la Amman şi să propună guvernului Iordaniei să construim un pod permanent peste Iordan, în locul celui care fusese distrus în zilele războiului. El a făcut aceasta, iar autoritățile iordaniene au fost de acord, cu condiția ca podul să fie făcut de iordanieni şi nu de israelieni. Nu am formulat nici o obiecție, aşa încât Legiunea Arabă iordaniană a ridicat două poduri, unul pe şoseaua Ierihonului, în apropiere de podul distrus, iar cel de al doilea la Damia.

Politica punților deschise nu putea fi transpusă în practică fără o dorință în acest sens clin partea ambelor părți interesate. Israelul nu numai că o dorea, dar a inițiat în mod deliberat o asemenea politică. Din partea Iordaniei s-a făcut simțită acceptarea realității, în cei nouăsprezece ani de guvernare iordaniană a Cisiordaniei, granița dintre Regatul Iordaniei şi rezidenții din Cisiordania se estompase, iar în momentul de față arabii de pe ambele maluri ale râului deveniseră o singură populație. De fiecare dată când guvernul iordanian a încercat să limiteze contactul între populația de pe cele două maluri — iar încercările au fost mai multe —, cei din Cisiordania au protestat. Delegații alcătuite clin personalități notabile, precum şi primari de orașe, au mers la rege şi la guvern, stăruind să nu facă lucrul acesta. Mulți rezidenți de pe un teritoriu sau altul au rude dincolo. Familii bine cunoscute cum sunt Tukan, Masri şi Jaberi au ramuri în Ierusalim, Nablus, Hebron şi Ramalla în Cisiordania, ca şi în Amman şi în alte orașe de la Est de Iordan. Proprietatea, afacerile, comerțul şi legăturile de familie îi leagă pe rezidenții de pe ambele maluri ale Iordanului şi orice încercare de a-i separa este artificială şi sortită eşecului.

În ansamblu, relațiile dintre arabii din teritorii şi administrația militară erau normale, așa cum erau cu evreii din Israel, în ceea ce privește problemele care afectează viața lor de zi cu zi, comunitatea arabă nu are a se plânge, în ceea ce privește latura materială, standardul lor de viață s-a ridicat în mod vizibil. Au existat plângeri în ceea ce privește șansele de a munci, iar muncitorii arabi — atât bărbații cât şi femeile — au primit același salariu ca şi muncitorii evrei. Piața evreiască a muncii le-a fost deschisă, iar în scurt timp ei au dobândit deprinderi în diferite meserii şi servicii. Ocupațiile lor merg de la mecanici şi muncitori constructori, până la personal de hoteluri. Arabii încep să capete prețuri mai bune pentru produsele lor. Peştele, legumele şi fructele din Fâşia Gaza, din El Ariş şi din Cisiordania au mare căutare în magazinele israeliene.

În lagărele de refugiați din Fâşia Gaza a avut loc o adevărată revoluție economică. Refugiații care vreme de nouăsprezece ani şi-au petrecut timpul pe lângă corturi, jucând table şi discutând politică, rareori lepădându-şi pijamalele, au început să meargă la lucru. Ei continuau să-şi capete rațiile şi să primească servicii de sănătate şi educaționale din partea United Relief and Works Agency (UNRWA), dar acum puteau adăuga la acestea sute de lire sterline pe săptămână câştigate din salarii în Israel, într-adevăr, datorită salariilor ridicate din Israel, ei îşi puteau nu numai îmbunătăți standardul de viață, ci şi stilul de existență. Pentru prima oară ei şi-au putut cumpăra haine noi, mobilier şi aparate de bucătărie. Mulți refugiați chiar cu părăsit lagărele şi s-au dus să locuiască în noile cartiere de locuințe ridicate la periferia orașelor. Antene de televiziune apăreau pe orice acoperiş, iar frigiderele, până atunci doar mândria câtorva notabilități arabe, puteau fi găsite acum în orice casă.

Cu toate acestea, existau fricțiuni şi dificultăți. Cauza era terorismul arab. Liderii arabi, primarii oraşelor şi muktarii satelor acceptaseră în mod oficial să nu dea ajutor teroriştilor şi să nu sprijine actele de violență împotriva noastră. Formula acceptată era că în timp ce ei se opuneau stăpânirii noastre şi doreau să evacuăm teritoriile pe care le cucerisem, atâta vreme cât continua situația existentă trebuia să fie menținută viața normală, în acest sens, guvernul Israelului trebuia să poarte responsabilitatea de stat, asigurând munca, hrana, sănătatea, educația, transportul public şi alte servicii pentru comunitatea arabă. Arabii trebuiau să fie liberi să acționeze împotriva noastră prin mijloace politice şi să-şi exprime critica prin viu grai şi prin scris, dar fără a întreprinde acțiuni ilegale.

În linii mari, aceste reguli generale erau respectate, însă existau excepții. Teroriştii infiltrați din Iordania, Siria şi Liban găseau ascunzători la rudele lor şi în fostele lor sate. Din când în când, rezidenții din teritoriile administrate se alăturau organizațiilor teroriste şi luau parte la operațiunile acestora. Eram nevoiți să luăm măsuri severe. Trebuia — după ce îi evacuam pe locatari — să aruncăm în aer casele care serviseră drept adăpost sabotorilor sau în care fuseseră descoperite depozite de arme şi de explozivi. Firește, lucrul acesta cauza furie, îndeosebi atunci când proprietarul casei era bine cunoscut, însă s-a dovedit eficient şi i-a descurajat pe mulți. O altă măsură era exilarea. Aplicam această pedeapsă liderilor care luaseră parte activă în incitarea la teroare sau la sprijinirea sabotorilor, în cele mai multe cazuri le dădeam un avertisment şi mulți luau aminte şi renunțau. Dar unii ignorau avertismentul şi îşi continuau activitatea ostilă, în credința că nu vor fi descoperiți.

Primul exilat a fost Ruhi el-Katib, fostul primar arab al Ierusalimului, urmat de un fost judecător şi de primarul oraşului Bira. Exilarea, ca şi aruncarea în aer a caselor, s-a dovedit o metodă eficientă şi a contribuit la scăderea terorismului, dar pe de altă parte a făcut să crească furia populației arabe.

Cea mai dificilă perioadă în Cisiordania a cuprins lunile septembrie şi octombrie 1967, la sfârşitul primei veri a stăpânirii noastre în teritorii. Liderii religioşi şi politici şi-au dat mâna şi au ridicat steagul rebeliunii. Centrul acesteia a fost Nablus, unde a fost declarată o grevă care a durat câteva săptămâni, începutul revoltei a fost marcat de închiderea şcolilor. Faza următoare a fost programată să coincidă cu deschiderea, în ziua de 19 septembrie, a Adunării Generale a ONU. Au fost închise magazinele, iar transportul public a fost stopat, în scurt timp, însă, locuitorii Nablusului au înțeles că restul populației din Cisiordania nu-i urmase, trăgând chiar foloase de pe urma grevei lor. Negustorii şi şoferii de camioane din Jeninul învecinat îi înlocuiau ca exportatori în Iordania sau ca furnizori de mărfuri la sate. Pe de altă parte, liderii au descoperit că revolta lor nu avea rezultatele scontate: greva nu putea duce la retragerea noastră din Cisiordania. La începutul lunii

noiembrie, viața s-a întors la normal. Au existat ciocniri ocazionale, dar acestea au fost episoade locale şi izolate. Greva din Nablus, demonstrațiile de la Ramalla, terorismul din Gaza au produs tensiune între liderii arabi locali şi Guvernul Militar, dar nu s-au extins în comunitatea arabă mai largă. Factorul dominant care determina modul de viață şi de gândire din teritorii era libertatea individului şi prosperitatea sa materială. Chiar şi atunci când teroriştii arabi deschideau focul asupra muncitorilor arabi care se deplasau din satele lor la locurile de muncă din Israel, ei reuşeau să ucidă câțiva dintre aceştia, dar nu să pună capăt practicii. Legăturile dintre Israel şi rezidenții din teritorii au continuat să se dezvolte. Muncitorul arab avea un statut egal cu al muncitorului evreu pe şantierele de construcții, în fabrică, în comerț şi în agricultură. Plajele, restaurantele, magazinele, autobuzele şi toate locurile publice erau în egală măsură deschise arabilor, fără nici o discriminare. Aceasta genera o atmosferă de calm şi înăbuşea orice încercări de a provoca ciocniri naționale. Când teroriştii arabi puneau explozivi într-un cinematograf din Tel Aviv sau în vreun automobil din piața principală a Ierusalimului, publicul evreu clocotea de furie la vederea morților şi răniților, dar nu şi-o descărcau pe muncitorii arabi sau pe vizitatorii arabi aflați în mijlocul lor. Deosebirile de concepție nu s-au transformat în vendete. Punțile deschise, libertatea de mişcare, statutul egal, retribuția egală şi prosperitatea economică formau baza sănătoasă pe care cele două națiuni puteau conviețui.

Liderii activi ai populației arabe din teritoriile ocupate erau primarii oraşelor. Ei constituiau legătura dintre comunitatea arabă şi autoritățile israeliene. Ei erau mediatorii în fața administrației guvernamentale, cei care obțineau licențe de export-import, permise de intrare pentru rudele din statele arabe de a-şi vizita familiile, înlesniri privind educația şi serviciile de sănătate, subvenții şi împrumuturi pentru proiecte municipale, ca şi pentru alte treburi de guvernare locală care necesitau ajutor din partea administrației centrale.

Cei „Trei Mari" erau primarii din Nablus, Hebron şi Gaza, dar numai unul singur, Mahmed Aii Jaberi, primarul Hebronului, era un lider autentic, fiind privit astfel de către alegătorii săi. El singur avea puterea de a ignora vocea Ammanului şi de a duce o politică pe potriva propriului discernământ. Nici unul din ceilalți nu se ridica la înălțimea lui. La Nablus primar era Hamdi Cnaan, dar liderii reali ai acelui oraş şi cei care aveau cea mai mare autoritate şi influență erau membrii familiilor Masri şi Tukan. Primarul Gazei, Rasid Şawa, ar fi putut foarte bine fi principalul lider din regiune, dar se temea de organizațiile teroriste, iar frecventele sale vizite la Beirut, ca să se întâlnească cu conducătorii acestora şi să primească binecuvântarea lor, îi subminau autoritatea. Cunosc prea puține despre plăcerile trăite de Rasid Şawa în viața sa, dar am fost martor la ceea ce, cu siguranță, a fost ceasul său cel mai rău.

În ultima zi a sărbătorii musulmane a Ramadanului, din anul 1971, mi-a telefonat generalul de brigadă Pundek, guvernatorul nostru militar din Gaza. El mi-a spus că Rasid Şawa tocmai îl informase că liderul sabotorilor din Fâşia Gaza, Ziad el-Husseini, se sinucisese în pivnița casei primarului. Şawa cerea să mă vadă în mod urgent. I-am spus lui Pundek să mi-l aducă, iar peste o oră Şawa intra în biroul meu. Era alb la față ca hârtia, şi pe bună dreptate.

Mi-a spus că, cu câteva săptămâni mai înainte, Ziad el-Husseini venise la el acasă ca să-i ceară să-l ajute să iasă din țară. În realitate, el era încolțit de oamenii noştri şi încerca să scape de ei. Încercase să părăsească Fâşia Gaza şi sa fugă în Liban, dar fără a reuşi, în ziua de 3 noiembrie, Şawa venise la mine cu propunerea de a-i permite lui Husseini şi grupului său terorist să plece în mod discret, fără oprelişti şi fără tevatură. Am refuzat. Aceşti oameni comise-seră asasinate şi acte de sabotaj — i-am spus —, aşa încât trebuiau judecați, în mod vizibil, Husseini a înțeles că funia se apropia de par şi a hotărât să se sinucidă, împuşcându-se.

Husseini a lăsat în urma sa două scrisori. Una era adresată „gazdei" sale, Raşid Şawa, prin care îi mulțumea că l-a ajutat să se ascundă de evrei, îndeplinindu-i toate trebuințele, inclusiv contactul cu grupul său terorist, în cea de a doua scrisoare, intitulată „Testament", el îşi regla conturile cu colaboratorii arabi care, spunea el, au încercat să-l dea pe mâinile noastre, în acest document, acelaşi Raşid Şawa devenea un scelerat blestemat. Husseini scria: „Am fost dezamăgit de bărbatul numit Raşid Said el-Şawa din Gaza, care este cel mai mare trădător, agent sionist... şi de Manzur, fiul scârbosului Raşid el-Şawa, care a fost odinioară un bărbat nobil, dar cum aşchia nu sare departe de trunchi, este şi el trădător..."

Am vorbit despre aceasta cu Golda Meir şi cu ministrul justiției, Şapiro, explicându-le diferitele aspecte ale problemei. Opinia lui Şapiro a fost că, în condițiile Guvernului Militar, guvernatorul are autoritatea finală de a acționa cum crede de cuviință. El îl putea trimite pe Şawa în fața tribunalului, acuzându-l de colaborare cu sabotorii. Dar putea, de asemenea, doar să-i dea un avertisment şi să-l lase primar. Golda a lăsat decizia pe seama mea.

Eu am decis să-l las pe post şi să nu-l dau în judecată. Nu trebuia însă să-i iert faptele; nu trebuia să-i trec faptele cu vederea şi nici să dau dovadă de slăbiciune. Decizia mea a fost un demers deliberat în direcția îmbunătățirii relațiilor arabo-israeliene. Din punctul lor de vedere, era bine ca liderii arabi să vadă că noi le înțelegeam întru totul problemele. Cât priveşte publicul arab, în pofida acestui incident dramatic — ori, poate, tocmai din cauza lui — era probabil ca soluția diplomatică să dea bune rezultate. Ticălosul — sau eroul — piesei îşi luase el însuşi viața. Autoritățile noastre militare nu aveau nevoie de asistență din partea liderilor arabi în războiul lor împotriva terorismului, iar noi arătam că eram destul de puternici ca să ignorăm scăparea lui Raşid Şawa. Familia sa trebuia asigurată că Ziad el-Husseini va

fi înmormântat fără pompă, că nu vor fi închise magazinele, că nu vor fi demonstrații şi nici cuvântări funebre incitatoare. Era necesar să se facă tot ce se putea face spre a se minimaliza importanța episodului şi a-l ajuta pe Raşid să iasă din propria-i murdărie. Am acționat aşa cum am acționat gândindu-mă îndeosebi la viitor.

Trebuia să curățăm câmpurile de mine care ne stăteau în cale şi să căutăm, prin toate mijloacele, să restabilim calmul şi viața normală în teritorii.

În ceea ce priveşte relațiile mele personale cu arabii, cel mai legat eram de beduinii din porțiunea sudică a Fâşiei Gaza. Deşi acum ei întemeiaseră aşezări permanente şi îşi lucrau propriul pământ, nu-şi pierduseră nici tradițiile tribale şi nici simțurile ascuțite de pe vremea nomadismului. Ei aveau grădini de legume şi zarzavaturi şi livezi, iar unii dintre ei pescuiau. Ei găseau pământul de care aveau nevoie pentru agricultură prin îndepărtarea uriaşelor muncele de nisip care îl acopereau. La început cărau nisipul în găleți purtate pe cap. Acum utilizau buldozere ca să mute dunele. Lângă coastă adâncimea stratului de nisip este de aproape 20 de picioare, iar mai departe de coastă este chiar mai mare. De aceea au de înlăturat enorme cantități de nisip înainte de a ajunge la solul cultivabil. Azi pot fi văzute petice de pământ cultivat numite muassi, mici parcele de un sfert sau o jumătate de acru, înconjurate de măguri ascuțite din nisip, de sub care au fost scoase.

Munca beduinilor nu este terminată o dată cu dezvelirea solului, înainte de a le planta, ei îngraşă parcelele cu bălegar de oaie. Apoi sapă puțuri, spre a-şi asigura rezerva de apă pentru irigație.

Amenajarea unei muassi cere un efort prodigios, dar munca este răsplătită. Această regiune este partea sudică a biblicului „trandafir al lui Şaron", centura de coastă care se întinde de aici şi până la Acra, în Nord, care încă din antichitate era considerată binecuvântată de natură, cu un climat propice pentru oameni şi cu soare şi ploaie îndeajuns pentru recolte. Portocalele Şamuti, care cresc aici, au o mireasmă aparte, la fel ca şi căpşunele şi pepenii. Legumele dau o recoltă în cel mult o sută de zile, castraveții, tomatele, pătlăgelele vinete şi ardeii vara, iar varza şi conopida iarna.

Instructorii de la Ministerul Agriculturii din Israel i-au luat pe beduini sub aripa lor şi i-au învățat cum să îmbogățească solul cu îngrăşăminte chimice şi cum să protejeze plantele fragede cu acoperişuri din plastic. Ei au înlocuit de asemenea sămânța locală cu specii ameliorate. Piețele din străinătate au primit bine produsele lor, iar pepenii dulci şi roşii, ca şi căpşunele Tayoga, sunt binevenite la mesele locuitorilor Zürichului sau Londrei. Aceste fructe produse de beduini sunt fără pereche în lume. Mireasma Şaron este unică.

Mi-a plăcut să-i vizitez îndeosebi pe doi beduini, Haj Mahmud abu-Selim şi Hamed. Haj era capul celei mai înstărite familii de beduini din zona

Dir el-Balla şi Fâşia Gaza, iar cuvântul său era lege pentru cei din partea locului. El construise câte o casă pentru fiecare din fiii săi, el însuşi locuind într-o vilă spațioasă, în mijlocul unei adevărate păduri de palmieri. Copacii erau atât de numeroşi încât de pe acoperişul vilei sale vârfurile palmierilor arătau ca o vastă mare verde care se întindea în Vest până la apele albastre ale Mediteranei.

Haj abu-Selim era un bărbat înalt, impunător, în ținută şi comportament el era beduin până în măduva oaselor, dar în ochii săi era ceva vizionar, de om care înțelege încotro mergea lumea. Pe fiul său Farhan l-a trimis să studieze medicina în Germania şi, lucrul cel mai neobişnuit pentru un beduin, le-a permis fiicelor sale să fie educate în străinătate. Când l-am întâlnit, era foarte bolnav. Multă vreme fusese astmatic. După Campania din Sinai, din 1956, atunci când noi ne-am retras din Fâşia Gaza, iar egiptenii s-au reîntors aici, ei au întemnițat pe toți cei suspectați de colaborare cu israelienii. Printre aceştia s-a aflat şi Haj abu-Selim, chiar dacă noi n-am avut atunci nici un contact cu dânsul. Haj a rămas mai mulți ani în spatele gratiilor. El s-a întors în Fâşia Gaza atunci când noi am cucerit-o, în 1967, iar doctorii noştri au făcut tot ce au putut pentru sănătatea lui, dar beteşugul căpătat într-o temniță egipteană nu a putut fi reparat, în 1969 el era foarte bolnav. Făcea câțiva paşi şi trebuia apoi să se oprească spre a-şi recăpăta răsuflarea. A murit în anul următor la Spitalul Tel Haşomer din Israel, având la căpătâi pe cea mai iubită dintre soțiile sale, Um-Muhmad.

La cealaltă extremă a ierarhiei societății beduine stătea cel de al doilea dintre cei doi favoriți ai mei. Hamed nu avea nici vilă, nici avere, nici poziție socială. Trăia într-un cort din piele de capră şi îşi câştiga existența ca paznic, cu mici găinării pe deasupra. Dar ceea ce era comun ambilor oameni era ospitalitatea tihnită. Casele lor nu erau potrivite pentru oamenii grăbiți, cum sunt bufetele cu autoservire ale Knessetului sau ospătăriile rapide, în casa lui Haj cafeaua mi se servea într-o ceaşcă minunată, pe un platou cu curmale umplute cu migdale, în cortul lui Hamed el trebuia să fiarbă ceaiul într-un ceainic funinginit, la un foc de lemne, iar zahărul era mestecat cu un beţigaş. În amândouă casele, însă, ospitalitatea şi politețea erau păstrate în mod meticulos, întâlnirile începeau cu sărutări zgomotoase pe amândoi obrajii, cu binecuvântări şi cu urări de salaam. Ele trebuiau să sfârşească cu rugăminți de eliberare a unei rude care întotdeauna „n-avea nici o vină", dar care „din nefericire se afla în închisoare", rugăminți care desigur nu aveau să rămână fără răspuns, deoarece, aşa după cum „onoratul vizir" ştia prea bine, nimic în viață nu era mai nobil decât iertarea. Cât priveşte justiția, procesul şi delictul pentru care ruda fusese condamnată, „onoratul vizir" nu trebuia să-şi facă nici o grijă: păcătosul deja îşi învățase lecția şi niciodată nu va mai repeta delictul.

Aveam şi eu rugămințile mele. De la Haj abu-Selim voiam să aflu cum să procedez într-o anumită comunitate arabă, cum puteam împiedica ajutorul

dat teroriştilor, când să arăt pumnul înzăuat şi când mâna înmănuşată. De la Hamed speram să învăț câte ceva din meşteşugul lui de a descoperi antichități. Era un adevărat magician. Ochiul său putea detecta bucăți de os pe care vântul le măturase o dată cu dunele, precum şi cioburi de oale cărate de ploaie în văile seci. El colinda împrejurimile şi urma cursul vântului şi al ploii până când ajungea la sursa relicvelor, ruina vreunei aşezări vechi de mii de ani sau o peşteră-mormânt.

Cea mai remarcabilă descoperire arheologică a sa a fost făcută pe o întindere de nisip care aparținea judecătorului Abu Meilak, un bogat proprietar din Dir el-Balla, care hotărâse să transforme marea sa suprafață de teren într-o miiassi şi s-o planteze cu citrice. După ce buldozerele au curățat nisipul şi au fost săpate gropi pentru plantare, paznicul Hamed a început a păzi şi pe cont propriu, fără a fi numaidecât răsplătit. S-a descoperit că zona fusese amplasamentul unui cimitir canaanit vechi de vreo 3500 de ani. Dar cele câteva obiecte canaanite rămase nu prea prezentau interes pentru Hamed. El a continuat totuşi să vegheze, într-o zi a identificat capătul a ceva, în timp ce oamenii lucrau, şi s-a dus să facă investigații. Ceea ce a descoperit în cele din urmă a fost un sarcofag egiptean din argilă, cu capacul frumos decorat, în relief, cu forme omeneşti. Evident, împrăştiate printre rămăşițele canaanite se aflau sicriele oficialilor egipteni, reprezentanți în Fâşia Gaza ai faraonului Ramses al II-lea, din secolul al XlII-lea î.Chr. Conform tradițiilor egiptene, corpurile lor erau aşezate în sarcofage, împreună cu obiectele lor personale de preț: peceți, inele nazale, cercei, mărgele şi brățări.

Aceste morminte egiptene nu erau numeroase şi nu puteam înțelege cum de a putut Hamed descoperi în mod exact unde erau sicriele. După ce l-a descoperit pe primul, iar proprietarul a priceput că evreii erau gata să plătească un preț fabulos pentru el, Hamed a fost pus să caute altele. A făcut-o cu succes, dar proprietarul a refuzat să împartă cu el banii încasați. La rândul său, Hamed a refuzat să mai ia parte la cercetare. Proprietarul şi-a pus lucrătorii la treabă, dar nici un alt sicriu n-a fost găsit. Toate săpăturile şi toată puricarea s-au dovedit sterpe. Numai când i s-a cerut lui Hamed să revină — plătindu-i-se partea — sarcofagele egiptene au reapărut.

Zgârcenia inițială a proprietarului încă îl mai rodea, acum Hamed înțelegând că acesta obținea mai mult decât partea sa. La descoperirea unui sarcofag el cerea ca acesta să fie dezgropat cu meşteşug şi băgare de seamă, inci cu inci, fără a-l sparge, în acelaşi timp, încredințându-se că nimeni nu-i discerne acțiunile, acoperea cu laba piciorului conținuturile prețioase căzute din sicriu şi le împingea într-un colț al gropii. De îndată ce sicriul era ridicat, el se aşeza pe inelele şi brățările depozitate în colțul gropii, îşi schimonosea fața şi îi trimitea pe lucrători să-i aducă apă, hârtie de împachetat, orice, numai să-i facă să se îndepărteze, între timp îşi ascundea comoara în nisip,

de unde o lua noaptea, ducând-o în cortul său. La urma urmei, colecționarii puteau achiziționa aceste obiecte, pentru o sumă frumoasă, de la el însuşi.

În cadrul activității la Guvernul Militar, propriile mele contacte includeau în principal pe liderii arabi municipali. Cu câțiva dintre ei, în special cu şeicul Mahmed Aii Jaberi din Hebron, am avut convorbiri serioase şi sincere, descoperind că avem puncte de vedere comune. Ştiam însă că aceasta nu era de ajuns. Legăturile strânse la acest nivel poate că puteau duce la soluționarea unor probleme tehnice, dar nu la crearea acelei înțelegeri umane, cum o doream eu, în relațiile noastre cu arabii. Deşi ei mă considerau, în calitatea mea de ministru israelian al apărării, ca pe un cuceritor şi cârmuitor străin, iar pe toți israelienii îi considerau invadatori care le transformaseră țara într-un stat evreiesc, eu credeam şi încă mai cred că serioase convorbiri de la om la om, cu arabi care nu dețin funcții oficiale influente — gânditori şi scriitori — ne pot apropia foarte mult. Puteam să rămânem în divergență în ceea ce priveşte concepțiile noastre, dar cel puțin ne-am fi înțeles unii pe alții.

Am auzit de poeta arabă Fadua Tukan, din Nablus. I-am citit poemele şi am fost impresionat de sinceritatea şi de spiritul ei naționalist şi doream s-o întâlnesc. A acceptat invitația mea şi a venit acasă la mine, în Zahala, în ziua de 12 octombrie 1968, însoțită de unchiul ei, dr. Kadri Tukan, şi de primarul Nablusului, Hamdi Cnaan. La mine se aflau David Farhi şi David Zeharia, arabişti care cunoşteau nu numai problemele de zi cu zi din teritorii, ci erau şi foarte buni cunoscători ai literaturii arabe, tradiționale şi moderne.

Deşi Fadua era oaspetele principal, ea a luat mai puțin parte la conversație decât însoțitorii ei. Era, pe cât socoteam eu, o femeie care se apropia de patruzeci de ani, cu o expresie sinceră şi părul negru, des, care i se revărsa pe umeri. Când vorbea sau când asculta cu atenție, fața ei devenea gravă şi căpăta o nuanță de tristețe. Când erau discutate teme politice, principalul protagonist era Hamdi Cnaan, iar dacă se abordau relațiile dintre israelieni şi arabi, în numele ei vorbea unchiul ei, Kadri. Deşi trebuie să fi depăşit de mult vârsta de şaptezeci de ani, Kadri era vioi şi plin de vigoare. Ni s-a confesat că, de la ocuparea de către noi a oraşului, se claustra acasă şi că rareori părăsea Nablusul. Inima sa nu le permitea ochilor să vadă țara sub control străin. Era de profesie dascăl, cu o înaltă reputație în cercurile educaționale din țările arabe. Publicase şi cărți, în convorbirea noastră el a insistat asupra faptului că atitudinea arabilor față de Israel a suferit o schimbare şi că acum, dacă ne-am fi retras din toate teritoriile pe care le-am cucerit şi dacă le-am fi permis refugiaților din 1948 să se întoarcă la casele lor, atunci arabii ar fi recunoscut Israelul şi am fi putut trăi în pace unii cu alții.

Nu cred că Fadua era calmă pentru că era indiferentă. Ea părea foarte interesată de casă şi de antichitățile din grădină şi i-a pus fiicei mele Iael multe întrebări cu privire la copilăria ei şi cu privire la Nahalal, satul în care

se născuse. Probabil că era mai capabilă să-şi exprime gândurile şi sentimentele prin scris decât prin cuvântul rostit, în special atunci când vorbea cu străinii. Dar poate că limbajul dezlănțuit al poemelor ei, forța lor şi imagistica însângerată proveneau din adâncul sufletului ei, un suflet care urla, dar care nu putea fi auzit.

Către sfârşitul vizitei lor, dr. Kadri Tukan a repetat că se întrezăreau perspective de pace, la care eu i-am propus să meargă în Egipt, să-l întâlnească pe Nasser şi să vadă dacă era dispus să ajungă la o înțelegere cu noi. I-am spus că, doar cu câteva zile mai înainte, Ben-Gurion a spus că dacă noi eram confruntați cu opțiunea pace sau teritorii, am fi ales pacea şi am fi renunțat la teritoriile cucerite, cu excepția Ierusalimului. Kadri nu a spus nimic, dar Fadua s-a întors imediat spre unchiul ei, spunând: „Kadri, du-te la Gamal [Nasser]". Kadri a încercat să se eschiveze, întrebând în glumă: „Cine este Gamal?" Dar Fadua a stăruit: „Spune-i lui Gamal să se aşeze cu israelienii la masa negocierilor de pace, Kadri, — du-te la Gamal!" în tonul ei era un amestec de rugăminte şi de poruncă. Pentru o clipă am crezut că-i vor da lacrimile.

La vreo două luni după aceea, m-am întâlnit din nou cu Fadua, de data aceasta Ia Hotel David din Ierusalim. Singura persoană care a fost de față a fost David Farhi. Fadua fusese în Egipt şi se întâlnise cu Nasser. Nasser i-a spus că secretarul de stat al Statelor Unite, Dean Rusk, îl îndemnase să facă un aranjament cu Israelul, pe baza retragerii armatei israeliene din întregul Sinai, dar că el, Nasser, refuzase, deoarece aranjamentul nu includea retragerea Israelului din Cisiordania. Fadua a spus că i-a vorbit lui Nasser despre convorbirea ei cu mine şi că el a dojenit-o pentru aceasta. Singura persoană întâlnită de dânsa la Cairo, care a încurajat-o să continue să mă vadă a fost ziaristul Muhammed Hassenein Heikal, prietenul apropiat al lui Nasser. Ea s-a întors acasă fără şti ri pozitive. Nu numai în Egipt, ci şi în Iordania drumul păcii părea blocat. După părerea ei, chiar dacă noi ne retrăgeam din Cisiordania şi ajungeam la o înțelegere cu regele Hussein, organizația Fatah s-ar fi opus şi ar fi împiedicat acordul. Ea era convinsă că majoritatea populației din Cisiordania dorea pacea şi soluționarea problemei palestiniene, dar că liderii ei erau laşi. Chiar şi unchiul ei, Kadri, era temător şi n-ar fi riscat să-şi pună în pericol persoana şi popularitatea politică.

I-am spus poetei că recent am discutat cu un membru al organizației teroriste Fatah, care se predase el însuşi trupelor noastre. I-am propus să-l eliberez şi să meargă la Abu-Amar, cunoscut mai bine sub numele de Yasser Arafat, şi să-i spună că mi-ar plăcea să-l întâlnesc. Prizonierul a refuzat să îndeplinească această misiune, preferând să rămână în paza noastră. Fadua mi-a spus: „Sunt femeie, dar nu laşă. Doresc pacea. Nasser nu va face pace cu tine. Când mă voi duce la Beirut, îl voi întâlni pe Abu-Amar şi îi voi propune să se întâlnească cu tine. Trebuie să facem pace".

Fadua este, fără îndoială, o femeie curajoasă. Dacă s-a întâlnit sau nu cu Abu-Amar, nu ştiu. De atunci n-am mai auzit de ea.

24
UN ACCIDENT ARHEOLOGIC

În timp ce noi găseam că puteam trăi în armonie cu arabii înăuntrul graniţelor noastre, teroriştii din ţările învecinate treceau frontiera şi-i atacau pe civili, în aşezările noastre de la graniţă, în cei trei ani ce au urmat Războiului de Şase Zile, cei mai mulţi dintre aceşti terorişti arabi veneau din Iordania, chiar dacă regele Hussein, spre deosebire de conducătorii Egiptului şi Siriei, nu a adoptat sloganul de după război, conform căruia „ceea ce a fost luat cu forţa va fi redobândit cu forţa". Regele Hussein învăţase ceva din decisiva şi fulgerătoarea înfrângere suferită de forţele sale armate şi alesese calea politică mai degrabă decât câmpul de bătălie ca mijloc de a-şi atinge scopurile. Pe deasupra. Iordania avea legături strânse cu locuitorii Cisiordaniei, iar interesele ambelor părţi ar fi fost grav periclitate de un alt război.

În pofida acestui lucru, sectorul iordanian a fost timp îndelungat cel mai violent, din cauza organizaţiilor teroriste. Este adevărat că, la numai zece zile după Războiul de Şase Zile, ele şi-au mutat „înaltul Comandament" din Iordania în teritoriile cucerite de Israel şi că Yasser Arafat a petrecut câtva timp în Cisiordania, încercând să organizeze aici mişcarea rebelilor. Dar nu a reuşit s-o facă, iar în luna septembrie s-a întors în Iordania. Liderii terorismului local din Cisiordania şi Fâşia Gaza i-au călcat pe urme, plecând în Iordania şi Liban când şi-au văzut celulele expuse şi anvergura operaţiilor restrânsă. Iordania a devenit principala bază a activităţilor teroriste. Peste frontiera iordaniană se infiltrau în Israel echipele de sabotaj, minând drumurile de pământ de pe raza aşezărilor noastre agricole, iar de pe teritoriul iordanian se trăgeau salve de artilerie asupra satelor din văile Iordanului şi Bet Şe'an. Deşi armata iordaniană n-a iniţiat acţiuni împotriva Israelului, unităţile sale de la graniţă îi ajutau pe sabotori să treacă râul Iordan, oferindu-le acoperire cu foc la întoarcere, iar uneori li se asociau, efectuând bombardamente de artilerie şi de mortiere asupra aşezărilor evreieşti.

Acţiunea teroriştilor şi contraacţiunea din partea Israelului au luat sfârşit doar trei ani mai târziu, în toamna anului 1970, în acel Septembrie Negru. Câteva cifre statistice sunt edificatoare, în cei trei ani au fost comise 5840 de acte ostile împotriva Israelului de către arabi care operau din Iordania. Pierderile noastre au fost de 141 morţi şi circa 800 de răniţi. Kibutul Kfar Ruppin de lângă râul Iordan a fost bombardat de 58 de ori, iar Bet Şe'anul învecinat de 40 de ori.

Prima acțiune teroristă a avut loc la nouă zile după încetarea focului, în ziua de 19 iunie 1967, când un aparat exploziv a fost plantat lângă kibuțul Gheşer, în Valea Iordanului. Şase săptămâni mai târziu, teroriştii au organizat o ambuscadă şi au tras asupra unui autocamion care circula între kibuțurile Maoț Haim şi Kfar Ruppin. În ziua de 1 octombrie, teroriştii au pândit şi împuşcat un membru al kibuțului Hamadia şi au aruncat în aer clădiri din acea aşezare.

În ziua de 2 noiembrie 1967, m-am dus la Zemah, la o întâlnire cu reprezentanții tuturor aşezărilor agricole şi orăşelelor din Valea Iordanului, ocazie cu care am făcut un tur de inspecție la graniță. Reprezentanții locali s-au plâns în legătură cu greutățile privind paza aşezărilor, acuzând lipsa de arme, de adăposturi, tranşee, iluminat şi garduri de sârmă ghimpată. Dacă ici-colo exagerau întrucâtva, în fond plângerile lor erau justificate. Acțiunea de sabotaj lansată de la baze operaționale din regatul Iordaniei transformase satele noastre din lungul râului Iordan într-o linie de front. Deşi războiul ca atare în mod oficial se terminase, era clar că în acest sector trebuia să ne pregătim pentru o nouă fază a acestuia şi pentru un nou stil de ostilități.

M-am întors acolo după două săptămâni, de data aceasta cu o brigadă a armatei. Am luat decizia de a staționa în zonă tancuri şi artilerie, aşa încât să reacționăm imediat cu foc efectiv. Am respins însă ferm propunerea ca răspunsul nostru la bombardarea satelor să fie deschiderea focului asupra fermierilor arabi care îşi lucrau pământul de cealaltă parte a râului. Dacă am fi făcut-o, curând ei şi-ar fi luat tălpăşița de acolo, iar noi nu aveam nici un interes să-i punem pe fugă, ci mai degrabă să ducem o politică în sensul de a-i încuraja pe arabi să-şi lucreze pământurile de pe frontieră, exact cum făceam şi noi.

Am avut o discuție similară, după câteva săptămâni, atunci când am vizitat kibuțurile Maoț Haim şi Kfar Ruppin, care tocmai fuseseră supuse unui foc de artilerie. Membrii kibuțurilor au venit cu argumentul că dacă noi am fi recurs la represalii care să împiedice accesul fermierilor arabi la pământurile lor, teroriştii s-ar gândi serios înainte de a ne bombarda. Le-am spus că nenorocirile provocate arabilor localnici nu au stopat operațiunile teroriste în trecut şi că măsurile tăioase luate de noi împotriva țăranilor arabi de peste frontieră n-ar aduce calmul dorit. Teroriştii erau activi pentru că regele Hussein nu catadicsea să-i oprească. Ceea ce aveam noi de făcut spre a-l forța să-i ia sub control era nu să-i vătămăm pe cetățenii localnici, ci să lovim puternic în unitățile armatei iordaniene care cooperau cu echipele teroriste.

Am fost din nou în kibuțurile Maoț Haim, Kfar Ruppin şi Gheşer, în noaptea de 15 februarie 1968, când s-a tras asupra lor din Iordania, cu tunurile, în Maoț Haim şi Gheşer au fost distruse clădiri, silozuri şi staule de vite, dar în Kfar Ruppin s-a înregistrat o lovitură directă asupra dormitoarelor copiilor. Din fericire, copiii fuseseră duşi în adăpost şi nici unul n-a fost

vătămat, în timp ce mă aflam la Gheşer, kibuțul a fost din nou bombardat de artileria grea. În concordanță cu politica guvernului, am ordonat numaidecât şefului statului-major să utilizeze forța aeriană împotriva unor ținte militare şi, drept urmare, au fost lovite bateriile militare şi pozițiile militare fortificate din lungul graniței. A fost pentru prima dată, de la război încoace, că aviația noastră intra în acțiune.

O lună mai târziu, în ziua de 18 martie 1968, un autobuz care transporta copii de la şcoala secundară „Herzl" din Tel Aviv, pentru o excursie în Negev, a dat peste o mină. Incidentul s-a produs la Beer Ora, la vreo douăzeci şi cinci de mile Nord de Eilat. Doi copii au fost ucişi şi douăzeci şi şapte răniți. Ca răspuns la această acțiune şi la tot mai multe acte de sabotaj din Valea Iordanului, după trei zile armata israeliană a atacat două importante baze ale teroriştilor din interiorul Iordaniei, una la Karameh, la Est de râu, cealaltă la Zafi, la Sud de Marea Moartă.

Operațiunea împotriva bazei de la Karameh s-a dovedit a fi mai dură decât se aşteptase. Forțele noastre, în principal blindate, nu s-au mărginit să rămână lângă țintă, după cucerirea acesteia, ci au avansat spre Est, s-au cățărat pe culmi şi au angajat lupta cu unități de tancuri iordaniene. Chiar şi în asaltul asupra bazei de la Karameh oamenii noştri au întâlnit o opoziție îndârjită din partea teroriştilor. Operațiunea a durat până în amurg, iar pierderile noastre au fost considerabile: treizeci şi nouă de morți şi circa nouăzeci de răniți. De asemenea, am lăsat pe câmpul de luptă patru tancuri şi patru vehicule blindate avariate. Pierderile din rândurile trupelor iordaniene şi teroriştilor palestinieni au fost de 232 morți, iar 30 de tancuri au fost distruse; 132 de terorişti au capitulat şi au fost luați în captivitate.

Din cauza cetii persistente, trupele noastre helipurtate n-au putut fi aduse la timp pe dealurile din jurul localității Karameh, iar un număr de terorişti au reuşit să fugă. Printre ei, Yasser Arafat, care, împreună cu unii dintre acoliții săi, au fugit cu automobilul la Amman.

Nu am putut urmări îndeaproape acțiunea de la Karameh, cum sperasem, deoarece mă aflam pe un pat de spital, încercând să mă întremez după accidentul întâmplat în ziua precedentă, în timp ce făceam o săpătură arheologică într-o mică peşteră dintr-un muncel de la Ațur, lângă Tel Aviv, m-am trezit deodată sub o avalanşă de nisip şi de calcar moale şi, pentru a doua oară în viată, am crezut că mi-a venit sfârşitul. Prima dată am avut un asemenea sentiment în 1941, în acțiunea din Siria.

În noaptea de 19 martie 1968 eram la cartierul Statului-Major General, unde examinam planurile operaționale pentru Karameh, acțiune care avea să fie declanşată după treizeci şi sase de ore, şi am socotit că-mi pot lua un răgaz de câteva ore înaintea acesteia. Trebuia să le petrec la Ațur, căci tânărul meu prieten Arie Rosenbaum mă anunțase că săpăturile din acea dimineață puteau fi de un interes special.

L-am întâlnit pe Arie pe când acesta era un băiat de zece ani, fiul unor imigranți, care mă privea cum lucrez când am început prima oară să fac săpături la Aṭur, unde am luat microbul arheologiei, în scurt timp el s-a familiarizat cu vestigiile antichității de la Aṭur şi mă contacta ori de câte ori credea că a dat peste ceva ce m-ar fi putut interesa. Aṭur era o localitate antică menționată în textele asiriene de la sfârşitul secolului al VIII-lea î.Chr., unde cruciații, cu vreo două mii de ani mai târziu, au construit al lor Château des Plaines. Dar localitatea era mult mai veche şi, în urma unor săpături făcute mai înainte, am găsit în bătrânele sale peşteri sarcofage superbe datând din perioada calcolitică, adică de mai bine de cinci mii de ani.

Regiunea Aṭur cunoştea acum o rapidă dezvoltare. Unele dintre muncelele sale de calcar au fost transformate în cariere, iar groasele straturi de nisip de deasupra au fost îndepărtate, terenul fiind utilizat pentru construcții. Informația discretă primită de la Arie era aceea că buldozerele şi excavatoarele vor lucra în acea dimineață la un anumit muncel, aşa încât la scurtă vreme de la revărsatul zorilor m-am dus să-l întâlnesc. Am colindat în jurul amplasamentului, în speranța că în cursul excavației avea să fie dată la lumină vreo relicvă antică.

Jumătate din muncel era deja curățat, în centru rămânând un perete abrupt. Lângă perete se afla o uriaşă grămadă de nisip, gata de a fi cărată la construcții. Aruncându-mi privirea asupra ei, am identificat câteva cioburi ițite din nisip. Examinându-le, am ajuns la concluzia că erau cioburi de vase din Epoca Timpurie a Bronzului (3150-2200 î.Chr.). Această perioadă a precedat utilizarea roții olarului şi de aceea oalele erau nesimetrice, fiind modelate cu mâna, în felul frământării argilei într-o grădiniță de copii. Cioburile pe care le-am cules erau modelate cu mâna. Ele se conformau, de asemenea, stilului tipic acelei perioade, fiind părți a ceea ce fuseseră uriaşe oale şi ulcioare cu mânerele în mod special situate deasupra buzei vasului.

Am ajuns la concluzia că trebuie să fi provenit dintr-o peşteră inclusă în muncelul originar, acum tăiat de excavatoare. M-am urcat pe mormanul de nisip ca s-o găsesc. Cercetând cu privirea fața peretelui, am observat o porțiune unde liniile straturilor erau neregulate, în loc să continue pe orizontală, ele o luau la vale, sugerând secțiunea unei peşteri al cărei acoperiş se prăbuşise. Am râcâit suprafața cu mâinile şi am găsit-o fărâmicioasă şi putând fi sondată cu uşurință. Am pus mâna pe hârleț şi în scurtă vreme mi-am putut strecura jumătate din corp în gaura săpată.

Era într-adevăr o peşteră în care, cu vreo cinci mii de ani în urmă, trăiseră oameni. Dar nimic nu rămăsese din sălaşul şi din avutul lor, deşi bucăți de oale şi de silex încă mai pot fi găsite îngropate în podeaua zdrobită a acestei formațiuni geologice. Presiunea straturilor de nisip şi ravagiile făcute de cutremure, ploi, rădăcinile distructive şi procesele organice naturale erau evidente. La acestea s-a adăugat muşcătura distrugătoare a excavatorului modern, care a retezat straturile de jos ale muncelului, şubrezindu-i coama.

La început n-am observat lucrul acesta, dar deodată am auzit fâsâitul uşor al nisipului care se surpă şi întregul perete al muncelului a căzut pe mine.

Accidentul a avut două faze. În cea dintâi, o parte din acoperiş s-a prăbuşit, proiectându-mă în afară, fază în care am descoperit aproape imediat că sunt îngropat până la subsuoară. A doua fază a venit în momentul următor, când am auzit sunetul nisipului care cade: partea superioară a ceea ce fusese segmentul compact al muncelului, de deasupra peşterii, s-a spart, s-a dezintegrat şi m-a acoperit, în clipa dintre înregistrarea vizuală a prăbuşirii şi înțelegerea faptului că eram îngropat, am gândit: „Nu pot respira, nu mă pot mişca, nu pot ieşi, acesta trebuie să fie sfârşitul". Nu era nimic de făcut, aşa încât mi-am pierdut cunoştința.

Arie, care se afla în spatele meu, scăpase neatins şi a cerut imediat ajutor de la oamenii ce trăiau în vecinătate: doi frați care aveau un atelier mecanic şi un şofer de autocamion şi fiul acestuia. După indicațiile precise ale lui Arie, ei au săpat cu hârlețele şi lopețile, m-au găsit şi m-au scos la lumină.

De îndată ce mi-a fost dezgropat capul, mi-am recăpătat cunoştința şi prima mea amintire privea gândul ce-mi trecuse prin minte atunci când s-a produs accidentul. Apoi am gândit că, deşi mă simțeam îngrozitor de rău, la urma urmelor nu era sfârşitul. Mi-am spus, mai târziu, că dacă m-aş fi putut vedea cum arăt, aş fi gândit ca în momentul îngropării. Dar acum, dezgropat, scăldat în lumina strălucitoare a primăverii şi inhalând aerul proaspăt, mă simțeam iarăşi viu.

Am fost rapid dus la Spitalul Tel Hasomer, de lângă Tel Aviv, încă conştient, dar incapabil de a vorbi. Cu mare dificultate reuşeam să produc un fel de mârâit. Examinându-mi corpul vânăt şi umflat, doctorii au stabilit repede că suferisem vătămări la două vertebre spinale şi că, de asemenea, coastele şi una din corzile mele vocale erau rupte. Ei se temeau să nu am hemoragii interne, ficatul şi splina vătămate, dar nu erau semne evidente în această privință, aşa încât au decis să nu facă nici o incizie chirurgicală. Trebuia să i se permită corpului să se vindece de la sine. Numai spinarea şi gâtul necesitau o atenție imediată. Partea de sus a corpului meu a fost pusă în ghips. Cât priveşte gâtul sau mai degrabă restaurarea vorbirii, s-a apelat la dr. Ezrati, un excelent specialist.

Prima mea întrebare, de îndată ce m-am putut face înțeles, a fost când şi în ce condiții voi fi capabil să părăsesc spitalul şi să mă întorc la muncă. Dr. Haim Şeba, un om minunat şi un medic nemaipomenit, mi-a spus că, dacă totul mergea bine, puteam părăsi spitalul în aproximativ trei săptămâni, când avea să fie îndepărtat ghipsul. Am făcut un calcul rapid, am adăugat o zi ca măsură de prevedere şi am ajuns la concluzia că mă voi externa în ziua de 14 aprilie, deci după douăzeci şi cinci de zile. Aşa s-a şi întâmplat, în dimineața zilei de 14 aprilie mă găseam din nou în cabinetul meu.

În timpul zăcutului în spital, mi-am amintit de sentimentele trăite ultima oară când am fost într-o stare similară. Aceasta a fost atunci când mi-am pierdut ochiul şi când m-am cufundat într-o depresie profundă, crezând că s-a terminat cu zilele mele de luptă şi că niciodată nu voi mai juca un rol activ, în poziții care să ceară responsabilitate. Gândeam, de asemenea, că tot restul vieții mele voi trăi cu teama ca nu cumva ceva să se întâmple celuilalt ochi al meu. De data aceasta, însă, curând după ce ambulanța m-a depus la Tel Hasomer, eram decis să dau alt curs gândurilor mele, să nu analizez accidentul, efectele sale şi problemele pe care le putea crea, ci să mă întorc la muncă de îndată ce voi putea umbla, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Mai multe luni, corpul meu a trebuit să suporte o vestă rigidă din ghips, care să-mi țină coloana vertebrală în poziția corectă; dar, cu ajutorul unui scaun special, eram capabil să mă mişc, să şed şi să muncesc, până când spinarea mi s-a vindecat. Restaurarea vorbirii a fost mai complexă. Coarda vocală rămasă trebuia antrenată să preia munca celei rupte şi să acopere o distanță dublă în vibrațiile sale. A trebuit, de asemenea, să învăț să pronunț diferitele litere şi tonuri în conformitate cu structura vocală schimbată a gâtului meu. La început, sunetele pe care izbuteam să le scot din singura mea coardă induceau nu coerență, ci un sentiment de disperare. Singurul element de speranță au fost cuvintele rostite de dr. Ezrati: el m-a asigurat pe dată că o combinație a efortului meu stăruitor şi a extraordinarei sale priceperi îmi va reda vorbirea normală! S-a dovedit a avea dreptate. Ce-i drept, încordarea dublă a singurei mele coarde vocale este totuşi extrem de obositoare pentru vocea mea, dar aceasta mi se întâmplă doar când vorbesc peste măsură şi, de obicei, primii care obosesc sunt ascultătorii mei.

În spital, şi chiar şi după aceea, am fost potopit de vizitatori, flori, scrisori şi telegrame. I-am spus şefului statului-major să acționeze în absența mea ca şi cum aş fi fost în permisie şi să-şi capete instrucțiunile de la primul-ministru. Socoteam că treburile apărării nu trebuiau încredințate celor țintuiți la pat. I-am spus aceasta şi primului-ministru, atunci când el a venit să mă viziteze. Printre ceilalți vizitatori s-au numărat notabilități arabe din teritoriile ocupate, inclusiv primarii din Nablus, Hebron, Gaza şi alții.

M-a impresionat în mod deosebit vizita primarului din Kalkilia, care mi-a adus portocale pe crengile lor cu frunzele proaspete. Chiar de pe vremea distrugerii parțiale a oraşului său de către forțele noastre şi a eforturilor mele personale de a-l vedea reclădit şi restaurat, între noi a înmugurit şi s-a dezvoltat o relație specială. Era o relație între doi oameni care împărtăşeau o responsabilitate comună şi interesul nostru pentru destinele comunității, subzistența, locuințele şi sănătatea acesteia, o relație extrem de diferită de contactul administrativ normal care ar putea fi aşteptat între un primar arab sub ocupație şi un ministru al apărării israelian, cu o armată în spatele său.

Rahela obişnuia să vină la căpătâiul meu după stingere, când spitalul era închis, iar familia mea şi ceilalți vizitatori plecaseră acasă. Adesea trebuia

s-o asigur că voi fi la fel de sănătos ca înainte. Dar asigurările mele erau contrazise de fața umflată, de corpul plin de vânătăi, de spinarea în cofraj de ghips şi de cârâitul abia coerent. Cu toate acestea ea s-a agățat de convingerea mea ca de un talisman magic. „Promiți?" mă întreba ea, iar când eu dădeam afirmativ din cap, prindea curaj până la proxima vizită.

Fiul meu Udi (Ehud) era şi el deprimat de înfățişarea mea. El a fost acela care m-a dus acasă când am părăsit spitalul. După ce m-a ajutat să ies din automobil, l-am rugat să mă ajute să fac o scurtă plimbare în grădină. Au fost primii mei paşi şi a trebuit să mă țin cu o mână de el, deşi în cealaltă aveam un baston. Mă simțeam slăbit cu totul, fără nici o vlagă în picioare, iar cuşca de ghips îmi cauza doar durere şi suferință. Udi mă privea, iar ceea ce vedea era un bărbat distrus, chior, abia capabil să-şi târşească picioarele, aproape paralizat şi literalmente mut. Era acesta tatăl său? Mai târziu, după ce m-am însănătoşit cu totul, mi-a spus că în acea zi, în grădină, a crezut că aşa voi fi pentru tot restul vieții, un schilod, un invalid fără glas şi că cu greu îşi putuse reține lacrimile.

Atât în spital, cât şi câtva timp după aceea, spinarea mă durea îngrozitor. Când fiica mea Iael era copilă, ea plângea când cădea sau se lovea, iar eu o întrebam de obicei dacă acea cădere sau lovire nu era de ajuns şi de ce trebuia să o sporească plângând. Iael îmi spunea că plânge pentru că s-a lovit la genunchi, pe când eu stăruiam să-i explic că plânsul era el însuşi durere şi că se putea lipsi de acesta. Spusele mele n-o convingeau, dar cel puțin îi distrăgeau atenția de la genunchiul lovit. Acum, în cazul durerii mele, aveam prea puțin succes. Orice aş fi făcut, nu puteam ignora chinul spinării mele şi gândul îmi era mereu la aceasta. Nici prietenii mei nu-mi erau de mare folos în fixarea altundeva a gândurilor mele. Când a venit Ben-Gurion, el a părut năucit la vederea mea: „Aoleu, eşti tot vânăt! Ce ai pățit?" Mi-a trebuit mult efort ca să-l fac pe el să se simtă mai bine. Chiar şi cei care veneau cu o jovialitate forțată şi făceau cumva haz nu reuşeau să-şi ascundă neliniştea. Expresiile lor faciale îi trădau şi evitau să mă privească în ochi.

De ajutor mi-au fost doar analgezicele, sub formă de pilule sau de soluție injectabilă. Fără ele nu puteam dormi. La şase săptămâni după accident, dr. Spiro, chirurgul ortoped care m-a îngrijit şi care îmi era vechi prieten, mi-a spus că dacă nu încetam să iau medicamentul, aveam să fiu dependent de el. L-am întrebat când considera că trebuie să încetez, iar el mi-a spus că era bine să fie cât mai curând posibil. Fără nici un cuvânt, am adunat toate analgezicele pe care le aveam şi i le-am dat. Îmi erau de ajuns spinarea, ochiul şi coarda vocală. A lungi lista şi cu drogurile, ar fi fost prea mult.

Tel Haşomer este un spital renumit, iar dr. Haim Şeba un bărbat renumit, îl cunoscusem cu mai mulți ani în urmă şi mă ataşasem foarte mult de el. Era o ediție israeliană a dr. Albert Schweitzer, cu excepția faptului că nu colindase departe de țara sa de baştină ca să vină în sprijinul națiunilor

sărace. Triburile lui Israel din toate colțurile lumii se întorseseră în țara lor, iar Şeba s-a considerat a fi personal responsabil de sănătatea lor. Când el i-a avut în grijă pe noii imigranți din țările orientale, a înțeles că lucrul cel mai bun era să nu izoleze pacientul de familia sa sau de modul său obişnuit de viață. Oricând i-ai fi vizitat spitalul, puteai vedea pacientul stând cu familia sa pe pajiştea dintre saloanele tip bungalow, nişte foste barăci militare, unde mânca lipie şi mâncăruri orientale, aşa cum făcea acasă.

Şeba transformase o tabără a armatei britanice într-unul din cele mai avansate centre medicale din lume în ceea ce priveşte îngrijirea medicală, tratamentul şi cercetarea. Barăcile dărăpănate el le-a transformat în saloane, iar cu un buget anual pentru echipament şi produse farmaceutice, care acoperea cheltuielile doar pe şase luni, Şeba a pus pe picioare acest centru şi a instruit şi educat o generație de tineri medici. Ei au fost cuceriți de faima lui de diagnostician şi de exemplul său personal de devoțiune absolută față de pacient. Manifesta interes față de orice aspect al vieții pacientului şi era în egală măsură preocupat de cercetarea de perspectivă. Avea un delicios simț al umorului, un dispreț total față de fanfaronadă şi era extrem de modest. Adesea ducea el însuşi cu căruciorul în sala de operație un pacient nervos şi îi liniştea spiritul cu o convorbire relaxantă. Nu era nevoie de o programare ca să vii să-l vezi în micul său cabinet. Pur şi simplu era de ajuns să-l suni, iar dacă era ocupat, îl puteai aştepta până când se elibera.

Maimonide, faimosul savant talmudic, care a fost şi medicul personal al vizirului sultanului egiptean din secolul al XH-lea, a scris odată că după ce îşi termina treaba la palat, mergea călare acasă, înfuleca o bucată de pâine, se ocupa de mulțimea de pacienți îngrămădiți în curtea sa, iar apoi se apleca asupra a ceea ce prezenta cel mai mare interes în viața lui: studierea Torei. Dr. Şeba, după ce îşi petrecea ziua în Spitalul Tel Haşomer, vizita alți pacienți la casele lor, iar după ce îi trata, stătea de vorbă cu ei, făcându-i să vorbească despre ei înşişi. Aceasta, fără îndoială, le mângâia sufletele. Dar nu era pur şi simplu un interes de paradă din partea lui Şeba, ci un interes real. Era conținutul însuşi al vieții sale. El ştia că cei mai mulți oameni au puncte slabe în corp sau spirit şi că până şi cei puternici au slăbiciunile lor. Toți au uneori nevoie de un vindecător, de cineva care are o putere primitivă înnăscută pentru care nu există bariere şi în fața căruia poți fi complet deschis. O dată cu moartea lui Haim Şeba, în ziua de 12 iunie 1971, Israelul a pierdut un astfel de vindecător.

Când am fost din nou capabil să mă mişc liber, m-am dus la Aţur spre a vedea ce şansă mai aveam de a găsi acolo vreunul din obiectele antice pe care dorisem să le am. De la ultima vizită, excavatoarele îndepărtaseră aproape întregul muncel, lăsând doar un mic pinten. Am scotocit pe acolo, însă nu am găsit nimic. Pe când mă întorceam la automobilul meu, am auzit în spatele meu vocea unei femei, care se adresa unui cunoscut: „Sfinte

Dumnezeule, jur că acesta e Moşe Dayan, iscodind din nou prin carieră! El crede, pesemne, că este uşor să-l dezgropi de acolo!"

Teroarea şi conflictele de la graniță pe care aceasta le provoca mereu s-au dovedit de nesuportat de către locuitorii arabi ai Văii Iordanului, de la Est de râu. Satele şi ogoarele lor au fost ruinate, iar în cele din urmă abandonate. Nefericiții rezidenți au fugit din ceea ce a devenit o zonă primejdioasă. Luându-şi familiile, oile şi lucrurile domestice, şi-au părăsit casele şi s-au dus să trăiască în lagărele de refugiați de lângă Amman. Pământurile pe care le cultivaseră şi le făcuseră roditoare au căzut în paragină. Aceşti arabi au devenit victimele inocente ale terorismului arab. Nu ar putea exista mărturie mai clară, mai tragică cu privire la eşecul operațiunilor arabe de sabotaj decât deosebirea dintre malurile estic şi vestic ale râului Iordan. Pe malul vestic, fermierii evrei, care au fost țintele militare, politice şi naționale ale atacului terorist, continuă să-şi lucreze ogoarele şi trăiesc în satele lor. Pe malul estic, însă, valea a devenit deşert. Ogoarele lor s-au uscat, satele s-au golit, iar locuitorii lor s-au transformat în refugiați.

Fermierii evrei din kibuțuri şi moşave şi-au adaptat modul de viață la situația de război. Cu ajutorul guvernului şi al armatei, ei şi-au construit adăposturi în care să doarmă copiii, au pavat drumurile interioare, aşa încât să prevină plantarea minelor, au întărit paza şi au instalat lumină electrică şi garduri de sârmă ghimpată în jurul perimetrelor satelor. Nici măcar o fermă sau sat nu au fost abandonate. Nici un acru de pământ n-a fost lăsat necultivat. Podgoria kibuțului Gheşer a devenit simbolul acestui mod de viață în această zonă de graniță a Văii Iordanului. Podgoria era situată chiar în raza de foc a posturilor fortificate ale Legiunii Arabe şi adesea era bombardată de artilerie în timp ce membrii kibuțului lucrau acolo. Cu toate acestea niciodată ei nu au abandonat-o. Ei săpau şi curățau via, o irigau, culegeau strugurii.

Într-una din vizitele mele în Valea Bet Se'an, din apropiere, care a avut drept scop reexaminarea politicii noastre de securitate, împreună cu reprezentanții zonei, am formulat patrii principii călăuzitoare, care trebuiau să determine contramăsurile noastre împotriva terorismului din Iordania:

• Teroriştii Fatah nu puteau fi excluşi din responsabilitatea Iordaniei, conform acordului de încetare a focului încheiat cu noi.

• Dacă ei îşi continuau operațiunile, noi trebuia să purtăm războiul pe teritoriul lor. Ei nu se puteau bucura de privilegiul de a purta tipul lor de război dincoace de linia de încetare a focului, pe teritoriul nostru, prevalându-se în acelaşi timp de imunitate pe teritoriul lor.

• Acțiunile noastre nu trebuiau concepute ca pedeapsă, ci ca acțiuni militare în cadrul unei campanii, deoarece era vorba de o campanie. Aceasta avea să fie lungă şi multilaterală şi nici o operațiune nu trebuia considerată o acțiune completă în sine. Numai prin exploatarea întregului complex de mijloace putea fi campania în mod decisiv dusă la sfârşit.

• În acest cadru — iar cu aceasta ajungeam la scopul principal al întâlnirii —, satele noastre de la graniță nu trebuiau doar să lupte, să se apere şi să devină parte a sistemului nostru de securitate, ci în primul rând să continue să-şi trăiască viața lor economică şi socială din plin. Acesta era principalul test pentru stat şi pentru satele de la graniță.

În timpul convorbirii noastre, unul dintre kibuțnici a menționat o livadă care era frecvent bombardată şi a spus: „Este o parcelă de unde nu vom avea recoltă". I-am replicat: „Prietene Ben-Ami, noi ne-am adunat aici tocmai în scopul precis de a găsi cum să procedăm spre a avea recoltă de pe fiecare parcelă, în nici un caz nu putem accepta ideea că va exista fie şi o singură parcelă de pe care să nu obținem recoltă. Dacă o anumită parcelă de pământ, sau livadă, sau podgorie este vulnerabilă şi expusă focului iordanian, atunci aceasta va fi lucrată doar de bărbați. Dacă va fi necesar, vom mobiliza ajutoare în oameni, dar refuz să încurajez abandonarea pământului sub presiunea atacului inamic. Marea deosebire dintre partea noastră riverană şi partea lor este că de pe partea lor zeci de mii de locuitori au fugit şi trăiesc acum în taberele de refugiați de la Amman, Irbid şi es-Salt, pe când la noi nu numai că nimeni n-a fugit, că nici un butuc de viță de vie n-a rămas nepăzit, ci ne-am sporit populația de la graniță, chemând voluntari care să ne dea o mână de ajutor". I-am chemat, iar ei au venit.

La scurtă vreme după această convorbire cu reprezentanții kibuțurilor de la graniță, am luat parte la o ambuscadă. Ambuscada obişnuită era una din multele măsuri folosite de noi spre a preveni infiltrarea în profunzime a teroriştilor. Aceea la care m-am dus a avut loc în sectorul Văii Iordanului, unde era desfăşurat un batalion de paraşutişti, comandat de Dan Şomron. Aveam o oarecare simpatie pentru această unitate, deoarece era succesoarea Batalionului 89 comando, pe care îl întemeiasem în urmă cu vreo douăzeci de ani.

Am ajuns la cartierul general al unității la ora 4,45 P.M. Am sosit acolo inopinat, căci doream să-i văd pe ofițeri şi pe soldații lor îndeplinindu-şi îndatoririle normale, fără manifestări de paradă. Mi s-a dat o uniformă de bătălie, pestriță, o cască de oțel şi o puşcă mitralieră Uzi şi am asistat la instructaj. Oamenii au încercat să ignore prezența mea, dar fără prea mult succes, iar eu am socotit că trebuia să mă explic. Le-am spus că nu era o vizită festivă şi nici un tur de inspecție. Pur şi simplu doream să-i văd eu însumi în activitatea lor operațională, să văd cum arată noii soldați, cei care au intrat în armată după Războiul de Şase Zile.

Am ajuns la coama din zona ambuscadei în amurg, străbătând pe jos ultima porțiune a drumului. Eram o companie puternică, împărțită acum în mici echipe care s-au dispersat de-a lungul Văii Iordanului. Eu şi ajutorul meu Mați ne-am alăturat unei echipe formate din patru oameni, condusă de un caporal. Când am ajuns pe poziția atribuită nouă, m-am strecurat într-un şanț de irigație, am îndepărtat pietricelele, am evacuat pământul de dedesubt

şi m-am întins pe burtă, cu privirea la nivelul buzei şanțului. Pământul se întindea în fața mea la orizont. Dar în câteva momente orice urmă de lumină a dispărut, iar întunericul a devenit total. Oricine s-ar fi apropiat putea fi observat doar dacă silueta sa se proiecta pe cer.

Doar la un sfert de oră după ce ne-am început pânda, am auzit zgomot de paşi, iar câteva minute mai târziu am putut distinge forme omeneşti. Când acestea au ajuns la o distanță de 50 de yarzi, echipa noastră a deschis focul şi le-a urmărit numaidecât către o vale seacă, în care siluetele au dispărut. Pe un drumeag care ducea de la râul Iordan spre dealurile Cisiordaniei, am descoperit corpurile a trei tineri arabi. Poate că au fost şi alții, care au reuşit să scape. Ne-am întors la pozițiile noastre şi am reluat pânda. Corpurile aveau să fie examinate la lumina zilei.

A început să cadă o ploaie uşoară, care nu s-a oprit până dimineața, în acea noapte n-a mai avut loc nici un incident, aşa încât cu puțin timp înaintea zorilor, la ora 4,25 A.M., am mulțumit comandantului companiei şi soldaților săi, m-am întors la bază, iar de acolo m-am dus la Ierusalim.

Pe drum m-am gândit că am profitat foarte puțin în ceea ce priveşte latura militară profesională a episodului. Nu erau prea multe de învățat dintr-o ciocnire cu teroriştii şi, în afară de faptul că eram satisfăcut de performanța soldaților cu care petrecusem câteva ore, nu rămăsesem cu nici o impresie despre personalitatea lor, deoarece trebuise să păstrăm în mod necesar o tăcere totală. Dar motivul real pentru care n-am profitat de pe urma laturii militare a întâmplărilor din acea noapte a fost faptul că mintea mea nu era realmente axată pe acțiune. La scurt timp după împuşcături, instalat din nou în şanțul meu, am încetat să mă mai gândesc la ambuscadă. M-am lăsat cucerit de minunățiile nopții, de cerul abia luminat de secera lunii şi de norii mânați de vânt, ca şi de miriradele de sunete, fiecare clar şi desluşit: târâitul insistent al greierilor şi cosaşilor, bâzâitul strident al țânțarilor, strigătul păsărilor de noapte, lătratul îndepărtat al câinilor şi, aproape de mine, foşnetul cozii unei şopârle sau al unui şarpe care luneca prin iarbă.

Pe când eram copil la Nahalal, îmi plăcea să dorm vara afară şi adormeam cu fața mângâiată de adierea blândă a vântului. Desigur, nu mai eram un băiețel fără griji, care se putea lăsa dus de aripile imaginației. Dar şi acum, ca şi atunci, găseam că nopțile petrecute în aer liber sunt îmbătătoare, cu foşnetele şi susurul lor, cu miresmele pământului amestecate cu parfumul florilor, cu cerul aproape la îndemână. Ciocnirea cu cei trei terorişti mi se părea îndepărtată, un episod subsidiar. Iar când m-am ghemuit în automobil, pe drumul spre Ierusalim, între veghe şi moțăiala, am luat cu mine senzația confortabilă a căldurii pământului, a atingerii gingaşe a vântului moale, a murmurului calmant al naturii adormite.

În anul următor, 1968, şi Ia începutul anului 1969 terorismul a continuat, cu o intensitate variabilă. Israelul şi-a întărit mijloacele de apărare şi şi-a amplificat contraoperațiunile. Linia de frontieră din lungul râului

Iordan a fost îngrădită cu garduri de sârmă ghimpată, minată şi presărată cu posturi fortificate. Căi speciale conduceau Ia depistarea urmelor lăsate de sabotorii care au trecut Iordanul şi au pătruns prin gardurile noastre de sârmă ghimpată. Când astfel de urme erau detectate, sabotorii infiltrați erau urmăriți pe jos şi cu elicopterul, doar puțini reuşind să scape. Dar plăteam un preț ridicat ca să asigurăm securitatea țării noastre. Unitățile implicate în aceste operațiuni de urmărire erau conduse de mulți dintre cei mai buni ofițeri ai noştri, unii dintre ei superiori, iar ei erau cei dintâi expuşi focului inamic, atunci când sabotorii erau încolțiți.

Într-un incident din Valea Iordanului, colonelul Arik Regev, comandantul brigăzii de paraşutişti din sector, şi căpitanul Gad Manella, ofițerul său de operațiuni, au fost ucişi, în aceeaşi seară am sunat la casa lui Regev, iar soția acestuia, liana, mi-a reamintit de prima mea întâlnire cu soțul ei, după spusele auzite de dânsa clin gura lui. Imediat după cucerirea Oraşului Vechi [Ierusalimul Vechi], când am ordonat ca barierele să fie îndepărtate, în aşa fel încât părțile arabă şi evreiască să poată fi reunite, Uzi Narkiss, GOC al Comandamentului Central, venise la mine împreună cu Arik Regev, care era ofițerul de operațiuni al Comandamentului, ca să obiecteze împotriva ordinului. Regev mi-a dat de înțeles că, după părerea sa, eu nu eram în toate mințile, la care eu i-am răspuns pe față: „Tinere, important este nu ceea ce ai spus, important este că ai avut curajul să spui ceea ce gândeşti".

De atunci, l-am întâlnit adesea pe Arik Regev în fruntea soldaților săi, în câmp. Îl consideram un luptător dotat şi magnific, unul dintre „cei puțini aleşi", ca Meir Har-Zion şi alți câțiva, care răsar în fiecare generație.

De-a lungul întregii noastre istorii, națiunea evreiască a făurit termeni speciali pentru cei care în timpuri de criză s-au ridicat să o apere şi s-o salveze de pericol, în zilele biblice ale Judecătorilor ei au fost numiți „mântuitori", în era Diasporei ei au fost „cei drepți", bărbați, cunoscuți sau necunoscuți, datorită cărora națiunea şi-a păstrat trupul şi spiritul, în generația noastră — am spus la groapa lui Regev —, aceştia erau tinerii care au stat de pază la fruntariile națiunii, dedicându-i scurta lor viață şi stropind cu sângele lor calea renaşterii sale. Colonelul Regev s-a numărat printre cei mai distinşi tineri ofițeri ai noştri, într-o generație cunoscută pentru curajul şi priceperea de luptă, el a fost cel mai îndrăzneț dintre îndrăzneți, primul la asalt, neîntrecut în situațiile critice, un bărbat integru şi de o mare bunătate, un războinic vestit al națiunii evreieşti.

În cei douăzeci de ani de la naşterea sa în mijlocul războiului, nu i-a fost dat Statului Israel să lase din mână sabia: Războiul de Independență, operațiunile de represalii, Campania din Sinai, incidentele de la graniță, Războiul de Sase Zile, iar acum campania împotriva terorismului, război după război, bătălie după bătălie. Am fost capabili să ne urmărim țelul şi să fim

statornici în această privință datorită exemplului de credință şi devoțiune dat nouă de bărbați ca Arik Regev.

Atacurile din Iordania, care au durat vreme de trei ani, începând de la războiul din 1967, au atins punctul culminant atunci când acțiunea armatei israeliene, asociate cu comportamentul teroriştilor în interiorul Iordaniei, l-au obligat în cele din urmă pe regele Hussein să ia măsuri adecvate. Teroriştii operau acum de parcă ar fi fost stat în stat, iar în februarie 1970 guvernul Iordaniei a emis reglementări care restrângeau libertatea lor de mişcare. Dar aceste edicte au fost revocate, înainte de a fi aplicate, sub presiunea guvernelor Iraqului şi Egiptului, care sprijineau libertatea de acțiune pentru terorişti.

În ziua de 29 iunie, regele Hussein a anunțat acceptarea de către Iordania a inițiativei de pace a Statelor Unite, formulată de Secretarul de Stat William Rogers, în scopul asigurării unei reglementări între Iordania şi Israel. Organizațiile teroriste au hotărât să torpileze această decizie prin intensificarea operațiunilor lor împotriva Israelului, cu rezultatele dăunătoare de aşteptat pentru Iordania. Guvernul lui Hussein nu mai putea rămâne în planul echivocului. Membrii săi aveau să decidă, o dată pentru totdeauna, dacă ei sau teroriştii erau cei care determinau politica iordaniană. O ciocnire între rege şi liderii terorişti Yasser Arafat şi George Habaş părea inevitabilă. Confruntarea a avut loc în luna septembrie.

25
SEPTEMBRIE NEGRU

La începutul lunii septembrie 1970, teroriştii au încercat să-l asasineze pe regele Hussein. Au urmat ciocniri cu armata iordaniană aflată în stare de agitație. Organizațiile teroriste şi-au lansat atunci operațiunea lor de vârf. În ziua de 6 septembrie, teroriştii au deturnat în mod simultan patru avioane comerciale cu destinația Europa. Numai o încercare nu le-a reuşit, fiind vorba de un avion aparținând Israelului. Echipajul unui Boeing al El Al Israel Airlines a dejucat încercarea, împuşcând mortal pe unul din gangsteri şi punând mâna pe însoțitoarea acestuia, o femeie care a fost predată poliției londoneze de îndată ce aparatul a aterizat la aeroportul Heathrow. Aceasta s-a dovedit a fi Lyla Khaled, care în luna august 1969 luase parte la deturnarea teroristă Ia Damasc a unui avion TWA care efectua un zbor de la Roma la Lod.

Cele trei avioane pe care teroriştii au reuşit să le captureze aparțineau companiilor Pan American, TWA şi Swissair. Boeingul Jumbo al Pan American a fost forțat să aterizeze la Cairo, unde teroriştii l-au făcut să explodeze după debarcarea pasagerilor. Celelalte două avioane au fost forțate

să aterizeze în Iordania, lângă oraşul Zerka, iar pasagerii au fost reținuți la bord ca ostatici.

Responsabilitatea pentru deturnări şi-a revendicat-o Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei. Acesta a formulat apoi o serie de cerințe față de guvernele Elveției, Germaniei Occidentale, Statelor Unite şi Israelului, drept condiții pentru eliberarea pasagerilor. Dacă cerințele nu erau acceptate sau dacă armata iordaniană încerca să intervină, teroriştii aveau să arunce în aer cele două avioane cu tot cu ostatici. Ca să dea temei amenințării lor, ei au plantat numeroase batoane de dinamită în punctele vulnerabile ale avioanelor.

De la Elveția teroriştii cereau eliberarea a trei dintre camarazii lor care fuseseră condamnați la doisprezece ani de închisoare după ce atacaseră un avion El Al pe aeroportul din Zürich, în luna februarie 1969. De la Germania Occidentală cereau eliberarea a trei terorişti deținuți pentru atacarea unui avion El Al de pasageri la Miinchen. De la Marea Britanie cereau eliberarea Lylei Khaled. De la Statele Unite doreau eliberarea lui Sirhan Bisară Sirhan, întemnițat pentru asasinarea lui Robert Kennedy. De la Israel cereau eliberarea, după o listă selectivă, a o serie de terorişti prinşi şi întemnițați.

Trei zile mai târziu, un al treilea avion s-a adăugat celor două deja aterizate pe pista de lângă Zerka, în soarele arzător, pasagerii lor fiind leşinați de căldura sufocantă, foame şi sete. Acesta era un avion britanic BOAC, care fusese deturnat din zborul său din Bahrain spre Londra. Purtătorul de cuvânt al Frontului Popular a spus că acțiunea era menită să grăbească eliberarea Lylei Khaled din închisoarea britanică.

Guvernele Elveției, Germaniei Occidentale şi Marii Britanii au decis să cedeze în fața ultimatumului teroriştilor. Dar după ce reprezentanții acestor țări s-au întâlnit cu secretarul de stat al Statelor Unite, Rogers, precum şi cu reprezentantul Israelului, au căzut de acord să se abțină de la tranzacții separate şi să-i elibereze pe teroriştii aflați în paza lor doar cu condiția ca toți pasagerii ținuți ostatici să fie puşi în libertate, inclusiv cetățenii israelieni şi ceilalți evrei din rândurile lor.

Consiliul de Securitate al ONU s-a întrunit de urgență şi a hotărât în unanimitate să le ceară teroriştilor să elibereze toți pasagerii şi toate echipajele fără nici o excepție. Crucea Roşie a adus hrană şi medicamente pentru ostaticii în suferință, care încă erau ținuți în scaunele lor, fără a beneficia de aer condiționat care să reducă efectele vântului fierbinte al deşertului. Generalul Kadissa, comandantul armatei iordaniene, a reuşit în cele din urmă să-i convingă pe terorişti să permită femeilor, copiilor, bătrânilor şi tuturor indienilor şi pakistanezilor să părăsească avioanele şi să fie cazați în hoteluri din Amman. Teroriştii au făcut însă şaizeci de excepții: femeile şi copiii de naționalitate evreiască, pe care au insistat să-i țină la bord „pentru interogatorii". Chiar şi guvernul iraqian a făcut apel la Comitetul

Central al Frontului Popular să lase libere avioanele şi pe pasageri, dar fără nici un efect.

După şase zile înăbuşitoare, în ziua de 12 septembrie ora 3 P.M., teroriştii le-au spus pasagerilor să coboare, după care au aruncat în aer toate trei aparatele. Celor două sute optzeci de pasageri şi celor trei echipaje li s-a permis să plece la Amman. Dar teroriştii au reținut patruzeci de ostatici, pe care i-au luat cu dânşii în taberele de refugiați, ținându-i sub pază ca „prizonieri de război". Aceştia au fost eliberați numai după ce o unitate a armatei iordaniene a intrat în lagăr şi l-a luat sub control.

Aducând în Iordania avioanele deturnate şi arătând dispreț față de autoritățile iordaniene, teroriştii au intrat în conflict direct cu armata iordaniană, în zona Ammanului s-au declanşat lupte, în pofida mai multor anunțuri de armistițiu de ambele părți, bătăliile au continuat. Unele unități ale armatei, ai căror comandanți erau în favoarea restrângerii ferme a activității teroriste, şi-au extins operațiunile şi au atacat bazele teroriste de lângă granița cu Siria, deşi lucrul acesta venea în contradicție cu ordinele statului-major iordanian. Ciocnirile au crescut în intensitate şi în curând s-au răspândit în alte districte ale regatului. Teroriştii au reclamat că unități de tancuri au bombardat bazele lor din Nord şi din Valea Iordanului şi că numeroşi dintre camarazii lor au fost ucişi. Liderii lor au cerut ca regele Hussein să-şi demită cabinetul, condus de primul-ministru Ziad el-Rifai, şi să-i dea afară pe acei ofițeri ai armatei cunoscuți ca fiind potrivnici mişcării de eliberare a Palestinei.

În efortul de a-şi salva coroana şi regatul, Hussein şi-a dizolvat guvernul civil şi a numit un Cabinet militar temporar, format din doisprezece generali, sub şefia generalului de brigadă Muhmad Daud, care fusese capturat în timpul Războiului de Şase Zile şi petrecuse mai multe săptămâni în Israel, ca prizonier de război, după care noi l-am eliberat, trimițându-l la Est de Iordan. La Amman şi în împrejurimile sale, teroriştii care n-au fugit au fost ucişi sau arestați. Celelalte state arabe au trimis urgent rugăminți regelui Hussein să oprească acțiunile împotriva teroriştilor, dar el a rămas ferm pe poziție. O forță blindată siriană a sărit în ajutorul teroriştilor, trecând în ziua de 18 septembrie granița şi punând stăpânire pe un fort al poliției, în ziua următoare, alte forțe blindate siriene, de data aceasta însoțite de unități iraqiene, au intrat în Iordania şi au început să înainteze spre capitala țării, Amman. Hussein a cerut ajutorul Statelor Unite. Washingtonul a răspuns pozitiv şi numaidecât a pus în alertă Divizia a 82-a Aeropurtată, trimițând în acelaşi timp un tăios avertisment Siriei. De asemenea, o unitate blindată israeliană a fost deplasată la granița nordică, lângă imediata apropiere a zonei bătăliei. Mişcarea nu a rămas neobservată de către sirieni, care nu se puteau îndoi de seriozitatea ei.

Armata iordaniană a atacat forța siriană de invazie, i-a cauzat pierderi grele şi a obligat-o să se retragă în Siria. Şeful statului-major egiptean a venit

pe calea aerului în Iordania, aducând lui Hussein şi lui Arafat un apel din partea conducătorilor Egiptului, Libiei şi Sudanului, pentru încetarea focului. Când lui Hussein i-a fost clar că stă bine pe poziție, el a acceptat invitația lui Nasser, a zburat la Cairo în ziua de 27 septembrie, s-a întâlnit cu Yasser Arafat şi a ajuns la un acord cu acesta, — cel puțin pe hârtie, în ziua următoare, 28 septembrie, Nasser a murit în urma unui atac cardiac.

Ciocnirile dintre terorişti şi armata iordaniană nu au încetat. La începutul lunii ianuarie 1971, unități ale armatei au intrat în lagărele de refugiați palestinieni de lângă Amman şi i-au alungat pe terorişti, în acelaşi timp, alte unități ale armatei au asigurat controlul asupra bazelor din zona Jeraş şi es-Salt. În ziua de 6 aprilie, Hussein le-a dat un ultimatum conducătorilor terorişti, cerându-le să-şi predea armele. Două zile mai târziu, armata a început o cercetare minuțioasă, izolându-i pe terorişti din zonele Jeraş şi Ajlun. Având suport de tancuri şi de artilerie, trupele iordaniene au trecut la acțiune şi după trei zile de bătălie nici urmă de terorist n-a mai rămas în Iordania. Cei care nu au fost ucişi sau luați captivi au fugit. Printre fugari s-a numărat un grup de circa o sută care a trecut în Israel, predându-se, cu tot cu armele lor.

Lupta dintre regele Hussein şi organizațiile teroriste s-a terminat deocamdată, iar activitatea teroristă în interiorul Iordaniei şi din teritoriul iordanian a încetat. Terorişti au reuşit totuşi să-l asasineze pe noul prim-ministru iordanian, Wasfi Tel. Această crimă s-a petrecut însă nu la Amman, ci la Cairo, cu ajutor egiptean. Wasfi Tel fusese invitat să ia parte la o întâlnire a Consiliului Arab al Apărării, la Cairo, în ziua de 27 noiembrie 1971. EI a fost ucis a doua zi, la intrarea în hotelul care îl găzduia. Asasinii au fost prinşi, dar au fost imediat eliberați.

O dată cu lichidarea organizațiilor teroriste din interiorul Iordaniei, viața de acolo a început să revină la normal. Familiile care fugiseră în lagărele de lângă Amman s-au întors la casele lor din Valea Iordanului. Cu ajutorul guvernului, casele şi satele lor au fost restaurate, iar apeductul distrus, care aducea apă din râul larmuk, a fost reparat. Aceşti fermieri au putut din nou să planteze livezi de citrice şi parcele de legume în această regiune aridă.

Rezultatul confruntării dintre terorişti şi autoritățile iordaniene au însemnat o triplă binecuvântare pentru Israel. Fermierii din partea noastră a Văii Iordanului şi din Valea Bet Şe'an nu mai erau hărțuiți de foc de artilerie şi de sabotaj şi s-au putut întoarce la viața normală, copiii dormind în case şi nu în adăposturi. Relațiile dintre Iordania şi Israel s-au îmbunătățit, guvernul, armata şi populația Iordaniei fiind la fel de opuse organizațiilor teroriste ca şi israelienii. Această atmosferă avea să aibă un impact cu bătaie mai lungă, asigurând o bază potrivită cooperării dintre Iordania, Israel şi arabii din teritoriile administrate. Toate realizările coexistenței paşnice de după Războiul de Şase Zile puteau fi reduse la zero fără evenimentele acelui Septembrie Negru.

Activitatea de sabotaj însă a mai continuat în Israel, dar la o scară insignifiantă. O dată ce Iordania nu mai era accesibilă organizațiilor teroriste, ele operau de la baze din lagărele de refugiați din Liban, care au devenit cunoscute sub numele de Fatahland. Dar ele aveau prea puțin suport din partea arabilor din Israel şi din teritoriile ocupate. Sistemul recompensei şi pedepsei a avut rezultatele sale. Oricine se abținea să-i ajute pe terorişti se putea bucura de o prosperitate — şi de o libertate — pe care nu o cunoscuse niciodată în trecut, fie sub regimul arab — regele Abdulla şi regele Hussein în Cisiordania, stăpânirea egipteană în Fâşia Gaza —, fie sub administrația Mandatului britanic. Pe când cei care luau parte la operațiile de sabotaj erau fie ucişi în ciocnirile cu unitățile armatei, fie prinşi, judecați şi condamnați la închisoare.

Cei trei factori care au dus la suprimarea terorii în Israel au fost politica Guvernului Militar în teritoriile administrate, operațiunile armatei israeliene şi în special măsurile adoptate de aceasta (ridicarea de garduri de sârmă ghimpată şi minarea zonelor de frontieră, urmărirea celor infiltrați şi un bun spionaj) şi, în al treilea rând, evenimentele din Iordania. Acest de al treilea factor şi-a atins punctul culminant, o dată cu Septembrie Negru, în confruntarea dintre Hussein şi terorişti, dar sursa sa a constat în politica Israelului. Dacă Israelul nu ar fi reacționat atât de virulent față de operațiunile de sabotaj întreprinse de pe teritoriul iordanian, guvernul Iordaniei ar fi ajuns la un modus vivendi cu terorişti. Hussein s-a hotărât în cele din urmă să lichideze terorismul deoarece alternativa ar fi fost distrugerea vieții normale în Iordania. Ruinarea Văii Iordanului, a localității Karameh şi a altor sate fusese doar începutul. Bombardamentele de artilerie asupra localităților Irbid şi Aqaba, raidul la Zafi, la Sud de Marea Moartă şi raidurile asupra campamentelor armatei iordaniene au avut influența lor, făcându-l pe Hussein să-i frângă pe terorişti. Iar atunci când liderii acestora s-au opus, problema cine deținea realmente puterea în Iordania s-a pus în toată gravitatea ei: o deținea regele Hussein, ori organizațiile teroriste?

Iordania era singura țară, din cele care luptaseră împotriva noastră în Războiul de Şase Zile, care în principiu nu respingea posibilitatea de a rezolva cu Israelul problemele curente prin mijloace paşnice şi prin ajungerea la un acord de pace. În ceea ce priveşte litigiile de zi cu zi, înțelegerea mutuală părea posibilă, însă nu în ceea ce priveşte pacea permanentă, în această privință, prăpastia dintre pozițiile iordaniană şi israeliană rămânea. Israelul nu respingea dorința Iordaniei de a lua sub control Fâşia Gaza, pe când Iordania nu admitea nici un compromis în ceea ce priveşte cererea ei de a i se returna întregul teritoriu pe care îl stăpânise înainte de Războiul de Şase Zile. Era gata să facă aranjamente speciale cu privire la Ierusalim, să-l mențină ca oraş deschis, fără restricții în privința mişcării oamenilor într-o parte sau cealaltă, dar trebuia să fie divizat, aşa cum fusese înainte de război, adică partea estică să se întoarcă sub control iordanian. La fel în privința celorlalte

granițe. Iordania lua în considerare posibilitatea unor „schimbări minore" reciproce, dar nu mai mult.

În alte chestiuni privind natura relațiilor noastre, abordarea iordaniană era liberală. La fel era atitudinea față de demilitarizarea Cisiordaniei, deşi nu față de schimbările majore de graniță. Nu ştiu ce poziție ar fi adoptat în legătură cu blocul de kibuțuri Ețion, care fusese întemeiat înainte de Războiul de Independență, distrus de iordanieni în 1948, iar apoi restabilit după 1967. Cât priveşte aşezările evreieşti întemeiate în acea partea Văii Iordanului aflată anterior sub controlul Iordaniei, Iordania cerea evacuarea lor.

Cel puțin Israelul şi Iordania ştia fiecare pe ce poziție se situează. Aceasta a dus la evitarea multor neînțelegeri ce ar fi putut să apară în anumite situații de tensiune, aşa cum avea să fie Războiul de Iom Kipur şi care apăruseră în Războiul de Şase Zile. Iordanienii nu ne-au amenințat niciodată cu atacul în cazul în care revendicările lor nu erau satisfăcute. Iar atunci când ei au trimis unități în ajutorul Siriei, în Războiul de Iom Kipur, faptul acesta nu a constituit o surpriză pentru noi.

Omul aflat la cârma Iordaniei este regele Hussein. Întocmai ca bunicul său Abdulla, el poseda un considerabil farmec personal şi un mare curaj: în mod vădit, el se poate deplasa în mijlocul unei mulțimi agitate sau poate vizita o unitate a armatei fără a fi însoțit de garda personală şi fără a-i fi teamă că-şi primejduieşte viața. Spre deosebire de Abdulla, pare a fi un om luminat, de lume. Cu toate acestea, în pofida educației sale şi a cunoaşterii tendințelor dezvoltării în plan internațional, el nu este destul de profund sau destul de pragmatic. Fără îndoială că recunoaşte limitele influenței sale în lumea arabă. Iar el trebuie să ştie că anumite direcții pe care ar dori să le urmeze îi sunt barate din cauza că sunt inacceptabile pentru publicul local şi mai larg arab. Totuşi, el îşi permite luxul de a vedea realitatea în termeni fantezişti atunci când propune planuri de soluționare a problemelor cu Israelul. El ignoră faptul că timp de aproape douăzeci de ani Iordania a oprit accesul evreilor la Zidul Plângerii din Ierusalim, contrar stipulației Acordului de Armistițiu din 1949; că în 1967 el s-a alăturat războiului împotriva noastră, chiar dacă Nasser nu i-a cerut-o, iar primul-ministru Eşkol l-a avertizat să n-o facă; după cum ignoră faptul că după acel război el a permis teroriştilor să utilizeze teritoriul iordanian ca bază de operații împotriva Israelului şi că unele dintre unitățile armatei sale au cooperat cu teroriştii, în pofida tuturor acestor realități, Hussein încă mai crede că Israelul ar trebui să se întoarcă la granițele de dinainte de 1967 şi să se bazeze pe cuvântul Iordaniei că dacă va face lucrul acesta, atunci va marca deschiderea unui nou capitol: arabii vor respecta fără rezerve integritatea şi drepturile Israelului. El a explicat în mod public că nefericitele sale acțiuni din trecut au fost „greşeli" care nu se vor mai repeta. Lumea arabă se va comporta față de Israel cu blândețe şi decență doar dacă Israelul s-ar întoarce la vechile frontiere.

Regiunea ar fi binecuvântată cu pace şi prosperitate, dar utopia aceasta este negată de încăpățânarea Israelului. Israelul nu înțelege că o nouă eră ar putea începe în Orientul Mijlociu şi că ratează o oportunitate istorică refuzând să se retragă în limitele frontierelor din 1948. Nu ştim dacă miniştrii din jurul său, oameni ca primul-ministru Ziad el-Rifai şi alții, văd şi ei lumea în culori atât de trandafirii. Poate că Hussein crede în mod sincer în ceea ce proclamă. Concepția sa reflectă o mixtură de educație regală şi de har propriu unui suflet umanist.

26
MINISTRUL APĂRĂRII LA LUCRU

Nu exista nici o încăpere aparte pentru ministru în clădirea Ministerului Apărării, deoarece predecesorul meu, Levi Eşkol, deținea atât funcția de prim-ministru cât şi portofoliul Apărării şi lucrase în biroul primului-ministru, de la Tel Aviv. Mi-a fost dat cabinetul lui Moşe Kaşti, director general în minister. Am găsit că este prea spațios şi l-am împărțit în două: o încăpere pentru mine, iar alta ca sală de conferință. Am schimbat şi câte ceva din decorația interioară. Un tâmplar a transformat în dulap pentru cărți ceea ce fusese un bar. Vizitatorii mei beau ceai. Ei mâncau, de asemenea, fructe, care se găseau întotdeauna pe masa mea: portocale iarna, mere şi struguri vara, iar pepeni verzi în anumite ocazii. Am schimbat tablourile de pe pereți cu cele patru fotografii care reflectă istoria evreilor, fotografii găsite şi în cabinetul meu de ministru al agriculturii: Tăblița de la Ghezer, Inscripția de la Şiloa, Serabit el-Khadem şi o fotografie a Ierusalimului.

Ghezerul era cetatea biblică zidită de Solomon (Regii I, 9:15) în secolul al X-lea Î.Chr. Ea se află exact la jumătatea drumului dintre Jaffa şi Ierusalim. Ca urmare a unor săpături arheologice efectuate în acest loc, a fost descoperită o tăbliță cu inscripție în ebraică, crezându-se că este cea mai veche scriere ebraică cunoscută până acum. Aceasta împarte anul în patru anotimpuri agricole şi arată ce activități agricole să fie făcute în fiecare, cum sunt semănatul, seceratul şi culesul.

Inscripția de la Şiloa, în proză ebraică clasică, aparține sfârşitului secolului al VUI-lea î.Chr. şi epocii regelui Ezechia şi a profetului Isaia. Ea fost scrisă pe peretele de la suprafața tunelului prin care Ezechia a adus „apă în cetatea lui David". Apa venea de la izvorul Ghihon, din afara cetății şi era strânsă în rezervorul sau bazinul de la Siloan, Şiloa în ebraică (Regi II, 20:20 şi Cronici II, 32:30). Tunelul era destinat să asigure apă locuitorilor Ierusalimului în caz de asediu. Inscripția dă o expresie vie modului în care a fost săpat apeductul: două echipe de mineri au început de la capetele opuse, întâlnindu-se la mijlocul acestuia.

Serabit el-Khadem era locul din Sinaiul de Vest unde sclavii semiți erau puşi să lucreze în carierele de turcoază, în cea de a doua jumătate a mileniului al H-lea î.Chr. Fotografia de pe peretele cabinetului meu arăta ruinele templului închinat zeiței egiptene Hathor, clădit pentru supraveghetorii egipteni.

Cât priveşte fotografia aeriană a Ierusalimului, Ierusalimul era Ierusalimul.

Deşi munca la minister era departe de a fi rutinieră, existau anumite activități fixate: întâlnirile Cabinetului în toate diminețile de sâmbătă; întâlnirile cu Statul-Major General în fiecare luni; o parte clin ziua de joi o petreceam în discuții în birourile Partidului Muncii; vinerile mă întâlneam cu şeful statului-major, asistentul meu şi cu alți membri superiori ai personalului ministerului, în celelalte zile inspectam unitățile armatei, instalațiile de apărare şi teritoriile administrate, unde stăteam de vorbă cu rezidenții arabi, în afară de aceasta, luam parte la dezbaterile din Knesset şi răspundeam la întrebările membrilor acestuia referitoare la probleme de apărare, participând, de asemenea, la întâlniri cu primul-ministru, ori de câte ori era necesar.

Trebuia să fiu la birou în fiecare dimineață la ora 7,30 şi plecam seara târziu. Orele erau supraîncărcate şi niciodată nu mi-am luat vacanță. M-am obişnuit să dorm sau cel puțin să moțăi în automobil sau în elicopter în frecventele mele călătorii, aşa încât întotdeauna aveam o pătură şi o pernă cu mine. Fără aceste picoteli nu aş fi fost nicidecum capabil să rezist ore în şir sub tensiune, căci chiar şi acasă somnul îmi era adesea întrerupt de telefon.

Uşa dintre biroul meu şi acela al secretarilor era de obicei deschisă, iar şeful statului-major, adjunctul meu Zvi Zur sau directorul general al ministerului puteau intra să clarifice o chestiune curentă ce necesita o decizie sau să capete o informație urgentă. Aceste vizite erau întotdeauna scurte. Bănuiesc că nu numai presiunea muncii, ci şi ceva din propria mea natură descuraja pălăvrăgeala. Mărturisesc că sunt mai degrabă nerăbdător. Nu-mi place vorba lungă. Nici chiar în orele mele de răgaz nu-mi place să mă aşez la taifas cu prietenii. Cu ocazia vizitelor la unitățile militare îmi este greu să schimb glume uşoare cu soldații. „Ce mai e nou, camarade?" nu este genul de expresie care să-mi vină în mod natural pe buze. Pot pune întrebări şi pot susține un dialog detaliat cu un grup de soldați sau chiar cu o santinelă aflată la punctul de observație, atunci când există subiecte de interes comun: Ce se întâmplă la inamic? Care sunt deficiențele noastre? Cum pot fi ele îndreptate? Mă interesează, de asemenea, viața personală a oamenilor. De unde vin ei?

Cum trăiesc familiile lor? Se odihnesc sau muncesc când merg în permisie? îşi ajută părinții?

Am constatat că soldații răspundeau în mod liber şi că niciodată nu se temeau să critice sau să se plângă. Dar acestea erau mai mult în natura

întrebării şi răspunsului decât dialog adevărat, în această privință, presupun că nu există nici o deosebire fundamentală între convorbirea mea cu un anonim dintr-un avanpost de pe înălțimile Golan şi discuțiile mele cu înalții funcționari ai Ministerului Apărării.

Vizitele mele la unitățile armatei erau lipsite de pompă şi ceremonie. Nu am fost niciodată întâmpinat de o gardă de onoare. Când am emis ordinele de abolire a acestei practici, mi s-a spus că puneam în pericol disciplina şi că era de neconceput pentru o armată să-l primească pe ministru, pe şeful statului-major, pe comandanții regionali şi pe comandanții aviației sau marinei fără o gardă de onoare. Nu pun în discuție ținerea de parade pentru alții. Nu mă simt dispus să subminez principiile disciplinei sau formele de rutină despre care se spune că modelează caracterul soldatului şi capacitatea sa de luptă. Niciodată nu am respins, dar nici nu m-au entuziasmat exercițiile de paradă şi strigătele sergenților majori. De aceea am spus că gărzile de onoare trebuiau suprimate doar în ceea ce priveşte persoana mea. Când mergeam într-o tabără a armatei era ca să vizitez unitatea, să mă întâlnesc cu soldații şi să mă consult cu ofițerii şi nu să-i forțez pe oameni să-şi curețe în mod frenetic armele şi să stea smirnă în fața demnitarului care îi vizita. Iar aceasta a devenit regulă în cazul vizitelor mele.

Nu pot pretinde că sunt bine îmbrăcat sau că port haine întotdeauna bine călcate, în special când apar după un pui de somn tras în automobil. Dar slăbiciunile mele sunt un obraz bărbierit şi bocancii lustruiți. Primul lucru pe care îl făceam la birou, după ce mă întorceam dintr-o călătorie pe teren, era să fac un duş, să mă bărbieresc şi să-mi lustruiesc bocancii. Mă consideram expert în lustruit, dobândind deprinderea de la sergentul meu britanic, atunci când am fost polițist supranumerar la Nahalal, în urmă cu patruzeci de ani! El m-a învățat să frec o peliculă de var stins pe bocancii mei înainte de a aplica lustrul, aşa încât să îndepărtez grăsimea, şi, într-adevăr, aceasta producea o strălucire diamantină, fața mea reflectându-se ca într-o oglindă în bombeuri. Poate că mă bucuram de această distracție din cauză că, în mod subconştient, mă întorceam în lumea tinereții mele. Motivul real, cred, era acela că îmi procura câteva minute pentru mine însumi, minute de care aveam atâta nevoie şi care îmi lipseau mult.

Personalul meu de la Ministerul Apărării era ocupat în trei ramuri de activitate: serviciile militare, echipamentul de apărare şi administrarea teritoriilor ocupate. Acestea, desigur, nu erau egale ca importanță sau proporție, dar nici nu exista între ele o diviziune absolută. Armata o conducea şeful Statului-Major General. Exista obiceiul ca şefii de stat-major să fie numiți de guvern, la recomandarea ministrului apărării, dar această practică fusese stabilită atunci când ministrul apărării era şi prim-ministru. Când am devenit eu ministru al apărării, mi-a fost clar că nu puteam propune ca şef al statului-major un ofițer care să nu fie acceptat de primul-ministru sau de majoritatea celorlalți miniştri, căci, dacă ei aveau obiecții împotriva alegerii

făcute de mine, n-ar fi existat posibilitatea ca el să fie aprobat. De aceea m-am comportat în consecință atunci când Haim Bar-Lev şi-a împlinit termenul ca şef de stat-major şi a trebuit să numim un succesor: am acceptat decizia primului-ministru, chiar dacă eu am recomandat un alt candidat.

În domeniul aprovizionărilor cu arme şi cu instalații de apărare, m-am limitat la negocierile politice şi la determinarea politicii. Deciziile fundamentale le luam eu, dar l-am delegat pe adjunctul meu, Zur, să le aducă la îndeplinire. I-am dat pentru aceasta autoritatea şi responsabilitatea necesară — exceptând, desigur, responsabilitatea parlamentară — şi nu am avut motive să regret lucrul acesta. Zvi Zur, succesivii directori generali şi şefii industriei militare şi-au îndeplinit bine şi cu pricepere funcțiile.

În cei şase ani dintre 1967 şi 1973 noi am decis dezvoltarea principalelor sisteme de arme ale armatei şi majoritatea acestor decizii a fost implementată într-un timp relativ scurt. Embargoul de facto impus Israelului în ceea ce priveşte armamentele de către acele țări occidentale care produc avioane, sisteme de arme şi echipamente de care aveam nevoie ne-a făcut să înțelegem că trebuia să producem armamentele pe care altfel nu le puteam procura. Fireşte, o țară mică de felul Israelului nu se poate implica în producerea de arme atât de complicate şi avansate ca aparatele de zbor şi instrumentele lor sofisticate. Dar nu ne puteam permite să n-o facem. Au fost momente în care efortul de a întemeia baza industrială necesară pentru producția de sisteme de arme vitale pentru noi părea la fel de lipsit de speranță şi de frustant ca un cățărat pe un stâlp uns cu grăsime. Cu toate acestea, cele mai multe dintre aceste sisteme au fost prin 1973 asimilate de serviciile de apărare, iar unele au fost chiar exportate. Producția locală de armamente includea avioanele de atac Kfir, artileria mobilă medie şi tunurile cu bătaie lungă, rachetele aer—aer Şafrir, rachetele aer—sol, rachetele marine Reşef, rachetele mare—mare Gabriel, precum şi cele mai multe tipuri de muniție şi de sisteme de control. Nu cred că Israelul poate atinge independența totală în materie de armament, dar îşi poate reduce dependența față de furnizorii din străinătate, iar baza pentru acest program a fost pusă de producția acestor sisteme de arme.

Pentru a asigura armamentele, întreținerea armatei, fortificațiile şi transferul de baze militare în noile teritorii, nu putea fi evitată o formidabilă creştere a bugetului apărării. Acesta a crescut repede, iar în 1973 a fost aproape dublul a ceea ce fusese în 1967. Cu toate acestea, procentajul bugetului apărării în bugetul de stat nu a crescut: el a constituit 32,8% în 1967 şi 31,9% în 1973.

Bugetul apărării în cei şase ani s-a schimbat nu numai ca anvergură, ci şi în părțile sale componente, în mod deliberat am sporit alocațiile la aviație şi forțele blindate, pe seama infanteriei, în bugetul pe anii 1973/1974 — aşa cum fusese aprobat înainte de Războiul de Iom Kipur —, mai bine de 50% erau alocate Forței Aeriene, iar 30% Corpului Blindat.

O mare parte a bugetului şi un efort apreciabil au fost investite în fortificații, în construirea de drumuri, în instalarea de conducte de apă şi în rețeaua de comunicații în Sinai, înălțimile Golan şi de-a lungul frontului iordanian. Deşi linia Bar-Lev nu a răspuns aşteptărilor în Războiul de Iom Kipur, cum nu a răspuns nici a doua linie, faptul s-a datorat, după părerea mea, mai mult modului în care au fost utilizate forțele decât conceptului inițial. Liniile de fortificații din aceste regiuni trebuie privite ca elemente dintr-o infrastructură care serveşte forțele noastre terestre, majoritatea acestora — tancurile şi artileria — fiind mobile. Ele au nevoie de artere logistice, clar nu pot fi înlănțuite de liniile fortificate şi de avanposturile înaintate. Aceste linii şi avanposturi trebuie menținute atât timp cât merită lucrul acesta, fiind abandonate la vreme atunci când evoluția lucrurilor autorizează aceasta. Pot exista diferite abordări ale acestei probleme, dar nu avem nici o îndoială că ceea ce a asigurat forța Israelului — o forță care a resistat unor forțe atacatoare de trei ori mai mari în Războiul de Iom Kipur — a fost sistemul nostru general de fortificații, avansul bazelor noastre permanente pe fronturi şi masiva adițiune de putere Ia forțele noastre blindate şi aeriene.

Nu toate îndatoririle mele ca ministru au fost direct legate de Ministerul Apărării. Ca membru al Cabinetului şi ca membru al Partidului Muncii, am fost, de asemenea, implicat, ocazional, în activități politice. La vreo şase luni după Războiul de Şase Zile, în ziua de 12 decembrie 1967, convenția Rafi a decis cu 60% din voturi să se unească cu Mapai şi cu partidul Ahdut Avodah, formând astfel Partidul Muncii. Ben Burion s-a opus fuziunii. Credința mea era că fie şi dacă Rafi şi-ar fi continuat existența independentă, Ben-Gurion ar fi încetat să mai fie activ în plan politic. Disoluția partidului a marcat sfârşitul drumului său politic, în cadrul discuției care a precedat acest vot, el nu şi-a ascuns nemulțumirea față de membrii Rafi care s-au desprins de dânsul ca să se alăture la ceea ce el considera regimul „corupt" al Mapai. Decizia convenției i-a pecetluit izolarea.

Câteva săptămâni mai târziu, în ziua de 21 ianuarie 1968, fuziunea parti-lelor a fost stabilită oficial. Din cei zece membri Rafi, din Knesset, nouă au trecut la partidul unificat. Cel de-al zecelea, David Ben-Gurion, a refuzat să se alăture. Bărbatul care a fost eminentul prim-ministru al Israelului, care a condus puternicul partid Mapai şi care l-a părăsit, era acum, ca membru al Knessetului, şeful unui partid cu un singur membru.

În cazul unui mare artist sau al unui mare compozitor, este posibil să faci distincție între om şi opera sa. Acest lucru nu este însă posibil în cazul lui Ben-Gurion. El a condus ca om şi a influențat prin forța personalității sale şi nu mai puțin a doctrinei sale. Poate că în sfera principiilor religioase şi etice poate să aibă influență doar cuvântul scris. Declarațiile majore ale lui Ben-Gurion, însă, nu erau principii abstracte, ci decizii privind măsuri concrete de luat într-un timp cu specificul său şi în contextul unor condiții

prevalent specifice. Ele erau decizii care nu numai că se impuneau oamenilor săi, ci erau condiționate de acceptarea lor de către oameni ca expresie a propriei lor voințe. Puterea lui Ben-Gurion stătea în faptul că oamenii săi le acceptau şi îl urmau. Ei aveau încredere în el. Sursa influenței sale şi a puterii sale de persuasiune era nu numai înțelepciunea cuvintelor sale, ci şi profunda şi pătimaşa credință care îmbiba întreaga lui ființă şi care era capabilă să se transmită celorlalți în mod irezistibil.

Îmi amintesc un discurs în care, cu mai mulți ani în urmă, el numea pe cei şase evrei eminenți care, după părerea sa, au contribuit cel mai mult la realizarea idealului sionist: renaşterea poporului evreu în patria sa istorică. Oricine se aştepta ca el să înceapă cu Theodor Herzl, Haim Weizmann şi ceilalți bine cunoscuți lideri ai Sionismului modern, în loc de aceştia, el a enumerat trei evrei francezi şi trei din Țara lui Israel. Francezii erau Adolphe Cremieux, jurist şi om de stat, care a abolit sclavia în coloniile franceze, i-a eliberat pe evreii algerieni şi s-a dus în Orientul Mijlociu pe vremea cunoscutei „Afaceri Damasc" spre a-i salva pe prizonierii evrei din Damasc de la spânzurătoare şi comunitatea de acolo de violența mulțimii, ca urmare a defăimării sângeroase antisemite din anul 1840; Charles Netter, care în 1870 a fondat şi condus cea dintâi şcoală agricolă din Palestina, la Mikveh Israel; şi baronul Edmond de Rothschild, care a investit prodigioase eforturi şi mijloace spre a întemeia şi dezvolta aşezări agricole evreieşti în Palestina la sfârşitul secolului al XlX-lea şi începutul secolului XX. Ceilalți trei erau evrei palestinieni, loşua Stampfer şi David Meir Gutman, născuți în Ungaria, şi Joel Moses Solomon, născut în Ierusalim, care în anul 1878 au fondat Petach Tikva, prima fermă agricolă evreiască din țară din timpurile recente. Ei erau evrei credincioşi din Ierusalim, hotărâți să se mântuie, dar şi muncindu-i pământul aşa cum au făcut înaintaşii lor biblici.

Aceşti şase evrei l-au impresionat pe Ben-Gurion pentru că, aşa cum obişnuia el să zică, ei nu le-au spus celorlalți evrei ce trebuiau să facă aceştia, ci au făcut-o ei înşişi, iar prin aceasta au făcut mai mult decât oricare alt evreu pentru a pregăti condițiile reîntoarcerii națiunii evreieşti în patria sa, la munca pământului şi pentru reîntemeierea statului evreiesc.

Nu trebuie multă imaginație ca să recunoaştem criteriile stabilite de Ben-Gurion însuşi în determinarea modului său de viață în fiecare stadiu al acesteia şi de ce el se considera — fără s-o spună explicit— ca aparținând acelui prim grup de „înfăptuitori ai Sionismului." Ca şi cei şase eroi din discursul său, el a înțeles viziunea sionistă în toate implicațiile sale şi a arătat că ea putea fi transpusă în realitate numai prin truda fizică a fiecărui individ evreu angajat în înfăptuirea ei. Iată ce spunea el în tinerețea sa. Mai târziu, când s-a aflat în centrul conducerii naționale, chemarea sa a fost să aprecieze schimbările violente intervenite în lume şi să decidă cursul adecvat al acțiunii, în condițiile prăbuşirii Imperiului Otoman, instituirii regimului Mandatului Britanic, apariției nazismului, războiului mondial declanşat în

1939, încetării Mandatului, proclamării statalității, Războiului de Independență şi în ale tuturor dificultăților care au urmat. Nici Herzl şi nici Weizmann nu l-au putut egala pe Ben-Gurion în combinarea viziunii cu realizarea acesteia.

Cei care nu l-au cunoscut pe Ben-Gurion pot găsi că este greu de înțeles de ce el insista mereu să dețină portofoliul Apărării. El ştia prea bine că în calitate de prim-ministru putea să aibă ultimul cuvânt şi decizia finală în toate problemele de principiu, iar el niciodată nu s-a amestecat în vreun alt mod. De ce, atunci, în toți anii în care el a fost la guvernare, a ținut să fie propriul său ministru al apărării? Cred că din două motive. Unul era un motiv obiectiv. El era întotdeauna conştient de seriosul pericol potențial care pândea Statul Israel. El obişnuia să spună că „doar un idiot sau un geniu dintre oamenii de stat străini ar fi putut sprijini Israelul", căci nu era de aşteptat ca vreo persoană normală să înțeleagă cum va putea Israelul să biruie ostilitatea arabă. Chiar şi ceea ce el le spunea propriilor săi colegi arunca o lumină crudă asupra complexității speciale a situației Israelului: „Oricine aşteaptă justiție imediată din partea lumii nu poate fi sionist"; şi: „Israelul poate câştiga o sută de bătălii şi totuşi problema sa să nu fie rezolvată; dar dacă arabii sunt victorioşi doar o dată, aceasta va însemna sfârşitul nostru". Dificultățile inevitabile şi paradoxurile Sionismului, precum şi preocuparea şi neliniştile cu privire la ceea ce se putea întâmpla Israelului l-au făcut să considere securitatea şi apărarea drept domenii de importanță supremă, iar portofoliul Apărării drept acela care impune cele mai mari responsabilități.

Dar exista şi un motiv subiectiv. Ben-Gurion nu era una dintre acele personalități publice care găsesc satisfacție în vorbe. Cea mai strălucită cuvântare nu era privită de el drept o realizare. „Numai Dumnezeu — obişnuia el să spună — a putut crea prin pronunțarea unor cuvinte. El a spus «Să fie lumină» şi a fost lumină. Asta n-o pot face muritorii". Un stat şi o națiune se puteau ridica doar prin fapte, nu prin cuvântări.

Cu toate acestea, Ben-Gurion nu a fost un om care a trudit cu mâinile sale. Nu am fost cu el în Sejera, la începutul secolului, când el a lucrat pământul şi nici în Rişon Țion, când a lucrat la pivnițele de vinuri. Dar nu am nici o îndoială că încă din acea vreme principalul său interes se manifesta în domeniul politicii. Prima sa preocupare era Sionismul, problemele evreieşti şi mondiale, făcând în acest sens cercetări şi trasând calea corectă de urmat în fiecare stadiu critic, în aşa fel încât „reîntoarcerea la Sion" să avanseze, să aibă loc renaşterea Israelului, reîntemeierea acestuia. Ben-Gurion avea o repulsie înnăscută în a se ocupa doar de chestiuni generale, cum ar fi prezidarea unui comitet, chiar dacă a făcut-o ca prim-ministru. El a căutat un mod de viață în care deciziile — ale sale — să fie convertite în fapte. Dorea o ocupație în care să existe o creație tangibilă, producerea a ceva din nimic, făurirea unor idei şi încorporarea lor în decizii care să le dea muşchi şi

tendoane şi să le transforme în realitate concretă. Realitatea era pentru el imigrația de masă, case pentru cei fără casă, cucerirea deşertului şi crearea de noi oraşe şi sate, de noi plantații, de forțe armate cu arme moderne, spre a proteja granițele, spre a face război dacă eram atacați, iar în război să obținem victoria.

Acum îl vedeam pe Ben-Gurion doar ocazional. L-am zărit într-o dimineață luând micul dejun la o masă în restaurantul Hotelului Regele David. Avea în fața ochilor un ziar, dar nu-l citea, ci era adâncit în gânduri. Acesta era Ben-Gurion cel cu figura sculpturală, cu bărbie ascuțită şi ochi pătrunzători. Dar acum era un Ben-Gurion despiritualizat, obosit şi singuratic. Era o imagine a înfrângerii? Părea lipsit de bucuria vieții, de vioiciune. Era în expresia sa o nuanță de mâhnire, nu mai mult decât atât.

M-am dus la el şi m-am aşezat. De îndată a redevenit el însuşi, la fel de cald şi de prietenos cum a fost întotdeauna cu mine. I-am spus cum stăteau lucrurile în domeniul apărării. M-a ascultat, a pus întrebări, iar apoi, oarecum din senin, a spus că principala noastră preocupare trebuie să fie imigrația. Trebuia să facem tot posibilul s-o intensificăm şi să atragem imigranți în special din țările occidentale. Tăria poporului evreu, a spus el, constă în calitate, nu în cantitate şi doar dacă ne vom spori calitatea vom fi capabili să rezistăm numeroşilor noştri duşmani. Ben-Gurion nu se abătuse deci de la subiectul nostru, el încă vorbea despre problemele noastre de apărare, dar nu în limbajul tehnic al tancurilor şi avioanelor. El utiliza limbajul viziunii cu bătaie lungă, limbajul lui Ben-Gurion.

În ziua de 26 februarie 1969, primul-ministru Levi Eşkol a decedat. Partidul Muncii a propus-o pe Golda Meir ca premier, iar numirea ei a fost aprobată de Knesset. La cererea ei, eu am continuat să dețin portofoliul Apărării. La început n-am prea înțeles cum aveam să lucrăm împreună. Este adevărat că avusesem o experiență utilă în trecut, când ea fusese ministru de externe, iar eu ministru al agriculturii. Ministerele noastre fuseseră împreună implicate în programul de ajutor tehnic al Israelului pentru țările subdezvoltate din Africa şi Asia. Când partidul a votat pentru candidatura Goldei Meir ca succesoare a lui Eşkol, eu m-am abținut. Nu o consideram acea personalitate care să poată deschide noi perspective în conducerea statului şi a partidului. Totuşi nu exista nici un alt candidat care să aibă şansa de a fi numit. De aici abținerea mea.

În scurt timp, însă, îndoielile mele s-au risipit. Masa dintre noi nu era înțesată de epavele controversei din trecut. Nu pentru că am fi uitat trecutul, ci pentru că amândoi eram preocupați de prezent şi ne gândeam la viitor, în stilul ei de muncă ea era sinceră şi directă şi nu recurgea la eschivare. Discuțiile noastre sfârşeau întotdeauna printr-o decizie sau înțelegere clară şi nu prin formule vagi şi amânări. Mai presus de toate, ea nu era înconjurată de ziarişti de-ai casei sau de personal ajutător care să facă să se scurgă în presă informații de interes special. Ea avea prietenii ei apropiați, iar eu nu mă

număram printre ei. Dar în ceea ce priveşte problemele din sfera mea de activitate, apărarea, nu existau între noi bariere.

27
RĂZBOIUL DE UZURĂ

La o jumătate de an după terminarea Războiului de Şase Zile a devenit clar faptul că pacea era mai departe decât oricând. Preşedintele Statelor Unite i-a notificat preşedintelui Nasser al Egiptului că Israelul era gata să se retragă în cadrul frontierelor internaționale stabilite în tratatul de pace cu Egiptul şi Siria. Dar preşedintele egiptean nu şi-a schimbat opoziția îndărătnică față de existența Israelului. Concluzia trasă de el din înfrângerea sa militară a fost că acum trebuia să refacă armata egipteană şi să-i unească pe arabi pentru o luptă politică împotriva Israelului.

În ziua de 29 august 1967, la Kartum a avut loc o conferință la vârf, la care au luat parte conducătorii a unsprezece state arabe: Egipt, Iraq, Iordania, Liban, Arabia Saudită, Kuwait, Libia, Sudan, Tunisia, Maroc şi Algeria. Siria nu a fost reprezentată, însă a fost prezent Yasser Arafat, din partea Organizației de Eliberare a Palestinei (OEP). Inspirată de preşedintele Egiptului, conferința a adoptat „principiile fundamentale după care trebuiau în mod obligatoriu să se conducă statele arabe". Acestea erau celebrele patru de Nu: să nu se facă pace cu Israelul, să nu fie recunoscut Israelul, să nu se negocieze cu Israelul, să nu se admită nici o concesie privind problema drepturilor naționale palestiniene. Statele producătoare de petrol l-au asigurat, de asemenea, pe Nasser că vor continua să-i asigure ajutor financiar, aşa încât Egiptul să-şi recupereze venitul pierdut prin închiderea Canalului Suez. Arabia Saudită a promis 120 de milioane de dolari anual, Kuwaitul 132 de milioane de dolari, iar Libia 72 de milioane de dolari. Ajutorul militar creştea şi el. Uniunea Sovietică a pompat echipament şi consilieri în Egipt şi Siria într-un efort masiv de a le reface armatele, în iunie 1967 a sosit în Egipt o delegație militară sovietică de nivel înalt. Delegația era constituită din nouăzeci şi unu de ofițeri superiori şi era condusă de şeful statului-major rus, mareşalul Zaharov. Ofițerii ruşi au vizitat fiecare unitate militară şi au efectuat o investigație amănunțită cu privire la ceea ce s-a întâmplat în război. La sfârşitul celor două luni de activitate în Egipt, Zaharov i-a spus lui Nasser că dacă fiecare din tancurile sovietice pe care egiptenii le-au desfăşurat în Sinai ar fi tras doar câte zece obuze, arabii ar fi câştigat războiul. Ruşii, a adăugat el, trebuia să le arate egiptenilor „cum să lupte".

La o lună după terminarea războiului, ruşii au început să livreze Egiptului arme atât pe calea aeriană, cât şi pe cea maritimă, în optsprezece luni, Uniunea Sovietică nu numai că a restabilit puterea armată a Egiptului

la ceea ce fusese aceasta în ajunul Războiului de Şase Zile, ci a sporit-o în ceea ce priveşte blindatele şi aviația.

Uniunea Sovietică a procedat în acelaşi fel cu Siria, în august 1967, ministrul sovietic al apărării l-a invitat pe ministrul sirian al apărării, generalul Hafez Assad, la Moscova. Ruşii I-au întrebat pe Assad dacă sirienii preferau să se ocupe de luptele interne sau dacă doreau să se pregătească pentru o nouă acțiune contra Israelului. I s-a spus că Uniunea Sovietică nu putea livra armele şi echipamentul cerut dacă unitățile siriene nu erau puse sub supravegherea unor experți ruşi. Assad a răspuns că Siria trebuia să facă ceea ce cereau binefăcătorii, aşa încât mii de experți şi de consilieri s-au revărsat în Siria ca să instruiască şi să-i direcționeze armata, pe când alții deja făceau lucrul acesta în Egipt.

În ziua de 21 octombrie 1967, la patru luni după Războiul de Şase Zile, a avut loc primul incident grav. Din senin, un vas egiptean purtător de rachete de tip sovietic „Komar" a scufundat vasul israelian „Eilat", la vreo treisprezece mile de Port Said, în afara apelor teritoriale ale Egiptului. Fuseseră trase două rachete. Prima a stopat motorul vasului, iar a doua l-a lovit şi l-a scufundat. Pierderile noastre au fost de patruzeci şi şapte de morți şi dispăruți. Noi am reacționat prin bombardament de artilerie asupra rafinăriilor de petrol din apropierea oraşului Suez şi prin incendierea tancurilor de depozitare a petrolului din imediata vecinătate a acestora. Egiptenii au reîntors focul, aşa încât a fost un schimb de bombardamente de artilerie de-a lungul întregului front. Locuitorii oraşelor din zona Canalului, Suez, Ismailia şi Kantara au început să-şi părăsească locuințele în timpul războiului. Plecarea lor s-a transformat acum într-o fugă năprasnică.

M-am dus cu avionul la Suez. Rafinăriile încă mai ardeau şi le-am privit de pe cheiul din partea noastră a liniei, în timp ce eram acolo, am primit vestea că egiptenii au reînceput bombardamentul într-un anumit sector. Şeful Comandamentului din Sud era cu mine şi i-am spus să păstreze acțiunea localizată.

În urma acestor episoade, calmul relativ de-a lungul frontului a durat mai bine de un an. În timpul acestei perioade egiptenii, sub îndrumarea experților sovietici, şi-au reorganizat forțele şi au construit poziții fortificate pe malul vestic al Canalului, în aprilie 1968, Nasser şi-a informat poporul că țara „a atins stadiul consolidării". Cinci luni mai târziu, ministrul egiptean al apărării anunța că acest stadiu a fost încheiat şi că armata egipteană trecea acum la o descurajare activă" [a inamicului]. Acest nou stadiu lua forma unor raiduri şi a unor focuri de artilerie şi de arme mici asupra forțelor israeliene, cauzând pierderi de vieți omeneşti şi distrugeri materiale. Dar egiptenii se reținеau mereu de la lansarea unui atac pe scară mare care să-i facă să recâştige teritoriul cucerit de noi.

Apogeul a fost atins la începutul lunii septembrie, când Egiptul a deschis focul în sectorul nordic al Canalului, ucigând 10 dintre oamenii

noştri şi rănind 18. Două săptămâni mai târziu, artileria egipteană a bombardat timp de nouă ore toate pozițiile noastre din lungul Canalului, iar pierderile noastre au fost grele: 15 morți şi 34 de răniți. La adăpostul întunericului, egiptenii au trimis, de asemenea, comandouri care au încercat să străpungă una dintre fortărețele noastre. Ei au dat peste o patrulă israeliană şi lupta a durat până aproape în zorii zilei, când comandourile s-au retras.

A doua zi m-am dus pe calea aerului în inspecție la fortăreața „Cobra", asupra căreia fuseseră lansate cele mai multe obuze inamice. Locul arăta ca în urma unui taifun. Un obuz de 160 mm cu explozie întârziată pătrunsese prin acoperişul de beton al buncărului central şi explodase înăuntrul acestuia, rănindu-i pe toți cei zece soldați de acolo. Cele mai multe dintre instalațiile de deasupra solului fuseseră avariate, dar nu s-au înregistrat pierderi în oameni.

Confruntarea dintre patrula noastră şi comandoul egiptean format din cincisprezece oameni avusese loc Ia o milă şi jumătate Sud de această fortăreață. Când am ajuns la autoblindatul ars lovit în cursul angajamentului, am sărit din automobilul meu de comandă şi am continuat drumul pe jos, pe urmele lăsate de egipteni. Trebuia să fim atenți să călcăm pe urmele de paşi proaspete lăsate în nisip de egiptenii care s-au retras, deoarece ei minaseră terenul, în spatele unui muncel de nisip abrupt, acoperit de tufăriş, am identificat un corp negru. Apropiindu-mă, am văzut că era un soldat egiptean, desigur mort din cauza rănilor căpătate în timpul nopții. Camarazii săi îi luaseră Kalaşnikovul, dar îi lăsaseră centura cu pungile de cartuşe şi cu cuțitul de comando de proveniență germană. M-am deplasat la marginea Canalului, târându-mă pe burtă şi am privit în partea egipteană. N-am văzut nici o mişcare şi nimeni n-a deschis focul asupra noastră. La câțiva yarzi de marginea apei am descoperit alte două cartuşiere de Kalaşnikov, mine şi obuze de bazuca. Pe drumul de întoarcere am trecut pe lângă două din tancurile noastre care se ciocniseră în cursul bombardamentului de artilerie nocturn. Primul tanc se oprise, iar cel din spate se izbise în el şi îl răsturnase. Pete de sânge şi bucăți de veşminte arse erau dovada nemiloasă a fatalului accident.

Din fortăreața noastră de lângă Canal, am putut vedea oraşul Suez prin binoclul de câmp ca şi cum l-aş fi privit în palmă. Primul rând de case era în ruină, dar îndărătul acestora zăream din când în când siluete care se aruncau dintr-un punct în altul. Dincolo de oraş, un fum negru se ridica de la tancurile de petrol care ardeau, iar ancorate în port erau vasele care fuseseră atinse. Mi-am îndreptat binoclul spre intrarea principală în port, dinspre Golful Suez. Ultima dată când fusesem aici observasem doi uriaşi lei din piatră, care împodobeau cheiul principal al Canalului. Am constatat acum că unul dintre ei fusese măturat. Deşi ei erau de un roşu închis,

stăruiam să cred că erau exemple de artă modernă, fiind făcuți din ciment, şi nu statui vechi egiptene, din gresie nubiană.

Se impunea de urgență întărirea liniei noastre de buncăre. Trebuia, de asemenea, să găsesc alte 5 milioane de dolari ca să îmbunătățesc drumurile, în special acela din Trecătoarea Mitla. Mi s-a vorbit de planul de a instala un gard de sârmă ghimpată minat de-a lungul Canalului, similar barierei pe care o instalasem în sectorul iordanian. Nu am făcut nici un comentariu, deşi reflectam că, fie şi cu cele mai sofisticate procedee, ar fi fost imposibil pentru noi să închidem ermetic frontierele noastre cu statele vecine. Ar fi fost mai important să imaginăm o politică de aşa natură încât să-i convingă pe vecinii noştri că un acord de pace sau cel puțin de încetare a focului cu noi era în avantajul lor, căci războiul i-ar fi costat foarte mult.

În această situație noi am decis o serie de contralovituri. Forța noastră aeriană a aruncat în aer mai multe poduri de pe Nil, iar paraşutiştii noştri au fost lansați adânc în interiorul Egiptului şi au distrus marea centrală electrică de la Naj Hamadi. Raidurile noastre i-au uluit pe egipteni şi pe consilierii lor sovietici. Ei au înțeles că spatele frontului egiptean era neprotejat. La Cairo au fost ținute consultări urgente şi s-a decis să se instituie unități civile şi militare care să păzească țintele probabile din Valea Nilului.

În următoarele patru luni, în timp ce frontiera cu Egiptul a rămas liniştită, armata israeliană a reorganizat şi fortificat frontul de la Canal. Noul şef al statului-major era acum generalul locotenent Haim Bar-Lev, care fusese numit în ziua de 3 decembrie 1967. Eu îl recomandasem ca succesor al generalului locotenent Iţac Rabin, care devenise ambasador al Israelului la Washington, explicând că atât candidatura lui Bar-Lev cât şi data schimbării fuseseră fixate de defunctul Levi Eşkol. Guvernul a aprobat numirea în unanimitate. Au avut loc multe discuții în Statul-Major General dacă să ne deplasăm forțele din raza de acțiune a artileriei egiptene şi să folosim patrule mobile acoperite de forțe blindate spre a controla linia Canalului, sau dacă să construim o serie de fortărețe sau de miniforturi care să domine acea linie, în spatele căreia să avem bune drumuri de comunicație cu ariergarda. Zona dintre fiecare fortăreață trebuia acoperită de mici echipe mobile de tancuri, în timp ce la o oarecare distanță aveau să se afle forțele blindate principale, gata de intervenție rapidă şi de întărire a oricărui punct din lungul Canalului în caz de nevoie. Asupra acestei de a doua variante a stăruit Bar-Lev, iar ea a fost în final adoptată de Statul-Major General.

Miniforturile au fost construite de-a lungul liniei Canalului. Straturi groase de piatră acopereau buncărele. Fiecare fort avea o curte destul de mare, înconjurată de ziduri din piatră, în care încăpeau câteva tancuri. Inginerii armatei au pavat, de asemenea, un drum de-a lungul liniei fortărețelor şi au ridicat o rampă de nisip între drum şi Canal, aşa încât egiptenii să nu poată vedea mişcarea soldaților noştri în interiorul forturilor,

în mod normal, fiecare fortăreață era deținută de cincisprezece oameni, cu accese în cuiburile de recunoaştere şi la amplasamentele din afara fortului. Funcția lor principală era aceea de a fi ochii şi urechile sectorului, în caz de necesitate era de aşteptat ca ei să cheme tancurile şi artileria staționate nu departe în spatele lor, precum şi suport aerian.

Chiar înainte de a ne termina fortificațiile, egiptenii au reluat „războiul de uzură", în timp ce noi continuam să lucrăm, la adăpostul întunericului, la finisarea forturilor, lupta a cunoscut o escaladă, lovitura şi contralovitura urmând una după alta. Într-o perioadă de patru luni, care a luat sfârşit la 13 iulie 1969, noi am suferit pierderi cifrate la 23 de morți şi 120 de răniți, în acea zi, am cerut şi am primit aprobarea din partea Comitetului Ministerial al Apărării de a ordona Forței noastre aeriene să atace forturile egiptene, amplasamentele de artilerie şi bateriile de rachete SAM-2 din sectorul nordic al Canalului. Patru zile mai târziu aviația noastră a intrat în acțiune, bombardând şi distrugând ținte militare din Kantara şi Port Said, la capătul nordic al Canalului, timp de 5 ore. Am doborât cinci avioane inamice şi am pierdut două. La sfârşitul lunii iulie, în urma a două confruntări aeriene în care au fost doborâte 12 avioane egiptene, comandantul Forței Aeriene egiptene a fost demis.

La scurt timp după aceea, Nasser a trebuit, de asemenea, să-i dea afară pe şeful statului-major şi pe comandantul marinei, ca urmare a unui raid al forțelor israeliene peste Golful Suez, în care au fost distruse posturi de observație şi de pază, tabere ale armatei, instalații radar şi o mulțime de vehicule militare. Au fost uciși peste o sută de soldați egipteni. Preşedintele Egiptului a aflat de acțiunea noastră doar după ce misiunea fusese îndeplinită, iar forțele noastre se întorseseră acasă. El i-a telefonat propriului său şef de stat-major care nu ştia nimic despre aceasta, dar care mai târziu l-a calmat pe Nasser, spunându-i că făcuse investigații şi aflase că armata egipteană respinsese, cu mari pierderi, ceea ce el descria drept o mică încercare israeliană de debarcare. Nasser n-a aflat nici despre cele două torpiloare egiptene scufundate de noi în noaptea precedentă. În cele din urmă, când întreaga anvergură şi consecințele acțiunilor i-au devenit cunoscute, Nasser a fost şocat atât de succesul raidului, cât şi de faptul că comandanții săi n-au ştiut ce s-a întâmplat sau, dacă au ştiut, i-au ascuns informația.

Spre a-i supune pe egipteni presiunii şi a-i obliga să respecte încetarea focului, am propus Comitetului Ministerial al Apărării să efectuăm atacuri asupra bazelor militare situate adânc în interiorul Egiptului, în total, circa douăzeci de ținte au fost bombardate pe parcursul lunilor ianuarie, februarie şi martie 1970, provocând prăbuşirea moralului egiptean. Nasser se vedea pus în fața unei dileme. El înțelegea că armata sa era lipsită de puterea de a împiedica operațiunile noastre, dar în acelaşi timp nu era pregătit să declare o încetare a focului şi să înceapă negocieri de pace cu noi. La sfârşitul lunii

ianuarie el s-a dus la Moscova şi a cerut să i se trimită trupe sovietice. Uniunea Sovietică a fost de acord, iar la începutul anului 1970 în Egipt au sosit unități de rachete, oameni şi echipamente, în ziua de 1 aprilie li s-au alăturat trei escadrile de avioane de vânătoare cu echipaje ruseşti. Piloții sovietici apărau cerul oraşelor Cairo, Alexandria şi Assuan; soldații ruşi operau sofisticatele baterii de rachete SAM-3, iar întreaga apărare antiaeriană a Egiptului era mânuită sub comandă sovietică.

Inevitabilul trebuia să se producă, în luna iulie, avioanele israeliene şi sovietice s-au ciocnit în aer. Una dintre patrulele noastre zbura în sectorul nordic al Golfului Suez când a fost atacată de opt aparate MIG-21 sovietice care zburau în două formațiuni, în cursul acestei încăierări căneşti noi am doborât cinci avioane sovietice. Toate avioanele noastre s-au întors la bază. În raportul dat după încăierare, piloții noştri au spus că ei credeau că avioanele sovietice erau lipsite de experiență şi de flexibilitate. Ele se comportau în bătălie aşa cum învățaseră la antrenament şi se țineau de litera cărții. Zburau în perechi, unul lângă altul şi nu se dispersau destul de rapid. Piloții au sărit cu paraşutele şi au aterizat pe țărmul egiptean al golfului. Găsirea lor a durat o întreagă zi, chiar dacă mai multe elicoptere au luat parte la căutare. Toți cinci au fost în cele din urmă găsiți. Numai unul era teafăr; doi erau răniți, iar alți doi erau morți.

La sfârşitul raportării i-am felicitat pe piloții noştri şi le-am mulțumit, spunându-le că acea încăierare avea o semnificație politică de mare răsunet. Statele Unite doreau să prevină escaladarea războiului care ar fi putut atrage Uniunea Sovietică la o bătălie activă. Noi, desigur, nu eram deloc interesați într-o asemenea evoluție a lucrurilor. Oricum, am adăugat, Israelul nu era Cehoslovacia, iar generația noastră nu era generația de la Masada, unde apărătorii ultimului avanpost din războiul împotriva romanilor, din secolul I î.Chr., au rezistat până la capăt, după care s-au sinucis. Noi trebuia să continuăm să luptăm şi să trăim.

Dincolo de convorbirea tehnică obişnuită şi de comentariile umoristice făcute la raport, noi eram cât se poate de conştienți de gravitatea situației. Problema era nu ai cui piloți erau mai buni, ci cum să rămânem credincioşi telurilor noastre vitale şi în acelaşi timp să evităm ciocnirea cu ruşii.

Noi am decis să nu emitem nici un comunicat cu privire la această luptă aeriană. Nici egiptenii şi nici ruşii nu au rostit despre aceasta vreun cuvânt în public. Dar chiar în acea zi de 30 iulie, comandantul Forței Aeriene sovietice şi comandantul Apărării Aeriene sovietice au zburat la Cairo. Pentru ruşi spațiul aerian egiptean era acum parte a zonei lor.

Îmi amintesc că Tolstoi a spus că o carte care nu merită a fi citită de două ori nu merită a fi citită nici măcar o dată. Scrisoarea lui Churchill către preşedintele Eisenhower, scrisă imediat după campania din Suez din 1956, în mod cert merită a fi citită de două ori. Această scrisoare avea o presantă relevanță pentru situația noastră de după bătălia aeriană, în 1956, Statele

Unite au exercitat mari presiuni asupra aliaților, Marea Britanie şi Franța, de a-şi scoate armatele din Egipt, ceea ce aceste țări au făcut de îndată. El se temea că somația Statelor Unite ca Marea Britanie şi Franța să se retragă din Egipt putea să ducă la penetrația sovietică în Orientul Mijlociu şi la controlul sovietic al regiunii. Churchill scria: „Nu mi-au rămas multe de făcut în această lume şi nu am nici dorința şi nici puterea de a mă implica în stresul şi tărăboiul politic actual. Dar cred cu neclintită convingere că temeiul alianței anglo-americane este azi mai important decât oricând după război. Dumneavoastră şi eu am contribuit întrucâtva la ridicarea ei la nivelul la care se află de atunci. Oricare ar fi argumentele invocate aici şi în Statele Unite pentru sau împotriva acțiunii lui Anthony [Eden] în Egipt, ar fi acum un act de nesăbuință, care ar face ca întreaga noastră civilizație să se năruie, să lăsăm ca evenimentele din Orientul Mijlociu să ne dezbine. Se pare că este o neînțelegere tot mai mare şi o frustrare de ambele părți ale Atlanticului. Dacă acestora li se permite să sporească, cerul se va întuneca, iar Uniunea Sovietică va fi călare pe situație în urma furtunii. Trebuie să le lăsăm istoricilor posibilitatea de a discuta binele şi răul tuturor celor întâmplate în anii trecutului. Ceea ce trebuie noi să înfruntăm este faptul că în prezent aceste evenimente au lăsat în Orientul Mijlociu o situație în care animozitatea, invidia şi maliţiozitatea prevalează de o singură parte, iar prietenii noştri sunt copleşiți de consternare şi incertitudine în privința viitorului. Uniunea Sovietică încearcă să pătrundă în acest primejdios vacuum, căci nu trebuie să vă îndoiți de faptul că triumful lui Nasser ar fi un şi mai mare triumf pentru ruşi. Însăşi supraviețuirea tuturor valorilor în care credem poate să depindă de faptul ca noi să dorim cu ardoare să le-o luăm înainte. Dacă noi nu trecem imediat la acțiune în armonie, nu este exagerat să spunem că trebuie să ne aşteptăm să vedem Orientul Mijlociu şi coasta nord-africană sub control sovietic, iar Europa Occidentală pusă la cheremul ruşilor. Dacă în această conjunctură ratăm responsabilitatea de a acționa în mod pozitiv şi fără teamă, nu vom mai merita comandamentul care ne-a fost încredințat. / Scriu această scrisoare pentru că ştiu de partea cui sunteți. Sunteți acum singurul care poate influența evenimentele atât la ONU cât şi în lumea liberă, aşa încât să fim siguri că valorile fundamentale nu se vor pierde în gâlceava şi meschinăria dintre națiuni. Responsabilitatea dumneavoastră este într-adevăr considerabilă şi nu există nimeni care să creadă mai mult în capacitatea dumneavoastră de a-i face față sau cineva care să dorească mai mult lucrul acesta decât vechiul dumneavoastră prieten, Winston S. Churchill".

Recitind această scrisoare adresată preşedintelui Statelor Unite, am socotit că temerile lui Churchill erau chiar mai de actualitate acum decât atunci când le-a exprimat.

În final, după trei ani de aproape continuă luptă, Egiptul a acceptat o încetare a focului în ziua de 8 august 1970. Aceasta a fost urmarea inițiativei

de pace luată de William Rogers, secretarul de stat al Americii, în urmă cu o lună şi jumătate.

Era rezonabil să se presupună că „inițiativa Rogers" venise de fapt ca răspuns la o cerere a lui Nasser. Preşedintele Egiptului promisese poporului său şi lumii că „ceea ce a fost luat cu forța va fi redobândit cu forța", în tot acest timp Egiptul dusese o campanie nereuşită de înfrângere a Israelului, care a sfârşit cu Războiul de Uzură, care a durat şaptesprezece luni. Acest război purtat de egipteni a dus la distrugerea rafinăriilor de petrol ale Egiptului. Oraşele egiptene de pe Canal au devenit oraşe-fantomă. Ținte militare situate în profunzimea teritoriului egiptean au fost devastate de avioanele şi armata noastră, în consecință, Nasser a trebuit să demită pe comandanții săi militari de la vârf şi pe liderii civili ai Egiptului, în afară de aceasta, el i-a deziluzionat pe aliații săi arabi, Iordania şi Siria, în timp ce el însuşi devenea tot mai dependent de Uniunea Sovietică. Toți aceşti factori l-au forțat să se orienteze spre Washington pentru ajutor.

La începutul lunii decembrie 1970, m-am dus la Washington ca să mă întâlnesc cu preşedintele Nixon, cu dr. Kissinger, care pe atunci era consilierul său de Securitate Națională, cu secretarul de stat Rogers şi cu secretarul Apărării, Melvin Laird. Cele trei teme majore pe care le-am discutat au fost intervenția sovietică în război, reînnoirea livrărilor de arme pentru Israel şi reluarea convorbirilor de mediere cu emisarul Națiunilor Unite, Gunnar Jarring. Toți cei patru lideri americani ne-au îndemnat cu tărie să ne întoarcem la convorbirile cu Jarring. Ei erau foarte îngrijorați de ceea ce denumeau sovietizarea războiului egiptean. Am tras concluzia că dacă Uniunea Sovietică intervenea activ, Statele Unite nu puteau sta deoparte. Ei doreau să evite o atare situație, dar au lăsat să se înțeleagă că în nici un caz nu vor manifesta semne de slăbiciune. Nu numai americanii, ci chiar noi nu aveam altă alegere decât să reacționăm în mod viguros la agresiunea sovietică, în această privință noi toți am fost de acord şi nimeni nu ne-a criticat pentru că am doborât avioanele sovietice. Dimpotrivă, unul dintre ei a spus: „Shoot the hell out of them! ".

Când am discutat problemele internaționale şi în special intențiile şi comportamentul sovietic în Orientul Mijlociu, Nixon, în spusele şi în atitudinea sa şi-a asumat întreaga statură de preşedinte al unei puteri formidabile. El a pus accentul pe responsabilitatea țării sale față de prietenii acesteia. America nu trebuia să-i trădeze. Cât priveşte intervenția sporită a ruşilor, am avut clar impresia că politica Americii avea să fie: „Dacă ei intră, noi nu vom sta afară".

Întâlnirea mea cu preşedintele a fost aranjată de Robert Anderson, care a fost ministru de finanțe sub preşedintele Eisenhower. Ne cunoşteam din timpul vizitelor sale în Israel, ca emisar secret al lui Eisenhower, care încerca să medieze între Ben-Gurion şi Nasser. Înalt, subțire, cu părul alb, logic în exprimare, Anderson n-a fost niciodată exuberant, dar era încă viguros. Chiar

şi acum, în pofida vârstei, călătorea mult, de cele mai multe ori în Orientul Mijlociu, în legătură cu afaceri petroliere. Menținea relații personale strânse cu lideri arabi, iar când am vizitat America a trebuit să ne întâlnim. Nu ştiu ce atitudine avea față de mine, însă îl respectam şi mă bucuram să-l întâlnesc chiar dacă, dată fiind francheța sa, exprima puncte de vedere care adesea nu erau deloc plăcute urechilor mele. Şi de data aceasta ceea ce mi-a spus nu mi-a produs nici o bucurie, anume că trebuia să ne retragem la granițele dinainte de Războiul de Şase Zile. Lucrul acesta, a spus el, era în interesul Americii, iar dacă n-o făceam, situația noastră putea fi primejdioasă.

În convorbirea mea cu preşedintele, principalul subiect a fost trebuințele securității noastre. Un incident curios a avut loc la scurtă vreme după ce am început eu să vorbesc. M-am plâns lui Nixon că Statele Unite au promis Egiptului că livrările de arme către Israel aveau să fie oprite pe durata negocierilor asupra inițiativei de pace a lui Rogers. Preşedintele a spus că el nu auzise de această promisiune. Atunci i-am spus că la o conferință de presă ținută la Washington, câteva zile mai înainte, ministrul de externe al Egiptului, Mahmud Riad, a anunțat lucrul acesta, iar eu am citit un document oficial. A fost neplăcut momentul în care preşedintele s-a întors către Melvin Liard şi l-a întrebat dacă faptul era adevărat. Liard, fără să şovăie, a confirmat spusele mele. Atunci eu am adăugat că, în orice caz, noi eram afectați de acest fapt regretabil, iar adevărul era că America suspendase vânzarea de arme pentru noi.

Convorbirile asupra reluării livrărilor de avioane s-au dovedit foarte neplăcute. Ele s-au încheiat dându-mi sentimentul că Statele Unite nu aveau să reia livrările şi că noi nu ne vom reîntoarce la negocierile Jarring. Nu am avut dreptate. Abia am părăsit Washingtonul, întorcându-mă la New York, când am primit un telefon de la Joseph Sisco, adjunctul secretarului de stat pentru problemele Orientului Mijlociu şi Asiei de Sud. El mi-a spus că guvernul Statelor Unite a luat mai apoi în considerare problema armelor şi a decis să răspundă favorabil cererii mele. Livrările de avioane aveau să continue.

Când m-am întors în Israel, am aflat că ambasadorul Statelor Unite deja se întâlnise cu primul-ministru, Golda Meir şi că îi vorbise de schimbarea politicii. O dată cu reluarea livrărilor de arme se deschidea drumul reluării convorbirilor Jarring. Ministrul de externe Eban a notificat secretarului general al ONU că noi eram gata să reluăm convorbirile cu Jarring.

Jarring nu era un mântuitor, iar negocierile prezidate de el nu au adus izbăvirea. După multe consultări şi clarificări, în ziua de 8 februarie 1971 el a prezentat Israelului şi Egiptului un document care preciza ceea ce fiecare parte trebuia să conceadă, cerându-le ambelor părți să se angajeze în acest sens în mod anticipat. Egiptul trebuia să treacă la încheierea unui acord de

pace cu Israelul, iar Israelul trebuia să-şi retragă forțele din Egipt la granița internațională precedentă.

Nici Egiptul, nici Israelul nu au acceptat cererea lui Jarring ca ele să „semneze în mod necondiționat" documentul trimis de el. Egiptul a replicat că era pregătit să pună capăt stării de război, dar nu să semneze un tratat de pace cu Israelul. Egiptul a făcut contrapropunerea ca Israelul să treacă la „rezolvarea problemei refugiaților" şi să se retragă nu numai de pe teritoriul egiptean, ci şi din Fâşia Gaza şi din restul pământurilor arabe, la granițele de dinainte de război. Israelul, la rându-i, i-a replicat lui Jarring că era gata să înceapă negocieri de pace cu Egiptul fără condiții preliminare, dar că, aşa cum a declarat anterior, nu se va întoarce la granițele din 4 iunie 1967.

Aceste răspunsuri date de cele două țări arătau că nu intervenise nici o schimbare în pozițiile lor contradictorii. Gunnar Jarring a luptat cu el însuşi câtva timp după aceea, iar în cele din urmă şi-a încheiat misiunea. Secretarul general al ONU nu a numit nici un alt mediator în locul lui, iar conflictul dintre Egipt şi Israel a continuat.

Cel mai important eveniment din viața mea privată a fost întâlnirea cu Rahela şi căsătoria cu ea. Ne-am căsătorit în ziua de 26 iunie 1973, cunoscându-ne de mai bine de optsprezece ani. Serviciul religios a fost efectuat de rabinul Mordehai Piron, duhovnicul şef al armatei israeliene, constând dintr-o ceremonie simplă în modesta casă a rabinului din Bat lam, nu departe de Tel Aviv. Au fost de față doar câțiva oameni, doar atâția câți să compună minyanul, cvorumul religios evreiesc de zece bărbați. După ceremonie am mers într-un restaurant din Tel Aviv, am mâncat bine, am băut şi am toastat la nunta noastră, iar după aceea le-am dat vestea prin telefon celor două fiice ale Rahelei şi celor trei copii ai mei.

Pentru amândoi era cea de a doua căsătorie. Când m-am însurat cu Ruth Schwartz, în 1935, eram fermier în Nahalal. Aveam douăzeci de ani pe atunci şi, ca păsările care zboară şi îşi clădesc un cuib primăvara, eu şi Ruth ne-am îndrăgostit. Am fost căsătoriți treizeci şi cinci de ani. Am avut trei copii şi am trăit la început în Nahalal, apoi în Şimron, Hanita, Ierusalim şi Tel Aviv. Am făcut un drum lung împreună, dar viața noastră conjugală nu a fost prea reuşită, în special în ultima jumătate. Nu au existat întâmplări speciale sau crize care să ducă la eşuarea căsătoriei noastre. Era vorba de absența necesarei comuniuni a sufletelor şi de sentimentul tot mai puternic că eram nişte străini care modelau o barieră între dânşii.

În 1971 Ruth a cerut divorțul şi ne-am despărțit. Nu s-au ivit complicații sau dificultăți. Copiii noştri erau căsătoriți atunci şi nu existau probleme financiare deosebite. I-am propus ca eu să plec şi ea să rămână în casa noastră din Zahala, însă a refuzat. Mi-a spus că dorea să înceapă o viață nouă şi să-şi clădească o nouă casă.

M-am căsătorit cu Rahela la un an şi jumătate după aceea. Ea divorțase de primul ei soț în 1958. Am întâlnit-o cu totul întâmplător. A fost

purul noroc, iar bunul Dumnezeu, care uneşte perechile în ceruri, trebuie să fi trudit din greu pe pământ ca să-l aranjeze. Eram şeful statului-major în acea vreme şi petreceam o scurtă vacanță în Europa cu familia mea, când deodată am fost rechemat în Israel de către primul-ministru. Rahela fusese într-o excursie la Roma şi hotărâse s-o scurteze şi să se întoarcă acasă mai curând decât plănuise, rezervându-şi în ultimul moment biletul de avion. Avionul era aproape plin când ea a urcat la bord, iar ultimul loc disponibil era şi cel mai puțin confortabil. Un jurist din Ierusalim, răposatul Aşer Leviţki, era şi el în avion şi dat fiind faptul că o cunoştea pe Rahela, iar locul lui era mai confortabil s-a oferit să facă schimbul cu ea. Locul său se nimerise a fi lângă al meu, iar când s-a făcut schimbul, firește, el ne-a făcut cunoştință. Restul a rămas pe seama noastră.

Nu ştiu dacă aceasta este ceea ce se numeşte dragoste la prima vedere. Ştiu doar că am dorit să-mi petrec restul vieții cu Rahela.

PARTEA A VII-A
RĂZBOIUL DE IOM KIPUR
(1973)

28
SURPRIZA

La ora patru dimineața, sâmbătă 6 octombrie 1973, am fost trezit de zbârnâitul telefonului roşu de lângă patul meu. Nu era un fapt neobişnuit. Rareori trecea o noapte fără două sau trei astfel de telefoane. Dar de data aceasta eram încunoştințat că, potrivit unei informații tocmai primite, înainte de apusul soarelui, în acea zi, Egiptul şi Siria aveau să declanşeze războiul. După ce m-am asigurat că vestea fusese transmisă primului-ministru Golda Meir, am aranjat o întâlnire cu şeful statului-major, în cabinetul meu, la ora 6 A.M. Amândoi aveam multe de făcut în următoarele două ore.

I-am cerut aghiotantului meu să alerteze personalul superior din minister, după care m-am dus la birou, în Est cerul era rosu-auriu, iar din Vest sufla o uşoară briză marină. Chiar şi păsările erau încă tăcute. Era Iom Kippur, cea mai sacră zi din calendarul evreiesc. Pe străzi nu era țipenie de om.

Sursa informației era demnă de încredere. Nu era un raport asupra activității arabe în teren, ci un mesaj al spionajului referitor la decizia arabă de a merge la război. Am primit mesaje similare şi în trecut, iar ultimul, când nici un atac n-a urmat, ducea la explicația că preşedintele Sadat şi-a schimbat decizia în ultima clipă. Şi de această dată era de crezut că, dacă Sadat descoperea că informația ne era cunoscută şi că elementul surpriză se pierduse, putea să revoce atacul sau cel puțin să-l amâne. Pe de altă parte,

atât informația aceasta, cât şi alte rapoarte de spionaj — în special acela care arăta că ruşii îşi evacuau familiile din Siria şi Egipt — păreau autentice şi realiste şi era clar că noi trebuia să acționăm conform ipotezei că de data aceasta Egiptul şi Siria intenționau realmente să înceapă războiul.

Deciziile esențiale trebuiau luate la întâlnirea cu primul-ministru. Aceasta era stabilită la ora 8 A.M. Între timp, am discutat cu şeful de stat-major şi cu adjuncții mei măsurile ce trebuiau luate. Eram confruntați cu patru soluții principale: mobilizarea rezervelor şi întărirea fronturilor; o posibilă lovitură prealabilă dată de forța noastră aeriană; evacuarea copiilor şi femeilor din aşezările noastre de frontieră de pe înălțimile Golan; emiterea unui avertisment adresat Egiptului şi Siriei. Un astfel de avertisment avea două aspecte - el putea face ca cele două state arabe să-şi anuleze invazia. Dar dacă totuşi ele mergeau înainte, Statele Unite aveau să cunoască cine este responsanbilul şi ne puteau asigura ajutorul, în orice caz, avertismentul putea evita situația în care America să creadă că războiul putea fi prevenit, însă că, chiar clacă nu noi l-am inițiat, nu am făcut tot ce stătea în puterea noastră ca să-l înlăturăm.

În consultarea noastră preliminară, i-am spus şefului statului-major că eram de acord cu imediata mobilizare a rezervelor propusă de el, necesară apărării celor două fronturi la scară mare, cum cerea el. Dar am decis să aduc în fața primului-ministru problemele loviturii prealabile şi ale mobilizării imediate a tuturor rezervelor necesare, conform planului contingent de a porni la contraatac, (în această ultimă privință, Comisia Agranat de Cercetare referitoare la Războiul de Iom Kipur avea să stabilească faptul că „în dimineața zilei de sâmbătă 6 octombrie, ministrul apărării a fost de acord cu mobilizarea a tot ce era necesar pentru apărare, în concordanță cu aprecierea şefului statului-major"). Ambele măsuri aveau implicații politice bine definite. Era firesc ca şeful statului-major să le ceară. Este aproape o tradiție în Forțele Armate Israeliene ca şefii militari să insiste asupra unei activități mai intense; vorbesc în calitate de fost şef de stat-major. Revine autorității politice să impună limitări, atunci când este necesar.

Lovitura aeriană prealabilă, pe care a recomandat-o şeful statului-major, după consultarea cu Forța Aeriană, trebuia îndreptată doar împotriva Siriei, nu pe front, nu împotriva sistemului de rachete antiaeriene, ci doar împotriva unor baze aeriene din profunzimea Siriei — şi chiar şi aceasta nu înainte de amiază. Dacă această lovitură prealabilă ar fi fost realizată, ea n-ar fi avut un impact semnificativ asupra desfăşurării războiului.

Eu am respins ideea loviturii prealabile dată de Forța Aeriană, precum şi mobilizarea mai multor rezerve decât erau necesare apărării imediate. Mă temeam că o asemenea acțiune ar fi îngreunat perspectivele noastre de a ne asigura sprijinul total al Statelor Unite. Forțele necesare contraatacului puteau fi mobilizate câteva ore mai târziu, după ce arabii vor fi apăsat pe

trăgaci, iar noi am fi avut posibilitatea să terminăm clarificările preliminare cu Washingtonul.

Aceste puncte au fost în întregime revizuite la întâlnirea noastră cu primul-ministru, iar în final s-a hotărât, la decizia sa: să se ordone mobilizarea numărului de rezervişti cerut de şeful statului-major, — 100 000 - l20 000 de oameni, în afară de armata regulată; să fie evacuați copiii şi femeile din aşezările de pe înălțimile Golan; să se trimită un avertisment Egiptului şi Siriei prin intermediul Statelor Unite. Cererea noastră către Statele Unite de a deplini acest serviciu de bunăvoință trebuia adresată atât de către ambasadorul nostru la Washington, cât şi de către primul-ministru către ambasadorul Statelor Unite la Tel-Aviv.

Oricine o cunoaşte pe doamna Golda Meier nu va fi surprins de deciziile ei. Este o femeie curajoasă, tenace şi hotărâtă. Ea era, de asemenea, binecuvântată de Dumnezeu să vadă clar lumea în alb şi negru, dincolo de umbrele clarobscurului vesperal. Dacă era pericol de război, atunci răspunsul era mobilizarea generală. Iar dacă era de năzuit la ajutorul american, atunci Statelor Unite trebuia să li se dea dovada neîndoielnică a faptului că nu noi eram cei care doream războiul, chiar dacă aceasta excludea acțiunea prealabilă şi ne aducea un handicap în campania militară.

Deciziile luate m-au satisfăcut. Important era acum să nu pierdem timpul. Dacă arabii aveau să lanseze într-adevăr atacul, sarcina noastră de căpetenie era să emitem imediat ordinele adecvate şi să ne pregătim cum se cuvenea. Trebuia să mă conving că orice avion, orice tanc şi fiecare soldat se afla pe poziție şi că forțele noastre de pe fronturi erau bine desfăşurate şi gata de acțiune. Forța Aeriană era deja în întregime mobilizată. Pe frontul sirian aveam 180 de tancuri, 11 baterii de artilerie şi 5000 de oameni, iar pe frontul egiptean 275 de tancuri, 12 baterii de artilerie şi 8000 de oameni. Armata era la gradul de Alertă „C", ca şi cu o zi mai înainte. Iar planurile de contingență, atât pentru apărare cât şi pentru atac, erau cunoscute şi fuseseră exersate în manevre. Este adevărat că înştiințarea a sosit cam din scurt, dar nu era prea târziu.

La ora 11 A.M. m-am dus la „Kedem", acronimul evreiesc al Grupului Consultativ Operațional, dar şi cuvântul evreiesc care înseamnă „Răsărit", în general nu-mi place acronimul lipsit de semnificație şi de eufonie. Dar „Kadem" îmi aducea întotdeauna în minte superbul vers biblic al lui Balaam, care în loc să blesteme a binecuvântat: „Balaam şi-a rostit cuvântarea şi a zis: «Balac m-a adus din Aram. Împăratul Moabului m-a chemat din munții Răsăritului, zicând: Vino şi blestemă-mi pe Iacov!...»" (Numeri, 23:7).

„Kedemul" se întrunea într-o cameră de război subterană, poreclită „groapa". Nu mai fusesem de multă vreme acolo şi aproape că am rătăcit drumul. Trebuia să cobori un lung şir de trepte ca să ajungi la camera hărților. Starea de spirit era liniştită şi plină de seriozitate, dar am observat că ofițerii fumau mai mult decât de obicei, dacă cumva nu era o simplă

impresie a mea. Înainte ca eu să fi ajuns acolo, se şi ținuse o întâlnire cu şeful statului-major, aşa încât problemele ce mi-au fost prezentate fuseseră deja clarificate şi finalizate. Reuniunea a luat acum mai degrabă aspectul unei şedințe de tipul întrebări şi răspunsuri decât de discuție fundamentală, eu fiind cel ce punea întrebările, iar şeful statului-major cel care dădea răspunsurile.

Pe ambele fronturi forțele noastre trebuiau desfăşurate pentru reprimarea atacurilor. Forța Aeriană trebuia să patruleze ca de obicei. S-a presupus că acțiunea inamicului în Sud va începe cu bombardament de artilerie, urmat de activitate pontonieră; trecerea Canalului pe pontoane, în anumite puncte de pe întreaga lungime a căii de apă; şi operațiuni de unități de comando helipurtate, care să creeze capete de pod, să întreprindă raiduri şi poate să încerce să captureze Abu Rudeis, amplasamentul câmpurilor petroliere, precum şi Şarm el-Şeik, baza dominantă de la intrarea în Golful Aqaba.

Nu eram prea îngrijorat în legătură cu Abu Rudeis şi Şarm el-Şeik. Mi s-a spus că seara vor fi 17 tancuri la Abu Rudeis şi 40 la Şarm el-Şeik. Egiptenii puteau reuşi să efectueze în acele locuri unele acțiuni de sabotaj, dar nu să le captureze şi să le ia sub control. Trecerea Canalului punea o problemă mult mai complexă. Forța noastră aeriană n-ar fi putut opera în mod efectiv în timpul nopții, atât din cauza întunericului cât şi din cauza sistemului antiaerian inamic: bateriile de rachete SAM-6 situate în apropiere. Acțiunea fermă împotriva încercării de trecere a Canalului trebuia întreprinsă noaptea de către forțele noastre terestre, pe când aviația noastră nu putea intra în acțiune decât în dimineața următoare.

Cât priveşte frontul sirian, presupunerea era că atacul avea să fie lansat în cursul nopții, printr-un bombardament de artilerie. Avea să urmeze atacul infanteriei, susținut de tancuri care aveau să-şi taie cale prin şanțurile noastre antitanc, pentru ca alte unități blindate inamice să le urmeze la ivirea zorilor. Şi aici, activitatea noastră aeriană trebuia să fie extrem de limitată în cursul nopții, în afară de densitatea sistemului de rachete antiaeriene al Siriei şi de întuneric, era vorba de faptul că starea meteorologică se înrăutățise în Nord. Planul nostru prevedea să ne ocupăm în ziua următoare de forța aeriană siriană şi să încercăm s-o eliminăm din campanie.

Rezerviştii noştri au fost mobilizați rapid, în timp ce consultarea noastră îşi urma cursul, zeci de mii fuseseră deja convocați. Dar blindatele aveau să ajungă pe fronturi doar în alte douăzeci şi patru de ore. Astfel, în Nord, câteva sute de tancuri adiționale puteau intra în acțiune sâmbătă noaptea, 7 octombrie, iar în Sud câteva sute sâmbătă, iar alte câteva sute în ziua de luni 8 octombrie.

Toate acestea, desigur, nu erau decât o estimare în linii mari a ceea ce avea să se întâmple. Singura certitudine era că această primă noapte, înainte de sosirea întăririlor, avea să fie cea mai dificilă. Dar eu speram că şi inamicii

noştri aveau nevoie de timp ca să-şi năpustească întreaga putere împotriva noastră, dat fiind în special faptul că activitățile noastre prompte aveau în mod sigur să le cauzeze confuzie şi reținere.

Am examinat, în continuare, pregătirile privind apărarea civilă, evacuarea femeilor şi copiilor din aşezările din Golan, precum şi propriile noastre planuri de atac. Am subliniat că obiectivul nostru în acest război era să distrugem forțele inamicului şi nu de a cuceri teritorii, în orice caz, chiar dacă cuceream vreun teritoriu, din motive politice nu trebuia să-l deținem prea mult timp.

În pofida încrederii în noi înşine, inimile noastre erau neliniştite. Nu era vorba doar de faptul că nu eram obişnuiți cu o campanie în care inițiativa să aparțină inamicului, întreaga situație nu se potrivea cu caracterul nostru şi cu structura organică a armatei noastre, care era bazată pe rezerve şi pe mobilizarea lor sistematică. Trecerea, în decurs de douăzeci şi patru de ore, de la catedră, tractor sau strung pe câmpul de bătălie nu este nicidecum uşoară. A merge la război nu este ca la stingerea unui incendiu, unde te poți repezi în urletul sirenelor, stingându-l dintr-o dată.

Din „groapă" m-am dus la întrunirea Cabinetului, care fusese convocată pentru la amiază, în biroul din Tel Aviv al primului-ministru. Guvernul a aprobat ceea ce fusese decis la întâlnirea mea anterioară cu primul-ministru, inclusiv mobilizarea parțială, adică a 120 000 de rezervişti. A avut loc o scurtă discuție cu privire la felul în care puteam să acționăm în cazul în care numai Egiptul deschidea ostilitățile: să aşteptăm până când Siria se alătura Egiptului sau să aplicăm dinainte o lovitură Siriei. Cabinetul a fost, de asemenea, informat asupra faptului că Statele Unite luaseră în mod direct contact cu Egiptul, precum şi cu Siria, prin intermediul Uniunii Sovietice, vorbindu-li-se despre raportul Israelului că ele intenționau să declanşeze atacul şi cerându-li-se clarificări. Egiptenii încă nu dăduseră răspuns, dar America ne-a avertizat să nu întreprindem nici o acțiune provocatoare, adăugând că aveau ştiri că noi ne propuneam să atacăm în decurs de şase ore. Nici de la ruşi Statele Unite nu primiseră răspuns. Mai târziu s-a aflat că ruşilor le-a fost dată în mod prioritar informația, de către Egipt şi Siria, cu privire la decizia lor de a invada Israelul. Lucrul acesta nu i-a tulburat deloc. Şi nici nu i-a împiedicat să-şi asume, fără a clipi, rolul de înger al păcii.

La ora 2,05 P.M. am fost chemat la „groapă": Siria şi Egiptul trecuseră la acțiune. Aviația siriană intrase în spațiul nostru aerian, iar pontoanele egiptene erau montate la Canal, pe când Şarm el-Şeikul şi unele din bazele noastre din Sinaiul vestic erau bombardate, începuse războiul.

Atacul egiptean şi sirian de Iom Kipur a venit ca o surpriză, deşi nu era neaşteptat. Ziua de Iom Kipur a găsit Forțele de Apărare ale Israelului nu încă mobilizate şi nedesfăşurate la deplina lor capacitate, dar fără ca aceasta să însemne că ele nu erau pregătite să facă față asaltului arab.

În ceea ce mă priveşte, nu mi-am închipuit niciodată — nici înainte, nici după Războiul de Şase Zile — că egiptenii se vor împăca cu faptul că noi ne fortificasem de-a lungul Canalului Suez, ori că sirienii aveau să înghită faptul că le-am ocupat înălțimile Golan. Am avut mereu sentimentul că prezența noastră acolo însemna, mai devreme sau mai târziu, o reluare a războiului. Nu la fel credeam despre Fâşia Gaza, Iudeea şi Samaria.

Cheia prevenirii războiului o consideram a fi încheierea unui acord cu Egiptul, chiar şi a unuia parțial. Dacă puteam ajunge la un astfel de acord, nu numai că am fi redus motivația Egiptului de a relua războiul, ci aceasta ar fi făcut posibil ca Siria, care ar fi trebuit să lupte singură, să ezite s-o facă. De aceea eu am propus, de îndată ce Războiul de Uzură a luat sfârşit, în august 1970, ca noi să ne retragem puțin de la Suez. (în timpul Războiului de Şase Zile, dorisem ca armata noastră să se oprească înainte de a ajunge la Canal). Egiptenii puteau în acest caz să reia navigația şi să-şi restaureze oraşele din Zona Canalului, Ismailia, Kantara şi Suez. Lucrul acesta, credeam eu, ar fi slăbit dorința lor de a se mai război cu noi.

Dar acordul parțial nu a fost niciodată realizat, iar pentru mine era clar că motivația Egiptului şi a Siriei de a relua ostilitățile rămăsese mai puternică decât oricând. Problema nu era dacă ele vor fi reluate, ci când.

Acest „când" depindea de caracterul şi de politica dusă de conducerea națională a Egiptului, ca şi de capacitatea armatei egiptene de a declanşa războiul. Aceasta, la rândul ei, depindea de Uniunea Sovietică. Existau oscilații în relațiile Uniunii Sovietice cu Egiptul şi Siria, dar Rusia a înarmat, echipat, consiliat şi instruit în permanență forțele armate ale acestor țări. A făcut-o cu 0 vigoare deosebită în cursul anului 1973. Lucrul acesta era cât se poate de evident în domeniile blindatelor şi apărării antiaeriene şi antitanc.

Cincisprezece baterii de rachete SA-6 (sol —aer) au fost instalate în Siria şi zece în Egipt. Siria primise, de asemenea, rachete Frog-7 (sol —sol) cu o rază de acțiune de 40 de mile. Ruşii dăduseră, de asemenea, Egiptului şi Siriei posibilitatea de a-şi îmbunătăți şi extinde forțele blindate şi armamentul lor antitanc. Circa cinci sute de tancuri T-62 au ajuns în aceste țări, iar împreună cu ele arme antitanc precum rachete Sagger, RPG (grenade propulsate de rachete) şi altele. Oricare erau motivele ruşilor, ei nu puteau fi acuzați de indiferență sau de neglijare cu privire la Egipt şi Siria. Ei nu erau mocăiți în reînarmarea acestor țări şi nici lipsiți de vlagă în pregătirea lor pentru război.

„Decizia anului", din 1971, a lui Sadat, când Egiptul trebuia să atace Israelul, a trecut fără incidente. Dar la mijlocul anului 1973 se părea că

Egiptul şi Siria intenționau realmente să pregătească o invazie. S-au pus la punct planuri prin care Siria să captureze înălțimile Golan, iar Egiptul să cucerească Sinaiul de Vest. Forțele egiptene trebuiau să traverseze Canalul şi să pună stăpânire pe trecătorile Gidi şi Mitla, iar la Sud să captureze câmpurile petroliere Abu Rudeis şi Şarm el-Şeikul. Ele stabiliseră chiar şi data lansării atacului, dar ziua trecuse fără incident. Cu toate acestea, eu am socotit că se apropia timpul în care aveau să reia ostilitățile. La o întâlnire cu Statul-Major General, în ziua de 21 mai 1973, la care am cerut să particip, am exprimat această judecată şi am sfârşit prin a emite ordine către Statul-Major General ca Forțele de Apărare ale Israelului să se pregătească să facă față unui atac total din partea Egiptului şi Siriei, fără Iordania, la sfârşitul verii. Armata israeliană trebuia să se aştepte ca un astfel de război să înceapă în luna iunie din acel an, de vreme ce forțele arabe erau deja concentrate într-o măsură considerabilă de-a lungul ambelor fronturi şi îşi definitivaseră planurile.

Planul principal, cu variante privind diferitele eventualități, pregătit de Statul-Major General pentru a face față provocării Egiptului şi Siriei, a fost prezentat primului-ministru şi mie în luna aprilie 1973. Acesta cerea, între altele, avansarea datei înființării de noi unități de blindate şi de infanterie mecanizată şi grăbirea achiziționării de tancuri şi de artilerie. Un supliment de 17 milioane de dolari a fost alocat în acest scop. Pe baza acestui plan, au fost emise ordine detaliate pentru comandamentele din Nord şi din Sud de a avea în vedere mai multe situații posibile: întărirea cu unități regulate a trupelor de pe linia din Sud, fără a fi mobilizate rezervele (numită „Operațiunea Porumbarul"); întărirea liniei din Nord cu unități de rezervă limitate (ceea ce s-a numit „Operațiunea Răbojul"); desfăşurarea totală a Forțelor de Apărare ale Israelului, cu mobilizarea tuturor rezerviştilor.

În general, desfăşurarea forțelor noastre în amiaza zilei de Iom Kipur pe frontul egiptean se conforma „Operațiunii Porumbarul" din planul făcut pentru Comandamentul din Sud, iar pe frontul sirian era substanțial mai puternică decât cea cerută în plan pentru Comandamentul din Nord. Aceste forțe — 177 de tancuri în Golan şi aproximativ 300 de tancuri în zona Canalului — erau în aşa fel aşezate încât să le facă în stare, cu suport aerian, să oprească atacurile siriene şi egiptene până la sosirea rezervelor. Trebuie însă subliniat faptul că planurile erau bazate pe presupunerea că avertizarea avea să fie dată cu mai bine de douăzeci şi patru de ore înainte, aşa încât întăriri considerabile de rezervişti mobilizați să ajungă pe fronturi în momentul izbucnirii războiului. Trebuie, de asemenea, adăugat că forțele inamicului şi-au lansat atacurile cu mult mai mare eficiență decât se estimase atunci când au fost imaginate planurile.

Această desfăşurare a unităților noastre la amiaza zilei de Iom Kipur a fost rezultatul unor întăriri graduale, efectuate în cursul celor două săptămâni anterioare, în acest răstimp au existat semne neliniştitoare de-a

lungul ambelor fronturi, dar atât spionajul nostru militar cât şi Statele Unite au conchis că Siria şi Egiptul nu erau pe cale să înceapă războiul. Activitatea militară sporită de pe frontul egiptean a fost interpretată drept „manevre ale armatei" şi nu drept pregătiri pentru o invazie. Cu toate acestea, noi nu ne simțeam în largul nostru, în special în ceea ce privea frontul sirian.

Tensiunea de-a lungul acestui front a crescut ca urmare a incidentului aerian produs în zona de 13 septembrie, în dimineața acelei zile, avioane de ale noastre — două „Phantoms", având drept acoperire patru aparate „Mirage" — se aflau într-o misiune de recunoaştere-foto. Sirienii au trimis două escadrile din câte 4 aparate MIG ca să le alunge. A urmat o bătălie aeriană, fiecare parte trimițând tot mai multe avioane, în prima fază a bătăliei, aviația noastră a doborât 8 MIG-uri, noi pierzând un „Mirage", al cărui pilot a sărit însă cu paraşuta în apele Mediteranei, la vreo trei mile de coastă. Am repezit un elicopter să-l salveze, acoperit de avioane de vânătoare. Dar sirienii, în căutare de vânat uşor, au trimis în zona salvării vedete rapide protejate de 4 avioane MIG. A urmat o a doua bătălie aeriană şi toate cele patru aparate siriene au fost doborâte. Pilotul nostru a fost salvat, iar elicopterul nostru a salvat şi un pilot sirian care sărise din avionul său în flăcări şi căzuse în apă nu departe de omul nostru, în total, 12 MIG-uri siriene au fost doborâte în acea dimineață, pe când noi am pierdut doar un „Mirage".

În trecut, sirienii nu pierduseră niciodată ocazia de a reacționa chiar şi la incidentele de o mai mică gravitate. De data aceasta zilele treceau, iar ei nu spuneau nimic. Eram ros de bănuiala că ei puteau plănui o acțiune mult mai importantă. Mi-a întărit suspiciunea o întâlnire avută la Statul-Major General, în ziua de 24 septembrie, când GOG al Comandamentului din Nord şi-a exprimat temerea că puteam cădea victimă unui atac prin surprindere în Golan.

Era clar pentru oricine că, într-adevăr, aceasta era o posibilitate de luat în serios. Cunoşteam faptul că situația noastră pe ambele fronturi era departe de a fi ideală, dar pe frontul nordic ea era de rău augur. Timp de aproape doi ani armatele arabe se desfăşuraseră în toată puterea lor de-a lungul fronturilor, în vreme ce noi mențineam doar forțe extrem de uşoare. Ca să le întărim în mod substanțial, ar fi trebuit să ne mobilizăm rezervele, iar noi făceam aceasta doar când eram în mod rezonabil siguri că o invazie era iminentă. Altminteri ar fi trebuit să ne chemăm rezerviştii pentru perioade foarte lungi, lucru care ar fi însemnat o grea povară pentru stat. În timpuri normale, rezerviştii sunt reactivați cam o lună pe an, după ce îşi termină serviciul militar național de trei ani. Această disproporție a forțelor militare de ambele părți ale tuturor fronturilor noastre este un aspect al problemei noastre principale: noi suntem un stat de mai puțin de trei milioane de evrei, înconjurat de zeci de milioane de arabi.

Dacă am fi fost luați prin surprindere de un atac pe frontul din Sud, chiar dacă am fi fost forțați să ne retragem pe o a doua linie, oricât de rău ar

fi fost lucrul acesta el nu s-ar fi dovedit catastrofal, deoarece această retragere n-ar fi implicat decât linii de apărare în zona deşertului. Ceea ce nu era cazul în Nord. Aici orice retragere ar fi cauzat probabil serioase pagube aşezărilor noastre din Golan şi putea aduce frontul în inima regiunilor noastre populate din Galileea de Sud şi din văile Hule şi Iordanului. Mai mult decât atât, spre deosebire de frontul sudic de pe Canalul Suez, în Nord nu exista nici un obstacol topografic. Mai serios era şi sistemul sovietic de rachete antiaeriene instalat recent pe acest front. Acesta era atât de dens şi de sofisticat încât acoperea nu numai partea siriană a graniței, ci şi cea mai mare parte din teritoriul israelian de pe înălțimile Golan.

Am exprimat aceste îngrijorări în fața ofițerilor Statului-Major General, la acea întâlnire din ziua de 24 septembrie. Dacă sirienii erau pregătiți pentru un atac total — am spus —, situația era cât se poate de serioasă, iar Statul-Major General trebuia să ia aminte imediat. Căci dacă sirienii reuşeau să pustiască aşezările noastre agricole din Golan, acesta ar fi fost un dezastru fără precedent. Noi n-am fi putut sărbători Roş Haşana, Anul Nou evreiesc, timp de trei zile, lăsând lucrurile cum erau. (Roş Haşana are loc la zece zile înainte de Iom Kipur). Statul-Major General trebuia să vină cu o soluție înainte de aceasta. I-am cerut şefului statului-major să se întâlnească cu mine cât mai repede posibil şi să-mi raporteze ce s-a făcut şi ce se preconiza.

Întâlnirea a avut loc două zile mai târziu, în ziua de 26 septembrie, cu şeful statului-major, generalul locotenent David Elazar, generalii superiori din statul-major, precum şi cu GOC al Comandamentului din Nord. Şeful statului-major m-a informat că forța noastră blindată din Nord a fost sporită de la 70 la 100 de tancuri, că a fost suplimentată artileria şi că toate unitățile, inclusiv Forța Aeriană, au fost alertate. Sarcina Forței Aeriene nu avea să fje uşoară, în Războiul de Şase Zile, Siria n-a posedat nici o singură rachetă sol — aer. Acum avea 15 baterii SAM-6 şi alte 10 baterii SAM-2 şi SAM-3 doar în zona frontului.

La sfârşitul acestei întâlniri m-am simțit neliniştit şi am decis să merg imediat la Comandamentul din Nord, să vizitez pozițiile de pe linia frontului şi să stau de vorbă cu oamenii din aşezările agricole. Şeful statului-major mi-a sugerat să nu mă duc, invocând motivul că neaşteptata mea vizită putea trezi îngrijorare în rândurile bărbaților şi femeilor din aşezări. Nu am acceptat acest punct de vedere şi m-am dus acolo, petrecând după-amiaza cu vizite făcute pe front, fiind însoțit de GOC al Comandamentului din Nord. Am inspectat mai multe avanposturi şi unitățile de tancuri adiacente. Desfăşurarea părea satisfăcătoare, dar nu era de mirare, deoarece comandantul forței armate din acest sector era locotenent-colonelul Iossi, un tânăr extraordinar. Am fost încântat să-l văd acolo în acea zi. N-am uitat niciodată întâlnirea mea cu el, mai înainte cu câțiva ani. Era lângă Canalul Suez, într-o noapte de beznă, în mijlocul unei bătălii. Unele dintre tancurile sale dăduseră peste o serie de mine şi luaseră foc, iar acelea care au încercat

să ocolească câmpul minat s-au împotmolit într-o mlaştină. Scena era una de disperare; mă refer la tancuri, nu la Iossi. Pe el nu l-au părăsit spiritul de luptă, îndârjirea şi ingeniozitatea. Cât de adevărat este faptul că un comandant autentic se afirmă nu atunci când bătălia merge bine, ci atunci când aceasta întâmpină mari dificultăți.

Mai târziu, împreună cu şeful statului-major, m-am întâlnit cu reprezentanții aşezărilor agricole. Deoarece era ajunul zilei de Roş Haşana, le-am explicat că venisem să-i felicit şi să le urez An Nou fericit. Cu toții au ridicat paharele şi am toastat, dar nimeni nu a crezut cu adevărat că de aceea venisem. Am salutat sărbătoarea Anului Nou cu inimile pline de nelinişte.

Am decis să întărim şi mai mult linia frontului.

Am cerut să fiu prezent la următoarea întâlnire a Statului-Major General, în ziua de l octombrie, când am discutat din nou subiectul privind înălțimile Golan. Am spus că din variatele probleme privind cele trei fronturi ale noastre, principala mea îngrijorare se referea la posibilitatea unei străpungeri a blindatelor siriene în Golan. Am înfățişat situația în termeni radicali: „Pe granița iordaniană avem aşezări civile, dar nu avem inamic. Pe granița egipteană avem inamic, dar nu avem nici o aşezare. Pe granița siriană aveam şi una şi alta - Dacă sirienii intră în aşezările noastre, ar fi o calamitate".

Chiar în acea zi, Serviciul Operațiuni a emis ordine în scopul de a ridica gradul de pregătire generală şi de a întări forța blindată, care în Golan a fost sporită la 111 tancuri, iar artileria la 32 baterii de tunuri de câmp. Măsuri au fost luate şi pentru întărirea Comandamentului din Sud, forța sa blindată fiind ridicată la 300 de tancuri.

A doua zi, 2 octombrie, am examinat din nou, împreună cu şeful statului-major, David Elazar, întărirea frontului din Golan, discutând, de asemenea, situația pe frontul sudic. Şeful statului-major m-a informat că a verificat din nou, cu ajutorul spionajului, semnificația activității egiptene şi că a ajuns la concluzia fermă că ceea ce se întâmpla nu era doar un exercițiu. Cât despre sirieni, nu existau semne privind intenția lor de a lansa un atac, dar a fost primită informația referitoare la continuarea pregătirilor. Aceasta mi-a sporit temerile şi i-am cerut să-mi dea un raport scris privind schimbările intervenite în desfăşurarea forțelor Siriei şi informația pe care o aveam despre acestea.

Am considerat, de asemenea, că problema era destul de urgentă încât să fie examinată la nivelul guvernului. Primul-ministru se afla atunci într-o vizită oficială în Austria, clar era aşteptată să se întoarcă curând, aşa încât i-am telefonat lui Israel Galili, ministru fără portofoliu, cerându-i să-mi aranjeze cât mai repede posibil o întâlnire cu Golda Meir. I-am spus că mă îngrijora situația din zona înălțimilor Golan şi că doream să împart responsabilitatea în privința acestei probleme. Voiam să-i aduc cu mine la întâlnire pe şeful statului-major, pe şeful spionajului şi pe comandantul

Forței Aeriene. Primisem rapoarte neliniştitoare. Sirienii aveau 650 de tancuri în prima linie şi un sistem de rachete care acoperea şi teritoriul nostru, aşa încât avioanele noastre puteau fi lovite pe cerul Israelului. Siria dispunea, de asemenea, de 600 de piese de artilerie, pe când noi, ei bine, era uşor de spus ce nu obținusem [de la furnizorii de armament].

Israel Galili a promis să aranjeze întâlnirea de îndată ce se întorcea Golda Meir, iar aceasta a avut loc a doua zi, 3 octombrie, la scurt timp după sosirea ei. Am explicat că am cerut această întâlnire din cauza schimbărilor produse în special pe frontul nordic, dar, într-o anumită măsură, şi pe cel sudic. Primisem informația de spionaj cu privire la masarea de noi arme pe frontul sirian şi poate şi pe cel egiptean, precum şi cu privire la intenția sirienilor şi egiptenilor sau la dispoziția lor de a reîncepe războiul. De aceea am socotit că se cuvenea să aduc această problemă în fața primului-ministru şi a oricăror alți miniştri pe care dorea să-i invite (doi erau prezenți la această întâlnire), în vederea unei analize cuprinzătoare a situației şi a măsurilor pe care trebuia să le luăm ca să-i facem față.

Şeful statului-major, comandantul Forței Aeriene şi şeful interimar al spionajului şi-au expus rapoartele, prezentând activitățile inamicului şi ale propriilor noastre forțe. Reprezentantul spionajului a subliniat faptul că armatele siriană şi egipteană erau în aşa fel desfăşurate de-a lungul fronturilor încât erau capabile în orice moment să lanseze atacul, dar că el credea că nu erau pe punctul de a o face. După judecata sa, ceea ce se întâmpla de partea egipteană a liniei erau manevre anuale.

Şeful statului-major a raportat asupra întăririi blindatelor noastre de pe frontul sirian de la 70 la 117 tancuri, precum şi a artileriei de la 4 la 8 baterii. El a recomandat ca forțele noastre să rămână la puterea existentă, fortificată prin punerea Forței Aeriene în starea de alertă maximă.

Miniştrii au pus întrebări privind capacitatea noastră de a face mobilizări adiționale ale rezervelor, în caz de necesitate. Şeful statului-major a arătat că era posibil să aducem mai multe tancuri în Nord, până la un maximum de 170, în decurs de douăzeci şi patru de ore. Nici unul dintre participanții la această întâlnire, fie ei miniştri din componența Cabinetului, fie reprezentanți ai armatei nu a tratat problema cu uşurință. Dar nimeni n-a propus măsurile următoare ce trebuiau luate, cum ar fi mobilizarea rezerviştilor.

Această consultare la biroul primului-ministru a lărgit aria celor care purtau responsabilitatea, dar nu a îmbunătățit situația, iar a doua zi, 4 octombrie, m-am întâlnit din nou cu şeful statului-major, cu adjunctul acestuia, cu GOC al Comandamentului din Nord şi cu şeful interimar al spionajului, examinând ce altceva mai putea fi făcut. S-a propus săparea unui al doilea şanț antitanc şi sporirea fortificațiilor noastre. GOC al Comandamentului din Nord a subliniat că aveam nevoie de o preavizare a

atacului care să-l preceadă cu douăzeci şi patru de ore. Dacă am fi primit-o, atunci situația noastră ar fi fost cu totul diferită.

Ca urmare a propunerii privind întărirea fortificațiilor noastre şi a obstacolelor antitanc, în după-amiaza acelei zile m-am întâlnit cu comisarul apelor, Menahem Kantor, întrebându-l dacă de-a lungul frontului sirian nu puteau fi săpate bazine de depozitare a apei pentru irigație, aşa încât acestea să poată servi şi ca obstacol antitanc. Din răspunsul său am înțeles că nu era imposibil.

În noaptea de 4 octombrie am primit rapoarte care întăreau probabilitatea că Egiptul şi Siria erau pe punctul de a lansa războiul. Cel mai semnificativ element de informație era faptul că ruşii dăduseră ordine ca familiile consilierilor sovietici să părăsească Siria. Avioane de pasageri sovietice au aterizat în cursul nopții în Siria şi în Egipt şi s-a presupus că sosiseră ca să evacueze familiile ruseşti.

La întâlnirea săptămânală a Statului-Major General, din ziua de vineri 5 octombrie, am luat decizia de a ordona Alerta „C", cel mai ridicat grad de alertă, pentru armată, precum şi alerta totală pentru Forța Aeriană. Am cerut linii telefonice directe pentru funcționarii superiori din ministerul meu, care trebuiau să-şi petreacă ziua de Iom Kipur acasă, în ziua de 5 octombrie, la ora 945 A.M., l-am întâlnit pe primul-ministru, fiind însoțit de şeful statului-major şi de şeful spionajului. Am informat-o pe Golda Meir despre ştirile din cursul nopții şi despre actele adiționale de pregătire pe care le ordonasem. De fapt, în afară de mobilizarea rezerviştilor, făcusem tot ce putea fi făcut în vederea întăririi poziției noastre militare şi a sporirii stării de alertă. A fost activat Comandamentul Suprem, permisiile au fost revocate, au fost efectuate controale şi au fost date instrucțiuni de pregătire pentru posibila mobilizare, folosindu-se metoda publică, mai rapidă decât convocarea secretă.

La sfârşitul discuției noastre cu primul-ministru, am propus ca ea să aducă problema înaintea Cabinetului. Ea a fost de acord şi a convocat o reuniune pentru ora 11,30 A.M., invitându-i pe acei miniştri care în acea zi se aflau în Tel Aviv. Cei mai mulți dintre miniştri plecaseră să-şi petreacă Iom Kipurul la casele lor, în diferite părți ale țării. Postul trebuia să înceapă în acea seară.

Şeful statului-major şi şeful spionajului au descris situația de pe fronturi. Sirienii şi egiptenii se găseau la posturile de urgență, care serveau atât pentru apărare cât şi pentru lansarea unei invazii. Dar aprecierea şefului spionajului, generalul maior Eli Zeira, care a fost acceptată de şeful statului-major, David Elazar, era că un atac era improbabil. Presupunerea armatei era aceea că dacă, într-adevăr, războiul era iminent, trebuiau şi alte indicații şi rapoarte de spionaj şi că numai dacă şi când acestea apăreau ar fi fost necesară mobilizarea rezervelor şi luarea de măsuri suplimentare. După judecata şefului spionajului, cel mai probabil era ca egiptenii să treacă peste Canal cu forțe puternice, deşi ei puteau să deschidă focul şi să încerce

raiduri. Aprecierea americană era că nici Siria, nici Egiptul nu intenționau să lanseze un atac în viitorul apropiat.

Eu am subliniat că, având în vedere desfăşurarea lor militară, atât egiptenii cât şi sirienii erau în situația de a începe războiul în câteva ore. De aceea am cerut ca primului-ministru să-i fie dată puterea de a aproba mobilizarea rezervelor dacă noi i-am fi cerut să o facă în ziua următoare, de Iom Kipur. S-a căzut de acord asupra acestui lucru, iar Golda Meir ne-a spus că va petrece Iom Kipurul în Tel Aviv. Dacă se întâmpla ceva neobişnuit, ea avea să convoace întregul Cabinet — dacă mai era posibil — şi nu numai Cabinetul interior, informai, existent.

Cinci miniştri, în afara primului-ministru, luaseră parte la această întâlnire a guvernului. A fost cea din urmă care s-a ținut înaintea Războiului de Iom Kipur.

Acum, în ajunul războiului, Comandamentul din Nord avea 177 tancuri şi 44 piese de artilerie. Comandamentul din Sud avea 276 tancuri şi 48 tunuri de câmp, ceva mai puțin decât fusese plănuit conform „Operațiunii Porumbarul". Astfel, fără ca noi să fi fost satisfăcuți de noi înşine sau orbi în ceea ce priveşte posibila sa izbucnire, Războiul de Iom Kipur a căzut asupra noastră chiar în ziua în care nu-l aşteptam.

Aceasta s-a întâmplat în Ziua Ispăşirii, o zi a anului în care majoritatea evreilor din lume se unesc în post şi rugăciune, la sinagogă sau acasă, în Israel, liniştea coboară peste țară. Orice activitate încetează. Pe străzi nu pot fi văzute nici autobuze, nici autocamioane, nici automobile particulare. Este ziua religioasă a socotelilor, cea mai solemnă zi pentru poporul evreu. De acum încolo Iom Kipur avea să capete o solemnitate în plus.

30
INVAZIA

Prima zi de luptă, ziua de Iom Kipur ca atare, a fost cumplită. Pierderile noastre în oameni nu au fost uşoare şi, de asemenea, am pierdut teren şi poziții de o importanță considerabilă, în pofida acestui fapt, raportul prezentat de şeful statului-major în guvern, la ora 10 P.M., era relativ optimist. Desigur, era clar pentru toată lumea că în această zi Egiptul şi Siria s-au bucurat de două avantaje de cea mai mare însemnătate: inițiativa în declanşarea războiului şi superioritatea preponderentă a forțelor. Optimismul şefului statului-major rezulta în primul rând din recunoaşterea faptului că aceste două avantaje nu vor rămâne inamicului multă vreme. Rezervele armatei israeliene trebuiau să ajungă pe ambele fronturi în curs de 24—48 de ore. Sosirea lor trebuia să răstoarne balanța de forțe şi să ne facă în stare să preluăm inițiativa.

Campania s-a deschis în mod simultan pe ambele fronturi. La ora 2 P.M. ambele armate au început prin bombardamente de artilerie şi aeriene asupra campamentelor şi instalațiilor armatei israeliene. În Sud, egiptenii au trecut apoi imediat la traversarea Canalului, pe toată lungimea acestuia. Ei au montat poduri, au folosit bacuri, iar unii chiar au înotat, în Nord, sub acoperirea barajului de artilerie, forțele blindate siriene au trecut la atac.

Până la miezul nopții, în prima zi, egiptenii au trecut pe malul estic al Canalului circa 300 tancuri din cele 2200 desfăşurate pe acest front, unde 1848 tunuri de câmp acopereau zona. Ei dispuneau, de asemenea, de mai bine de 50 de arme antitanc pentru fiecare milă de front, împotriva acestei forțe, Comandamentul nostru din Sud avea 276 tancuri şi 48 tunuri de câmp.

În Golan, împotriva celor 177 tancuri şi 44 tunuri ale noastre, sirienii au lansat în primul lor atac 500 tancuri susținute de 690 tunuri de câmp. Întreaga lor desfăşurare de blindate grele de pe acest front cuprindea 1700 tancuri, iar artileria lor număra 1300 tunuri.

Ofensiva inamică s-a deschis cu forțe de infanterie care erau de mai bine de zece ori mai numeroase decât ale noastre (10:1). Unitățile infanteriei de asalt egiptene numărau 100 000 de oameni, față de 8500 ai infanteriei noastre în Nord noi aveam 5000 de infanterişti contra a 45 000 cât număra forța de atac siriană. Ceea ce era mai important, infanteria inamică, spre deosebire de trecut, era acum echipată cu mari cantități de armament antitanc extrem de eficient, infanteriştii purtând şi rachete antiaeriene personale (Strela). Inferioritatea noastră numerică se referea şi la aviație, unde Egiptul dispunea de 600 de avioane, iar Siria de 350.

În pofida acestei disparități în blindate, artilerie, infanterie şi aviație, atât GOC al Comandamentului din Nord, cât şi acela al Comandamentului din Sud estimau, către miezul nopții, că asalturile şi înaintarea inamicului fuseseră stăvilite, în raportul său prezentat guvernului, şeful statului-major, David Elazar, a spus că pe frontul sirian toate atacurile inamicului au fost stopate şi că sirienii nu au înregistrat nici un succes semnificativ. Chiar şi atunci când el s-a referit la poziția noastră fortificată de pe Muntele Hermon, a spus că tocmai primise informația că ne găseam în comunicație cu aceasta, deşi în amurgul zilei se raportase că linia de comunicație cu bastionul fusese tăiată şi se crezuse că acesta a fost capturat de către sirieni. Şeful statului-major a spus că oamenii de acolo rezistau în buncărul lor şi că el spera ca în timpul nopții forțele noastre să reuşească că restabilească legătura cu ei.

Cât priveşte Sudul, şeful statului-major a raportat că egiptenii reuşiseră să treacă peste canal în mai multe puncte şi că, pe cât se părea, capturaseră unul din bastioanele noastre. Se poate ca ei să fi luat ca prizonieri pe unii dintre apărători, un raport arătând că opt dintre oamenii noştri căzuseră în mâinile egiptenilor. Dar, luând în considerare circumstanțele — faptul că inițiativa aparținea egiptenilor —, şeful statului-major socotea că până acum nu ne comportasem rău în stăvilirea inamicului.

Recapitulând primele opt ore de luptă, el considera că situația era ținută sub control, că noi duceam bătălia de stăvilire a inamicului în maniera în care aceasta trebuia dusă.

Era clar că situația la Canal era mai puțin satisfăcătoare decât pe platoul Golan. Egiptenii reuşiseră să treacă obstacolul constituit de apă, pe când în Golan inamicul nu străpunsese liniile noastre. Mai mult, în Golan întăririle noastre erau aşteptate să înceapă a sosi în timpul nopții, aşa încât pe la mijlocul zilei următoare, 7 octombrie, să avem un plus de mai multe tancuri, iar seara mai multe sute de tancuri. Ceea ce nu era cazul în Sud. Erau prea puține şanse ca vreun număr suplimentar de tancuri să ajungă pe frontul egiptean în ziua următoare. Probabil că Bren (comandantul de divizie, general maior Avraam Adan) putea să ajungă acolo pe la amiază, cu un mic număr de blindate. Principalele întăriri aveau să poată intra în acțiune doar în ziua următoare, în dimineața zilei de 8 octombrie, când era posibil să avem o forță blindată destul de mare în zona Canalului, între timp, eram nevoiți să ne confruntăm cu alte 24 până la 30 de ore extrem de dificile.

În aceste circumstanțe trebuia să ne schimbăm planul inițial, iar dimineața să trimitem forța noastră aeriană nu pe frontul sirian, ci pe cel egiptean. Avusesem intenția să lovim sistemul de rachete antiaerian al Siriei şi aerodromurile sale, în scopul de a le neutraliza. Acum eram constrânşi să investim întreaga noastră putere aeriană în sprijinul Comandamentului din Sud.

Aveam inima grea şi nu puteam împărtăşi optimismul şefului statului-major şi al GOC al Comandamentului din Sud. Egiptenii realizaseră deja izbânzi importante, iar noi suferisem o grea lovitură. Ei trecuseră Canalul, montaseră pontoane şi treceau peste ele blindate, infanterie şi arme antitanc. Nu numai că nu reuşisem să împiedicăm toate acestea, ci le cauzasem egiptenilor doar distrugeri relativ mici. Pierderile lor în timpul traversării erau uşoare: câteva sute de pierderi în oameni şi o cantitate relativ mică de echipament distrus.

Pe lângă neliniştea legată de situația militară, eram obsedat de problema celor întâmplate. Greşisem noi în planurile noastre sau în punerea lor în execuție? Ce se întâmplase cu cele trei elemente de bază ale concepției noastre — blindatele, Forța Aeriană şi bastioanele de la Canal — despre care presupusesem că vor dejuca orice încercare a inamicului de a trece Canalul, provocându-i pierderi grele?

Puteau exista diferite aprecieri cu privire la modul în care forțele noastre aveau să procedeze, în zilele următoare, cu unitățile inamice care trecuseră Canalul. Trecerea acestuia era, însă, fapt. Cu egiptenii pe malul estic, încercuind fortărețele noastre de la Canal, aceste poziții îşi pierduseră funcțiile. Ele aveau să devină capcane pentru ocupanții lor, în afară de cazul în care reuşeam să le evacuăm în cel mai scurt timp posibil sau să-i împingem pe egipteni pe malul vestic. Mi se părea că GOC al

Comandamentului din Sud, cât şi şeful statului-major credeau că puteam face lucrul acesta. Nu puteam împărtăşi ipoteza lor.

La începutul reuniunii Cabinetului, la ora 10 P.M. din acea primă noapte de război, nu mă gândeam să-mi exprim opinia, deoarece obiectul şedinţei era furnizarea de informaţie pentru miniştri cu privire la evenimentele militare din acea zi, iar aceasta era treaba şefului statului-major. Dar către sfârşitul reuniunii am înţeles că judecăţile asupra celor întâmplate şi mai presus de toate asupra a ceea ce ne puteam aştepta în viitorul imediat erau atât de diferite de ale mele încât trebuia să spun cum vedeam eu lucrurile. Am crezut de cuviinţă că guvernul trebuia să cunoască ce gândeam despre situaţie în toată dramatica ei severitate, aşa încât am spus că doream să adaug, la cele raportate de şeful statului-major, propria mea evaluare.

După părerea mea, noi aveam de făcut faţă unui număr de trei factori dificili. Primul — am spus — era mărimea considerabilă a forţelor inamicului, cu dărnicie echipate cu armament acumulat în ultimii şase ani. Armatele egipteană şi siriană nu erau armatele arabe cunoscute de noi în 1967. Ele aveau soldaţi buni, bine echipaţi şi care luptau cu hotărâre. Al doilea factor era sistemul de rachete antiaeriene al inamicului, în afară de rachetele SAM-6. Acest sistem de arme punea o problemă gravă forţei noastre aeriene şi atât timp cât avioanele noastre nu-l vor distruge, ele nu vor putea să asigure suport tancurilor noastre, ajutând la distrugerea blindatelor inamice. Al treilea factor era trebuinţa noastră de a menţine liniile noastre de frontieră cu forţe mici, deoarece nici nu doream şi nici nu puteam ţine populaţia mobilizată tot timpul. Ne-am asumat mari riscuri, căci ne lua timp din momentul convocării rezervelor şi până la ajungerea lor pe fronturi.

Aceasta era situaţia şi pericolul în privinţa frontului sudic. Mă îndoiam că puteam întrerupe în mod serios trecerea Canalului în următoarele 24-36 de ore, ceea ce însemna că egiptenii aveau să dispună de două nopţi în care să monteze mai multe pontoane şi să pompeze noi forţe în Sinai. Cât priveşte frontul nordic, socoteam că dacă unele tancuri ar fi început să sosească în Golan în dimineaţa următoare, urmate de alte câteva sute în cursul zilei, atunci avântul sirian avea să fie controlat.

Câmpul de bătălie critic era Zona Canalului. Forţa noastră aeriană — am spus — trebuia să facă faţă unei dificultăţi cumplite când avea să intre în acţiune a doua zi. Avea să aibă de-a face cu forţa aeriană egipteană, precum şi cu sistemul antiaerian, care se puteau dovedi extrem de virulente. Ar fi trebuit să avem un mare noroc ca să terminăm în favoarea noastră bătăliile din ziua următoare. După aceea, în a treia şi în a patra zi de război, luni 8 octombrie şi marţi 9 octombrie, am fi avut în Sud întreaga forţă blindată plănuită şi am fi fost capabili să ducem bătălia de tancuri. Aceasta nu avea să fie simplă, dar perspectivele de succes erau bune.

În concluzie, mi se părea că în Sud trebuia să ne retragem pe a doua linie, să ne luptăm cu egiptenii în cadrul unei centuri de douăsprezece mile de la Canal şi să ne adunăm forţele, în Nord mă aşteptam să reuşim stoparea sirienilor la frontieră. Oricum, pentru moment războiul era purtat la graniţe şi, deşi nu era decât o slabă consolare, puteam face o distincţie între Ţara lui Israel şi Sinai. Situaţia în Sud era grea, dar cel puţin bătălia avea loc acolo în deşert, nu în interiorul Israelului sau în apropierea centrelor sale populate. Am încheiat cu observaţia că în Sinai trebuia să ieşim din criza actuală, că în Golan trebuia să facem faţă altor două zile vitrege şi că apoi trebuia să dăm bătălia de blindate împotriva egiptenilor.

Am spus ce gândeam, am făcut cunoscută concepţia mea şi am evaluat situaţia existentă. La sfârşitul reuniunii, însă, nici eu şi nici ceilalţi miniştri nu ne-am aflat în largul nostru. Eu mă simţeam iritat şi obosit şi aveam sentimentul că o prăpastie s-a căscat între mine şi colegii mei de Cabinet. Lor nu le-a plăcut ce spusesem despre succesul egiptean şi în mod cert nu le-a plăcut ideea mea de a ne retrage pe o a doua linie. Ei doreau ca armata să-i împingă de îndată pe egipteni îndărăt peste Canal. Nu ne găseam pe aceeaşi lungime de undă. Ei erau dominaţi de optimismul expunerii şefului de stat-major şi, mai presus de toate, de propria lor dorinţă. După miezul nopţii, secretariatul Cabinetului a notificat reprezentantului nostru în Statele Unite că în câteva zile îi vom alunga pe egipteni de pe malul estic al Canalului şi că, în pofida unor succese locale ale inamicului, situaţia era satisfăcătoare.

Posturile de radio egiptene şi agenţia de ştiri sovietică Tass au difuzat o versiune cu privire la evenimentele zilei conform căreia noi am fi început războiul. Radio Cairo a arătat că în acea zi, la ora 1,30 P.M., forţa aeriană israeliană a atacat Zafarana, un mic port egiptean de la Golful Suez şi că „forţele egiptene sunt pe cale de a respinge inamicul". Tass şi Radio Damasc l-au citat pe purtătorul de cuvânt al armatei siriene care a spus că forţe israeliene au atacat poziţii înaintate ale armatei siriene şi că luptele continuă.

Declaraţia Statelor Unite a fost mai îngrijorătoare. Comentând declanşarea ostilităţilor în Orientul Mijlociu, un purtător de cuvânt al Casei Albe a spus că preşedintele Nixon „urmărea îndeaproape situaţia din primele ore ale dimineţii". Dimineaţa la Washington era amiaza în Orientul Mijlociu. Declaraţia a fost făcută la trei ore după atacul egipteano-sirian fără nici cea mai slabă aluzie că arabii fuseseră cei care au început războiul. Când reprezentantul nostru la Washington a raportat guvernului Statelor Unite că arabii au lansat invazia, i s-a spus că arabii pretindeau că noi eram atacatorii. Desigur că cei de la Washington cunoşteau adevărul, cunoşteau de la început că nu noi declanşasem războiul, dar probabil gândeau că noi trebuie să fi făcut ceva mai mult decât pur şi simplu să „nu-l începem".

Sirienii şi-au lansat ofensiva pe înălțimile Golan în ziua de 6 octombrie, la ora 2 P.M., simultan cu ofensiva egipteană în Sinai. Ei au atacat masiv de-a lungul întregului front, dar şi-au concentrat principalele eforturi de străpungere în două puncte, unul la Nord, iar celălalt la Sud de Kuneitra. Ei au fost cu dârzenie blocați, în lupte sângeroase, dar pline de destoinicie, de Brigada a 7-a blindată a colonelului Avigdor, care opera în Nordul sectorului, la Nord de Kuneitra, şi de Brigada blindată Barac, comandată de colonelul Ben-Şoham, care lupta în sectorul sudic. Până la sosirea întăririlor — rezerviştii noştri aveau să înceapă să ajungă pe fronturi abia în ziua următoare —, aceste două brigăzi au trebuit să reziste grosului forței de invazie siriene şi au făcut-o cu succes în toată acea zi crudă.

Dar târziu în acea noapte sirienii au pătruns în sectorul sudic şi situația noastră a devenit realmente serioasă, înainte de declanşarea ostilităților se crezuse că ofensiva siriană avea să vizeze în special sectorul nordic, dar alocația din tancurile aflate la dispoziția Comandamentului din Nord a favorizat brigada lui Avigdor. Când inamicul şi-a îndreptat atacul principal asupra sectorului sudic, el avea să întâlnească împotrivirea forței blindate mai mici care îi fusese dată lui Ben-Şoham.

Cu toate acestea, spre deosebire de situația de la Canalul Suez, războiul a găsit în Golan tancurile Comandamentului din Nord desfăşurate aşa cum se cuvine, pe pozițiile ce le-au fost atribuite. Unitățile de blindate avansate erau pregătite pe pante şi i-au întâmpinat pe atacatori cu foc eficient. Bastioanele avansate, cu excepția celui de pe Muntele Hermon, au fost, de asemenea, întărite clin timp, iar artileria noastră a fost aşezată în concordanță cu planul nostru de contingență şi acoperea întregul front cu bombardamente bine direcționale.

Siria a trimis 500 de tancuri la asaltul de deschidere a ostilităților, împotriva lor au fost aliniate cele 177 de tancuri ale Comandamentului din Nord. După miezul nopții, însă, Siria a adăugat alte 300 de tancuri, aşa încât numărul acestora era în total 800. Toate întăririle pe care Comandamentul din Nord le-a putut aduna de la rezervişti ca să le întâmpine a fost o mică unitate de 12 tancuri!

Târziu în acea primă noapte, înainte de străpungerea siriană, am părăsit reuniunea Cabinetului şi am coborât în „groapă". Marele Cartier General de Urgență era ca un stup, dar fără miere. Din punct de vedere tehnic era bine organizat şi eficient. Se primeau rapoarte de pe fronturile de bătălie şi hărți de marcare. Dar din punctul de vedere al controlului şi comenzii — şi, lucru mai important, din punctul de vedere al gândirii calme şi echilibrate —, camera de război şi echipa care opera în ea erau departe de a fi satisfăcătoare. Conducerea războiului se afla de fapt în mâinile comandanților de pe fronturi, iar singura lor preocupare putea fi doar aceea de a-şi apăra

liniile din toate puterile, de a preveni străpungerile, de a astupa breşele acolo unde ele se produceau şi de a menține poziția până la sosirea întăririlor, într-o astfel de situație, Statul-Major General poate avea o influență prea mică asupra conducerii războiului. Cel mai bun lucru pe care l-ar putea face este ca din când în când să meargă afară la comandamentele fronturilor şi să ia decizii după consultări comune cu comandanții de acolo.

M-am dus la camera de război a Forței Aeriene şi comandantul acesteia mi-a vorbit despre planurile sale pentru ziua următoare. El intenționa să atace dimineața ținte de pe frontul sudic, în primul rând amplasamente de rachete şi aerodromuri, ceea ce i-ar fi dat posibilitatea ca după aceea să opereze mai liber împotriva forțelor egiptene de pe ambele maluri ale Canalului. Şeful statului-major nu credea nici el că era prea nimerit să atacăm punctele de trecere înainte de a reduce la tăcere bateriile de rachete. Le-am spus că aveam un punct de vedere diferit. Eram sceptic în privința şanselor Forței Aeriene de a distruge amplasamentele rachetelor, în acelaşi timp, prevedeam o zi şi două nopți critice în timpul cărora egiptenii aveau să deplaseze mari forțe de blindate suplimentare pe malul estic al Canalului. Părerea mea era ca forța Aeriană să-şi suspende deocamdată planurile de a ataca rachetele şi să facă tot ce-i stătea în putință ca să-i oprească pe egipteni de a deplasa tancuri în Sinai, chiar dacă aceasta însemna pierderea de avioane. Dacă Forța Aeriană se dedica distrugerii amplasamentelor de rachete şi eşua în încercarea sa, atunci noi am fi pierdut în ambele părți: tancurile aveau să treacă pe malul estic, iar aviația noastră ar fi fost şi mai limitată în libertatea ei de acțiune.

Ministerul apărării are autoritate politică. Această problemă particulară era însă tehnică, operațională. De aceea decizia se afla în mâinile şefului statului-major şi comandantului Forței Aeriene. Decizia de a ataca amplasamentele de rachete a rămas în vigoare. Era acum ora 2 A.M., douăsprezece ore de la începerea războiului. M-am întors în biroul meu pentru un pui de somn.

Am fost trezit după două ore. Situația din Nord devenise serioasă. O forță siriană străpunsese liniile noastre în zona Huşnia, la opt mile Sud de Kuneitra şi avansa către drumurile care coborau de pe înălțimile Golan spre Marea Galileei. Unitățile de rezervişti organizate în grabă au fost repezite să pună stăpânire pe povârnişuri şi să blocheze inamicul. GOC al Comandamentului din Nord, generalul maior Iţac Hofi, a ordonat evacuarea tuturor oamenilor din aşezările agricole civile. Femeile şi copiii fuseseră evacuați în ziua de Iom Kipur.

Am plecat numaidecât pe frontul nordic. Elicopterul a zburat în direcția Nord, de-a lungul coastei, apoi a cotit-o spre Est. Altădată mi s-ar fi topit inima de emoție văzând Câmpia Şaron, această regiune binecuvântată, bogată în aşezări agricole şi în livezi de portocali. Acum, aproape imediat ce am zburat din Tel Aviv, mi se părea că deja aud sunetele bombelor şi obuzelor

care explodau în Golan. Adâncimea înălțimilor Golan nu este mai mare de cincisprezece mile. Dacă forțele siriene reuşeau să coboare la râul Iordan, ar fi fost foarte greu să le respingem, mai ales că posedau cantități atât de mari de armament şi de mânuitori ai acestuia, iar noi aveam de luptat şi pe frontul egiptean. Era evident că trebuia să-i oprim pe sirieni lângă punctul străpungerii, chiar dacă aceasta însemna punerea în joc a întregii puteri de care dispuneam.

Am ajuns la cartierul general avansat al Comandamentului din Nord cu puțin timp înainte de ora 6 A.M. ca să aud de la ofițerul comandant că întreaga noastră apărare din sectorul sudic al Golanului se prăbuşise. Sirienii biruiseră forțele Brigăzii Barac şi se deplasaseră în partea sudică a înălțimilor Golan, într-un punct care se afla la aproape jumătate de cale până la Iordan. Unitățile noastre blindate de rezervişti, care fuseseră mobilizate şi se aflau pe drum cu suplimentul lor de tancuri, nu puteau fi capabile să întâlnească şi să înfrunte inamicul până la amiază.

Am înțeles că singura forță care putea opri inamicul din înaintarea sa în acel moment era Forța Aeriană şi că nici un minut nu mai trebuia pierdut. Aceasta trebuia să intre în acțiune fără întârziere. Şeful comandamentului din Nord mi-a explicat că tancurile noastre erau amestecate în luptă strânsă cu blindatele inamicului şi că piloții noştri puteau lovi în trupele noastre. I-am spus să dea ordin echipajelor tancurilor fie să le părăsească, fie să le închidă capacele.

Aviația noastră trebuia să atace blindatele inamice şi nu să opereze conform doctrinei standard, încercând mai întâi să reducă la tăcere rachetele antiaeriene. L-am sunat pe generalul maior Beni Peled, comandantul Forței Aeriene, şi i-am spus că trebuia să-şi trimită avioanele într-o acțiune imediată şi continuă împotriva tancurilor siriene care străpunseseră liniile noastre. Era singura forță care le putea opri până la sosirea forței blindate adiționale, în cursul după amiezii. Altfel aveam să pierdem jumătatea sudică a platoului Golan şi nu se ştia ce se putea întâmpla după aceea cu aşezările din Valea Iordanului. Motti Hod, fostul comandant al Forței Aeriene, activa acum ca ofițer de aviație ataşat pe lângă Comandamentul din Nord, el şi personalul său trebuind să direcționeze şi să controleze avioanele repartizate pentru această misiune. El stătea lângă mine în timp ce vorbeam cu comandantul Forței Aeriene, îmboldindu-mă. „Spune-i — zicea el — să ne trimită cvadrupleți, aşa încât un grup de patru după altul, fără oprire, să se năpustească asupra blindatelor siriene, iar echipajele tancurilor să nu poată ridica capul". Nu puteam spune a cui era vocea răguşită care pronunța acest sfat urgent, vocea pilotului veteran de pe avioane de luptă sau a fiului kibuțului Degania din Valea Iordanului; poate că în acel moment nu era nici o deosebire între ele.

Era pentru prima oară când îi vorbeam comandantului Forței Aeriene în modul acesta şi într-o astfel de problemă. Nu era un ordin. Ordinele le

puteam da prin intermediul şefului statului-major. Era mult mai mult decât un ordin, iar răspunsul a fost pe măsură, în pofida densității sistemului de rachete inamic, Forța Aeriană a atacat fără încetare concentrările de tancuri siriene, ceea ce a avut un efect decisiv asupra situației.

În cursul dimineții zilei de 7 octombrie, Comandamentul din Nord a început să-şi consolideze brigăzile, care în orele precedente intraseră în acțiune şi îşi asumaseră responsabilitatea pentru diferitele sectoare ale comandanților de divizie. Generalului maior Dan Laner i s-a dat responsabilitatea pentru zona sudică a înălțimilor Golan, iar generalului maior Raful Eitan responsabilitatea sectorului nordic. O a treia divizie urma să ajungă în Golan seara.

La ora 1 P.M., însă, tancurile siriene au apărut deodată chiar la gardurile din sârmă ghimpată din jurul taberei noastre de la Nafek, la Sud-Vest de Kuneitra şi doar la şase mile de podul de peste Iordan, care oferea acces la toate kibuțurile şi aşezările noastre agricole din Nordul Galileei. Când i-am reperat pe sirieni lângă tabără, am reuşit să repezim câteva mici unități care i-au pus pe fugă pe atacatori din zonă, dar ei au găsit în cele din urmă o spărtură prin care puteau ajunge la pod. Colonelul Ben-Şoham a întreprins o disperată acțiune de ariergardă, în efortul de a-i opri până când soseau întăriri mai puternice. El şi secundul său au fost ucişi. Dar seara forța siriană a fost oprită şi pericolul a fost înlăturat, în cea de a doua criză gravă care a lovit acest sector al platoului Golan în răstimp de douăzeci şi patru de ore. Cele două elemente care au răsturnat situația au fost Forța Aeriană, care a bombardat şi nimicit inamicul fără întrerupere, şi unitățile brigăzii blindate de rezervişti care erau în drumul lor spre front în mici grupuri pornite de la bazele lor din Galileea. Aceste unități, văzându-i pe sirieni avansând către ele, în direcția râului Iordan, au reuşit rapid să ridice bariere şi să blocheze drumul, punând stăvili în calea lor. Comandamentul din Nord, întărit cu noile unități sosite, a atenuat străpungerea siriană şi în final l-a respins pe inamic, în timpul nopții, forțele noastre au utilizat răgazul pentru a-şi trage răsuflarea în vederea unui contraatac.

Cea de a treia zi de război, 9 octombrie, a adus cea de a treia criză a sa, de data aceasta în sectorul deținut de Brigada a 7-a, care acum era slabă şi istovită, după ce a luptat timp de trei zile şi trei nopți fără odihnă contra unor forțe mult mai numeroase şi a rezistat tuturor încercărilor inamicului de a-i străpunge liniile. Asaltul din această zi a fost cel mai greu, concentrat asupra împrejurimilor localității Kuneitra. La amiază situația brigăzii era critică, neavând rezerve, multe tancuri fiind lovite, iar muniția acelor tancuri încă în stare să lupte era aproape pe sfârşite.

În acest moment, colonelul Avigdor, comandantul Brigăzii a 7-a blindate, a notificat comandantului diviziei, Raful Eitan, că nu mai putea opri inamicul. Raful aproape că şi-a pierdut şi el speranța de a mai rezista acestui atac. Dar chiar în acel moment el a primit un mesaj de la locotenent-colonelul

Iossi că unitatea sa tocmai capturase culmea cheie din zona numită codificat Booster, exact la Nord-Vest de Kuneitra. Ariergarda forțelor siriene făcuse numaidecât stânga-mprejur şi începuse să se retragă. Această veste convenabilă a fost de îndată comunicată lui Avigdor. Raful i-a spus: „Rezistă doar câteva minute, ei îți vin în ajutor". Brigada a 7-a a rezistat, iar la scurtă vreme tancurile avansate siriene au început retragerea.

Când am ajuns în acea noapte, 9 octombrie, la Comandamentul din Nord, am constatat că starea de spirit se schimbase, în pofida luptei înverşunate şi a pierderilor grele, îndeosebi din rândul ofițerilor, exista sentimentul că în acea zi trecusem de punctul critic şi că avântul atacului sirian fusese frânt. Forțele inamice au început să se retragă. Noi scosesem din luptă vreo nouă sute din tancurile lor. De asemenea, spre surprinderea mea, am descoperit la marele cartier general din Nord că Iossi luase parte la bătăliile din acea zi. Numai cu două zile mai înainte întrebasem de el şi mi se spusese că nu este în Israel, petrecându-şi luna de miere în Himalaia. Mi-am amintit de nunta lui pe Muntele Cârmei, care avusese loc cu puțin timp mai înainte. S-a căsătorit cu Einat, care aparținea uneia din cele mai vechi familii de pionieri din Galileea. Am înțeles că în ziua în care Forțele de Apărare ale Israelului fuseseră puse în alertă, tânăra pereche se afla pe o motocicletă Honda în inima semeților munți, în ziua următoare s-a întâmplat ca recepționerul hotelului să pomenească faptul că a auzit de la BBC că în Israel era o stare tensionată. Iossi a telefonat numaidecât la ambasada israeliană de la Katmandu şi i s-a spus, cât se poate de simplu, că izbucnise războiul pe două fronturi. Primul avion decola din Nepal în ziua următoare. Iossi şi soția sa au reținut locuri şi au zburat către casă via New Delhi şi Bombay, ajungând în final la Atena, de unde cu un avion El Al au aterizat în Israel.

De acasă de la ambasadorul Israelului în Grecia, Iossi a telefonat părinților săi, a fost pus la curent cu cele întâmplate şi a stabilit cu ei să-l aştepte pe Aeroportul Lod, unde să-i aducă echipamentul personal: uniforma, puloverul, revolverul, ochelarii de protecție, mantaua, mănuşile. Când a ajuns cu Einat în Israel, a telefonat la unitatea sa şi i s-a spus că se afla pe frontul nordic, că sirienii făcuseră o străpungere, că Ben-Şoham, comandantul său, fusese ucis şi că el trebuia să preia ce mai rămăsese din unitate. Iossi şi-a îmbrăcat uniforma, şi-a luat rămas bun de la soție şi a alergat în Nord. Două ore mai târziu s-a prezentat în camera de război a Comandamentului din Nord pentru o scurtă instruire făcută de GOC, iar curând după aceea era în drum către baza avansată de blindate. Aici i-a găsit pe oameni reparând tancurile lovite. L-a găsit acolo şi pe Şmulic, multă vreme secundul său la comandă, care fusese rănit în prima zi a războiului, fugise din spital şi revenise la unitate, în ziua de 8 octombrie, la ora 8 A.M., Iossi şi tancurile sale erau gata să intre în acțiune. A fost contactat prin rețeaua radio de comandantul de divizie Raful şi i s-a spus să pornească de îndată în sectorul de bătălie al Brigăzii a 7-a şi să se pună sub comanda lui Avigdor. Acesta,

care se afla pe recepție, i-a spus lui Iossi să meargă numaidecât la coama de deal Booster, care era pe cale să cadă în mâinile sirienilor. Când Iossi s-a apropiat de deal, el a întâlnit cele câteva tancuri rămase din forța noastră care deținuse coama Booster, încărcate cu mulți răniți şi retrăgându-se, lăsând în urma lor tancurile cuprinse de flăcări.

Atunci a început cursa pentru deal, iar întrebarea era cine va ajunge primul pe coamă: sirienii care avansau din Est, ori Iossi care venea din Vest? în bătălia care a urmat, în care cele 11 tancuri ale lui Iossi s-au angajat în luptă cu mai bine de 60 de tancuri siriene care, din când în când, aproape că se ciocneau pe povârnişuri, buna precizie de tragere a israelienilor a fost la înălțime. Tancurile siriene au fost incendiate unul după altul, iar coama Booster a revenit curând în posesia noastră.

Când am auzit toate acestea la Comandamentul din Nord, am dorit să iau legătura cu Iossi şi să-l felicit. Dar, evident, a fost prea complicat ca s-o pot face, având însă posibilitatea s-o fac doar după trei zile, într-un spital din Haifa. El fusese din nou rănit, de data aceasta grav, într-un atac lansat cu o zi mai înainte asupra Tel Şams, adânc în teritoriul sirian.

Forțele noastre se găseau atunci în ofensivă. Ele blocaseră străpungerea siriană, aruncaseră inamicul dincolo de liniile noastre şi îl împingeau mai departe către inima Siriei. A fost o uimitoare răsturnare de situație pe fronturi fată de zilele cumplite de la începutul Războiului de Iom Kipur. Dar sirienii încă mai luptau cu înverşunare pentru pozițiile-cheie din interiorul granițelor lor, iar când unitatea lui Iossi a ajuns la pozițiile dominante de pe dealul Tel Sams, pe şoseaua Kuneitra—Damasc, ea le-a găsit puternic apărate şi a intrat sub focul rachetelor antitanc şi al unităților de tancuri inamice, ca şi al aviației siriene, care împroşca cu rachete.

După o zi de luptă, acțiune evazivă şi angajare din nou a luptei, în care unitatea sa a distrus tancurile siriene la poalele dealului, Iossi a decis să exploateze acest succes luând cu asalt coama Tel Şams printr-o izbire rapidă, deşi îi rămăseseră doar opt tancuri. Curând şi-a dat seama de eroarea sa. La poalele dealului nu mai existau tancuri valide, dar pe coamă, bine adăpostită în tranşee, se afla infanteria siriană înarmată cu proiectile antitanc. Două dintre acestea au lovit tancul lui Iossi, iar el s-a trezit deodată zăcând la pământ, cu coapsa stângă zdrobită, lângă tancul care ardea. Oasele perforau carnea, iar laba piciorului atârna slobodă. Tancurile care n-au fost atinse au dat înapoi şi singura persoană care a rămas cu Iossi a fost conducătorul tancului acestuia, Zvika, scăpat ca prin minune neatins şi care l-a tras pe Iossi la loc sigur.

Iossi nu şi-a pierdut cunoştința, iar atunci când flăcările s-au potolit şi tancul ardea mocnit, el i-a cerut lui Zvika să recupereze aparatul de radio, care putea fi folosit manual. Din fericire acesta nu fusese deteriorat, iar când Zvika a făcut legătura cu cartierul general, el a pus microfonul la gura

comandantului său, care a spus: „Aici Iossi. Am pierdut un picior. Sunt lângă tanc. Veniți de mă luați".

Echipa de salvare a ajuns la el după trei ore. Iossi l-a îndemnat pe Zvika să-l părăsească şi să se salveze, însă el a refuzat, în loc de aceasta, l-a târât pe Iossi într-o tranşee siriană abandonată, a adus un bidon de apă de la tanc şi a obținut prin radio, de la medicul militar, instrucțiuni cum să improvizeze un garou la arterele piciorului zdrobit.

Echipa de salvare era comandată de Ioni. Era întuneric când a ajuns. Artileria siriană bombarda fără întrerupere poalele dealului, iar Ioni şi oamenii săi şi-au lăsat vehiculele la o oarecare distanță şi s-au apropiat pe jos de rănit. Ei reperaseră la lumina exploziilor de obuze tancul lui Iossi şi mica tranşee în care zăcea el. Au urmat injecția cu morfină, transportul cu targa, cu autoblindatele, cu elicopterul şi internarea în spital. Soția sa Einat a reuşit să ajungă la spital exact când Iossi era dus cu căruciorul la chirurgie, în spiritul unei luni de miere reîncepute, el i-a spus: „Nu-i nimic, nu te nelinişti, voi ține totul sub control. Tot ce am pierdut este un picior!"

La scurt timp după aceea am aflat cum a ajuns Ioni să conducă echipa de salvare. Ioni era secundul comandantului unei unități de elită care s-a întâmplat să fie la circa şapte mile de Tel Şams când el a auzit vorbindu-se pe rețeaua de radio despre salvarea lui Iossi. Numaidecât s-a dus la comandantul brigăzii şi i-a spus că el şi oamenii săi vor face treaba.

Am avut din când în când ocazia să-i întâlnesc pe oamenii din unitatea lui Ioni — nu numai când erau instruiți înainte de o acțiune sau când raportau după vreo operațiune — şi am fost întotdeauna profund impresionat. Ceea ce era deosebit de impresionant nu era doar priceperea lor de a lupta care, fără îndoială, era mult dincolo de ceea ce aşteptam de la trupele obişnuite, ci oamenii ca atare, ființele omeneşti. Când ajungi să-i cunoşti bine — iar eu aveam propriile mele „antene" în această unitate, căci tinere rude de-ale mele serveau în rândurile ei ca ofițeri —, descoperi că fiecare are caracterul şi calitățile sale speciale, de un ordin superior. Desigur, toți sunt voluntari, toți cu o condiție fizică excelentă, iar majoritatea lor au educație universitară. Dar calitatea comună tuturor consta mai degrabă în ceva ce ținea de sfera umanistă şi sionistă, de sfera renaşterii evreieşti mai degrabă decât de domeniul militar. Ei aparțin grupului de pionieri-mântuitori biblici apărut în Israel în vechime, când națiunea trăia pe propriul ei pământ, cât şi pionierilor care au început să reclădească țara părăsită, la începutul secolului XX, când sionismul modern a făcut primii săi paşi şovăielnici. Ei sunt tineri cu o credință fierbinte în destinul evreiesc şi în forța noastră şi cu voința de a-l realiza, fiind oricând gata să îndeplinească cele mai grele şi mai primejdioase misiuni.

Ioni este cel mai mare dintre cei trei frați care, cu toții, au intrat ca voluntari în această unitate. Părinții lor au plecat din Israel în Statele Unite, unde tatăl lor este profesor de istorie la Universitatea Corneli, în Războiul de

Şase Zile, Ioni a fost rănit la cot de un glonț. S-a dus în Statele Unite şi a petrecut acolo un an, frecventând în mod alternativ clinicile spitalului şi departamentul de matematică al Universității Harvard. Când tratamentul brațului său a fost încheiat — deşi nu aşa cum ar fi trebuit să fie —, el s-a întors în Israel şi la unitatea sa specială. Mai târziu a călătorit din nou în Statele Unite ca să-şi continue studiile superioare în matematică şi să primească şi tratament suplimentar la braț. A revenit în Israel cu o lună înaintea declanşării Războiului de Iom Kipur. În primele două zile ale războiului unitatea sa a luptat pe frontul sudic, iar în a treia zi a fost mutată în Nord. În ziua de 9 octombrie, oamenii lui Ioni au urmărit şi ucis mai bine de patruzeci de comandouri siriene care fuseseră lansate în spatele liniilor noastre. Ei au avansat apoi, împreună cu Brigada a 7-a, adânc în Siria. Nu ştiu câți tineri bărbați sunt ca Ioni, dar sunt convins că sunt destui încât Israelul să poată înfrunta încercările cumplite care îl aşteaptă în viitor.

O altă relatare privind salvarea, pe care am auzit-o de la ofițerii Brigăzii a 7-a de pe frontul sirian, a avut un sfârşit trist. Un detaşament dintr-o unitate de recunoaştere s-a dus să salveze echipajul unui tanc lovit. Situația acestuia era disperată, rămânând izolat sub atacul unei unități siriene. Detaşamentul a venit la timp, a angajat lupta cu atacatorii, cauzându-le pierderi grele şi s-a întors la bază cu echipajul tancului. Pe drum, însă, ei căzuseră într-o ambuscadă în care inamicul făcuse uz de bazuca, ambuscadă peste care s-a trecut cu succes. După ce au depus în siguranță echipajul salvat, membrii detaşamentului au cerut permisiunea să se întoarcă spre a se ocupa de cei care organizaseră ambuscada. Li s-a permis, iar comandantul a pornit-o în fruntea a trei autoblindate. Sirienii au reperat apropierea lor, şi-au organizat mai bine pozițiile şi în angajamentul care a urmat au fost ucişi douăzeci şi patru de membri ai detaşamentului de recunoaştere, între care comandantul acestuia, secundul său şi alți patru ofițeri, împreună cu răniții, aceasta însemna că noi am pierdut unitatea, un preț foarte mare pentru ceea ce, la urma urmei, era o acțiune marginală. Cu mai multă prevedere, s-ar fi văzut că era o operațiune neesențială. Războiul, însă, nu este condus ca o băcănie, unde orice poate fi oricând cântărit şi măsurat.

La sfârşitul primei săptămâni de război pe frontul nordic, sirienii erau cei aflați în defensivă, iar campania era purtată pe pământul lor, la Est de liniile de unde ei declanşaseră războiul cu şase zile mai înainte.

Pe frontul sirian, aşa după cum am văzut, forțele noastre erau desfăşurate în aşa fel încât să facă față inamicului atunci când a izbucnit Războiul de Iom Kipur. Nu acesta a fost cazul pe frontul egiptean, iar primele care au avut de suferit din cauza aceasta au fost fortărețele din lungul Canalului Suez, primele ținte ale atacului egiptean. Bătăliile au fost înverşunate, eroice şi deprimante. Existau 16 astfel de fortărețe şi la un loc ele constituiau ceea ce a ajuns să fie cunoscut ca linia Bar-Lev. Fiecare fortăreață, însă, a dat bătălia sa individuală, pe cont propriu. Fiecare era o

insulă solitară, izolată, care ducea o luptă disperată, o luptă pe viață şi pe moarte, în care fie capitula, fie rămânea liberă.

Aceste fortărețe erau mici avanposturi, fiecare cuprinzând 20-30 de soldați, spațiate de-a lungul marginii apei, la intervale de aproximativ cinci mile. Toate au fost supuse unor masive bombardamente de artilerie de către egipteni, urmate de masive atacuri de tancuri şi infanterie, iar în cele din urmă, cu excepția uneia singure, numită în mod codificat „Budapesta", care avea specificul ei topografic, toate aceste avanposturi au căzut: unele au fost evacuate, altele au fost cucerite de egipteni.

Lucrul acesta nu s-a întâmplat imediat, într-adevăr, deşi egiptenii au început să traverseze Canalul curând după primele lor bombardamente de artilerie, nici un avanpost israelian nu a căzut în primele douăzeci şi patru de ore, nici măcar acelea în preajma cărora egiptenii au reuşit să pătrundă chiar de la începutul bătăliei. Pe de altă parte, nici o fortăreață nu a reuşit să oprească înaintarea egipteană în sectorul ei. Unele au izbutit să scufunde bacurile egiptene în timpul traversării. Altele au direcționat în mod eficient focul de artilerie şi atacurile aeriene împotriva unităților de pontonieri şi a concentrărilor de trupe egiptene, cauzându-le invadatorilor pierderi grele. Dar aceste acțiuni nu au împiedicat trecerea Canalului şi deplasarea forțelor blindate şi a infanteriei inamice pe malul estic. Când egiptenii nu puteau captura un avanpost, ei l-au ocolit, cu excepția, repet, a celui cu numele codificat „Budapesta". Această poziție fortificată, care a fost puternic atacată, dar care a rezistat, a împiedicat înaintarea egipteană de-a lungul axei nordice a Sinaiului, forțându-l pe inamic să se retragă pe pozițiile sale inițiale, lângă Port Said.

Celelalte fortărețe israeliene au fost izolate şi tăiate de forțele noastre principale. Soldații care le ocupau au luptat cu foarte mare bărbăție şi cu hotărâre, în cele mai multe dintre ele, ofițerii comandanți au fost ucişi în faza inițială a bătăliei. Unele dintre formațiunile acestora au primit ordinul să evacueze avanposturile sau să capituleze, refuzând însă s-o facă. Dar în cele din urmă, înconjurate de inamic, lipsite de contact fizic cu restul trupelor noastre, ele au fost incapabile să reziste. Ultima fortăreață care a căzut, oamenii săi fiind luați prizonieri, a fost Masrek, care domina intrarea sudică în Canalul Suez.

Unele dintre fortărețe au fost alertate la scurt timp înainte ca inamicul să deschidă focul, iar altele doar în momentul atacului. Aceasta nu înseamnă că dacă ar fi primit avertizarea din timp ar fi fost gata să țină piept categoriei de asalt care a fost lansat. Fapt este că ele nu au fost clădite şi destinate să reziste unui astfel de atac. Cea mai tare parte a fiecărei fortărețe era partea subterană protejată, care cuprindea camera de război şi buncărele. Dar pozițiile de foc, care nu erau blindate şi tranşeele de comunicație care duceau la acestea se aflau în mod necesar deasupra, descoperite. Când aceste ținte deschise au fost supuse bombardamentului artileriei grele, iar curând focului

tras de pe tancurile inamice care le-au înconjurat, ele s-au prăbuşit, iar oamenii fie că au fost ucişi, fie au fost forțați să le abandoneze.

Mai mult, nu se realizaseră dispunerile tehnice şi organizatorice pregătitoare față de un atac inamic, înainte de toate, detaşamentele de tancuri care trebuiau staționate între fortărețe, făcând legătura între ele şi dându-le ajutor, aflau la şase mile în ariergardă, în lungul liniei artileriei. Când atacul a început şi ele au încercat să ajungă la fortărețe, egiptenii erau deja acolo, aşteptându-le. Ele au avut de suportat focul antitanc puternic tras de pe ambele maluri ale Canalului şi cele mai multe dintre ele au fost lovite, scoase din acțiune şi făcute incapabile să-şi îndeplinească misiunea încredințată.

Trebuie, de asemenea, spus că, în interiorul fortărețelor, rutina din timp de pace se reflecta în dispoziția psihică a personalului şi în starea echipamentului. Elemente standard ca echipamentul de semnalizare şi vehiculele nu erau în cea mai perfectă stare, în unele fortărețe, armele şi munițiile erau sub nivelurile acceptabile, iar în unele erau chiar sub minimumul necesar. Nicăieri în linie nu existau tancuri pentru evacuare. Mai presus de toate, unitatea care ocupa fortărețele nu a fost în mod special selectată sau chiar întărită în aşa fel încât să fie capabilă să stăpânească cea mai avansată şi dificilă dintre liniile militare ale Israelului, linia de pe Canalul Suez! Aceasta era o unitate de rezervişti obişnuită, constituită în parte din bărbați în vârstă, care de mai bine de doi ani nu-şi împrospătaseră instrucția. Exista o unitate cu totul diferită, într-adevăr, de astfel de forțe, cum erau paraşutiştii noştri, care ar fi trebuit să stăpânească fortărețele, conform planului de contingență. Cu toate acestea, unitatea din acea linie fusese binecuvântată cu comandanți de prima clasă. Ofițerii şi sergenții se numărau, fără îndoială, printre cei mai buni din armata noastră.

Nu ştiu dacă este posibil să determinăm cu precizie măsura în care fortărețele s-au opus inamicului, chiar o zi sau două, oprind prin aceasta înaintarea mai departe a forțelor egiptene. Oricum, fapt este că în primele două zile armata egipteană n-a avansat decât câteva mile şi că în timpul acesta Forțele de Apărare ale Israelului şi-au mobilizat rezervele, iar întăririle au ajuns la Comandamentul din Sud. Acele două zile, începând de la atacul inamic impetuos de Iom Kipur şi până ce rezervele noastre au ajuns pe front, au fost cele mai critice, iar lupta înverşunată dusă de oamenii noştri în fortărețe a fost, neîndoielnic, de o importanță supremă.

Ca în toate bătăliile noastre, aici, de asemenea, primele pierderi le-au dat ofițerii, cei mai mulți dintre ei fiind expuşi la posturile de foc sau de observație. Chiar de la primele împuşcături ale egiptenilor, atât Gadi cât şi Ezra, comandantul şi secundul său din fortăreața Orkel, au fost ucişi. Şi la fortăreața Lahțanit, primul om ucis a fost comandantul, Şmil Malhov, care a fost lovit în piept. La scurt timp după aceea a fost ucis şi secundul său, Aron. La Ketuba, comandantul, David Sitton, a fost lovit de pe bacurile ce treceau

Canalul către el. Locotenentul Efrati a fost primul rănit din fortăreața pe care o comanda, Mifrehet. La Hyzayon, comandantului Ahiram Barei i-a fost smuls brațul din umăr, dar nu şi-a pierdut cunoştința şi a predat comanda de parcă s-ar fi aflat pe câmpul de defilare: „Iţic, sunt rănit, am pierdut un braț, ia comanda!" Şi n-a uitat să adauge: „Noroc!"

Pe măsură ce comandanții erau loviți, alți oameni le luau locul. La Orkel, după ce comandantul şi adjunctul său au fost ucişi, comanda a fost preluată de locotenentul David Abudarham. El s-a născut în Turcia şi a fost adus în Israel de copil. Dacă există ceva numit recunoştința națiunii, aceasta ar trebui să-i fie arătată fără precupețire lui, nu numai pentru că a înfruntat fără teamă pericolul, alergând de la un post expus la altul, ca să se asigure că oamenii şi armele erau pe direcția bună, redesfăşurând mica sa forță ori de câte ori fortăreața sa era greu lovită, dar în primul rând pentru că în cele mai cumplite momente el şi-a menținut fortăreața ca pe o unitate de luptă. El a arătat sânge rece şi spirit de încredere pe tot parcursul luptei înverşunate, a dat ordine corecte, a avut grijă de răniți şi a îndepărtat morții, asigurându-i fiecărui om locul potrivit, iar când era necesar nu pregeta să-l pălmuiască pe soldatul cuprins de frică, punându-l la postul său.

Deşi atacul asupra fortărețelor s-a deschis cu şocul bombardamentului de artilerie grea şi, de îndată ce bacurile au fost văzute traversând Canalul, s-a înțeles că era război serios, principala presiune, militară cât şi psihologică, a venit mai târziu, când mii de egipteni însoțiți de tancuri au asaltat fortărețele, străpungând porțile şi câmpurile minate şi intrând în tranşeele de comunicații şi în interiorul pozițiilor.

Apărătorii au luptat cu atacatorii de la cea mai mică distanță posibilă, cu dârzenie, aruncând înapoi grenadele de mână înainte ca acestea să fi explodat şi distrugând cu focuri de bazuca tancurile inamice. Când posturile de tragere erau abandonate din cauza pierderilor sau deveneau de neținut din cauza marii superiorități numerice a inamicului, apărătorii se concentrau în alte poziții fortificate şi continuau să lupte şi să-i respingă pe atacatori.

Dar cu cât treceau orele a devenit clar pentru apărători că situația lor se înrăutățea văzând cu ochii şi că şansele ca tancurile să ajungă la ei, spre a-i întări sau salva, erau din ce în ce mai slabe. Aceia care în prima zi au refuzat să-şi abandoneze fortărețele a doua zi au început să se întrebe dacă nu trebuiau evacuate. A fost însă prea târziu. Căile de acces la ele erau blocate, iar tancurile aşteptate să le străpungă au fost incendiate.

A existat o greşită evaluare a evenimentelor la toate nivelurile, de la comandanții de fortăreață — nu toți, desigur —, la comandanții de brigadă, de comandament, de Stat-Major General, ba chiar şi la nivelul guvernului. S-a sperat ca în prima zi de război să fim capabili să-i gonim pe egipteni din capetele lor de pod de pe malul estic sau cel puțin să-i străpungem şi să facem legătura cu fortărețele, în prima noapte de război, la sfârşitul postului de Iom Kipur, încă mai fusese posibil să-i salvăm pe oamenii din toate

fortărețele, dar Comandamentul din Sud a preferat să n-o facă. S-a admis că următoarele zile de război aveau să fie mai puțin dificile decât prima zi.

O unitate de tancuri a reuşit să evacueze o fortăreață, dar am pierdut mai multe echipaje de tancuri în încercările de a salva altele. Oamenii din patru fortărețe le-au abandonat fără pierderi. Au fost şi cazuri în care oamenii noştri au ieşit şi au căutat să-şi taie eroic drumul prin liniile inamice. Unii au izbutit, mulți nu. O fortăreață a rezistat până la ultimul om. Restul au capitulat, iar aceasta a fost cea mai deprimantă parte a bătăliei fortărețelor. Totuşi, în nici un singur caz capitularea nu a fost produsul unui crah psihologic, fie al unor unități, fie al soldaților luați individual. Nici n-a fost rezultatul oboselii sau al pierderii spiritului de luptă. A fost o capitulare la „sfârşit de drum", cu o constantă reducere, oră de oră, a numărului de apărători rămaşi în viață, muniția scăzând, armele şi echipamentul ieşind din acțiune, neexistând nici o şansă de a primi la timp ajutor şi întăriri, în timp ce fiecare oră însemna creşterea numărului şi puterii trupelor inamice, făcându-le capabile să pătrundă tot mai adânc în fortificații, să copleşească pozițiile defensive şi să ajungă la buncăre.

Linia Bar-Lev dobândise un anumit renume şi de aceea cucerirea ei era un câştig militar considerabil pentru egipteni şi care le-a ridicat enorm prestigiul. Dar fortărețele care constituiau această linie nu era de aşteptat să asigure o capacitate cu care niciodată nu fuseseră investite şi nici să îndeplinească funcții pentru care nu fuseseră construite. Ele n-au fost destinate să împiedice — singure, în mod independent, doar cu propria lor putere de luptă şi de foc — trecerea Canalului de către forțe inamice uriaşe. Numărul soldaților egipteni care au trecut Canalul a depăşit în proporție de 200 la l numărul apărătorilor din fortărețe. Nu era de aşteptat ca ei să reziste multe ore dacă erau izolați, înconjurați şi supuşi unor atacuri crâncene din partea unor forțe masive, deoarece nu constituiau un sistem militar independent. Linia Bar-Lev şi fortărețele sale făceau parte integrantă din gruparea noastră militară generală din Sinai şi îşi putea face treaba pentru care fusese destinată doar atâta timp cât celelalte forțe, blindatele şi infanteria cu care era întrețesută, erau cu ele sau în apropiere.

În consecință, cheia succesului liniei Bar-Lev în ziua de Iom Kipur nu consta în fortărețe şi în capacitatea lor dea rezista, ci în desfăşurarea adecvată Şi la timp a unităților blindate, cum se plănuise, şi în asigurarea coridoarelor de legătură care să permită din ariergardă accesul la fortărețe. Dacă lucrul acesta nu era făcut, era mai bine ca fortărețele să fie abandonate, să se ordone oamenilor lor să se retragă şi să se pornească atacuri contra forțelor egiptene de către blindate şi infanterie, bazate pe o linie din ariergardă.

În primele douăzeci şi patru de ore de după izbucnirea războiului, nu aveam pe frontul egiptean decât o fracțiune din puterea noastră blindată. O dată ce linia de fortărețe de la Canal a fost străpunsă în mai multe puncte,

forțele egiptene s-au revărsat în masă, o dată cu o cantitate copleşitoare de armament. Brigada de tancuri a generalului maior Albert Mandler lupta în mod disperat să le oprească. Tancurile s-au desfăşurat pe poziții, conform planului de contingență, atunci când a început atacul, iar acum, pe măsură ce se apropiau de Canal, au întâlnit focul ucigător al egiptenilor care deja se aflau pe malul estic. Lupte înverşunate s-au dat întreaga după-amiază, iar situația s-a înrăutățit în timpul nopții şi în zori, când noi valuri de blindate egiptene au trecut Canalul. Oamenii noştri au luptat vitejeşte şi au pricinuit inamicului pierderi serioase. Trupele noastre au suferit şi ele pierderi grele în oameni şi blindate şi au ieşit după încetarea bătăliei doar cu câteva tancuri încă în condiție de luptă. Ele au reuşit să oprească avântul egiptenilor şi să le oprească înaintarea. Dar au eşuat în încercarea de a-i respinge peste Canal.

În cursul celei de-a doua zile, duminică 7 octombrie, au început să sosească diviziile de rezervişti ale generalului maior Avraam (Bren) Adan şi Arik Şaron.

Dimineața, înainte de sosirea rezerviştilor, am zburat la cartierul general avansat al Comandamentului din Sud, după ce cu câteva ore mai înainte fusesem la Comandamentul din Nord. Am băut o mare cantitate de cafea împreună cu GOC de acolo, generalul maior Şmil Gonen şi cu ofițerii săi, dar aceasta n-a atenuat cu nimic sentimentul meu de indispoziție la trecerea în revistă a situației de pe front, într-adevăr, pe când zburam din Sinai la Tel Aviv, nu mi-am putut reaminti nici un moment din trecut în care să fi trăit o asemenea anxietate. Dacă m-aş fi aflat la mare ananghie în plan fizic, pândit eu însumi de pericol, ar fi fost mai simplu. Ştiam lucrul acesta din experiență. Dar acum sentimentul meu era cu totul diferit, în pericol era Israelul, iar rezultatele puteau fi fatale dacă noi nu recunoşteam şi nu înțelegeam la timp noua situație şi dacă nu reuşeam să facem ca războiul nostru să corespundă noilor trebuințe.

I-am spus aceasta Goldei Meir când am ajuns la Tel Aviv, după ce am stat de vorbă cu şeful statului-major, David Elazar, arătându-i ce-mi propuneam să-i spun primului-ministru, aşa încât el să poată fi prezent şi să răspundă cu propriile sale vederi, în cazul în care nu era de acord cu mine. Prezenți au fost şi alți doi miniştri. Punctele principale susținute de mine erau că trebuia să abandonăm linia Canalului şi să ne organizăm numaidecât de-a lungul unui nou front, la o oarecare distanță de Canal, să păstrăm acea linie cu orice preț şi să purtăm războiul de acolo. Am insistat, de asemenea, ca fortărețele de la Canal să fie evacuate în acea noapte. Cea mai serioasă problemă a noastră era superioritatea arabă în oameni şi arme. Arabii luptau cu hotărâre şi erau echipați cu arme ruseşti excelente, inclusiv sofisticatele rachete antitanc personale de infanterie RPG şi proiectile Sagger. Cu ajutor din partea Rusiei şi a statelor arabe, în special Libia, ei erau capabili să continue războiul chiar dacă sufereau pierderi grele. Noi, pe de altă parte, eram confruntați cu pericolul de a ne pierde puterea şi de a rămâne fără

armată înainte de a câştiga dorita decizie militară. Trebuia să facem acum supremul efort de a ne asigura cât mai repede posibil avioane şi tancuri din America şi poate să încercăm să obţinem tancuri şi din Europa.

Primul-ministru şi ceilalţi miniştri au fost şocaţi, în mare măsură, socot, pentru că spusesem că nu credeam că puteam în acel moment să-i aruncăm pe egipteni de cealaltă parte a Canalului. Tocmai în acea dimineaţă, şeful statului-major spusese Cabinetului că o puteam face. Eu trebuia să părăsesc reuniunea Cabinetului ca să merg în Sud şi i-am spus şefului statului-major să mă înlocuiască. A fost clar din chestionările lor critice încrucişate, de după remarcile mele realiste, că ei considerau că slăbiciunea nu stătea în situaţia noastră militară curentă, ci în caracterul meu personal, că eu îmi pierdusem încrederea şi că evaluarea mea era incorectă. Era prea pesimistă.

Şeful statului-major a spus că nu era în dezacord cu estimarea mea şi că el era de acord cu pregătirea unei noi linii, în locul liniei de pe Canal. Dar dorea, de asemenea, să contraatacăm de îndată. El a propus să zboare la Comandamentul din Sud în acea seară, să studieze situaţia şi să decidă asupra contraatacului ce urma să fie întreprins de către Arik şi Bren. M-a întrebat, în prezenţa miniştrilor, dacă era autorizat să ia o decizie. Am răspuns afirmativ, deşi mă îndoiam că cele două formaţiuni erau gata pregătite în această privinţă. Oricum, am adăugat, dacă după consultarea din Sud ajungea la o concluzie favorabilă, putea ordona un atac împotriva trupelor egiptene de pe malul estic al Canalului. Miniştrii au răsuflat uşuraţi. Ei nu puteau suporta ideea că noi eram lipsiţi de puterea de a arunca în orice moment inamicul îndărăt unde se aflase cu vreo treizeci de ore mai înainte.

Mi s-a părut că deosebirea esenţială dintre mine şi ceilalţi membri ai guvernului consta în gradul de disponibilitate de a face faţă realităţii şi de a-i recunoaşte implicaţiile. De exemplu, ei erau impresionaţi de rapoarte care arătau că aviaţia noastră a distrus podurile de pe Canal, de unde ei presupuneau că forţele egiptene erau acum izolate. Trebuia să le explic că acestea nu erau structuri permanente, ci bacuri sau pontoane, care puteau fi reparate în cursul nopţii. Cât priveşte aviaţia noastră, desigur, deţineam superioritatea absolută în bătăliile aeriene, dar tocmai pentru că egiptenii căutau să evite trimiterea avioanelor lor la bătălie şi se bazau pe masivele lor baterii sovietice de rachete antiaeriene, în consecinţă, în primele douăzeci şi patru de ore de război noi doborâsem 40 de avioane arabe, dar pierdusem 35 datorită rachetelor lor. Era un fapt decisiv şi neplăcut, iar ceea ce conta în război acum era câte avioane îşi putea permite fiecare parte să piardă.

Implicaţia acestei realităţi era aceea că dacă noi continuam să suferim pierderi grele în neîncetate atacuri frontale, puteam rămâne cu o forţă subţiată în mijlocul campaniei, în timp ce arabii, cu uriaşele lor forţe şi arsenale, puteau să continue operaţiunile. Egiptul şi Siria aveau la un loc o populaţie de 80 de milioane, pe când noi aveam pe atunci 3 milioane.

Armatele lor totalizau un milion de soldați, iar Rusia le asigura toate armele de care aveau nevoie. Puteau, de asemenea, să mobilizeze mari resurse financiare. Iar celelalte țări arabe îngroşau rândurile luptătorilor prin trimiterea de formațiuni din propriile armate. Noi ne adresasem Americii cu cereri urgente de avioane şi tancuri, dar cine ştia dacă şi când le vom primi? în orice caz, trebuia să ducem singuri propriile noastre bătălii. Nimeni nu ar fi luptat pentru noi. Acestea erau considerentele care, împreună cu judecata mea privind situația de pe teatru] de război, m-au făcut să recomand abandonarea liniei Canalului şi redesfăşurarea de-a lungul unei linii mai îndepărtate, de unde să putem relua războiul nostru împotriva egiptenilor. Şeful statului-major a zburat în Sinai şi mi-a telefonat de la Comandamentul din Sud, spunându-mi că se deciseseră asupra unui contraatac purtat de Bren şi Arik în dimineața zilei de luni, 8 octombrie. El s-a reîntors la miezul nopții şi m-am dus cu el în camera de război din „groapă" ca să ascult detaliile şi să ne întâlnim cu Grupul Operațiuni. Deşi ne aflam departe de câmpul de bătălie, camera de război avea o atmosferă de ajun de bătălie. Cei mai mulți ofițeri care lucrau acum la statul-major serviseră în unități de luptă şi cunoscuseră acel sentiment de încordare, acea tensiune specială a orelor de dinaintea unei acțiuni, când ideea de bătălie devine oarecum realitatea bătăliei, iar sentimentul realității este dominant, punând în exclusivitate stăpânire pe spirit. Continui să vorbeşti, să bei cafea, să fumezi, să marchezi săgeți pe hărți, să primeşti şi să dai ordine, dar toate acestea se fac la un nivel diferit, la un nivel exterior, straniu, ca şi cum ar fi făcute de altcineva. Eul tău real, tot ceea ce constituie ființa vie — gândire, sânge, nervi, muşchi, tendoane — este deja prins în rețeaua războiului, captat într-o tensiune magnetică diferită de orice altă senzație.

Şeful statului-major era în vervă şi le vorbea ofițerilor săi de parcă s-ar fi adresat unei unități gata să intre în acțiune. Dacă totul mergea bine, contra-atacul de a doua zi trebuia să fie punctul de cotitură al războiului. Scopul său era înlăturarea forțelor blindate egiptene care trecuseră Canalul şi care erau cum aliniate de-a lungul malului estic, a doua armată egipteană în sectorul nordic, iar armata a treia în sectorul sudic. Acum noi trimisesem considerabile întăriri de tancuri pe frontul din Sud, aşa încât mai multe sute de tancuri aveau să ia parte la atac, nu atât de multe pe cât posedau egiptenii, dar totuşi o forță respectabilă. Ziua următoare avea să fie ziua bătăliei blindatelor.

Tancurile au izbit, a fost o bătălie crâncenă, iar oamenii noştri au luptat bine. Dar ziua a fost un eşec total. Nu a fost eşecul contraatacului, căci ceea ce s-a efectuat n-a fost realmente un contraatac. Acțiunea nu a fost realizată aşa cum ar fi trebuit să fie. La cele mai înalte niveluri a existat confuzie în privința planului de bătălie, iar Comandamentul din Sud nu prea avea idee despre ceea ce se întâmpla în cursul bătăliei din acea zi.

Când şeful statului-major ne-a prezentat raportul în „groapă", la miezul nopții, el tocmai venise de la consultările cu generalul maior Gonen şi cu comandanții de divizie Bren şi Albert, la Comandamentul din Sud. Arik a sosit când şeful statului-major era pe punctul de a pleca la Tel Aviv. Nu a existat un rezumat scris al consultărilor, iar şeful statului-major lăsase postul de comandă cu convingerea că scopul acțiunii era să-i atace pe egipteni în asalturi succesive, în zonele capetelor de pod stabilite de ei în cele două puncte principale de trecere a Canalului. Divizia lui Bren trebuia să atace Armata a Doua egipteană, pornind de la Kantara şi îndreptându-se spre Sud către Lacul Amar, pe când diviziile lui Arik şi Albert trebuia să servească drept acoperire. La terminarea cu bine a atacului lui Bren, divizia lui Arik trebuia să atace Armata a Treia egipteană din sectorul sudic, iar Bren şi Albert trebuiau să țină pe loc inamicul. Planul nu includea trecerea Canalului ca obiectiv al acțiunii din acea zi, dar şeful statului-major nu excludea posibilitatea ca, după distrugerea forțelor inamicului la capetele de pod, succesul să poată fi exploatat, iar trupele noastre să treacă peste Canal pe podurile egiptene. Atacurile trebuiau efectuate la o distanță de circa o milă şi jumătate de linia de apă, aşa încât să se evite rachetele antitanc ale infanteriei egiptene aliniate pe malurile Canalului.

S-a întâmplat însă ca, atunci când Arik Şaron l-a văzut pe şeful statului-major Elazar, la câteva momente după ce acesta părăsise reuniunea, Şaron să-i recomande lui Elazar ca noi să facem imediat o străpungere la fortărețe şi să-i salvăm pe oamenii de acolo. El a adăugat că pasul cel mai înțelept ar fi fost să trecem peste Canal şi prin aceasta să-l deconcertăm pe inamic.

Arik a făcut propunerea de străpungere la fortărețe în fața lui Gonen, Bren şi Albert de îndată ce el a revenit la postul de comandă, după scurta întâlnire cu şeful statului-major. Propunerea nu a fost respinsă. Drept urmare, Bren a înțeles că exista şi posibilitatea ca Arik să facă străpungerea la fortărețe în zori, iar el, Bren, să fie gata de a-i veni în ajutor. Arik a înțeles acelaşi lucru.

Luni 8 octombrie, la ora 6,15 A.M., însă, Gonen, comandantul frontului, i-a notificat lui Arik că el nu va ataca în direcția fortărețelor. Divizia sa trebuia să atace în sectorul sudic al Canalului, nu departe de Golful Suez şi, dacă era posibil, să pună stăpânire pe un pod egiptean şi să treacă dincolo. El trebuia să atace la amiază, depinzând de mersul acțiunii lui Bren şi de faptul dacă trebuia să-i vină în ajutor lui Bren. Câteva minute mai târziu, Gonen şi-a asigurat aprobarea şefului statului-major ca Bren să-şi înceapă atacul la ora 8 A.M., dându-i-se opțiunea de a deplasa o brigadă peste podul egiptean situat cam la jumătatea Canalului.

Unitățile lui Bren au început să se mişte conform planului, de la Nord către Sud, paralel cu Canalul, dar în afara razei de acțiune a rachetelor infanteriei, iar la ora 9 A.M. Comandamentul din Sud a avut impresia că totul

mergea bine. Gonen a vorbit cu Bren şi au căzut de acord asupra primei modificări de plan: să îndrepte unitățile spre Vest, către una din fortărețe, ai cărei oameni erau sub o mare presiune a inamicului. S-a întâmplat, de asemenea, ca această fortăreață să fie în apropierea unui pod egiptean. Aceste unități au cotit-o spre Canal şi au fost numaidecât asaltate de rachetele antitanc şi de racheteje RPG purtate de soldații egipteni, care trăgeau din tranşee.

Totul a mers prost, dar Comandamentul din Sud nu avea cunoştință de lucrul acesta. Gonen, crezând că divizia lui Bren era în bună condiție, a căpătat aprobarea şefului statului-major de a da startul diviziei lui Arik în drumul ei către Sud, spre a-şi atinge obiectivul înainte de căderea întunericului. Arik a pornit, în final, acest ordin de a-şi pune în mişcare divizia înainte ca rezultatul acțiunilor lui Bren să fie clare a fost ceea ce a decis soarta contraatacului din acea zi. Imediat după-amiază, Comandamentul din Sud a primit vestea că egiptenii organizaseră un contraasalt de-a lungul întregului Canal. La ora 2,15 P.M., Gonen a oprit mişcarea spre Sud a lui Arik şi i-a cerut să revină în Nord. Divizia s-a conformat, dar de data aceasta a trebuit să-şi taie calea prin luptă pe un teritoriu care fusese liber când ea a pornit-o spre Sud. Ziua a luat sfârşit cu linia noastră, în unele locuri, mai la Est decât fusese dimineață.

În acea noapte, după o sumbră şedință a Cabinetului, am zburat în Sinai pentru o reuniune la care i-am convocat pe şeful statului-major, GOC şi ofițerii superiori ai Comandamentului din Sud, precum şi pe comandanții de divizie Arik, Bren şi Albert. Am ajuns acolo după miezul nopții, cuprins de sentimentul a ceea ce trebuia să însemne biblica „mânie chiar întru moarte". După ce războiul dăduse peste noi aşa cum dăduse; după acea primă zi de pe frontul sudic, când forțele nu au fost desfăşurate la timp pe pozițiile repartizate; după ce fortărețele nu fuseseră evacuate când încă mai era timp ca lucrul acesta să fie făcut; acum, când în sfârşit concentrasem o forță corespunzătoare acolo — trei divizii blindate şi o mulțime de avioane —, care luptase întreaga zi, aceasta fusese şi ea irosită, risipită, totul pentru nimic.

Bren şi Arik stăteau acolo morți de oboseală, cu ochii roşii, răguşiți, nebărbieriți, epuizați. Era cea de a treia zi a lor de efort fizic neîncetat, de tracasare în tancuri, fără nici un moment de odihnă, cu povara responsabilității problemelor fără sfârşit ale diviziilor mobilizate în grabă. Dar, mai presus de toate, întreaga lor năvală frenetică prin deşertul Sinaiului, în zdruncinul tancurilor, avusese un scop: să aducă maximum de forță în minimum de timp pe frontul egiptean, apropiind ziua în care puteam trece de la apărarea disperată la un atac devastator, împotriva inamicului ce trecuse Canalul. Iar acum acea zi venise şi se dusese, lăsând în urma ei dezamăgire, pierderi, retragere.

Arik era livid. El studiase, analizase şi înțelesese cele întâmplate în zona bătăliei şi, de asemenea, a venit cu soluția corectă; să trecem Canalul,

să distrugem rachetele egiptene şi să ajungem în ariergarda armatelor a doua şi a treia. Dar el a subliniat că nu trebuia să ne bazăm pe miracole. Era imposibil să contăm pe şansa de a captura un pod egiptean în bună stare, pe care să ne putem traversa forţele. Aveam nevoie de propriile noastre pontoane şi bacuri, iar acestea încă nu ajunseseră în vecinătatea Canalului.

Şeful statului-major a recapitulat planurile pentru ziua următoare: Arik trebuia să facă pregătirile pentru trecerea Canalului. Formaţiunile rămase trebuiau să ocupe poziţii defensive, iar oamenii să aibă oportunitatea de a se odihni, de a dormi, de a se organiza.

Am avut o întâlnire cu şeful statului-major, în „groapă", atunci când m-am întors de la Comandamentul din Sud. Prima problemă pe care am ridicat-o a fost înlocuirea GOC al acelui comandament. După judecata mea, conducerea campaniei din Sinai depăşea capacităţile lui Gonen şi trebuia să numim un alt comandant pentru frontul egiptean. Am menţionat doi candidaţi: Arik Şaron şi Haini Bar-Lev, fost şef al statului-major, iar actualmente ministru al comerţului şi industriei.

Am abordat apoi problema centrală, tabloul general al războiului. Noi aveam dificultăţi uriaşe. Naţiuni mai puternice, Anglia, Franţa, Rusia, s-au aflat şi ele în situaţii înfricoşătoare în timp de război, într-un astfel de moment trebuia să examinăm şi apoi să decidem care erau demersurile potrivite pentru

naţiune şi armată. Ar fi fost o lovitură puternică dată poporului nostru să-i spunem că deocamdată eram incapabili să-i aruncăm pe egipteni îndărăt peste canal şi că fortăreţele din lungul liniei Bar-Lev căzuseră. Dar faptul acesta nu putea fi escamotat. Trebuia să-i spunem naţiunii noastre adevărul, aşa încât să cunoască situaţia reală. Duceam lipsă de oameni. Trebuia să mobilizăm grupe de vârstă mai înaintate, la care renunţasem în trecut, şi era necesar să vedem care erau posibilităţile de a-i convoca pe cei de şaptesprezece ani pentru instrucţie pregătitoare. De asemenea, aveam nevoie de arme suplimentare şi încă repede de tot, aşa încât trebuia să încercăm să le obţinem de la Statele Unite.

Cât priveşte fronturile, în Sud era necesar să concentrăm forţe mai mari şi să ne organizăm din nou înainte de a face o altă încercare de a-i respinge pe egipteni, în ceea ce priveşte înălţimile Golan, trebuia să emitem un ordin de „non-retragere" către Comandamentul din Nord. Aici trebuia luptat până la ultimul om, fără a ne retrage nici măcar un inci. Dacă era să pierdem toate tancurile noastre din Golan într-o rezistenţă încăpăţânată, atunci să le pierdem, dar nu fără a nimici forţa siriană. Trebuia să dăm frontului nordic un suport aerian total. Dacă terminam războiul pe acel front, ne puteam concentra toate forţele împotriva egiptenilor.

I-am spus şefului statului-major că în privinţa tuturor acestor probleme trebuia să primesc aprobarea primului-ministru. Aveam s-o întâlnesc pe Golda Meir în scurt timp şi i-am cerut să mă însoţească.

L-am întâlnit pe primul-ministru după vreo trei ore, la ora 7,20 A.M. Era aproape sigur că nu dormise nici o clipă. Cu toate acestea nu mi-am putut imagina pe cineva mai atent, mai treaz la minte şi mai curajos decât Golda la acea întâlnire. I-am vorbit de ordinele pe care le dădusem în Nord— nici o retragere, oricare ar fi fost preţul — şi că aceasta însemna că puteam avea pierderi foarte grele. Golda a dat din cap a încuviinţare. O cunoşteam pe Golda de mulţi ani şi am avut uneori ocazia s-o văd cu lacrimi în ochi. Dar nu pe timp de război. Războiul nu îngăduie lacrimile.

I-am expus vederile mele cu privire la fronturi, apoi i-am spus că deoarece sirienii trăseseră trei nopţi la rând rachete Frog sol—sol, iar lucrul acesta nu putea fi trecut cu vederea, noi doream să bombardăm ţinte din zona Damascului. Ea şi-a dat aprobarea. Şi-a dat, de asemenea, acordul şi binecuvântarea pentru numirea lui Haim Bar-Lev la comanda frontului din Sud, până la sfârşitul războiului.

Am ridicat problema armelor din Statele Unite. Golda a făcut mai multe propuneri, principala propunere fiind aceea ca ea să meargă la Washington pentru o întâlnire secretă cu preşedintele Nixon. Ea socotea că era important să-i explice preşedintelui situaţia noastră într-o convorbire între patru ochi, să-i vorbească despre imensele cantităţi de arme sovietice în mâinile arabilor, despre uriaşa lor superioritate numerică şi despre ce se petrecea pe fronturi. Dorea, de asemenea, să-l facă pe preşedintele Nixon să cunoască ce se întâmpla în acest război şi de ce.

Am susţinut călătoria ei din toată inima. Aveam nevoie nu numai de arme din America, ci şi de înţelegerea şi sprijinul ei, şi nu era nimeni care să poată negocia în această privinţă mai bine decât Golda.

32
REVIZUIRE

10 octombrie, cea de a cincea zi de război, a fost prima zi în care am încetat să mai fiu îngrijorat în privinţa faptului dacă, de-a lungul fronturilor, forţele noastre se puteau dovedi capabile să oprească străpungerea arabă în teritoriul nostru. Atât în Sinai cât şi pe înălţimile Golan inamicul suferise severe reculuri, cu grele pierderi în oameni şi echipament. Unităţile noastre se instalaseră pe poziţii puternice şi deveniseră familiare cu noile arme antitanc ale inamicului, învăţând cum să le contracareze. Armatele arabe, pe de altă parte, după ce îşi realizaseră planurile prestabilite de a trece Canalul şi de a asalta platoul Golan, nu erau capabile să facă următorul pas. Următorul pas cerea plănuirea de operaţiuni în condiţii neaşteptate, cu date noi, neprevăzute, precum şi lupta împotriva unor forţe care nu mai erau dispersate şi prost pregătite. Noi atinsesem stadiul în care eram capabili să iniţiem acţiuni militare cu alegere de alternative. Până acum fusesem

constrânşi să blocăm şi să rezistăm, iar problema noastră nu fusese ce să facem, ci cu ce forțe să o facem. Acum aveam opțiuni.

Dar acum, de asemenea, judecata privind acțiunile de întreprins trebuia bazată în mare măsură pe considerații operaționale, aşa încât decizia finală să fie realmente în mâinile Statului-Major General şi ale comandamentelor de front. Dacă acestea spuneau că nu existau suficiente forțe spre a duce la îndeplinire o operațiune particulară, şi că aceasta ar fi eşuat din această cauză, atunci nici un argument sau explicație despre importanța operațiunii nu puteau fi valabile.

Într-o țară democrată ca a noastră, forțele militare se află sub autoritatea guvernului civil, exercitată prin ministrul apărării. Dar puterile ministrului sunt limitate la politica deciziilor şi nu se extind la problemele operaționale. De exemplu, numai de la guvern — în practică, de la ministrul apărării — poate armata să primească ordinul de a trece sau de a nu trece, să zicem, frontiera libaneză. Eu as putea da ordinul ca armata să atace bazele militare de lângă Damasc şi să evite țintele civile, dar nu aş putea spune armatei cum să facă lucrul acesta, deşi aş putea să-mi exprim vederile. Aceasta era o judecată operațională în care părerea decisivă este aceea a şefului statului-major, nu a mea.

Ministrul apărării este capul politic al instituției apărării naționale. El nu este şeful statului-major şi în mod cert nu un fel de superşef al statul ui-major. Chiar dacă are compentență militară, îi lipseşte autoritatea profesională şi instrumentele profesionale necesare. El are funcționari ministeriali, dar nu un personal militar. Autoritatea profesională este investită în Statul-Major General al forțelor de apărare ale țării, condus de şeful statului-major şi numai cu ajutorul acestui personal militar este posibil să plănuieşti, să cântăreşti, să respingi sau să aprobi idei militare şi să le faci operaționale.

Aceasta nu înseamnă că eu stau în biroul meu în timpul luptelor şi că mă ocup doar de decizii politice. Am vizitat cel puțin unul dintre fronturi aproape în fiecare zi. Distanțele nu erau mari. În una sau două ore aveam posibilitatea să merg în oricare parte a oricărui front şi am găsit că acesta era esențialul sarcinii mele. Eu nu puteam cunoaşte sau înțelege ceea ce se petrecea pe câmpul de bătălie, ce putea sau nu putea fi făcut pur şi simplu din ascultarea rapoartelor şi explicațiilor date de Statul-Major General. Nici măcar comandanții regionali nu erau cel mai eficient mijloc de a strânge informația. Cea mai bună metodă de a fi absolut în contact cu ceea ce se întâmplă era să mergi la comandanții de divizie — ca Raful şi Dan de pe frontul nordic, ca Arik şi Bren de pe frontul sudic —, de a petrece mai multe ore cu ei, de a le auzi ordinele în mijlocul acțiunii şi de a vorbi cu ei şi cu ofițerii lor de stat-major. Numai în acest mod şi numai în aceste locuri puteam eu să aflu care era situația adevărată şi să înțeleg această formă de război din 1973, un război în care arabii erau echipați cu cele mai moderne

arme sovietice. Fusesem destul de departe de tehnicile militare specifice ca să am nevoie de o nouă cunoştinţă cu detaliile războiului, în acelaşi timp, însă, eram destul de bine instruit în problemele militare ca să recunosc inovaţiile şi schimbările intervenite în armamentul, tactica şi capacitatea de luptă a arabilor.

Mai presus de toate, însă, doar pe câmpul de bătălie poţi să cunoşti bătălia. Nici un raport nu poate egala observaţia de primă mână, observaţia la faţa locului făcută de pe un vârf de deal sau printr-o patrulare de-a lungul liniilor înaintate. Nici un cartier general de comandă, nici o hartă, nici o recunoaştere fotografică nu poate furniza o impresie atât de tangibilă a situaţiei bătăliei ca experienţa directă.

Am fost prea puţin satisfăcut de vizitele mele la cartierele generale ale comandamentelor din Nord şi din Sud. Comandantul-şef al frontului era înconjurat de ofiţerii săi de stat-major, zgomotul era continuu, telefoanele sunau neîncetat şi niciodată nu aveai un moment pentru reflecţie calmă. Nu m-am adaptat deloc la această activitate. Trebuia să plec după astfel de vizite fără să mă simt cu nimic mai informat. Tot ce auzisem puteam obţine printr-un telefon. Mi se spunea ce se întâmpla, dar eu nu puteam transforma această informaţie într-un tablou recognoscibil. Înţelegeam ce gândea comandantul frontului şi personalul său de stat-major, dar ceea ce doream era să-mi clarific propriile mele gânduri. Poate că eu greşeam, dar până în ultima zi a războiului am preferat să sar peste cartierele generale ale comandamentelor şi să mă întâlnesc direct cu forţele care luptau.

Deşi casa mea din Zahala se află la mai puţin de zece minute de mers cu automobilul de complexul care cuprinde birourile Statului-Major General, Ministerul Apărării şi biroul din Tel Aviv al primului-ministru, nu am fost aproape niciodată acolo în zilele războiului. Cei trei copii ai mei sunt căsătoriţi şi trăiesc la casele lor. Toţi trei erau mobilizaţi: Iael la spitalul militar din Tel Haşomer, fiul cel mare, Ehud, într-o unitate navală de comando, iar fiul cel mic, Assaf, într-o brigadă de paraşutişti, ca mortierist.

Soţia mea, Rahela, îşi petrecea ziua la serviciu, în birourile PX47, iar noaptea aştepta acasă telefoanele mele, pe care încercam să le dau oricând puteam, uneori făcând şi câte o vizită-fulger. În asemenea ocazii, în timp ce ea pregătea cafeaua, dădeam o raită prin grădină şi prin magazia unde îmi păstram antichităţile. Grădina era udată (treabă de care se îngrijea Rahela), dar iarba nu era tunsă, iar bălăriile năpădiseră trandafirii. Antichităţile rămâneau neschimbate, cu mici şopârle cuibărite în ele şi cu păianjeni care îşi teşeau pânza între ele, toate cum le ştiam. Dar nu mai puteam manifesta interes pentru vreuna dintre ele. Grădina şi antichităţile făceau parte dintr-o altă lume, o lume îndepărtată, o lume în care trăisem cândva în trecut, însă care acum era departe şi fără importanţă.

În vizitele mele pe front purtam uniforma armatei israeliene, fără însemnele rangului, cămaşă şi pantaloni verzi, bocanci de paraşutist şi

manta. Problema era capela, dar o rezolvasem înainte de război. Când m-am întors din Vietnam, în 1966, am adoptat un fel de bonetă purtată acolo de angajații civili din eşaloanele de ariergardă, bucătari, sanitari etc. Nu avea pretenții de eleganță, ci putea fi mototolită şi băgată în buzunar când n-aveai nevoie de ea, fără a arăta rău când o scoteam şi mi-o puneam pe cap. Articolul de care aveam cea mai mare grijă erau ochelarii mei de protecție. Aceştia nu-mi lipseau niciodată, căci atunci când orbita ochiului pierdut se usca sufeream de puternice dureri de cap. Căutam, de asemenea, să-mi protejez ochiul drept, ca să-l feresc de orice accident.

Toate acestea, desigur, erau probleme exterioare minore. Războiul de Iom Kipur Pusese stăpânire pe întreaga mea viață interioară, care era un complex de nespusă anxietate, de mâhnire şi de efort permanent de concentrare a gândurilor. Era cel de al patrulea război al meu. În primul, al nostru Război de Independență din 1948, aveam treizeci şi trei de ani şi comandam un batalion de comando. Nu era un sport, nu oferea nici o „bucurie a creației", dar era mai uşor. Aria de responsabilitate şi presiunile psihologice se limitau la cele trei companii şi la capturarea unui deal. Iar când lucrul acesta era făcut cu succes — ca de obicei — îmi puteam înfăşură kefiehul în jurul feței, ca să mă cufund într-un somn adânc. Campania din Sinai, din 1956, ca şi Războiul de Şase Zile din 1967, nu au fost războaie dificile. Egiptenii au fost bătuți şi au luat-o la fugă; sirienii nu aveau rachete sol—aer; iar iordanienii nu aveau aviație.

Războiul de Iom Kipur era diferit. Nu era doar un război greu de dus, ci şi o atmosferă vitregă în care trebuia luptat. Aveam de placat forțe masive, echipate cu mari cantități de blindate puternice, tunuri şi rachete sol —aer, iar când reuşeam să distrugem sute de tancuri nimeni nu jubila. Dar când una dintre fortărețele noastre de pe linia frontului cădea sau când pierdeam treizeci de tancuri într-o singură acțiune, națiunea se cufunda în tristețe. Unii dintre cei mai buni tineri ai noştri erau ofițeri care conduceau trupele în bătălie: piloți, tanchişti, paraşutişti. În fiecare zi, în fiecare oră, în oraşe şi sate, soseau ştiri tragice: soți ucişi, fii ucişi, rude, prieteni, cunoştințe, colegi sau vecini ucişi. Oamenii noştri nu-şi aminteau de alte războaie sau de cele întâmplate în Europa şi nici nu se consolau cu ceea ce nu s-a întâmplat: că inamicul nu reuşise să năvălească în centrele populate, că distrugerile se limitau doar la fronturi. Ei nu vedeau decât propriile noastre pierderi. Ei nu înțelegeau faptul obiectiv că, deşi luptam împotriva a un milion de soldați arabi şi a unei mari mulțimi de arme sovietice, înfrânsesem armatele egipteană şi siriană pe sol şi în aer. Oamenii din Israel se abandonaseră cu totul durerii şi anxietății pentru cei ucişi, răniți sau luați prizonieri. Ei nu se gândeau la nimic altceva.

Eu însumi trăiam în această atmosferă. Dar eram ministrul apărării şi nici un moment nu m-am oprit să nu gândesc la viitoarele acțiuni din război. Ce trebuia să facem acum? Ce întorsătură vor lua lucrurile? Cum aveau să se

comporte Statele Unite? Avea Iordania să deschidă al treilea front? Ce eram noi capabili să facem şi ce trebuia făcut, în Nord şi în Sud? Acestea erau componentele vieții mele interioare, zi şi noapte, fără răgaz. Cu toată anxietatea şi mâhnirea, căutam răspunsuri la problemele operaționale şi politice, zi de zi şi ceas de ceas.

După cum îmi apărea mie situația, noi eram confruntați, în esență, cu trei categorii de probleme. Prima era tehnică: recentele arme sofisticate, în special rachetele antiaeriene şi antitanc, cu care ruşii îi aprovizionau cu dărnicie pe arabi, ca şi necesitatea ca noi să găsim metodele adecvate de a le birui. A doua se referea la viitorul relațiilor noastre cu statele arabe învecinate. Trebuia să determinăm următoarele acțiuni militare din perspectiva relațiilor postbelice cu Egiptul, Iordania şi Siria. Trebuia sau nu trebuia să țintim la cucerirea de noi teritorii în Egipt şi Siria? Al treilea tip de problemă privea atitudinea Marilor Puteri. Ce puteam noi face ca să prevenim intensificarea implicării sovietice? înaintarea forțelor noastre din Nord şi, în consecință, amenințarea Damascului, nu putea atrage oare după sine participarea activă a unor trupe sovietice? Şi cum puteam noi să ne asigurăm sprijinul Statelor Unite: aprovizionarea cu arme şi, mai presus de toate, ajutorul în neutralizarea intervenției militare sovietice împotriva noastră.

Principala deosebire între acest război şi cele precedente constă în forța arabă. Aceasta era mult mai mare şi mai puternică decât oricare alta demonstrată în trecut de arabi. Aceasta a făcut să crească pierderile noastre şi cerea un efort de luptă mult mai mare din partea oamenilor noştri. Efectivele armatelor arabe în oameni şi armament în Războiul de Iom Kipur erau, în linii mari, de trei ori mai numeroase decât fuseseră în Războiul de Şase Zile: l 000 000 de soldați, față de 300 000; mai bine de 5 000 de tancuri, față de l 700; mai bine de l 000 de avioane față de 350 şi 4 800 de tunuri de câmp, fațade l 350 în 1967.

Sporul în cantitate a fost însoțit de un spor în calitate. Standardul tehnologic al armelor şi echipamentului lor era radical îmbunătățit, în afară de noile lor sisteme de rachete antiaeriene şi de armele antitanc, acum ei dispuneau de noul tanc sovietic T-62, care a înlocuit vechiul T-34, precum şi de un nou vehicul de luptă blindat de calitate, transportorul blindat BMD. Soldații arabi echipați cu rachete personale şi antrenați să le utilizeze în cooperare cu blindatele de atac erau şi ei eficienți.

Fără îndoială că, după înfrângerea arabă din 1967, consilierii şi experții militari sovietici îşi învățaseră lecția şi că lucraseră clin greu ca să găsească formula de întărire a punctelor slabe expuse de forțele arabe, în primul rând ei au decis să exploateze avantajul cantitativ pe care arabii îl aveau asupra noastră. De acum înainte, armatele arabe trebuiau să fie mai mari şi să aibă la dispoziția lor mai multe tancuri şi tunuri. Deoarece piloții arabi erau surclasați de zburătorii noştri, ruşii au decis să extindă sistemul antiaerian

arab de pe sol îndreptat împotriva aviației noastre. Acesta trebuia să țină aviația noastră departe de câmpurile de bătălie.

Sovieticii aprovizionaseră, de asemenea, Egiptul şi Siria cu două tipuri de rachete sol —sol, cu focoase convenționale: Frog, cu o rază de bătaie de 50 de mile şi cu un focos de l 100 livre, şi Scud, cu o rază de bătaie de 200-250 de mile şi cu un focos de 2 000 de livre. Pe deasupra, arabii primiseră rachete ruseşti aer—sol Kelt, cu o rază de bătaie de 125 mile şi cu un focos de l 100 de livre. Aceste rachete aveau să fie folosite în locul avioanelor de bombardament arabe, în nici un război piloții arabi nu reuşiseră să învingă aviația de vânătoare israeliană şi să pătrundă adânc în Israel. Cu aceste rachete sovietice, lansate de pe fronturile nordic şi sudic, arabii puteau acum lovi principalele noastre oraşe şi centre industriale.

În absența unor soluții tehnologice imediate la problemele puse de aceste noi sisteme de arme, răspunsul trebuia găsit în sfera tacticii de luptă, în direcționarea corectă a acțiunilor de război. Cheia era de găsit în omul care luptă, nu în instrument; în omul îndrăzneț şi iscusit, nu în tehnologia automatică în care electronica se bate cu electronica. Dacă, de exemplu, confruntarea ar fi avut loc doar între aviație şi rachetele sol—aer, rachetele ar fi învins. Dar dacă războiul era în aşa fel condus încât aviației să-i fie date măsuri pe care le poate îndeplini, iar blindatele, artileria şi infanteria erau utilizate cu înțelepciune, calitățile lor fiind exploatate din plin — abila folosire a terenului, pătrunderi adânci ale tancurilor, concentrare de forțe şi inițiativă tactică —, atunci era posibil să biruim atât avantajul cantitativ cât şi tehnologia sofisticată de care se bucurau actualmente egiptenii şi sirienii.

În bilanțul provizoriu al primei săptămâni de război au fost trase relativ puține rachete sol—sol, iar ele nu au avut nici un impact asupra mersului războiului. Mai multe rachete Frog au fost trase din Siria asupra bazei aeriene de la Ramat David şi asupra oraşului în construcție Kiriat Şmona, din Nord. Efectele lor au fost modeste. Rachetele Kelt trase de egipteni de pe avioane TU-l6 au țintit Tel Avivul şi diferite obiective militare din Sinai, printre care Şarm el-Şeik. În prima săptămână n-au fost trase rachete Scud (deşi, probabil, egiptenii au tras una sau două rachete Scud asupra pontoanelor de pe Canal în ziua de 22 octombrie, literalmente cu câteva momente înainte de prima încetare a focului).

Armele antitanc ale soldaților arabi, rachetele RPG şi îndeosebi proiectilele Sagger erau eficiente, iar la începutul războiului noi am suferit pierderi grele, mai ales pe frontul sudic. Dar după un timp soldații noştri au învățat să le contracareze. Infanteriştii arabi care le lansau erau vulnerabili şi se dădeau de gol prin dâra lăsată de rachetă. Raza de bătaie a acestor arme este limitată: RPG bate la 325 yarzi, iar Sagger la aproximativ două mile. Erau arme cu care ne puteam acomoda şi pe care puteam învăța să le lovim şi să le neutralizăm. Ele operează în rând cu alte forme de putere de foc posedate de tancuri şi pot fi neutralizate printr-o luptă prudentă şi

inteligentă. Ele nu constituie o revoluție, ci mai degrabă un hazard adițional pe câmpul de bătălie, care necesită o mai mare prudență în operațiunea blindatelor. Tancurile trebuie să recurgă la tragerea de elită şi să funcționeze mai puțin ca o cavalerie în galop.

Din nefericire, lucrul acesta nu este adevărat în privința bateriilor ŞAM. Nu cred că aviația le poate învinge cu totul şi de aceea ea nu poate să dea suport aerian eficient forțelor terestre într-o zonă acoperită de astfel de rachete antiaeriene. Desigur, există cazuri şi circumstanțe excepționale, dar, în esență, aceasta este realitatea pe care trebuie să o acceptăm. De fapt am bănuit lucrul acesta încă din august 1970, la sfârşitul a ceea ce s-a numit Războiul de Uzură al Egiptului, când două aparate „Phantom" ale noastre au fost lovite, însă nu distruse, deasupra localității Abu Suweir, exact la Nord-Vest de Lacul Amar, de către rachete egiptene. Trecuseră trei ani de atunci, dar din lupta dintre avioane şi rachete, nu avioanele ieşeau cel mai bine. Aceasta nu înseamnă că valoarea forței aeriene a scăzut, dar cere schimbări în metodele de operare şi în determinarea funcției şi rolului său într-o campanie.

Cu şase ani mai înainte, în Războiul de Şase Zile, Forța Aeriană israeliană distrusese majoritatea Forței Aeriene egiptene la începutul războiului, făcuse ca aerodromurile egiptene şi siriene să devină inoperabile şi distrusese toate bateriile antiaeriene egiptene din Sinai. De data aceasta, însă, forța noastră aeriană era mult mai restrânsă în activitățile sale. La acest stadiu de revizuire provizorie vădite erau trei trăsături principale:

• Forța Aeriană israeliană domina în mod absolut spațiul aerian şi prin aceasta nu numai că împiedica bombardarea de către inamic a țintelor militare şi civile din Israel, ci, de asemenea, făcea posibil ca toate întăririle noastre şi convoaiele de aprovizionare să curgă pe fronturi fără a fi stingherite. Numai cei care au văzut lungile şiruri de vehicule şerpuind netulburate pe întinderile deschise ale Sinaiului pot să aprecieze această realizare extraordinară.

• În afară de Port Said, forța noastră aeriană nu a curățat zona vreunui front de acoperirea protectoare a rachetelor antiaeriene ale inamicului. Chiar şi atunci când într-o zi, 7 octombrie, s-a părut că avioanele noastre au neutralizat 29 din cele 32 de baterii de rachete din Golan — plătind pentru aceasta cu pierderea mai multor avioane — s-a văzut că a doua zi toate sau aproape toate bateriile au fost din nou în acțiune.

• Alternativa cu care ne confruntam era fie să renunțăm la suportul aerian strâns dat forțelor noastre terestre, fie să plătim pentru aceasta un preț ridicat. Şi, într-adevăr, cele mai multe dintre avioanele pe care le-am pierdut în prima săptămână au fost lovite de rachete pe când zburau în misiuni de suport aerian strâns.

Bătăliile de tancuri din prima săptămână au fost diferite în Nord față de cele din Sud. Chiar dacă există deosebiri obiective esențiale între cele două

fronturi — în Sud, deşertul, Canalul Suez şi o linie a frontului de 94 de mile; în Nord, o linie a frontului mult mai scurtă, teren stâncos şi dealuri care făceau posibilă observaţia şi stăpânirea unei zone —, rămâne încă loc pentru comparaţie. Deosebirea în rezultatele de până acum ale războiului în Nord şi Sud se referă în principal la trei domenii:

• În Nord, cu excepţia poziţiei de pe Muntele Hermon, sirienii au fost respinşi de pe întreg teritoriul nostru, pe când în Sud egiptenii au ocupat malul estic al Canalului.

• Sirienii au pierdut 900 de tancuri, în timp ce egiptenii au pierdut până atunci doar circa 300.

• Toate fortăreţele noastre de pe linia frontului sudic — cu excepţia uneia — au căzut, în timp ce în Nord n-a căzut decât Muntele Hermon.

Principalul factor în Nord a fost că majoritatea bătăliilor au avut loc cu tancurile siriene în atac şi mişcare, pe când tancurile noastre erau desfăşurate pe poziţii defensive. Astfel nu numai că au existat condiţii favorabile pentru blindatele noastre de a lovi tancurile siriene, ci rachetele antitanc siriene Sagger nu au avut nici o influenţă specială în rezultatul luptelor.

Nu acesta a fost cazul în Sud. În primele două zile, tancurile noastre erau în atac, repezindu-se spre Canal, în timp ce egiptenii — în primul rând infanteria echipată cu rachete antitanc — se găseau în amplasamente defensive. Şi, într-adevăr, pierderile noastre în tancuri de aici s-au datorat desfăşurării defensive a egiptenilor. Când ei au trecut Canalul, au făcut să avanseze în primul rând sistemul antitanc, iar forţele lor blindate s-au desfăşurat sub acest acoperământ protector. Egiptenii au făcut doar un mic pas şi s-au apărat cu o umbrelă antiaeriană şi cu puternice centuri antitanc, pe când în Nord forţele blindate siriene au asaltat frontul, cu scopul de a cuceri în întregime înălţimile Golan.

Spre regretul meu, nu pot pune realizarea egiptenilor şi eşecul sirienilor doar pe seama deosebirilor de caracteristică a fronturilor şi a modului în care au luptat armatele respective. Fapt este că în Nord forţele noastre au condus bine războiul şi că în Sud nu au făcut la fel. În puţinele ore disponibile dintre avertizare şi izbucnirea războiului, ceea ce ar fi trebuit făcut pe frontul sudic nu a fost făcut. Tancurile nu au fost desfăşurate pe poziţiile atribuite, iar atacurile lor asupra unităţilor egiptene ce trecuseră Canalul nu au fost nici organizate, nici marcate de un scop precis. Acesta a fost cazul înainte de sosirea rezervelor şi chiar şi atunci când cele trei divizii comandate de Bren, Arik şi Albert au trebuit să-şi lanseze contraatacurile, în ziua de 8 octombrie, la două zile după ce izbucnise războiul.

Cât despre standardul de luptă al soldaţilor arabi, îl pot rezuma într-o singură propoziţie: ei nu au fugit, în trecut, fuga era caracteristica proprie a armatelor arabe. Nu a tuturor soldaţilor şi nu imediat, dar, în măsura în care putem generaliza, putem spune că atunci când erau loviţi şi băgaţi rău de tot

la strâmtoare, iar frontul era spart pe spații largi, ei fie se predau, fie o luau la fugă de le sfârâiau călcâiele. Nu şi de data aceasta. Acum, în Războiul de Iom Kipur, chiar şi atunci când sufereau pierderi grele şi recunoşteau că bătălia era pierdută, nu fugeau, ci se retrăgeau, în afară de aceasta, standardul de luptă al soldatului arab se îmbunătățise. Au existat unități care au luptat până Ia capăt şi altele care au demonstrat o bună comandă şi dexteritate în manipularea tehnologiei de ultimă oră aflată la dispoziția lor. De aceea bănuiam că de data aceasta, chiar dacă noi aveam să ieşim biruitori, nu avea să aibă loc o prăbuşire generală a forțelor arabe.

Trebuiau luate în considerare, de asemenea, relațiile complexe dintre Israel şi Statele Unite, complexitatea — puteam să adaug — fiind mai mult de partea Statelor Unite decât de partea noastră. Guvernul american ne-a ajutat foarte mult, furnizându-ne arme, dându-ne asistență economică şi suport politic. Nu ştiu care ar fi fost situația noastră dacă Statele Unite ar fi oprit ajutorul sau ce am fi făcut dacă Washingtonul ar fi întors Israelului spatele în una din aceste zile.

Trei factori ai guvernului american sunt implicați în deciziile care ne privesc în mod direct: preşedinția, Departamentul de Stat şi Pentagonul. Când a izbucnit războiul, în ziua de Iom Kipur, Washingtonul a început să pună întrebări. Cine a declanşat războiul? Era acesta un război serios? Nu cumva Israelul făcea tărăboi pentru nimic? în acelaşi timp, americanii presupuneau — iar reprezentanții noştri la Washington, conform ordinelor primite din Israel, au întărit această presupunere — că noi aveam să înfrângem armatele arabe în decurs de câteva zile.

În această situație, americanii au reacționat cu răceală la cererile noastre urgente privind livrările de arme în cantități mai mari şi cât mai grabnic. Chiar şi Departamentul de Stat, care înțelegea nevoile noastre, ne-a spus că puteam primi imediat doar o cantitate limitată de muniție şi a refuzat livrarea de noi avioane atâta timp cât continuau bătăliile, în ceea ce ne priveşte, noi nu puteam slăbi cererea noastră de arme. Aveam nevoie de avioane, tancuri, arme antitanc, baterii antiaeriene Hawk, elicoptere, tunuri autopropulsate şi muniție de diferite tipuri.

Prioritățile noastre cele mai mari erau muniția şi aviația. Am continuat să trimitem telegrame personale urgente, cu explicații detaliate şi dureroase privind trebuința noastră imediată şi vitală de avioane „Phantom". Numai marți, 9 octombrie, la trei zile după începutul războiului, am primit un răspuns pozitiv: urma să primim două „Phantom", dar chiar şi acestea nu aveau să fie suplimentare, ci pur şi simplu în cota noastră normală de arme! Codeala de a ne da ceva, fie şi un singur şurub, îşi avea originea în informația [falsă] deținută de Washington că Israelul ar fi început războiul, şi în formidabilul lobby al petrolului, care cerea ca Israelul să nu fie sprijinit împotriva arabilor. Mi s-a spus că numai dacă şi când situația noastră s-ar fi înrăutățit am fi putut căpăta arme suplimentare. Cât despre tancuri, nici

vorbă nu putea fi. Oricum, livrarea de tancuri ar fi cerut mai multe săptămâni, aşa încât ele n-ar fi sosit la timp, ca să poată fi utilizate în război.

În ziua următoare, miercuri, am fost informaţi că preşedintele Nixon a aprobat majoritatea echipamentului electronic cerut de noi, ca şi avioanele suplimentare. El decisese, de asemenea, asupra unei politici de înlocuire, adică de restaurare a orice pierdeam noi în bătălie. Ni s-a explicat în mod confidenţial că multe obstacole a trebuit să fie biruite înainte de luarea acestei decizii şi că prietenii noştri sperau ca diferiţi senatori să-şi înceteze acum critica.

În afară de dificultăţile privind asigurarea armelor, exista şi problema modului în care ele aveau să ajungă la noi. Exact în cursul acelei nopţi şi dimineaţa, în zilele de 9 şi 10 octombrie, peste douăzeci de uriaşe avioane de transport sovietice Antonov aterizaseră pe aerodromurile siriene, venind din Rusia. Guvernul Statelor Unite era absolut conştient de faptul că Uniunea Sovietică începuse să transporte masiv arme pe calea aerului, pentru ţările arabe. Socoteam că America va privi acest act al Rusiei cu reală preocupare şi că, drept răspuns, va decide să grăbească şi să sporească livrările de arme pentru noi. Şi, într-adevăr, începând din ziua de 14 octombrie, Statele Unite au trecut la operarea podului aerian militar. Acesta a durat timp de o lună, până la 14 noiembrie. A fost cel mai impresionant pod aerian şi a rezolvat problema muniţiei.

Cât priveşte armele, bănuiam că dificultatea nu consta în transport, ci că îşi avea originea în politica americană. Nu am primit, în cele clin urmă, nici măcar înlocuirea integrală a pierderilor noastre. Dar cea mai mare discordanţă era aceea dintre cererile noastre şi măsura în care ele erau admise. Am primit mai puţin de jumătate din numărul de avioane „Phantom" cerut, doar cam o cincime din numărul de tancuri cerut şi nici un autoblindat. Am dorit o oarecare sporire a numărului de tunuri de câmp şi am căpătat cam o treime din acesta; cât priveşte racheta antitanc TOW, am primit cam un sfert din ce cerusem.

Eram alarmaţi de reducerea armelor, dar nu mai puţin tulburaţi de izolarea noastră. Ne puteam plânge de administraţia Nixon? Era mult mai bună pentru noi decât fusese guvernul lui Eisenhower în timpul Campaniei din Sinai şi, de asemenea, mai bună decât administraţiile lui Kennedy şi Truman Preşedintele Truman a fost fără îndoială un prieten sincer şi un sprijinitor al Statului lui Israel, dar nu binevoise să ne ajute cu arme în 1948, chiar şi în timpul celor mai cumplite momente, când noi luptam pentru independenţa şi supravieţuirea noastră. Iar acum, în 1973, exista vreo altă ţară gata să ajute Israelul din punct de vedere militar, fie şi într-o mai mică măsură decât Statele Unite? Chiar Germania occidentală, condusă de cancelarul Willy Brandt, socialist şi vechi prieten al premierului nostru, a pus obstacole în calea utilizării porturilor germane pentru trimiterea de arme în Israel de la bazele militare americane din Germania. Marea Britanie ne-a

informat că a oprit expedierea de muniție pentru tancuri, pe care noi deja o cumpărasem. Şi nici o singură țară din Europa n-a binevoit să permită escala de tranzit a avioanelor americane care aduceau arme Israelului, în cursul uneia dintre convorbirile mele cu dr. Kissinger, deşi s-a întâmplat să fac observația că Statele Unite era singura țară gata să stea lângă noi, reflecția mea tăcută era că Statele Unite aveau de fapt să-i sprijine mai degrabă pe arabi.

Cât priveşte livrarea de avioane, singura noastră sursă continua să fie Statele Unite. Cât priveşte tancurile, aveam alte două surse. Una era recondiți-onarea propriilor noastre tancuri ce fuseseră distruse în zone ce se aflau sub controlul nostru. A doua era repararea blindatelor sovietice părăsite de armatele arabe retrase. Mi se părea că înlocuirile obținute de noi în acest fel de la ruşi aveau să fie mult mai mari decât numărul de tancuri primite din Statele Unite.

La amiaza zilei de 10 octombrie, l-am vizitat pe Şaike (generalul maior leşaiahu Gaviş), care era comandantul-şef al frontului sudic din Sinai şi responsabil pentru zona de Sud a principalului teatru de război din Sinai, care se afla sub Comandamentul clin Sud. Se afla cu mine şi comandantul Forței Aeriene. La ora 2,30 P.M. am sunat la cartierul general al Comandamentului din Sud. După ce am ascultat rapoartele cu privire la situația existentă, m-am concentrat asupra a două subiecte: posibilitatea ca egiptenii să încerce să avanseze spre Sud pe țărmul estic al Golfului Suez; şi perspectiva noastră de a trece Canalul spre Vest.

Primul amplasament topografic, după Ras Sudar, potrivit pentru blocarea unei asemenea avansări era localizat chiar la Nord de Abu Rudeis48. Era locul în care munții Sinaiului central aproape că atingeau țărmul, în mod evident favorabil organizării unei linii defensive, cu câmpuri minate, şanțuri antitanc şi poziții fortificate pentru infanterie. Nu trebuia însă să ne retragem de pe pozițiile noastre actuale. Căci atâta timp cât eram în stare s-o facem, egiptenii trebuiau opriți de la orice înaintare, chiar dacă zona în care se aflau desfăşu-te unitățile noastre este plată, fără nici un relief care să ne ajute să stăvilim inamicul.

În noaptea precedentă, o brigadă egipteană mecanizată din Divizia a 6-a a încercat să facă o străpungere în Sud, dar chiar înainte de a fi ajuns la Tun-Mussa, la vreo zece mile Sud de oraşul Suez, a fost angajată de una dintre unitățile noastre de paraşutişti sprijinită de circa douăzeci de tancuri şi de aviație. Brigada inamică a suferit pierderi grele şi a fost forțată să se retragă, lăsând în urma sa un convoi de mai bine de o sută de tancuri, autoblindate şi autocamioane în flăcări. Avioanele noastre puteau opera liber în această zonă, deoarece aceasta se afla dincolo de raza de acțiune a bateriilor antiaeriene egiptene instalate pe malul vestic al Canalului. Cele mai multe pierderi ale formațiunii egiptene au fost provocate de Forța Aeriană.

După acest eşec egiptean şi după ce am auzit o apreciere asupra situației făcută de Şaike Gaviş (Sinaiul sudic) şi Haini Bar-Lev (Comandamentul din Sud), am devenit tot mai convins că egiptenii nu vor reuşi să avanseze spre Sud. Paraşutiştii, blindatele şi mai ales aviația aveau să împiedice această înaintare. Iar atâta timp cât egiptenii nu reuşeau să-şi mute la Est bateriile lor de rachete ŞAM, țărmul estic al Golfului Suez avea să fie sub controlul aviației noastre.

Această parte a Sinaiului, care se întinde de la Canalul Suez la Şarm el-Şeik, fusese supusă mai multor raiduri de bombardament de către egipteni, dar atacul din noaptea trecută a fost prima lor încercare de a o cuceri. La cinci minute după ce începuse războiul pe frontul sudic, aviația egipteană a bombardat instalații militare din zonă şi rezervoarele petroliere de la Abu Rudeis, unde trei rezervoare au fost incendiate, şapte soldați de-ai noştri au fost ucişi, iar alți şapte au fost răniți. Dar cea mai mare activitate egipteană din această zonă o constituiau raidurile unor comandouri. Cu ajutorul unor ambarcațiuni şi cu elicopterul, egiptenii au trimis aici între 700 şi 800 de oameni, constituind trei batalioane de comando, în zonele Ras Sudar, Abu Zneima şi Abu Rudeis. Deşi mulți membri ai acestor comandouri erau încă în libertate, această operațiune a eşuat cu totul, în a doua zi a războiului, aviația noastră a doborât opt elicoptere în zona Ras Sudar. În timpul unei vânători de comandouri organizată de trupele noastre în ziua de 8 octombrie, 10 membri ai acestora au fost ucişi, iar 40 au fost capturați, în ziua de 9 octombrie, aviația noastră a doborât un elicopter şi a scufundat două ambarcațiuni care se apropiau de țărm.

Dacă membrii rămaşi în viață ai comandourilor egiptene doreau să se ascundă, o puteau face pentru câtva timp, deoarece Sinaiul sudic este o regiune montană tăiată de adânci văi seci care şerpuiesc între stâncile de gresie ale Nubiei şi tancurile de granit, iar acolo există izvoare în unele locuri. Dar dacă încercau să lupte, aveau să fie curățați. Instalațiile noastre militare sunt concentrate în acest triunghi sudic mărginit de Golful Suez la Vest şi de Golful Aqaba la Est. Este o regiune compactă şi fortificată şi orice încercare de a pătrunde aici trebuia să fie plină de dificultăți. De Ia Campania din Sinai (1956) încoace, noi am privit Şarm el-Şeik, de la extremitatea sudică a triunghiului, drept o poziție dominantă care salvgardează libertatea de navigație prin Golful Aqaba. Când am cucerit clin nou Şarm el-Şeikul, în 1967, l-am întărit şi l-am pregătit pentru apărare. Eram convins că egiptenii nu puteau pune mâna pe Şarm el-Şeik şi speram ca guvernul Israelului să nu-l abandoneze niciodată.

Existau şi alte ținte pe țărmul sau lângă țărmul Golfului Suez care puteau să-l atragă pe inamic, fie pentru sabotaj, fie ca să Ie captureze, în timpurile vechi unul din ele trebuie să fi fost Serabit el-Kadem, lângă carierele de tur-coază, comoara Sinaiului din antichitate. Comoara de azi este petrolul, iar o țintă probabilă era Abu Rudeis, cu puțurile sale. Ele puteau fi incendiate

prin bombardamente de aviație şi de artilerie grea, ceea ce egiptenii au şi făcut de fapt imediat după izbucnirea războiului, înainte ca forțele noastre să fi ajuns aici. Acum, la o săptămână de război, prezența brigăzii de paraşutişti israelie-ni, cu suport de blindate, a schimbat complet situația. Problema acum, socoteam eu, nu era dacă egiptenii aveau să reuşească să saboteze sau să pună mâna pe instalațiile noastre din Sinaiul sudic, ci câți dintre membrii supraviețuitori ai comandourilor lor aveau să evite moartea sau capturarea de către noi.

Fiul meu cel mic, Assaf, era mortierist într-o unitate de paraşutişti din zonă şi mi-a relatat câte ceva despre lupta cu inamicul şi despre urmărirea membrilor comandourilor egiptene. Mi-a spus, de asemenea, câte ceva despre ofițerii săi. Comandantul său de batalion, un rezervist, era membru activ al unui partid politic de dreapta cunoscut pentru atitudinea sa intransigentă față de pretențiile statelor arabe. Comandantul adjunct era membru al unui partid de extremă stângă, care favoriza maximum de concesii teritoriale făcute arabilor, în pofida prăpastie! politice dintre dânşii, ei erau foarte apropiați şi amândoi erau iubiți şi admirați de oamenii lor. Comandantul de dreapta era calm şi relaxat în ceea ce priveşte comandourile egiptene. Nu acorda nici o importanță vânării fiecăruia din membrii acestora. Dacă unii se mai aflau în libertate şi se temeau să apară, de ce să ne facem grijă? Tocmai blândul său adjunct era acela care îl bătea veşnic la cap să lase unitatea să cutreiere zi şi noapte văile. „Trebuie să mergem după ei — îl îndemna el —, să le dăm o lecție!"

La Comandamentul din Sud, de asemenea, problema nu mai era cum să-i fugărim pe egipteni, ci în primul rând ce urma să facem după aceea. Atât la comandamentul din Sud, cât şi la cartierul general din Sinaiul sudic, am subliniat importanța, aşa cum o înțelegeam eu, a capturării teritoriului de la Vest le Canal sau de Golful Suez. Trebuia să examinăm toate posibilitățile, de la Port Said în Nord şi până la Jebel Ataka în Sud. Încetarea focului era probabil să fie impusă în orice moment şi în nici un caz nu trebuia să ne prindă într-o poziție nefavorabilă. Pe frontul nordic îi respinsesem pe sirieni dincolo de liniile din 1967 şi le provocasem distrugeri şi pierderi foarte grele. Pe frontul sudic, însă, egiptenii cuceriseră o fâşie de-a lungul malului estic al Canalului, iar dacă nu-i puteam alunga de îndată, trebuia să încercăm să punem stăpânire pe o parte din teritoriul lor de la Vest de Canal. Am fi avut atunci ceva de negociat. Bar-Lev de la Comandamentul din Sud a spus că era de acord cu considerentele politice invocate în favoarea cuceririi unui teritoriu la Vest de Canal, însă că în acel moment Comandamentul din Sud era incapabil s-o facă. I-am răspuns că socoteam că era posibil să transferăm unități de la Comandamentul din Nord la cel din Sud, iar Bar-Lev a admis că puteam plănui o acțiune care să ne ducă la Vest de liniile din 1967. Au fost menționate diferite locuri. I-am spus că segmentul sudic al Golfului Suez nu mi se părea fezabil în măsura în care trebuia să fim dependenți de

aprovizionarea făcută pe mare. Ceea ce aveam de făcut era cucerirea unei bucăți de teritoriu care să poată fi legată de ariergarda noastră printr-o limbă de pământ.

În orice caz, linia călăuzitoare a pasului nostru următor era clară pentru mine. Atât pe înălțimile Golan, cât şi în Sinai, noi trebuia să pornim la atac. Şi, într-adevăr, după miezul nopții, la o întâlnire cu primul-ministru, s-a hotărât ca forțele noastre să atace pe frontul sirian, cu obiectivul de a înainta cât mai departe posibil în direcția Damascului. Nu aveam intenția să cucerim Damascul şi nici măcar să-l bombardăm. Scopul nostru era să le aplicăm sirienilor o altă lovitură grea, militară şi politică, aşa încât ei să piardă forțe, precum şi teritoriu, dincolo de liniile din 1967. Ei aveau atunci să înțeleagă că, pornind la război împotriva noastră, nu numai că nu puteau dobândi înălțimile Golan sau înfrânge armata israeliană, ci propriile lor armate aveau să fie puse pe fugă, iar capitala lor, Damascul, era primejduită. Dacă acțiunea noastră militară avea succes, ar fi compensat întrucâtva pierderile anterioare suferite de noi pe frontul egiptean.

Atacul trebuia să înceapă la unsprezece dimineața, în ziua de 11 octombrie şi trebuia precedat de o lovitură aeriană asupra bateriilor de rachete ŞAM Şi asupra aerodromurilor, în scopul de a curați cerul. Forța Aeriană ar fi fost apoi capabilă să dea suport serios trupelor terestre.

Discuția din biroul primului-ministru a fost cea de a treia din acea seară pe acelaşi subiect, înainte de aceasta, avusesem o întâlnire cu şeful statului, major, iar aceasta a fost urmată de consultări între şeful statului-major şi Statul-Major General, fără mine. La întâlnirea cu primul-ministru au fost prezenți, la invitația Goldei Meir, alți doi miniştri. Statul-Major General era reprezentat de şeful acestuia, de adjunctul său, generalul maior Tal, de şeful Spionajului şi de comandantul Forței Aeriene.

Aceste trei întâlniri nu au fost numai lungi — mai bine de şase ore, aproape fără întrerupere—, ci şi cuprinzătoare şi esențiale. Ajunsesem la stadiul în care inițiativa putea fi, în mare măsură, în mâinile noastre, iar noi trebuia să ştim ce doream să realizăm în acest război. Ce trebuia făcut şi în ce mod, pe fiecare din cele două fronturi? Ce urma să facem în cazul în care o rezoluție a Consiliului de Securitate cerea încetarea focului? Cum aveam noi să prevenim posibilitatea intervenției iordaniene şi iraqiene în război şi dacă eram capabili să o împiedicăm? Eram noi capabili de un efort militar îndelungat, iar clacă da, pentru câtă vreme? Principala întrebare imediată era: în ce trebuia noi să ne investim efortul suprem? Exista oare o şansă de a da o lovitură nimicitoare unuia din duşmanii noştri?

Armata siriană se găsea acum la mare strâmtoare. Ea pierduse două treimi din forța sa de atac, iar formațiunea sa de elită, Divizia l, se răzvrătise. Soldații au început să fugă, iar comandantul diviziei a cerut să se tragă foc de artilerie asupra propriilor sale forțe spre a-i opri pe soldați să sară de pe

tancuri şi s-o ia la fugă. Aceste metode şi-au avut efectul lor, dar ele ilustrau dimensiunea dezastrului suferit de armata siriană.

Nisipul din clepsidra politică o luase şi el la fugă. Creştea tensiunea dintre Statele Unite şi Rusia, poate din cauză că ambele țări începuseră să trimită ajutor militar considerabil beligeranților, făcându-se acum simțită, potrivit spuselor reprezentantului nostru la Washington, o „puternică presiune" pentru o încetare necondiționată a focului. Uniunea Sovietică îi prezentase preşedintelui Nixon această propunere, iar Statele Unite, în dorința lor de a evita deteriorarea relațiilor cu Rusia, probabil că aveau să dea un răspuns pozitiv. Aceasta ar fi însemnat victorie pentru arabi, definitivând unele din câştigurile agresiunii lor. Aveam nevoie de alte câteva zile ca să facem ca situația de pe fronturi să se întoarcă în favoarea noastră. Speram să realizăm lucrul acesta. Dar trebuia să luăm în considerare posibilitatea ca încetarea focului să fie instituită rapid, acum când arabii începuseră să piardă. Trebuia să cântărim cu grijă cum să ne utilizăm eforturile spre a asigura cele mai bune rezultate în momentul opririi luptelor.

Cât priveşte modul în care avea să se comporte Iordania, ea putea fi precaută față de intrarea în război, dacă a văzut cât de rău a fost zdrobită Siria, dar părea aproape sigur faptul că putea să adopte o atitudine opusă. Părea foarte improbabil ca forța iordaniană care fusese repartizată pe frontul sirian să stea deoparte dacă noi atacam şi începeam să ne apropiem de Damasc. Eu mi-am exprimat de repetate ori opinia că dacă noi atacam în direcția Damascului, Iordania avea să intre în război desfăşurându-şi forțele pe frontul sirian, mai degrabă decât să-şi deschidă propriul front. Din punctul nostru de vedere, acesta era cel mai mic din cele două rele. Dar principalele noastre două întrebări erau: ce puteau realiza forțele noastre pe frontul sirian şi ce puteam plănui pe frontul egiptean?

În dimineața zilei de 10 octombrie, în timp ce eu făceam un tur pe frontul sudic, şeful statului-major era la Comandamentul din Nord, de unde s-a întors oarecum deprimat. Cele două divizii comandate de Dan şi Raful încercaseră să înainteze şi eşuaseră. Linia de apărare siriană era la fel de tare ca înainte de război. Unitățile de atac inamice care trecuseră această linie ca să invadeze platoul Golan fuseseră în mare măsură zdrobite şi respinse de către forțele noastre. Dar brigăzile de infanterie siriană rămăseseră pe pozițiile lor defensive, împreună cu unitățile de tancuri ce le erau ataşate. Ele nu luaseră parte la luptă, nu avansaseră şi rămăseseră intacte. Astfel, după părerea şefului statului-major, linia siriană de apărare, care fusese fortificată şi răsfortificată în cei şase ani trecuți de la Războiul de Şase Zile, nu numai că îşi păstra puterea anterioară, ci acum fusese întărită de rămăşițele unităților atacatoare care angajaseră lupta cu noi şi se retrăseseră.

În mod formal, noi aveam pe frontul nordic trei divizii blindate, dar în realitate ele erau mult sub puterea lor. Era posibil ca în timpul nopții mai multe dintre tancurile noastre să fie reparate. Trupele noastre erau totuşi

foarte obosite. Ori de câte ori o unitate se oprea, oamenii cădeau pradă somnului şi trebuia să fie treziți ca să audă ordinul de a se pune în mişcare.

Trebuia, de asemenea, să luăm în calcul propria noastră linie defensivă din Nord. Şi aceasta fusese fixată după războiul din 1967, iar din punct de vedere topografic şi al fortificațiilor era cea mai eficientă linie defensivă din regiune. Dacă avansam 5 sau 10 mile în momentul încetării luptelor, ar fi trebuit să stăpânim o nouă linie, care nu era nici fortificată şi nici bazată pe relieful natural.

În pofida acestor factori negativi, ideea care a prevalat la întâlnirea cu primul-ministru a fost aceea a aplica o lovitură zdrobitoare armatei siriene. După aceea ar fi fost posibilă stabilizarea încetării focului pe frontul nordic.

O opinie discordantă a exprimat adjunctul şefului statului-major. Generalul maior Tal a argumentat că frontul egiptean reprezenta un pericol militar imediat, ceea ce nu era adevărat despre frontul sirian. Sirienii fuseseră bătuți erau istoviți şi incapabili să-şi reînnoiască atacul, în timp ce egiptenii încă mai aveau această capacitate. De aceea trebuia să ne concentrăm activitățile imediate pe frontul egiptean şi să le înghețăm pe cele de pe frontul sirian. Era adevărat că în acest caz nu puteam fi capabili să deplasăm forțe de la un front la celălalt, dar chiar şi cu forța armată de care dispuneam acum în Sud, prin mişcări tactice era posibil să aplicăm o lovitură zdrobitoare armatei egiptene şi să producem o cotitură revoluționară în război.

Eu eram mai optimist decât ceilalți cu privire la frontul sudic. Am spus că nu credeam că egiptenii aveau să reuşească să avanseze nici spre Sud, nici spre Est. Trebuia să pregătim forțele noastre pentru atac, cu scopul de a captura teritoriu la Vest de Canal, ceea ce eu eram încredințat că puteam face. În tot cazul, stadiul imediat cerea un atac pe frontul nordic. Eram de părere ca între timp să facem tot ce putea fi făcut ca să prevenim o decizie de încetare imediată a focului. Războiul nu trebuia oprit la liniile militare existente.

33
VICTORIE

În ziua de 11 octombrie, la ora 11 A.M., aşa cum fusese plănuit, după prealabile lovituri aeriene, forțele noastre terestre din Golan şi-au declanşat atacul împotriva armatelor siriene, cărora li se alăturaseră acum formațiuni blindate din Iraq, Iordania şi Maroc. Trupele noastre şi-au început înaintarea şi, bătându-se, au continuat-o în ziua următoare şi o parte din ziua de 13 octombrie, petrecându-şi restul acestei zile pentru îmbunătățirea pozițiilor ocupate. Cu excepția acțiunii asupra posturilor militare de pe Muntele Hermon, pe care aveam să-l capturăm aproape în ultimul moment, după o săptămână şi jumătate, acest atac a pus capăt operațiunilor noastre pe

frontul sirian şi a stabilit o nouă linie de apărare. Secțiunea nordică a acestei linii era cu zece mile mai aproape de Damasc decât cea anterioară, linia încetării focului din 1967, care durase până la invazia siriană de Iom Kipur. Secțiunea sudică a liniei de apărare rămânea neschimbată.

În timpul primelor două zile, când atacul general era în plin avânt, am continuat să vizitez posturile de comandă înaintate ale comandanților de divizie Raful Eitan şi Dan Laner, arătându-le importanța faptului de a ne afla cât mai aproape de Damasc şi stăruind în această privință. Nu aveam nici o intenție de a-l cuceri sau de a-l bombarda, atâta timp cât sirienii se rețineau de la bombardarea oraşelor noastre. Era însă cât se poate de dezirabil ca Damascul să se afle în bătaia artileriei noastre, aşa încât noi să putem lovi obiective militare din zonă, iar cetățenii să aibă sentimentul clar al situației lor militare reale. Aceasta ne putea ajuta să ne punem condițiile în cazul în care avea loc o oprire a focului, în orice caz, aceasta ar fi demonstrat înfrângerea sirienilor: ei lansaseră un atac prin surprindere, cu scopul de a captura înălțimile Golan Şi, în loc de aceasta, armata israeliană se afla la porțile Damascului.

Într-adevăr, de vreme ce nu ne propuneam să cucerim Damascul, puteam fi satisfăcuți de linia frontului deja câştigată, îndeosebi pentru faptul că era convenabilă pentru apărare împotriva unor contraatacuri. De altfel, ruşii îşi înăspriseră tonul pe măsură ce sirienii continuau să se retragă, iar noi trebuia să fim foarte grijulii să-l oprim pe urs să iasă din pădure. Primisem informație demnă de încredere că Uniunea Sovietică mobiliza trei formațiuni aeropurtate, ca să sară în ajutorul arabilor.

În orice caz, acum trebuia să ne concentrăm asupra frontului egiptean, iar ca s-o facem trebuia să transferăm în Zona Canalului forțe din Nord. Trebuia să facem acest transfer de forțe chiar dacă serviciul de spionaj ne-a raportat că încă mai existau acolo nouă sute de tancuri siriene — inclusiv întăririle sosite din Iraq, Maroc şi Iordania —, în zona dintre linia frontului nostru şi Damasc.

Cu prilejul vizitelor mele în Nord, în timp ce şedeam la posturile înaintate de comandă, deasupra liniei frontului, nu m-am putut opri să nu fiu afectat de peisajul înspăimântător, uman şi natural. Acea parte a Siriei care se întinde la Nord de Kuneitra, cu excepția satelor de la poalele Hermonului, este un vast pustiu de bazalt negru, fără nici un copac sau tufiş, în depărtare puteam vedea cătune mizerabile acoperite de praf, cu casele lor încropite din piatră neagră necioplită. Deşertul Sinai, cu dunele sale de nisip şi cu ai săi curmali, presărați ici-colo, era desigur viu în comparație cu peisajul melancolic al acestei părți a Golanului. Iar acum scena era garnisită cu tancuri arse, vehicule distruse şi autocamioane cu muniție fumegânde, pe când de-a lungul potecilor şuvoiau coloanele sătenilor fugari, cu măgarii lor încărcați cu aşternuturi de pat, cu femeile care purtau pe cap mari boccele, iar în brațe îşi duceau sugarii. Bătrâni şi copii înspăimântați îşi mânau

jalnicele turme de oi pe câmp, printre obuzele care explodau. Război, război, război fără noimă. Aceasta era ceea ce sirienii dobândiseră din lovitura pe care ne-au dat-o de Iom Kipur, aducându-ne, cu părere de rău, la câteva mile de Damasc.

După încheierea cu succes a contraatacului nostru general pe frontul nordic, în ziua de 13 octombrie, centrul militar de gravitație s-a mutat în Războiul de Sud. Dat fiind faptul că trupele egiptene se aflau pe malul estic, esențial era să schimbăm situația pe frontul Canalului. Trebuia să ne asigurăm că Egiptul nu avea să iasă cu profit din războiul pornit împotriva noastră. Şi trebuia să demonstrăm că avantajul se afla de partea armatei noastre.

Cum aveam să procedăm? După o analiză minuțioasă, am hotărât să trecem Canalul şi să ne stabilim noi înşine pe malul de Vest al Canalului, pe pământul Egiptului în sensul propriu al cuvântului, călare pe şoseaua spre Cairo şi în spatele armatelor egiptene de pe malul estic. Dar, de vreme ce trebuia să ne aşteptăm că egiptenii aveau să pornească un atac masiv împotriva noastră pe malul de Est, am socotit că mai înțelept era să aşteptăm câteva zile, să angajăm lupte cu ei pe acest mal mai întâi şi să trecem Canalul mai târziu. Condițiile de luptă aveau să fie mult mai avantajoase pentru noi pe malul estic. Şi, într-adevăr, în zilele de 13 şi 14 octombrie, egiptenii au atacat şi au pierdut circa două sute de tancuri.

În ziua de 14 octombrie, Comandamentul din Sud a emis ordinul de avertizare pentru traversare. Aceasta era stabilită pentru ora 7 P.M., din noaptea următoare. Locul trecerii avea să fie Deversoir, exact la Nord de Marele Lac Amar. Diviziile lui Arik şi Bren aveau să treacă, iar două divizii aveau să țină în loc inamicul pe malul de Est. Divizia lui Arik trebuia să asigure un coridor cu o lărgime de două mile şi jumătate, prin capturarea unui drum important, ca şi a unei porțiuni de teren cunoscut sub numele de Ferma Chinezească. O brigadă de paraşutişti, cu suport blindat, sub comanda generalului de brigadă Dani Matt, avea să efectueze traversarea şi să asigure un cap de pod pe malul de Vest. Dimineața aveau să fie instalate două pontoane. Divizia lui Arik trebuia să treacă prima, să curețe zona şi să protejeze capetele de pod de pe ambele maluri ale Canalului, iar divizia lui Bren trebuia să treacă prin acestea şi să avanseze pe malul vestic spre Sud, către Golful Suez, precum şi spre Vest,

O dată ce s-a luat decizia finală de aplicare a planului traversării, mi s-a luat o mare povară de pe inimă. Socoteam că aceasta era mişcarea militară corectă şi, deşi eram conştient de imensele dificultăți şi riscuri, aveam totală încredere în Arik, că va îndeplini cu succes misiunea.

L-am cunoscut pe Ariel Şaron în urmă cu douăzeci şi cinci de ani, iar în acțiunile militare am făcut un lung drum împreună. Când am fost GOC al Comandamentului din Nord, în 1952, el era ofițerul de spionaj al comandamentului, îmi aduc aminte că, de îndată ce preluasem

comandamentul, am primit de la Statul-Major General ordinul de a exploata orice oportunitate de a lua prizonieri câțiva soldați iordanieni, dat fiind faptul că Iordania deținea câțiva soldați de-ai noştri şi refuza să-i elibereze, într-o zi Arik a apărut cu mai mulți legionari arabi, pe care pusese mâna la Podul Şeicul Hussein, din Valea Iordanului. Am uitat detaliile — a trecut mult timp de atunci —, dar două nu le-am putut uita: mustrarea pe care am primit-o de la şeful de atunci al statului-major, generalul Igael Iadin, în legătură cu modul ilegal în care fuseseră luați prizonierii şi modul în care m-a impresionat Arik. Primul-ministru Ben-Gurion era şi el foarte tolerant cu el, iar mai târziu, când am devenit şeful statului-major, el avea să răspundă la toate plângerile mele împotriva lui Arik — iar ele nu erau puține — cu „Da, dar..."

Ben-Gurion avea o slăbiciune aparte pentru trei generali din armată: Haim Laskov, Assaf Simhoni şi Arik. El nu doar îi iubea, ci pur şi simplu îi adora. Cei trei nu erau deloc asemănători, dar aveau în comun două lucruri: erau excelenți soldați şi — principalul motiv al considerației deosebite arătate de Ben-Gurion — întruchipau caracterul evreului israelian aşa cum îl visa el, adică om integru, luptător îndrăzneț, încrezător în sine, inconciliant asupra evreității sale, simțindu-se acasă în teren, cunoscător al arabilor şi cunoscător al profesiei lui. Ben-Gurion era neîngăduitor cu argumentația meschină şi ura vorbăria. Nu agrea disputa talmudică, deşi avea un respect enorm pentru studiile talmudice. El disprețuia ceea ce ne dăduseră cele două milenii de persecuție în Diaspora. Marea sa iubire era națiunea lui Israel din perioada Primului Templu (din secolul X în secolul VI î.Chr.), națiunea care trăia pe propriul ei pământ, muncindu-şi ogoarele şi luptând pentru apărarea lor, fiind independentă, vorbind propria limbă şi creând propria sa cultură. Haim, Assaf şi Arik erau în ochii săi acea categorie de israelieni.

Nu am cunoscut un mai bun comandant de campanie decât Arik. Aceasta nu înseamnă că niciodată n-am avut motive să-l critic. Când l-am numit comandant al unității speciale de paraşutişti, Forța 101, i-am spus că nu este de ajuns să ştie cum să-i bată pe arabi; trebuia, de asemenea, să ştie cum să trăiască cu evreii. Am avut certurile noastre, dar chiar şi atunci când simțeam că-l „ocărăsc", cel puțin ştiam că este cineva care merita „ocărât".

Traversarea Canalului avea să fie cea de a treia confruntare serioasă a noastră în războiul cu forțele egiptene, în prima confruntare, când Egiptul şi-a lansat atacul, unitățile noastre nu fuseseră desfăşurate pe pozițiile atribuite, în cea de a doua confruntare, din ziua de 8 octombrie, când noi am contraatacat, operațiunea nu a fost plănuită şi condusă aşa cum ar fi trebuit să fie. De data aceasta nu mai exista nici un motiv ca Bar-Lev, Arik şi Bren să mi-şi ducă la capăt acțiunea într-un mod exemplar. Egiptenii aveau circa 700 de tancuri pe malul vestic şi 650 pe malul estic, în aer, Egiptul dispunea de circa 500 de avioane, iar sirienii de 250. Aceste cifre includeau cele 130 de avioane pe care Egiptul şi Siria le primiseră ca ajutor militar de la alte state

arabe. Balanța înclina puternic de partea arabilor, dar, în comparație cu balanța de forțe din primele zile ale războiului, nu era rău.

În ziua de 15 octombrie am zburat în Sud ca să vizitez unități de acolo şi să fiu de față la începutul bătăliilor de traversare, la ora 7 P.M. Eram la cartierul general al Comandamentului din Sud la acea oră, ca şi şeful statului-major, când Arik şi-a lansat asaltul spre a străpunge liniile egiptene şi a captura localitatea Deversoir. Au avut loc mai întâi bombardamente aeriene şi de artilerie asupra zonei de traversare. După ce blindatele ajungeau la Canal, paraşutiştii Iui Dani Matt aveau să treacă pe plute din cauciuc. Echipamentul pentru pontoane trebuia să sosească în cursul nopții. Dacă totul mergea bine, două poduri aveau să fie gata montate înainte de zorii zilei.

După o oră şi jumătate de la startul operațiunii, l-am sunat pe Arik la telefon şi i-am cerut să trimită un jeep care să mă ia, dar mi-a spus că drumul de acces era blocat. Ne-am înțeles ca de îndată ce va fi fost posibil să vin la el să procedeze în consecință. Arik nu a închis telefonul înainte de a-mi descrie priveliştea fenomenală la care tocmai se uita în acel moment: siluetele tancurilor care se mişcau pe fundalul luminos al exploziilor de obuze de lângă Marele Lac Amar. Îl cunoşteam pe Arik şi ştiam că încercarea lui de a descrie ceea ce se întâmpla la marginea lacului, ca şi cum ar fi fost vorba de un magnific apus de soare pe Muntele Cârmei, era un efort de a-şi ascunde tensiunea. Dar esențialul remarcilor sale era că, în sfârşit, se găsea din nou la linia de apă a Canalului, de unde noi fusesem împinşi îndărăt cu doar o săptămână mai înainte. De data aceasta aveam să străpungem această linie şi aveam să înaintăm dincolo de ea.

Către miezul nopții au sosit veşti bune şi veşti rele. Veştile bune erau că Arik capturase acea secțiune a Canalului prevăzută pentru traversare. Veştile rele: drumul care ducea aici era blocat, iar echipamentul de montare a podurilor încă nu putea fi adus la marginea apei. Exista, de asemenea, un accident tehnic la echipamentul de traversare care avea să ia cel puțin o oră pentru a fi remediat.

Şeful statului-major şi Bar-Lev împărtăşeau cu mine ideea că trebuia să procedăm la traversare chiar dacă montarea podurilor era întârziată. La ora 1,20 A.M., 16 octombrie, a venit semnalul: „Forța lui Dani Matt — la apă". Iar câteva minute mai târziu: „Paraşutiştii — pe malul de Vest al Canalului". Nu pot pretinde că nu mi-a tresăltat inima de bucurie.

La ora 6,15 A.M. a telefonat primul-ministru. Aş fi dorit să vorbesc cu ea chiar mai curând, însă îmi era milă de dânsa: poate că tocmai trăgea un pui de somn. Am început cu vestea proastă: încă nu montasem pontoanele. Drumul fusese blocat de unități egiptene care dețineau sectorul nordic al malului de Est şi care avansaseră spre Sud, ajungând la drum şi izolând astfel capul nostru de pod. Speram să-i alungăm pe egipteni, să aducem pontoanele la apă şi să le montăm în cursul zilei. Paraşutiştii noştri se aflau însă pe malul vestic al Canalului şi ne puteam bizui pe Dani Matt. Nu

intenționam să-l rechemăm, chiar dacă instalarea pontoanelor întârzia. Primului-ministru îi era teamă ca egiptenii să nu izoleze forța noastră de avangardă, la întrunirile Cabinetului vorbindu-se mult de acest pericol.

În zori deja existau mai multe bacuri în apă, iar ele au început să transporte tancuri pe malul vestic, cu târâita. Curând a devenit evident faptul că blocada egipteană a drumului de acces era serioasă. La ora 8,30 A.M., şeful statului-major s-a întors la Tel Aviv. Eu am hotărât să rămân în Sud. Deoarece nu mă puteam duce la capul de pod, m-am dus la Bren şi mi-a făcut plăcere să-l văd cum arăta, în comparație cu noaptea contraatacului nereuşit. De data aceasta era din nou Bren cel încrezător în sine, calm, bărbierit şi zâmbitor. El avea sub comanda sa trei brigăzi, iar dacă pontoanele ar fi fost montate în noaptea precedentă, aşa cum se plănuise, ele deja ar fi fost dincolo de Canal. Dar de vreme ce drumul era blocat, brigăzilor le-a fost dată sarcina de a deschide un alt drum, care să permită aducerea la Canal a echipamentului de montare a podurilor. În acest stadiu erau în curs de desfăşurare trei bătălii simultane. Batalionul de paraşutişti al lui Dani Matt, împreună cu douăzeci şi opt de tancuri din forța lui Arik, lupta de cealaltă parte a Canalului, lărgind şi asigurând capul de pod de acolo. O făceau relativ bine. Celelalte unități ale diviziei lui Arik luptau cu disperare la linia apei, pe malul estic al Canalului. Era cea mai dificilă parte a traversării. Egiptenii încă nu înțeleseseră ce făceau forțele noastre pe malul vestic al Canalului. Socoteau că era doar un raid. Dar lor le era cu totul clar ce se întâmpla pe malul estic: israelienii încercau să-i scoată din poziții, recuceriseră de cu seară puncte întărite-cheie, iar acum încercau să avanseze în lungul Canalului şi să deschidă un coridor către capul de pod, prin care să reverse noi forțe. Egiptenii trebuiau să oprească cu orice preț lucrul acesta. Iar ei repeziseră unități suplimentare în zonă şi luptau cu îndârjire.

Cea de a treia bătălie era dusă de Bren. El exercita presiuni în trei direcții: înspre Nord, ca să mătură bariera pusă de Armata a Doua egipteană pe drumul de acces la Canal; înspre Sud, ca să împiedice Armata a Treia egipteană să trimită întăriri în zona traversării; şi înspre Vest, către Ferma Chinezească, pentru a lărgi coridorul de la capul de pod şi a face legătura cu forțele lui Arik. Bătălia pe acest front al Canalului a căpătat o intensitate furioasă, cu grele schimburi de focuri şi multă vărsare de sânge; o bătălie crâncenă, profesională, crudă. Egiptenii nu mai erau soldații arabi şovăielnici din urmă cu şapte ani, iar forțele israeliene ale Comandamentului din Sud nu mai erau unitățile din urmă cu şapte zile, adunate în grabă şi repezite la atac insuficient pregătite.

Cartierul general avansat al lui Bren — două autoblindate şi câteva jeepuri — se stabilise pe o dună care domina zona Canalului pe o rază de circa şapte mile. Când am ajuns acolo, porțiunea de teren din fața noastră era acoperită de ceață, între timp, Natke şi Gabi şi-au desfăşurat brigăzile, ceața a dispărut, iar noi puteam vedea totul chiar şi fără binocluri de câmp.

Drumul blocat era înțesat de vehicule israeliene, neîncetat bombardate de artileria egipteană. Aproape în fiece clipă unul din ele era cuprins de flăcări. Tancurile care încercau să avanseze spre Canal erau supuse focului, lovite şi, oriunde era posibil, erau abandonate de echipajele lor, care se mişcau spre noi pe jos, în timp ce căutau cute ale terenului, în care să se ascundă de artileria inamică.

Bren a încercat să manevreze şi să-şi avanseze brigăzile pe flancuri, însă fără succes. Unitățile egiptene erau bine adăpostite în şanțuri, în special la Ferma Chinezească, de unde trăgeau un foc antitanc foarte puternic şi exact asupra oricărui blindat care încerca să se apropie. Numărul tancurilor distruse creştea continuu. Spre seară, Natke şi Gabi l-au informat pe Bren că forțele lor nu-i puteau disloca şi alunga pe egipteni şi că nu puteau deschide drumul. După o consultare cu comandamentul frontului, s-a decis ca Ferma Chinezească să fie atacată noaptea de către infanterişti. O brigadă de paraşutişti, condusă de Uzi, avea să fie lansată din Sinaiul de Sud pentru această misiune. De la Bren m-am dus la cartierul general avansat al frontului sudic, iar de acolo m-am întors la Tel Aviv.

Când i-am telefonat lui Bar-Lev, în dimineața următoare, la ora 7,20, am detectat la el un ton jovial. Drumul fusese deschis! Uzi şi Bren făcuseră o treabă superbă în acea noapte. Bren îşi adusese pontoanele şi primul era deja instalat la apă. La Comandamentul din Sud am auzit că, în extrem de dificilele şi sângeroasele operațiuni din timpul nopții, formațiunea de paraşutişti a lui Uzi suferise pierderi grele şi că fusese scoasă dimineața de la Ferma Chinezească cu ajutorul blindatelor.

Când a fost plănuită operațiunea, s-a crezut că era vorba de mai multe echipe de „vânători de tancuri" la Ferma Chinezească, ascunse în multiplele şanțuri din zonă. În realitate aceasta stăpânea un sistem defensiv compact, bine fortificat şi echipat cu arme antitanc, mitraliere şi mortiere. Batalionul de paraşutişti a ajuns în zona bătăliei la ora 10 P.M., după un zbor din Sinaiul de Sud, şi a intrat în acțiune după miezul nopții. Pe la ora 2,30 A.M. i-au întâlnit pe apărătorii egipteni, în câteva clipe zona a fost acoperită de obuze brizante şi orice încercare de a învălui unitatea egipteană era întâmpinată de foc puternic cu traiectorie orizontală. A devenit repede evident faptul că acesta nu venea de la câteva echipe de „vânători", ci de la un sistem defensiv larg, solid şi fără fisuri, de o considerabilă adâncime şi care nu putea fi atacat din flancuri. Doi comandanți de companie au fost ucişi, iar al treilea a fost rănit. La acțiune luau parte mulți ofițeri de rezervă experimentați şi ei au preluat comanda în locul celor ucişi sau răniți. Focul inamic s-a intensificat, iar pierderile noastre au crescut. Cu toate acestea, oamenii noştri au continuat să asalteze pozițiile egiptene, dar densitatea apărării inamice era atât de mare încât atunci când prima linie era capturată, poziții din spate continuau să tragă un foc nimicitor asupra paraşutiştilor. Batalionul israelian a fost țintuit locului şi a apelat la foc de artilerie şi la tancuri de salvare. La

scurt timp înaintea zorilor, la ora 4,30 A.M., un batalion de blindate a primit ordinul să-i scoată pe paraşutişti din încurcătură. Nu era timp de pierdut pe drumuri ocolitoare şi pentru manevre complicate. Batalionul a pornit imediat, pe drumul cel mai scurt, după ce le-a cerut paraşutiştilor să-şi marcheze poziţiile prin grenade fumigene.

Paraşutiştii erau împrăştiaţi de-a lungul pantei unei dune joase şi ţintuiţi în grupuri de câte 15-20 de oameni, în cute uşoare ale terenului. La nu mai departe de 50 de yarzi se găseau sute de soldaţi egipteni echipaţi cu rachete antitanc RPG, puşti Kalaşnikov şi binocluri de câmp cu vizibilitate nocturnă.

Pe când tancurile noastre se apropiau de paraşutişti, blindate egiptene au ieşit să le întâmpine. A urmat un scurt schimb de focuri, iar tancurile inamice s-au retras. Dar focul infanteriei egiptene a crescut în intensitate. Doctorul şi doi sanitari aflaţi cu blindatele noastre au fost omorâţi. Tancurile au avansat şi au zdrobit cu şenilele lor posturile infanteriei inamice. Transportoarele blindate au mers încolo şi încoace şi i-au evacuat pe răniţi, în timp ce tancurile le-au asigurat acoperirea cu foc. Cinci tancuri şi două transportoare au fost lovite şi au început să ardă, iar comandantul batalionului de tancuri a decis retragerea înainte ca restul unităţii sale să fie distrus, în jurul orei 5,30 A.M. el s-a retras. S-a descoperit atunci că nu toţi scăpaseră. Comandantul adjunct al unei companii, al cărui tanc fusese lovit, rămăsese pe câmpul de bătălie, împreună cu şapte soldaţi, găsindu-şi adăpost între două tancuri distruse. Nu departe de ei se aflau trei poziţii, fiecare din ele ocupată de câte doi soldaţi israelieni.

A început apoi bătălia pentru salvarea celor încercuiţi şi a răniţilor. Ea a fost dusă de o companie din brigada lui Natke şi de o companie din brigada lui Amir şi a durat mai multe ore. După ce au reuşit să avanseze şi să-i împingă pe egipteni ceva mai în spate, un transportor blindat a înaintat sub acoperirea unei groase perdele de fum şi i-a cules pe ultimii soldaţi israelieni.

Deşi Uzi a raportat că nu reuşise să-i alunge pe egipteni, că de fapt fusese forţat să se retragă de pe câmpul de bătălie, el şi oamenii săi îşi îndepliniseră de fapt misiunea. Egiptenii au fost angajaţi în această bătălie şi de îndată ce aceasta a început ei au încetat să se mai ocupe de mişcarea din lungul drumului de acces. Aceasta i-a dat posibilitatea lui Bren să-şi facă să avanseze numaidecât pontoanele, iar la ora 6 A.M. a ajuns la linia de apă de lângă capul de pod.

L-am contactat pe Arik şi i-am cerut să se întâlnească cu mine la cartierul general al lui Bren. El a sosit la ora 12,30 P.M., iar după o jumătate de oră a venit şi şeful statului-major. Ne-am îndepărtat de soldaţii din jurul nostru şi am mers la dunele din apropiere. Acolo, pe jumătate şezând, pe jumătate tolăniţi pe nisipul fierbinte, am ţinut un „consiliu de război": şeful statului-major, Elazar, Bar-Lev, Arik, Bren şi eu. Tonul era relaxat, vorba potolită, iar modul de adresare era camaraderesc. Dar la suprafaţă răzbătea

totuşi tensiunea discuției. Pierderile grele, presiunea permanentă, bombardamentele de aviație şi de artilerie — care chiar şi acum acopereau din când în când vocile noastre —, toate acestea îşi puseseră amprenta lor. Pe deasupra, relațiile personale nu erau cele mai armonioase, în special acelea dintre Bar-Lev şi Elazar, de o parte, şi Arik, de cealaltă parte. Judecata lui Arik asupra situației şi vederile sale asupra ce trebuia făcut se deosebeau aproape întotdeauna de acelea ale rangului militar mai înalt. Arik era convins că se făceau discriminări împotriva lui şi că nu se arăta deplină încredere în rapoartele lui asupra situației bătăliei şi asupra acțiunilor sale. Cât priveşte ofițerii săi superiori, ei argumentau că el nu le aducea la îndeplinire ordinele, că în activitățile sale se lăsa călăuzit de o motivație personală — plasându-se pe sine şi realizările unității sale în ochii lumii — şi că încălca principiile elementare ale disciplinei, telefonându-le prietenilor săi şi persoanelor publice din ariergarda „Africii" — termen cu care Arik botezase țărmul vestic al Canalului Suez de îndată ce el l-a trecut — şi implicându-le în mod nelegitim în probleme militare.

Arik venise la întâlnirea noastră cu capul bandajat — fruntea îi fusese zgâriată de schijele unui obuz —, cu cârlionții săi argintii răvăşiți şi cu fața purtând pecetea zilelor şi nopților de bătălie. Divizia sa luptase cu toată vitejia, suferind cele mai înspăimântătoare pierderi şi refuzând totuşi să se abată de la obiectivul său. Oamenii săi au cucerit capul de pod egiptean de pe malul estic al Canalului printr-o crâncenă bătălie de blindate, în care toți, începând cu Arik şi cu statul său major şi până la cel mai umil dintre soldații săi, s-au supus fără răgaz unui foc inamic ucigător, în această bătălie au pierit peste două sute de oameni, în brigada lui Amnon, toți comandanții de companie au fost ucişi de două ori: o dată comandanții propriu-zişi, iar a doua oară înlocuitorii acestora. Comandanții actuali erau cei de-ai treilea care preluau companiile în decurs de doar câteva zile. O mulțime de tancuri au fost lovite şi lăsate arzând sau distruse la fortărețe şi la Ferma Chinezească.

Prima problemă ridicată la întrunirea noastră de pe dune a fost dacă Bren trebuia să traverseze Canalul de îndată ce avea să fie montat podul. Eu am fost în favoarea traversării, în pofida temerilor pe care le-am exprimat, anume că după montarea podului se putea ca acesta să fie distrus: într-o altă oră puteam să avem un alt pod, dar în decursul unei zile se putea să rămânem iarăşi fără el. Bar-Lev, însă, socotea că trebuia să dăm dovadă de reținere. O parte din forțele lui Bren încă mai luptau pe malul de Est, iar aceste unități aveau nevoie să facă alimentarea cu combustibil şi să se reînarmeze după luptă.

Între timp inamicul a început să bombardeze puternic cu artileria capul de pod, iar inginerii noştri au spus că podul avea să fie gata nu la ora 11 A.M., ci numai după-amiază. A rezultat astfel că în momentul în care podul avea să fie montat, forțele lui Bren aveau să termine bătălia şi să fie gata de traversare.

Arik avea o opinie diferită. Potrivit spuselor sale, o forță egipteană se organiza la circa şase mile depărtare de traversare şi era esențial ca noi să înaintăm cu cea mai mare viteză şi să ne întindem în formă de evantai înainte ca egiptenii să închidă inelul în jurul capului de pod creat de noi. Din cele 30 de tancuri ale lui Arik trecute peste Canal, 3 fuseseră lovite. El încă mai avea tancuri pe malul estic şi dorea să le aducă pe bacuri, însă Comandamentul din Sud a respins prin veto această idee.

Bar-Lev era de acord să fie trecute pe bacuri alte tancuri, înainte de montarea podului, dar doar atâtea încât totalul de pe malul vestic al Canalului să nu depăşească efectivul unei brigăzi. Tot restul avea să fie traversat numai după instalarea podului. Discuția a devenit repetitivă. Arik continua să argumenteze că trebuia să traversăm pe bacuri atâtea tancuri cât se putea, insistând asupra faptului că era posibil şi, lucru esențial, să avem patru brigăzi pe malul vestic la miezul nopții, două ale sale şi două ale lui Bren, care trebuiau apoi să mâne înainte. Şeful statului-major îl susținea pe Bar-Lev: să se treacă pe bacuri doar atâtea blindate pe malul vestic încât să se ajungă la efectivul unei brigăzi, urmând ca forțele adiționale să fie trecute după instalarea podului.

Bren dorea foarte mult să traverseze Canalul rapid şi a promis să termine cât se poate de repede bătălia în care era angajat şi să fie pe malul egiptean o dată cu lăsarea serii. Era ora 2 P.M. şi am plecat cu Arik la punctul de traversare.

Acest loc, desigur, deja fusese luat la ochi de egipteni şi ei l-au supus unui puternic baraj de artilerie, în pofida acestui bombardament, trupele noastre continuau să lucreze printre exploziile obuzelor. Oamenii loviți erau evacuați, iar pontoanele distruse erau înlocuite. Buldozerele tăiau deschideri în taluzurile de pe ambele maluri ale Canalului şi netezeau terenul către podul proiectat. Bacuri şi ambarcațiuni pneumatice se repezeau încolo şi încoace pe apa Canalului, transportând oameni şi echipament dintr-o parte în cealaltă, într-un colț se afla un grup de prizonieri de război egipteni. Ei m-au recunoscut şi mi-au cerut hrană şi ajutor medical.

Am trecut cu Arik pe malul vestic. Aici, spre deosebire de malul estic, care este în întregime deşert, pământul era cultivat şi acoperit cu vegetație. Apa era adusă aici printr-un canal cu apă dulce, din Nil, care de la Ismailia se întindea spre Sud, pe malul vestic al Canalului, până în oraşul Suez.

În „Africa", Arik dorea să urcăm la bordul unui vehicul blindat, dar am preferat să fac pe jos o bucată de drum. Tolăniți pe taluzurile de pământ stăteau paraşutişti încărcați cu echipament personal, obosiți, cu ochii pe jumătate închişi — dar numai pe jumătate —, în timp ce mai încolo, spre Vest, adânc în teritoriul inamicului, stăteau mai multe tancuri. Arik mi-a spus că 7 tancuri plecaseră cu Dani Matt să apere capul de pod, în timp ce restul, mai bine de 20, țineau frontul. Cu o zi mai înainte, operând pe malul

vestic, ele scoseseră din luptă 20 tancuri egiptene şi distruseseră două baterii de rachete antiaeriene.

Când ne-am întors pe malul estic, podul era gata. Pontoanele fuseseră conectate unul la altul, din mal în mal. Era ora 4 P.M. M-am întors la Comandamentul din Sud şi de acolo la Tel Aviv.

Bren s-a ținut de cuvânt. Operațiunea a durat ceva mai mult, dar a fost executată în mod perfect. Forța sa blindată a scos din luptă 50 de tancuri din brigada blindată a inamicului fără a pierde vreun tanc! La ora 10 P.M. divizia sa a început să traverseze Canalul, iar la ora 6 A.M. deja pătrunsese şase mile în teritoriul egiptean şi avansa în câmp deschis. Forțele lui Bren au înaintat de-a lungul a două şosele, una spre Vest, adânc în Egipt, iar a doua paralelă cu Canalul, spre Sud, la baza aeriană Fayid. L-am întrebat pe Bar-Lev dacă totul mergea bine. La început el mi-a răspuns afirmativ, dar apoi a adăugat, cu precauțiunea tipică pentru el: „Vom şti în patruzeci şi opt de ore".

Când am trecut îndărăt, după una din vizitele mele pe malul vestic, m-am dus să văd Ferma Chinezească, situată la Est de Canal, între Marele Lac Amar şi Ismailia. Aceasta era o proprietate funciară menită să pregătească pentru agricultură solul deşertic. Era plină de o rețea de şanțuri adânci de irigație şi de o serie de clădiri, unele dintre ele cu două etaje, în 1967, când trupele noastre ajunseseră în acest loc, în timpul Războiului de Şase Zile, au dat aici peste pompe şi țevărie pe care le-au crezut a fi de fabricație chinezească. S-a presupus că era o fermă experimentală amenajată de experți agricoli chinezi şi i-au dat numele de Ferma Chinezească. Aceasta a generat un val de poveşti, înfrumusețate de la un povestitor la altul, cu privire la chinezii „văzuți" acolo. Faptele erau mult mai prozaice. Ferma fusese întemeiată de Ministerul Agriculturii din Egipt şi nici un chinez nu pusese piciorul acolo. Echipamentul fusese cumpărat de guvernul egiptean din Japonia, iar marcarea locului de fabricație era în limba japoneză. Dar, desigur, această precizare nu era deloc un motiv ca locului să nu i se dea pe mai departe numele de Ferma Chinezească!

Nu mi-am putut ascunde emoția în fața priveliştii pe care ne-o oferea acum. Sute şi sute de vehicule de război mutilate zăceau risipite pe câmpuri, unele dintre ele încă fumegânde. Erau tancuri egiptene şi tancuri israeliene, la

distanțe de doar câțiva yarzi unele de altele, transporturi de provizii abandonate şi echipament personal, iar printre ele baterii de SAM-2 şi SAM-3. În centrul fiecărei baterii se găsea un lansator de rachete montat în sol, iar împrejur autocamioane încărcate cu proiectile, unele din ele intacte, iar altele lovite şi îmbibate de un lichid galben.

De fiecare tanc mă apropiam cu speranța de a nu găsi înscrise pe carcasa înnegrită de funingine însemnele armatei israeliene. Inima mi se chircea în piept. Multe dintre ele erau de-ale noastre. Nu sunt un novice al scenelor de război sau de bătălie, dar niciodată n-am văzut o asemenea

privelişte, nici în realitate, nici în picturi şi nici în cel mai tras de păr film. Era privelişte vastă a măcelului, peste tot împrejur, cât putea cuprinde ochiul. Tancurile, transportoarele blindate, tunurile şi autocamioanele cu muniție schilodite, răsturnate arse şi fumegânde, erau dovada cumplită a bătăliei care avusese loc aici.

În zilele imediat următoare traversării inițiale s-a luptat crâncen pe ambele maluri ale Canalului, dar cu fiecare oră ce trecea forțele noastre de pe malul vestic se întăreau. Egiptenii încă mai dețineau superioritatea numerică în privința tancurilor, în comparație cu noi: ei aveau aproximativ 1000 de tancuri, câte 500 de fiecare parte a Canalului, dar erau acum desfăşurate pentru apărare, iar forța lor era scindată. Pe malul estic, capul nostru de pod le spărsese frontul, despărțind Armata a Doua, de la Nord de Ismailia, de Armata a Treia, desfăşurată în Sud, în zona oraşului Suez. Pe malul vestic, de asemenea, unitățile egiptene erau dispersate pe sute de mile, în forma unui semicerc care se întindea de la Kantara din Nord, până la Golful Suez, în Sud. Dar lucrul cel mai important dintre toate, dincolo de factori ca desfăşurarea şi dispunerea forțelor egiptene, mai decisiv decât superioritatea lor numerică, era schimbarea-cheie: inițiativa militară trecuse acum în mâinile noastre.

Această schimbare în sorții noştri militari şi-a găsit numaidecât reflectarea în arena internațională, în ziua de 19 octombrie, ambasadorul nostru la Washington ne-a informat cu privire la negocierile febrile dintre americani şi ruşi de a se garanta acordul asupra unei rezoluții de încetare a focului adoptată de Consiliul de Securitate, fiind clar că rămâneau doar câteva zile înainte de sfârşitul războiului. I-am convocat pe şeful statului-major şi pe ofițerii superiori la o întâlnire în acea dimineață şi s-a decis că, înainte de încetarea focului, noi trebuia să capturăm pozițiile de pe Muntele Hermon de pe frontul sirian şi să atingem o linie favorabilă pe frontul egiptean. Am sunat-o apoi pe Golda Meir, primul-ministru, şi i-am propus linia finală la care trebuia să încercăm să ajungem în momentul încetării războiului, care avea apoi să devină linia de încetare a focului. Am spus că trebuia să ne concentrăm atacurile pe malul vestic al Canalului, fără a face însă presiuni prea mari în direcția capitalei, Cairo.

După aceea am plecat în Sud, să-l văd pe Arik. Era ora 11,30 A.M., ziua de 19 octombrie. Inițiativa era în mâinile noastre, dar egiptenii încă mai dispuneau de o considerabilă forță defensivă. Socotisem că voi ajunge la cartierul general al lui Arik, de pe malul vestic al Canalului, cu elicopterul, dar pilotul n-a putut găsi locul de aterizare. Am zburat încolo şi încoace fără a-l repera. Spre a evita aterizarea în liniile egiptene, i-am ordonat pilotului să aterizeze pe un loc uşor de identificat, exact la Nord de Marele Lac Amar, la Est de Canal. Am continuat drumul cu un autovehicul, către capul de pod. Pe când ne apropiam, am fost prinşi de un puternic baraj de artilerie şi a fost imposibil să mergem mai departe. Drumul era blocat de vehicule incendiate, ai căror şoferi — cei care supraviețuiseră — se adăpostiseră în mici tranşee

săpate lângă drum. Am aşteptat câtva timp şansa ca bombardamentul de artilerie să scadă în intensitate, dar curând şi-a făcut apariția aviația egipteană, care a bombardat convoiul şi podul. Lucrul acesta nu i-a convenit deloc lui Arie, aghiotantul meu, care mă însoțea în toate vizitele mele pe front. Bombardamentul de artilerie se intensifica, iar el a susținut să ne întoarcem la Tel Aviv. A alergat primprejur încercând să găsească un vehicul corespunzător care să ne scoată de acolo şi, după vreo oră, a găsit un automobil de comandă liber. Şoferul, un rezervist din Ramat Gan, localitate de lângă Tel Aviv, a executat un adevărat slalom printre autocamioanele care ardeau — Arie, care stătea în spate, a trebuit să se ferească spre a nu lua foc — şi apoi a oprit ca să urc. El a căutat să măsoare densitatea căderii obuzelor prin observarea exploziilor, aşa încât să găsească un „coridor" printre ele, explicând, pe când a apucat-o pe o pistă neregulată, ca să evite obuzele, că „întotdeauna o scoți la capăt, dacă ştii cum s-o faci". Dacă se referea sau nu la viață în general, nu ştiu. Oamenilor miraculoşi nu le pui întrebări, în orice caz, am scos-o la capăt, înainte de a pleca, mi-a cerut un autograf, pentru cei doi copii ai săi, a spus el, deschizându-şi rania şi scoțând din ea fotografii de familie. Pentru moment, Canalul, bombardamentul, aviația inamică, totul era uitat. Suburbia-grădină Ramat Gan, Israelul civil, care îşi continua viața sa obişnuită, între crize şi războaie, ne luase în primire, estompând împrejurimile noastre imediate şi tot ce se petrecea acolo.

Am avut mai mult noroc a doua zi, sâmbătă 20 octombrie, reuşind să vizitez cartierele generale avansate ale tuturor celor trei divizii aflate acum pe partea vestică a Canalului, diviziile lui Arik şi Bren, precum şi divizia generalului maior Kalman Magen, care opera în sectorul sud-vestic al malului vestic. Magen l-a înlocuit pe generalul maior Albert Mandler, care fusese ucis pe front în cea de a opta zi a războiului. Mandler era un comandant veteran, pe care l-am cunoscut bine. A fost unul dintre cei mai buni soldați ai noştri şi era pe cale de a fi numit comandant al corpului blindat în momentul în care a izbucnit războiul. Când au atacat egiptenii, divizia lui Mandler se găsea pe linia Canalului şi a suportat grosul bătăliilor înverşunate de înfrânare a inamicului.

În această vizită făcută la Vest de Canal, i-am impulsionat pe Arik, Bren şi Kalman să asigure obiectivele esențiale cu maximum de viteză, deoarece era probabil ca încetarea focului să intre în vigoare în două sau trei zile. Le-am vorbit de vizita lui Kissinger la Moscova. Ruşii încercau să facă presiuni asupra Americii ca să fie de acord cu o rezoluție de încetare a focului care să ne forțeze să ne întoarcem la granițele de dinainte de 1967! Iar toate acestea după ce arabii declanşaseră războiul de Iom Kipur şi fuseseră respinşi. Moscova încerca să le asigure arabilor câştiguri politice pe care arabii înşişi nu reuşiseră să le obțină prin război, în acelaşi timp, Rusia, Libia, Algeria şi Cehoslovacia pompau în Egipt mari cantități de noi tancuri şi rachete, în Jocul celor distruse în război.

La o altă vizită la Vest de Canal, în ziua de 21 octombrie, am căutat să-l văd pe colonelul Uzi lairi, comandantul unității de paraşutişti care a luptat atât de crunt la Ferma Chinezească. L-am găsit istovit, îl cunoşteam bine, încă de pe vremea când fusese şeful de birou al şefului statului-major Bar-Lev. Era un camarad de prima clasă, sincer, sensibil şi de o mare responsabilitate. Ştiam că pierduse o mulțime de oameni în luptă, dar nu mă aşteptam să-l găsesc atât de abătut. Fața sa purta expresia unei tristeți de nespus, iar ochii săi, încercănați de nesomn, erau — ceea ce era lucrul cel mai rău — stinşi. Am vorbit despre bătălia sa de deschidere a drumului de acces la Canal. Haim Bar-Lev, care se afla cu mine, a spus: „Uzi, ai suferit pierderi grele, dar ai deschis drumul!" Uzi o ținea pe a lui: „Drumul a fost deschis nu de mine, ci de blindate. Mi-ar fi plăcut să pot spune că unitatea mea a făcut aceasta, dar nu aşa a fost. Am pierdut şaptezeci de oameni pentru că am mers la acțiune prea în pripă, fără informație de spionaj corespunzătoare cu privire la apărarea inamicului".

La ora 7, în seara zilei de 21 octombrie, m-am întâlnit cu primul-ministru ca să-i dau un raport asupra mersului războiului, după care m-am întors la biroul meu. Două ore mai târziu m-a sunat şi mi-a cerut să vin repede. Când am intrat în cabinetul ei, mi-a spus fără nici o introducere: „La noapte se instituie încetarea focului. La ora 3 A.M., Consiliul de Securitate se va întruni ca să adopte o rezoluție prezentată în comun de Statele Unite şi Uniunea Sovietică, cerând ambelor părți încetarea focului în cel mult douăsprezece ore de la adoptarea rezoluției". Preşedintele Nixon ne ceruse să o acceptăm. Cabinetul s-a reunit la miezul nopții şi a decis să răspundă la cererea preşedintelui.

Operațiunea de cucerire a lanțului muntos Hermon începuse în amurg, a continuat noaptea şi a luat sfârşit cu puțin timp înainte de amiază, în ziua de 22 octombrie, în primele ore din aceeaşi zi l-am impulsionat pe Bar-Lev să cucerească Jebel Ataka, regiunea de la Vest de Golful Suez. Lucrul acesta avea să ne dea o dominație militară clară asupra unui teritoriu care se întindea de la Ismailia la Golful Suez şi care izola Armata a Treia egipteană şi oraşul Suez. Pe de altă parte, lucrul acesta bloca orice posibilitate de încercuire a forțelor noastre de la Vest de Canal.

La ora 2,30 P .M. În acea zi, Radio Cairo a anunțat că preşedintele Anwar Sadat a acceptat încetarea focului. Dar, atât în acea noapte, cât şi în ziua următoare, aviația egipteană a continuat să atace trupele noastre de pe malul estic al Canalului, iar unitățile egiptene au continuat să lupte, din cauză că Siria respinsese încetarea focului. Comandanții egipteni locali, mai mari sau mai mici, au ordonat unităților lor să avanseze şi să pună stăpânire pe pozițiile israeliene, ceea ce de fapt au şi încercat să facă. În ceea ce ne privea pe noi, dacă sirienii sau chiar singuri egiptenii încetau lupta, în mod sigur încetam focul şi înghețam liniile. Aveam să facem aceasta în pofida avantajului nostru militar.

Numai în ziua următoare, 23 octombrie, la ora 6,16 A.M., Siria a anunțat că a acceptat în principiu rezoluția Consiliului de Securitate de încetare a focului, dar chiar şi aceasta cu condiția virtuală ca Israelul să se retragă la granițele de dinainte de 1967. Egiptenii au continuat să lupte pe pământ şi în văzduh, iar unitățile lor au încercat să înainteze în toate sectoarele, în această situație, Israelul nu se putea considera obligat la o încetare a focului unilaterală, iar unitățile noastre au continuat, de asemenea, să lupte. Avioanele noastre au angajat lupte aeriene cu avioanele inamice, forțele noastre terestre au respins încercările inamicului de a le birui, forțele blindate ale lui Bren şi Kalman au înaintat spre Sud, către oraşul Suez şi portul Adabia, de pe țărmul Golfului Suez, la Sud de oraşul Suez, iar o unitate aeropurtată a ocupat Jebel Ataka.

O dată ce Adabia a intrat în posesia noastră, unitățile noastre navale s-au alăturat forțelor noastre terestre care operau pe malul vestic al canalului. Misiunea forței navale era să blocheze oraşul Suez şi să taie pentru Armata a Treia egipteană căile de comunicație şi de aprovizionare pe mare.

Marina militară israeliană a fost extrem de activă în acest război, în general, în nici una din campaniile anterioare ale Israelului nu se pusese un accent deosebit pe forța navală. Granițele noastre cu țările vecine sunt granițe terestre şi, de regulă, nu a existat nici o nevoie presantă de a ataca Siria sau Egiptul de pe mare — de pe Marea Mediterană sau din Golful Suez —, ori de a lua măsuri defensive extraordinare împotriva unor posibile atacuri ale inamicului care să vină de pe mare. Dar, datorită spiritului de luptă şi inițiativei comandantului marinei militare şi oamenilor săi, mica noastră flotă de vedete rapide purtătoare de rachete a realizat numeroase operațiuni îndrăznețe. Acestea pur şi simplu s-au infiltrat în bazele navale egiptene şi siriene, căutând — şi găsind — prilejul de a intra în luptă cu vasele inamice care erau înarmate cu rachete sovietice. Spre a birui avantajul de anvergură al rachetelor sovietice, vasele noastre trebuiau să se apropie în viteză de țintele lor — lovindu-le înainte ca inamicul să-şi poată activa rachetele —, ori doborând rachetele inamice în timp ce acestea erau încă în aer. Marina noastră a fost superbă în această privință.

În seara zilei de 23 octombrie, forțe din divizia lui Bren au încercuit Armata a Treia şi oraşul Suez. Damascul şi Cairo au recunoscut acum că acea cale pe care o aleseseră nu avea să le aducă nici o glorie şi că trebuința lor vitală şi urgentă era imediata încetare a focului. Egiptul, în special, a înțeles cumplitul fapt că oraşul Suez era pe cale să cadă şi că Armata a Treia avea să fie izolată.

În ziua de 23 octombrie, după miezul nopții, comandantul U.N. Observer Force, generalul Siilasvuo, care era la Cairo, a venit la noi să ne spună că, potrivit unor instrucțiuni primite de la New York, trebuia să trimită observatori pe frontul egiptean, ca să supravegheze încetarea focului, în ceea ce ne privea, noi eram gata să acceptăm, iar eu am propus drept termen

limită ora şapte din dimineața ce urma, ziua de 24 octombrie, cu condiția de a primi cuvânt de la egipteni că şi ei erau gata să oprească toate luptele la acea oră. La ora 7 A.M. nu am primit nici un răspuns de la egipteni, dar generalul Siilasvuo a venit din nou la mine. I-am dat o hartă a pozițiilor deținute de forțele noastre, incluzând Jebel Ataka şi portul Adabia de la golf şi i-am cerut răspunsul egiptean la stăruința noastră privind o încetare a focului autentică. Siilasvuo s-a reîntors la Cairo, iar la ora 8,45 A.M., adjunctul său, colonelul Hogan, care se afla la Ierusalim, mi-a telefonat spunându-mi că tocmai primise un semnal radio de la Cairo, cu următorul răspuns egiptean: „De acord, de acord, de acord".

L-am întrebat dacă egiptenii repetaseră realmente de trei ori al lor „de acord".

„De patru ori", a răspuns Hogan, care nu este omul care să se joace cu cuvintele.

În dimineața zilei de 22 octombrie, pe când mă pregăteam să zbor în Sud ca să-l vizitez pe Bren, primul-ministru mi-a cerut să mă întorc Ia ora 1,45 P.M. pentru prânzul cu Kissinger. Când am ajuns la cartierul general avansat al lui Bren, a început un puternic bombardament de artilerie, aşa încât am urcat într-un autoblindat, ne-am mutat într-un amplasament de rachete capturat şi am trecut rapid în revistă acțiunile pe care trebuia să le întreprindă şi suportul aerian de care avea nevoie. M-am întors la timp la Tel Aviv, pentru prânzul cu Kissinger.

Ne cunoşteam de multă vreme. Cred că l-am întâlnit prima dată pe Kissinger pe când eram şeful statului-major, în urmă cu aproape douăzeci de ani. Atât înainte, cât şi în anii în care am fost ministrul apărării, a trebuit să-l văd cu prilejul vizitelor mele în Statele Unite. Mă impresionează mult înțelepciunea, aria largă a cunoştințelor sale, prodigioasa lui capacitate de muncă şi priceperea de a vedea lucrurile în perspectivă. Faptul că a deschis un nou capitol în relațiile americano-chineze insuflă, fără îndoială, o mare admirație. Dar dacă el ar fi fost secretar de stat al unei țări mici —Belgia sau Olanda, de exemplu —, fără a avea la dispoziție puterea Statelor Unite, cu siguranță nu ar fi săvârşit astfel de fapte uimitoare. Măreția sa constă în primul rând în cunoaşterea modului de a utiliza puternica pârghie a Statelor Unite spre a exercita presiune şi a recurge la represalii, spre a influența şi promite garanții. El avea în serviciul său categoria de informații de spionaj pe care numai America, cu tehnologia ei avansată, este capabilă s-o dobândească. Calitatea personală unică a lui Kissinger constă în faptul că el utilizează nu numai propriile sale însuşiri, ci întreaga pondere a Statelor Unite, o metodă de operație pe care mulți dintre predecesorii săi nu au folosit-o.

Conversația din timpul prânzului a fost generală, referindu-se la încetarea focului, la relațiile americano-israeliene şi, mai presus de toate, la continuarea livrărilor de arme.

În ceea ce priveşte acordul de încetare a focului, noi am cerut în mod categoric un schimb de prizonieri. Consideram aceasta ca pe prima condiție: „Fără schimb de prizonieri nu va exista nici o încetare a focului". Kissinger nu era dispus să accepte o formulă atât de extremă. El a promis să acționeze în consecință şi să le ceară ruşilor să-l ajute. El a pomenit de promisiunile căpătate din partea Moscovei, dar a evitat să ne facă promisiunea strictă că avea să aibă loc un schimb de prizonieri. Asigurările sale erau marcate de expresii ca „ne vom strădui", „vom încerca", „vom face tot efortul". Cât priveşte faptul de a se permite ieşirea evreilor din Siria, el a fost şi mai puțin concludent.

S-a lăsat impresia că noi păşeam pe o frânghie întinsă peste o înspăimântătoare prăpastie, dar că în depărtare licărea lumina. Aveam să ajungem la acea lumină numai dacă învățam să păşim cu înțelepciune pe funia subțire. A reieşit că dacă noi am fi început războiul, nu am fi primit nici măcar un singur cui de la Statele Unite. America se găsea ea însăşi într-o situație dificilă în acel moment din cauza embargoului petrolului, iar conducătorii ei n-ar fi ezitat să se disocieze de noi dacă ar fi fost forțați să aleagă între ajutorul dat Israelului, care implică o gravă suferință pentru America, şi realizarea acordului cu arabii, fie şi spre paguba noastră.

Pe de altă parte, Statele Unite sprijineau încetarea focului deoarece o continuare a războiului ar fi condus la radicalizarea lumii arabe, la căderea guvernelor moderate şi la înlocuirea lor prin regimuri extremiste. Nu numai aceasta, ci, în cazul în care războiul continua şi armatele arabe erau complet înfrânte, se putea ca Uniunea Sovietică să ia măsuri extreme pentru a-şi salva aliații de la prăbuşire.

Cât priveşte relațiile americano-arabe, ideea prevalentă a fost că dacă statele arabe nu reluau livrările de petrol pentru Statele Unite, Washingtonul avea să înceteze de a se mai ocupa de conflictul arabo-israelian. Arabii trebuiau să admită că în timp ce Rusia putea într-adevăr să-i aprovizioneze cu arme sofisticate, numai America putea oferi o soluție politică.

Cât priveşte fluxul de arme către Israel, acesta trebuia asigurat în continuare, dar era foarte important ca senatorii şi liderii evrei să-şi exprime aprecierea în această privință şi nu critica, aşa cum o făceau acum.

Am plecat de la prânz cu sentimente amestecate. Crezusem că Kissinger avea să se ocupe energic şi să fie de ajutor în negocierile cu arabii, dar nu era nicidecum sigur că îmbunătățirea relațiilor Americii cu statele arabe şi ridicarea embargoului nu aveau să fie cumpărate — cel puțin în parte — cu monedă israeliană, adică prin presiuni exercitate asupra noastră, în beneficiul arabilor.

În acea seară a avut loc o întrunire a Cabinetului, în care s-a trecut în revistă situația de pe fronturi după încetarea focului. La sfârşitul discuției, Cabinetul a decis ca în cazul în care egiptenii nu respectau încetarea focului, „Forțele de Apărare ale Israelului vor «arunca înapoi inamicul până la porți»".

Citatul este din Isaia 28:649. Ce expresie minunată! Poeții evrei clasici nu s-ar fi ruşinat de o astfel de față, deşi ei ar fi fost surprinşi să o audă folosită nu cu privire la porțile unui oraş israelian, ci cu privire la Jebel Ataka!

PARTEA A VIII-A

CONSECINȚE
(1973-l975)

34
PERSUASIUNE DIPLOMATICĂ

După ce noi am izolat şi încercuit Armata a Treia Egipteană, a urmat o criză. La început s-a părut că erau implicate doar cele două supraputeri. Curând, însă, a fost evident că Statele Unite şi Uniunea Sovietică îşi rezolvaseră problemele dintre ele, iar criza s-a transformat în una dintre Statele Unite şi Israel.

Fricțiunea sovieto-americană a avut loc atunci când s-a aflat — după cum ni s-a spus — că Uniunea Sovietică intenționa să trimită o forță expediționară care să elibereze Armata a Treia. Am înțeles că era plănuit ca trupele ruseşti să ajungă la Cairo, iar de acolo să treacă la atacarea forțelor noastre de la Vest de Canal. Washingtonul privea cu cea mai mare seriozitate posibilitatea unei astfel de intervenții sovietice, iar în ziua de 25 octombrie şi-a pus în alertă forțele.

Desigur, pentru mine nu era cert dacă ruşii au intenționat realmente să-şi trimită forța expediționară şi că au renunțat numai atunci când America a reacționat, ori dacă episodul a fost doar o alarmă falsă, în orice caz, „firul roşu" dintre Moscova şi Washington s-a dovedit eficient, iar criza dintre supraputeri s-a stins. (Episodul a reapărut mai târziu, când am fost întrebați, cu o falcă în cer şi alta în pământ, dacă nu urmăream să accelerăm o confruntare sovieto-americană pe tema aprovizionării cu alimente a Armatei a Treia!)

A doua zi, 26 octombrie, mingea era din nou în terenul nostru. Mai întâi americanii ne-au spus că aveau informația că noi atacam Armata a Treia. Lucrul acesta, au spus ei, însemna încălcarea acordului de încetare a focului şi se vedea că noi nu înțelesesem măsurile grave pe care Statele Unite le puteau lua împotriva noastră. O jumătate de oră mai târziu, ca urmare a unei viguroase dezmințiri de la Ierusalim, ambasada noastră de la Washington a primit o rectificare: americanii descoperiseră între timp că de fapt nu noi, ci egiptenii erau cei care continuau ostilitățile! Cu toate acestea, au adăugat ei, informația nu era „relevantă". Fondul problemei era situația ca atare, izolarea Armatei a Treia, cu toate complicațiile ce rezultau din aceasta. Americanii nu puteau admite ca această armată egipteană să fie distrusă,

lăsată să piară de foame şi de sete sau să fie luată prizonieră. Dacă Armata a Treia nu putea primi provizii pe orice altă cale, Uniunea Sovietică avea să-i trimită ea provizii, iar o astfel de acțiune — spuneau americanii — ar fi echivalat cu intervenția militară sovietică. Ar fi fost o lovitură dată prestigiului american. Indiferent cum, Armata a Treia trebuia salvată din situația în care se găsea.

Un nesfârşit schimb de apeluri telefonice a avut loc între Washington şi Ierusalim — americanii recurgând uneori la un ton care nu putea fi descris ca apogeu al politețe! —, în timp ce Cabinetul israelian era întrunit pentru o consultare urgentă, în cele din urmă, americanii şi-au prezentat cererea mai mult sau mai puțin sub forma unui ultimatum. Acesta s-a cristalizat în cerința ca noi să permitem trecerea prin liniile noastre a unui singur convoi care să ducă Armatei a Treia echipament non-militar, hrană şi apă. Dacă nu eram de acord cu această propunere ne-am fi găsit noi înşine într-o situație de criză cu Statele Unite. Israelul a dat aprobarea ca o sută de autocamioane cu provizii să fie trimise din Cairo.

De fapt acesta a fost sfârşitul blocadei Armatei a Treia, care a durat timp de trei zile (de la 23 la 26 octombrie). După acest „singur" convoi, a venit un apel, de la preşedintele Nixon însuşi, ca noi să permitem trecerea altor cincizeci de autocamioane cu provizii, ca un gest de bunăvoință. Apoi a venit apelul său ca, atâta vreme cât secretarul de stat Kissinger negocia în Egipt, Armata a Treia să fie aprovizionată în mod regulat. Dacă lucrul acesta nu s-ar fi făcut, socotea preşedintele, nu ar fi existat la Cairo atmosfera propice pentru convorbiri pe probleme infinit mai importante decât Armata a Treia. Pe vremea când Abba Eban fusese ambasadorul Israelului la Washington, el obişnuia să descrie relațiile israeliano-americane ca fiind „foarte speciale". Ceea ce, în mod cert, erau.

Izolarea disperatei Armate a Treia şi fricțiunea creată de situația ei au servit la accelerarea procedurilor de încheiere a războiului. Mai întâi a venit decizia Consiliului de Securitate din 26 octombrie de imediată „instituire a Forței de Necesitate a Națiunilor Unite" şi cerința adresată secretarului general al ONU „de a raporta în douăzeci şi patru de ore asupra măsurilor luate în această privință". Israelul şi Egiptul au fost de acord, iar americanii ne-au informat că ei şi ruşii au ajuns la soluția ca forța Națiunilor Unite să nu includă nici trupe americane şi nici sovietice.

Al doilea pas l-a reprezentat acordul dintre Israel şi Egipt pentru o întâlnire a ofițerilor lor superiori. Scopul, aşa cum era definit de către egipteni, era „discutarea aspectelor militare ale îndeplinirii rezoluțiilor 338 şi 339 ale Consiliului de Securitate", care cereau încetarea focului. Israelul, în ce-l privea, întrezărea scopuri mult mai largi pentru aceste întâlniri, în orice caz, subiectele de discutat trebuiau în mod sigur să fie aprovizionările pentru Armata a Treia şi oraşul Suez, schimbul de prizonieri şi blocada tancurilor petroliere la Bab el-Mandeb, la intrarea în Marea Roşie.

Al treilea pas a rezultat din împotrivirea lesne de înțeles a Israelului de a se vedea împins, prin diferite „solicitări", într-o situație în care trebuia să trăiască în plan politic de pe o zi pe alta şi să-şi fixeze scopurile pe o bază efemeră. Drept urmare, Golda Meir a solicitat o întâlnire cu preşedintele Statelor Unite, ca să analizeze problemele bilaterale, în principal livrările de arme.

Forța de Necesitate a ONU era comandată de generalul Siilasvuo, iar el a venit să mă vadă în ziua de 30 octombrie, înmânându-mi următorul mesaj: „Generalului Dayan: Secretarul general al Națiunilor Unite m-a instruit, în conformitate cu Rezoluțiile 338, 339 şi 340 ale Consiliului de Securitate, să cer ca forțele armate ale Israelului să-şi readucă trupele la pozițiile ocupate de ele la ora 16,50 GMT în ziua de 22 octombrie 1973. Drept urmare, potrivit instrucțiunilor secretarului general, în calitatea mea de comandant interimar al UNEF, vă fac această solicitare".

După ce Uniunea Sovietică şi Statele Unite eşuaseră în încercarea de a ne face să ne retragem la liniile din 22 octombrie, nu credeam că cineva putea gândi în mod serios că noi aveam să o facem la această cerere a Națiunilor Unite. Dar, pe cât se părea, dacă nu pe câmpul de bătălie, atunci cel puțin în cartotecile Consiliului de Securitate trebuia să fie ordine, în general, credeam că o puteam scoate la capăt cu UNEF. Nu ne putea fi de mare ajutor, dar nu ne făcea nici rău.

Convorbirile militare au avut loc la Kilometrul 101 de pe şoseaua Cairo— Suez, pe malul vestic al Canalului, delegația israeliană fiind condusă de generalul maior Aaron Iariv, iar cea egipteană de generalul maior Abdel Gamasi. În primele zile s-au ocupat de aranjamentele privind proviziile non-militare pentru Armata a Treia şi schimbul de prizonieri de război. Convorbirile mergeau greu, însă şi-au îndeplinit funcția lor imediată, iar în final aceste două subiecte au fost rezolvate, în ceea ce priveşte problemele mai esențiale, însă, cum erau fixarea liniilor de încetare a focului (egiptenii cereau retragerea noastră la liniile din 22 octombrie) şi ridicarea blocadei la Bab el-Mandeb, nu a fost făcut nici un progres. S-a dovedit că negociatorii militari nu erau nici autorizați şi nici calificați să trateze aceste probleme importante.

Între timp, primul-ministru Meir s-a întâlnit cu preşedintele Nixon şi cu secretarul de stat Kissinger, în ziua de l noiembrie. Călătoria doamnei Meir la Washington a fost precedată de consultări febrile între noi, în scopul de a ne fixa poziția în ceea ce priveşte diferitele probleme. Se spera ca la Washington primul ministru să contureze o propunere de aplanare a problemelor imediate presante cu Egiptul şi ca Henry Kissinger să caute să asigure acordul egiptean. El trebuia să plece într-o serie de misiuni diplomatice, inclusiv la Cairo.

Nu se poate spune că Washingtonul era entuziasmat de ideea vizitei pri-mului-ministru. Poziția Goldei Meir era mai degrabă una specială. Ea era

extrem de populară în Statele Unite, îndeosebi în rândul evreilor, în afară de aceasta, era cunoscută liderilor americani drept o personalitate puternică, tăioasă şi sinceră. Când ridica o problemă, nu o făcea cu ocolişuri. Da sau nu, ea trebuia să aibă un răspuns, fie acesta şi de la preşedintele Statelor Unite.

Îndeosebi în împrejurările date, Washingtonul nu prea era încântat ele perspectiva vizitei. Israelul avea revendicări serioase față de Statele Unite. Dar Departamentul de Stat era profund angajat în trei acțiuni politice legate de Orientul Mijlociu, care nu erau calculate tocmai în aşa fel încât să stimuleze sprijinirea Israelului. Aceste acțiuni căutau să-i facă pe arabi să ridice embargoul lor petrolier împotriva Statelor Unite; să întărească poziția şi influența Americii în statele arabe, în primul rând în Egipt şi Arabia Saudită; şi să găsească în comun cu Uniunea Sovietică o soluție pentru conflictul israe-liano-arab. Doar cu puțină vreme mai înainte, când Golda sondase terenul asupra posibilității unei vizite Ia Washington, spre a discuta livrările suplimentare de arme, rubrica satirică a unui ziar american sugera că preşedintele Nixon le-a spus, fără îndoială, aghiotanților săi: ,,Dați-i armele pe care le doreşte, dar țineți-o departe de Washington". Se spune că este un sâmbure de adevăr în orice glumă politică, în acest caz îmi închipui că este mai mult adevăr decât glumă. Convorbirile cu preşedintele şi cu Kissinger au fost extrem de dificile de data aceasta. Golda s-a întors apoi în Israel, iar Kissinger a zburat la Cairo, ducând cu el condițiile Israelului pentru un aranjament de separare a forțelor cu Egiptul.

În Egipt lucrurile au mers, pe cât se pare, mai bine decât se prevăzuse. Preşedintele Anwar al-Sadat era de fapt dornic să ajungă la un aranjament cu noi. Principalul motiv era situația sa militară întristătoare. Era improbabil ca el să salute ca binevenite o intervenție militară rusească pe pământul egiptean sau avioanele de transport ale American Air Force pe cerul Egiptului. Singurul lucru de care Sadat era sigur era că forțele sale nu puteau sparge asediul israelian.

Purtătorii săi de cuvânt oficiali şi, în consecință, presa egipteană, continuau să declare că forțele noastre de pe malul vestic al Canalului erau cele prinse în capcană. Dar comandanții armatei egiptene cunoşteau adevărata situație. Ei erau conştienți că, pentru a ne respinge sau izola, ale lor armate a Doua şi a Treia trebuiau să facă joncțiunea şi prin aceasta să lichideze capul nostru de pod. Dar ei nu aveau nici cea mai mică şansă de a o face. Armata a Treia era izolată, în penurie de hrană şi apă şi, mai presus de toate, lipsită de arme şi muniție. Era, de asemenea, complet expusă aviației noastre, deoarece bateriile ŞAM care îi asiguraseră acoperirea au fost fie distruse de trupele noastre, fie retrase. Cât priveşte Armata a Doua egipteană, ea era puternică doar atâta timp cât rămânea pe pozițiile sale fortificate, cu apărare antitanc şi cu protecție aeriană asigurată de o umbrelă de baterii ŞAM. Dar orice încercare de a se deplasa spre Sud, ca să facă legătura cu

Armata a Treia, o expunea bombardamentelor aviației noastre şi ambuscadei blindatelor noastre. Armata a Doua ar fi fost măturată, aşa cum s-a întâmplat cu Brigada a 25-a egipteană mai înainte, în război, când ea a pornit-o împotriva capului nostru de pod, în efortul de a-l distruge, pierzând cincizeci de tancuri, fără ca noi să fi pierdut măcar un singur tanc. Sadat înțelegea că realizările sale în acest război aparțineau de-acum trecutului şi că trebuia să-i pună capăt, fie şi cu costul concesiei şi compromisului.

Primul acord la care s-a ajuns între Israel şi Egipt, prin medierea lui Henry Kissinger. a fost urmarea convorbirilor militare de la Kilometrul 101 şi a fost semnat în ziua de 11 noiembrie 1973. El cuprindea sase articole şi se ocupa numai de aprovizionările Armatei a Treia şi de schimbul de prizonieri.

Patru zile mai înainte, în ziua de 7 noiembrie, adjunctul secretarului de stat, Joseph Sisco. membrii al echipei de mediere a lui Kissinger, venise la Ierusalim de la Cairo, cu proiectul propus. El s-a întâlnit cu reprezentanții guvernului nostru şi, după o discuție de mai multe ore şi introducerea anumitor modificări, am căzut de acord să-l acceptăm, în ziua următoare, proiectul de acord, cu amendamentele respective, a fost înfățişat Cabinetului şi aprobat. El cuprindea doar chestiunile urgente. Problemele majore nu aveau să fie ridicate la întâlnirile ofițerilor de la Kilometrul 101, care continuau în acea vreme. De ele avea să se ocupe viitoarea conferință de pace de la Geneva, sub genericul „Dezangajarea forțelor", un nume nou pentru un subiect vechi. Trebuie să spun că mi se luase o povară de pe suflet.

Cursul luat de convorbirile Iariv-Gamasi de la Kilometrul 101 nu fusese pe placul meu. Mi se părea că eram pe cale să facem concesii vitale fără a primi în schimb ceva corespunzător şi fără o reglementare convenabilă şi nu aveam posibilitatea că previn lucrul acesta. Şeful delegației noastre din acea vreme raporta direct primului-ministru. Punctele fundamentale erau aduse în fața Cabinetului pentru examinare şi decizie, iar acolo nu prea aveam sprijin pentru propunerile mele. Eu susțineam ideea că trebuia să ne retragem de pe malul vestic al Canalului, dar că trebuia s-o facem în cadrul unui acord politic care să asigure schimbarea esențială şi radicală a situației: deschiderea navigației pe Canalul Suez, refacerea oraşelor din lungul acestuia şi limitarea forțelor armate de aici. Nu era însă posibilă asigurarea realizării acestor obiective în negocierile dintre Iariv şi Gamasi, fără medierea Statelor Unite şi acceptarea responsabilității, în pofida rezervelor mele ocazionale față de dr. Kissinger şi acțiunile sale, nu treceam cu vederea realizările lui. Egiptul dorea foarte mult ca noi să părăsim „Africa" şi să ne îndepărtăm de Canal şi de aceea era momentul să ajungem la o reglementare militaro-politică cu această țară. Putea fi posibil s-o facem la Geneva, dar cu siguranță nu la Kilometrul 101.

În toiul negocierilor noastre asupra acordului de dezangajare a forțelor cu Egiptul, în ziua de sâmbătă 1 decembrie 1973, la ora 10,30 A.M., David Ben-Gurion a decedat în urma unei hemoragii cerebrale, îl vizitasem cu două

zile mai înainte, după ce îmi telefonase medicul său ca să-mi spună în ce condiție se afla. În ultimele sale zile de viață era doar parțial conştient şi îşi pierduse puterea de a vorbi. Am stat la patul său. Ochii îi erau închişi, gura încleştată, el părând lipsit de griji şi înfundat adânc în meditație, într-adevăr, trăsăturile sale exprimau o neobişnuită blândețe şi părea de un calm absolut. Părăsea într-o stare de linişte lunga sa viață furtunoasă.

Pe când îl priveam, m-am gândit că acum avea să fie jelit şi slăvit chiar de cei care l-au defăimat în ultimii săi ani de viață, începând cu actualii lideri ai Partidului Muncii, pe care el l-a condus timp atât de îndelungat şi terminând cu cel mai umil scrib de la ziarul partidului, Davar, care multă vreme a fost cunoscut drept „ziarul lui Ben-Gurion". Ei aveau să încerce să facă deosebirea între om şi conducător, între Ben-Gurion şi „bengurionism", între bărbatul pe care aveau să-l numească „cel mai mare dintre evrei, arhitectul statului, conducătorul națiunii", şi ființa umană care uneori greşea, între anii săi de triumf şi anii săi meschini. Distincția este falsă. El a luat decizii de geniu vizionar, a făcut şi greşeli, dar fenomenul istoric cunoscut cu numele de Ben-Gurion este un singur element. Omul şi conducătorul erau inseparabili.

35
CONVORBIRI LA WASHINGTON

La începutul lunii decembrie 1973, am fost programat să iau cuvântul la mai multe întruniri din Statele Unite, organizate sub auspiciile United Jewish Appeal. Kissinger a fost informat despre viitoarea mea călătorie şi, la propunerea sa, am început mai devreme cu câteva zile vizita mea, aşa încât să mă pot întâlni cu el şi cu secretarul apărării. Am avut o convorbire şi cu vicepreşedintele de atunci, Gerald Ford, la invitația acestuia. Cu Kissinger am avut două întâlniri, în ziua de 7 decembrie. Numai una a fost planificată, dar la sfârşitul acesteia el a propus să o reluăm după-amiază. Împreună cu mine, dimineața, au fost Zvi Zur, adjunctul meu la Ministerul Apărării, Motta Gur, ataşatul nostru militar la Washington şi Simha Dinitz, ambasadorul nostru în Statele Unite. Kissinger era însoțit de Joseph Sisco şi de doi aghiotanti.

Subiectul cu care s-a deschis convorbirea noastră de dimineață a fost livrarea de arme, iar la cea dintâi menționare a termenului Kissinger a şi sărit cu întrebarea, pe jumătate în glumă, dacă nu cumva guvernul israelian avea să-i taie ambasadorului nostru salariul în cazul în care acesta nu ridica problema armelor de cel puțin zece ori pe zi!

Zur a explicat că în evaluarea cantităților de arme primite de arabi trebuiau luate în calcul nu numai transporturile aeriene, ci şi cele maritime. Totalul cantității trimise arabilor de către Uniunea Sovietică se ridica la mai mult de 300 000 de tone, pe când noi primisem de la Statele Unite mai puțin

decât o treime din această cantitate. Eu am expus apoi cifrele, în comparație cu avioanele obținute de noi din America, arabii primiseră mai bine de 350 de avioane: 200 de la țările Europei de Est şi mai bine de 150 de la statele arabe, în ceea ce priveşte blindatele, arabii primiseră 1550 de tancuri doar de la Europa de Est, iar împreună cu livrările din partea statelor arabe şi-au asigurat un total de câteva ori mai mare decât cele 2500 de tancuri pierdute în război.

Pe când vorbeam despre ajutorul primit de arabi de la alte țări, am simțit o atmosferă de disconfort, de surpriză sau de neîncredere — nu puteam preciza, în Siria noi am luptat împotriva unor tancuri cu echipaje cubaneze, iar în Egipt, doar cu o zi în urmă, am doborât un avion cu pilot din Coreea de Nord. Noi aveam efective limitate, iar capacitatea noastră de a absorbi avioane şi tancuri era, drept urmare, restrânsă. Dar cu atât mai corect era ca America să ne livreze cantitățile pe care eram capabili să le echipăm. Cerusem transportoare blindate, de exemplu, şi nu primisem decât aproximativ a opta parte din numărul cerut. Lucru care era adevărat şi despre alte tipuri de arme şi de echipament. Numărul de rachete sol —aer Hawk posedate de noi era o mică fracțiune din cantitatea de rachete ŞAM posedată de arabi.

Am cerut să ni se permită să comandăm un mai mare număr de avioane direct de la fabrici, înainte de război, noi a trebuit să argumentăm în legătură cu fiecare avion „Phantom" în parte, iar atunci când, în timpul războiului, trebuința noastră de avioane era disperată, am fost informați că nu existau avioane disponibile. Era bine să le pregătim din timp.

Kissinger a expus poziția adoptată de administrația Statelor Unite şi motivația acesteia. La sfârşit mi s-a spus că unele din solicitările noastre aveau să fie admise, iar celelalte trebuiau studiate.

Cel de al doilea subiect al discuției noastre s-a referit la reglementările cu Egiptul şi s-a axat în principal pe problema Canalului Suez. Poziția definitivă a Statelor Unite era aceea de a prefera un Canal deschis în cadrul unei reglementări israeliano-egiptene — chiar dacă aceasta însemna ca avea să fie utilizat de ruşi —, mai degrabă decât un Canal închis şi continuarea conflictului. I-am spus lui Kissinger că a existat un moment în care aproape că pierdusem contactul fizic cu Canalul, dar că acum controlul nostru asupra acestuia era chiar mai mare decât fusese în trecut. Egiptenii cereau ca noi să ne retragem de acolo, iar eu am dorit să-i fac cunoscută lui Kissinger opinia mea personală (care avea aprobarea primului-ministru) în ceea ce privea reglementarea egipteano-israeliană.

Retragerea noastră de la Canal ar fi fost cea mai mare concesie făcută de noi, iar lucrul acesta ni s-a cerut chiar din faza de debut a negocierilor. Ni se oferea în schimb ceva cu totul nesatisfăcător: o încetare a focului temporară. Orice retragere adițională pe care noi am fi putut s-o facem în viitor avea să fie mult mai puțin importantă pentru Egipt, în timp ce noi

doream în schimb ceva de o importanță mult mai mare: un acord de pace. Din propunerile Egiptului făcute la Kilometrul 101 era evident că ni se cerea să dăm acum maximum şi să primim minimum. De aceea, am spus, dacă era să ne retragem 6-l0 mile Est de Canal, deplasarea trebuia făcută în cadrul unui acord care să ne asigure de terminarea ostilităților, în lumina acestei soluții fundamentale puteau fi întreprinse angajamente formale cât şi acțiuni practice: deschiderea Canalului pentru navigație şi refacerea şi recolonizarea civilă a oraşelor de la Canal. Cât priveşte structura topografică a reglementării, socoteam că trebuia să existe o fâşie care să separe cele două părți, o zonă-tampon care să se afle sub controlul forțelor ONU. După părerea mea, Statele Unite aveau, de asemenea, de jucat un rol activ în acord, îndeosebi în problema strâmtorii Bab el-Mandeb, care era o cale maritimă internațională utilizată şi de tancurile noastre petroliere. Revenea Statelor Unite să garanteze libertatea de navigație prin aceste strâmtori şi stătea în puterea americanilor să contracareze posibila opoziție a unei perechi de fregate egiptene!

Strâmtorile Bab el-Mandeb, Poarta Lacrimilor, se situează la capătul sudic al Mării Roşii, care se îngustează în acest punct până la lățimea de douăzeci şi două de mile. Strâmtorile sunt mărginite la Est de Republica Democratică Populară a Yemenului, la extremitatea Peninsulei Arabice, iar la Vest de coasta Africii, în centrul strâmtorilor se situează insula Perim, controlată de Yemen. Pasajul dintre insula Perim şi coasta Yemenului este virtual non-navigabil, iar navigația se face în principal prin canalul de şaisprezece mile şi jumătate dintre Perim şi coasta africană.

Nu pot spune că ideile mele l-au entuziasmat pe Kissinger. Pe unele le-a respins, iar față de altele a manifestat rezervă. Fapt destul de curios, existau unele domenii în care îi lipsea cunoaşterea de specialitate.

În ceea ce priveşte Strâmtorile Bab el-Mandeb, era clar pentru mine că fie şi dacă prezența în zonă a unui portavion putea influența situația — şi, într-adevăr, a influențat-o —, Statele Unite nu aveau să fie garantul permanent al libertății de navigație. Statele Unite nu erau jandarmul lumii. Interpretarea dată de mine poziției exprimate de Kissinger era că America ar fi mers la război dacă o cerea interesele Statelor Unite şi nu în virtutea unui principiu internațional ca libertatea de navigație. Dovada clară cu privire la această poziție erau explicațiile cerute de Congres după ce preşedintele Nixon a pus forțele Statelor Unite în alertă, în luna octombrie, când ruşii amenințau să trimită trupe la Cairo.

Oricum, socoteam că nu prea erau şanse ca Egiptul să accepte solicitarea noastră de a pune capăt stării de beligerantă. Egiptenii stăruiau ca noi să evacuăm cea mai mare parte din Sinai chiar înainte de faza încheierii păcii şi era improbabil ca ei să se oblige la non-beligeranță în acest stadiu. Mai mult, în noiembrie, Iariv i-a spus lui Gamasi, la Kilometrul 101, că noi

eram gata să ne retragem de la Canal în cadrul strict al unui acord de reducere a forțelor, iar el nu pusese nici o condiție politică pentru egipteni.

I-am spus lui Kissinger că dacă Egiptul nu accepta termenii noştri politici, noi trebuia să rămânem pe pozițiile militare actuale şi că, în cele din urmă, Egiptul avea să accepte reglementarea pe care acum o respingea. Am spus aceasta chiar dacă ştiam că nu numai Egiptul era interesat într-o reglementare imediată. America era şi ea interesată, în scopul de a se pune un capăt isteriei din Europa în privința petrolului. Ştiam, de asemenea, că dacă noi insistam în tărăgănarea pentru un alt an a lucrurilor, poziția Israelului față de Statele Unite ar fi fost departe de a fi roză.

I-am înmânat lui Kissinger harta pe care o adusesem, pe care era marcată propunerea noastră de a ne retrage o jumătate de milă de la liniile încetării focului, concomitent cu forțele egiptene. Această propunere a fost formulată la inițiativa generalului Siilasvuo, care considera că acesta era primul pas făcut în „dezangajarea forțelor" ambelor părți. Nu credeam că exista o şansă cât de mică de a fi acceptată de către egipteni.

În pofida serioaselor rezerve exprimate de Kissinger cu privire la unele dintre propunerile mele, mi s-a părut că am reuşit să scot în evidență cel puțin un lucru: că problema era complexă şi că impunea o studiere meticuloasă. Am aranjat să continuăm discuția după ce el îi va fi ascultat pe egipteni. În ziua de 12 decembrie avea să zboare la Cairo şi avea să fie la Ierusalim în ziua de 16 decembrie.

Două zile mai târziu, duminică 9 decembrie, l-am întâlnit pe secretarul Apărării, James Schlesinger. Întâlnirea a fost neaşteptată şi pentru ea a trebuit să revin la Washington de la New York, unde am luat cuvântul la o întrunire, sâmbătă noaptea, între cele două întâlniri cu Kissinger, de vineri, am luat prânzul cu adjunctul secretarului Apărării, William Clements. Schlesinger era peste hotare în acel moment şi de aceea mi s-a spus că, prin urmare, mă puteam consulta cu Clements în problema armelor. Şi am făcut-o. Am înțeles că Statele Unite, slavă Domnului, nu duceau lipsă de arme. Chestiunea era pur politică. Nu primeam arme din cauză că politica Statelor Unite era să nu ni se dea.

De la prânz m-am dus la cea de a doua întâlnire cu Kissinger şi i-am dat un raport cu privire la convorbirea avută la Pentagon, împreună cu complimentele personale din partea lui Clements. Când m-am întors la hotel, am fost informat că Schlesinger avea să se întoarcă din Europa a doua zi şi, deşi era neobişnuit pentru el să apară la Pentagon duminica, mi-a propus să ne întâlnim la ora zece dimineața în cabinetul său.

Discuția cu Schlesinger a fost neconcludentă, însă plăcută. Nu-l întâlnisem mai înainte, înalt, relaxat, cultivat, vorbea puțin, dar ceea ce spunea era clar şi de ținută.

I-am vorbit despre cererile noastre privind armele, despre promisiunile de înlocuire care nu fuseseră îndeplinite şi despre uriaşa prăpastie ce se

căsca între arsenalul nostru şi acela al arabilor. I-am vorbit, de asemenea, despre faptul că aveam impresia că oprelişte a era politică. I-am cerut să-mi spună care dintre articolele cerute de noi puteau fi primite şi care nu. M-am întors apoi la problema de a face comenzi direct la fabrică. I-am arătat că Israelul era singura țară din lume căreia nu i se permitea să comande avioane sau tancuri la uzine. Libia putea să cumpere tot ce dorea din Franța şi orice alt stat arab putea cumpăra arme din Est sau din Vest, cu grămezile lor de dolari uriaşe. Numai noi, chiar când aveam bani, nu puteam cumpăra ceea ce ne trebuia. Statele Unite erau singura țară gata să ne vândă avioane, dar chiar şi aici nu ni se permitea să comandăm mai mult de două sau trei pe lună. I-am arătat din nou lista solicitărilor noastre. El a ascultat, însă nu a promis nimic.

Către sfârşitul convorbirii m-a întrebat asupra situației militare de pe fronturile din Nordul şi Sudul Israelului şi asupra perspectivelor de pace. I-am spus că adâncimea capului nostru de pod de pe frontul egiptean era de fapt doar ceva mai mare de şase mile, dar că nu ne temeam deloc că putea fi tăiat. Egiptenii nu aveau nici o şansă să o facă, iar noi puteam continua să stăm luni în şir pe teritoriul din Vestul Canalului. Nu exista nici un alt Ioc pentru care noi să fi căpătat un preț politic mai ridicat. Cât priveşte aranjamentul de pace cu Egiptul, mă temeam ca Egiptul să nu condiționeze reglementarea finală dintre noi de ajungerea la o reglementare cu Siria şi Iordania. Era adevărat că Egiptul dorea să pună capăt războiului şi că spera ca noi să ne retragem mai întâi şaizeci de mile în interiorul Sinaiului. Dar când s-ar fi ajuns Ia negocierea reglementării finale, Sadat ar fi insistat asupra rezolvării cu precădere a problemei refugiaților palestinieni şi a problemei Ierusalimului.

Întâlnirea mea cu vicepreşedintele Gerald Ford a avut loc în dimineața precedentă, prima sa zi de lucru — mi s-a spus — în noua sa funcție. Atmosfera a fost extrem de agreabilă, domnul Ford fiind sincer şi deschis. El a pus o mulțime de întrebări, toate scurte, sistematice şi la obiect. I-am vorbit pe scurt despre armele sovietice cu care avusesem de-a face, despre armele primite de la Statele Unite şi despre ce s-ar fi întâmplat dacă aceste arme nu ne-ar fi fost trimise. Am fi scos-o la capăt — am spus —, am fi rezistat cu fermitate, dar războiul ar fi fost mai greu şi pierderile noastre mai mari. Am pomenit şi de întâlnirea mea cu Clements. Ford a fost darnic cu laudele la adresa lui Kissinger şi a spus că americanii aveau încredere în el. Când a vorbit de perspectivele păcii, a subliniat că Statele Unite ajutau Israelul şi aveau să continue s-o facă, dar — a subliniat el — „dorim să vă ajutăm în aşa fel încât să ajungeți la pace". Chiar şi atunci când am discutat despre împrumutul a 2,2 miliarde de dolari şi despre ajutorul pentru Israel luat în considerare, el a socotit că Congresul le va aproba cu o majoritate categorică. Dar a arătat, pregnant, că acestea erau privite drept o investiție în pace şi nu în reluarea războiului. Intenția sa era în mod clar aceea de a ne face să

înțelegem că ajutorul american ne era dat în ipoteza că, în ceea ce ne priveşte, vom face totul ca să ajungem la un acord cu arabii.

La sfârşitul întâlnirii, el şi-a exprimat din nou speranța că Kissinger, „care ne-a scos din Vietnam", va avea succes în eforturile sale actuale de a asigura o reglementare în Orientul Mijlociul. I-am spus că aveam să ne întâlnim din nou cu Kissinger, în ziua de 16 decembrie, în Israel. El avea să vină la noi de la Cairo, cu punctele de vedere ale Egiptului. Eu speram să găsim calea spre pace şi ca războiul să nu fie reluat.

Întâlnirea nu a dus la rezultate tangibile, ceea ce nici nu ne aşteptasem. Cu toate acestea, am plecat din cabinetul vicepreşedintelui Gerald Ford cu un sentiment plăcut. Avusesem o convocare deschisă, onestă şi sinceră, cum se şi cădea pentru acea zi de sâmbătă, sabatul evreiesc.

A doua zi, direct de Ia întâlnirea mea cu Schlesinger, am urcat la bordul unui avion „El Al" cu destinația Israel. Acesta transporta echipament şi zbura direct de la Washington la Tel Aviv. Am cercetat minuțios mesajele guvernului, am înghițit un somnifer şi un whisky dublu şi m-am trezit deasupra Europei. Câteva ore mai târziu, în dimineața zilei de 10 decembrie, am sosit în Israel şi m-am dus direct la Ierusalim ca să-i raportez primului-ministru.

După ce am adăugat detalii la rapoartele mele telegrafiate asupra convorbirilor, care îi fuseseră trimise de la Washington, i-am vorbit Goldei Meir despre perspectivele noastre de a primi alte arme şi despre stadiul următor în negocierile noastre cu Egiptul. Cât priveşte primul subiect, i-am spus primului-ministru că era probabil să facem față considerabilei dificultăți în care ne aflam, fiindu-ne asigurate toate armele şi echipamentul de care aveam nevoie. Cât priveşte cel de al doilea subiect, avea să ne-o spună Kisssinger, care trebuia să sosească în câteva zile, aducând cu el reacția Egiptului la propunerile noastre. I-am vorbit Goldei despre popularitatea propunerii lui Iariv, făcută egiptenilor la Kilometrul 101, în ziua de 22 noiembrie şi că, pe cât se părea, aceasta fusese salutată de ruşi. Dar am specificat din nou obiecțiile mele referitoare la oferta lui Iariv. Aceasta vorbea doar de o reglementare pentru 3 până la 6 luni. Şi ce avea ea să ne aducă? Nu era nici o nevoie să ne pripim. Trebuia să avem răbdare, să rămânem pe malul vestic al Canalului şi cu nici un preț să nu evacuăm Zona Canalului în cadrul unui acord militar lipsit de elemente politice. Mai mult, era esențial ca Statele Unite să se implice în negocieri, aşa încât să aibă responsabilitatea lor pentru implementarea celor stabilite. Noi puteam avea deosebiri de opinie cu Statele Unite, de vreme ce ele doreau să grăbească reglementarea de dezangajare a forțelor în speranța că aceasta le va ajuta să primească petrol de la Arabia Saudită.

Am raportat, de asemenea, atât la Cabinet, cât şi la ministerul de externe şi la Comisia pentru securitate a Knessetului, care au dorit să afle părerile mele cu privire la atitudinea guvernului Statelor Unite față de Israel.

Am spus că americanii doreau să încercăm să facem totul spre a ajunge la un acord cu arabii. Nerăbdarea lor de a vedea că se pune capăt conflictului din Orientul Mijlociu, chiar şi cu preţul unor concesii pline de consecinţe pentru Israel, a fost exacerbată de criza energiei, de dorinţa lor de a ajunge la o înţelegere cu Uniunea Sovietică şi de amara lor experienţă privind războiul din Vietnam. Pentru ei era mai bine ca Kissinger, împreună cu ruşii, să conducă convorbirile de pace la Geneva, decât ca noi să distrugem sau să învingem Armata a Doua sau a Treia egipteană. Şansa pentru o soluţie ei n-o vedeau într-o nouă lovitură militară dată de noi egiptenilor.

Am mai spus, în faţa Cabinetului, că n-am simţit la Wasshington nici o tendinţă de a ne presa să facem concesii în problemele noastre vitale. Mi s-a explicat, deşi în mod indirect, că americanii nu ne cereau să ne abandonăm interesele fundamentale, dar că se aşteptau să avansăm în direcţia păcii. Putea veni timpul când ei să exercite o adevărată presiune, dar deocamdată nu credeam că vor încerca să ne forţeze să ne abandonăm poziţia prin oprirea deliberată a livrărilor de arme. Ei ne zoreau la compromis, dar nu aveau să ne trădeze.

Niciodată americanii nu ne-au cerut să ne retragem la liniile din 22 octombrie; şi nici n-am auzit că dacă noi nu vom face lucrul acesta, arabii vor relua ostilităţile. Lucrul acesta era adevărat şi cu privire Ia Bab el-Mandeb, Egiptenii aveau acolo două fregate. Dar noi eram cei care am oprit tancurile noastre petroliere; Kissinger n-a cerut lucrul acesta. Am spus Cabinetului că Kissinger trebuia creditat nu numai în privinţa eforturilor sale intense şi eficiente de mediere între arabi şi Israel, ci şi în privinţa viziunii lui realiste. Cât priveşte trecerea prin Strâmtorile Bab el-Mandeb, din momentul în care se ajungea la un acord cu Egiptul asupra dezangajării, se putea presupune că egiptenii nu vor opri trecerea vaselor noastre. Mai mult, un portavion american continua să se afle în apele Bab el-Mandebului, în timp ce avioanele sale „Phantom" se roteau din când în când deasupra vaselor noastre şi deasupra fregatelor egiptene ancorate acolo. Aluzia era de ajuns.

La patru zile după întoarcerea mea de la Washington, Kissinger a sosit în Israel, după ce vizitase Algeria, Egiptul, Arabia Saudită, Iordania şi Siria. Principalul său scop, desigur, era acela de a asigura anularea boicotului petrolului împotriva Statelor Unite. Dar această problemă era acum legată şi de negocierile noastre cu Egiptul şi Siria.

El şi-a petrecut mai multe ore din prima zi a vizitei la Ierusalim cu primul-ministru, iar a doua zi s-a întâlnit cu echipa de negociere israeliană-Golda Meir, Allon, Eban şi eu. Au fost prezenţi şi şeful statului-major, Iariv şi Dinitz. Kissinger era însoţit de adjunctul său Joseph Sisco, de doi alţi oficiali ai Departamentului de Stat şi de ambasadorul Kenneth Keating. Întâlnirea a început dimineaţa şi a continuat până după miezul nopţii, în primul rând noi am ridicat eterna problemă a armelor americane, după care am atacat problemele negocierilor cu arabii.

Nimic nou nu a ieşit din discuția asupra livrărilor de arme, cu excepția a ceva mai multă caznă. Aceasta a fost cauzată mai puțin de răspunsul practic la cererile noastre cât de metoda meschină de transport. De exemplu, în cele din urmă am reuşit să cumpărăm puşti din Statele Unite, dar acum doream să le primim repede. Pentagonul, însă, insista ca ele să fie transportate cu vaporul, nu cu avionul, spre a se evita impresia că America expedia arme Israelului într-un ritm de urgență. Argumentele noastre că tipul de transport utilizat în acest scop ne privea pe noi au fost înlăturate. Problema a fost rezolvată până la urmă, dar ne-a lăsat un gust neplăcut: însăşi ideea că noi trebuia să ne interzicem transportarea cu avionul a unor arme atât de elementare ca puştile doar pentru că arabilor nu avea să le placă lucrul acesta!

Analiza noastră privind negocierile cu Siria a fost consacrată în întregime problemei schimbului de prizonieri. Până acum sirienii refuzaseră să ne dea lista prizonierilor pe care îi dețineau şi nu permiseseră Crucii Roşii să-i viziteze. Această atitudine ne-a cauzat mare nelinişte şi mânie. Desigur că era exclus să ne aşezăm cu ei la masa de negocieri, la Geneva, înainte ca această obligație elementară să fie îndeplinită. Era, de asemenea, cerința primordială a Convenției de la Geneva asupra prizonierilor de război, semnată şi de Siria. Preşedintele Hafez al-Assad al Siriei utiliza prizonierii noştri ca pe o pârghie cu care încerca să dobândească la negocieri concesii teritoriale, iar ceea ce afla el din presă despre profunda îngrijorare a publicului israelian în privința prizonierilor trebuie să-i fi dat motive să creadă că va avea succes. Discutarea acestei probleme cu Kissinger a fost neconcludentă. El ar fi trebuit să găsească o cale de a-l convinge pe Assad să transmită lista prizonierilor şi să permită vizitarea din partea Crucii Roşii înainte ca noi să începem convorbirile cu Siria. Assad era foarte încăpățânat, iar scopul său real, chiar dacă nu o spunea explicit, era să distrugă Israelul.

Egiptul a constituit tema principală a convorbirii noastre cu Kissinger. La Washington, eu subliniasem necesitatea noastră de a fi siguri că dezangajarea forțelor avea să ducă la terminarea ostilităților. Am aflat acum că, la semnarea acordului de dezangajare, Sadat avea să demobilizeze o parte din armata sa şi, de asemenea, avea să înceapă activitatea pregătitoare privind deschiderea Canalului Suez şi refacerea oraşelor Canalului. Sadat dorea să recâştige pământul egiptean şi să restaureze onoarea armatei sale.

Aşa cum s-a relatat la vremea aceea, propunerea cu care Kissinger venise de la Cairo şi care, în principiu, era bazată pe sugestiile noastre, cerea crearea a trei zone la Est de Canal: egipteană, a Națiunilor Unite şi israeliană. Forțele egiptene şi israeliene din zonele respective trebuiau să fie limitate atât ca efectiv de trupe cât şi ca armament. Cele trei zone laolaltă trebuiau să se extindă de la Canal la o linie situată la douăzeci de mile Est de Canal. Limita sudică nu era specificată. Egiptul dorea ca forțele noastre să fie staționate la

Est de trecătorile strategice Mitla şi Gidi, în timp ce intrarea vestică în trecători urma să se afle sub controlul UNEF.

Privitor la dimensiunea forței din fiecare zonă, s-a spus că Sadat menționase mărimea de două divizii, cu un efectiv de 24 000 de oameni şi 200 tancuri. Pe cât se părea, căzuse, de asemenea, de acord să nu introducă baterii de rachete sol—aer la Est de Canal, dar nu era pregătit să accepte vreo limitare a forțelor sale pe malul vestic.

După ce au fost clarificate diferite detalii, discuția s-a restrâns la spinoasa problemă a retragerii noastre şi la ce aveam să obținem în schimb. Acordul propus era acela de dezangajare a forțelor, dar acesta însemna mai mult o retragere unilaterală a Israelului. Doar noi trebuia să fim împinşi îndărăt, atât de pe malul vestic al Canalului cât şi din pozițiile ocupate de mult pe malul estic. Situația noastră militară ar fi slăbit, în consecință, fără ca arabii să fie totuşi satisfăcuți, deoarece ei doreau să ne retragem la liniile de dinainte de 1967, iar ei aveau mult sprijin pentru această cerere, dincolo de lumea arabă. Ce am fi câştigat apoi din retragerea noastră? într-adevăr, o dată ce ne retrăgeam, nu ne-ar fi amenințat arabii din nou cu boicotul petrolier? S-ar fi făcut noi presiuni asupra noastră să ne tot retragem şi am fi ajuns în cea mai rea situație din punct de vedere militar şi politic.

Răspunsul la aceste întrebări era că noi nu aveam nimic de pierdut. Forțele noastre militare puteau să nu fie într-o capcană militară, dar ele erau într-o capcană politică. Egiptenii nu aveau să se împace cu prezența noastră la Vest de Canal, iar dacă se relua războiul, întreaga lume, inclusiv Statele Unite, avea să fie împotriva noastră. Lumea era interesată de petrol, nu de dreptate şi dorea ca statele arabe producătoare de petrol să ridice embargoul impus națiunilor consumatoare tocmai ca să le forțeze să adopte o poziție antiisraeli-ană. Dar chiar şi cei care erau de acord cu această analiză a poziției Israelului față de cererile arabe şi a suportului mondial pe care acestea îl comandau, nu se puteau opri la aceasta, întrucât întrebarea esențială era în realitate „cum vor sfârşi toate acestea?" La această întrebare nu exista răspuns satisfăcător, dar lucrul cel mai rău care se putea întâmpla în şase luni avea în mod cert să se întâmple imediat dacă nu se ajungea la nici un acord. Scopul nostru politic strategic trebuia să fie acum potolirea panicii şi isteriei care cuprinseseră guvernele Europei şi unor țări ca Japonia, care se aflau sub presiunea boicotului petrolier. Multe dintre aceste guverne doreau să demonstreze propriului popor cât de active erau în protejarea intereselor lor, exercitând presiuni asupra Israelului.

Nu se poate spune că aceste răspunsuri au fost convingătoare pentru toți. Pentru unii, concepte ca a câştiga timp şi domolirea panicii stârnite de criza petrolului erau o ofertă politică acceptabilă. Alții doreau ca lucrurile să fie clare şi tangibile. Ce s-ar fi câştigat cu timpul? De ce să ne fi aşteptat ca lumea să-şi schimbe în şase luni atitudinea față de noi? Era evident că Statele Unite sperau să pună capăt boicotului petrolier în cadrul acordurilor

dintre Israel şi egipteni şi sirieni. Sfârşitul boicotului era important şi pentru noi, dar nu acesta era obiectivul-cheie. Petrolul nu era problema dintre Israel şi arabi. De fiecare dată când cineva menționa că lumea dorea ca noi să ne reîntoarcem la granițele de dinainte de 1967, câte unul adăuga rectificarea: „Lumea doreşte petrol". Lumea, probabil, dorea şi una şi cealaltă.

Chestiunea „cum vor sfârşi toate acestea?" mi-a adus în minte împrejurarea în care am auzit-o pentru prima oară. A fost la New York, pe când eu cuvântam la o întrunire a evreilor, pe tema chemării din Isaia 44:2: „Nu te teme de nimic, slujitorul meu Iacov". După cuvântare, mi s-au pus întrebări din rândul ascultătorilor şi primul care s-a ridicat a fost un bărbat în vârstă, care a întrebat pur şi simplu: „Domnule ministru al Apărării, unde vor sfârşi toate acestea?" El a spus aceasta în idiş şl oarecum întreaga durere a veacurilor de suferință evreiască a fost exprimată în cele cinci cuvinte: „Vos vet sein der sof? "

În convorbirile cu Kissinger, am înțeles că singura soluție în consonanță cu acel „nu te teme de nimic, lacobe" al lui Isaia era să mă întorc la vechea mea propunere cu privire la un acord provizoriu, un plan pe care îl înaintasem, fără succes, după Războiul de Şase Zile. Am explicat acum că, în timp ce Golda avea dreptate să spună că ceea ce se numea dezangajare era de fapt o retragere unilaterală a forțelor noastre, ceea ce ne era necesar în schimb nu era o retragere în paralel a egiptenilor, ci un acord. Un astfel de acord trebuia să conțină trei prevederi esențiale:

• Dezangajarea trebuia efectuată în cadrul unui pact israeliano-egiptean de non-beligeranță.

• Retragerea noastră nu trebuia exploatată de egipteni ca să-şi întărească forțele pe linia frontului: tancurile lor nu trebuia să le înlocuiască pe ale noastre.

• Zona trebuia readusă la normal. Aceasta însemna reclădirea oraşelor de la Canalul Suez; reîntoarcerea populației civile în zona Canalului; reluarea activităților industriale, cum ar fi rafinarea petrolului şi operațiunile de transport de petrol prin conducte de la Golful Suez; şi o reducere semnificativă a dimensiunilor armatei egiptene. Aceste acțiuni ar fi avut urmări mai importante decât garanțiile formale privind sfârşitul războiului, deoarece ele reprezentau nu simple obligații verbale, ci implementarea practică a modelului vieții paşnice, un model care era incompatibil cu continuarea ostilităților.

Acestea erau propunerile pe care le-am ventilat ani de-a rândul, iar acum poate că era timpul ca ele să fie puse în aplicare. Noi nu doream deloc să rămânem pe teritoriul de la Vest de Canal. Cât priveşte malul estic, eu, cel puțin, încă de mult am socotit că trebuia să ne îndepărtăm de Canal, dar numai în cadrul unui acord provizoriu.

Nimic din ce am spus nu era nou pentru israelienii prezenți. Nici pentru Kissinger nu era ceva nou, pentru că îi vorbisem despre acestea la

Washington, în săptămâna precedentă. El reacționase atunci cu uimire. Acum a dat din cap în semn de aprobare, între timp, în stilul pragmatic al Departamentului de Stat, el nu stătuse nici în Statele Unite cu mâinile în sân şi chiar testase propunerea şi cu Sadat, la Cairo, şi n-o găsise imposibil de aplicat.

Am fost fericit să aud această veste de la Kissinger. Calea către un acord avea să fie încă lungă, dar nu era blocată. Nu credeam că Egiptul ar fi fost gata să ajungă la un acord final cu noi — chiar dacă ne întorceam la frontiera de dinainte de 1967 — fără Siria, Iordania şi palestinieni, însă consideram că cheia reglementării cu fiecare stat arab, şi îndeosebi cu Egiptul, era crearea de condiții care să reducă motivația arabă pentru război şi să promoveze normalizarea vieții, în ceea ce priveşte Egiptul, propunerea era aplicabilă în Zona Canalului, însă nu în aceeaşi măsură în partea estică a Sinaiului. Căci, pe de o parte, egiptenii înțelegeau importanța acestuia pentru noi şi neimportanta acestuia pentru ei, cu excepția scopului negativ de blocare a navigației noastre la Şarm el-Şeik, la intrarea în Golful Aqaba. Pe de altă parte, de vreme ce ei nu erau dispuşi să ajungă la un acord final cu noi atâta timp cât conflictul nostru cu Siria, Iordania şi palestinienii rămânea nerezolvat, prezența noastră în Sinaiul estic nu era tulburătoare, deoarece ei, împreună cu celelalte state arabe, puteau continua să mențină o situație de non-pace cel puțin. Preşedintele Sadat, ca şi predecesorul său, avea să se facă din timp în timp ecoul sloganului că şi pentru el problema palestiniană era esența problemei şi că Ierusalimul avea prioritate față de Sinai. Lăsarea porțiunii estice a Sinaiului în mâinile noastre şi continuarea stării de beligerantă, deşi nu de război activ, rezolvau partea practică a problemei: asigurarea pentru Egipt a ceea ce era partea cea mai importantă a Sinaiului şi întreținerea vorbăriei goale în privința laturii simbolice.

În ziua de 21 decembrie a avut loc, la Geneva, deschiderea ceremonioasă a Conferinței de Pace, care apoi a fost amânată. Două zile mai târziu, când delegația noastră militară trebuia să plece în Elveția, i-am cerut colonelului Dov Sion să mă vadă şi i-am spus că îmi asumam ceea ce şeful statului-major îi şi spusese cu privire la conferință. Generalul maior Mordehai (Motta) Gur, care pe atunci era ataşatul nostru militar la Washington, avea să conducă această delegație la convorbirile de pace, iar Sion avea să-i fie adjunct. I-am înmânat deciziile relevante ale guvernului, precum şi propriile mele instrucțiuni. Dov Sion îl însoțise pe Aaron Iariv la convorbirile de la Kilometrul 101 şi cunoştea subiectul, în pofida simpatiei mele pentru dânsul, a înaltei mele considerații pentru inteligența sa şi a relației noastre informate — el era ginerele meu, soțul fiicei mele Iael —, mi-am dat osteneala să-i definesc cât se poate de explicit autoritatea delegației. Avusesem experiența amară a convorbirilor de la Kilometrul 101, unde reprezentanților noştri le erau date directive generale şi vagi, nefiind clar în fața cui erau ei în mod direct responsabili.

I-am spus lui Dov Sion că delegația sa avea autoritatea să prezinte doar propunerile noastre oficiale. Dacă erau întrebați de propuneri neoficiale, trebuiau să răspundă că nu exista nici una. (La Kilometrul 101 s-au ridicat probleme că urmare a propunerilor neoficiale ale lui Iariv). Kissinger şi ministrul de externe sovietic Gromîko deja părăsiseră Geneva, întorcându-se la Washington, respectiv la Moscova, iar delegația noastră militară avea să macine timpul în zadar până la alegerile generale din Israel, din ziua de 31 decembrie. Am subliniat că ei erau răspunzători doar față de mine şi nu față de primul-ministru sau față de şeful statului-major. Ei puteau trimite rapoarte oricui le-ar fi cerut-o — primului ministru, şefului statului-major şi ministrului de externe —, dar instrucțiuni aveau să primească exclusiv de la mine.

Aveam să ştim cine va conduce noul guvern doar după alegeri. Dacă Golda Meir continua să fie prim-ministru, nu ştiam dacă dorea ca eu să mai fiu ministrul apărării. Dar oricine ar fi fost, eu sau oricine altul, viitorul ministru al apărării avea să susțină mai departe convorbirile cu americanii cu privire la acordul propus de dezangajare a forțelor. Ambasadorul nostru la Washington trebuia să afle de la Kissinger când putea el să confere din nou cu noi.

Întâlnirea cu Kissinger a fost stabilită pentru ziua de 4 ianuarie 1974, la Washington. Pregătindu-se pentru aceasta, Golda Meir s-a întâlnit în prealabil cu un grup de cinci miniştri, la care s-a alăturat şeful statului-major. La solicitarea ei, am prezentat oferta. Aceasta conținea mai multe prevederi. Patru erau militare şi priveau desfăşurarea de forțe, limitarea de forțe, programul implementării noii desfăşurări şi bugetul necesar fortificării şi asigurării serviciilor, cum erau drumurile de acces, pentru noile linii.

Celelalte prevederi se raportau la trei domenii. Primul, aparatul propus-pentru supravegherea acordului: observatori ONU şi alte măsuri. Al doilea, probleme non-militare care trebuiau incluse în acord: încetarea ostilităților, restaurarea civilă a Zonei Canalului, libertatea navigației prin Strâmtorile Bab el-Mandeb, reducerea efectivului trupelor egiptene şi israeliene şi reluarea navigației pe Canalul Suez, inclusiv pentru cargourile israeliene. Al treilea, un acord între Israel şi Statele Unite, care să conțină puncte de interes bilateral, cum ar fi livrările de arme şi ajutorul economic, precum şi probleme care afectau în mod direct Israelul şi Egiptul, în care America era implicată ca terță parte. Aceasta din urmă trebuia să includă garanții cu privire la libertatea navigației prin Strâmtorile Bab el-Mandeb şi alte probleme asupra cărora Egiptul trebuia să-şi ia angajamente față de Statele Unite şi nu față de noi. Dezavantajul acestei proceduri era, desigur, absența contactului direct dintre egipteni şi noi, dar avea avantajul de a asigura implicarea Statelor Unite, dacă nu ca garant real, cel puțin ca partener la acord.

Şeful statului-major a expus mai pe larg prevederile militare şi a înfățişat harta propusă. După discuție, primul-ministru a recapitulat cele

discutate şi a spus că liniile generale ale propunerii mele aveau să fie aduse, a doua zi, în fața Cabinetului, pentru analiză şi aprobare. Cabinetul le-a aprobat, iar eu am fost autorizat să-i prezint propunerea lui Kissinger.

Când l-am văzut pe Kissinger, la Washington, în ziua de 4 ianuarie, i-am spus că propunerea pe care o aduceam, aprobată de guvern, avea fără îndoială să fie confirmată de guvernul ce urma să fie format pe baza rezultatelor alegerilor. Prezentându-i propunerea mea de dezangajare a forțelor, i-am explicat că fusese elaborată ca un concept total şi nu ca o cârpeală. Ea avea logica ei specifică şi avea să funcționeze cum se cuvine şi să-şi atingă scopul numai dacă era implementată în întregimea sa. Ea putea fi acceptată sau respinsă, dar nu avea nici o noimă să se argumenteze asupra fiecăreia din prevederile sale. Ea țintea să creeze o nouă situație şi să deschidă o nouă pagină în relațiile şi realitățile dintre Israel şi Egipt.

Niciodată nu am crezut că Egiptul ar dori sau ar putea să-şi refacă oraşele ele la Canal şi să deschidă circulația pe această cale de apă în timp ce noi ocupam malul vestic sau chiar dacă eram mai departe în interiorul Sinaiului, dar țineam Canalul în raza artileriei noastre. Pe de altă parte, nu avea nici o logică să ne îndepărtăm de Canal dacă egiptenii nu aveau intenția de a-I reda circulației maritime şi de a restaura viața civilă în zonă. De aceea noi consideram propunerile noastre ca fiind primul pas spre pace şi nu pur şi simplu o dezangajare de forțe. Trebuia să fim asigurați de Statele Unite că Egiptul intenționa să deschidă Canalul, că va garanta libertatea de trecere pentru cargourile israeliene şi că va demobiliza o parte din forțele sale armate. O formulă adecvată ar fi trebuit să prescrie încetarea războiului sau a stării de beligerantă. Statele Unite trebuiau să garanteze libertatea de navigație prin Strâmtorile Bab el-Mandeb. Iar noi doream să încheiem un acord cu Statele Unite pentru livrările de arme pe termen lung.

Ne-am întâlnit din nou a doua zi, sâmbătă. Kissinger studiase în mod vădit materialul scris şi reflectase asupra discuției noastre anterioare, iar acum a ridicat din nou problema reducerii forțelor, stăruind însă în mod deosebit asupra liniei Mitla—Gidi. Ştiam că pentru Sadat aceasta era o problemă de importanță nu numai practică, ci şi simbolică. El pornise la război cu scopul de a pune mâna pe Trecătoarea Mitla şi, dacă ar fi putut aduce poporului său vestea triumfală că ne-a scos de acolo, ar fi realizat o victorie extraordinară. Valoarea practică pentru Sadat era, de asemenea, considerabilă, întrucât dacă el se hotăra să reia războiul, ar fi fost convenabil să aibă unitățile UNEF staționate la intrarea în trecători, de vreme ce acestea puteau fi îndepărtate cu un simplu bobârnac. Mi-a trebuit o oră ca să-i fac limpede faptul că nu trebuia să mă mişc de pe poziția mea.

După convorbirile de la Departamentul de Stat, m-am întâlnit cu secretarul Apărării, Schlesingter, la Pentagon. Era greu de evitat impresia că politica armelor față de Israel era să nu ne dea acum decât o aluzie că, dacă ajungeam la un acord cu egiptenii, ne puteam aştepta la un acord pe termen

lung cu privire la livrările de arme. Ce avea să fie un astfel de angajament şi în ce măsură avea să fie el îndeplinit, numai viitorul ne-o putea spune. Problema noastră era că America era singurul nostru prieten, cu accentul pe „singurul".

36
NAVETĂ PE CALEA ACORDULUI

Următoarele şase zile înfrigurate din ianuarie au adus propria lor dramă, pe când Henry Kissinger făcea naveta între Cairo şi Ierusalim. Secretarul de stat a petrecut ziua de 14 ianuarie cu Sadat şi s-a întors la noi în ziua următoare. De data aceasta aducea propunerea egipteană. Divergenţele noastre cu egiptenii se focalizau în principal în două puncte esenţiale: cine avea să ocupe trecătorile Mitla şi Gidi, şi reducerea reciprocă a forţelor, în nici un punct noi nu eram pregătiţi pentru compromis, chiar dacă aceasta însemna eşuarea încheierii unui acord, în cele din urmă, după discuţii, definiri, ştersături şi rescrieri, care durară până departe după miezul nopţii, treaba a fost făcută. Aveam o hartă şi acordul verbal al egiptenilor, precum şi multe documente privind problemele care preocupau Statele Unite, unele legate de acordul nostru cu Egiptul, iar altele referitoare la „înţelegerile" cu Statele Unite în privinţa unor chestiuni bilaterale. Formula propusă a fost adusă în faţa Cabinetului şi a fost aprobată. Şedinţa, în mod special convocată în acest scop, s-a ţinut în casa primului-ministru, care suferea de o răceală gravă.

Cabinetul l-a împuternicit pe primul-ministru să-l instruiască pe şeful statului-major să se întâlnească cu şeful statului-major egiptean la Kilometrul 101 şi să semneze Acordul de Dezangajare a Forţelor şi hărţile anexate. Kissinger a zburat la Cairo şi s-a întors în noaptea de 16 ianuarie, aducând cu el textul egiptean final, care conţinea câteva schimbări insignifiante, ca şi specificări privind retragerea noastră la douăsprezece mile de oraşul Suez, la Sud de Ras Maşala, pe coasta de Est a Golfului Suez, ca şi la Est de golf. Am fost de acord, deoarece nu însemna un avantaj militar deosebit menţinerea forţelor noastre în apropiere de Suez. Aceasta nu ar fi încurajat refacerea oraşului şi n-ar fi făcut decât să sporească motivaţia egipteană pentru război.

A doua zi Kissinger a plecat pentru ultima sa vizită la Cairo. De acolo avea să se întoarcă la Washington, via Iordania şi Siria. Aranjamente coordonate au fost făcute pentru ceremonia militară de semnare din ziua următoare, iar în acea zi, vineri 18 ianuarie 1974, la Kilometrul 101, şeful Statului-Major General, David Elazar, a semnat în numele Israelului, iar generalul Siilasvuo a semnat ca martor în numele Naţiunilor Unite.

Ceremonia s-a ținut sub auspiciile ONU, în prezența unor consilieri americani şi ruşi, incluşi printre observatorii ONU, a numeroşi corespondenți de presă şi a o mulțime de camere de televiziune.

Conferința de Pace de la Geneva, deschisă cu mare tam-tam în ziua de 21 decembrie 1973, cu patru săptămâni înainte de semnarea efectivă de la Kilometrul 101, nu a jucat nici un rol în acordul de dezangajare. Delegațiile erau conduse de miniştri de externe şi includeau ofițeri superiori. Acordurile au fost negociate în altă parte, la Ierusalim, Cairo şi Washington. Chiar şi semnăturile festive nu au fost puse în Palatul Națiunilor de la Geneva, ci într-un cort de pe şoseaua Suez—Cairo. Unii dintre noi se refereau în acel timp la Geneva ca la „drumul turcesc". Această expresie duce înapoi la perioada în care eram copil, iar Palestina era sub cârmuire otomană. Autoritățile turceşti, care nu erau mai deloc interesate în bunăstarea țării, pavau drumurile atât de rău încât căruțaşii — singurul trafic din acele zile era acela cu cai — trebuiau să-şi mâne căruțele la dreapta sau la stânga, oriunde, dar numai nu pe drumul însuşi. Conferința de la Geneva a fost, de asemenea, țiunută oriunde, cu excepția Genevei.

18 ianuarie 1974, ziua în care acordul a fost semnat la Kilometrul 101, a fost prima zi în care tunurile au tăcut pe frontul de Sud. În toate cele zece săptămâni şi jumătate de la intrarea în vigoare a încetării oficiale a focului, în ziua de 24 octombrie, lupta nu a încetat, în primele două luni de la încetarea focului au existat 452 de incidente inițiate de egipteni, iar pierderile noastre s-au ridicat la 15 morți şi 65 de răniți. Nu cunosc cifrele pierderilor egiptene, dar îmi imaginez că au fost mai ridicate decât ale noastre. De asemenea, în această perioadă au căzut în mâinile noastre 68 de prizonieri de război, între care 8 ofițeri. Intensitatea focului nu a fost uniformă în fiecare zi şi în fiecare sector, ci a oscilat. Au fost zile, în unele sectoare, când tăcerea era absolută. În alte sectoare s-au tras în unele zile sute şi chiar mii de obuze de artilerie. Lucrul acesta a depins de ordinele emise de la Cairo şi de reacția noastră la ele. Aceste ordine instruiau în mod special trupele egiptene din câmp să nu respecte încetarea focului. Un ordin deliberat în acest scop a devenit mai larg cunoscut atunci când Adunarea Națională a Egiptului a fost informată cu privire la mobilizarea de trăgători de elită cu misiunea specială de a hărțui trupele israeliene staționate la Vest de Canal. Am ridicat în repetate rânduri problema la întâlnirile de la Kilometrul 101, la întâlnirile cu Dr. Kissinger şi cu observatorii ONU şi am amenințat cu oprirea aprovizionării cu alimente pentru Armata a Treia, în cazul în care focul continua.

În ziua de 1 ianuarie 1974, generalul Siilasvuo ne-a adus răspunsul egiptean. El a spus că se întâlnise cu ministrul de război egiptean şi cu şeful statului-major cu o zi mai înainte şi că ei i-au spus că lucrările noastre de fortificație, îndeosebi la Vest de Canal, îi supărau pe soldații egipteni. Li se părea că noi ne fortificam acolo cu intenția de a ocupa teritoriul pentru

totdeauna, aşa încât deschiseseră focul. Singura cale de a stopa împuşcăturile, spuneau ei, era ca noi să stopăm acele lucrări.

Politica noastră era să ripostăm tăios cu contrafoc la orice împuşcătură egipteană şi, ca un avertisment, să oprim pentru câteva ore aprovizionările destinate Armatei a Treia. Egiptenii aveau de ales între implementarea încetării focului în toți termenii acesteia sau încălcarea acesteia, ceea ce avea apoi să lipsească Armata a Treia şi oraşul Suez de provizii.

Cel mai puternic foc egiptean a avut loc în zona Ismailia, îndreptat împotriva forțelor comandate de Arik Şaron, urmat de replici foarte duse din partea lui. Arik nu le putea permite egiptenilor să simtă că ei puteau face ce doreau. Mai mult, el ştia că exista aprobare fundamentală pentru politica de represalii energice şi de obicei nu cerea mai întâi acordul Comandantului din Sud ori de câte ori trebuia să reacționeze la agresiunea egipteană. Comandanții celorlalte sectoare cereau mai întâi permisiunea, iar GOC al Comandamentului din Sud, care era acum generalul Tal, o dădea fără nici o tragere de inimă.

Încetarea focului exista pe hârtie, însă continuarea focului de-a lungul frontului nu era singura caracteristică a situației dintre 24 octombrie 1973 şi 18 ianuarie 1974. Această perioadă intermediară purta în sine posibilitatea mereu prezentă a reluării războiului la scară mare. Existau trei variante privind modul în care acesta putea să izbucnească, două egiptene şi una israe-liană. Un plan egiptean era atacarea unităților noastre de la Vest de Canal, din direcția Cairo. Alt plan prevedea izolarea capului nostru de pod de la Canal prin joncțiunea Armatei a Doua şi Armatei a Treia pe malul estic. Ambele planuri erau bazate pe un masiv bombardament de artilerie asupra forțelor noastre, care erau prost fortificate şi care ar fi suferit pierderi grele. Se socotea că de aceea Israelul avea să se retragă de pe malul de Vest, de vreme ce era mai sensibil în privința vieții soldaților săi.

Egiptul, în acel timp, avea un total de 1700 de tancuri în prima linie, pe ambele părți ale frontului Canalului, 700 pe malul estic, iar 1000 pe malul vestic. Tot pe malul vestic, în linia a doua, se aflau alte 600 de tancuri pentru apărarea oraşului Cairo. Avea, de asemenea, circa 2000 piese de artilerie, aproximativ 500 de avioane operaționale şi cel puțin 130 de baterii de rachete SAM poziționate în jurul forțelor noastre, aşa încât să împiedice suportul aerian.

În afară de informația noastră de spionaj cu privire la planurile de atac egiptene, existau, de asemenea, indicii despre divergențele de opinie, îngrijorarea şi fierberea în rândul eşaloanelor de vârf ale armatei egiptene. De la sfârşitul războiului, mulți ofițeri de rang înalt au fost îndepărtați din funcții, printre ei numărându-se generali, comandanți de brigadă şi colonei. Cea mai importantă demitere a fost, fără îndoială, aceea a şefului statului-major egiptean, generalul Şazli.

Existau varii explicații pentru îndepărtarea lui Şazli. Ca fost comandant al unor unități de comando, el fusese acela care a inițiat utilizarea lor operațională extensivă imediat la începutul războiului. Rezultatele au fost dezastruoase. Aceste unități au suferit cele mai mari pierderi, fără câştiguri tangibile. Decizia de a le desfăşura a fost extrem de criticată în Egipt, deoarece mulți dintre membrii acestor unități de comando erau tineri bine educați şi foarte vrednici, aparținând unor familii influente.

Dar mai importantă a fost greşeala fundamentală a lui Şazli, care nu a reuşit să discearnă la timp întreaga semnificație a trecerii Canalului de către forțele noastre. El pur şi simplu nu înțelegea ce se întâmplă. Socotea că era un simplu raid, nu a raportat despre aceasta preşedintelui Sadat şi nu a izbutit să ia măsurile radicale necesare de distrugere a capului nostru de pod când el încă se mai afla în stadiul de construcție. Probabil din cauza acestei erori de raționament a chemat Şazli mai târziu la un atac total asupra forțelor noastre din „Africa": ele trebuiau distruse cu orice preț. Sadat se temea de consecințele unui astfel de atac, căci între timp forțele noastre de pe malul vestic crescuseră la trei divizii şi deja curățaseră zona din jurul lor de toate bateriile de rachete sol—aer. Drept urmare, el a preferat să-l demită pe Şazli şi să continue negocierile politice cu noi, prin mijlocirea lui Kissinger. Cu toate acestea, mulți dintre ofițerii de la vârf ai Egiptului încă mai făceau presiuni pentru un atac şi erau furioşi pe decizia lui Sadat. Ei se bazau în ideea lor pe opinia consilierilor sovietici, care pretindeau că din punct de vedere militar egiptenii erau capabili de succes în această operațiune, deşi cu costul unor pierderi foarte mari.

Şi noi aveam diferite idei cu privire la operațiuni de atac, în cazul că fie Egiptul, fie noi puteam relua războiul. Arik, care a observat pe bună dreptate că războiul cu Egiptul nu fusese decisiv, considera că trebuia să atacăm blindatele egiptene poziționate între forțele noastre şi Cairo. El arăta locuri unde ar fi fost relativ uşor de pătruns printre unitățile inamice, care puteau fi luate din flancuri şi chiar atacate din spate. Dar acestea erau idei generale care niciodată nu au ajuns la stadiul de plan concret. Nu m-au atras, în cel mai bun caz am fi putut distruge alte câteva sute de tancuri egiptene, ne-am fi apropiat şi mai mult de Cairo, ne-am fi împrăştiat pe o zonă mai largă, dar totuşi am fi rămas fără o decizie politico-militară clară. Chiar Statele Unite ne-ar fi dezaprobat şi ar fi fost îndoielnic că guvernul de la Cairo şi-ar fi ridicat mâinile pentru capitulare. Pe de altă parte, am fi suferit pierderi, iar lucrul acesta era greu de justificat pentru o operațiune care mi se părea de o valoare îndoielnică.

Singura posibilitate fezabilă era distrugerea Armatei a Treia. Aceasta era izolată, expusă aviației noastre, iar pentru această operațiune puteam concentra destule blindate încât să dispunem de superioritate. Diferitele posibilități puteau deveni realități dacă egiptenii începeau un război de uzură

împotriva forțelor noastre de la Vest de Canal. Această condiție nu s-a prezentat.

În ansamblu, eram satisfăcut de acordul cu egiptenii. Date fiind circumstanțele, nu mă aşteptam să obținem mai mult şi socoteam, de asemenea, că acesta avea valoarea sa intrinsecă. Acordul pusese capăt războiului — până la semnarea sa au existat lupte, într-un punct sau altul, de-a lungul frontului —, iar condițiile esențiale au fost incluse în articolele acestuia. Din punct de vedere teritorial, noua linie — trecătorile Mitla şi Gidi şi dealurile din fața lor — era cea mai bună posibilă, o dată ce ne retrăsesem de la Canal dincolo de raza de bătaie a artileriei. Iar conform clauzei de reducere a forțelor, forța militară pe care egiptenii aveau să o mențină la Est de Canal era într-adevăr minimă.

Acordul de dezangajare includea şi un conținut politic de mare importanță. Se luau anumite angajamente, iar dacă acestea aveau să fie realizate — iar eu speram că vor fi —, ar fi contribuit mult la normalizarea vieții în zonă şi ar fi servit Ia anularea tensiunilor de război. Ar fi dus la deschiderea Canalului Suez pentru navigație, inclusiv trecerea cargourilor israeliene; la suprimarea pericolului de blocare a Strâmtorilor Bab el-Mandeb; la refacerea oraşelor Canalului; la demobilizarea unei părți a armatei egiptene şi a rezerviştilor noştri; la o îmbunătățire a relațiilor dintre Statele Unite şi Egipt, în mod deosebit în ceea ce priveşte problema petrolului.

Acest din urmă proiect, dacă era privit în mod superficial, nu interesa direct Israelul, dar de fapt era important pentru noi. Nu era obligația noastră să ne batem capul cu livrările de petrol pentru Statele Unite, dar era în mod cert datoria noastră să întreținem şi să salvgardăm prietenia şi ajutorul pe care îl primeam de la americani, în situația dată, nu aveam nici o îndoială că sfârşitul războiului cu Egiptul era ceea ce America dorea cel mai mult, iar lucrul acesta era un factor pozitiv în eşafodajul relațiilor noastre cu ea. O continuare a războiului ar fi fost împovărătoare pentru Statele Unite şi putea să conducă la o schimbare în atitudinea lor.

Acordul de dezangajare nu a onorat problemele fundamentale dintre Israel şi Egipt sau problema unor reglementări permanente, în cel mai bun caz el a facilitat discutarea lor la timpul cuvenit. Următorul stadiu de negociere cu Egiptul avea să vină, consideram eu, după implementarea prezentului acord, adică după deschiderea Canalului Suez. Îmi imaginam că acest nou stadiu nu va veni înainte de primăvara sau vara anului 1975, la mai bine de un an după semnarea acordului. Am fi văzut atunci dacă Egiptul realiza de fapt proiectele de refacere în zona Canalului. Dacă o făcea — şi nu era împiedicat de circumstanțele politice interarabe şi internaționale —, ar fi fost posibil să purtăm negocieri pentru a pune capăt stării de beligerantă.

ULTIMUL OBSTACOL

Problema negocierilor de dezangajare cu Siria era aceea că ne aflam blocați într-un cerc vicios. Sirienii cereau ca negocierile să înceapă înainte de a ne da lista prizonierilor noştri. Noi am spus că vom negocia numai după ce vom fi primit lista. Până în ziua de 27 februarie 1974 nu s-a ieşit clin impas, în acea zi, Kissinger, care se găsea în una din misiunile sale, făcând naveta între capitalele țărilor din Orientul Mijlociu, a sosit la Ierusalim, de la Damasc, cu lista în buzunar. I-a înmânat-o primului ministru Golda Meir. Ea conținea şaizeci şi cinci de nume. Sirienii i-au spus că toți prizonierii erau în viață şi o duceau bine, istoriile despre asasinat şi tortură nefiind adevărate.

Kissinger a propus ca, dat fiind faptul că acest obstacol a fost îndepărtat, Israelul să trimită acum un reprezentant la Washington ca să prezinte planul de dezangajare al guvernului. Cabinetul a decis să accepte această propunere şi să mă trimită pe mine. Kissinger a plecat la Moscova şi s-a stabilit ca noi să ne întâlnim de îndată ce el avea să se întoarcă în Statele Unite.

Cu puțin timp înainte de plecarea mea, primul-ministru a convocat un grup ministerial pentru o analiză finală a propunerilor pe care aveam să le iau la Washington. Acum, după alegeri, Golda Meir formase un nou guvern, iar la această întâlnire luau parte Allon, Bar-Lev, Galili, Sapir, Iariv, Peres, Rabin şi eu. Era, de asemenea, prezent şi şeful statului-major.

S-a decis ca, în afară de prezentarea planului şi a hărților privind separarea forțelor, aşa cum fuseseră aprobate de Cabinet, eu să insist față de Kissinger ca implementarea oricărui acord cu sirienii să nu înceapă înainte ca prizonierii noştri să fie eliberați, în acord trebuia, de asemenea, să existe un articol care să condamne terorismul. Trebuia să-i cer lui Kissinger să facă eforturi energice spre a asigura permisiunea ca evreii persecutați din Siria să plece.

Am regretat necesitatea ca în redactarea propunerii noastre de dezangajare să țin seama nu numai de conținut, ci şi de tactică. A devenit clar că acest factor nu putea fi evitat în negociere. După părerea mea, nu numai arabii ne impuneau acest procedeu de târguiala de a începe în forță şi a sfârşi cu un compromis. Socoteam că şi americanii îl favorizau, căci ei le puteau apoi arăta arabilor că Statele Unite au fost acelea care ne-au făcut să renunțăm la teritoriu şi să cedăm pozițiile noastre. Formula cu care ei continuau să-i impresioneze pe arabi era că numai America putea convinge Israelul să se retragă. Arabii puteau primi de la Uniunea Sovietică arme, dar cheia soluției politice o deținea Statele Unite.

Pentru noi, dificultatea în privința acestui fel de târguiala nu era pur şi simplu că îl consideram înjositor, ci faptul că ne punea într-o situație neplăcută față de publicul israelian. În Israel nu există secrete, în consecință, dacă noi adoptam o anumită poziție în negociere, aceasta avea să fie larg

cunoscută. Dacă nu ne atingeam obiectivele, eram acuzați de capitulare politică.

Nu consideram că, în ceea ce priveşte conținutul lor, propunerile noastre aveau să fie găsite acceptabile. Sirienii erau îndărătnici şi mi se părea că vor prefera să continue situația existentă mai degrabă decât să accepte planul nostru. Problema noastră nu era pur şi simplu dacă eram gata să continuăm fără un acord de dezangajare în Nord, ci ce efect avea să aibă lucrul acesta asupra frontului egiptean. Presupuneam că dacă nu vom ajunge la un acord cu Siria, atunci Egiptul, singura țară arabă care semnase un acord cu noi, nu avea să-l îndeplinească.

Am avut consultări cu Statul-Major General şi în special cu comandanții noştri din Nord, spre a stabili linia minimă absolută dincolo de care nu trebuia să ne retragem. Am mers în repetate patrulări de supraveghere de-a lungul întregii lungimi a liniilor propuse de noi şi am finalizat pentru mine însumi linia esențială pentru noi. După părerea mea, puteam renunța la oraşul Kuneitra sau, în orice caz, la partea situată la Est de şoseaua principală. Dar problema centrală nu era cutare sau cutare linie de dezangajare, ci viitorul înălțimilor Golan. Aceasta nu era tema urgentă de pe agendă, dar socoteam că trebuia să ştim de la bun început încotro ne îndreptam şi ce poziții eram gata în cele din urmă să acceptăm. Nu credeam că sirienii aveau să se împace uşor cu pierderea înălțimilor Golan, iar continuarea prezenței noastre acolo putea să însemne o prelungită stare de beligerantă din partea Siriei. Primul impact avea să fie simțit de aşezările civile din Nord. Exprimasem adesea aceste puncte de vedere şi am stat de vorbă şi cu coloniştii înşişi în privința a ceea ce era probabil să trăiască pe pielea lor.

În ziua de 12 februarie 1974, la o zi după ce femei din colonia Ramut Magşimim, din Golan, au fost ucise de artileria siriană, multe altele rănite, iar clădirile au fost lovite, am vizitat acea aşezare, ca şi o altă aşezare din zonă, din Zivan şi am discutat cu privire la viitor. Aceste două aşezări au fost întemeiate după Războiul de Şase zile. Coloniştii mi-au spus că nu numai că moralul lor nu a fost slăbit de Războiul de Iom Kipur — chiar dacă au trebuit să-şi abandoneze casele în timpul luptelor—, dar că acum erau mai hotărâți decât oricând să rămână. Mi-au spus, de asemenea, că ceea ce îi îngrijora nu era atacul sirian, ci posibilitatea ca guvernul Israelului să decidă într-o zi să se retragă din Golan.

L-am întâlnit pe Kissinger la Washington, în ziua de 29 martie 1974, echipele noastre fiind complete. El ne-a arătat că ruşii insistau să fie convocată de îndată Conferința de Pace de la Geneva. Ei se plângeau, de asemenea, în privința modului unilateral în care Statele Unite conduceau negocierile dintre Israel şi Egipt. Kissinger s-a lansat apoi într-o lungă analiză a situației politice internaționale. Implicația părea a fi că dacă eforturile americane de mediere dintre Israel şi Siria aveau să eşueze, atunci prestigiul

Statelor Unite în Orientul Mijlociu avea să fie prejudiciat şi că Israelul s-ar fi aflat el însuşi într-o situație extrem de dificilă.

I-am prezentat lui Kissinger propunerile mele. Dar, aşa cum am raportat mai târziu, nu am reuşit să i le „ vând" şi nu eram câtuşi de puțin sigur că el avea să le transmită reprezentantului sirian, care era aşteptat la Washington în ziua de 12 aprilie, ca să înceapă negocierile.

Am luat prânzul în sufrageria Departamentului de Stat. Masa, vasul cu supă din centru, tacâmurile, farfuriile, toate îmi erau cunoscute. La fel şi meniul, care mi-a reamintit de ultima mea vizită acolo. Conversația a trecut la alte subiecte: violarea de către Egipt a acordului de dezangajare, schimbul de prizonieri răniți cu Siria şi livrările de arme americane către Israel, care nu erau efectuate aşa cum se promisese. Pe tema armelor, aveam să intrăm în detalii în ziua următoare.

A doua zi, sâmbătă, ne-am întâlnit la ora 10 A.M., în biroul lui Kissinger. De data aceasta, Ia cererea sa, fără echipe complete. Mi-am exprimat dezamăgirea cu privire la răspunsurile pe care le primisem în legătură cu armele. I-am spus lui Kissinger că până şi un stat mic ca Israelul ar fi capabil să trimită câteva sute de tancuri şi de transportoare unei țări prietene în război, dacă ar fi fost nevoie.

Am discutat apoi despre viitor. I-am spus că dacă ajungeam la un acord de dezangajare cu Siria, problema fundamentală încă ar fi rămas nerezolvată şi că era esențial ca în anii ce vin să existe un Israel puternic. Secretarul de stat al Statelor Unite trebuia, desigur, să împărtăşească gândirea noastră cu privire la ceea ce trebuia să fie situația Israelului în următorii 5 sau 10 ani. Aveam nevoie de cele mai moderne avioane şi de alte tipuri de arme convenționale sofisticate, care să ne dea posibilitatea să ne apărăm, în prezent şi în viitor. S-a aranjat să am o întâlnire cu secretarul Apărării, Schlesinger, în ziua de luni.

Convorbirea cu Kissinger a fost oarecum prelungită, iar secretarul său a venit să-i amintească faptul că trebuia să plece imediat, dacă nu voia să întârzie la întâlnirea pe care o stabilise, „întâlnirea", după cum s-a aflat mai târziu, era căsătoria cu Nancy.

Întâlnirea de luni, cu Schlesinger, la Pentagon, a fost, ca de obicei, plăcută şi amicală, dar, în mod tipic, nu prea încurajatoare. Nu am obținut nici un angajament în vreun punct esențial. Doar în ceea ce priveşte noua generație de avioane a arătat Pentagonul o oarecare disponibilitate de a răspunde pozitiv la solicitările noastre. Puteam doar să sper că, atunci când va veni timpul implementării acestui răspuns pozitiv, optimismul meu nu avea să se dovedească prematur.

După-amiază m-am întâlnit cu Comisia Serviciilor Armate din Senat. Cu mine se găsea Motti Hod, fost comandant al aviației noastre militare. A trebuit să răspundem la o serie de întrebări, toate relevante, iar unele chiar tehnice, ca acelea puse de Barry Goldwater, cu privire la aviație şi la apărarea

antiaeriană, în timpul întâlnirii, am fost chemat la telefon şi, spre surprinderea mea, am fost informat că, după ce am plecat de la Pentagon în acea dimineață, solicitarea mea a fost din nou examinată şi, în pofida dificultăților implicate, s-a decis să ni se dea tancurile şi transportoarele cerute.

În afară de convorbirile susținute la Washington, am luat cuvântul, la New York, la întruniri ale United Jewish Appeal şi am apărut pe mai multe programe T V. Aceste scurte vizite în Statele Unite nu sunt vacanțe, timp de odihnă şi relaxare. Mi-au făcut mare plăcere, însă, vizitele repetate la Metropolitan Museum şi la Brooklyn Museum, interesânsu-mă în special exponatele egiptene. Absolut extraordinare! Prof. Bernard Bothmer era custode al Departamentului Egiptean la Brooklyn Museum şi am devenit buni prieteni în cursul repetatelor mele vizite făcute de-a lungul anilor. De data aceasta şi-a exprimat, în termeni entuziaşti, încântarea pentru fotografia pe care i-o trimi-sesem. „Este exact ceea ce mi-am dorit", a spus el. Cu câțiva ani mai înainte el făcuse săpături arheologice în Egipt, iar când a fost să-şi publice descoperirile, a avut nevoie de o fotografie aeriană a colinei unde făcuse săpăturile. A cerut guvernului egiptean fotografia, dar repetatele sale solicitări s-au dovedit zadarnice. A apelat apoi la guvernul britanic şi la acela al Statelor Unite, dar din nou fără rezutat. La una din întâlnirile noastre, m-a întrebat accidental, mai mult în glumă decât în serios, dacă Forțele de Apărare ale Israelului nu aveau, cumva, o fotografie de recunoaştere a acelei regiuni a Egiptului. I-am cerut lui Beni Peled, comandantul Forței Aeriene, să se uite prin cartoteci, iar el a găsit o superbă fotografie a colinei arheologice unde lucrase profesorul. Aceasta a apărut în cartea lui Bothmer, cu specificarea „Photograph by Israeli AirForce"\

Am avut o surpriză cât se poate de plăcută, de altă natură, într-un alt cadru. La un dineu în Washington, am stat între soțiile domnilor Henry Jackson şi Frank Church şi m-a amuzat foarte mult conversația lor strălucită, spirituală. Surpriza a venit atunci când doamna Jackson mi-a spus că tatăl ei a fost un preot savant care putea citi Biblia în ebraică! El a avut grijă ca şi copiii săi să o studieze în întregime, iar doamna Jackson s-a dovedit o elevă foarte dotată.

Ea mi s-a revelat a avea o largă cunoaştere nu doar a Bibliei, ci şi a perioadelor postbiblice. Ea vizitase Israelul, a urcat pe vârful Masada şi cunoştea toate detaliile dramaticei istorii a acelui loc istoric, unde evreii au opus ultima lor rezistență împotriva romanilor, în secolul I. Mi-a pus întrebări asupra acelei acțiuni militare şi mă tem că atunci nu i-am putut răspunde. Desigur, cunoşteam celebrul discurs al comandantului evreu, Eleazar ben lair, ținut pe fundalul fortificațiilor în flăcări şi al spărturii din zid, prin care romanii aveau să atace în zori. Dar când ea m-a întrebat cum de au eşuat romanii în prima lor încercare de a pătrunde în fortăreață, cum au construit ei rampa şi cum foloseau arme ca berbecele şi balista, a fost greu să-mi

amintesc detaliile. Trebuie însă să spun că, din toate convorbirile purtate la Washington pe tema armamentelor, aceasta a fost singura care mi-a plăcut.

În ziua de 2 mai 1974, Kissinger a sosit în Israel, împreună cu echipa sa de adjuncți, dar însoțit de data aceasta şi de soția sa, Nancy. Mi-a spus că şi-a propus să facă eforturi intense spre a asigura un acord cu Siria.

Ca de obicei, a avut loc mai întâi o convorbire între patru ochi cu primul-ministru. Echipele urmau să se întâlnească la ora 3 P.M. şi să continue să lucreze în cursul unui dineu programat la casa ministrului de externe, Abba Eban. După câte am auzit, întâlnirea cu primul-ministru n-a dat satisfacție, iar şedințele de după-amiază au fost şi ele sterile.

La dineu, Kissinger s-a întors spre mine şi mi-a propus să ne întâlnim între patru ochi. L-am trimis la primul-ministru, iar la sfârşitul mesei Golda m-a luat deoparte şi mi-a cerut să mă întâlnesc cu secretarul de stat. I-am spus că voiam să-i explic lui Kissinger cum vedeam eu problema localității Kuneitra. Golda a încuviințat, cu condiția de a o prezenta drept opinia mea personală. I-am cerut lui Simha Dinitz, ambasadorul nostru la Washington, cât şi adjunctului meu, Arie Brown, să mă însoțească. Kissinger era însoțit de Peter Rodman. Era ora 0,20, oră numai bună de somn şi nu de pornit la consultări istovitoare.

Dacă cineva mi-ar fi spus mai înainte că Kissinger avea să-şi petreacă o lună făcând naveta între Damasc şi Ierusalim, nu l-aş fi crezut în ruptul capului. Şi dacă Kissinger ar fi ştiut de la bun început ce avea să facă, fără îndoială că ar fi refuzat. Dar tocmai lucrul acesta l-a făcut, timp de exact treizeci şi două de zile.

În acele zile de negociere la Ierusalim l-am văzut pe Kissinger la lucru într-o cămăruță şi m-a uimit. El este ceea ce noi în Israel numim un „Yekke" (jachetă), termenul cu care îi dezmierdam, făcând haz totodată, pe evreii germani imigranți, purtători de vestă şi cravată, care fugeau de Hitler, venind în Palestina în anii 1930. Ei erau cocheți, pedanți, sobri, cu totul diferiți de evreii ruşi, purtători de rubaşcă, degajați, prietenoşi, pionierii care îi precedaseră. Totuşi, în pofida faptului de a fi un Yekke, Kissinger este o combinație de inteligență vie, de foarte dezvoltat simț al umorului şi de prodigioasă capacitate de muncă, de o profunzime remarcabilă. După o studiere intensă, el înregistrează hărți pe care nu le-a mai văzut niciodată şi terenuri care îi erau nefamiliare şi pe care le fixa în mintea sa. Când propunerile ajungeau la generalități şi generau mai multe interpretări, el le lua una câte una, insista ca ele să fie clar formulate şi înscrise într-un proces-verbal. Defunctul reprezentant al Națiunilor Unite, dr. Ralph Bunche, care mediase Acordul de Armistițiu dintre Israel şi arabi în 1949, era altfel. El redacta adesea un acord cu articole în mod deliberat nebuloase, aşa încât fiecare parte să-i poată da interpretarea dorită şi să fie gata să semneze. Uneori Kissinger lua o pauză în mijlocul unei conversații, se retrăgea în tăcere, îşi întindea picioarele şi îşi concentra gândurile, părând a se consulta

cu el însuşi. Accesele lui subite de meditație erau precedate de un semnal avertizator: el începea să-şi roadă creionul galben, întocmai ca un copil de la grădiniță.

În acea lună a navetei lui Kissinger între Lod şi Damasc au existat momente în care arăta de parcă s-ar fi aflat într-o fundătură, neputându-se ajunge la nici o înțelegere. Ceea ce a caracterizat aceste negocieri a fost munca dură, chinuitoare, târguiala înceată şi întortocheată asupra fiecărui punct, atât în ceea ce priveşte articolele referitoare la limitarea forțelor, cât şi acelea privind demarcarea liniilor frontului. Kissinger şi echipa lui au lucrat neostenit.

Prima propunere siriană cerea retragerea noastră de pe înălțimile Golan, la circa 6 mile Vest de linia de încetare a focului din 1967. Cât priveşte Muntele Hermon, sirienii pretindeau că noi l-am capturat după ce decizia de încetare a focului din 1973 a fost acceptată şi că, prin urmare, trebuia să-l evacuăm în întregime. De asemenea, au refuzat să primească forțe ONU pe teritoriul lor. Au respins pe loc ideea de a urma modelul egiptean, care trebuia să ducă la crearea a trei zone-sandvici: siriană, UNEF şi israeliană. La momentul potrivit, însă, ei aveau să pună un mare temei pe aceste cerințe.

Şi noi am făcut concesii în cursul negocierilor. La început am spus că nu ne vom retrage dincolo de liniile din 1967. Mai târziu am insistat ca numai partea de Est a oraşului Kuneitra să fie dată Siriei, iar partea vestică să fie ocupată de forța ONU. În final ne-am mulțumit cu o linie care trebuia să dea întregul oraş în mâinile sirienilor. Au existat şi anumite retrageri adiționale.

Învoiala a fost dificilă. La sfârşit, când detaliile singurului acord pe care Siria era gata să-l semneze ne-au devenit clare, a trebuit să hotărâm dacă să-l acceptăm sau să rămânem fără nici un acord. Ne-am impus două principii fundamentale şi am rămas în mod ferm la ele: primul, să nu abandonăm o linie militară sănătoasă, adică să nu ne retragem de pe dealurile care dominau Kuneitra şi Rafid; al doilea, să nu tulburăm sau să lăsăm vulnerabile aşezările noastre existente la frontieră.

Un compromis am făcut şi cu privire la dimensiunea forței ONU, căzând de acord asupra unui număr mult mai mic decât se propusese inițial. Şi chiar şi numele forței avea să fie schimbat. Pe frontul sirian aceasta avea să se numească UNDOF (United Nations Disengagement Observer Force) şi nu, ca pe frontul egiptean, UNEF (United Nations Emergency Force). Dar, desigur, nu numele era important, în orice caz, pe frontul sirian, în afară de postul ONU de pe Muntele Hermon, trupele nu trebuiau să controleze, ci pur şi simplu să observe implementarea acordului. Dimpotrivă, pe frontul egiptean exista o zonă ocupată exclusiv de UNEF. Dar aceea era o zonă deşertică, în timp ce zona din lungul frontului sirian era ocupată de civili şi necesita o administrație siriană civilă.

În paralel cu negocierile noastre cu sirienii, am purtat convorbiri aparte cu americanii. Misiunea noastră era să încercăm să ne asigurăm livrările de

arme în anii următori, ajutorul financiar pentru achiziționarea acestor arme şi confirmarea faptului că Statele Unite nu ne vor cere retrageri ulterioare de pe înălțimile Golan.

Ca şi cle-a lungul frontului egiptean, de-a lungul frontului sirian focul nu a încetat până în ziua în care a fost semnat acordul. Şi aici, sirienii nu au încercat să cucerească noi poziții, cu o singură excepție, ci să mențină focul, de cele mai multe ori de artilerie, asupra liniilor noastre. Excepția a fost vârful Hermon. Când noi am cucerit cele trei poziții de pe lanțul de munți Hermon, în noaptea zilei de 21 octombrie, forțele noastre au ajuns până la postul de pe culme. Mai târziu, însă, din cauza unei masive căderi de zăpadă şi absenței unui drum de acces, am scos unitatea noastră de pe poziția cea mai înaltă, după ce ne-am asigurat că observatorii ONU au confirmat că acest post a fost sub controlul nostru. După un timp am observat că soldații sirieni mergeau uneori până acolo şi că, din când în când, chiar rămâneau acolo pentru un timp. Drept urmare, am trimis acolo o unitate, care i-a găsit pe sirieni la fața locului. Oamenii noştri au atacat şi au recucerit postul, iar după aceea am rămas ca ocupanți. L-am fortificat, am croit un drum de acces şi am dus acolo tancuri.

Am avut probleme atât în construirea drumului, cât şi în folosirea lui, mai târziu. Povârnişurile muntelui sunt foarte abrupte şi pline de fisuri adânci, iar singurul drum ce putea fi nivelat şi pavat se întindea de-a lungul umărului crestei, fiind extrem de îngust şi, desigur, țintit de artileria siriană, care deschidea focul ori de câte ori îşi făcea apariția vreun vehicul. Buldozerele, tancurile şi transportoarele noastre blindate erau lovite şi se transformau în obstacole pe acea potecă îngustă. Mai multe elicoptere care aduceau provizii şi trupe s-au prăbuşit în accidente. Vremea aspră făcea să crească nenorocirile noastre. Zona era acoperită de o zăpadă groasă şi tare, iar vânturile suflau fără contenire. Țările din Occident au atât echipament, cât şi experiență de luptă în condiții de iarnă. Până atunci noi ne antrenasem în deşert şi în vânturile fierbinți ale acestuia. Principala noastră problemă era să ne fortificăm acolo, dar atât frigul cât şi terenul stâncos făceau această muncă extrem de dificilă. Cea mai bună protecție ne-o oferea o peşteră de aproximativ 100 de yarzi, în cel mai înalt punct al Hermonului.

În lunile aprilie şi mai, am vizitat Muntele Hermon cel puțin o dată pe săptămână, de cele mai multe ori de sabat. Existau semne că sirienii se pregăteau să captureze posturile noastre de pe munte. Bănuiam că ei aveau să încerce un astfel de atac şi doream să fiu sigur că posturile erau destul de tari pentru o defensivă corespunzătoare. Fiecare vizită făcută pe culme a fost o experiență. Elicopterul trebuia să-şi țese calea prin văi şi printre povârnişurile muntelui, aşa încât să scape de detecția radar şi să evite expunerea în fata rachetelor siriene. Interesul meu pentru vegetația ce se schimba, pe măsură ce urcam, nu s-a stins niciodată. Mai întâi venea centura arboricolă. Aceasta făcea loc tufişurilor, pentru ca apoi să urmeze

creasta, golaşă, cu spini care creşteau printre bolovani, la adăpost de vântul ucigător.

Două trăsături caracterizau acest avanpost numit „piscul Harmon": peşte-rea şi piscul. Peştera este o cavernă naturală care a fost adâncită şi lărgită de oameni, servind în antichitate drept locuință, în timpurile recente, în lunile călduroase de vară, ea servea drept bază sătenilor din zonă care urcau pe munte ca să taie bulzi de gheață, pe care îi vindeau orăşenilor înstăriți. Era o muncă grea, iar blocurile de gheață erau cărate pe spinarea măgarilor, pe potecile abrupte şi alambicate de munte. Dar era, pe cât se pare, o treabă profitabilă, căci gheața de pe Muntele Hermon era cărată, cu mici vase, până în Egipt.

Cea de a doua trăsătură geologică, piscul ca atare, a fost amplasamentul unui templu helenistic, în secolul al III-lea î.Chr., iar vestigiile sale — o parte din zidurile ruinate şi pietre modelate — încă mai pot fi văzute. Acesta este punctul cel mai înalt de pe lanțul muntos Hermon, un excelent loc de observație, unde trupele siriene instalaseră un post militar.

Când noi am cucerit zona, deşi peştera a fost ținta artileriei siriene, ea a servit drept adăpost soldaților noştri. Ea este acoperită de un strat gros de stâncă tare, care o face sigură chiar şi împotriva unei lovituri directe date de artileria inamică. Posturile înaintate pe care le-am instalat în jurul piscului erau expuse frigului celui mai cumplit, mai degrabă din cauza vânturilor înghețate decât din cauza zăpezii. Vara, pe timp de pace, Hermonul poate fi un paradis pentru excursionişti, dar devine infern pentru soldații care staționează aici iarna.

Stadiul final al negocierilor de dezangajare cu Siria a avut loc la Geneva. Aici, însă, negocierile nu priveau substanța acordului, ci programul retragerii noastre, schimbul de prizonieri şi intrarea forțelor siriene şi ale ONU în teritoriul evacuat. Discuțiile au fost purtate sub auspiciile ONU, iar preşedinte a fost generalul Siilasvuo, comandantul forțelor ONU. Echipa israeliană a fost compusă din generalul maior Herzl Safir şi colonelul Dov Sion.

Acordul a fost semnat în dimineața zilei de 5 iunie 1974, la ora 10,30 A.M. Acest acord marca sfârşitul oficial al Războiului de Iom Kipur. Focul pe front s-a stins. Ultimii prizonieri s-au întors la casele lor. Forțele de Apărare ale Israelului şi-au putut demobiliza rezerviştii. Iar în Siria țăranii s-au putut întoarce în satele lor abandonate.

38
MA'ALOT

Una dintre cele mai grele zile din viața mea s-a înscris în cele şapte luni şi jumătate de negocieri febrile de după Războiul de Iom Kipur. Dar aceasta

nu a avut nimic de-a face cu Kissinger şi nici cu războiul, ci cu o altă formă de violență, comisă de teroriştii care, de data aceasta, operau din Liban.

Mult înainte de Septembrie Negru 1970, când regele Hussein a luat comanda propriei sale țări şi a curățat-o de terorişti, aceştia au început să transforme Libanul în baza lor centrală de operațiuni. După acțiunea lui Hussein, când n-au mai putut folosi teritoriul iordanian, ei au folosit din ce în ce mai mult granița libano-israeliană pentru incursiunile lor teroriste. Bandele numărau acum aproximativ cinci mii de oameni. Guvernul libanez s-a dovedit neputincios în suprimarea lor. Teroriştii îşi îndreptau atacurile asupra aşezărilor noastre de la frontieră şi asupra oraşelor în curs de dezvoltare, de cele mai multe ori lansând rachete din interiorul Libanului. Din când în când, însă, ei treceau frontiera, cu misiuni de sabotaj şi asasinat.

În timp ce se desfăşurau negocieri în vederea unui acord de încetare a ostilităților şi se convocase o „conferință de pace" la Geneva, după Războiul de Iom Kipur organizațiile teroriste şi-au reluat activitățile şi chiar au deschis un nou capitol: luarea de ostatici şi amenințările de a-i omorî şi de a fi omorâți cu ei dacă nu li se îndeplineau revendicările: eliberarea colegilor lor întemnițați. Două astfel de acțiuni au fost întreprinse în Israel în decurs de o lună: prima la Kiriat Şmona, în ziua de 11 aprilie 1974, iar a doua la Ma'alot, în ziua de 15 mai 1974. Amândouă oraşele se găsesc în Galileea de Sus, lângă granița noastră nordică.

La Kiriat Şmona, la ora 11,15, în ziua acțiunii, Radio Damasc a anunțat că, devreme dimineața, o „echipă suicidară", aparținând Frontului Popular pentru Eliberarea Palestinei, al lui George Habaş, a pătruns în oraş şi a luat sub control şcoala Korcak, unde teroriştii dețineau ostatici. Autoritățile israeliene erau avertizate că orice încercare de a recaptura şcoala avea să pună în pericol viața copiilor.

Când Radio Damasc a difuzat această ştire, cei trei sabotori erau deja morți. De fapt ei intraseră în şcoală la ora şapte dimineața, clar băiețandrii erau într-o excursie, iar clădirea era goală. Teroriştii au intrat apoi într-un bloc de locuințe şi, mergând din apartament în apartament, au aruncat grenade de mână şi au tras focuri de arme automate, omorându-i pe locatari. Când au ajuns la ultimul etaj, s-au baricadat într-o cameră cu fereastra spre stradă. De îndată ce vecinii au înțeles ce se întâmpla, ei au chemat forțele de securitate, în timp ce soldații de afară i-au ținut țintuiți locului pe sabotori, o unitate a intrat în clădire, a luat cu asalt camera baricadată şi i-a ucis pe cei trei sabotori.

Teroriştii omorâseră 16 civili, dintre care 8 copii, în schimbul de focuri cu trupele noastre, ei au ucis doi dintre soldații noştri.

Când am ajuns eu la Kiriat Şmona, bătălia dintre terorişti şi trupele noastre se găsea deja în fazele ei finale. Soldații noştri înconjuraseră clădirea, iar locatarii din casele învecinate fuseseră evacuați. Se trăgea asupra ultimului etaj, unde se baricadaseră teroriştii, iar când oamenii noştri au

pătruns în clădire, i-au găsit pe terorişti zăcând pe podea, cu corpurile ciuruite, dar cu feţele neatinse. Păreau tineri, bărbieriţi cum se cuvinte, tunşi cu grijă. Dacă i-aş fi întâlnit pe stradă, n-ar fi trezit nici o curiozitate specială din parte-mi.

Nu ştiu dacă puneau vreun preţ pe viaţa lor, dar în mod cert n-au manifestat nici o cruţare pentru viaţa femeilor şi copiilor evrei, într-adevăr, ei credeau — cum cred camarazii lor din mişcările teroriste — că uciderea evreilor este un act de eroism de care se puteau simţi mândri şi care îi desfăta pe prietenii lor. Corpul unuia dintre ei era sfârtecat, dar nu ştiu dacă el însuşi a provocat explozia. Este clar că purtase explozive şi că o făcuse cu naturaleţe, ca să evite orice suspiciune, înclin să cred că explozivele au luat foc de la un glonţ tras de una din puştile noastre şi că nu au fost detonate printr-un act de autodistrugere. Este o largă prăpastie între a adopta numele de „echipă suicidară" (fedayuri) şi curajul de a merge cu angajamentul până la a-ţi lua viaţa atunci când misiunea eşuează.

Aceşti terorişti nu au luat ostatici. Ei nu şi-au eliberat camarazii. Au realizat, însă, un lucru: au generat frică în unele din familiile din oraş, care aveau în faţa ochilor viziuni de coşmar: uşi sparte, terorişti arabi apărând cu puşti-mitraliere şi împroşcând foc, copii omorâţi în paturile lor, părinţi înnebuniţi, vecini alarmaţi. Panica lor putea fi înţeleasă, însă unii s-au contaminat de aceasta. Miniştri din Cabinet şi ofiţeri superiori au făcut promisiuni rău concepute şi pompoase, care erau vătămătoare, însuşi actul de a promite era vătămător, de parcă am fi fost panicaţi în acţiune de teroare. Mai mult, unele din proiectele promise în vederea sporirii securităţii erau necoapte, iar altele pur şi simplu n-au fost puse în practică.

În ziua de 15 mai 1974, la o lună după Kiriat Şmona, a venit „Ma'alot". Cei trei terorişti au comis primele lor asasinate înainte de a ajunge la Ma'alot. Aproape de miezul nopţii ei au atacat un autobuz care transporta de la muncă acasă un grup de femei arabe, care lucrau la o fabrică de textile din Nordul Haifei şi care se întorceau în satul lor. Asasinii, înarmaţi cu puşti Kalaşnikov, au ucis o femeie şi au rănit alte zece, inclusiv pe şoferul vehiculului. Când teroriştii au ajuns în Ma'alot, au intrat într-una din case şi au ucis familia Cohen. De acolo au mers mai departe la un internat şcolar, unde 100 de copii şi 4 profesori de la o şcoală din Safecl îşi petreceau noaptea, ei aflându-se într-o excursie în Galileea. Teroriştii i-au luat ostatici. Ei au eliberat un profesor şi câţiva copii, ca să ducă la destinaţie scrisorile ce conţineau ultimatumul lor, ultimatum difuzat şi printr-un megafon adus de dânşii. Ni se cerea să eliberăm douăzeci de terorişti pe care îi prinsesem, îi judecasem şi întemniţasem. Acum trebuia să-i trimitem cu avionul la Damasc. De îndată ce Radio Damasc avea să anunţe sosirea lor, şcolarii aveau să fie puşi în libertate. Dacă noi respingeam cererea lor, teroriştii aveau să arunce în aer clădirea cu toţi copiii aflaţi în aceasta.

Fără îndoială că aici nu era vorba de suicid terorist, în cele din urmă, teroriştii au fost ucişi de soldaţii noştri. Nu era clar dacă, aşa cum pretindeau teroriştii, clădirea fusese împănată cu încărcături explozive. Când totul s-a terminat, au fost găsite 5 sacoşe cu exploziv: două în casa scărilor, două în sala de clasă în care fuseseră deţinuţi ca ostatici copiii, iar una pe coridor. Probabil că trebuiau activate cu baterii. Asupra unuia dintre teroriştii ucişi au fost găsite patru baterii cu o putere totală de o jumătate de watt, iar lângă casa scării a fost găsită o baterie de o jumătate de watt, dar nu era clar dacă aceste baterii fuseseră legate cu explozivii. Ceea ce era sigur era că explozivii nu erau suficienţi ca să arunce în aer clădirea şi că nu au fost detonaţi, chiar dacă teroriştii au dispus de suficient timp ca s-o facă.

În acţiunile lor anterioare, teroriştii îşi asigurau retragerea şi, în consecinţă, instalau mine sau materiale de sabotaj cu focoase cu acţiune întârziată, aşa încât ei puteau fi de mult dincolo de graniţă în momentul în care explozivii erau detonaţi. Această metodă nouă, însă, îi scutea pe terorişti de această problemă. După ce omorau pe cine doreau, ei luau ostatici şi puneau condiţia ca tovarăşii lor terorişti, aflaţi în închisori israeliene, să fie transportaţi în mod paşnic într-o ţară arabă.

Această metodă nouă a pus Israelului două probleme. Una era fundamentală: trebuia noi să ne supunem şantajului terorist? Cea de a doua era tehnică şi se punea militarilor: cum se putea lupta cu teroriştii care deţineau ostatici?

Ne-am mai întâlnit cu aceste probleme de două ori în trecut. Prima dată în iulie 1968, când un avion „El Al" a fost deturnat şi silit să aterizeze la Alger. (A fost prima deturnare a unui avion efectuată de terorişti arabi). Teroriştii au cerut să eliberăm un număr de sabotori capturaţi, aflaţi în închisorile israeliene, permiţându-le să părăsească ţara. Numai după aceea aveau ei să elibereze avionul nostru şi echipajul său. Eu m-am opus ferm satisfacerii cererii lor, dar guvernul israelian din acea vreme, condus de Levi Eskol, a încuviinţat-o şi schimbul a fost făcut. Problema a revenit în faţa Cabinetului israelian în august 1969, când doi israelieni, Muallen şi Samuelov, au fost răpiţi dintr-un avion american „TWA" deturnat la Damasc, cei doi fiind întemniţaţi în acest oraş. Şi atunci guvernul a decis să-i schimbe pe doi piloţi sirieni care erau prizonieri de război în Israel.

Dar episodul cel mai apropiat de acela de la Ma'alot s-a întâmplat cu un avion „Sabena", pe care teroriştii au pus stăpânire în drumul spre Israel şi care a aterizat pe aeroportul israelian Lod. Bandiţii au condiţionat eliberarea pasagerilor de punerea în libertate a 300 de terorişti întemniţaţi în Israel. Guvernul nostru a decis să nu accepte, iar în acţiunea militară, care a avut loc în ziua următoare şi care a durat câteva minute, doi bandiţi de sex masculin au fost ucişi, iar cele două femei teroriste aflate cu ei au fost prinse şi arestate, în cele din urmă, ele au fost judecat şi întemniţate, în timpul

luptei, o femeie dintre pasageri a fost ucisă în schimbul de focuri din interiorul avionului.

Pătrunderea teroriştilor în Kiriat Şmona nu a obligat guvernul israelian să ia vreo decizie de principiu. Teroriştii nu au putut lua ostatici şi de aceea nu a existat nici o negociere cu privire la condițiile de eliberare a lor. În consecință, armata israeliană a făcut ceea ce trebuia făcut. Soldații noştri au înconjurat clădirea, au evacuat locuitorii din vecinătate, au localizat camera în care se baricadaseră teroriştii, i-au luat cu asalt şi i-au curățat.

Altfel s-au petrecut lucrurile la Ma'alot. De îndată ce am primit vestea, am zburat acolo împreună cu şeful statului-major. Sabotorii se aflau în interiorul şcolii, cu copiii luați ostatici. I-am telefonat primului-ministru şi i-am raportat situația. Golda Meir a convocat o reuniune a Cabinetului la Ierusalim ca să decidă ce trebuia să întreprindem.

La Ma'alot, clădirea era înconjurată de paraşutişti de-ai noştri, iar eu am cercetat-o din toate laturile. M-am apropiat cât a fost posibil, cu grija de a nu mă expune. Pe când mă furişam în spatele clădirii, am auzit o voce familiară strigându-mă: „Dacă vrei să mergi mai aproape, va trebui s-o iei la fugă, căci chiar dacă te vei târî pe burtă, ei te vor vedea".

Vocea era a lui Muki, care este căsătorit cu nepoata mea Nurit. Este unul din cei mai viteji tineri pe care i-am cunoscut, în prezent ofițer de paraşutişti în rezervă. Când a auzit, în acea dimineață, la radio, ştirea cu privire la Ma'alot, a luat numaidecât legătura cu unitatea sa, a sărit în automobilul său şi s-a repezit spre oraşul cu beleaua. Avea acum comanda unei echipe de atac.

Cabinetul a decis să accepte schimbul, dar nu planul teroriştilor cu privire la modul în care avea să aibă loc schimbul. Guvernul consimțea ca prizonierii şi copiii să fie eliberați simultan, dar nu să-i lase pe băieți în mâna teroriştilor, bazându-se pe cuvântul de onoare al acestora că vor fi eliberați atunci când camarazii lor aveau să ajungă la Damasc.

La amiază am zburat la Ierusalim, pentru o întrevedere urgentă cu primul-ministru. După întrevedere am alergat la elicopterul care aştepta să mă ducă înapoi la Ma'alot. Acolo l-am găsit pe nepotul meu Uzi, fiul fratelui meu decedat Zorik, care făcea parte din aceeaşi unitate de rezervişti ca şi Muki. El studia acum matematica şi fizica la Universitatea Ebraică. Când a auzit zgomotul elicopterului ce ateriza lângă cancelaria primului-ministru, el şi-a imaginat că cineva venise de la Ma'alot ca să raporteze la guvern şi că aparatul se va reîntoarce acolo. A socotit că avea prilejul să zboare la Ma'alot, aşa încât să poată lua şi el parte la acțiune, îşi adusese cu el uniforma militară şi s-a schimbat în cursul zborului nostru. Cu toate că este foarte tânăr, este deja major.

I-am explicat situația de la Ma'alot şi am văzut că fața sa a luat o expresie serioasă, îi cunoşteam pe cei mai mulți dintre ofițerii din unitatea sa de paraşutişti, dar, desigur, pe el şi pe Muki îi vedeam mai frecvent la

reuniunile de familie. După fiecare operațiune la care cei doi tineri luau parte, vorbeam cu dânşii şi aflam mai multe detalii asupra acțiunii. Nu eram deloc surprins de faptul că de îndată ce ei şi camarazii lor au auzit de cele ce se întâmplau la Ma'alot, au lăsat totul baltă şi au încercat să ajungă acolo cât mai repede posibil. Mă îndoiesc că există vreun alt loc în lume unde tinerii să crească atât de aproape de umbra morții, loc unde, cu inima curată, ei asociază curajul suprem cu totala lipsă de înfumurare sau de aroganță.

La reîntoarcerea în Ma'alot, m-am dus la casa de lângă şcoală, care ne servea de acoperire, şi am aruncat, de după colț, o privire iscoditoare asupra a ceea ce se întâmpla. Unul dintre terorişti m-a reperat şi, pe cât se părea, voia să mă împuşte. O fată care stătea în spatele lui mi-a făcut semn cu mâna că trebuia să-mi ascund capul în spatele casei. Am văzut-o prin binoclu, iar trăsăturile ei erau atât de clare de parcă s-ar fi aflat lângă mine. Arăta tristă şi mai ales extenuată, aşa cum arată copiii care cad de oboseală.

Între timp, eforturile de a se obține eliberarea în siguranță a copiilor s-au complicat cu încercarea de a folosi drept mediatori ambasadorii Franței şi României. Timpul trecea cu o încetineală chinuitoare şi, pe când se apropia ora 6 P.M., termenul-limită fixat de terorişti — când, după cum aceştia avertizaseră, clădirea avea să fie aruncată în aer cu tot cu copii —, guvernul a dat permisiunea ca soldații noştri să pătrundă în şcoală.

M-am ținut de soldații atacatori şi am intrat în sala de clasă unde fuseseră deținuți copiii. Scena era cutremurătoare, podeaua acoperită de sânge şi zeci de copii îngrămădiți la perete. Soldații noştri îi omorâseră pe cei trei terorişti, dar înainte de aceasta asasinii reuşiseră să împuşte mortal 16 şcolari şi să rănească alți 68.

Printre răniți se afla şi fata care îmi semnalizase pericolul. Expresia de pe fața ei era neschimbată, doar că ochii îi erau închişi. Pe când era pusă pe targa, ea şi-a deschis pentru un moment ochii, m-a recunoscut şi a izbucnit în lacrimi. A încercat să vorbească, în mod evident dorind să descrie tot ce se întâmplase în acea zi, dar n-a putut decât să spună, printre suspine: „A fost înspăimântător, înspăimântător".

Încercarea de a-i salva pe copii nu a fost cea mai reuşită acțiune militară întreprinsă vreodată. Una dintre cauze a fost amânarea atacului până în ultimul minut, în cursul dimineții încă ar mai fi fost posibil de găsit momente în care terorişti nu erau în alertă. Dar, cu cât ora finală se apropia, ei erau mai încordați, mai prudenți şi mai atenți să nu se deplaseze atât de liber ca mai înainte.

A doua eroare priveşte executarea reală a operațiunii. Oamenii noştri au utilizat o armă inadecvată, grenada cu fosfor. Ei au greşit etajul, au urcat la etajul trei şi au trebuit să coboare la etajul doi, unde au aruncat o grenadă cu fosfor, trebuind să aştepte până când s-a risipit fumul acesteia. Timp suficient pentru ca terorişti să-i masacreze pe copii.

Mai târziu, în Knesset, am spus că m-am opus deciziei guvernului de a accepta condițiile puse de terorişti. Am explicat că această decizie a făcut ca noi să nu putem trece imediat la acțiunea militară.

Mai mult, am socotit că a fost o greşeală din partea şefului statului-major să continue negocierile până în ultimul moment, chiar şi după ce guvernul deja aprobase acțiunea militară, în repetate rânduri l-am îndemnat să devanseze momentul atacului nostru, iar, pe de altă parte, am insistat asupra guvernului cu opiniile mele. Singurul lucru ce-mi rămăsese de făcut era să mă apropii de clădirea internatului şcolar, să-i privesc pe copii prin binoclu, să văd fețele celor ce stăteau lângă un terorist şi să scrâşnesc din dinți. Soldații intraseră în zonă, aşteptând ordinul de atac. Puteam vedea fețele înspăimântate ale copiilor care priveau prin ferestre, sperând că în orice moment soldații noştri aveau să-i salveze. Am văzut şi doi dintre terorişti. Erau tineri, mustăcioşi, unul purtând cămaşă neagră, iar celălalt roşie. Se plimbau de colo până colo, cu puştile Kalaşnikov în mână, gata, dacă erau atacați, să-i împuşte pe ostatici.

Nu puteam acționa altfel decât în conformitate cu decizia guvernului. Nu puteam lua comanda supremă şi să efectuez o operațiune militară aşa cum credeam eu că trebuia executată. Dar era şi altceva ce nu puteam să fac. Nu mă puteam opri să nu gândesc că, în fața ochilor mei52 şi cu participarea mea, erau comise două erori serioase: capitularea față de terorişti şi decizii greşite privind o operațiune militară care necesita cea mai mare sagacitate.

La o săptămână după asasinate, am fost prezent la o adunare comemorativă ținută în sala comunală din Ma'alot. Atmosfera era foarte tensionată. După adunare, m-am întâlnit cu membrii Consiliului Municipal şi cu preşedintele acestuia, Eli Ben-Iacov. Întemeiată în anul 1957, localitatea Ma'alot s-a dezvoltat din două lagăre temporare de imigranți, cei mai mulți dintre ei veniți din Africa de Nord. Şase ani mai târziu, oraşul s-a contopit cu binecunoscutul sat arab din vecinătate, Tarşia. Bărbat înțelept şi înțelegător, Ben-Iacov a avut timp de mulți ani responsabilitatea acestui oraş. Proiectele sale erau constructive, dar dacă nu au găsit ecoul aşteptat a fost nu pentru că erau nejustificate, ci pentru că erau imposibil de realizat. Aşa era, de exemplu, proiectul de a dubla populația cât mai rapid posibil, ceea ce ar fi dus la o mai rapidă dezvoltare a oraşului şi la întărirea securității sale. Desigur, era necesar ca populația oraşului Ma'alot să crească. Cu toate acestea, nu era de crezut că lucrul acesta avea să fie făcut rapid. Noi imigranți puteau fi îndrumați către Ma'alot, dar ei nu puteau fi obligați să trăiască acolo în mod permanent în cazul în care nu doreau lucrul acesta. Consiliul Municipal a propus, de asemenea, separarea cartierelor arab şi evreiesc. Era singurul oraş din țară unde două centre distincte, dar adiacente, de populație— aşezarea arabă Tarşia şi aşezarea evreiască Ma'alot — erau unite într-un singur consiliu municipal.

Un interes aparte prezintă nu propunerea ca atare, ci argumentele cu care era susținută. Mi s-a spus că nu exista nici o problemă de securitate şi că nimeni nu critica purtarea arabilor din Tarşia. Ceea ce învenina atmosfera era prosperitatea economică şi socială a Tarşiei vecine în comparație cu aceea a celor din Ma'alot. În Tarşia, fiecare familie avea „vila" ei, automobil şi pământ, pe când în Ma'alot oamenii erau săraci şi trăiau în mahalale. Tarşia, cu o populație de 5000 de oameni, se făIea cu o şcoală secundară unde învățau 500 de copii. Familiile din oraş au trimis 32 dintre tineri la Universitatea Ebraică din Ierusalim, iar un număr de alți câțiva studiau în Statele Unite, în Ma'alot, cu o populație de 3500 de oameni, nu exista şcoală secundară şi numai trei tineri urmau cursuri universitare.

Cauzele acestor deosebiri erau evidente. Locuitorii din Ma'alot erau, în majoritatea lor, noi imigranți. Locuitorii Tarşiei erau înrădăcinați în pământ, munceau din greu şi stabiliseră un model stabil de viață bazat pe muncă fizică crrea. Ei beneficiara de salarii mari — în conformitate cu scala prevalentă în Israel — şi de prețuri bune pentru produsele lor agricole, pe care le aduceau la piață în cantități considerabile. Ei nu erau risipitori cu veniturile realizate. Cu banii economisiți şi-au clădit case şi şi-au cumpărat furgoane sau autocamioane, iar acestea le-au asigurat o nouă sursă de venit, fiind utilizate pentru transportul comercial. Câştigurile adiționale erau investite în tractoare, conducte pentru irigație, terasări şi îmbunătățiri funciare, lărgindu-se astfel paleta meseriilor şi venitul pentru familiile arabe în creştere. Locuitorii Tarşiei nu primeau nimic din beneficiile speciale acordate noilor imigranți, dar se bucurau de un enorm avantaj față de vecinii lor din Ma'alot. Ei erau fermieri care îşi lucrau propriul lor pământ şi nu copii împrăştiați ai unei națiuni care se adunaseră din nou în vechea lor țară spre a duce un mod de viață diferit, negustorii transformându-se în fermieri sau în muncitori industriali sau în domeniul construcțiilor.

În vechile aşezări evreieşti, unde copiii s-au născut în fermă şi au crescut la coada vacii, pe câmpurile de bumbac şi în livezile de meri — aşezări ca Nahalalul meu —, problema de tip Ma'alot nu există. Ei nu au motive să-i invidieze pe vecinii lor din satele arabe, pentru că standardul lor de viață este cu mult mai ridicdat. De la întemeierea aşezării Ma'alot, nu mai puțin de patruzeci de mii de oameni s-au mutat în oraş, au stat aici câtva timp, iar apoi au plecat în alte părți ale Israelului. Astfel, soluția nu constă în separarea oraşului Ma'alot de Tarşia, ci în a-i face pe oamenii din Ma'alot să prindă rădăcini. Ma'alot va atinge totuşi acest scop, dacă nu în această generație de imigranți, atunci în a doua, generația acelor tineri născuți şi crescuți acolo şi pentru care Ma'alot va fi întotdeauna casa lor.

39
DEBARCAT DIN FUNCȚIE

Alegerile parlamentare aveau să fie ținute în ziua de 31 decembrie 1973. Inițial fuseseră programate pentru 30 octombrie, când celui de al şaptelea Knesset îi expira termenul, dar din cauza războiului termenul a fost extins dincolo de cei patru ani statutari. Aceste alegeri aveau să aibă o semnificație specială în două privințe. Rezultatele trebuiau să reprezinte verdictul publicului asupra evenimentelor din trecutul imediat: au existat critici ascuțite la adresa guvernului pentru „neşansa" Războiului de Iom Kipur, iar rezultatele trebuiau să determine calea pe care Israelul avea să păşească în viitor. Națiunea era chemată să dea mandat partidului şi personalităților pe care se putea baza şi a căror politică o împărtăşea.

Critica din trecut nu s-a mărginit la război. Ea fusese, de asemenea, îndreptată împotriva politicii generale a guvernului, care eşuase în realizarea păcii cu arabii. Se făcea agitație şi cu privire la viitor. Se punea nu numai problema alegerii unei conduceri care să se ocupe de problemele generate de sfârşitul războiului, inclusiv Conferința de la Geneva, ci şi problema statutului politic al Israelului în lume. Pe cerul țării s-au ridicat nori negri. Statele arabe căpătau o pondere crescândă în afacerile internaționale, deținând monopolul virtual al unei surse esențiale de energie. Resursele lor petroliere le-au investit cu o bogăție fabuloasă, transformându-le rapid într-un Cressus al globului terestru. Israelul, pe de altă parte, a devenit tot mai izolat şi, lucrul cel mai rău dintre toate, poporul său înota în valurile unei profunde depresii.

Alegerile au avut pentru mine o importanță deosebită, în critica sa îndreptată împotriva guvernului, publicul mi-a atribuit trufia rangului deținut, înțepăturile fiind adresate atât mie ca ministru, cât şi ca individ. Ca ministru al apărării purtam responsabilitatea în ceea ce priveşte armata şi conducerea războiului. Cât priveşte persoana mea, mă bucurasem de un anumit prestigiu militar şi politic, aşteptându-se de la mine mai mult decât de la oricare alt ministru al apărării. „Mişcările de protest", presa, personalități publice, ba chiar şi ofițeri din armată cereau demisia mea.

Problema avea două aspecte: oficial şi personal. Sentimentul meu personal era unul de totală încredințare că nu eşuasem în îndatoririle mele, iar eu mă consideram pe deplin competent să-mi îndeplinesc în continuare funcția. Dar aceasta era în primul rând o problemă publică şi pentru mine era evident că trebuia să primesc un răspuns clar şi neechivoc la întrebarea dacă am meritat să fiu ministrul apărării şi dacă avea să mi se ceară să rămân. Răspunsul depindea de patru organe: premierul, partidul politic din care făceam parte, electoratul şi Comisia Agranat.

Neîndoielnic, organul cel mai competent de judecare a evenimentelor legate de Războiul de Iom Kipur, de stabilire a vinovăției sau nevinovaților era Comisia Agranat. Numai aceasta avusese acces la întregul material şi îl studiase în profunzime. Membrii ei erau investigatori lipsiți de prejudecăți,

nepărtinitori, calificați, asociind competențele profesionale de cel mai înalt ordin atât în domeniul militar cât şi în cel juridic.

Instituirea acestei comisii a fost urmarea a o serie de consultări la diferite foruri. Membrii guvernului recunoşteau, în general, trebuința unei cercetări corespunzătoare. Problema era cui să-i fie încredințată această obligație, în ziua de 8 noiembrie, primul-ministru a conferit cu mai mulți miniştri şi cu şeful statului-major asupra acestui subiect dureros, unul dintre cele mai chinuitoare cunoscute vreodată de Israel. Le-am spus celor prezenți la reuniune că, după părerea mea, esențial era să ne asigurăm că cercetarea avea să fie obiectivă, curajoasă şi profesională, impermeabilă la influența din afară, fără a ține seama de considerente de partid şi personale, în aşa fel încât orice încercare de a-i schimba cursul să fie înăbuşită de la bun început. Mi-am subliniat opinia, trimițând, pe deasupra mesei, următorul bilet primului-ministru: „Golda, eu sunt pentru (1) o comisie de cercetare; (2) forma acesteia — investigație juridică, publică sau în interiorul armatei, numai să fie cu acordul procurorului general. D.M."

După zece zile, subiectul a fost adus înaintea Cabinetului, iar după ce procurorul general a prezentat diferite alternative judiciare, guvernul a decis să instituie o comisie de cercetare care să fie convocată de preşedintele Curții Supreme. Aceasta avea să fie compusă din cinci membri.

Comisia trebuia să investigheze:

„l. Informația de spionaj, cu privire la zilele care au precedat Războiul de Iom Kipur, asupra mişcărilor inamicului şi intențiilor de a declanşa războiul, evaluarea acestei informații şi deciziile luate de responsabilul militar şi de către autoritățile civile, ca răspuns la aceasta.

2. Desfăşurarea generală a FAI (Forțele de Apărare ale Israelului) în caz de război, starea pregătirii lor în zilele care au precedat Războiul de Iom Kipur şi operațiile acestora de înfrânare a inamicului".

Acestea, după cum preciza decizia Cabinetului, „sunt astăzi probleme de importanță publică vitală, care se cer clarificate".

Ca urmare a acestei decizii, în ziua de 21 noiembrie 1973, preşedintele Curții Supreme, dr. Şimon Agranat, a numit preşedintele şi pe ceilalți membri ai comisiei. Dată fiind marea sa importanță, Agranat însuşi a devenit preşedintele comisiei şi de aceea organul a devenit curând cunoscut drept Comisia Agranat. Ceilalți patru membri erau Moşe Landau, judecător la Curtea Ssupremă, dr. Iţac Nebenzahl, controlor de stat, generalul locotenent (rez.) Igael Iadin, profesor de arheologie la Universitatea Ebraică şi fost şef al statului-major, şi generalul locotenent (rez.) Haim Laskov, ombudsmanul armatei şi, de asemenea, fost şef al statului-major.

În timp ce Comisia Agranat îşi desfăşura investigația şi deliberările, diferitele partide politice se pregăteau de alegerile naționale care aveau să aibă loc la sfârşitul lunii decembrie. Partidul Muncii condusese fiecare coaliție guvernamentală de după întemeierea statului. Pe măsură ce se apropiau

alegerile, el se confrunta mai ales cu două probleme. Una se referea la personalități. Care aveau să fie candidații săi? Mai precis, care dintre ei trebuiau să fie în grupul din fruntea listei Partidului Muncii şi astfel să devină miniştri în noul guvern, dacă partidul obținea destule voturi? A doua problemă esențială era ideologică: cu ce platformă se va prezenta Partidul Muncii în disputa politică? Ce politici avea să aplice în caz de victorie în alegeri?

Şocul şi sentimentul de frustrare care loviseră națiunea în urma războiului şi-au găsit în mod inevitabil expresia în partid. S-au afirmat acei membri care s-au declarat în favoarea maximumului de concesii făcute arabilor şi pentru o limitare rigidă a aşezărilor evreieşti în teritoriile administrate. Rezultatele s-au văzut repede în noul program al partidului, care l-a înlocuit pe acela adoptat de instituțiile de partid cu puțin timp înainte de război. Numite cele „Paisprezece Articole", schimbările se refereau la colonizarea pământului şi la eforturile în direcția păcii.

Programul anterior includea o chemare la colonizarea israeliană în teritoriile administrate: Iudeea şi Samaria, pământurile din vecinătatea Rafei şi înălțimile Golan. Acesta a fost cunoscut drept „documentul Galili", după naşul său, ministrul fără portofoliu Israel Galili. Acest plan era acum pus la arhivă, în locul său, noua platformă conținea un paragraf inofensiv, care afirma în termeni generali că „totul va fi făcut spre a continua şi întări colonizarea pământului, în concordanță cu deciziile pe care guvernul Israelului le va lua clin timp în timp, prioritatea fiind dată considerentelor securității de stat". Ca un gest față de cei care îndemnau la retragerea între granițele din 1967, nu se făcea nici o aluzie cu privire la unde putea să aibă loc o astfel de colonizare.

Cea de a doua schimbare era probabil inspirată de dorința de a sublinia strădania Israelului pentru pace, aşa încât cuvântul „pace" apărea nu mai puțin de şaptesprezece ori în cuprinsul celor „Paisprezece Articole". Precedentele platforme ale partidului au fost la fel de energice în chemarea la eforturi de pace, iar în practică guvernul şi partidul făcuseră eforturi disperate pentru pace în anii de dinainte de Războiul de Iom Kipur. Repetarea neostenită a cuvântului nu putea duce la relații mai strânse cu arabii.

Mai dramatică a fost alcătuirea listei de candidați pentru alegeri. Lista inițială, ca şi platforma partidului, fusese elaborată înainte de război. Acum diferite grupări au contestat-o. O astfel de grupare, care se autointitula „Cercul Ideologic de Studiere a Problemelor Societății şi Statului", a chemat la demonstrații de masă în fața clădirii unde Comitetul Central al partidului trebuia să ne întrunească spre a aproba lista, în afară de faptul că dorea ca unii dintre candidații selectați să fie descalificați, acest grup a formulat alte două solicitări: elaborarea unor planuri de pace „bazate pe realism politic" şi o „nouă conducere". Deşi grupul era format din membri ai partidului, el a

declarat că dacă apelurile sale nu erau luate în seamă, atunci va îndemna electoratul să nu voteze pentru partid.

Comitetul Centra], care este organul suprem al partidului, a ținut două şedințe cruciale, în zilele de 28 noiembrie şi 5 decembrie, ca să-şi stabilească programul electoral şi ca să decidă care îi vor fi candidații. La prima şedință, noua platformă a partidului a fost adoptată în unanimitate, iar lista inițială, antebelică, de candidați a fost aprobată cu 256 de voturi pentru, 107 contra şi 30 de abțineri. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. La cea de a doua şedință, o săptămână mai târziu, problema candidaturilor a fost din nou ridicată: cine trebuia să apară în fruntea listei, ca miniştri din partea partidului în noul guvern? De data aceasta problema a fost ridicată chiar de primul-ministru Golda Meir.

Golda a refuzat discuția deschisă şi pur şi simplu a cerut votul secret pentru a se decide opțiunea comitetului privind candidatul la postul de prim-ministru. Era o provocare adusă oricui dorea un alt prim-ministru, de a avea curajul să se ridice, să facă propunerea şi să o pună la vot. Era, de asemenea, o chemare la un vot de încredere în ea. Chiar dacă nici un alt candidat nu a fost propus, Golda era nerăbdătoare să afle în ce măsură avea sprijin în partid. De vreme ce votul avea să fie secret, oricine putea să voteze cum dorea, fără vreo presiune din afară.

Şedința a durat toată ziua şi până târziu noaptea. Sala era ticsită de lume, atmosfera era tensionată. Toți stăteau țepeni pe locurile lor, devorând fiecare cuvânt rostit la tribună. Numai cameramanii pletoşi, în flanelele lor de lucru, erau în continuă mişcare, îndreptându-şi neceremonios luminile puternice asupra liderilor din şirurile de locuri rezervate. Dezbaterea a fost tăioasă şi neinhibată. Vorbitorii spuneau ce aveau în minte, în termeni nemeşteşugiți, duri, fără înfrumusețare şi fără rezervă.

Eu stăteam în rândul din față şi nu mă simțeam deloc calm. Când mă apropiasem de intrarea în clădire, am fost gratulat de demonstranți cu huiduieli prelungi şi chiar în sală se găseau mulți membri ai Comitetului Central care nu-mi erau nicidecum cei mai buni prieteni. Am înțeles că această şedință era un fel de instanță superioară a partidului, desigur nu în sensul sovietic. Era însă, în mod categoric, unul din acele momente politice dintr-o societate democratică în care personalități publice puteau fi doborâte. Pe fundal se afla Războiul de Iom Kipur. Focul de-a lungul fronturilor încă nu se potolise. Acordurile de dezangajare încă nu fuseseră încheiate. Cei mai mulți dintre tinerii noştri încă mai activau în unitățile de rezervişti, pe linia focului încă. În Ierusalim, Comisia Agranat era absorbită de investigația sa chinuitoare. Iar deasupra capetelor noastre pluteau probleme grave. Cu greu se putea găsi un domeniu în care să nu fie nevoie de revizuire: relațiile cu arabii, relațiile cu Statele Unite, economia, modelele de societate, partidele politice şi conducerea acestora. Comitetul Central trebuia acum să-şi exprime atitudinea față de aceste probleme. De fapt toți vorbitorii, fie direct, fie

indirect, au făcut referire la componența viitorului guvern, la responsabilitatea față de neajunsurile manifestate în război, la colonizarea din teritoriile administrate şi la problema frontierelor permanente.

Către seară am cerut cuvântul. Nu eram în nici un fel pentru concesii sau compromis, fie în conținut, fie de formă. Am declarat de la început că partidul putea să adopte poziții fundamentale pe care eu nu eram capabil să le susțin în fața electoratului. Dacă, de exemplu, s-ar fi decis să se recunoască un stat palestinian independent, eu aveam să părăsesc partidul, deşi nu viața politică. Nu aveam să mă retrag liniştit la Nahalal şi să cultiv flori. Nu eram gata să mă angajez dinainte că voi accepta verdictul partidului asupra oricărui subiect. Aparțineam, am spus, acelui grup politic cunoscut drept Rafi, grupul căruia i-a fost membru Ben-Gurion şi pentru care fusese expulzat din partid, iar eu încă mai sprijineam ceea ce fusese susținut în „documentul Galili", încă mai credeam în necesitatea de a se întemeia oraşul lamit, pe coasta Mediteranei, în Nordul Sinaiului, şi încă îmi aduceam contribuția la susținerea dreptului evreilor de a cumpăra pământ dincolo de frontierele de dinainte de 1967.

Am vorbit, în continuare, despre acele chestiuni care mă afectau pe mine şi care făcuseră obiectul multor comentarii în cursul dezbaterilor. Critica personalității mele — am spus — era acum investigată de Comisia Agranat, iar aceasta avea să emită o decizie. Cu totul diferită era chestiunea responsabilității parlamentare. Eu aveam responsabilitatea pentru cele în mod nefericit întâmplate în armată şi nu era nici o îndoială că avuseseră loc astfel de întâmplări nefericite. Dar responsabilitatea parlamentară mă obliga să merg la primul-ministru, să-i arăt greşelile şi neajunsurile, s-o întreb dacă dorea să mă demită şi să acționez în consecință. Răspunsul la chestiunea demisiei trebuia să vină de la primul-ministru şi nu de la ministrul justiției şi nici de la preşedintele Cercului Ideologic de Studiere a Problemelor Societății şi Statului. Cât priveşte componența viitorului guvern, eu nu am cerut şi nici nu mi s-a cerut să fiu inclus. După alegeri, oricine va deveni prim-ministru va decide cine să fie şi cine să nu fie în Cabinet.

Ultimul vorbitor a fost Golda Meir, iar ea a abordat, de asemenea, toate aceste probleme. A făcut-o în ebraica ei fundamentală obişnuită, înțeleasă de toți. În ceea ce priveşte responsabilitatea parlamentară, ea a spus că, potrivit dreptului israelian, toți membrii guvernului erau în mod colectiv responsabili de toate acțiunile sale, de succese şi eşecuri şi că nu există responsabilitate parlamentară separată pentru fiecare ministru. Ea a spus Comitetului Central că am abordat-o de două ori în această privință, O dată în zilele amare ale războiului, iar a doua oară după ce ministrul Justiției, Iacov Şimşon Şapiro, a declarat în mod public că ministrul apărării ar trebui să-şi dea demisia. Ea a arătat că în ambele cazuri i-am spus că dacă credea că trebuie să-mi dau demisia, o puteam face imediat, fără multă vorbă. Ea a răspuns, lucru cunoscut şi de alți membri ai guvernului, că are deplină

încredere în mine. Cât priveşte guvernul de după alegeri, ea a spus că partidul alege doar o singură persoană ca deținătoare de oficiu în guvern. Aceasta era persoana selectată pe primul loc în lista de candidați a acestuia şi că tocmai această persoană avea să formeze şi să conducă guvernul, în cazul în care rezultatele alegerilor făceau posibil lucrul acesta. Nu partidul îi alegea pe ceilalți membri ai guvernului. Golda a spus-o cât se poate de clar: dacă partidul o dorea ca prim-ministru, trebuia să-i lase ei opțiunea de a-şi selecta miniştrii.

În mod incidental, atunci când a vorbit de eforturile de pace făcute de guvern în anii cât ea a fost premier, Golda a menționat faptul că, cu câțiva ani în urmă, i-am propus ca noi să fim de acord să ne retragem de la Suez, aşa încât egiptenii să poată deschide Canalul pentru navigație şi să poată reface oraşele de la Canal. „Mărturisesc — a spus ea acum Comitetului Central — că nu am înțeles despre ce vorbea. Retragerea de la Canal? Numai atât?"

La votul secret care a urmat, din cei 341 de membri ai Comitetului Central participanți la şedință, 291 au votat pentru ca Golda să fie în capul listei de candidați la apropiatele alegeri, 33 au votat împotrivă, iar 17 s-au abținut.

În timp ce clarificările politice oficiale continuau în instituțiile de stat — guvern, Knesset, partide politice —, în țară apăreau mişcări de protest popular, care îşi găseau diferite căi către inimile oamenilor. Sursa lor era o combinație de emoție şi de politică. Acestea organizau demonstrații — cele mai multe în fața sediului primului-ministru, în zilele în care se întrunea Cabinetul —, purtând panouri cu slogane expresive, care se încadrau bine pe ecranele TV. Acestea erau pe larg reflectate de mass media, iar liderii lor erau intervievați la televiziune, la radio şi în presa scrisă. Mai târziu protestatarii s-au diversificat în aşa măsură încât unii cereau exact opusul a ceea ce cereau alții. Grupurile ultranaționaliste demonstrau împotriva lui Kissinger şi împotriva oricărei retrageri de pe înălțimile Golan, în timp ce extrema stângă susținea contrariul. Cu timpul, valoarea şi eficiența acestor mişcări au decăzut, iar în final, în pofida încercărilor de a o face, nu au reuşit să se unifice şi să se dezvolte într-un singur organism, care să aibă o influență politică pozitivă.

Cu toate acestea, ele au avut un cert impact public în două domenii specifice: ele au cerut „schimbarea" — o schimbare în conducerea țării, mai presus de toate schimbarea mea — şi au îndreptat un deget acuzator spre cei pe care îi considerau responsabili de neajunsurile militare şi politice din ajunul şi de la începutul Războiului de Iom Kipur. Mişcările de protest au avut puternice reverberații, iar participarea la ele a multor tineri care au luat parte la lupte, ca şi a unor tinere văduve ai căror soți căzuseră pe front, precum şi a unor părinți care-şi pierduseră în război copiii le-a dat acestor

mişcări o atracție emoțională specială. Puteau să nu-ți placă solicitările lor sau le puteai contesta sloganele, dar nu puteai rămâne indiferent.

Eu, în orice caz, în mod cert nu am fost indiferent. Un ministru al apărării are nevoie de încrederea publicului. El nu este un şef impersonal de departament. El, mai mult decât oricare alt deținător de funcție politică, este responsabil de deciziile asociate cu războiul, cu morții şi cu răniții, cu prizonierii şi dispăruții, ca şi cu familiile care au suferit aceste pierderi. Publicul poate să nu-i împărtăşească opiniile, dar esențial este ca el să aibă încredere în integritatea, devotamentul, discernământul şi abordarea responsabilă de către ministerul apărării a problemelor de securitate. Aveam sentimentul că încrederea publică în mine era puternic subminată. O dată am trecut pe lângă nişte demonstranți, ieşind de la o reuniune a Cabinetului, iar o tânără femeie, probabil văduva unui soldat căzut pe front, mi-a strigat: „Asasinule!" A fost ca un pumnal înfipt în inimă. Ştiam că niciodată în viață nu am ordonat o operațiune militară la care eu însumi să nu fi fost gata să iau parte. Şi chiar şi acum, oricând şi pe orice front, eram gata să schimb locul cu orice soldat şi să merg în patrulare în locul lui, ori să particip la atac, ori să apăr o fortăreață. Dar acesta era adevărul meu privat şi nu am putut niciodată să i-l explic tinerei femei, ba chiar nici n-am încercat s-o fac.

Peste tot în aceste mişcări de protest, în reflectarea lor de către mass media şi în exploatarea oportunităților politice, circula o tendință ascunsă care era prezentată drept concepție despre viață, dar care în realitate era defetism. Acesta zdruncina credința noastră nu numai în dreptatea cauzei Israelului, ci şi în țelul său, slăbindu-ne puterea şi disponibilitatea de a lupta. Am privit lucrul acesta cu o extremă seriozitate. Am simțit că era de rău augur pentru capacitatea noastră de a lupta împotriva dificultăților şi a presiunilor care ne aşteptau.

Port-drapelul primei mişcări de protest, fondatorul ei şi al ei „posesor de drept de autor", ca să zicem aşa, era un tânăr ofițer, un căpitan cu numele de Motti Aşkenazi. El fusese comandantul „Budapestei", cea mai nordică fortăreață de la Canal, care nu căzuse. A fost, într-adevăr, singurul punct întărit de la Canal care n-a fost capturat, fapt care s-a datorat mai degrabă localizării sale geografice decât lui Motti. Dar publicul nu cunoştea lucrul acesta. El şi-a început demonstrația ca un act individual, dar mai târziu a devenit stegarul tuturor.

Motti Aşkenazi era student la Universitatea Ebraică din Ierusalim, iar profesorul său de filozofie, Natan Rotenstreich, mi-a propus să mă întâlnesc cu tânărul pentru o convorbire. Am fost de acord şi ne-am întâlnit acasă la profesorul Rotenstreich, în Ierusalim.

Convorbirea s-a dovedit a fi mai ales un monolog. Motti era setos să se facă auzit, iar eu țineam mult să-l ascult, să înțeleg, să-mi fac o impresie asupra confratelui şi asupra a ceea ce voia el. A fost cât se poate de explicit asupra a ceea ce dorea de la mine. Deşi mă admira şi mă respecta ca individ,

a stăruit asupra faptului că trebuia să demisionez din cauză că aveam responsabilitatea parlamentară pentru o întreagă serie de greşeli ale guvernului. Armata, războiul, politica de dinainte de război, ba chiar şi precedentul război, Războiul de Şase Zile, toate erau eşecuri, fiind ciuruite de greşeli şi de deficienţe. Politica dusă de guvern era lipsită de discernământ şi de înţelepciune, iar el cerea o schimbare a conducerii. Cabinetul trebuia înlocuit, în primul rând eu.

De ce era un eşec victoriosul război din 1967? Pentru că noi ar fi trebuit să separăm Siria de Iordania şi să înfrângem în mod decisiv Egiptul. Până în acel moment, al întâlnirii cu Motti, credeam că am făcut-o. În Nord, noi trebuia să cucerim Munţii Druzi şi să rămânem acolo pe veci, prin aceasta anulând continuitatea teritorială între Iordania şi Siria. Iar în Sud trebuia să trecem Canalul Suez, să facem Egiptul să capituleze în mod ruşinos şi să-l constrângem să semneze un tratat de pace cu noi.

În Războiul de Iom Kipur totul a fost rău. Piloţii au fost trimişi în misiuni suicidare, fără a fi fost nevoie sau fără scop. El, comandant al „Budapestei", i-a văzut căzând şi a insistat la Comandamentul din Sud să fie stopată trimiterea avioanelor noastre la atac asupra Canalului şi la Port Said, dar nimeni nu l-a ascultat, în fortăreţele de la Canal nimic n-a mers cum trebuie. Blindatele au luptat prost; doctorii nu ştiau cum să trateze şocul produs de obuze. Industria militară a Israelului nu a fost pregătită în mod corespunzător pentru un posibil război. Oamenii din această industrie ar fi trebuit să muncească zi şi noapte ca să producă noua puşcă, „Galii", pentru infanterie.

Acum era nevoie de o revoluţie. Motti, personal, dorea ca schimbarea să fie adusă în mod democratic, dar unii erau gata să utilizeze mijloace violente. Mi-a spus că i-a oprit, dar că nu putea să tacă până când nu va avea loc o schimbare fundamentală în politică, conducere, guvern şi personalul armatei. Naţiunea — spunea el — era cu dânsul, iar eu trebuia să demisionez.

L-am ascultat cu interes, eu însumi fiind de părere că unele din criticile sale erau justificate. Dar multe altele erau gratuite şi fără substanţă, iar propunerile sale, de exemplu asupra modului în care să ajungem la un acord cu arabii, mi se păreau puerile şi confuze. El, ca persoană, lăsa impresia de sinceritate. Nu credeam că era un „suspect", dar în mod cert era afectat, hiperempatic şi plin de sine.

Nu am avut nici o şansă să discut cu el în mod serios şi cu calm aceste probleme importante, cel puţin nu cu acea ocazie. Era clar că el venise la acea întâlnire ca şi cum aceasta ar fi fost parte din campania sa de demonstraţii publice, cu el pe post de orator stradal, aruncând acuzaţii şi învinuiri în dreapta şi în stânga, formulând revendicări şi declarând la tot pasul că „nu se va întoarce de pe calea aleasă". L-am ascultat până la capăt — până după miezul nopţii —, i-am mulţumit gazdei mele şi am plecat.

Nu a fost o întâlnire plăcută. Nici cuvintele sale, nici modul său de a fi nu au atins în mine o coardă sensibilă. Dimpotrivă, m-au dezgustat. El continua să-i critice şi să-i toace pe ceilalţi fără milă, în timp ce pe el însuşi se acoperea cu elogii, în nimic din spusele sale nu am găsit o scânteie de încredere, de credinţă, de ceva constructiv. Toate erau nihilism. Nu cu Motti Aşkekazi şi nu cu oameni ca dânsul a fost clădit Israelul şi nu cu ei va putea Israelul să se dezvolte şi să prospere. Judecând lucrurile din exterior, noi stătusem în aceeaşi cameră şi ne ocupasem de subiecte cunoscute şi comune amândurora.

În realitate vorbeam limbi diferite şi trăiam în două lumi diferite, separate de ceva mult mai vast decât spărtura dintre generaţii.

Partidul Muncii a intrat în alegeri cu o listă care în mod formal era unitară, dar care conţinea tendinţe politice diverse şi chiar conflictuale. Aceasta punea în faţă vechea sa conducere, dar electoratul dorea schimbare, dorea să vadă feţe noi. De data aceasta alegătorii erau diferiţi de cei din alegerile precedente. Mai întâi, pe registrul electoral figurau mult mai mulţi tineri. Dar, mai presus de toate, era vorba de largul şi zgomotosul protest împotriva întâmplărilor nefericite ale războiului şi a politicii care l-a precedat. La acestea se adăuga efectul pierderilor, al numeroşilor morţi şi răniţi, descrierile cumplite ale bătăliilor făcute de soldaţi, îndeosebi supravieţuitorii din fortăreţele asediate şi prizonierii de război reîntorşi din Egipt. Toate acestea au produs o stare de depresie, au ascuţit critica şi au intensificat cererea de schimbare a conducerii.

Rezultatele alegerilor au redus proporţia Partidului Muncii cu 5 la sută, dându-i în Knesset cu şapte locuri mai puţin (49 din 120). Partidele de opoziţie au câştigat 9 locuri. Aceasta nu-i permitea opoziţiei să ia puterea, dar nici nu-i îngăduia Partidului Muncii să formeze guvernul de unul singur, fără a face mari concesii câtorva partide mici, în vederea unei coaliţii.

La două zile după reuniunea Comitetului Central, în ziua de 7 decembrie 1973, i-am cerut Goldei Meir să mă primească, acasă la ea, în Ierusalim. După ce a servit tradiţionala cafea, i-am spus că venisem să aflu dacă intenţiona să-mi ofere Ministerul Apărării în viitorul guvern, dar că, înainte de a-i auzi răspunsul, doream să-i aduc la cunoştinţă două lucruri. Primul: în cazul în care Comisia Agranat avea să găsească chiar şi cel mai mic cusur cu privire la persoana mea, ca ministru al apărării, eu aveam să demisionez imediat. Al doilea: ea putea şi trebuia să ignore complet orice presiune din partea Rafi şi a oricărui grup politic care putea să facă din numirea mea condiţia sprijinului lor dat noului guvern. Sub nici o formă nu doream să fiu numit ca urmare a unei asemenea presiuni. Aveam să-mi iau asupra mea sarcina de a opri orice presiune din partea Rafi, chiar dacă ea nu dorea ca eu să fiu ministru al apărării.

Răspunsul Goldei a fost că n-a ezitat nici un moment cu privire la renumirea mea ca ministru al Apărării în viitorul guvern. Aceasta era decizia ei

fermă, iar dacă cineva se gândea s-o invalideze, ea era gata să cedeze funcția de premier. Mi-a spus că ea împărțise responsabilitatea cu mine. Fusese partenerul meu absolut, primind întreaga informație de spionaj şi luând toate deciziile de importanță crucială. A adăugat, în privința lui Haim Bar-Lev, că el venise la ea să-i spună că, în ajunul zilei de Iom Kipur, se întâlnise cu şeful statului-major, Elazar, şi că îi ceruse părerea asupra situației de pe fronturi. După ce a auzit că noi aveam 170 de tancuri în Nord şi 300 în Sud, Bar-Lev, fost şef de stat-major, se dusese acasă cu inima uşoară, fără urmă de neliniște, chiar dacă inamicul era pe cale să lanseze atacul.

Mi-a plăcut că Golda şi-a păstrat încrederea în mine şi că nu se supusese acelora care ceruseră capul meu. Fără îndoială că mi-a plăcut să aflu că dacă ea ar fi socotit că binele statului impunea plecarea mea, ea m-ar fi înlocuit fără nici o mustrare de conştiință, îndeosebi în momentul în care era pe cale să formeze noul guvern. Ea nu ezitase să preia Ministerul de Externe de la Mose Sarett, în 1956, deoarece socotea că aceasta servea binele statului, după cum îl sprijinise pe Levi Eşkol fără remuşcare împotriva lui Ben-Gurion, care timp îndelungat fusese mentorul şi şeful ei. Propria noastră relație era una de înțelegere mutuală şi întotdeauna am lucrat la ceea ce eu am numit masă curată, clar şi pe față, nefăcând niciodată ceva pe ascuns unul față de celălalt. Orice aveam să-i spun ei sau despre ea, spuneam în prezența ei. Şi de vreme ce era prim-ministru, am acționat în conformitate cu deciziile ei, chiar şi atunci când le consideram greşite, însă nu reuşisem să-i schimb opinia. Nu a existat însă niciodată între noi o prietenie personală strânsă, cum a existat între ea şi alți miniştri, ca Israel Galili sau Pinhas Sapir. Astfel, dacă ea dorea ca eu să fiu ministrul apărării, era pentru că socotea că era pentru binele statului.

La fel gândeam şi eu, dar acest punct de vedere trebuia confirmat de partid şi de votul public. Aş fi preferat un sistem electoral în care să fi putut să fiu ales în mod direct. Dar, conform sistemului reprezentării proporționale din Israel, persoana împuternicită, atât în numele partidului cât şi al electoratului, de a decide dacă trebuia să mai fiu ministru al apărării era Golda Meir. Ea a fost aleasă de partid pe primul loc al listei de candidați, iar o dată cu aceasta avea mandatul de a forma viitorul guvern.

Dar chiar şi după alegeri, chiar şi după ce publicul îşi spusese cuvântul, furia nu s-a potolit. Vânturi de furtună continuau să urle în jurul nostru. Grupuri iritate, personalități publice frustrate şi partide politice care nu reuşiseră să aducă electoratul de partea lor se dedau la atacuri neînfrânate şi la viziuni de pieire iminentă, care nu puteau servi decât la subminarea credinței națiunii în forța şi destinul său. Deoarece acțiunile şi discursurile lor erau apă la moara presei, ele au fost larg difuzate de aceasta.

Toate acestea i-au luat Goldei două luni ca să formeze noul guvern de coaliție, în ziua de 10 martie 1974, după eforturi istovitoare şi neaşteptate

schimbări de roluri, ea a reuşit, în fine, să prezinte Knessetului noul ei guvern.

Cea mai mare dificultate întâmpinată de ea a fost refuzul Partidului Național Religios de a participa la guvern din cauza poziției acestuia pe tema „cine este evreu". Rămâneau două alternative: fie noi alegeri, fie formarea unui guvern minoritar, adică un Cabinet care să nu fie bazat pe o majoritate a Knessetului. Golda nu era consecventă în atitudinea sa. La început a anunțat că dacă nu reuşea să formeze un guvern care să se bazeze pe cel puțin 61 din cele 120 de voturi din Knesset, atunci va recomanda noi alegeri. Dar după aceea şi-a schimbat opinia şi a fost de acord să conducă un guvern minoritar.

Între timp, dată fiind continua ciorovăială şi încăierare generală din partid, dorința mea de a face parte din guvern a scăzut. Existau membri ai partidului care nu numai că nu mă sprijineau, ci care deveniseră zgomotoşi în tiradele lor împotriva mea. Chiar şi organul oficial al partidului, „Ot", al cărui redactor-şef s-a întâmplat să aparțină unui grup anti-Rafi, făcea să se reverse un val neîntrerupt de calomnie şi critică. Membrii din Knesset ai propriului meu partid formulau interpelări menite să mă pună în încurcătură şi să-mi submineze poziția. Unii, cu îndemânare însoțiți de reporteri TV, îi chemau pe liderii mişcărilor de protest, le strângeau mâinile în mod demonstrativ în fața camerelor de luat vederi şi îi felicitau pentru campania lor anti-Dayan.

Trebuie să spun că până şi în armată discuția depăşea uneori marginile corectitudinii. Am fost deosebit de lezat de un incident care a avut loc la o conferință a ofițerilor superiori, ținută în scopul analizei evenimentelor militare ale campaniei. S-a întâmplat să lipsesc la una din şedințe, iar în absența mea un ofițer, care servea în echipa de legătură cu Națiunile Unite, a urcat la tribună şi a cerut demisia mea. A făcut lucrul acesta în prezența primului-ministru şi a şefului statului-major. Ei stăteau în primul rând, au auzit cele spuse, dar au tăcut. Am considerat incidentul ca fiind absolut condamnabil, atât implicarea unui ofițer din armată, la o conferință a armatei, în problema politică cine trebuia sau nu trebuia să fie ministru al apărării, cât şi tăcerea primului-ministru şi a şefului statului-major, care însemna aprobare.

O săptămână mai târziu, la o reuniune a Cabinetului, i-am trimis un bilețel Goldei, spunându-i că nu aveam să fac parte din viitorul ei guvern. Golda l-a citit fără a fi şocată sau surprinsă; cel puțin aşa mi s-a părut mie. Am raportat acest lucru prietenilor mei din Rafi, iar ştirea a fost difuzată în acea seară la radio. Imediat am primit un telefon de la Golda, care, indignată, m-a întrebat de ce am făcut publică decizia mea. Atunci, ca şi cu alte multe ocazii, mai târziu, ea m-a îndemnat să-mi schimb punctul de vedere. Aşa a făcut şi convenția Rafi. Membrii acestei aripi a Partidului Muncii m-au convocat pe mine şi pe Şimon Peres, ministru, coleg al meu în Rafi, care a

refuzat să intre fără mine în viitorul guvern, dar am persistat în refuzul meu. Este adevărat că eram doritor să asigur un sfârşit corespunzător situației de război, să ajungem la o reglementare cu sirienii, să-i repatriem pe prizonierii de război şi să-i demobilizăm pe rezervişti. Dar ştiam că nu voi putea să-mi îndeplinesc cum se cuvine obligațiunile de ministru decât dacă eram sprijinit de partid, de grupul său din Knesset şi de colegii mei din guvern.

După ce şi-a consultat prietenii cei mai apropiați, în final Golda s-a împăcat cu situația şi a decis să meargă mai departe şi să formeze noul guvern fără Rafi, care a refuzat să intre în guvern fără mine şi, în prima fază, şi fără Partidul Național Religios, în mod rezonabil, ea a mizat pe presupunerea că Partidul Național Religios, nerăbdător cum era să pună mâna pe portofolii în guvern, va găsi în scurt timp vreo scuză ca să i se alăture.

În ziua de 3 martie 1974, a fost convocată o reuniune comună care să aprobe componența Cabinetului Goldei. A participat grupul din Knesset al partidului, precum şi ceea ce s-a numit Biroul de Conducere al partidului. S-a propus ca Iţac Rabin să mă înlocuiască în funcția de Ministru al Apărării.

Discuția n-a fost prea lungă, dar nici edificatoare n-a fost. Majoritatea vorbitorilor au criticat foarte tare componența propusă a guvernului, iar cei care au acceptat-o au făcut-o cu prea puțin entuziasm. Golda nu se simțea deloc în apele ei, ceea ce era de înțeles. Tot ceea ce i se întâmplase, începând cu războiul şi sfârşind cu negocierile pentru coaliția interpartinică, ca să nu mai vorbim de târguiala prietenească sau nu chiar atât de prietenească din partid, erau de ajuns ca să-i explice, dacă nu să-i justifice neliniştea. Când lista vorbitorilor s-a epuizat şi înainte ca alcătuirea propusă a noului cabinet să fie pusă la vot — nu exista nici o îndoială că ea avea să fie aprobată —, a luat cuvântul Golda. După un scurt comentariu asupra criticilor ce se exprimaseră, ea a anunțat deodată că abandona sarcina de a forma noul Cabinet şi că avea să-l informeze pe preşedinte în cursul serii. Asta era. Într-adevăr, la reuniune se manifestase multă vrajbă. Dar reacția Goldei, de asemenea, cu greu îi făcea cinste. Nu era în ceasul ei cel mai bun.

Ceea ce a urmat a fost o agitație mai degrabă dezonorantă a unor delegații organizate în grabă, care s-o facă să-şi abroge decizia. Una a tăbărât pe Golda însăşi. Alta l-a vizitat pe preşedinte, insistând ca el s-o convingă să-şi continue eforturile de a forma guvernul. Toate acestea au fost încoronate de o şedință a Comitetului Central, în mod special convocată ca reuniune de rugăminte, în numele mişcării laburiste, care s-o implore pe Golda să nu renunțe.

Pentru mine important era un alt aspect din tot ce se întâmplase la reuniunea din 3 martie. Pe când ascultam, din gura Goldei, componența propusă a noului guvern, la începutul reuniunii, gândeam în sinea mea: Ah, ziua cea mare a sosit, în sfârşit, — un guvern fără Rafi, partenerul îndoielnic al Partidului Mapai, şi fără aliatul său apropiat, Partidul Ahdut Avodah. Un

guvern fără mine, făcut responsabil de greşelile din război şi de politica ce l-a precedat. Un guvern fără losif Almogi, fost ministru al muncii, care de fapt s-a «căit» şi a rezistat în grupul Mapai din Knesset, dar a cărui loialitate față de Ben-Gurion n-a fost niciodată realmente iertată de actuala conducere a Mapai. Şi apoi deodată — minune! —, la momentul critic, o lovită şi mânioasă Golda se ridică, întoarce spatele prietenilor ei de-o viață şi iese maiestuos. Ea a făcut aceasta nu din cauză că Partidul Național Religios a refuzat să se alăture la guvernare sau din cauză că nu putea să guverneze fără Rafi. Ceea ce a făcut reflecta noua ei apreciere dată camarazilor ei din Mapai şi Ahdut Avodah. La acea reuniune ea a simțit deodată că ei terminaseră de dat cu piatra în ceilalți țapi ispăşitori şi că venise rândul ei.

La reuniunea Comitetului Central, convocată două zile mai târziu ca să stăruie pe lângă Golda să-şi schimbe punctul de vedere, cei mai mulți dintre vorbitori au exprimat variații pe aceeaşi temă: că toate tulburările din partid îşi aveau rădăcina în Rafi. Rafi era vinovatul, Rafi trebuia blamat, iar eu cel mai mult din toți.

Am vorbit şi eu. După ce am făcut observația că socoteam că era ultima mea zi ca ministru al apărării, mi-am exprimat dezacordul față de formarea unui guvern minoritar. Am spus că aveam să sprijin o coaliție de extremă necesitate națională, dar deoarece ştiam că Golda nu era gata să conducă un astfel de guvern, această opțiune n-a existat. De aceea eram pentru organizarea de noi alegeri generale.

Nu am apucat să-mi duc la capăt cuvântul, deoarece mi-a fost adusă o notă prin care eram anunțat că tocmai sosise o importantă informație de spionaj şi că trebuia să merg neîntârziat la birou. Deciziile reuniunii mi-au fost trimise mai târziu, în scris, de către secretariatul partidului.

„1. Comitetul Central apelează cu toată seriozitatea la Golda să-şi retracteze decizia şi să-şi ia obligația formării noului guvern. Aprobat în unanimitate. Nici un vot împotrivă, fără abțineri.

2. Comitetul Central îi cere Goldei să-şi ducă la capăt eforturile de a forma guvernul şi de a-l prezenta în Knesset, potrivit deciziei Comitetului Central din 24 februarie 1974. Aprobat cu 238 voturi la 7, cu 43 de abțineri.

3. Comitetul Central apelează la Partidul Național Religios să ajute la instituirea unui guvern condus de Golda Meier, necesitat de urgența în vederea rezolvării unor sarcini politice presante cu care se confruntă Israelul. Aprobat în unanimitate.

4. Toți membrii şi în special Moşe Dayan şi Şimon Peres, care sunt desemnați să servească drept miniştri, sunt chemați să-şi îndeplinească datoria ca reprezentanți ai Partidului Muncii şi să răspundă la apelul Goldei Meir de a face parte din guvern. Aprobat în unanimitate. Nici un vot împotrivă şi nici o abținere".

Informația de spionaj urgentă pe care am găsit-o la birou era aceea că Siria era decisă să reia războiul imediat. O astfel de informație de spionaj

trebuia tratată cu toată seriozitatea oricând, dar în special acum, după Războiul de Iom Kipur, când noi eram deosebit de sensibili. L-am informat pe primul-ministru, iar ea a convocat de îndată o reuniune a Cabinetului în acea seară, ca să examineze ştirea, între timp, au sosit şi alte rapoarte, care au întărit avertizarea inițială.

Cabinetul s-a întrunit la ora 8,30 P.M. şi şi-a ținut şedința în felul Comitetului pentru Afacerile Securității, ale cărui deliberări aveau loc în secret. Informația a fost disecată şi analizată, iar deciziile erau pe punctul de a fi luate. Dar trăsătura semnificativă a reuniunii părea să fie sentimentul de anxietate şi dilemă reflectate pe chipul fiecăruia. Ne aflam acolo scindați şi sfâşiați pe dinăuntru, fără un nou guvern şi din nou cu războiul bătând la uşă. Duşmanul din afară era pe cale să ne atace, iar noi încă mai eram măcinați de lipsa de unitate. Oare n-am învățat nimic din istoria veche a evreilor? Miniştrii continuau să-şi trimită unul altuia biletele urgente pe deasupra mesei Cabinetului. Miniştrii din Partidul Național Religios explicau că partidul lor nu avea să se ralieze noului guvern decât dacă şi Rafi făcea lucrul acesta.

La sfârşitul reuniunii, l-am chemat pe Şimon Peres într-o altă încăpere şi i-am spus că, având în vedere noua situație militară, în care atacul din partea Siriei era iminent, consideram că trebuia să consimțim la participarea la noul guvern. Partidul Național Religios avea să ne urmeze, iar Golda ar fi primit votul de încredere al Knessetului. Pentru moment trebuia să lăsăm deoparte sentimentele noastre personale, să uităm amărăciunea, acuzațiile şi contraacuzațiile şi să încetăm de a mai stărui în refuzul nostru, care împiedica instituirea noului guvern.

Şimon a fost întru totul de acord, aşa încât ne-am dus la Golda şi i-am spus că, dacă ne dorea ca miniştri, eram gata să acceptăm. Golda a fost profund emoționată. „Nici nu se putea să primesc un cadou mai frumos", a spus ea. În ziua următoare, Partidul Național Religios a fost şi el de acord să intre la guvernare, iar după o săptămână guvernul a primit votul de încredere al Knessetului, cu 62 voturi pro, 46 contra şi 9 abțineri.

Atacul sirian aşteptat nu s-a materializat şi, firește, acest non-eveniment nu a făcut nimic în sensul sporirii încrederii publicului în guvern. Dar picătura care a făcut să se reverse paharul a fost opera a doi miniştri, membri ai propriului nostru partid, Haim Gvati, ministrul agriculturii, şi Şlomo Hillel, ministrul poliției, care au exprimat în mod fățiş sentimentele publicului. Golda, care era ea însăşi conştientă de poziția ei şubredă, s-a hotărât să demisioneze. Dacă un ministru de integritatea lui Haim Gvati, care reprezenta cel mai idealist grup din stat, mişcarea kibuțurilor, a spus că națiunea şi-a pierdut încrederea în guvern, atunci ea a înțeles că guvernul trebuie să demisioneze, în ziua de 11 aprilie 1974, ea şi-a anunțat în Knesset demisia, iar de data aceasta decizia ei a fost definitivă. Conform dreptului

israelian, demisia primului-ministru înseamnă în mod automat demisia întregului Cabinet. Acesta a fost sfârşitul guvernului de Iom Kipur.

Dar nu cu totul, deoarece, conform legii, vechiul guvern îşi continuă activitatea până la instituirea guvernului succesor, iar aceasta durează aproape două luni. În acest timp, Comisia Agranat a emis primul ei raport. Acesta a fost numit „raport parțial", întrucât s-a ocupat doar de două chestiuni: informația de spionaj asupra mişcărilor şi intențiilor inamicului şi evaluarea acestei informații şi starea de pregătire a Forțelor de Apărare ale Israelului. Asupra acestor chestiuni, concluziile şi recomandările raportului erau extrem de clare şi cât se poate de severe. Recomandările aveau în vedere principiile fundamentale, iar concluziile se refereau la indivizii deținători de funcții.

Secțiunea referitoare la indivizi era cea mai importantă prin gravitatea ei. De la Secția de Spionaj a armatei, patru ofițeri au fost scoşi din posturi. Comisia a ajuns la concluzia că generalul maior Eliah Zeira, „având în vedere grava sa slăbiciune... nu mai poate ocupa postul de şef al Spionajului Militar"; adjunctul său, generalul de brigadă Arie Şalev, „nu mai poate continua să lucreze în spionaj"; locotenent-colonelul lona Bendman (care era directorul biroului egiptean din Departamentul Cercetării în Spionaj), „nu mai trebuia să fie folosit într-o funcție legată de evaluarea informației de spionaj"; iar locotenent-colonelul David Gedalia, şef al Spionajului la Comandamentul din Sud, „nu mai trebuia folosit în vreun post al Spionajului".

La nivelul de comandă superior, concluziile comisiei se refereau la doi generali: GOC al Comandamentului din Sud şi şeful statului-major. Generalul maior Şmil Gonen (Gorodiş) a fost suspendat din activitate până la încheierea investigației comisiei cu privire la faza de înfrânare a luptei. Cele mai severe erau concluziile comisiei referitoare la şeful Statului-Major General, David Elazar: „Noi am ajuns la concluzia că şeful statului-major poartă responsabilitatea directă a ceea ce s-a întâmplat în ajunul războiului, atât în ceea ce priveşte aprecierea situației cât şi starea de pregătire a FAI". Având în vedere lucrul acesta, „noi recomandăm ca funcția de şef al statului-major a generalului locotenent David Elazar să ia capăt".

În ceea ce mă privea pe mine, comisia a raportat că avea libertatea să ia în considerare şi să tragă concluzii doar asupra responsabilității mele directe.

„Noi nu ne simțim chemați să ne dăm părerea asupra a ceea ce poate fi luat în discuție ca responsabilitate parlamentară a ministrului", în lumina sarcinii asumate, comisia a stabilit: „Chestiunea este dacă ministrul apărării a fost neglijent în îndeplinirea îndatoririlor sale în problemele care intrau în sfera sa de responsabilitate". Concluziile comisiei: „Noi am cântărit cu toată seriozitatea toate aceste probleme şi am ajuns la concluzia că, având în vedere normele de comportament rațional ale cuiva care deține postul de ministru al apărării, ministrului nu i se cerea să emită ordine pentru măsuri de precauție adiționale sau diferite de acelea propuse lui de Statul-Major

General, în concordanță cu evaluarea comună şi cu consultarea dintre şeful statului-major şi şeful Spionajului".

Un cuvânt despre responsabilitatea parlamentară. Chestiunea are două aspecte. Prima este evidentă: orice ministru este responsabil în fața legislativului pentru toate actele administrative emise de ministerul său şi trebuie să răspundă în fața legislatorilor de astfel de acte. Dar a determina, cum spune comisia, „în ce cazuri un ministru ar trebui să demisioneze" este în mod clar o problemă politică, iar comisia nu se simțea obligată să se ocupe de această problemă.

În consecință, comisia nu a găsit condamnabil modul în care eu mi-am îndeplinit funcțiile ministeriale, iar în privința problemei responsabilității parlamentare, dacă ar fi trebuit sau nu să demisionez din cauza anumitor eşecuri ale personalului militar, ea nu era chemată să aplice legea. O astfel de decizie stătea în mâinile forurilor politice.

În ziua de 3 iunie 1974, noul guvern a depus jurământul, Iţac Rabin fiind prim-ministru, iar Şimon Peres ministru al apărării.

Ultimele mele acte majore ca ministru al apărării au fost încheierea acordului de dezangajare cu Siria şi schimbarea Comandamentului Suprem al armatei. Generalul locotenent Mordehai Gur a fost numit şef al statului-major în locul generalului locotenent Elazar, iar generalul maior Şlomo Gazit a devenit noul şef al Spionajului. Au avut loc şi alte numiri la Statul-Major General, la comandamentele regionale, la corpuri de armată şi divizii. Bătrânii veterani au fost înlocuiți de ofițeri tineri care s-au distins în război.

Acordul de dezangajare cu Siria a fost în sine mai puțin satisfăcător şi mai puțin important decât cel cu Egiptul. Pentru mine, însă, acesta avea o importanță specială, punând punct perioadei Războiului de Iom Kipur. Părăseam postul de Ministru al Apărării cu acel război terminat. Israelul îşi putea acum demobiliza rezerviştii şi putea intra plin de speranță într-o fază mai liniştită. Țara se putea odihni o vreme, putea respira, întorcând o pagină nouă a istoriei sale.

Această pagină nu putea fi izolată de cea precedentă, însă, oricum, marca sfârşitul capitolului numit Războiul de Iom Kipur. S-a făcut tot ce s-a putut face. Mai mult, puterea Forțelor de Apărare ale Israelului, în avioane, tancuri, artilerie şi alte echipamente esențiale şi sofisticate, era mai mare decât fusese înainte de război. Este adevărat că liniile de încetare a focului includeau un grad de retragere, în Sud noi ne-am retras douăsprezece mile la Est de Canalul Suez, iar în Nord am renunțat la oraşul Kuneitra. Dar, în pofida acestor concesii, liniile frontului erau acum bazate pe acorduri bilaterale mult mai stabile decât linia de încetare a focului de dinainte de război. Lucrul cel mai important, dețineam acum linii care reflectau realitățile timpului, — confruntarea militară şi politică în condițiile anului 1973 şi nu confruntarea din urmă cu sase ani, când am luptat în condiții cu totul diferite. Visurile pot fi foarte plăcute, dar trebuia trăit în realitate.

40

O REALITATE NOUĂ

Războiul de Iom Kipur a ieşit din refuzul Egiptului şi Siriei de a ajunge la un acord de pace cu Israelul sau de a lăsa Sinaiul şi înălțimile Golan în mâinile Israelului. Arabii doreau să redobândească teritoriile pierdute în Războiul de Şase Zile, fără a se împăca cu faptul existenței Israelului. Acest scop nu putea fi atins decât prin război.

Atitudinea Egiptului s-a conturat la scurtă vreme după Războiul de Şase Zile, când egiptenii şi-au arătat încrederea în Nasser, în pofida debandadei totale a armatelor acestuia. Zeci de mii de oameni au demonstrat pe străzi, cerând ca Nasser să-şi retragă demisia depusă după înfrângerea țării sale. Aceste demonstrații se voiau expresia faptului că națiunea egipteană nu fusese înfrântă de Israel. Chiar dacă Egiptul pierduse războiul, armatele şi întreaga Peninsulă Sinai, poporul nu-şi blama conducătorii şi nu cădea în ghearele disperării, înfrângerea militară nu-i distrusese încrederea în sine sau disponibilitatea de a continua să lupte împotriva Israelului. Preşedintele Egiptului a văzut în simțămintele de încredere manifestate de popor nu numai un gest al încrederii în el ca persoană, ci o nouă confirmare a politicii sale de ostilitate față de Israel. După război, Nasser a adăugat chiar şi un nou punct la programul de luptă al țării sale împotriva Israelului: „Ceea ce a fost luat cu forța va fi reluat cu forța". Egiptul trebuia să se răfuiască cu Israelul nu numai pentru pierderea Sinaiului, ci şi pentru înfrângerea sa militară.

Politica postbelică a Egiptului față de Israel a fost formulată în deciziile de la Kartum: „Nu pace, nu recunoaştere, nu negocieri". Planul militar de recucerire a teritoriilor pierdute trebuia realizat în trei etape: „Apărare, descurajare activă (război de uzură) şi victorie". Cea de a treia fază, războiul total pentru victorie, a fost la început stabilită pentru anul 1971. Preşedintele Sadat, succesorul lui Nasser, a anunțat că acesta avea să fie „anul deciziei". Războiul total pentru victorie a fost apoi amânat pentru anul următor şi a fost, în sfârşit, declanşat în 1973.

Factorii internaționali au contribuit şi ei Ia decizia arabilor de a opta pentru război. Arabii au interpretat rezoluția 242 din 1967 a Consiliului de Securitate drept cerere de retragere totală a Israelului din toate teritoriile ocupate în Războiul de Şase Zile. Această interpretare a fost sprijinită fără rezerve de blocul sovietic, Franța şi țările nealiniate, deşi nu de Statele Unite şi Marea Britanie, autorii rezoluției.

Imediat după Războiul de Şase Zile, conducătorii sovietici au promis „să învețe [Egiptul şi Siria] cum să lupte", echipându-le armatele cu arme moderne şi plănuind viitoarea bătălie împotriva Israelului. Ajutorul sovietic

era dat pe față. Egiptul şi Siria au dezvoltat strânse relații de prietenie cu Uniunea Sovietică, au instituit regimuri radicale şi au primit mii de experți şi de consilieri sovietici. Eşecul Egiptului în Războiul de Uzură n-a făcut decât să intensifice intervenția Rusiei în acest conflict şi să întărească influența ei în ambele țări arabe. Atunci când Egiptul nu a putut opri pătrunderea adâncă a forței noastre aeriene în spațiul egiptean, Nasser a încredințat forțelor sovietice apărarea cerului țării sale. Dat fiind faptul că Forța Aeriană a Israelului se perfecționa, Egiptul şi Siria au avut nevoie de aparatură electronică şi de arme mai avansate şi mai sofisticate. Conducătorii lor au apelat la Uniunea Sovietică, iar aceasta i-a aprovizionat în mod entuziast.

La câțiva ani după Războiul de Şase Zile, conducătorii arabi şi comandanții militari au admis tot mai mult că armatele lor erau într-adevăr refăcute şi modernizate şi că aveau şanse să învingă Israelul. Pe lângă armatele Egiptului şi Siriei şi forțele expediționare din Iraq, Maroc, Arabia Saudită şi Iordania, Rusia stătea cu credință de partea lor, o Superputere zeloasă în construirea puterii arabilor şi în înzestrarea lor cu echipament şi arme sofisticate, o națiune formidabilă care cu siguranță nu-i va abandona atunci când va începe bătălia.

Nici activitatea politică desfăşurată în acei ani postbelici, nici negocierile de pace ale lui Rogers şi Jarring nu le-au adus arabilor ceea ce doreau. Israelul cerea o pace reală în schimbul retragerii forțelor sale, „o pace adevărată", cum spunea Ben-Gurion. Nici Siria şi nici mai moderatul Egipt nu erau gata să accepte o astfel de pace. Conducătorii lor făceau din aceasta condiția că orice acord cu Israelul avea să includă nu numai retragerea noastră la granițele din 1967, ci şi soluționarea problemei palestiniene. Iar palestinienii insistau asupra dreptului de a se reîntoarce la casele lor, la pământul şi țara lor. Israelul credea că dacă ar fi încuviințat cererea palestinienilor, ar fi subminat înseşi bazele existenței sale.

Pe parcursul acestei perioade postbelice, arabii au devenit tot mai convinşi că numai prin război îşi puteau realiza scopurile. După Conferința de la Kartum, guvernul israelian şi-a anulat decizia din iunie 1967, când dăduse expresie disponibilității de a se retrage Ia frontierele internaționale în schimbul păcii cu Egiptul şi Siria. Noi am revizuit acum poziția că ne-am putea întoarce la liniile de odinioară de-a lungul oricăreia dintre aceste frontiere. Ierusalimul era virtualmente anexat şi noi suburbii evreieşti au fost construite în Nordul şi Vestul capitalei. La Şarm el-Şeik, la Strâmtorile Tiran, au fost puse temeliile noului oraş Ofira. În Cisiordania noi am întemeiat noi aşezări permanente. Iar purtătorul de cuvânt oficial a prezentat înălțimile Golan ca pe o zonă ce avea să aparțină Israelului.

Nici medierea americană nu a fost eficientă. Ruşii, desigur, vedeau în conflictul din Orientul Mijlociu o bază fertilă de extindere a influenței sovietice în statele arabe. Dar chiar Statele Unite, care doreau un aranjament prin mijloace paşnice, nu au luat măsuri ferme în această direcție, din motive atât

externe — războiul din Vietnam —, cât şi interne (cazul Watergate). Din păcate, Statele Unite nu au reuşit să se angajeze într-o activitate diplomatică intensă în anii decisivi 1972-73, când dezvoltarea militară arabă a atins apogeul.

Pregătirile militare fundamentale fuseseră încheiate, iar presiunile interne, în special în Egipt, au început să crească. Costul enorm al întreținerii unei armate puternice s-a dovedit extrem de împovărător din punct de vedere economic pentru Egipt, iar crema tineretului egiptean, absolvenți de liceu şi de universitate, trebuia să servească an de an în armată. Sadat a ajuns la concluzia că nu putea continua în felul acesta şi că, dacă nu intervenea nici o schimbare, avea să facă față unei crize severe. Schimbarea prin mijloace politice părea irealizabilă după încercările infructuoase ale lui Hafez Ismail, sfetnicul cel mai suspus al lui Sadat, de a asigura sprijinul lui Nixon. Dar Sadat credea că dispune de capacitatea militară de a-şi atinge scopurile prin forța armelor, în ziua de 6 octombrie 1973, Egiptul şi Siria au lansat Războiul de Iom Kipur.

Israelul a fost luat prin surprindere. Căci timp de doi ani, după ce Sadat promisese că anul 1971 avea să fie anul deciziei, anunțarea de către egipteni şi sirieni a unui atac iminent nu s-a realizat niciodată. La începutul lunii octombrie 1973, când au existat semne de activitate crescută pe fronturile egiptean şi sirian, Secția de Spionaj a armatei noastre a raportat că egiptenii erau angajați în exerciții militare şi nu în pregătirea lansării unui război. Aceasta era nu doar părerea spionajului israelian, ci şi a serviciilor de spionaj americane, în ziua de 12 septembrie 1975, ziarul The New York Times a publicat extrase dintr-un raport secret care spunea că „spionajul Statelor Unite recunoştea că nu a reuşit să prezică războiul arabo-israelian din 1973 şi că multe agenții de spionaj chiar au prezis că nu va fi nici un război doar cu câteva ore înainte ca ostilitățile să izbucnească".

Potrivit ziarului, acest raport a fost redactat de comitetul însărcinat cu consilierea Consiliului Național de Securitate asupra unor situații de război şi critice. Raportul dezvăluia că acel comitet, care s-a întrunit în ziua în care forțele arabe au atacat Israelul, a spus: „Noi nu putem descoperi nici o dovadă de ofensivă egipteană majoră, coordonată a egiptenilor şi sirienilor la Canal şi în zona înălțimilor Golan".

New York Times adaugă că raportul comitetului continuă cu observația: „Este posibil ca egiptenii sau sirienii, îndeosebi aceştia din urmă, să fi putut pregăti un raid sau alte acțiuni la scară mică". Comitetul s-a întrunit, spune raportul său, la „ora 9 A.M., în ziua de 6 octombrie 1973", adică cu câteva ore înaintea atacului.

Conform ziarului citat, un buletin CIA datat cu o zi înainte de atac, spunea că „exercițiul şi activitățile de alertă pot fi la o scară oarecum mai mare şi mai realiste decât exercițiile anterioare, dar nu par a fi pregătiri pentru o ofensivă militară împotriva Israelului".

Ziarul relatează că în depoziția făcută în fața Honse Select Committee on Inteligence, cir. Ray Cline, fost director al Biroului de Spionaj al Departamentului de Stat şi altădată fost funcționar superior al CIA, a declarat că prăbuşirea spionajului a fost în parte rezultatul silei secretarului de stat Kissinger de a accepta concluziile la care ajungea serviciul secret.

Tocmai aprecierile spionajului nostru au călăuzit comandamentul armatei şi guvernul şi au condus la situația în care prea puține forțe israeliene erau pe poziție în faza de înfrânare şi blocare a inamicului, iar întăririle repezite pe front au sosit în mic număr, nedispunând de timpul de a-şi pregăti contraatacul.

Scopurile războiului arab depăşeau cu mult simpla „eliberare a pământurilor lor cucerite", Sinaiul şi înălțimile Golan. Sirienii intenționau să-şi exploateze succesele şi, după ce forțele lor aveau să ajungă la Iordan, să-şi continue înaintarea spre Nazaret, în centrul Galileei. Din planul egiptean făcea parte forțarea Israelului de a se retrage din Fâşia Gaza. Sadat estima că trecerea Canalului şi capturarea trecătorilor Mitla şi Gidi aveau să ducă la înfrângerea şi prăbuşirea armatei israeliene, făcându-l capabil să forțeze Israelul la o capitulare după pofta lui. Acesta era modul în care Sadat vedea situația chiar şi la sfârşitul primei săptămâni de război, după ce atacul sirian eşuase şi propria sa armată era în retragere, în ziua de 10 octombrie, patru zile de la începerea războiului, conducătorul egiptean notifica Statelor Unite că el ar accepta încetarea focului numai după ce Israelul cădea de acord să evacueze întregul Sinai şi Fâşia Gaza, conform unui program prestabilit. Chiar şi o săptămână mai târziu, când forțele israeliene din Sud deja stabiliseră un cap de pod pe malul vestic al Canalului, iar în Nord sirienii erau forțați să-şi desfăşoare armata pentru apărarea capitalei, Damasc, Sadat din nou a anunțat, într-o cuvântare ținută în fața Adunării Naționale, că Egiptul avea să continue să lupte până cucerea „pământul luat de Israel şi-i repunea pe palestinieni în drepturile lor legitime". El a adăugat: „Egiptul este gata să accepte o încetare a focului cu condiția ca Israelul să se retragă imediat din toate teritoriile cucerite, în spatele liniilor din 5 iunie 1967".

Alte câteva zile aveau să treacă mai înainte ca preşedintele Egiptului să admită că el suferise o înfrângere totală. Nu numai că el nu avea puterea de a forța Israelul să evacueze Sinaiul şi Gaza, ci acum trebuia să înghită prezența forțelor israeliene pe pământul propriu-zis al Egiptului, la Vest de Canal. Nu numai că nu a fost capabil să continue campania până când Israelul îi accepta condițiile, dar cu fiecare oră de război ce trecea situația sa se înrăutățea tot mai mult. A fost nevoie de raportul şefului statului-major, generalul Saad el-Şazli şi de fotografiile aeriene sovietice, aduse lui în ziua de 18 octombrie, pentru a-l convinge pe Sadat că forțele israeliene de la Vest de Canal nu erau o „pungă", ci de fapt o formidabilă desfăşurare de sute de tancuri care amenințau capitala Cairo şi cu încercuirea Armatelor a Doua şi a Treia, în ziua de 20 octombrie, Sadat i-a telegrafia! lui Leonid Brejnev că era

gata să accepte încetarea focului, cu condițiile pe care el însuşi le respinsese în ziua de 16 octombrie: „Imediata încetare a luptei, fiecare parte rămânând pe pozițiile sale". Războiul a luat sfârşit în împrejurările în care preşedintele Egiptului continua să trimită mesaje urgente lui Nixon şi Brejnev aproape din oră în oră, cerându-le să oprească unitățile israeliene care continuau să avanseze. Sadat însuşi, cu ale sale forțe armate, era incapabil s-o facă.

Pe frontul sirian, unde armata israeliană ajunsese la douăzeci şi cinci de mile de Damasc, preşedintele Assad a luat două măsuri: a ordonat forțelor sale, care pierduseră jumătate din efectivele lor blindate, să ia poziții pentru apărarea capitalei şi, în acelaşi timp, a trimis telegrame furioase preşedintelui Egiptului, protestând în mod viguros față de acceptarea de către el a încetării focului. Assad cerea să nu se ia în considerare situația de pe fronturi, ci războiul să continue „spre a păstra moralul soldaților".

Condițiile încetării focului, iar mai târziu chiar şi acordurile de separare a forțelor au reflectat nu numai situația de pe fronturi şi politicile țărilor beligerante, ci şi interesele superputerilor. Israelul, a cărui putere militară, politică şi economică era dependentă de ajutorul american, nu putea să ignore cererile Washingtonului. Acesta era şi cazul Egiptului în raport cu Uniunea Sovietică. Cele două superputeri doreau sfârşitul războiului în primul rând ca să evite posibilitatea unei confruntări între ele. Pe de altă parte, atunci când Egiptul se afla în fața înfrângerii, cu Armata a Treia încercuită, ambele superputeri i-au sărit în ajutor. Uniunea Sovietică era interesată să evite prăbuşirea militară a clientului ei, iar Statele Unite doreau să atragă Egiptul de partea lor şi să-şi asigure livrarea de petrol din statele arabe.

Cu toate acestea, acordurile militare şi politice la care s-a ajuns după război au fost înainte de toate expresia rezultatului războiului. Egiptul a acceptat încetarea focului fără limită în timp şi a admis libera trecere prin Strâmtorile Bab el-Mandeb de la Marea Roşie, limitarea forțelor şi o zonă-tampon sub controlul UNEF. Toate propunerile de felul acesta fuseseră respinse de Egipt înainte de război. Consiliul de Securitate, în coordonare cu părțile interesate, au decis convocarea unei conferințe de pace la Geneva. Uniunea Sovietică, Siria şi Egiptul au acceptat ca această conferință de pace să aibă loc fără participarea palestinienilor şi fără introducerea vreunei modificări în Rezoluția 242 în care chestiunea palestiniană este definită drept problema refugiaților.

Sadat a transformat politica de război moştenită de la Nasser într-o politică de pace şi prin aceasta a dat expresie sentimentelor poporului său. Aceasta a fost principala schimbare adusă de război. Războiul de Iom Kipur a fost precedat de pregătiri înfrigurate, care au durat timp de şase ani. Aceste pregătiri au costat enorm Egiptul, absorbind majoritatea forțelor sale de muncă şi cea mai mare parte a resurselor. Totuşi, în pofida avantajului adus Egiptului de elementul surpriză, războiul a luat sfârşit cu Armata a Treia

egipteană şi oraşul Suez încercuite, cu forţele şi echipamentul Egiptului zdrobite şi cu armata israeliană mai aproape de Cairo decât a fost vreodată în războaiele anterioare.

Ca o consecinţă a războiului, Sadat s-a decis să-şi concentreze activităţile în domeniul politic. A sa „politică a păcii" era destinată să asigure realitatea păcii, deşi el nu avea să consimtă la o declaraţie oficială de pace. Dar de fapt semnificaţia politicii sale era oprirea războiului cu Israelul, în acest cadru politic, Egiptul a fost de acord să redeschidă Canalul Suez, să refacă oraşele de la Canal şi să introducă în zona frontierei un model de viaţă paşnic, chiar dacă forţe israeliene staţionau la douăsprezece mile şi jumătate de Canal.

Concepţia care stă la baza acordului de separare a forţelor cu Egiptul reflectă, după părerea mea, corecta abordare a problemei ajungerii la un modus vivendi cu statele arabe vecine. Acum nu este posibilă asigurarea de tratate, dar ar trebui ca noi — iar eu cred că ar fi cu putinţă — să asigurăm un sfârşit stării de război. Asemenea reglementări ar trebui să fie bazate pe mai multe principii: un tratat oficial care să abolească starea de război; limitarea forţelor staţionate de-a lungul frontierelor; zone-tampon supravegheate de părţile interesate însele şi de forţele ONU, care să includă unităţi americane şi ruseşti, pentru a asigura statutul şi stabilitatea lor; şi stabilirea refugiaţilor arabi în ţările în care îşi au în prezent domiciliu], în acelaşi mod în care Egiptul i-a luat din lagăre pe refugiaţii care îşi părăsiseră aşezările în timpul Războiului de Şase Zile, pentru a-i stabili în oraşele de pe Canal.

Punerea în practică a articolelor constructive ale acordurilor aveau să ia un număr de ani, aşa cum curăţirea Canalului a luat mai bine de doi ani. Retragerea forţelor Israelului din zonele de frontieră trebuia să aibă loc în acelaşi ritm. Conform acestor acorduri, care nu sunt tratate de pace şi care nu fixează frontiere permanente, Israelul trebuia să asigure ca graniţele sale să urmeze linia de la Şarm el-Şeik la El Ariş, de-a lungul Râului Iordan şi de-a lungul înălţimilor Golan.

Eficienţa arabilor în lansarea atacului lor a fost mai mare decât se aştepta. Războiul de Şase Zile şi diferitele ciocniri postbelice dintre unităţile israeliene şi arabe, în aer şi pe sol, ne-au dus la raţionamentul că dacă izbucnea războiul nu ar fi fost greu pentru Israel să învingă. Liniile frontului — Canalul Suez şi înălţimile Golan — erau considerate a fi bine fortificate, bariere nu uşor de străpuns. Puterea blindatelor noastre şi superioritatea aviaţiei noastre faţă de cea arabă au insuflat comandamentului armatei, şi mie, un puternic sentiment de încredere în forţa noastră militară şi în stabilitatea noastră politică.

Când a început războiul, au ieşit la iveală puncte slabe în strategia blindatelor noastre şi limite în operaţiunile aviaţiei, în multe bătălii tancurile noastre utilizau tactici bazate pe experienţa din trecut. Aceste tactici, care au

funcționat bine în războaiele precedente, prevedeau atacul rapid al forțelor noastre blindate, neînsoțite de infanterie şi fără suport de artilerie, de-a dreptul în inima pozițiilor inamicului, cu presupunerea că acesta avea să ducă la prăbuşirea acestuia. De data aceasta unitățile de asalt s-au găsit ele însele înconjurate de infanteria inamică echipată cu mari cantități de arme antitanc diverse: grenade antitanc, RPG-7, tunuri fără recul, tunuri antitanc şi rachete Sagger, care erau capabile să oprească în mod efectiv tancurile noastre, făcându-le să sufere pierderi grele.

Fapt era că întreaga față a războiului se schimbase în mod dramatic. Chiar şi cei care au urmărit cu grijă progresele tehnice făcute în domeniul armamentului în ultimii câțiva ani nu puteau concepe gradul de distrugere provocat de acesta. Eficiența tancurilor din ambele părți implicate în Războiul de Iom Kipur era de zece ori mai mare în comparație cu blindatele din cel de al doilea război mondial şi dublă față de a celor utilizate de americani în Coreea, în cel de al doilea război mondial, un tanc „Sherman" avea o şansă din 20 de a lovi un tanc inamic din prima sa lovitură, la distanța de o milă. În Coreea şansele au fost 1 la 3, iar în Războiul de Iom Kipur de 7 la 10. Tancurile erau de aceea distruse într-o proporție mai mare şi într-un timp mai scurt decât în orice alt război. Arabii au pierdut mai multe tancuri decât numărul de tancuri ale Statelor Unite staționate pe atunci în Europa.

Israelul a suferit cel mai mare număr de pierderi nu în ziua de 6 octombrie, prima zi a războiului, când noi am fost luați prin surprindere şi puține unități de pe front dispuneau de numărul care să le permită să atace inamicul, ci după mobilizarea rezerviştilor şi când bătăliile erau în toiul lor, în ziua de 12 octombrie pe frontul nordic şi în ziua de 18 octombrie pe frontul sudic.

Forța noastră aeriană, care trebuia să opereze în zone înțesate cu baterii de apărare antiaeriană, nu a putut ataca cu exactitate şi eficiență. Combinația de baterii de rachete SAM-3 şi de rachete mobile SAM-6, împreună cu artileria antiaeriană, a pricinuit pierderi grele aviației noastre şi a împiedicat-o să rămână prea mult deasupra țintelor şi să dea un suport aerian important trupelor noastre terestre. Aşteptările în ceea ce priveşte operațiunile noastre aeriene, în special în faza de înfrânare a inamicului, s-au dovedit a fi nerealiste. Chiar şi atunci când avioanele noastre au lovit podurile de la Canal, lucrul acesta nu a avut un impact decisiv asupra traversării egiptene, de vreme ce podurile au fost repede reparate. Forța noastră aeriană nu a putut ataca sutele de vehicule egiptene care se îngrămădeau în lungi coloane, aşteptând să treacă peste Canal. Şi nici n-au putut mătura unitățile inamice bine adăpostite în tranşee.

Au existat şi insuccese operaționale: lipsa de pregătire corespunzătoare a avanpostului de pe Muntele Hermon, deasupra înălțimilor Golan; faptul că forțele noastre din Sinaiul de Vest nu au reuşit să se desfăşoare şi să avanseze la timp spre Canal; contraatacul prost condus în Sud, în ziua de 8

octombrie, precum şi încercarea lipsită de succes de a cuceri oraşul Suez. Acestea au fost, toate, greşeli ale comandanților. Primele trei nereuşite au avut un impact nefericit în faza deschiderii războiului, pe când nereuşita în cucerirea oraşului Suez a afectat sfârşitul războiului. Dacă Suezul ar fi fost cucerit, faptul acesta ar fi condus la capitularea Armatei a Treia egiptene, în pofida intervenției Americii. Înfrângerea Egiptului ar fi fost mai mare, iar poziția sa de negociere ar fi fost mai slabă.

Extraordinara realizare a Israelului în Războiul de Iom Kipur a constat în capacitatea sa de a trece la ofensivă într-un timp atât de scurt şi de a obține victoria. Iar lucrul acesta a fost făcut în pofida dezavantajului inițial cauzat de atacul prin surprindere şi în pofida masivei puteri a arabilor: aproximativ un milion de soldați, mai bine de 5000 de tancuri, mai bine de 1000 de avioane şi o densă rețea de baterii de apărare antiaeriană. Trei factori fundamentali au contribuit la victoria Israelului: în primul rând, lupta îndârjită şi îndrăzneață a unităților care au rezistat atacului sălbatic inițial şi au continuat să stea pe linii, cu un incredibil curaj, până la sosirea întăririlor; în al doilea rând, decizia corectă de a ne concentra asupra blocării atacului sirian, fie şi cu prețul de a le da egiptenilor timp să-şi consolideze pozițiile la Est de Canal; în al treilea rând, trecerea forțelor noastre la Vest de Canal şi controlarea de către ele a liniei Ismailia-Jebel Ataka. În aceste operațiuni Israelul a vărsat mult sânge, dar aceasta este legea războiului.

Mai sunt de luat în considerare câțiva factori uimitori, în acest război au fost implicate mai multe arme, iar focul a fost mai intens, pe fronturi #curte şi într-o perioadă de timp mai scurtă decât în orice alt război din trecut, oriunde în lume. În cel de al doilea război mondial, Franța a avut 2000 de tancuri pe principala sa linie defensivă, linia Maginot. Germanii au atacat cu 3000 de tancuri. La El Alamein, în Deşertul Occidental, Montgomery a avut 1050 tancuri, iar Rommel circa 600. În Războiul de Iom Kipur, arabii au atacat cu mai mult de 5500 tancuri. Pe frontul de la Suez, egiptenii au folosit de două ori mai multe tancuri decât numărul tancurilor lui Montgomery, iar în Nord sirienii au atacat cu o forță egală cu aceea cu care Germania a atacat Franța. Ambele atacuri au fost simultane, cu cele mai sofisticate tipuri de tancuri şi pe fronturi extrem de scurte.

Intensitatea puterii de foc, cantitățile prodigioase de armament şi calitatea sa letală au, de asemenea, o importanță politică plină de consecințe. Dependența de surse externe — Uniunea Sovietică şi Statele Unite ca producători şi vânzători de arme — a fost atât de mare în acest război încât ar fi fost imposibil ca lupta să continue în cazul sfidării deciziilor Washingtonului şi Moscovei. Trupele acestor superputeri nu au luat parte la campanie, dar Israelul şi arabii erau dependenți de voința lor. Israelul şi statele arabe nu erau propriii lor stăpâni, fie în faza deschiderii războiului, fie în purtarea acestuia sau, mai presus de toate, în determinarea sfârşitului său.

După război, Israelul a trebuit să facă o reevaluare a puterii militare necesare păstrării capacității sale de a face față unui atac arab viitor. Războiul a creat şi a expus noi realități militare. Chiar dacă toate piețele de arme i-ar fi fost deschise Israelului, acesta trebuia să determine cu mare grijă limitele poverii pe care o putea duce. Câte tancuri, avioane şi trupe regulate ne putem permite să menținem fără a ne prăbuşi sub povara economică a procurării şi întreținerii lor? Potrivit cifrelor publicate de Institutul de Studii Strategice din Londra, Israelul menține în timp de pace o armată ale cărei dimensiuni şi cost, în raport cu populația şi cu economia, depăşeşte cu mult pe acelea ale altor țări. Forța aeriană şi blindatele reprezintă 80 la sută din puterea militară a Israelului, iar dacă această cifră este comparată cu situația din alte țări, se impune să reflectăm cu adevărat asupra poverii sale. Potrivit cifrelor amintitului Institut, pentru anii 1974-l975, Marea Britanie, cu o populație de 56,4 milioane, avea 900 de tancuri şi 500 de avioane de luptă, iar Franța, cu o populație de 52,4 milioane, avea 950 de tancuri şi 461 de avioane, în acelaşi tabel comparativ, Israelul, cu o populație de numai 3,3 milioane, avea 2700 tancuri şi 461 avioane. Pe de altă parte, Egiptul, Siria, Iordania şi Iraqul, cu o populație totală de 58,6 milioane, aveau 6600 tancuri şi 1189 avioane de luptă.

Cred că extinderea puterii militare a Israelului a atins, de fapt, limitele sale cantitative. Ar fi dificil pentru Israel să meargă mai departe şi să-şi lărgească armata, achiziționând mai multe avioane şi tancuri la un preț mai mare, cu un grad crescut de sofisticare, şi obligând tineretul să facă serviciul militar, iar în acelaşi timp să dea curs țelurilor noastre civile constructive de dezvoltare socială şi economică, de integrare a noilor imigranți, de colonizare a pământului, de creare de noi industrii, de extindere a serviciilor noastre educaționale şi de sănătate. De aceea, modul în care Israelul trebuie să asigure balanța de forțe împotriva lumii arabe, a cărei putere creste cu o viteză extraordinară, constă în îmbunătățirea calității armelor sale, calitate care ar trebui să ne asigure că orice încercare arabă de a distruge Israelul va implica distrugerea atacatorilor.

În pofida victoriei Israelului, Războiul de Iom Kipur a lăsat țara într-o profundă stare de nemulțumire, înfrângerea arabilor nu a pus balsam pe rănile Israelului, iar strălucita ingeniozitate care a făcut posibilă doborârea inițiativei arabe în lansarea războiului nu a ascuns nereuşitele militare şi politice şi slăbiciunile arătate în campanie. Războiul de Iom Kipur a fost numit o „întâmplare nefericită" şi a fost instituită o comisie de stat, condusă de preşedintele Curții Supreme, care să cerceteze care dintre autoritățile publice şi militare purtau responsabilitatea pentru aceasta. Chiar înainte ca aşa-numita Comisie Agranat să se pună la lucru şi cu mult înainte ca aceasta să-şi expună concluziile, acuzații au fost formulate împotriva celor însărcinați cu politica apărării, în primul rând împotriva mea, iar acest capitol din

cronica politică şi militară a Israelului a fost stigmatizat drept eşec, eşec care îşi avea originea în miopia politică, neglijență şi ruşinoasă automulțumire.

La o întâlnire cu foştii membri ai Rafi, care a avut loc după război, eu am exprimat opinia că şocul cel mai puternic pentru israelieni avea să fie descoperirea că ceea ce s-a întâmplat în Războiul de Iom Kipur a fost nu o „întâmplare nefericită", ci expresia realității prezente. Această realitate, diferită de trecut, îşi găseşte expresia viguroasă numai într-un test multilateral, politic, militar, uman, economic şi tehnologic: testul-limită al războiului. Războiul Israelului nu a fost o întâmplare nefericită, ci rezultatul său a fost o victorie absolută. Acesta a început cu o greşeală de spionaj, erori au fost comise în cursul luptelor — în cea mai mare parte greşeli de raționament şi nu neglijență —, iar aceste erori au fost plătite. Au existat insuccese în luptă, iar linia Bar-Lev a căzut. Dar Dunkerque, căderea liniei Maginot, retragerea armatei sovietice la Moscova, Pearl Harbor, Filipinele şi alte capitole clin istoria militară a marilor puteri, trăite în arta războiului, ar trebui să servească drept măsură realistă a ceea ce se poate aştepta de la o bătălie. Două mii cinci sute de morți este un preț foarte mare plătit de Israel. Dar a lupta împotriva unei armate atacatoare de un milion de soldați echipați cu cele mai moderne arme, inclusiv cantități uriaşe de blindate; a distruge 2 500 dintre tancurile inamicului; a doborî 400 dintre avioanele sale; a trece Canalul Suez şi a te înstăpâni pe malul vestic; a captura fortărețe pe piscul Muntelui Hermon şi a ajunge la o distanță de douăzeci şi cinci de mile de Damasc, — toate acestea nu pot fi realizate fără pierderi grele.

Alte națiuni, care au fost angajate într-o situație similară cu a Israelului de Iom Kippur, consideră acest război, desfăşurarea şi încheierea lui drept o pagină glorioasă a istoriei noastre şi drept o sursă de încredere în puterea şi viitorul nostru. Israelul a pierdut un procent din populația sa, ceea ce este un preț extrem de ridicat şi de dureros. Dar nici o armată nu a reuşit vreodată, chiar şi în condițiile cele mai avantajoase, să distrugă în luptă mii de tancuri ale inamicului şi sute de avioane cu pierderi mai mici: un soldat israelian ucis pentru fiecare tanc distrus.

Trebuie să extragem din Războiul de Iom Kipur lecțiile sale de administrație politică şi militară. Ofițerii care s-au dovedit neeficienți trebuie înlocuiți, iar cu cât aceasta se va face mai curând, cu atât va fi mai bine. Lucrul acesta trebuie să fie adevărat şi în privința miniştrilor, a primului-ministru şi a partidelor aflate la putere. Numirile în cadrul armatei, înainte de Războiul de Iom Kipur, au fost făcute cu bună credință, dintre cei mai buni ofițeri superiori ai armatei israeliene. Numai ocazional poate fi un comandant testat în timp de pace. Aceasta, desigur, se întâmplă în război, iar o armată eşuează în îndeplinirea obligației sale naționale dacă nu-i îndepărtează pe acei ofițeri care nu corespund aşteptărilor şi care nu-şi îndeplinesc misiunile ce le-au fost date. Liderii politici şi miniştrii Cabinetului nu şi-au primit posturile în secret şi nu au fost impuşi publicului. Pesonalitățile lor,

concepțiile şi politica lor au fost prezentate în campania electorală, iar politici alternative, împotriva lor, au fost oferite de liderii din celelalte partide.

Nici informația militară generală nu s-a aflat în posesia unui singur individ. Şeful statului-major şi şeful Spionajului au apărut în fața atât a Cabinetului, cât şi în fața Comisiei pentru Afaceri Externe şi Securitate a Knessetului, care cuprinde reprezentanți ai mai multor partide. La aceste reuniuni, reprezentanții armatei au raportat asupra informației de spionaj aflate în posesia lor şi şi-au exprimat punctul de vedere şi aprecierea cu privire la cele ce se întâmplau. Cât priveşte responsabilitatea publicului, politicile guvernului în economie, apărare şi afacerile externe au fost aplicate cu cunoştința, aprobarea şi conform opțiunii cetățenilor. Nu este nimic rău în criticarea membrilor guvernului, iar cererea ca ei să fie schimbați este nu numai un drept, ci o obligație a acelora care sunt convinşi că schimbarea este necesară. Rău este să încerci să te scuturi de responsabilitate şi să transformi o națiune care caută să iasă de la ananghie într-o comunitate de clevetitori.

Războiul de Iom Kipur a avut loc într-o realitate politică şi militară diferită de aceea care a existat cu şase ani în urmă, în timpul Războiului de Şase Zile. Puterea militară şi politică a arabilor a crescut, iar țările din Occident, inclusiv Statele Unite, se temeau de orice putea să disturbe livrările de petrol din Orientul Mijlociu. Dacă arabii reuşeau să înfrângă armata israeliană şi să captureze înălțimile Golan şi Sinaiul, noi am fi putut suferi o lovitură devastatoare. Nu cunosc care este natura militară a angajamentului american de a face să supraviețuiască Israelul. Dar, din punctul nostru de vedere, național şi politic, chiar dacă am fi fost salvați de trupele americane, situația noastră ar fi fost de-a dreptul cumplită.

Victoria noastră militară nu a dus la dispariția realității politice ostile în care trăiam şi împotriva căreia luptăm. Dar disponibilitatea Israelului de a stărui în realizarea idealurilor sale îl face capabil să țină piept unei astfel de realități. Semnificația acestor idealuri este indefinibilă şi nedeterminată. Realizarea lor depinde de încurajarea şi sprijinul altor țări, îndeosebi din partea Statelor Unite şi, mai presus de legătura puternică dintre poporul evreu şi Statul lui Israel, în viziunea noastră de a fi nu pur şi simplu un stat evreiesc, ci o comunitate care îndeplineşte milenara dorință arzătoare a poporului lui Israel, dorință care datează de la exilul său. Trebuie să învățăm să trăim şi să luptăm cu realitatea politică dificilă a acestor timpuri. Dar datoria noastră de căpetenie este să trăim conform viziunii noastre, să modelăm un stat de pionierat, o societate creatoare care să culeagă roadele propriei sale munci, un stat curajos pregătit să lupte până la moarte pentru apărarea sa, un popor care se străduieşte să-şi realizeze idealul, țelul său național şi istoric: renaşterea națiunii evreieşti în patria sa.

EPILOG

După şapte ani la Ministerul Apărării, m-am întors la viața civilă. Nopțile nu-mi mai erau tulburate de telefon, iar dimineața nu mai trebuia să mă reped la birou. Prima mea zi liberă mi-am petrecut-o la Nahal Beerşeba, o vale seacă din deşertul Negev. În acel an ne-am bucurat de o iarnă foarte ploioasă. Mi-am amintit de ploile care cădeau pe povârnişurile dealurilor Hebronului şi care produceau şuvoaie de apă în văile seci ale deşertului. Apele se năpusteau pe aceste albii de obicei uscate şi le erodau malurile. Aşa încât m-am dus în Sud.

Era o vară timpurie. Apa dispăruse, dar nu şi efectele sale. Am şofat de-a lungul marginii văii seci sinuoase Beerşeba şi, la una din cotiturile sale, am găsit ceea ce speram să găsesc, în lumina soarelui sclipeau mai multe pietre albe încastrate în peretele nordic al albiei. Arătau straniu.

Cu şase mii de ani în urmă, această zonă a fost locuită de oameni care trăiau din vânat şi păstorit. Ei locuiau în grote săpate în coasta dealului, cu deschieri înguste, aşa încât să fie mai uşor de apărat. Interiorul grotei trebuie să fi fost larg şi relativ înalt. O fâşie clin pardoseală, pe lângă pereți, trebuie să fi fost pavată cu pietre, de obicei bolovani netezi luați din albie care, probabil acoperiți cu piei de animale, serveau drept culcuşuri.

An de an, de mii de ani, torentele se năpustesc în văile seci, rozându-le cu furie povârnişurile. Ceea ce a fost odinioară centrul dealului, un refugiu pentru locuitorii grotelor din epocile trecute, a devenit acum peretele unei albii, cu pietrele în mod bizar expuse şi nelalocul lor, ca acelea ce mi-au sărit în ochi.

Am legat o frânghie de bara de protecție a jeepului meu şi am coborât pe stânca abruptă, către pietrele albe. La început mi-a fost greu să găsesc un loc de sprijin pentru picioarele mele, dar, balansându-mă şi cățărându-mă încoace şi încolo, am găsit un strat moale, un amestec de pământ şi cenuşă, care s-a dovedit a f i o parte din pardoseala grotei. M-am târât înăuntru şi am început explorarea, într-un colț am observat o depresiune înconjurată de pietroaie. Aceasta era vatra unde se făcea focul pentru bucătării, pentru

încălzitul şi iluminatul locuinței, împrăştiate prin cenuşa ce acoperea pardoseala se aflau cioburi de oale, o parte dintr-un vas pentru lapte, o ceaşcă şi fundul plin de funingine al unei oale de gătit. Sub cenuşă, pe suprafața pardoselei ca atare, se găseau obiecte din silex, în cea mai mare parte lamele sparte. Am găsit şi o talpă de topor cu o margine oblică, modelată. Locuitorii trebuie să fi luat cu ei restul vaselor şi uneltelor atunci când au părăsit grota alungați de secetă sau de duşmani, pribegind pe un alt teritoriu.

Pe când încercam să aflu mai multe despre acea veche comunitate de locuitori ai grotelor şi să-i reconstitui modelul ei de viață de zi cu zi, liniştea din grotă era din când în când risipită de sunetele ultramoderne ale unor avioane de luptă cu reacție care zburau pe deasupra. Am examinat oasele de animale rămase de la ultimul lor prânz, am văzut urmele degetelor olarilor pe vasele modelate de ei. Aceşti locuitori ai grotei au trăit aici cu vreo două mii de ani înaintea patriarhului nostru Avraam. Ei nu puteau nici să citească, nici să scrie, dar uneori zugrăveau pe piatră şi îşi decorau vesela. Aceasta era casa lor, centrul vieții lor. De aici ieşeau ca să vâneze în deşertul Negevului şi Sinaiului şi cunoşteau orice vale seacă, orice deal, orice cută de pământ. Era țara lor, locul lor de baştină şi ei trebuie să-l fi iubit. Când erau atacați, luptau pentru el. Iar acum aici mă aflu eu, la capătul unei frânghii, după ce m-am târât printr-o deschizătură de stâncă şi am trecut pragul, pătrunzând în casa lor. Senzația era extraordinară. M-am ciucit la străvechea vatră. Era ca şi cum focul abia s-ar fi stins şi n-a fost nevoie să închid ochii ca s-o evoc pe femeia casei să se aplece şi să aţâțe tăciunii, ca să pregătească masa pentru familia ei. Familia mea.

NOTE ALE TRADUCĂTORULUI

NOTE ALE TRADUCĂTORULUI

1) Prima aşezare agricolă colectivă a fost întemeiată în 1909, pe malul lacului Tiberiada, la Degania. Kibuțul exprimă o democrație directă, axată pe autoconducere, după principiul socialist „de la fiecare după posibilitățile sale, fiecăruia tot atât cât şi vecinului său".
2) Vale care se întinde la Vest de țărmul sudic al Mării Galileei (a se vedea hărțile de la pp. 11 şi 86).
3) Ceremonie prin care se celebrează trecerea la vârsta pubertății, când pentru prima dată băiatului i se permite să poarte aşa-numitele tefilin (filactere), adică bucăți de pergament cu versete din Biblie, cu semnificația de talisman, precum şi să asiste la citirea Torei.
4) Spre deosebire de kibuț, deşi pământul este în mosava tot proprietate a națiunii, viața privată precumpăneşte aici față de viața în grup caracteristică kibuțurilor.
5) încă din 1897, când s-a ținut primul congres sionist, existau în Palestina aproape douăzeci de mosave. Primele colonii ale pionierilor sionişti au fost

create aici încă din 1882, deci cu mult înainte de apariția cărții lui T. Herzl, Statul evreiesc (1895).
6) Inițialele „SS" arată că, într-adevăr, era vorba de o navă maritimă cu aburi, steamship.
7) Termenul este explicat numaidecât de autor.
8) Expresie care poate fi tradusă prin „apare pe neaşteptate", „apare ca din pământ".
9) Cartea Albă a Guvernului asupra Palestinei.
10) Organizație paramilitară clandestină, menită să asigure apărarea aşezărilor evreieşti din Palestina; în limba ebraică înseamnă apărare.
11) Pesah, în ebraică, sărbătoare care, timp de 7 zile, celebrează Exodul — ieşirea fiilor lui Israel din sclavia egipteană.

„I truly believed that we could emerge victorious from every battle".
Moşe Dayan

Cartea de memorii a generalului şi omului politic israelian Moşe Dayan (Degania, Palestina, 1915 - Ramat Gan, Israel, 1981) este nu doar „povestea" vieții sale, ci în primul rând este istoria țării sale, istoria dramatică şi captivantă a constituirii statului modern Israel, la care el a luat parte atât ca fermier (membru de kibuț şi de moşavă), cât şi ca militar (începând cu gradul de „subsoldat", aş spune), cu o mereu trează conştiință a țelului urmărit de națiunea sa. Născut, în cel de-al doilea an al primului război mondial, în Palestina stăpânită de Imperiul Otoman, şi petrecându-şi anii copilăriei, adolescenței şi tinereții sub regimul Mandatului britanic (când a şi fost întemnițat la Acra, împreună cu numeroşi alți membri ai organizației paramilitare Hagana, acuzați de port ilegal de arme), Moşe Dayan a avut prilejul să participe activ, încă de mic, la toate evenimentele cruciale ale istoriei Israelului contemporan, în unele dintre ele îndeplinind roluri de primă mărime, fie în calitate de comandant al unui batalion de comando (Războiul de Independență din 1948-l949), fie în calitate de căpetenie a unor comandamente ale armatei, de şef al Statului-Major General (Campania din Sinai, 1956) sau de ministru al Apărării (Războiul de Şase Zile, din 1967, Războiul de Iom Kipur, 1973), ori de ministru de externe (1977-l979), în această din urmă perioadă participând la realizarea istoricului acord de pace de la Camp David. A avut privilegiul cu totul deosebit de a-şi aduce contribuția nemijlocită la toate fazele construirii armatei israeliene după proclamarea independenței de stat în mai 1948, pornind de la cei aproximativ 60 000 de voluntari înrolați în acel moment în poliția clandestină Hagana (cuvânt din limba ebraică cu înțelesul de „apărare"), care la început avea misiunea să protejeze coloniile agricole evreieşti împotriva atacurilor arabe în scop de jaf, iar mai târziu în scop terorist.

Volumul său de memorii asimilează şi textele anterioare date publicității de marele general israelian: Diary of the Sinai Campaign (Harper & Row, Publishers, New York, 1965), precum şi seria de reportaje din Vietnam publicate în The Washington Post, în calitate de corespondent de război al acestui ziar american în „jugla morții" de pe malurile fluviului Mekong, în 1966. În Vietnam, ca şi la Senior Officers' School din Devizes (Anglia), în 1952, ori ca la Academia Militară din Bucureşti, la începutul deceniului al şaptelea din secolul XX, Moşe Dayan a căutat să-şi lărgească ceea ce el numeşte „orizontul militar".

Evident, aceste memorii au o semnificație aparte pentru orice militar, indiferent de gradul înscris pe epoleții săi. Sunt memoriile unui ostaş excepțional, care reprezintă o armată excepțională, cu adevărat uluitoare, armată care a biruit mereu forțe cu mult mai numeroase şi mai bine echipate, în condițiile în care acestea beneficiau şi de alianța productivă cu o teribilă superputere mondială. Impresionează într-un mod deosebit, în cartea sa, patriotismul funciar al lui Moşe Dayan, o constantă a unei personalități axate pe imperativele existențiale ale națiunii sale. Acest patriotism organic nu de paradă, ci existențial, caracterizează de altfel întregul popor israelian.

Interesul față de această carte este însă, mai presus de toate, suscitat de faptul că ea înlesneşte oricărui cititor înțelegerea în profunzime a situației complexe din una din cele mai fierbinți zone ale globului, — Orientul Apropiat. Prin funcțiile îndeplinite, Moşe Dayan a avut acces şi la dedesubturile evenimentelor pe care le descrie, dezvăluindu-ne unele din ascunzişurile politicii internaționale, dincolo de orice anecdotică facilă. Mărturisesc că în această privință am învățat din cartea sa mai mult decât în anii în care am redactat pagina externă a unui ziar bucureştean. Astăzi, când conflictele din Orientul Mijlociu continuă să fie la fel de acute ca în timpurile biblice, dar cu mult mai primejdioase, lectura memoriilor generalului Moşe Dayan, căruia pe drept cuvânt în 1981 i s-au făcut în Israel funeralii naționale, poate fi o lectură pasionantă pentru cele mai variate categorii de cititori, dar cu preponderență pentru profesioniştii din armată şi pentru politicieni, aceştia din urmă având de învățat din cartea de față mai mult decât şi-ar putea închipui, cu condiția de a avea conştiința politică de rigoare.